

GEOLOŠKI
TERMINOLOŠKI
SLOVAR

GEOLOŠKI TERMINOLOŠKI SLOVAR

Zbirka Slovarji

Uredniki zbirke: Metka Furlan, Marjeta Humar, Majda Merše, Jožica Škofic, Andreja Žele

Geološki terminološki slovar

© 2006, ZRC SAZU

Uredil

Jernej Pavšič

Leksikografska in jezikovna redakcija

Zvonka Leder

Recenzenta

Rajko Pavlovec in Meta Dobnikar

Člani terminološke komisije

Mario Pleničar, Dragica Strmole, Jernej Pavšič
(predsednik), Vida Pohar, Polona Kralj, Zvonka Leder
(leksikografsko vodenje)

Avtorji slovarskih člankov

Mario Pleničar, †Jože Duhovnik, Dragica Strmole,
Jernej Pavšič, Vida Pohar, Polona Kralj, Dušan Kuščer,
Rajko Pavlovec, Danilo Ravnik

Svetovalci

Matija Drovenik, Simon Pirc, Meta Dobnikar,
Jože Pezdič, Aleksander Horvat, Drago Skaberne,
†Stanko Buser, Nina Zupančič, Tomaž Verbič, Breda
Mirtič, Marijan Poljak, Marija Štefančič, Renato Vidrih

Seznam mineralov

Dragica Strmole

Preglednica geoloških dob

Jernej Pavšič in Marijan Grm

Vnos, obdelava gradiva in usklajevanje sinonimije

Marija Djurovič

Pregled onaglaševanja iztočnic

Peter Jurgec

Terminografski pregled

Marjeta Humar, Ljudmila Bokal, Tanja Fajfar,

Borislava Košmrlj - Levačič, Jakob Müller, Cvetana
Tavzes, Mojca Žagar

Obdelava gradiva, računalniški vnos in usklajevanje
z računalniškim programom SlovarRed 2.1 Tomaža
Seliškarja in Borislave Košmrlj - Levačič

Izdajatelj

Oddelek za geologijo Naravoslovnotehniške fakultete
Univerze v Ljubljani

zanj: Mihael Ribičič

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU

zanj: Varja Cvetko Orešnik

Založnik

Založba ZRC, ZRC SAZU

Za založbo

Oto Luthar

Glavni urednik

Vojislav Likar

Oblikovanje

Milojka Žalik Huzjan

Prelom

Iztok Sajko

Tisk

Present, d. o. o., Ljubljana

Naklada: 600

Tisk so finančno podprli

Agencija za raziskovalno dejavnost RS

Slovenska akademija znanosti in umetnosti

Geološki zavod Slovenije

IRGO Inštitut za rudarstvo, geotehnologijo in okolje

DDC svetovanje in inženiring, Družba za svetovanje in

inženiring, d. o. o.

Nafta Lendava, d. o. o.

Digitalna verzija (pdf) je pod pogoji licence <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>
prosto dostopna: <https://doi.org/10.3986/9789610502913>.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

55(038)=163.6

GEOLOŠKI terminološki slovar / uredil Jernej Pavšič ; [avtorji slovarskih člankov Mario Pleničar ... [et al.] ; seznam mineralov Dragica Strmole, preglednica geoloških dob Jernej Pavšič in Marijan Grm]. - Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2006. - (Zbirka Slovarji)

ISBN-10 961-6568-84-1

ISBN-13 978-961-6568-84-5

I. Pavšič, Jernej

230796800

Vse pravice pridržane. Noben del te izdaje ne sme biti reproduciran, shranjen ali prepisan v kateri koli obliki oz. na kateri koli način, bodisi elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali kako drugače, brez predhodnega pisnega dovoljenja lastnikov avtorskih pravic (copyrighta)

GEOLOŠKI TERMINOLOŠKI SLOVAR

Uredil
Jernej Pavšič

Leksikografska in jezikovna redakcija
Zvonka Leder

KAZALO

Uvod.....	7
Viri	9
Pregled piscev slovarskih člankov in svetovalcev po področjih.....	11
Pojasnila k zgradbi slovarja	12
Označevalniki	14
Slovar	15
Seznam mineralov.....	311
Razdelitev geološke zgodovine.....	330

UVOD

Strokovno izrazje je pomemben del vsake stroke. Njegova določnost daje stroki večjo točnost izražanja in s tem nedvoumno sporazumevanje. Slovensko geološko izrazje se je začelo oblikovati po prvi svetovni vojni, ko se je zmanjšal vpliv nemščine, ki je v slovenskem strokovnem izrazju še vedno opazen. Takratni raziskovalci so skušali oblikovati mnoge slovenske izraze; ti so bili največkrat neposreden prevod nemških strokovnih izrazov, zato so bili v veliki meri neposrečeni in se v stroki niso uveljavili. Žal so slabi prevodi ter neustrezna in nerodna nova poimenovanja povzročili, da so raziskovalci raje uporabljali kar poslovenjene tuje izraze, kakor da bi poskrbeli za ustrežnejša slovenska poimenovanja.

Po drugi svetovni vojni se je geološka stroka na novo organizirala. Ustanovljena sta bila Geološki zavod Ljubljana in Geološki inštitut pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, ki sta poleg geološkega oddelka na ljubljanski univerzi skrbela za razvoj geološke stroke. V tistem času se je pokazala potreba po terminološkem slovarju, ki naj bi točno opredelil rabo slovenskega strokovnega izrazja, saj so pisci znanstvenih in strokovnih razprav in člankov zelo različno uporabljali strokovne termine, največkrat po lastni presoji. Sklenjeno je bilo, da se pripravi Véliki terminološki slovar. Slednje je vzpodbudilo potrebo po sistematičnem zbiranju terminološkega gradiva. V ta namen je bila na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti v letu 1952 ustanovljena Terminološka komisija, v okviru katere so najprej začele delovati pravna, tehnična in medicinska sekcija. Začelo se je z zbiranjem strokovnih izrazov v zvezi z urejanjem flore, favne in gee Slovenije. Medicinska sekcija je kasneje dala pobudo za ustanovitev Prirodoslovne sekcije Terminološke komisije, ki je bila uradno potrjena leta 1955. Prva naloga Sekcije je bila zbrati strokovne izraze iz slovenskih prirodoslovnih znanstvenih in strokovnih knjig in jih urediti po strokah. V Letopisu SAZU je bila leta 1956 med vedami v Prirodoslovni sekciji prvič omenjena geologija s paleontologijo, mineralogijo in petrografijo. V Sekciji je začelo z delom več izpisovalcev, ki so termine izpisovali ročno na posebne listke in jih urejali po strokah in abecedi. Delo je teklo intenzivno, tako da je bilo do leta 1960 zbranih že okoli 28.000 izpisov. Na začetku šestdesetih let so bile znotraj sekcij oblikovane posamezne strokovne terminološke komisije: leta 1961 je bila ustanovljena Komisija za geološko in paleontološko terminologijo, ki jo je vodil akademik prof. dr. Ivan Rakovec, in Komisija za mineraloško-petrografsko terminologijo, ki jo je vodil prof. dr. Jože Duhovnik in nekaj časa tudi takrat še doc. dr. Stanko Grafenauer. Obe komisiji sta se odločili za popis vsega geološkega strokovnega izrazja, uporabljenega v takrat mladih slovenskih strokovnih revijah in v revijah, ki so objavljale članke z geološko vsebino, s pomočjo številnih izpisovalcev, najpogosteje študentov geologije.

Od leta 1962 je bilo delo obeh komisij usmerjeno v zbiranje geoloških strokovnih izrazov za nastajajoči slovar sodobnega knjižnega jezika, ki ga je pripravljala Leksikološka sekcija pri Inštitutu za slovenski jezik SAZU. V letu 1964 sta komisiji nameravali napraviti seznam vseh izpisanih mineraloških, petroloških, geoloških in paleontoloških strokovnih izrazov in jih na kratko pojasniti; seznam naj bi izšel v 100 izvodih in bi bil hkrati osnutek načrtovanega Vélikega terminološkega slovarja. V naslednjih letih se je število izpisov postopoma povečevalo, čeprav je bilo težišče dela usmerjeno v pripravo razlag za *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Vzporedno s tem delom je bilo leta 1969 v šestih izvodih pripravljeno Navodilo za pisanje terminološkega slovarja. Po tem času je delo obeh Komisij zastalo.

Leta 1987 je ponovno oživel delo Komisije za geologijo, paleontologijo in mineralogijo in člani so začeli s sistematičnim pregledovanjem zbranega gradiva in pripravami za izdelavo slovarja. Leta 1990 je Meta Kalin, strokovna sodelavka Inštituta za slovenski jezik, naredila računalniški popis strokovnega izrazja po obstoječem izpisanem gradivu, na podlagi katerega je narejen Geslovník geoloških terminov. V tem času so bili člani terminološke komisije: prof. dr. Jože Duhovnik, akademik prof. dr. Mario Pleničar in prof. dr. Rajko Pavlovec, delo je leksikografsko vodila Meta Kalin. V letu 1992 je Komisija dobila nov zagon, ko se je kadrovsko pomnožila. Poleg prof. dr. Duhovnika (kristalografija, mineralogija, petrografija, nahajališča mineralnih surovin) in akademika prof. dr. Pleničarja (splošna geologija, stratigrafija, regionalna geologija) so z delom začeli še prof. dr. Jernej Pavšič (paleontologija nevretenčarjev, stratigrafija, paleoekologija), ki je hkrati prevzel vodenje komisije, prof. dr. Vida Pohar (paleontologija vretenčarjev, kvartarna geologija), Dragica Strmole, univ. dipl. inž. geol. (kristalografija, mineralogija, petrologija), in kot leksikografinja Zvonka Leder, univ. dipl. slov. V letu 1996 je Komisija žal izgubila prof. dr. Jožeta Duhovnika, ki ga je nadomestila dr. Polona Kralj. Poleg rednih članov, ki so se tedensko sestajali, so kot zunanji sodelavci in svetovalci občasno sodelovali še: prof. dr. Rajko Pavlovec, prof. dr. Dušan Kuščer, prof. dr. Danilo Ravnik, akademik prof. dr. Matija Drovenik, prof. dr. Simon Pirc, prof. dr. Stanko Buser, prof. dr. Jože Pezdič, doc. dr. Meta Dobnikar, doc. dr. Nina Zupančič, doc. dr. Aleksander Horvat, doc. dr. Drago Skaberne in drugi.

Skrb za delo Komisije je prevzela Naravoslovnotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, ki je tudi konkurirala za denarno podporo pri Ministrstvu za znanost, šolstvo in šport. Prvič je Komisija dobila denar za dvoletno delo in leta 1995 še za petletno obdobje. Zadnjih pet let je Komisija ostala brez finančne podpore države ali sponzorjev in je delo potekalo brezplačno s skromnim materialnim nadomestilom ene raziskovalne naloge. Kljub temu so vsi člani komisije vztrajali in delo pripeljali do konca.

Člani komisije smo, opiraje se na Geslovník, začeli s pisanjem slovarskih člankov. Že leta 1995 smo pripravili okoli 1.500 slovarskih člankov, do leta 2001 okoli 8.000 in leta 2005 zaključili delo pri številu okoli 10.500. V slovar smo povečini zajeli strokovne izraze, ki so neposredno vezani na geologijo. Nekaj terminov je z mejnih področij ožje stroke in samo nekaj je splošnih izrazov, ki se jim ni dalo izogniti. Praviloma smo dajali prednost izrazom, ki so se v stroki udomačili, čeprav niso vedno neoporečni. Nekatere smo popravili in priporočili popravljen obliko. Prednosti nismo vedno dali slovenskim izrazom, pač pa smo upoštevali v stroki udomačene tujke. Glede na uveljavljeno prakso smo geološke objekte, ki so geografsko dobro opredeljeni, zapisali z veliko začetnico, npr. Idrijski prelom, Borovniška antiklinala, Kranjskogorski nariv, Nariv kraških planot, medtem ko smo imena formacij in stratotipov zapisali z malo začetnico, npr. borovniška formacija, grōdenska formacija, vranski apnenec.

Prvi slovenski geološki terminološki slovar je nastajal pol stoletja. V njem so zajeti geološki strokovni izrazi ali termini, ki so bili izpisani iz slovenske strokovne literature, zato so upoštevani tudi zastareli in nepravilni izrazi. Kolikor se je dalo, smo v slovar vključili tudi novejše strokovno izrazje, ki izvira predvsem iz angleške literature. Velike težave smo imeli s slovenjenjem novejših sedimentoloških izrazov.

Slovar zajema izrazje, ki naj bi ga poznal absolvent študija geologije, zato izrazov iz ozkih strokovnih področij v njem ni. Sestavljali smo ga v želji, da bi postal nepogrešljiv pripomoček pri študiju geologije, pisanju strokovnih in poljudnih člankov. Slovar obsega 10.811 slovarskih člankov. Zavedamo se, da se je pri takšnem obsegu kljub trudu in pozornosti sestavljalcev v slovarju lahko ohranila kakšna drobna pomanjkljivost ali nedoslednost in bomo veseli, če nas bodo uporabniki na to opozorili. Prepričani pa smo, da slednje ne more omajati splošne koristnosti in uporabnosti prvega slovarja geološke terminologije v slovenskem jeziku.

Urednik

Viri

- Allaby, A. & Allaby, M. 1999, Dictionary of Earth sciences. – Oxford University Press, 619 str., Oxford.
- Arheološki vestnik, Ljubljana.
- Biologija, Leksikoni Cankarjeve založbe, 1982, Ljubljana.
- Cigale, M. 1880, Znanstvena terminologija s posebnim ozirom na srednja učilišča. – Matica slovenska, Ljubljana.
- Colbert, E. H. & Morales, M. 1994, Evolution of the vertebrates. – Wiley-liss, 470 str., New York.
- Dobnikar, M., Ferme, E., Humar, M., Jarc, S., Jeršek, M., Mlakar, D., Razinger, B. & Šturm, M. 2005, Gemološki terminološki slovar. – ZRC, SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša in Slovensko gemološko društvo, 212 str., Ljubljana.
- Drovenik, M. 1984, Nahajališča mineralnih surovin. – Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, FNT, VTO Montanistika, 375 str., Ljubljana.
- Drovenik, M. 1984, Nahajališča premogov, nafte in zemeljskega plina. – Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, FNT, VTOZD Montanistika, 129 str., Ljubljana.
- Emiliani, C. 1992, Planet Earth, Cosmology, geology, and the evolution of life and environment. – Cambridge, University Press, 718 str., Cambridge.
- Enciklopedija Slovenije. Knjige 1–16. – Mladinska knjiga. Ljubljana, 1987–2002.
- Erjavec, F. 1875, Iz potne torbe I. – Letopis Matice slovenske, 218–228, Ljubljana.
- Erjavec, F. 1879, Iz potne torbe II. – Letopis Matice slovenske, 118–147, Ljubljana.
- Erjavec, F. 1880, Iz potne torbe III. – Letopis Matice slovenske, 156, 223, Ljubljana.
- Erjavec, F. 1883, Iz potne torbe IV. – Letopis Matice slovenske, 195–351, Ljubljana.
- Fizika, Leksikoni Cankarjeve založbe, 1982, Ljubljana.
- Gams, I. 2003, Kras v Sloveniji – v prostoru in času. – Založba ZRC, Ljubljana.
- Geografija, Leksikoni Cankarjeve založbe, 1982, Ljubljana.
- Geografski vestnik, Geografasko društvo v Ljubljani, 1925, Ljubljana.
- Geografski zbornik, Ljubljana.
- Geologija, Geološki zavod in Slovensko geološko društvo, 1–49, Ljubljana.
- Glossary of geology. – Gary, M., Mc Afee, R. & Wolf, C. L. (ed.), Amer. Geol. Inst., 1972, Washington.
- Grafenauer, S. 1962, Kristalografija. – Univerza v Ljubljani, 311 str. + 50 str. slik, Ljubljana.
- Grafenauer, S. 1963, Petrologija. – Univerzitetna založba v Ljubljani, 328 str., 326 slik, Ljubljana.
- Grafenauer, S. in Duhovnik, J. 1984, Sistematska mineralogija. – Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, FNT, 260 str., Ljubljana.
- Grafenauer, S., Duhovnik, J. in Hinterlechner-Ravnik, A. 1972, Mineraloško petrološko izrazoslovje. – Univerza v Ljubljani, FNT, 275 str., Ljubljana.
- Hinterlechner, K. 1903, Mineralogija za nižje razrede srednjih šol in za enake zavode. – Ljubljana.
- Jurkovšek, B., Toman, M., Ogorelec, B., Šribar, L., Drobne, K., Poljak, M. & Šribar, L. 1996, Formacijska geološka karta južnega dela Tržaško-Komenske planote, kredne in paleogenske karbonatne kamnine 1 : 50 000. – Geološki zavod Ljubljana, 143 str., Ljubljana.
- Kearey, P. 2001, The new Penguin dictionary of geology. – Penguin books, 301 str.
- Kemija, Leksikoni Cankarjeve založbe, 1981, Ljubljana.
- Kladnik, D., Lovrenčak, F. in Orožen Adamič, M. (uredniki) 2005, Geografski terminološki slovar. – Založba ZRC, ZRC SAZU, 451 str., Ljubljana.
- Krajevni leksikon Slovenije. – M. Orožen Adamič, D. Perko, D. Kladnik (uredniki), DZS, 1995, Ljubljana.
- Lapidus, D. F. 1990, Collins Dictionary of Geology. – Collins, 565 str., London and Glasgow.
- Naravoslovje, Leksikoni Cankarjeve založbe, 1996, Ljubljana.
- Nikitin, V. V. 1932, Mineralogija. – Akademski klub montanistov, 357 str., Ljubljana.
- Nikitin, V. V. 1935, Petrografija, del III, Opisna petrografija. – 338 str., Ljubljana.

- Nikitin, V. V. 1951, Kristalografija. – Državna založba Slovenije, 279 str., Ljubljana.
- Nikitin, V. V. 1951, Nauk o nahajališčih koristnih izkopenin. – Skripta, 411 str., Ljubljana.
- Parker, S. P. (ed.) 1997, Dictionary of Geology and Mineralogy. – McGraw-Hill, 346 str., New York.
- Pavšič, J. 2002, Osnove geologije za študente gradbeništva in rudarstva. – Univerza v Ljubljani, NTF, Oddelek za geologijo, 225 str., Ljubljana.
- Pavšič, J. 2003, Paleontologija, I. del Paleobotanika in nevretenčarji. – Univerza v Ljubljani, NTF, Oddelek za geologijo, 451 str., Ljubljana.
- Pavšič, J. 2004, Paleoeekologija. – Skripta, Univerza v Ljubljani, NTF, Oddelek za geologijo, 164 str., Ljubljana.
- Petkovšek, Z., Leder - Mancini, Z. 1990, Meteorološki terminološki slovar. – Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Društvo meteorologov Slovenije, 125 str., Ljubljana.
- Pezdič, J. 1999, Izotopi in geokemijski procesi. – Univerzitetni učbenik, Univerza v Ljubljani, NTF, Oddelek za geologijo, 269 str., Ljubljana.
- Planinski vestnik, Ljubljana.
- Poljak, M. 2002, Strukturno-tektonska karta Slovenije 1 : 250 000. – Geološki zavod Slovenije (rokopis), 33 str., Ljubljana.
- Poljanec, L. 1909, Mineralogija in geologija za velike gimnazije. – Celovec.
- Poljanec, L. 1910, Prirodopis živalstva za višje razrede srednjih šol. – Založila in natisnila tiskarna Družbe sv. Mohorja, Celovec.
- Priročni krajevni leksikon Slovenije. – Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1996.
- Prirodoslovne razpr. 1, 2, 1933, 1940, Ljubljana.
- Proteus, Prirodoslovno društvo Slovenije, 1–68, Ljubljana.
- Rakovec, I. 1935, Potresi v luči geologije. – Kronika slovenskih mest, 2, Ljubljana.
- Rakovec, I. 1955, Geološka zgodovina ljubljanskih tal. – V knjigi: Zgodovina Ljubljane, I. del, Ljubljana.
- Ramovš, A. 1956, Razvoj paleozoika na Slovenskem. – Prvi jugosl. geol. kongr., Ljubljana.
- Ramovš, A. 1974, Paleontologija. – Skripta, Univerza v Ljubljani, FNT, 304 str. in 155 str. ilustr., Ljubljana.
- Ramovš, A. 1982, Geologija. – Skripta, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, PZE za geografijo in Biotehniška fakulteta, VTO za biologijo, 197 str. in 45 tab., Ljubljana.
- Razprave 4. razr. SAZU, 1–45, Ljubljana.
- Rigler, L. 1985, Veterinarski anatomski slovar. – SAZU in ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik, Terminološka komisija, Veterinarska sekcija, 270 str., Ljubljana.
- Schröter, W., Lautenschläger, K. H., Bibrack, H. & Schnabel, A. 1993, Kemija, splošni priručnik. – Tehniška založba Slovenije, 712 str., Ljubljana.
- Seidl, F. 1908, Kamniške ali Savinjske Alpe, njihova zgradba in njih lice. – Slovenska zemlja, V. del, Matica slovenska, Ljubljana.
- Seidl, F. 1913, Geološki izprehodi na Goriškem. – Socialna matica, Gorica.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika. – 1. do 5. Inštitut za slovenski jezik ZRC SAZU, Državna založba Slovenije, 1970, 1975, 1979, 1985 in 1991, Ljubljana.
- Slovenska krajevna imena. – Leksikoni Cankarjeve založbe, 1985, Ljubljana.
- Slovenska kraška terminologija. – Uredil I. Gams v sodelovanju z J. Kunaverjem in D. Radinjo, Katedra za fizično geografijo oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 1975, Ljubljana.
- Slovenski pravopis. – Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Ljubljana 2001.
- Strmole, D. 1983, Mineralogija. – Tehniška založba Slovenije, 154 str., Ljubljana.
- Šubic, I. 1886, Ljubljansko barje. – Jahresbericht k. k. Ober-Gymnasium Leibach, 1–19, Laibach.
- Tarman, K. 1992, Osnove ekologije in ekologija živali. – Državna založba Slovenije, 547 str., Ljubljana.
- Veliki slovar tujk. – Cankarjeva založba, 2002, Ljubljana.

PREGLED PISCEV SLOVARSKIH ČLANKOV IN SVETOVALCEV PO PODROČJIH

Avtorji slovarskih člankov:

Geofizika	Danilo Ravnik
Geologija kvartarja	Vida Pohar
Hidrogeologija	Dušan Kuščer
Inženirska geologija	Dušan Kuščer
Kristalografija	Jože Duhovnik, Dragica Strmole
Mineralogija	Jože Duhovnik, Dragica Strmole, Polona Kralj
Nahajališča mineralnih surovin	Jože Duhovnik
Paleoekologija	Jernej Pavšič
Paleontologija nevretenčarjev	Jernej Pavšič, Rajko Pavlovec
Paleontologija vretenčarjev	Vida Pohar
Petrologija	Jože Duhovnik, Polona Kralj, Dragica Strmole
Regionalna geologija	Mario Pleničar, Rajko Pavlovec
Sedimentologija	Polona Kralj
Seizmologija	Danilo Ravnik
Splošna geologija	Mario Pleničar, Rajko Pavlovec, Jernej Pavšič
Stratigrafija	Mario Pleničar, Rajko Pavlovec, Jernej Pavšič

Svetovalci:

Geokemija	Simon Pirc, Jože Pezdič
Geologija kvartarja	Aleksander Horvat, Tomaž Verbič
Kristalografija	Meta Dobnikar
Mineralogija	Meta Dobnikar, Breda Mirtič, Nina Zupančič
Nahajališča mineralnih surovin	Simon Pirc, Matija Drovenik
Paleontologija človeka	Marija Štefančič
Petrologija	Nina Zupančič
Regionalna geologija	Stanko Buser, Marijan Poljak, Tomaž Verbič
Sedimentologija	Drago Skaberne, Aleksander Horvat
Seizmologija	Renato Vidrih
Stratigrafija	Stanko Buser

POJASNILA K ZGRADBI SLOVARJA

Geološki terminološki slovar je razlagalni in informativno-normativni slovar, ki to izrazje pomenko in jezikovno opisuje in vrednoti.

Vsak geološki strokovni izraz je iztočnica samostojnega slovarskega članka. Ti so razvrščeni po abecedi, ne glede na to, ali so poimenovanja enobesedna ali večbesedna. Iztočnice so najpogosteje samostalniki ali besedne zveze s samostalniškim jedrom, ki so navedeni v ednini in izjemoma v množini, pridevniki, glagoli in uveljavljene krajšave. Pri zapisu iztočnic so upoštevani raba v stroki in določila Slovenskega pravopisa 2001, razen zapisov geotektonskih enot (**Velenjska udorina**) in prelomov (**Savski prelom**), ki so obravnavani kot lastna imena. Pri krajevnih imenih in izpeljankah iz njih sta upoštevana priročnika Slovenska krajevna imena 1985 in Priročni krajevni leksikon Slovenije 1996.

Samostalniške iztočnice in kratice so navedene v prvem sklonu ednine, pridevniki v določni obliki, glagoli v nedoločniku.

Iztočnica ima praviloma podatek o naglasu, ki je določen po rabi v stroki in jezikovnih smernicah, vendar nima navedenih naglasnih dvojníc.

Vsaka iztočnica je opisana z naslednjimi podatki:

Pri enobesedni samostalniški iztočnici je navedena drugosklonska končnica (**erupcija -e**), medtem ko ima večbesedna iztočnica drugosklonsko končnico navedeno za vsako besedo zveze (**bretonska orogenetska faza -e -e -e**); pri večbesedni iztočnici s sklonsko neujemalnimi členi je nespremenjena sklonska oblika označena z dvema črticama (**cona prirastka oceanskega dna -e - - - -**). Pri vseh samostalniških iztočnicah je naveden spol (m, ž, s), ki se pri večbesednih ravna po samostalniškem jedru (**inverzno zaporedje plasti -ega -a - - s**).

Če je iztočnica kratica iz angleške besedne zveze, je v okroglem oklepaju ubesedena oblika v angleščini (**DTA, REE**), za usmerjevalno puščico (→) pa je naveden ustrezen slovenski strokovni izraz, ki je v slovarju obdelan v slovarskem članku na abecedno ustreznem mestu (**diferenčno-termična analiza, elementi redkih zemelj**), ali pa je v okroglem oklepaju navedena ubesedena oblika v angleščini, ki ji sledi razlaga (**LILE, RQD**). Tudi pri iztočnici okrajšavi ali simbolu (**Moho, sima, ct**) je v okroglem oklepaju navedena razvezana oblika, ki ji sledi razlaga ali jo usmerjevalna puščica napoti k iztočnici z razlago.

Kratica je razvezana in navedena v okroglem oklepaju, tudi če je sestavina dvo- ali večbesedne iztočnice (**MCS-potresna lestvica, EMS-potresna lestvica**).

Če ima iztočnica pisni dvojnici, ki ju povezuje in, pomeni, da sta obravnavani enakovredno (**detrit** in **detritus**; **detritus** in **detrit**), če pa ju povezuje tudi (**kolumbit** tudi **columbit**), usmerjevalna puščica napoti k pisno ustrezni iztočnici (**columbit** → **kolumbít**).

Iztočnica ima označeno mesto in kakovost naglasa (**erúpcija, naklòn, dôba**), drugosklonski obliki pa sledi označevalnik za spol, oziroma tudi za množino, če ima iztočnica množinsko obliko. V oglatem oklepaju je naveden izgovor, če se zapis razlikuje od izgovora (**beerbachit, neoschwagerina**), sicer pa ne (**eggenbürgij, hausmannit**).

Pri pridevniku kot iztočnici je navedena njegova trispolnost in besednovrstna oznaka prid. (**glacialni -a -o**); pri glagolu prvoosebna končnica in glagolski vid (**dolomititi se**).

Slovar prikazuje poimenovalni sistem stroke, zlasti poimenovanja pisne zvrsti, in deloma upošteva strokovno neustrezna in zastarela poimenovanja, ki jih označuje z označevalnikoma *neustr.* in *zastar.*

Strokovno in jezikovno ustrežna poimenovanja, ki so iztočnice, so pomensko opisana; za označevalnikom **S**: so jim dodane vse sopomenke (**frakcijska kristalizacija**); če obstaja, sledi označevalnik **P**: za protipomenko (**kotlina, delujoči vulkan**) in **PRIM.:** za pomensko sorodna poimenovanja (**antiklinalna past**).

Strokovno in jezikovno neustrezna poimenovanja so označena z *neustr.*, puščica pa usmerja k ustreznemu pomensko opisanemu poimenovanju (**amfibolov kristalni skrilavec, Litijski antiklinorij**). Neustrezna sopomenska poimenovanja niso navedena v sopomenskem nizu. Iztočnice, označene z *zastar.*, so z usmerjevalno puščico napotene k ustreznemu pomensko opisanemu poimenovanju in so tam navedene kot sopomenke (**madreporne korale, Zemljin osredok**). Označevalnika *zastar.* in *neustr.* označujeta tudi strokovno opuščena poimenovanja, ki so razložena, vendar nimajo strokovno veljavnega ustreznika (**stres mineral, smuga, metasilikat**).

Pri poimenovanjih, ki jim stroka ne daje polne veljave, usmerjevalna puščica vodi k ustreznemu pomensko opisanemu poimenovanju (**Soboški masiv, slemenitev**) ali k več enakovrednim poimenovanjem (**jerovica, kalamina**). Ta poimenovanja so navedena kot sopomenke (pri iztočnici **Murskosoboški masiv** je sopomenka **Soboški masiv**).

Iztočnica ima lahko več pomenov; ti so označeni z arabskimi številkami (**jama, jarek**). Vsak od pomenov večpomenske iztočnice je predstavljen enako kot pomen enopomenske iztočnice. Arabska številka v okroglem oklepaju pri strokovnem izrazu, uporabljenem v razlagi, pove, v katerem pomenu je treba razumeti uporabljeni izraz (**gubasto gorovje, jarek**). Enako funkcijo ima pri navedbi sopomenk (**izlivna predornina, karbonatna kamnina**).

Za opredeljevanje geoloških strokovnih izrazov, njihovih pomenov in sopomenk so v slovarju uporabljeni označevalniki; to so navadno krajšave za označevanje slovničnih informacij (m, ž, s, mn. ali v *množini*, v *ednini*), tujega ustreznika (ang., lat., nem.), za vrednotenje strokovnih izrazov (*neustr.*, *zastar.*). Pri slovenskih poimenovanjih sistematskih kategorij je navedeno poleg taksona (npr. kraljestvo, red, rod, vrsta) tudi latinsko ime, iztočnica pa je glede na takson v ednini ali množini (**foraminifere, endoceras**).

V slovarju so uporabljena tudi pojasnila, ki označujejo strokovno področje (**cianofitik, dolina**), kjer se termin uporablja, ali pojasnila, ki razlago kako drugače zamejijo (**dvojni orogen, ermanovec, kenofitik**).

OZNAČEVALNIKI

V slovarju so uporabljeni naslednji označevalniki:

- za označevanje slovničnih informacij:

m – samostalnik ali samostalniška besedna zveza moškega spola

ž – samostalnik ali samostalniška besedna zveza ženskega spola

s – samostalnik ali samostalniška besedna zveza srednjega spola

dv. – dvojina

mn. – množina

prid. – pridevnik

v množini

v edini

- za označevanje tujejezičnega ustreznika:

ang. – angleško

nem. – nemško

lat. – latinsko

- za vrednotenje strokovnih izrazov:

in – uvaja enakovredno pisno in izgovorno različico

krat. – kratica, tj. ustaljena krajšava iz začetnih črk slovenskega ali angleškega izraza

neustr. – neustrezen strokovni izraz, ki ga stroka zavrača

okrajš. – okrajšava, tj. ustaljena krajšava besede, besedne zveze

P: – protipomenka ali antonim, tj. strokovni izraz z nasprotnim pomenom

poljudno – raba besede, besedne zveze, ki ni skladna s strokovnim poimenovanjem

PRIM.: – primerjaj pomensko ožji ali pomensko širši strokovni izraz

S: – sopomenka ali sinonim, tj. strokovni izraz z enakim pomenom

simbol – dogovorno uveljavljena krajšava, znak za označevanje

tudi – uvaja manj rabljeno pisno različico

zastar. – zastarel strokovni izraz, ki je v rabi v starejši literaturi

→ – usmerjevalna puščica, napotilo k strokovnemu izrazu, kjer je celotna informacija, ali k pisno ustrežnejšemu strokovnemu izrazu

( ) – okrogli oklepaj za navajanje pojasnil, številčnih oznak pomenov

[ ] – oglati oklepaj za navajanje izgovora

SLOVAR

A

aalenij -a [alénij] tudi alénij -a m stopnja srednje jure med toarcijem in bajocijem

abisál -a m območje morskega dna v globini od 4000 m do 6500 m **S:** abisálna cóna, abisálni pás

abisálna cóna -e -e ž → abisál, abisálni pás

abisálna pahljáča -e -e ž vršaj, ki nastane ob izlivu iz podmorskih kanjonov **S:** abisálni vršaj, podmòrski vršaj

abisálni -a -o prid. ki nastane na morskem dnu na globini od 4000 m do 6500 m

abisálni ekvivalent -ega -ênta m dogodek, ki je istočasen z dogodkom v abisalu

abisálni pás -ega pasú m območje morskega dna v globini od 4000 m do 6500 m **S:** abisál, abisálna cóna

abisálni vršaj -ega -a m vršaj, ki nastane ob izlivu iz podmorskih kanjonov **S:** abisálna pahljáča, podmòrski vršaj

abisálno mórje -ega -a s območje morja v globini od 4000 m do 6500 m **S:** globòko mórje

abisík -a m *neustr.* → abisál

abisni -a -o prid. *neustr.* → abisálni

abisopelagiál -a m najnižja plast morske vode v pelagialu od okoli 4000 m dalje v globino

ablácija -e ž taljenje ledu na površini ledenika zaradi sončne toplote

ablacijska razpóka -e -e ž razpoka med ledenikom in skalnim obrobjem na območju ledeniškega jezika, ki nastane zaradi toplotne refleksije skalnega obrobja

aborálna površina -e -e ž **1.** površina ob ustih pri iglokožcih, npr. pri morski liliji **2.** površina nasproti ust pri iglokožcih, npr. pri morskem ježku

aborální dél -ega -a m del organizma, ki je usmerjen od ust

abradírani materiál -ega -a m material, nastal pri abraziji

abrazija -e ž naravno mehansko obrabljanje, brušenje, strganje in poliranje kamnin, pri katerem nastale drobce odnaša veter, led, tekoča voda, valovi ali gravitacija **S:** korazíja **PRIM.:** korozíja (1), mòrska erozija

abrazijska grba -e -e ž izbočeni del strme obalne stene, klífa

abrazijska obála -e -e ž obalna stena, nastala zaradi butanja morskih valov

abrazijska políca -e -e ž položno dno plitvega morja pod klifom

abrazijska terása -e -e ž vodoravni ali položni del strme obalne stene nad abrazijsko grbo

abrazijski -a -o prid. ki je nastal zaradi abrazije, npr. abrazijska obala, abrazijska polica, abrazijska terasa

abrazívni materiál -ega -a m material, ki zaradi svoje trdote brusi, obrablja mehkejše snovi

absolútna stárost -e -i ž *neustr.* → radiométrična stárost

absorbírana vóda -e -e ž voda, ki jo je kamnina vsrkala in je ostala v porah

absórpcija -e ž pojav, pri katerem ena snov vpíja drugo, ne da bi z njo kemično reagirala, npr. absorpcija vode, plina **S:** vpíjanje

absórpcija svetlóbe -e -e ž zmanjšanje jakosti svetlobe pri prehodu skozi mineral

acetátna fólija -e -e ž folija, ki se uporablja za odtiskovanje najedkane površine kamnine

acetátna metóda -e -e ž **1.** metoda za proučevanje mikrofaciesov in fosilnih združb v njih z odtisi večjih delov plasti na acetatni foliji, ki so dobljeni z jedkanjem **2.** metoda za določanje vsebnosti dolomita v apnencu **S:** amónacetátna metóda

acmit -a [akmít] tudi akmít -a m rjav ali zelen monoklinski alkalni piroksen, nitasti silikat **S:** egirín

adamelít -a m globočina granitske skupine z 10 % do 50 % kremena glede na glinence, med katerimi je 35 % do 65 % kalijevehi glinencev **S:** kreménov monzonít

adaptívna radiácija -e -e ž razvoj organizmov iz razmeroma primitivne vrste v različne specializirane vrste

adhezíjska vóda -e -e ž voda, ki ostane pod vplivom površinske napetosti in lastnosti kamnine ujeta v drobnih porah in kotih in ne

odteče kot gravitacijska voda **S:** izolirana kapilarna voda

adinól -a m albitiziran skrilavi glinavec

adnétski apnénc -ega -nca m liasni apnenc z amoniti v Severnih Apneniških Alpah

adsorbirana voda -e -e ž voda, ki se veže zaradi molekulskih sil na površini glinenih mineralov in/ali koloidnih delcev, najpogosteje v sedimentu ali prsti

adsorpcija -e ž pojav, pri katerem se vežejo molekule vode ali plina na površini glinenih mineralov, zeolitov in/ali koloidnih delcev

adúktor -ja m mišica, ki veže dve loputi pri nevretenčarjih, npr. pri ramenozočih in školjkah **S:** sklépna mišica, zapirálna, zapirálna mišica

adulár -ja m bel monoklinski ali triklinski mineral, različek ortoklaza

adulariscénca -e ž iridescenca v adularju

adúlni osébek -ega -bka m osebek, ki je že odrasel

adúlni zavòj -ega -òja m zavoj hišice organizma, ki je mlajši od nukleokona

advékcija -e ž kroženje snovi v vodoravni smeri, npr. vode, tople vode, vodnih raztopin, magne ali toplotnega toka **S:** horizontalna cirkulacija **P:** vertikalna cirkulacija

aegéanij -a m podstopnja anizija med spathijem in bithynijem

aerácija -e ž prihajanje zraka v pore tal in vodo

aeróbična cóna -e -e ž *neustr.* → aeróbná cóna

aeróbični -a -o prid. *neustr.* → aeróbní

aeróbični procés -ega -a m *neustr.* → aeróbní procés

aeróbná cóna -e -e ž del preperine, kamnine, vode, v katerega sega prosti kisik **P:** anaeróbná cóna

aeróbní -a -o prid. **1.** ki se nanaša na okolje, v katerem je prosti kisik, npr. aerobni sediment, aerobni proces **2.** ki se nanaša na organizme, ki živijo v okolju, v katerem je prosti kisik, npr. aerobne bakterije **P:** anaeróbní (2)

aeróbní procés -ega -a m proces, za katerega je potreben prosti kisik **P:** anaeróbní procés

aêrofotogeologíja -e ž področje geologije, ki proučuje geološke pojave po fotografskih posnetkih iz zraka **S:** aêrogeologíja

aêrogeologíja -e ž → aêrofotogeologíja

aerolít -a m meteorit, sestavljen iz okoli 90 % silikatov **S:** kamninski meteorit

aerónij -a m stopnja spodnjega silurja med rhuddanijem in telychijem

aêroposnétek -tka m fotografski posnetek Zemljinega površja, narejen iz letala, ali satelitski

posnetek, narejen s senzorji, radarji **S:** zračni posnétek

aêrosiderolít -a m meteorit, ki ima poleg silikatov tudi do 50 % železa in niklja **S:** kamninski železov meteorit, siderolít

afanítska kamnína -e -e ž drobnozrnata predornina, v kateri sestavin ni mogoče določiti brez mikroskopa **PRIM.:** kriptokristalna kamnína, mikrokristalna kamnína

afanítska struktúra -e -e ž struktura predornine, v kateri sestavin ni mogoče določiti brez mikroskopa **PRIM.:** kriptokristalna struktúra, mikrokristalna struktúra

afírska kamnína -e -e ž drobnozrnata ali steklasta predornina brez vtrošnikov

afluéntni tók -ega -a m → pritók

àfosílna kamnína -e -e ž kamnina, ki ne vsebuje okamnin **S:** brezfosílna kamnína

afótična cóna -e -e ž globina morja, jezera, do katere ne prodre dovolj svetlobe za fotosintezo v rastlinah **S:** afótík, disfótična cóna **P:** evfótična cóna **PRIM.:** fótična cóna

afótík -a m globina morja, jezera, do katere ne prodre dovolj svetlobe za fotosintezo v rastlinah **S:** afótična cóna, disfótična cóna **PRIM.:** fótična cóna

Áfriška plóšča -e -e ž litosferska plošča, ki obsega afriški kontinent, del Atlantika, Indijskega oceana in del Sredozemlja

Áfriški kratón -ega -a m kraton osrednjega dela Gondwane, ki obsega južni in srednji del afriškega kontinenta

agalmatolít -a m pirofilitu podoben filosilikat

agát -a m *neustr.* → ahát

Á-generácija -e ž spolna generacija pri foraminiferah z veliko začetno kamrico in majhno hišico **S:** Á-oblíka, gamónt, generácija Á, mákrosfêrična generácija, mégalosfêrična generácija, oblíka Á **P:** B-generácija

ágenska molása -e -e ž molasa, nastala v chat-tiju in oligocenu

aglomerácija -e ž sprijemanje delcev kamnin v aglomerat

aglomerát -a m sprimek ostrorobih odlomkov predornin velikosti nad 32 mm **PRIM.:** magmátska bréča, vulkánska bréča

aglomerátna bréča -e -e ž *neustr.* → bréča

aglutinácija -e ž vezanje tujih delcev v skelet z organsko snovjo **S:** oblépljanje

aglutinát -a m kamnina iz nataljenih vulkanskih bomb skorije (1)

aglutinírana foraminífera -e -e ž foraminifera, ki ima hišico, zlepljeno iz tujih mineralnih zrn in/ali hišic drugih mikroorganizmov

- agmatít** -a m migmatit, podoben breči
- agnát** -a m riba brez čeljusti, ki živi od ordovicija dalje
- agradácija** -e ž **1.** proces, pri katerem se magma nalaga na osnovno kamnino, npr. agradacija oceanske skorje **S:** akrecija (2) **P:** degradácija **2.** proces, pri katerem se nalagajo sedimenti z vodo ali vetrom na osnovno kamnino, npr. agradacija Zemlje **P:** degradácija
- agradácijski tók** -ega -a m rečni tok, ki prinaša več materiala, kot ga je sposoben odnašati **P:** degradácijski tók
- agregát** -a m skupek naravno združenih mineralov in/ali kamnin
- agresívna vóda** -e -e ž voda z ogljikovim dioksidom, ki topi apnenec, cementne in betonske izdelke **S:** aktivna vóda
- ágrogeologíja** -e ž področje geologije, ki proučuje geološke procese, pomembne za poljedelstvo
- ahát** -a m različek kremenca, v katerem se menjavajo plasti kremenca, različno obarvanega kalcedona in opala, okrasni kamen (1)
- àhermatipična korála** -e -e ž korala brez zelenih simbiontov, ki živi posamično v večjih globinah
- àhondrít** -a m silikatni meteorit, ki ni sestavljen iz hondrul **P:** hondrít
- Airyjeva hipotéza o izostaziji** -e -e -- -- [erije-va] ž hipoteza o ravnotežju med deli Zemljine skorje, ki imajo enako gostoto, toda različno velikost, in so v astenosfero pogreznjeni do različnih globlin
- ajfélíj** -a m *neustr.* → eifelj
- akantít** -a m črn monoklinski mineral, srebrev sulfid
- akantódi** -ov m mn. (red, lat. Acanthodii) najstarejši vretenčarji s čeljustmi, z vretenastim telesom, hrustančnim skeletom in kozmoidnimi luskami, ki so živeli od silurja do spodnjega devona
- akávstobiolít** -a m negorljiv organski mineral ali kamnina, nastal z delovanjem organizmov
- akcelerométer** -tra m seizmološka naprava za merjenje gibanja delcev v tleh
- akcesórna kámrica** -e -e ž kamrica v hišici foraminifere, ki ni neposredno povezana s prvo kamrico, ker je nastala naknadno **S:** dodatna kámrica
- akcesórna votlína** -e -e ž votlina v lupini školjke ob bivalnem prostoru
- akcesórni kanál** -ega -a m dodatni kanal v školjčni lupini
- akcesórni mineral** -ega -a m mineral, ki ga kamnina vsebuje do 1 % in ne spremeni njenih značilnih lastnosti **S:** mineralna primés, primésni mineral
- akerít** -a m pasast avgitski sienit
- ákermanit** -a [okermanit] m svetlorumen kalcijev magnezijev tetragonalni mineral iz melilitove skupine, skupinski silikat
- akmít** -a m → acmit
- akratopég** -a m izvir z majhno množino mineralnih snovi in s temperaturo do 20 °C **S:** akratopégni izvír
- akratopégni izvír** -ega -a m izvir z majhno množino mineralnih snovi in s temperaturo do 20 °C **S:** akratopég
- àkratotérma** -e ž izvir z majhno množino mineralnih snovi in s temperaturo nad 20 °C
- akrecíja** -e ž **1.** postopno nastajanje kopnega ob obali z valovi, plimovanjem, tokovi, vetrno aktivnostjo ali rečnimi nanosi **2.** proces, pri katerem se magma nalaga na osnovno kamnino, npr. akrecija oceanske skorje **S:** agradácija (1) **P:** degradácija **3.** združevanje delov litosfere pri rasti kontinentov **S:** tektónska akrecíja **4.** nastajanje planetov z združevanjem planetezimalov, npr. akrecija Zemlje
- akrecíjska cóna** -e -e ž → cóna prirástka oceánskega dnà
- akrecíjska mēja plôšč** -e -e -- ž → divergéntna mēja plôšč
- akrecíjska teoríja** -e -e ž teorija o nastajanju planetov z združevanjem planetezimalov
- akritárhi** -ov m mn. (red, lat. Acritarcha) protofiti s sporopoleninskim skeletom, ki živijo od proterozoika dalje
- ákrobatolít** -a m del batolita, ki ga je razkrila erozija
- akrocóna** -e ž biocona, ki obsega življenjsko dobo rastlinske ali živalske vrste ali podvrste organizmov **PRIM.:** cenocóna
- akrodótni zób** -ega -a m zob, ki raste iz čeljustnice, npr. pri kuščarjih
- akromátski objektiv** -ega -a m objektiv, sestavljen iz leče z majhnim lomnim količnikom in leče z velikim lomnim količnikom in se uporablja za odstranjevanje barvne napake zaradi disperzije
- akromórf** -a m kupolasto dvignjen solni čok
- aksiálna ravnína** -e -e ž **1.** v *tektoniki* namišljena ravnina, ki deli gubo na dva enaka dela **S:** ósna ravnína (1) **2.** v *paleontologiji* namišljena ravnina, ki deli organizem ali skelet na dva enaka dela **S:** ósna ravnína (2)
- aksiálna vrsta simetrije** -e -e -- ž *zastar.* → mo-

noklínska hémiprizmátska ósna vřsta sime-tríje

aksiálni premík -ega -a m premík, ki poteka skozi os neke strukture **S:** radiálni premík

aksiálni prerěz -ega -éza m → aksiálni presèk, ósni presèk, radiálni presèk

aksiálni presèk -ega -éka m presek, ki poteka skozi os **S:** aksiálni prerěz, ósni prerěz, ósni presèk, radiálni prerěz, radiálni presèk

aksiálni rázred -ega -éda m *zastar.* → monoklín-ska hémiprizmátska ósna vřsta simetrije

aksiálni rázred simetrije -ega -éda -- m → monoklínska hémiprizmátska ósna vřsta si-metrije

aksiálni sinklinórij -ega -a m ozki vzporedni pasovi nagubanih kamnin v sinklinali

aksinit -a m različno obarvan triklinski mine-ral, borov obročni silikat

áksis -a m drugo vratno vretence **S:** epistrófe-us, okretáč

aksometrija -e ž merjenje osi kristalov

aksonolíp -a m graptolit, pri katerem rastejo rabdosomi iz sikule in so teke nanizane brez osrednje osi

aksopódij -a m bodičasti stalni psevdopodiji z aksialnimi filamenti pri radiolarijih

aktinolít -a m zelen monoklinski železov ma-gnezijev amfibol **S:** trákovec

aktinopterígiji -ev m mn. (podrazred, lat. Actinopte-rygii) ribe z dobro razvitim kostnim skeletom, pri katerih bazalni elementi parnih plavuti ne sežejo iz telesa in podpirajo plavut le žarkasti kostni elementi, ki živijo od zgornjega devona dalje

aktivácijska energija -e -e ž energija, ki jo mo-ra imeti delec ali skupina delcev, da preide iz enega energetskega stanja v drugo ali iz trdnega stanja v raztopino

aktivna jáma -e -e ž **1.** jáma, v kateri potekajo procesi mineralizacije zaradi pretoka vode **S:** kráška aktivna jáma **2.** rudnik ali premogov-nik, ki obratuje

aktivna plást -e plásti ž vrhnja plast permafro-sta, ki je pozimi zmrznjena, poleti pa odtajana

aktivna vóda -e -e ž → agresívna vóda

aktivni krás -ega -a m krás, na katerem poteka-jo procesi zakrasevanja **S:** recétni krás

aktivni ledeník -ega -a m ledenik zunaj polar-nega kroga, ki na ozemlju z obilnimi pada-ninami, hladnimi poletji in strmimi pobožji prodre globoko v dolino, kjer so dokaj visoke temperature in je glede na ravnotežje med prirastkom in taljenjem zelo aktiven, npr. za-

hodna obala Norveške, Grenlandije, Severne in Južne Amerike

aktivni ognjeník -ega -a m ognjenik med erup-cijo **S:** aktivni vulkán, delujúči ognjeník, de-lujúči vulkán **P:** ugásli ognjeník **PRIM.:** spéči ognjeník

aktivni rób -ega -a m rob litosferske plošče, za katerega je značilna povečana seizmična, vulkanska in orogenetska aktivnost **PRIM.:** Benioffova cóna, súbdukcijska cóna

aktivni vulkán -ega -a m vulkan med erupcijo **S:** aktivni ognjeník, delujúči ognjeník, delujúči vulkán **P:** ugásli vulkán **PRIM.:** spéči vulkán

aktualízem -zma m teorija, po kateri so bili geo-loški dogodki v preteklosti enaki ali podobni sedanjim

aktuogeologija -e ž veda, ki s proučevanjem sedanjih pojavov pojasnjuje geološka doga-janja v preteklosti

aktuopaleontologija -e ž veda, ki s prouče-vanjem sedanjih živalskih in rastlinskih vrst pojasnjuje življenje in razvoj podobnih, že izumrlih živalskih in rastlinskih vrst

akumulácijska fáza -e ž nakopičenje sedimentov zara-di delovanja rek, ledenikov, morskih valov in vetra, npr. akumulacija rečnih naplavin, aku-mulacija morskih usedlin

akumulácijska fáza -e -e ž čas odlaganja sedi-menta na nekem prostoru

akumulácijska terása -e -e ž stopničasta obli-ka, zgrajena iz klastičnih sedimentov, ki na-stane ob rekah, obalah jezer ali morja

akústična karotáža -e -e ž geofizikalna meto-da, pri kateri se za ugotavljanje razlik med kamninami uporablja razširjanje zvočnih in nadzvočnih seizmičnih valov v vrtni **S:** sónična karotáža

akvamarín -a m prozoren svetlomoder različek heksagonalnega minerala berila, dragi kamen **S:** módrí beríl **PRIM.:** beríl, smarágd

akvifêr -a m → vodonósnik

akviklúd -a m kamnina, katere prepustnost je tako slaba, da je pretakanje vode zanemarljivo majhno, npr. glina **S:** nèprepústna kamnina, vododfřzna kamnina, vodonèprepústna ka-mnina

akvitán -a m *neustr.* → akvitánij

akvitánij -a m stopnja spodnjega miocena med chattijem in burdigalijem v mediteranskem razvoju

akvitárd -a m kamnina, ki je slabo prepustna, zato zavira pretakanje vode med sosednjimi vodonosniki, npr. dolomit **S:** pôlprepústna kamnina

alabáster -tra m drobnozrnata sadra, navadno bele barve, včasih večbarvna **S:** sadrénc

alanít -a tudi allanít -a m → ortít

alár -ja m prvi stranski sept ob kardinalnem septu pri rugoznih koralah

alárni sépt -ega -a m vsak od septov med kardinalnim in antikardinalnim septom pri rugoznih koralah

alaskít -a m globočnina granitske skupine, sestavljena iz ortoklaza, kremena in biotita

alaunij -a [alávniij] m podstopnja norija med lacinijem in sevatijem

álb -a m → álbij

álbij -a m stopnja spodnje krede med aptijem in cenomanijem **S:** álb

albít -a m plagioklaz, ki vsebuje od 0 % do 10 % anortita **S:** nátrijev glinénc

albitenje -a s nadomeščanje kalcijevega plagioklaza z albitom **S:** albitizácija

albitizácija -e ž nadomeščanje kalcijevega plagioklaza z albitom **S:** albitenje

albitov-epidótov amfibolítни fácies -ega -ega -a m metamorfni facies kamnin, ki so nastale pri tlakih in temperaturah regionalne metamorfoze ali v zunanjih delih kontaktne cone

albitov-epidótov rógovčev fácies -ega -ega -a m metamorfni facies kamnin, ki so nastale v zunanjih delih kontaktne cone pri tlakih pod $1,2 \times 10^8$ Pa in temperaturah od 200 °C do 300 °C **S:** vózlasti rógovčev fácies

albitov filít -ega -a m filit s kristaloblasti albita

albitíski dvójček -ega -čka m dvojček glinenec, v katerem je dvojčična os pravokotna na drugi pinakoid

albitíski zákon -ega -óna m dvojčični zakon, po katerem je dvojčična os pravokotna na drugi pinakoid

albitsko-epidótski rógovec -ega -vca m rógovec z albitom in epidotom kot značilnima mineraloma

Albonídi -ov m mn. gorovje, nastalo iz Alboranske depresije med Španijo in severno Afriko

Alboránska depresija -e -e ž pogreznjeni del Zemljine skorje med severno Afriko in Španijo, iz katerega so nastali Albonidi

ALCAPA -E [alkápa] ž krat. (ang. Alps Carpathins Pannonian basin) alpidska geotektonska enota med molasnim bazenom na severozahodu in Srednjemadžarsko cono na jugozahodu, ki obsega del Vzhodnih Alp, Južnih Alp, Karpatov in Panonskega bazena

Aldánski štít -ega -a m jugovzhodni del Angare

alé bazén -- -a m kotanja, ki nastane v globo-

kem morju zaradi turbiditnih tokov, ko spreminijo smer ob podmorskih grebenih

aleksandrít -a m smaragdno zelen različek rombičnega minerala krizoberila, ki je pri umetni svetlobi rdeče barve, okrasni kamen (1) **PRIM.:** krizoberíl

alénij -a m → aalenij

alevrít -a m klastična usedlina z zrni s premerom od 0,063 mm do 0,002 mm **S:** mélj, pržína

alevrolít -a m klastična kamnina z zrni s premerom od 0,063 mm do 0,002 mm **S:** méljevec

álfa délci -- -ev m mn. → délci álfa

álfa krêmen -- -éna m nizkotemperaturna modifikacija trigonalnega kremena **S:** krêmen álfa

álfa sévanje -- -a s → délci álfa

álfa tridimít -- -a m rombični različek tridimita, obstojen pri temperaturi okoli 900 °C in nizkem tlaku **S:** tridimít álfa

álfa žárki -- -ov m mn. → délci álfa

álga -e ž enocelični ali večcelični vodni fotosintezni organizem, ki ima pravo jedro in celulozni, kalcitni ali kremenični skelet ali je brez skeleta

alginít -a m različek eksinita, v katerem prevladujejo alge

álgna sévpróga -e -e ž → álgna tráta

álgna tekstúra -e -e ž navadno kalcitni sediment s pasasto, nepravilno koncentrično teksturo, ki jo povzročijo alge **PRIM.:** stromatolít

álgna tráta -e -e m z algami preraslo dno plitvega morja **S:** álgna prépróga

álgni apnénc -ega -nca m apnenec, nastal iz algnih skeletov ali z delovanjem alg in so v njem še vidni njihovi ostanke

álgni grebén -ega -a m greben, zgrajen pretežno iz skeletov alg

álgni přemog -ega přemóga m přemog, nastal pretežno iz ostankov alg

álgni rób -ega -a m izboklina na protivetnem robu koralnega grebena, nastala z rastjo kalcitnih alg

algománska orogenéza -e -e ž orogeneza ob koncu arhaika na območju današnje Severne Amerike

algónkij -a m *zastar.* → proterozóik

alimentácija -e ž napajanje vodonosnika

alivalít -a m gabro, ki vsebuje olivin, redko tudi piroksen

alkálijska kamnina -e -e ž kamnina, ki vsebuje več normativnih alkalijskih mineralov kot znaša povprečje za skupino, ki ji pripada **S:** alkálna kamnina

alkálijski -a -o prid. ki v kamnini ali mineralu vsebuje alkalijske elemente, in sicer: kalij, litij, natrij, rubidij ali cezij **S:** alkálni, lúžnati

alkálijski amfiból -ega -a m natrijev amfiból, ki je v kamninah pogosto z levcitom, nefelinom in alkalnim piroksenom, npr. riebeckit, arfvedsonit **S:** alkálni amfiból

alkálijski bazált -ega -a m bazalt, ki vsebuje alkalijske glinence, natrijeve piroksene ali natrijeve amfibole **S:** alkálni bazált

alkálijski glinenci -ih -ev m mn. kalijeви in natrijevi glinenci, npr. ortoklaz, albit **S:** alkálni glinenci

alkálijski granít -ega -a m granit z ortoklazom in natrijevimi pirokseni ali natrijevimi amfiboli kot značilnimi minerali **S:** alkálni granít

alkálijski piroksén -ega -a m natrijev piroksen, v kamninah pogosto z levcitom in/ali nefelinom, npr. egirin **S:** alkálni piroksén

alkálijski plagiokláz -ega -a m plagioklaz, v katerem prevladuje natrij nad kalcijem, npr. albit, oligoklaz **S:** alkálni plagiokláz, kislí plagiokláz

alkálijski sienít -ega -a m sienit, v katerem so kalijeви in natrijevi glinenci, foidi, alkalijski pirokseni in alkalijski amfiboli **S:** alkálni sienít

alkálijsko-kálcijev kolíčník -ega -a m → Peacockov alkálno-kálcijev kolíčník

alkálna kamnína -e -e ž kamnina, ki vsebuje več normativnih alkalnih mineralov kot znaša povprečje za skupino, ki ji pripada **S:** alkálijska kamnína

alkálni -a -o prid. ki v kamnini ali mineralu vsebuje alkalne elemente, in sicer: kalij, litij, natrij, rubidij ali cezij **S:** alkálijski, lúžnati

alkálni amfiból -ega -a m natrijev amfiból, ki je v kamninah pogosto z levcitom, nefelinom in alkalnim piroksenom, npr. riebeckit, arfvedsonit **S:** alkálijski amfiból

alkálni bazált -ega -a m bazalt, ki vsebuje alkalne glinence, natrijeve piroksene ali natrijeve amfibole **S:** alkálijski bazált

alkálni glinenci -ih -ev m mn. kalijeви in natrijevi glinenci, npr. ortoklaz, albit **S:** alkálijski glinenci

alkálni granít -ega -a m granit z ortoklazom in natrijevimi pirokseni ali natrijevimi amfiboli kot značilnimi minerali **S:** alkálijski granít

alkálni piroksén -ega -a m natrijev piroksen, v kamninah pogosto z levcitom in/ali nefelinom, npr. egirin **S:** alkálijski piroksén

alkálni plagiokláz -ega -a m plagioklaz, v katerem prevladuje natrij nad kalcijem, npr. albit,

oligoklaz **S:** alkálijski plagiokláz, kislí plagiokláz

alkálni sienít -ega -a m sienit, v katerem so kalijeви in natrijevi glinenci, foidi, alkalni pirokseni in alkalni amfiboli **S:** alkálijski sienít

alkálno-kálcijev kolíčník -ega -a m → Peacockov alkálno-kálcijev kolíčník

alkálnost kamnine -i -- ž značilnost kamnine, da vsebuje več alkalnih elementov, kot je povprečje za skupino kamnin, ki ji pripada

allanit -a m → alanít

allemontít -a m kovinsko siv trigonalni mineral, trdna raztopina arzena in antimona

allerödski interstadiál -ega -a [alerétski] m krajše toplo obdobje med starejšim in mlajšim dryasom v srednji Evropi

almandín -a m svetlordeč železov aluminijev granat

almandínov amfibolítни fácies -ega -ega -a m metamorfni facies kamnin, ki so nastale pri tlakih od 5×10^8 Pa do 6×10^8 Pa in temperaturah od 450 °C do 700 °C

alnöit -a [alneít] m temen alkalni bazalt z biotitom, melilitom, kalcitom, olivinom in hiperstenom

alofán -a m amorfen mineral iz skupine glinenih mineralov, aluminijev vodni hidroksid silikat

alohtón -a m gmota kamnin ali sedimentov, ki je zaradi tektonike premaknjena na drugotno mesto **S:** alohtóno ozémlje **P:** avtohtón **PRIM.:** delúvij, kolúvij, narív (2), pokröv, sekundárna léga

alohtóni jámski sedimènt -ega -ega -ènta m sediment, prinesen s tekočo vodo, z vetrom, ljudmi ali živalmi v podzemne prostore **S:** ízvenjámski sedimènt, zúnajjámski sedimènt

alohtóno nahajališče -ega -a s nahajališče, nastalo s prenosom kamnin, fosilov, mineralov s prvotnega mesta na drugotno mesto **S:** drugótno nahajališče, sekundárno nahajališče (1)

alohtóno ozémlje -ega -a s → alohtón

alokém -a m delec v kamnini, prinesen iz drugega okolja, npr. intraklast, oolit, pelet, fosil

alokémična metamorfóza -e -e ž metamorfoza, pri kateri se zaradi dodajanja ali odzemanja kake sestavine spremeni kemična sestava kamnine **S:** álometamorfízem, álometamorfóza

aloklástična bréča -e -e ž breča, nastala z drobljenjem prej obstoječih kamnin zaradi vulkanskega delovanja, npr. eksplozijska breča **PRIM.:** ávtoklástična bréča

alokromátski minerál -ega -a m mineral, ki

- ima zaradi primesi določeno barvo, npr. rubin, ki je rdeč zaradi kroma **S**: heterokromatski mineral, obarvani mineral **P**: idiomorfski mineral
- álo metamorfizem** -zma m → alokemična metamorfóza
- álo metamorfóza** -e ž → alokemična metamorfóza
- alometrja** -e ž razmerje med rastjo različnih delov telesa in rastjo celotnega organizma
- alomórfni** -a -o prid. ki kristali v več oblikah, npr. rombično in monoklinsko žveplo **S**: alotrópni
- alopaládij** -a m → stibiopaladinit
- alopátrična vrsta** -e -e ž vrsta, ki vnese svoje značilnosti v drugo populacijo
- álostratigrafija** -e ž stratigrafija sedimentnih kamnin, ki so ločene z diskordanco in se dajo kartirati
- alotigéni** -a -o prid. v *petrologiji* prinesen od drugod, npr. alotigena zrna v kamnini **P**: avtiigéni
- alotigénski** -a -o prid. *neustr.* → alotigéni
- álotriomórfni kristál** -ega -a m kristal, ki ga ne omejujejo kristalne ploskve, značilne za določeni kristalografski sistem **S**: ksenomórfni kristál, spáčeni kristál **P**: idiomórfni kristál
- alotrófni organizem** -ega -zma m organizem, ki se hrani z organsko snovjo **S**: heterotróf, heterotrófni organizem **P**: avtotrófni organizem
- alotropija** -e ž pojav, da snov kristali v več oblikah
- alotrópni** -a -o prid. → alomórfni
- Álpe** Ál p ž mn. gorski masiv v Evropi, ki se deli na Severne Apneniške Alpe, Južne Apneniške Alpe in Zahodne Alpe
- Alpídi** -ov m mn. del evropskih Alpinidov, ki obsega Atlas, Betijske Kordiljere, Pireneje, Centralne in Severne Alpe, Karpate in Balkan
- alpídsko enôta** -e -e ž vsak od delov Alpidov, npr. Atlas, Karpati, Balkan
- alpídsko-dinarídsko mêja** -e -e ž meja med Alpídi in Dinarídi, ki poteka po Periadriatski prelomni coni in se razlikuje od geografske alpsko-dinarske meje **S**: álpško-dínarska mêja
- Alpinídi** -ov m mn. gorstva, ki obsegajo Atlas, Betijske Kordiljere, Pireneje, Alpe, Apenine, Dinarsko gorstvo, Karpate, Balkan, južnoazijska gorstva s Himalajo, in zahodnoameriška gorstva, zgrajena iz velikih narivov in pokrovov, nastala v alpinidski orogenezi
- alpinídsko orogenéza** -e -e ž orogeneza v mezozoiku in kenozoiku, v kateri so nastali Alpinídi **S**: alpinotípná orogenéza
- alpinídsko gúbanje** -ega -a s gubanje v mezozoiku in kenozoiku, v kateri so nastali Alpinídi
- alpinotípná orogenéza** -e -e ž → alpinídsko orogenéza
- alpórtij** -a m stopnja spodnjega karbona med chokierijem in kinderscoutijem
- álpška orogenéza** -e -e ž orogeneza, ki je močno deformirala kamnine Alp in je trajala od jure do pliocena, z viškom v miocenu
- álpška poledenítev** -e -tve ž mreža ledeniških tokov, ki je sestavljena iz posameznih dolinskih ledenikov
- álpška smér** -e smer ž smer geoloških struktur v Alpinídih, ki v Sloveniji poteka od vzhoda proti zahodu
- álpški** -a -o prid. ki se nanaša na gorski masiv Alp, npr. alpska smer, alpski svizec, alpski kras
- álpški fácies** -ega -a m fácies, značilen za posamezne alpidске enote **PRIM.:** mediteránski fácies
- álpški granít** -ega -a m *zastar.* → ortognájs
- álpški krás** -ega -a m kras v Julijskih, Kamniško-Savinjskih Alpah in deloma v Karavanakah
- álpški muschelkalk** -ega -a [múšelkalk] m zgornjealpijski apnenec v Bavarskih Alpah in na Salzburškem
- álpški svízec** -ega -zca m (vrsta, lat. *Marmota marmota*) velik glodavec iz družine veveric, ki v gorah koplje rove v preperino in živi od pleistocena dalje
- álpško-dínarska mêja** -e -e ž → alpidsko-dinarídsko mêja
- álpško gúbanje** -ega -a s gubanje v mezozoiku in kenozoiku, v katerem so nastale Alpe
- alsbachit** -a [aləsbahít] m granodiorit s porfiroidno strukturo
- alstonít** -a m bel ali rožnat triklinski pseudo-rombični mineral, barijev kalcijev karbonat **S**: bromlít
- alternácija generácij** -e -- ž pojavljanje dveh ali več razvojnih oblik pri rastlinah ali živalih, predvsem menjavanje spolne in nespolne generacije **S**: izména generácij, menjávanje generácij
- alternácija kamnín** -e -- ž menjavanje ene vrste kamnin z drugo, npr. fliš
- altitermál** -a m *po Antensu* suho postglacialno obdobje pred približno 5500 leti, ko so bile temperature višje od današnjih

alumínijev magnetít -ega -a m magnetit, v katerem je del železa(III) nadomeščen z alumini-
nijem

alúmosilikát -a m silikat, v katerem je del sili-
cija nadomeščen z aluminijem

alunít -a m bel trigonalni mineral, kalijev alu-
minijev sulfat

alunítenje -a s nadomeščanje glinencev z alu-
nitom pri preperevanju magmatskih kamnin
S: alunitizácija

alunitizácija -e ž → alunítenje

aluvialna naplavína -e -e ž material, ki ga v do-
linah odloži tekoča voda **S:** aluviálni nanòs,
alúvij (1), popláv

aluvialna pahljáča -e -e ž vršaj, ki nastane na
prehodu ozke rečne doline v široko **S:** alu-
viálni vršaj

aluvialna ravnína -e -e ž ravnina, ki je zgrajena
iz rečnih sedimentov in je nastala s periodič-
nim poplavljanjem reke

aluvialna terása -e -e ž vodoravni ali položni
del dolinskega pobočja holocenske starosti,
ki je nastal zaradi poglobljanja reke v lastne
naplavine, npr. rečna terasa

aluvialni nanòs -ega -òsa m material, ki ga v
dolinah odloži tekoča voda **S:** aluvialna na-
plavína, alúvij (1), popláv

aluvialni vršaj -ega -a m vršaj, ki nastane na
prehodu ozke rečne doline v široko **S:** alu-
viálna pahljáča

alúvij -a m **1.** material, ki ga v dolinah odloži
tekoča voda **S:** aluvialna naplavína, aluviálni
nanòs, popláv **2.** *zastar.* → holocén, póstgla-
ciál (2), póstglaciálna dóba

alveóla -e ž **1.** jamica v čeljustnici vretenčarjev,
v kateri je zob **S:** zóbná jámica **2.** pravokotno
na steno stoječi cilindrični prostor v steni fo-
raminifere iz reda fuzulin **3.** jamica v sklepu
školjke **S:** zóbná jámica

alveolárni rób -ega -a m rob alveole (1, 3)

alveolína -e ž (rod, lat. *Alveolina*) foraminifera z
neperforirano kalcitno hišico v obliki žitnega
zrna, ki je živela od krede do eocena

alveolínski apnénc -ega -nca m apnenec, na-
stal pretežno iz hišic alveolin

alveolínsko-numulítni apnénc -ega -nca m
formacija apnenca, nastala pretežno iz hišic
alveolin in numulitov od začetka ilerdija do
lutetija v Zunanjih Dinaridih

amalgám -a m mineral, naravna trdna raztopi-
na srebra z živim srebrom, ki se v obliki zrn
nahaja v oksidacijskem pasu srebrovih rudišč
ali v živosrebrovih rudiščih

amazonít -a m zelenkast različek triklinskega

minerala mikrokлина, okrasni kamen (1) **S:**
amazónski kámen

amazónski kámen -ega -mna m *zastar.* → ama-
zonít

ámbitus -a m sklepna glavica, ki nosi bodico
na interambulakralni ploščici pri morskih
ježkih

ambligonít -a m bel ali zelenkast triklinski mi-
neral, litijev natrijev aluminijev fosfat, ki se
pojavlja v pegmatitih

ambulakrálna brázda -e -e ž žleb pri iglokož-
cih, v katerem so nameščene brazdne nožice

ambulakrálna cév -e cévi ž cev za pretok vode
od vstopnega kanala do ambulakralnih nožic
pri iglokožcih **S:** radiálna cév

ambulakrálna nožica -e -e ž zaključni votli del
vodovodnega sistema pri iglokožcih, ki pre-
težno služi za premikanje **S:** brázdna nožica

ambulakrálna plóščica -e -e ž predrta kalcitna
ploščica na delu korone pri morskih ježkih,
skozi katero izhaja ambulakralna nožica

ambulakrálni sistém -ega -a m organski sistem
cevi, napolnjenih z vodo pri iglokožcih, ki se
končajo z ambulakralnimi nožicami in služi-
jo za premikanje **S:** vodovódní sistém

ambulakrálnó pólje -ega -a s polje kalcitnih
ploščic pri iglokožcih, skozi katere izhajajo
ambulakralne nožice

ameboídna gúba -e -e ž guba ali antiklinala, ki
nima stalne smeri in je nepravilne oblike

amenzalízem -zma m tekmovalni odnos med
organizmoma, pri katerem je en osebek pri-
krajšan, drugi pa ne

amesít -a m zelenkast triklinski ali heksagonal-
ni mineral iz kloritove skupine

ametíst -a m prozoren vijoličast različek trigo-
nalnega minerala kremenca, okrasni kamen
(1)

amfíbiji -ev m mn. (*razred*, lat. Amphibia) kopensko-
vodni vretenčarji, ki so v mladostnem sta-
diju vezani na življenje v vodi **S:** dvoživke

amfíból -a m **1.** v *množini* skupina belih do črnih
monoklinskih, redkeje rombičnih mineralov,
natrijevih, kalcijevih, magnezijevih, železovih
dvojnositastih silikatov **2.** v *ednini* mineral iz te
skupine, npr. aktinolit, rogovača, tremolit

amfibolít -a m metamorfna kamnina, sestavljena
iz amfibolov, navadno rogovače in plagio-
klazov

amfibolítni diorít -ega -a m *neustr.* → amfibólov
diorít

amfibolítni fácies -ega -a m metamorfni facies
v kamninah, ki so nastale pri tlakih od 3×10^8

Pa do 8×10^8 Pa in temperaturah od 450 °C do 700 °C

amfibolítни skrílavec -ega -vca m → skrílavi amfibolít

amfibolítov diorít -ega -a m *neustr.* → amfibólóv diorít

amfibolítov gnájs -ega -a m *neustr.* → amfibólóv gnájs

amfibolítov kristalínski skrílavec -ega -ega -vca m *neustr.* → skrílavi amfibolít

amfibolítov kristalní skrílavec -ega -ega -vca m *neustr.* → skrílavi amfibolít

amfibolítски skrílavec -ega -vca m *neustr.* → skrílavi amfibolít

amfibólóv azbést -ega -a m dolgovlaknat, z železom bogat antofilit **S:** amozít

amfibólóv diorít -ega -a m diorít z amfibolom kot značilnim mineralom

amfibólóvec -vca m peridotitska globočnina, sestavljena pretežno iz rogovače **S:** hornblendít, rogováčna kamnína, rogováchnik

amfibólóv gnájs -ega -a m gnájs z amfibolom kot značilnim mineralom

amfibólóv peridotít -ega -a m peridotit, ki poleg olivina vsebuje rogovačo

amfícílni ligamént -ega -ênta m ligament pri školjkah, ki je razvit na obeh straneh ob vrhu lupine

amfidrómično obmóčje -ega -a s morsko območje brez vidne bibavice

amfiklína -e ž (rod, lat. *Amphiclina*) zgornjetriasni ramenonožec s trikotno oblikovano lupino, po katerem so imenovane amfiklinske plasti v zahodni Sloveniji

amfiklínske plasti -ih -- ž mn. cordevolijske plasti, sestavljene v spodnjem delu iz glinavca in peščenjaka, v vrhnjem delu iz skladnatih apnencev s konodonti, med Baško grapo, Poreznom in Železniki

amfistegína -e ž (rod, lat. *Amphistegina*) foraminifera lečaste oblike, ki živi od zgornje krede dalje

amfistegínski láporovec -ega -vca m laporovec z amfisteginami

Amici-Bertrandova léča -e -e [amiči-bertránova] ž léča v polarizacijskem mikroskopu, ki s konvergentno svetlobo da interferenčno sliko **S:** Bertrandova léča

amigdalóidna struktúra -e -e ž struktura bazične predornine, v kateri so mandljem podobni skupki mineralov, ki so zapolnili votlinice plinskih mehurčkov **S:** mándljasta struktúra

amínokislínska úra -e -e ž določanje starosti

fosilnih organizmov na podlagi spreminjanja kemične strukture njihovih aminokislin

ammonítico rósson -a -a [amonítiko] m rdeč apnenec, ponekod s fosili liasne starosti, v Sloveniji v Julijskih Alpah

amónacetátna metóda -e -e ž → acetátna metóda (2)

amonítí -ov m mn. (red, lat. Ammonoideae) glavo-nožci s spiralno zavito hišico, ki so živeli v paleozoiku in mezozoiku **S:** amonoídi

amonítna lóbná črta -e -e -e ž šiv z nazobčanimi sedli in lobi, značilen za jurske in kredne amonite **S:** amonítna sutúrna línija, filoídna lóbná črta, filoídna sutúrna línija

amonítna sutúrna línija -e -e -e ž šiv z nazobčanimi sedli in lobi, značilen za jurske in kredne amonite **S:** amonítna lóbná črta, filoídna lóbná črta, filoídna sutúrna línija

amonoídi -ov m mn. (red, lat. Ammonoideae) glavo-nožci s spiralno zavito hišico, ki so živeli v paleozoiku in mezozoiku **S:** amonítí

amórfni -a -o prid. ki je brez kristalne strukture **S:** brezoblíčni

amórfni krém -ega -éna m trdni različek kremenice **PRIM.:** opál

amozít -a m dolgovlaknat, z železom bogat antofilit **S:** amfibólóv azbést

amplitúda gúbe -e -- ž pravokotna razdalja med temenom in dnem gube

amplitúda premíka -e -- ž višinska razlika, nastala pri premiku blokov ob prelomu

amplitúda vála -e -- ž pravokotna razdalja med temenom in dnem vala

ampúla -e ž shramba za vodo ob bazi brazdne nožice pri iglokožcih **S:** vodovódna célica

Anabárski masív -ega -a m severozahodni del Angare **S:** Anabárski ščíť

Anabárski ščíť -ega -a m severozahodni del Angare **S:** Anabárski masív

anaeróbična baktêrija -e -e ž *neustr.* → ànaeróbná baktêrija

anaeróbična cóna -e -e ž *neustr.* → ànaeróbná cóna

anaeróbični -a -o prid. *neustr.* → ànaeróbní

anaeróbná baktêrija -e -e ž bakterija, ki živi v okolju, kjer ni prostega kisika, za življenje potrebni kisik dobiva iz mineralov ali organskih snovi

anaeróbná cóna -e -e ž del preperine, kamnine, vode, v katerega ne sega prosti kisik **P:** aeróbná cóna

anaeróbní -a -o prid. **1.** ki se nanaša na okolje, v katerem ni prostega kisika, npr. anaerobni sediment, anaerobni proces **2.** ki se nanaša na

- organizme, ki živijo v okolju, v katerem ni prostega kisika, npr. anaerobna bakterija **P**: aeróbni (2)
- anaeróbni pogóji** -ih -ev m mn. naravni pogoji, pri katerih ni prostega kisika **S**: redukcijski pogóji
- anaeróbni proces** -ega -a m proces, za katerega ni potreben prosti kisik **P**: aeróbni proces
- anaeróbni sediment** -ega -ênta m organski sediment, nastal v vodi brez ali z malo kisika in je bogat z žveplovodikom
- anagenéza** -e ž vsaka stopnja razvoja organizma v eni razvojni liniji
- ânaksiálna vrsta simetrije** -e -e -- ž *zastar.* → monoklinska hémiprizmátska brézósna vrsta simetrije
- ânaksiální rázred** -ega -éda m *zastar.* → monoklinska hémiprizmátska brézósna vrsta simetrije
- ânaksiální rázred simetrije** -ega -éda -- m *zastar.* → monoklinska hémiprizmátska brézósna vrsta simetrije
- analcim** -a [analkím] tudi analkím -a m brezbarven, bel do rdečkast kubični, rombični ali monoklinski natrijev zeolit
- analcimov bazált** -ega -a [analkímov] m bazalt, ki vsebuje analcim
- analizátor** -ja m nikolova prizma ali polarizacijski filter v mikroskopu, ki omogoča interferenco med polariziranim žarkoma, ki prihajata iz minerala
- analkím** -a m → analcim
- análna plavút** -e -i ž neparna plavut za zadnikom na trebušni strani pri nekaterih ribah **S**: prèdrèpna plavút
- anální sifonální stebriček** -ega -ega -čka m sifonalna cev pri rudistih, ki služi za iztok vode
- analógni orgán** -ega -a m organ z enako funkcijo in različnim izvorom, npr. oči pri trilobitu in človeku **P**: homológni orgán
- analógni pól** -ega -a m vrhnji del stebričaste kristala brez središča simetrije, ki postane pri segrevanju pozitivno naelektren **P**: antilógni pól
- anamezít** -a m prehodna bazična kamnina med bazaltom in doleritom
- anapsídna lobánja** -e -e ž lobanja plazilcev brez senčničnih odprtín, npr. pri želvah **PRIM.:** stegálna lobánja
- anáptih** -a m trikotna kalcitna ali roževinasta ploščica, ki je del čeljusti ali pokrovčka pri amonitih
- anaséizma** -e ž nihanje delcev kamnin ob potresu v smeri od potresnega žarišča **P**: kataséizma
- anastomózno réčno koríto** -ega -ega -a s rečno korito, ki se pentljasto cepi in ponovno združuje
- anatáz** -a m rjav ali temnomoder tetragonalni mineral, titanov dioksid, polimorfen z rutilom in brookitom **S**: oktaedrít
- anatéksa** -e ž pojav, pri katerem se kamnina raztali pri pogreznjenju v globlje dele Zemlje **S**: palingenétska pretvórbá, palingenéza
- anatéksis** -a m *neustr.* → anatéksa, palingenéza
- anateksít** -a m metamorfna kamnina, nastala po anateksi iz magmatske kamnine, usedline, sedimentne kamnine
- anatólij** -a m *zastar.* podstopnja anizija med olenekijem in pelsonijem
- ancílopegmátski típ** -ega -a m tip ramenskega skeleta pri ramenonožcih, kjer se krura podaljšuje v parno zanko, ki podpira lofofor
- ancístropegmátski típ** -ega -a m tip ramenskega skeleta pri ramenonožcih, kjer se krura ne podaljšuje v podporo lofoforju
- andaluzít** -a m zelen, siv, rdeč rombični mineral, aluminijev otočni silikat
- andaluzítov filít** -ega -a m filit s kristaloblasti andaluzita
- andezín** -a m plagioklaz, ki vsebuje od 30 % do 50 % anortita
- andezít** -a m predornina dioritske skupine
- andezítbazált** -a m *neustr.* → andezítíni bazált
- andezít-bazált** -a m *neustr.* → andezítíni bazált
- andezítna bréča** -e -e ž breča, v kateri prevladujejo drobci andezita
- andezítíni bazált** -ega -a m bazalt, ki vsebuje srednje plagioklaze namesto kalcijevih plagioklazov
- andezítíni túf** -ega -a m tuf, nastal po izbruhu dioritske magme
- andradíť** -a m rumen, zelen, rjav do črn kalcijev železov granat
- ândski típ orogenéze** -ega -a -- m → ándsko gúbanje
- ândsko gúbanje** -ega -a s gubanje v mezozoiku in kenozoiku, pri katerem so nastali Andi **S**: ándski típ orogenéze
- anelídi** -ov m mn. (deblo, lat. Annelida) organizmi z valjastim telesom, sestavljenim iz številnih obročkov, ki živijo od kambrija dalje **S**: kolobárniki
- anemogéna sedimentácija** -e -e ž sedimentacija delcev, ki jih prinaša veter **S**: eólska sedimentácija, vétrna sedimentácija

- anemogéna usedlína** -e -e ž → eólska usedlína, vétrna usedlína
- anemogéni** -a -o prid. → eólski, vétrni
- anemogéni sediment** -ega -ênta m → eólski sediment, vétrni sediment
- anemohoríja** -e ž prenašanje drobnih insektov in pajkov na večje razdalje z vetrom
- anemométer** -tra m priprava za merjenje hitrosti fluidnega toka
- Angára** -e ž kraton vzhodnega dela Lavrazije, ki obsega območje današnje severne Azije in ga sestavljata na severozahodu Anabarski ščit in na jugovzhodu Aldanski ščit **S:** Angárski kratón, Sibírska platóforma, Sibírska plóšča
- Angárski kratón** -ega -a m kraton vzhodnega dela Lavrazije, ki obsega območje današnje severne Azije in ga sestavljata na severozahodu Anabarski ščit in na jugovzhodu Aldanski ščit **S:** Angára, Sibírska platóforma, Sibírska plóšča
- anglezít** -a m bel rombični mineral, svinčev sulfát
- ángolo apnénc** -- -nca m srednjejnizijski apnenec v Lombardijskih Alpah
- angulárna diskordánca** -e -e ž → diskordánca (1), kótna diskordánca, nêskládnost (1)
- anhidrična dôba** -e -e ž začetna doba Zemljine zgodovine, ko na Zemljinem površju še ni bilo vode **S:** brezvôdna dôba **P:** oceánska dôba
- anhidrit** -a m bel, modrikast ali sivkast rombični mineral, kalcijev sulfát
- ánhimetamorfizem** -zma m → ánhimetamorfóza
- ánhimetamórfna kamnína** -e -e ž metamorfna kamnina, nastala v bližini Zemljinega površja pri tlakih, nižjih od $1,5 \times 10^8$ Pa, in temperaturah, nižjih od 100°C
- ánhimetamorfóza** -e ž nizka stopnja metamorfoze, nastala pri tlakih, nižjih od $1,5 \cdot 10^8$ Pa, in temperaturah, nižjih od 100°C **S:** ánhimetamorfizem
- anhitêrij** -a m (rod, lat. *Anchiterium*) prednik konja, ki je živel v Evropi v miocenu, na Kitajskem še v pliocenu
- anizični dolomít** -ega -a m *neustr.* → anízijski dolomít
- anízij** -a m stopnja srednjega triasa med olenekijem in ladinijem
- anizijski dolomít** -ega -a m dolomit, ki je nastajal v aniziju
- anizodézmična snôv** -e snoví ž snov, v kateri ionske vezi niso enako močne **S:** mézodézmična snôv **P:** izodézmična snôv
- anizodézmični kristál** -ega -a m kristal, ki ima vezi med ioni različno močne **P:** izodézmični kristál
- anizométrični kristál** -ega -a m kristal, ki je raztegnjen ali sploščen
- anizomiárija** -e ž školjka, ki ima dva različna mišična odtisa **S:** heteromiárija
- anizotropíja** -e ž pojav, da ima snov zaradi svoje notranje zgradbe v različnih smereh različne fizikalne lastnosti, npr. lomni količnik, toplotno prevodnost, trdnost, elastičnost, prepustnost **S:** raznosmétnost (1) **P:** izotropíja
- anizotrópni** -a -o prid. ki ima zaradi svoje notranje zgradbe v različnih smereh različne fizikalne lastnosti **S:** raznosmétni **P:** izotrópni
- anizotrópni minerál** -ega -a m mineral, ki nima v vseh smereh enakih fizikalnih lastnosti
- anizotrópni presêk** -ega -éka m presek minerala, v katerem so v vseh smereh različni lomni količniki in s tem tudi različna hitrost širjenja svetlobe **P:** izotrópni presêk
- anizotrópni profil** -ega -a m *neustr.* → anizotrópni presêk
- anizotrópnost** -i ž lastnost snovi, da ima različne fizikalne lastnosti v različnih smereh **S:** raznosmétnost (2) **P:** izotrópnost
- anizovaléntna kristálna raztopína** -e -e -e ž kristalna raztopina dveh snovi, ki imata katione različnih valenc, npr. plagioklazi
- ankaramít** -a m bazalt z olivinom
- ankaratrít** -a m → olivínov nefelinít
- ankerít** -a m svetel romboedrični mineral, kalcijev magnezijev železov manganov karbonat
- annabergít** -a m zelen monoklinski mineral, nikljev vodni arzenat
- anomalíja** -e ž razlika med opazovanimi in normalnimi fizikalnimi in kemičnimi lastnostmi minerala ali kamnine
- anorogéna intrúzija** -e -e ž globočnina, ki ni v orogenem pasu in ni vezana na procese orogeneze
- anortít** -a m plagioklaz, ki vsebuje od 90 % do 100 % anortita **S:** kálcijev glinénc
- anortitít** -a m kamnina gabrske skupine, sestavljena skoraj izključno iz anortita **S:** anortítova kamnína
- anortítova kamnína** -e -e ž → anortitít
- anortokláz** -a m triklišna oblika natrijevega kalijevega glinenca, značilna za alkalne kamnine
- anortozít** -a m globočnina, ki vsebuje poleg glavnega minerala labradorita tudi andezin ali bytownit in največ 10 % mafičnih mine-

ralov **S:** labradorítova kamnina **PRIM.:** levkogradbóidna mágma

Antárktična plôšča -e -e ž litosferska plošča, ki obsega ozemlje Antarktike, jugovzhodnega dela Pacifiškega oceana in južnega dela Indijskega oceana

Antárktični kratón -ega -a m kraton južnega dela Gondwane, ki se je v kredi ločil od Afriškega kratona in obsega območje vzhodnega dela sedanjega antarktičnega kontinenta

antebráhij -a m → podláket

antedeéntna dolína -e -e ž dolina, ki jo je izoblikovala anteedentna reka

antedeéntna réka -e -e ž reka, ki je kljub tektonskim dviganjem ohranila prvotno smer toka

anténa -e ž gibljiva parna ekstremiteta na glavi nevretenčarjev, npr. žuželk **S:** tipálka

anteridij -a m moška spolna celica pri algah

antibióza -e ž odnos med organizmi, pri katerem se osebek brani pred vsiljivci z izločanjem strupov

ánticénter -tra m → ántiepicénter

ántiepicénter -tra m točka na površini, ki je diametralno na nasprotni strani Zemlje pod epicentrom **S:** ánticénter

ántifórma -e ž vsaka pozitivna ali izbočena oblika Zemljine skorje

antigorít -a m listasta oblika rombičnega minerala serpentina

antigorítenje -a s nadomeščanje mafičnih mineralov z antigoritom **S:** antigoritizácija

antigoritizácija -e ž → antigorítenje

antikardinálni sépt -ega -a m drugi najmočnejši sept, ki je nasproti kardinalnemu septu v čaši rugozne korale

antiklinála -e ž izbočeni del nagubanih Zemljinih plasti, katerega osrednji del vsebuje najstarejše kamnine **P:** sinklinála

antiklinálna dolína -e -e ž dolina, ki jo je reka izdolbla vzdolž antiklinale **S:** sleménska dolína **P:** sinklinálna dolína

antiklinálna ós -e ós ž vzdolžna os v smeri poteka antiklinale

antiklinálna pást -e pastí ž jedro antiklinale iz poroznih kamnin, pokritih z neprepustnimi plastmi, v katerega se lahko ujameta zemeljski plin in/ali nafta **PRIM.:** náftna pást, náftni koléktor, plínska pást, plínski koléktor

Antiklinálna struktúra Čičarije -e -e -- ž struktura iz krednih in paleogenskih plasti na območju Čičarije in Matarskega podolja **S:** Čičarijska antiklinála, Krédno-paleogénska struktúra Čičarije, Matárska antiklinála

antiklinálna zgrádba -e -e ž zgradba Zemljinih plasti, ki imajo obliko antiklinale

antiklinálni gôrski níz -ega -ega -a m nagubano gorstvo, ki ga gradijo vzporedne antiklinale

antiklinálno jédro -ega -a s osrednji del antiklinale, v katerem so najstarejše kamnine

antiklinálno krílo -ega -a s del antiklinale med njenim temenom in dnem sinklinale

antiklinálno sléme -ega -éna s → antiklinálno tême, tême antiklinále

antiklinálno tême -ega -éna s najbolj izbočen del ali vrh antiklinale **S:** antiklinálno sléme, sléme antiklinále, sléme gúbe, tême antiklinále

antiklinórij -a m skupina vzporednih antiklinal, ki pripadajo isti tektonski enoti **P:** sinklinórij

Antiklinórij Tržaško-Kómenske planóte -a -- -- m skupina antiklinal iz krednih in paleogenskih apnencev na območju Tržaško-Kómenske planote

antilógni pól -ega -a m vrhnji del stebričastega kristala brez središča simetrije, ki postane pri segrevanju negativno naelektren **P:** analógni pól

antimón -a m svetla, krhka heksagonalna prvina, polkovina

antimonít -a m temnosiv rombični mineral s paličastimi kristali, antimonov sulfid **S:** antimónov sijájnik, stibnít

antimónova ókra -e -e ž različni prašnati antimonovi oksidi

antimónova rúda -e -e ž ruda, ki vsebuje antimonove okside, hidrokside in/ali sulfide

antimónov sijájnik -ega -a m → antimonít

ántipertít -a m natrijev glinenec, s katerim se bolj ali manj vzporedno prerašča ortoklaz zaradi izločanja kalija iz trdne raztopine **PRIM.:** pertít

antitétični prelóm -ega -óma m → heterotáktni prelóm, protismérni prelóm

antlerít -a m smaragdno zelen do temnozelen monoklinski mineral, bakrov hidroksid sulfat **S:** vernadskít

antofilít -a m svetlorjav rombični magnezijev mineral amfibolove skupine z železom, manganom in kalcijem

antracít -a m drobljiv, neporozen premog z najvišjo stopnjo pooglenitve, s kurilno vrednostjo okrog 36.000 kJ, več od 93 % ogljika in manj od 4 % vode

antrakotêrij -a m (rod, lat. *Anthracotherium*) svinji podoben sesalec, ki je živel v Evropi v eocenu in oligocenu in so bili njegovi ostanki

najdeni pri nas v premogovih skladih v Trbovljah in Zagorju

anulárna mamíla -e -e ž kroglasti nastavek za bodico na skeletni ploščici morskega ježka

Á-oblika -e ž spolna generacija pri foraminiferah z veliko začetno kamrico in majhno hišico **S:** Á-generacija, gamónt, generacija Á, mákrosférična generacija, mégalosférična generacija, oblika **Á P:** B-generacija

aón cóna -- -e ž *neustr.* → cóna aón

apatít -a m raznobarven heksagonalni mineral, kalcijev, klorov, fluorov ali hidroksidni fosfat

ápeks -a m zgornji del polževe hišice **S:** vrh (2)

Apeníni -ov m mn. gorstvo v Italiji, ki ga gradi več narivov in se deli na Južne, Severne in Srednje Apenine

apertúra -e ž **1.** odprtina na hišici nevretenčarja **S:** ústje **2.** odprtina objektiva mikroskopa, ki omogoča večjo ali manjšo ločljivost predmeta

apikální dél -ega -a m **1.** del, ki je pri vretenčarjih usmerjen proti nosni konici **2.** vrhnji del telesa ali skeleta pri nevretenčarjih, npr. pri polžji hišici

apikální kót -ega -a m kot ob začetnem zavoju polžje hišice **S:** vršni kót

aplanátna léča -e -e ž léča, ki preprečuje sferično popačenje slike v mikroskopu

aplikatívna geologíja -e -e ž področje geologije, ki v praksi uporablja izsledke geoloških raziskav, npr. inženirska geologija, hidrogeologija

aplít -a m drobnozrnata diahistna žilnina granitske skupine **S:** aplítska kamnina

aplítna žíla -e -e ž z aplítom zapolnjena razpoka v magmatski kamnini, nastala v pozni magmatski fazi

aplítska kamnína -e -e ž → aplít

aplítska struktúra -e -e ž drobnozrnata struktura globočnin ali žilnin granitske skupine z malo muskovita **S:** granulítska struktúra

aplítski granít -ega -a m drobnozrnat granit z malo sljude ali brez nje

ápnasti peščenják -ega -a m *neustr.* → apnéńčev peščenják

apnéna álga -e -e ž *neustr.* → kalcítna álga

apnéna bréča -e -e ž *neustr.* → apnéńčeva bréča

apnéna káša -e -e ž *neustr.* → kalcítni múlj

apnéna móka -e -e ž *neustr.* → kalcítna móka

apnéna síga -e -e ž *neustr.* → kalcítna síga

apnénosti -a -o prid. *neustr.* → apnéńčev (1)

apnéńčev -a -o prid. **1.** pri katerem prevladuje-

jo drobci apnenca, npr. apnenčev peščenjak

2. → kalcítni

apnéńčeva álga -e -e ž *neustr.* → kalcítna álga

apnéńčeva baktêrija -e -e ž *neustr.* → kalcítna baktêrija

apnéńčeva bréča -e -e ž bréča, sestavljena iz ostrorobih delcev apnenca **S:** apnéńčev sprímek

apnéńčeva káša -e -e ž *neustr.* → kalcítni múlj

apnéńčeva lábora -e -e ž → apnéńčev konglomerát

apnéńčeva móka -e -e ž → kalcítna móka

apnéńčeva síga -e -e ž *neustr.* → kalcítna síga

apnéńčev dolomít -ega -a m → dolomitizírani apnéneć

apnéńčev gomólj -ega -a m *neustr.* → kalcítni gomólj

apnéńčev konglomerát -ega -a m konglomerat iz prodnikov apnenca **S:** apnéńčeva lábora

apnéńčev lápor -ega -ja m *neustr.* → kalcítni láporoveć

apnéńčev lítični peščenják -ega -ega -a m → kalkarenít

apnéńčev mármor -ega -ja m *neustr.* → kalcítni mármor

apnéńčev bláto -ega -a s *neustr.* → kalcítni múlj

apnéńčev lepilo -ega -a s *neustr.* → kalcítno vezívo

apnéńčev mléko -ega -a s → ledeníško mléko

apnéńčev ogródje -ega -a s → kalcítni skelét, kalcítno ogródje

apnéńčev oolít -ega -a m → kalcítni oolít, oolídni apnéneć

apnéńčev-sljúdna plást -e plastí ž plast apnenca, v kateri je večja količina sljude

apnéńčev vezívo -ega -a s *neustr.* → kalcítno vezívo

apnéńčev pelít -ega -a m *neustr.* → kalcítni pelít

apnéńčev peščenják -ega -a m peščenjak, v katerem prevladujejo terigeni drobci apnenca

apnéńčev skelét -ega -a m → kalcítni skelét, kalcítno ogródje

apnéńčev skrílavec -ega -vca m *neustr.* → skrílavi apnéneć

apnéńčev sprímek -ega -mka m → apnéńčeva bréča

apnéneć -nca m kemična ali organska različno obarvana sedimentna kamnina, ki vsebuje več kot 50 % kalcita kot bistvenega minerala

apnéneć -nka m *neustr.* **1.** → apnéńčev konglomerát **2.** → apnéńčeva bréča

apnéni -a -o prid. *neustr.* **1.** → apnéničev (1) **2.** → kalcitni **3.** → aragonitni

apnéni dolomit -ega -a m *neustr.* → dolomitizirani apnéneč

apnéni lápor -ega -ja m *neustr.* → kalcitni láporovec

apnéni máček -ega -čka m *zastar.* → lehnjak, travertín

apnéni mármor -ega -ja m *neustr.* → kalcitni mármor

apnéni škrlj -ega -a m *zastar.* → škrljavi apnéneč

apnéni škrljnik -ega -a m *zastar.* → škrljavi apnéneč

apnénoalkalna vrsta kamnin -e -e -- ž *neustr.* → kalcijeva alkalna vrsta kamnin

apnénosljúdnata plást -e plastí ž *neustr.* → apnéničevo-sljúdna plást

apník -a m *neustr.* → apnéneč

apníkov -a -o prid. *neustr.* → apnéničev (1)

apnína -e ž *neustr.* → apnéneč

apníški -a -o prid. *neustr.* → apnéničev (1)

apofíza -e ž izrastek z lastno zakostenitvijo, na katerega se vežejo mišice, kite

apofíza magmátske kamnín -e -- -- ž izrastek magmatskega telesa v drugo kamnino **S:** préčni odrástek (2)

apokromátski objektív -ega -a m objektív z več lečami, ki omogoča skoraj popolno odstranitev barvne napake

apomagmátska kontáktna metamorfóza -e -e -e ž kontaktna metamorfóza v krovnini batolita

apomagmátska metasomatóza -e -e ž metasomatóza v zmerni oddaljenosti od magmatskega ognjišča

apomagmátsko rudišče -ega -a s nahajališče mineralnih surovin, nastalo v zmerni oddaljenosti od magmatskega ognjišča

ápt -a m *neustr.* → áptij

áptih -a m vsak od dveh delov sestavljene kalcitne ali roževinaste ploščice, ki je del čeljusti ali pokrovčka pri amonitih

áptihni apnéneč -ega -nca m apnéneč z ostanki áptihov

áptij -a m stopnja spodnje krede med albijem in barremijem

Arábska platfóma -e -e ž kraton vzhodnega dela Gondwane, ki se je v kredi ločil od Afriškega kratona **S:** Arábski kratón

Arábska plôšča -e -e ž geotektonska enota, ki obsega v glavnem Arabski polotok

Arábski kratón -ega -a m kraton vzhodnega

dela Gondwane, ki se je v kredi ločil od Afriškega kratona **S:** Arábska platfóma

aragónčev -a -o prid. *neustr.* → aragonitni

aragónec -nca m *zastar.* → aragonit

aragonít -a m bel rombični mineral, kalcijev karbonat, polimorfen s kalcitom in vateritom **S:** aragónec, želézov cvét

aragonítna síga -e -e ž prevleka iz aragonita, nastala z izločanjem kalcijevega karbonata iz raztopine pri temperaturi nad 30 °C

aragonítni -a -o prid. ki je iz aragonita, npr. aragonitna síga

aravkáríja -e ž (rod, lat. *Araucaria*) visok iglavec z gostimi luskastimi lističi, ki raste na južni polobli od triasa dalje

arciodaktíli -ov m mn. (red, lat. *Artiodactyla*) kopitarji s sodim številom prstov **S:** sodopřsti kopitarji

ardénska orogenétska fáza -e -e -e ž *zastar.* orogenetska faza kaledonske orogeneze na meji silurja in devona

área -e ž ovalno polje ob sklepu dveh loput pri školjkah, v katerem je nameščen ligament

areál -a m življenjsko območje živalskih ali rastlinskih vrst in drugih višjih sistematskih kategorij

arenígij -a m stopnja spodnjega ordovicija med tremadocijem in llanvirnijem

arenít -a m klastična kamnina iz terigenih zrn velikosti od 0,063 mm do 2 mm **S:** peščéneč, peščénjak **PRIM.:** pések, psamít

areologíja -e ž veda o planetu Marsu

arfvedsonít -a [arfetsonít] m temen monoklinski mineral iz skupine alkalnih amfibolov

argentít -a m temnosiv kubični mineral, srebrov sulfid **S:** srébrov sijájník

argilít -a m klastična kamnina z zrnimi mineralov glin, sericita, klorita in kremena, manjših od 0,002 mm **S:** glínavec

árgonova metóda -e -e ž → kálíj-árgonova metóda

arháični člôvek -ega -éka m (podvrsta, lat. *Homo sapiens archaicus*) napredna oblika v razvojnem nizu človeka, ki je živel konec srednjega in na začetku mlajšega pleistocena in je prednik modernega človeka

arháík -a m enotem med hadeikom in proterozoikom **S:** arhájska dôba, arheozóík, azóík, azójski právék, bréžživljénjski právék, kriptozóík, právék

arhájska dôba -e -e ž *zastar.* → arháík

arhêje -êj ž mn. (kraljestvo, lat. *Archaea*) prokariontski organizmi, ki živijo v izjemno slanah ali

- vročih okoljih, v drugih okoljih pa navadno proizvajajo metan **S:** árheobaktêrije
- árheobaktêrije** -ij ž mn. *zastar.* → arhêje
- arheociáti** -ov m mn. (poddeblo, lat. *Archaeocyatha*) čašasto oblikovani pritrjeni kalcitni organizmi z dvojno votličasto steno, ki so živeli v spodnjem in srednjem kambriju
- arheociatídni grebén** -ega -a m greben, ki ga v glavnem sestavljajo ostanki arheociatov
- arheolitotámnija** -e ž (rod, lat. *Archaeolithothamnium*) rdeča alga s skorjastim, grudičastim ali ledvičastim skeletom
- arheópteriks** -a m (rod, lat. *Archaeopteryx*) praptica, ki se je razvila iz plazilca in so jo našli v jurskih plasteh pri Solnhofnu v Nemčiji
- arheorníti** -ov m mn. → práptíce
- arheozóik** -a m *zastar.* → arháik
- arhitektónski grádbeni narávní kámen** -ega -ega -ega -mna m v *kamnoseštvu* naravni kamen, ki se uporablja za oblaganje in tlakovanje objektov
- arídna erozija** -e -e ž odnašanje preperinskih kamninskih delcev v suhih predelih, pretežno z vetrom **PRIM.:** eólska erozija
- arídna klíma** -e -e ž klíma z manj padavinami, kot jih lahko izhlapi **S:** súšna klíma, súšno podnébje **PRIM.:** sémiarídna klíma
- aristogenéza** -e ž razvoj organizma v nerazvejeni liniji **S:** ortoevolúcija, ortogenéza
- Aristótelova svetílka** -e -e ž sistem kalcitnih skeletnih elementov, ki obdajajo usta ehinoidov in delujejo kot čeljusti
- árka** -e ž (rod, lat. *Arca*) školjka s taksodontnim sklepom in rebrasto površino, ki živi od neogena dalje
- arkóza** -e ž *zastar.* → glinénčev peščenják
- arkózni kreménov konglomerát** -ega -ega -a m *neustr.* → glinénčev kreménov konglomerát
- arkózni peščenják** -ega -a m *neustr.* → glinénčev peščenják
- árktična klíma** -e -e ž podnébje, v katerem je povprečna temperatura najhladnejšega meseca pod 0 °C in najvišja temperatura najtoplejšega meseca v letu do 10 °C **S:** árktično podnébje
- árktično podnébje** -ega -a s podnébje, v katerem je povprečna temperatura najhladnejšega meseca pod 0 °C in najvišja temperatura najtoplejšega meseca v letu do 10 °C **S:** árktična klíma
- árlberške plastí** -ih -- ž mn. srednjetríasne in zgornjetriasne magmatske, piroklastične in laporovčeve plasti v Bavarskih Alpah in na Salzburškem
- Armorikánska véja** -e -e ž → Armorikánsko gorôvje
- Armorikánsko gorôvje** -ega -a s severozahodna veja Variskičnega gorovja v Evropi **S:** Armorikánska véja
- ársnbêrgij** -a m stopnja spodnjega karbona med pendeleijem in chokierijem
- aromátska náfta** -e -e ž nafta z visokim odstotkom aromatskih ogljikovodikov
- aromátski ogljikovodík** -ega -a m monociklična ali policiklična organska spojina **S:** benzénski ogljikovodík
- artefákt** -a m namensko izdelano orodje iz kamnin, kosti, roževine in drugi izdelki iz kamene dobe **PRIM.:** kaméno oródje
- arterít** -a m metamorfna kamnina z injektiranimi žilami magme **S:** venít **PRIM.:** migmatít, žílíni gnájs
- artéški izvír** -ega -a m izvir na območju vodonosnika, kjer je piezometrična gladina višje kot izvir, zato se podzemna voda dviga navpično v višino do piezometrične gladine **S:** artéški studéneč, artéški vrélec
- artéški studéneč** -ega -nca m izvir na območju vodonosnika, kjer je piezometrična gladina višje kot izvir, zato se podzemna voda dviga navpično v višino do piezometrične gladine **S:** artéški izvír, artéški vrélec
- artéški vodnják** -ega -a m vrtina, ki je zadela na arteški vodonosnik in se v njej voda dvigne nad Zemljino površje
- artéški vodonósnik** -ega -a m vodonosnik, v katerem je voda pod tlakom
- artéški vrélec** -ega -lca m izvir na območju vodonosnika, kjer je piezometrična gladina višje kot izvir, zato se podzemna voda dviga navpično v višino do piezometrične gladine **S:** artéški izvír, artéški studéneč
- artikulácija** -e ž gíbljiv stik med dvema kostema **S:** kóstni sklèp
- artikulátíni brahiopód** -ega -a m brahiopod, ki ima loputi s sklepom
- artínskij** -a m stopnja spodnjega perma med sakmarijem in kungurijem
- artropódi** -ov m mn. (deblo, lat. *Arthropoda*) nevretenčarji z razčlenjenim telesom in nogami **S:** členonóžci
- arúndij** -a m stopnja spodnjega karbona med chadijem in holkerijem
- arzén** -a m srebrno siv heksagonalni mineral, prva (2)
- arzenolít** -a m bel kubični mineral, arzenov oksid, dimorfen z monoklinskim claudetitom
- arzenopirít** -a m kovinsko bel monoklinski

- mineral, železov arzenov sulfid **S**: arzenov kršec
- arzenov kršec** -ega -šca m kovinsko bel monoklinski mineral, železov arzenov sulfid **S**: arzenopirit
- ásbj** -a m stopnja spodnjega karbona med holkerijem in brigantijem
- asbolán** -a m različek vada, ki vsebuje do 32 % kobalta
- ascendéntna teoríja** -e -e ž teorija o nastanku mineralov iz raztopin, ki pritekajo iz Zemljine notranjosti **P**: descendéntna teoríja (1)
- ascendéntna vóda** -e -e ž → juvenilna vóda, prvótna vóda
- ascendéntni izvír** -ega -a m izvír, pri katerem je navadno segreta voda usmerjena iz večje globine navzgor **PRIM.:** podhlajéni izvír, termálni izvír
- ascendéntni tók** -ega -a m tok hidrotermalnih raztopin, ki priteka iz litosfere **P**: descendéntni tók
- ásêizmični celínski ró** -ega -ega -a m → pasívni celínski ró
- ásêizmično ozémlje** -ega -a s območje brez potresov
- áskvéntni pláz** -ega plazú m plaz, pri katerem nastane drsina v šibkih delih homogene kamnine
- aselátni típ** -ega -a m enostavna lobna linija pri amonitih iz devona
- asfált** -a m bitumen z nizkim tališčem **S**: kaména smóla, peklína, zémeljska smóla
- asfaltít** -a m vsak od naravnih črnih trdnih bitumnov
- asfálna náfta** -e -e ž nafta z visokim odstotkom višjih cikličnih in aromatskih ogljikovodikov
- asfální skrílavec** -ega -vca m bituminozni skrilavi glinavec, bogat z asfaltom ali težkimi ogljikovodiki
- ashgillij** -a [ažgílij] tudi ažgílij -a m stopnja zgornjega ordovicija med caradocijem in rhuddanijem
- ashistna kamnína** -e -e [ašístna] ž → ašístna žilnína
- ashistna žilnína** -e -e [ašístna] ž → ašístna žilnína
- asilín** -e ž (rod, lat. *Assilina*) numulitina, pri kateri je notranja zgradba hišice vidna zunaj **S**: operkulína
- ásimétrična gúba** -e -e ž guba, pri kateri ima eno krilo večji naklon od drugega
- ásimetrijska vrsta simetrije** -e -e -- ž → trí-
- klínska ásimétrična vrsta simetrije, triklínska hemipinakoídna vrsta simetrije
- asimilácija** -e ž **1.** nataljevanje tuje kamnine v magmi, s čimer se spremeni njena kemična sestava **2.** v *biologiji* sprejemanje in spreminjanje hrane v sestavine, lastne organizmu
- asimilát** -a m v *biologiji* produkt fotosinteze
- asimilátor** -ja m **1.** stranski izrastki osnovne celice pri zelenih skeletnih algah, ki prebadajo kalcitni talus **2.** sredstvo ali telo, ki asimilira
- ásintíjska orogénéza** -e -e ž *zastar.* orogeneza ob koncu predkambrija in sega v spodnji kambrij, v katerem so nastajali Bajkalidi in Kaledonidi **PRIM.:** bajkálška orogénéza, kaledónska orogénéza
- áskon** -a m najpreprostejši tip spužvinega telesa, v katerega voda priteka skozi pore, obrasle s hoanocitami, in odteka skozi glavno odprtino na vrhu telesa
- áskonska spúžva** -e -e ž spužva z enostavnimi porami in votlinami za hoanocite
- áskon spúžva** -- -e ž → áskonska spúžva
- asociácija** -e ž **1.** skupnost organizmov, ki živijo pod enakimi pogoji **S**: združba (1) **2.** minerali, ki sestavljajo kamnino **S**: združba (2) **PRIM.:** generácija mineralov, paragéza mineralov (2) **3.** skupnost kamnin, ki je nastala pod enakimi pogoji **S**: paragéza kamnín, združba (3)
- assélij** -a m stopnja spodnjega perma med gzelijem in sakmarijem
- astenوسفéra** -e ž del Zemljinega plašča s plastično, delno kristalizirano magmo med litosfero in spodnjim Zemljinim plaščem do globine okoli 1000 km, v katerem so konvekcijski tokovi **S**: srédnji Zémeljín plášč
- asterízem** -zma m pojav raznokrakih zvezdastih oblik v sljudah ali nekaterih mineralih, brušenih kot kabošon, zaradi odboja svetlobe od vlaknatih vključkov
- asteroíd** -a m **1.** mn. (razred lat. *Asteroida*) peterokraki morski iglokožci s sploščenim telesom, ki živijo od ordovicija dalje **S**: môrske zvézde **2.** epiteka (1) pri rugoznih koralah, ki jo tvorijo tesno zrasli septi **3.** manjše vesoljsko telo v Sončnem sistemu
- asteroídni pás** -ega pasú m pas asteroidov, ki obkroža Sonce
- asterozóji** -ev m mn. (poddeblo, lat. *Asterozoa*) protoživeče morske živali, ki imajo osrednjo ploščico in simetrična ramena, npr. morska zvezda
- ástij** -a m stopnja pliocena med zancleanijem

- in calabrijem v mediteranskem razvoju **S:** piacenzij
- astrágalus** -a m nartnica med golenjo in petnico pri večini vretenčarjev **S:** skóčnica, tálus (2)
- ástrogeologíja** -e ž veda, ki uporablja raziskovalne metode geologije pri proučevanju drugih vesoljskih teles
- astroríza** -e ž zvezdasto razporejeni žlebiči, utori ali brazde na površini stromatoporoida
- ástrotektónika** -e ž premiki v Zemljini litosferi ob udaru vesoljskih teles ali meteoritov
- astúrijska orogenétska fáza** -e -e -e ž *zastar.* orogenetska faza hercinske orogeneze v zgornjem karbonu
- astúrska tektónska fáza** -e -e -e ž *zastar.* kratkotrajna tektonska faza v zgornjem karbonu med westfalijem in stefanijem
- ašístna kamnína** -e -e ž → ašístna žilnina
- ašístna žilnína** -e -e tudi ashistna žilnina [ašístna] -e -e ž kamnina, ki ima enako kemično sestavo kot globočnina in porfiroidno strukturo **S:** ašístna kamnína, nédiferencírana žilnína
- atacamít** -a [atakamít] tudi atakamít -a m zelen rombični mineral, bakrov hidroksid klorid
- atakamít** -a m → atacamit
- ataksít** -a m meteorsko železo, ki vsebuje več kot 10 % niklja in ima usmerjene ploščice kamacita v plessitu
- atavízem** -zma m znaki davnih prednikov, ki se le izjemoma pojavijo na današnjih organizmih, npr. več prstov pri recentnem konju
- atdabanij** -a [atabánij] m stopnja spodnjega kambrija med tommotijem in lenijem
- atekálíja** -e ž koral brez kalcitne teke
- átektónski premík** -ega -a m premik v Zemljini litosferi, ki ni povezan s tektonskimi procesi, npr. podor, plaz
- átiška orogenétska fáza** -e -e -e ž orogenetska faza alpske orogeneze v panoniju
- atlántik** -a m obdobje holocena med borealom in subborealom od približno 6000 let pr. n. š. do 3000 let pr. n. š. **S:** atlántska dóba
- atlántska dóba** -e -e ž obdobje holocena med borealom in subborealom od približno 6000 let pr. n. š. do 3000 let pr. n. š. **S:** atlántik
- atlántska síga** -e -e ž kalcitna síga v jamah, nastala v atlantski dobi
- atlántska vřsta kamnín** -e -e -- ž skupina magmatskih kamnin, ki vsebujejo poleg alkalnih tudi kalcijeve minerale **S:** kalcíjeva alkálna vřsta kamnín **PRIM.:** mediteránska vřsta kamnín, pacífíčna vřsta kamnín
- atlántski celínski rób** -ega -ega -a m → pasívni celínski rób
- átlas** -a m prvo vratno vretence **S:** nosáč
- atmofílna prvína** -e -e ž prvina, ki je sestavni del ozračja, npr. dušik, ogljik, kisik
- átmokemíja** -e ž veda, ki preiskuje kemično sestavo ozračja
- atmoklást** -a m drobec kamnine, ki se je odlomil zaradi preperevanja in je ostal na mestu
- atmosféra** -e ž ovoj plinov, ki obdaja Zemljo in ga tvorita v glavnem dušik in kisik **S:** ozráčje
- atmosferílije** -ij ž mn. vse fizikalno in kemično delujoče snovi v spodnjih delih atmosfere
- atmosférska vóda** -e -e ž voda v plinastem, tekočem in trdnem stanju v ozračju
- atól** -a m obročast koralni greben, ki nastane navadno okrog ugaslega vulkana s premerom nekaj sto metrov do 130 km, značilen za Tihi ocean
- atómska véz** -e vezi ž kemična vez, pri kateri imata atoma dva skupna elektrona ali več **S:** homopolárna véz, kovalétna véz
- atómski pólmer** -ega -a m polmer nevtralnega atoma
- aurichalcít** -a [avrihalkít] m → avrihalkít
- autunít** -a [otunít] m rumen tetragonalni radioaktivni mineral, kalcijev vodni uranat fosfat, izomorfen s torbernitom
- avanturín** -a m → aventurín
- aventurín** -a tudi avanturín -a m prosojen kremen, ki se blešči v različnih barvah zaradi vključkov luskic ali vlaken drugih mineralov, npr. sljude, hematita **S:** aventurínski kámen
- aventurínski glinénc** -ega -nca m albit, oligoklaz, andezin ali adular z orientiranimi vključki hematita z zlatim ali rjavordečim odsevom svetlobe
- aventurínski kámen** -ega -mna m → aventurín
- áverníške plastí** -ih -- ž mn. zgornjekarbonske plasti, ki so sestavljene iz skrilavega glinavca, kremenovega peščenjaka in konglomerata z vložki temnega apnenca s fuzulinami, v Karnijskih Alpah in Južnih Karavankah, v okolici Jezerskega, Tržiča in Jesenic **S:** jávorníški skládi
- avgít** -a m črn monoklinski mineral, magnezijev železov aluminijev piroksen
- avgítít** -a m ultramafična peridotitska globočnina z avgitom kot bistvenim mineralom
- avgítski sienít** -ega -a m globočnina sienitske skupine z avgitom kot značilnim mineralom
- avíkula** -e ž (rod, lat. *Avicula*) školjka z radialno

rebrasto lupino, ravnim sklepnim robom in ušesci ob vrhu, ki živi od triasa dalje

avikulárij -a m kleščice za prijemanje plena in obrambo pri mahovnjakih

avksiliárna kámrica -e -e ž vsaka izmed kamric, ki obdajajo prolokul pri foraminiferi

avksiliárni lób -ega -a m notranji pomožni lob pri amonitih

ávlos -a m stebriček, ki izrašča iz septa v centralnem delu koralita

avreóla -e ž **1.** območje okrog intruzije, v katerem so v sosednjih kamninah vidne posledice kontaktne metamorfoze **S:** kontaktna avreóla, kontaktni dvór **2.** venec mineralov okrog večjega mineralnega zrna, npr. v kelifitski strukturi **3.** koncentrični pasovi oksidiranih mineralov v peščenjakih, npr. sekundarna avreola

avrihalkít -a tudi aurichalcit [avrihalkít] -a m modrozelen do nebesno moder monoklinski mineral, cinkov bakrov hidroksid karbonat

avripigmènt -ênta m zlato rumen monoklinski mineral, arzenov trisulfid

avróra -e ž → polárni síj

avstralopítek -a m (rod, lat. *Australopithecus*) prvi primat s pokončno držo in dvonožno hojo, prednik človeka, ki je živel v pliocenu in na začetku pleistocena **S:** človečnják

Avstrálska plóšča -e -e ž del Zemljine litosfere, omejen v glavnem na kontinent Avstralijo

Avstrálski kratón -ega -a m kraton jugovzhodnega dela Gondwane, ki se je v kredi ločil od Afriškega kratona in obsega zahodni del sedanje Avstralije

avstríjska orogenétska fáza -e -e -e ž orogenetska faza alpske orogeneze v srednji kredi

Avstroalpídi -ov m mn. → Avstroalpín

Avstroalpín -a m sistem narivov, ki sega od Zahodnih Alp in delno v Vzhodne Alpe in ga na jugu loči od Južnih Alp Periadriatska prelomna cona, na severu pa sega čez molasne bazene in se deli na Spodnji, Srednji in Zgornji Avstroalpin **S:** Avstroalpídi, Avstroalpinski narívi, Narívi Ostalpínov, Ostalpíni

Avstroalpinski narívi -ih -ov m mn. → Avstroalpín

avtekologíja -e ž proučevanje odnosov med osebkami ali vrstami in okoljem **S:** ávteokologíja

avtigéni -a -o prid. v *petrologiji* ki je ostal na kraju nastanka, npr. avtigena zrna v kamnini **P:** alotigéni

ávtobréča -e ž → ávtoklástična bréča

ávtobréčirana láva -e -e ž *neustr.* → ávtoklástična láva

ávtoekologíja -e ž → avtekologíja

ávtohidratácija -e ž nastanek mineralov, ki vsebujejo vodo, izločeno iz kamnine zaradi znižanja temperature

avtohtón -a m gmota kamnin ali sedimentov, ki je ostala na kraju nastanka **S:** avtohtóno ozémlje, evavtohtón **P:** alohtón

Avtohtón Gorjáncev -a -- m avtohton iz karbonskih in spodnjetriasnih plasti zahodno od Bregane

avtohtóni jámski sedimènt -ega -ega -ênta m sediment, ostal na mestu nastanka v podzemnih prostorih, npr. kapnik, jamski grušč

avtohtóno nahajališče -ega -a s nahajališče mineralov, kamnin ali fosilov, ki ni bilo premaknjeno z mesta nastanka **S:** primárno ležišče, primárno nahajališče, prvótno nahajališče

avtohtóno ozémlje -ega -a s → avtohtón

ávtoklástična bréča -e -e ž bréča, nastala z drobljenjem kamnine zaradi lastnega gibanja, hitrega ohlajanja ali eksplozije plinov v tekoči lavi **S:** ávtobréča **P:** aloklástična bréča **PRIM.:** ávtoklástična láva

ávtoklástična láva -e -e ž lava, ki je zaradi hitrega ohlajanja na robovih razpadla na večje ali manjše klaste **PRIM.:** ávtoklástična bréča

avtolíza -e ž sposobnost organizma, da s pomočjo encimov absorbira lastno tkivo

ávtoetamorfóza -e ž kemična sprememba mineralov zaradi delovanja vode in drugih lahkihplasnih snovi iz iste magme

ávtoetamomatóza -e ž nadomeščanje minerala z drugim mineralom, obstojnim pri nižji temperaturi ali tlaku pri reakciji z vodo ali lahkihplasnimi sestavinami preostanka magme

avtomórfni -a -o prid. *neustr.* → idiomórfni

ávtopnevmatolíza -e ž nastajanje novih mineralov pod vplivom plinov, izločenih pri ohlajanju kamnine

avtotéka -e ž samostojna bivalna kamrica pri graptolitih

avtotróf -a m → avtotrófni organizem

avtotrófna baktèrija -e -e ž bakterija, ki se hrani z anorgansko snovjo **P:** heterotrófna baktèrija

avtotrófna rastlína -e -e ž rastlina, ki se hrani z anorgansko snovjo **P:** heterotrófna rastlína

avtotrófni organizem -ega -zma m organizem, ki se hrani z anorgansko snovjo **S:** avtotróf **P:** alotrófni organizem

azbést -a m vlaknata oblika serpentina ali amfibola

ázimut -a m smer, izražena s kotom, ki se meri od začetnega meridiana v smeri gibanja kazalca na uri do točke, ki se opazuje

ázimutna projékcija -e -e ž projekcija, pri kateri so poldnevnik razporejeni v obliki žarkov, ki izhajajo iz tečajev, vzporedniki pa so kon-

centrični krogi, ki imajo nepopačene površine in kote

azóik -a m *zastar.* → arháik

azójski právék -ega -a m *zastar.* → arháik

azurít -a m azurno moder monoklinski mineral, bakrov hidroksid karbonat **S:** módri bakrénc

ažgilij -a m → ashgillij

badénij -a m stopnja srednjega miocena med karpatijem in sarmatijem v Paratetidi

baháda -e ž široka, rahlo nagnjena površina iz nesprijete preperine na vznožju gora v semi-aridnem podnebjju **PRIM.:** pedimènt

Bahámska plôšča -e -e ž karbonatna plošča na potopljenem delu Severnoameriške plošče na območju Bahamov

Bajkalídi -ov m mn. gorstvo na območju Barentsove platforme, nastalo v bajkalski orogenezi

bajkálska orogenéza -e -e ž orogeneza med predkambrijem in kambrijem v Severni Ameriki, Evraziji in severni Afriki **PRIM.:** asintjska orogenéza, kaledónska orogenéza

bajócij -a m stopnja srednje jure med aalenijem in bathonijem

báker -kra m rdečerjav kubični mineral, prvina (2)

bákrasti pirít -ega -a m → bakréni pirít

bakrénc -nca m *zastar.* mineral ali ruda, ki vsebuje baker

bakréni pirít -ega -a m pirít, ki vsebuje halkopirít **S:** bákrasti pirít

bákrova gálica -e -e ž *zastar.* → halkantít, módra gálica

bákrova medlíca -e -e ž *zastar.* 1. → tenantít 2. → tetradrít

bákrova svetlíca -e -e ž *zastar.* → covellin

bákróv kršec -ega -šca m *zastar.* → halkopirít

bákróv sijájník -ega -a m → halkozín

baktêrije -ij ž mn. (kraljestvo, lat. Bacteria) prokarioti s premerom približno 1 µm in skoraj vedno brez klorofila, ki živijo od predkambrija dalje **S:** cepľjívke, évbaktêrije, shizofíti, shizomicéti

Bálatonski lineamènt -ega -ènta m → Ljúto-merski prelóm

balneologíja -e ž veda, ki proučuje termalne in mineralne vode v zdravilške namene

Báltiški šcít -ega -a m severozahodni del Fenosarmacije na območju pretežnega dela današnje Norveške, Švedske in zahodne Finske **S:** Fenoskándija

balván -a m večja gmota kamnine, ki jo je prinesel ledenik **S:** blódna skála, eksótični balván, eksótični blók, erátični balván, erátični blók, ledeniški blók, ledeniški čók, samotnják, samovnják, zabrédenec

bálzam -a m → kánadski bálzam

banatít -a m kremenov avgitov diorit, ki vsebuje ortoklaz

Bánjški sinklinórij -ega -a m sinklinorij iz triasnih, jurskih in krednih apnencev ter paleocenskega fliša na območju med Mostom na Soči, Banjšicami, Grgarjem, Sabotinom, Goriškimi brdi in Kolovratom **S:** Bánjško sinklinálno obmóčje

Bánjško sinklinálno obmóčje -ega -ega -a s → Bánjški sinklinórij

Bárentsova platfórma -e -e ž severni del Fenosarmacije

barhán -a m srpasta peščena sipina, razpotegnjena pravokotno na smer prevladujočega vetra, s položnim pobočjem na prijetni strani in strmim pobočjem na odvetni strani

barhánov pések -ega -ska m peščena sestavina barhana **PRIM.:** puščávski pések, vétrni pések

bariérni grebén -ega -a m greben, vzporeden z morsko obalo **S:** zapórni grebén

bariérni izolátor -ega -ja m hidrogeološki izolator, ki pregrajuje vodonosnik v navpični smeri **S:** pregrádni izolátor

barisfêra -e ž trdni del Zemljinega jedra, sestavljen iz železa in drugih težkih kovin **S:** centrosfêra, nífe, siderosfêra, Zémľjino nótrnje jédro

barít -a m različno obarvan rombični mineral, barijev sulfat **S:** téžec

Barjánska kotlína -e -e ž kotlina, zapolnjena s kvartarnimi rečnimi, jezerskimi in močvirskimi sedimenti, ki se razteza med Ljubljano in Igom in se na vzhodu zajeda v Posavske gube, na jugu v Rakitniško-Bloško grudo, na zahodu pa v Vrhníško-Cerkniško grudo **S:** Bárska kotlína, Ljubljánsko bárje

- barjánska plást** -e plastí ž plast, nastala pri usedanju v barju **S:** bárska plást
- barjánska rúda** -e -e ž ruda, ki vsebuje v glavnem limonit, včasih tudi manganove minerale **S:** barjánska želézova rúda, bárjevec, bárska rúda, bárska želézova rúda, močvírjevec
- barjánska želézova rúda** -e -e -e ž ruda, ki vsebuje v glavnem limonit, včasih tudi manganove minerale **S:** barjánska rúda, bárjevec, bárska rúda, bárska želézova rúda, močvírjevec
- barjánski lignít** -ega -a m lignít, nastal iz barjanskega drevja, grmičevja in drugih rastlin **S:** bárski lignít
- barjánski prášič** -ega -íča m kostni ostanek divje svinje, najden v barjanskem premogu **S:** bárski prášič
- barjánski přemog** -ega přemóga m přemog, nastal iz barjanskega drevja, grmičevja in drugih rastlin **S:** bárski přemog
- barjánsko jézero** -ega -a s jezero na barju **S:** bársko jézero, rúšno jézero
- bárje** -a s občasnó ali stalno poplavljenó ozeumlje, na katerem nastaja šota
- bárjevec** -vca m *zastar.* → barjánska rúda, barjánska želézova rúda
- barkevikit** -a m rjavkasta ali temnorjava monoklinska alkalna rogovača
- barrémij** -a m stopnja spodnje krede med hauterivijem in aptijem
- Bárska kotlína** -e -e ž *zastar.* → Barjánska kotlína, Ljubljánsko bárje
- bárska plást** -e plastí ž *zastar.* → barjánska plást
- bárska rúda** -e -e ž *zastar.* → barjánska rúda, barjánska želézova rúda
- bárska želézova rúda** -e -e -e ž *zastar.* → barjánska rúda, barjánska želézova rúda
- bárski lignít** -ega -a m *zastar.* → barjánski lignít
- bárski prášič** -ega -íča m *zastar.* → barjánski prášič
- bárski přemog** -ega přemóga m *zastar.* → barjánski přemog
- bársko jézero** -ega -a s *zastar.* → barjánsko jézero
- bartónij** -a m stopnja srednjega eocena med lutetijem in priabonijem
- bárva črte** -e -- ž barvna sled, ki nastane pri potezanju minerala po hrapavi porcelanski ploščici
- bárva minerala** -e -- ž barva sveže površine minerala
- bárva ráze** -e -- ž *neustr.* → bárva črte
- bárveni mármor** -ega -ja m marmor, ki ima mineralne primesi enakomerno razporejene med karbonatnimi zrní, npr. rožnati carrarski marmor
- bashkirij** -a [baškíríj] m serija zgornjega karbona med serpuhovijem in moskovijem **S:** baškíríj
- bastít** -a m psevdomorfoza serpentina po enstatitu **S:** hazardít, lizardít
- báški dolomit** -ega -a m formacija dolomita norijske in retijske stopnje z roženci na južnem predgorju Julijskih Alp
- báški fácies** -ega -a m zgornjetriasni karbonatni morski fácies na južnem predgorju Julijskih Alp
- baškír** -a → bashkirij
- bathonij** -a [batónij] m stopnja srednje jure med bajocijem in callovijem
- batiál** -a m območje morského dna v globini od 200 m do 4000 m **S:** batiálna cóna, batiálni pás
- batiálna cóna** -e -e ž → batiál, batiálni pás
- batiálni fácies** -ega -a m fácies, značilen za batiál
- batiálni pás** -ega pasú m območje morského dna v globini od 200 m do 4000 m **S:** batiál, batiálna cóna
- batiálno mórje** -ega -a s območje morja v globini od 200 m do 4000 m
- bátipelagiál** -a m spodnja plast morske vode v pelagialu od okoli 1000 m do okoli 4000 m globine
- batolít** -a m gmota globočnine s presekom, večjim od 100 km² **S:** magmátska kôpa, magmátsko teló **PRIM.:** intruzívni čók
- bávenski dvójček** -ega -čka m dvojček glinencev, v katerem je dvojčična ploskev pinakoid, ki je vzporeden s prvo kristalografsko osjo
- bávenski zákon** -ega -óna m dvojčični zakon, po katerem je dvojčična ploskev pinakoid, ki je vzporeden s prvo kristalografsko osjo
- bazálíja** -e ž kalcitna ploščica na dnu čaše pri morskí liliji, s katero je prirasla na pecelj **S:** centrálna plóščica
- bazálna bréča** -e -e ž breča, ki je na spodnji meji stratigrafskega zaporedja kamnin
- bazálna plást** -e plastí ž plast, ki je na spodnji meji stratigrafskega zaporedja plasti
- bazálna plóščica** -e -e ž **1.** kalcitna ploščica, s katero se žival pritrdí na podlago **2.** kalcitna ploščica na bazi polipa pri koralah, iz katere raste teka
- bazálna sêrija** -e -e ž več plasti, ki so osnova stratigrafskega zaporedja kamnin

bazálna usedlina -e -e ž usedlina, ki je osnova stratigrafskega zaporedja plasti **S:** bazálni sediment

bazálni konglomerát -ega -a m konglomerat, ki je osnova stratigrafskega zaporedja kamnin

bazálni peščenjak -ega -a m peščenjak, ki je osnova stratigrafskega zaporedja kamnin

bazálni pinakoíd -ega -a m ploskev, ki preseka samo tretjo kristalografsko os **S:** bazični pinakoíd

bazálni sediment -ega -ênta m sediment, ki je osnova stratigrafskega zaporedja plasti **S:** bazálna usedlina

bazálni stebriček -ega -čka m **1.** kalcitni stebriček pri koralah, ki raste iz bazalne ploščice **S:** koluméla (2) **2.** stebriček iz dentina na zunanji strani zob nekaterih rastlinojedih sesalcev

bazált -a m predornina gabrske skupine s plagioklazi, ki imajo na kationskih mestih več kot 50 % kalcija **S:** čedič

bazálna láva -e -e ž lava s kemično sestavo bazalta

bazálna mágma -e -e ž magma s kemično sestavo bazalta

bazálna plôšča -e -e ž več kvadratnih kilometrov veliko območje bazalta, nastalo po izlivu bazaltne lave, npr. na Dekanski planoti

bazálna rogovača -e -e ž rogovača, bogata s titanom in železom(III)

bazálna skórja -e -e ž del Zemljine skorje pod oceani debeline od 5 km do 10 km, ki je sestavljen pretežno iz bazalta in manjše količine drugih mafičnih kamnin **S:** oceánska skórja, síma

bazálni izlív -ega -a m izliv bazaltne lave na površino

bazálno stêklo -ega -a s bazična predornina, v kateri zaradi hitrega strjevanja ni prišlo do kristalizacije

bazáltovo stêklo -ega -a s *neustr.* → bazálno stêklo

bazanít -a m alkalna bazálna kamnina, ki vsebuje olivin in levcit ali nefelin

bazén -a m **1.** pogreznjeno ozemlje, zapolnjeno z usedlinami, vodo **2.** ozemlje, v katerem so plasti z vseh strani nagnjene proti središču, npr. Velenjski bazen **PRIM.:** kadúnja **3.** ozemlje, s katerega reka in njeni pritoki odvajajo vodo **4.** nizko ozemlje med dvignjenim terenom ali gorskimi loki, npr. Panonski bazen

bazična erúpcija -e -e ž *neustr.* → máfična erúpcija

bazična kamnína -e -e ž magmatska kamnina,

v kateri je silicijevega dioksida od 43 % do 54 % **PRIM.:** máfična kamnína

bazična láva -e -e ž lahko tekoča lava (1), bogata z magnezijem in železom z manj kot 54 % silicijevega dioksida **PRIM.:** máfična láva

bazična mágma -e -e ž lahko tekoča magma, bogata z magnezijem in železom z manj kot 54 % silicijevega dioksida **PRIM.:** máfična mágma

bazični pinakoíd -ega -a m → bazálni pinakoíd

bazični plagiokláz -ega -a m plagioklaz, ki ima več kot 50 % anortita, npr. bytownit, anortit

bazični silikát -ega -a m silikat, ki vsebuje železo, magnezij in kalcij z manj kot 54 % silicijevega dioksida **PRIM.:** máfični silikát

bazični sulfát -ega -a m *zastar.* → hidrogénsulfát

Beckejeva črta -e -e [békejeva] ž svetla črta, ki se pri povečevanju razdalje med objektivom mikroskopa in opazovanim predmetom pojavlja na strani predmeta z višjim lomnim količnikom **S:** Beckejeva línija, Beckejev obróč

Beckejeva línija -e -e [békejeva] ž → Beckejeva črta

Beckejev obróč -ega -a [békejev] m → Beckejeva črta

bédro -a s → stêgno

beerbachit -a [berbahít] m drobnozrnata diorit-ska žilnina, ki vsebuje piroksene in magnetit

béfelston -a m (ang. baffelstone) karbonatna kamnina s steblastimi ali razvejenimi fosilnimi skeleti, ki zmanjšujejo vodni tok in omogočajo sedimentacijo

beidellit -a [bajdelít] m svetlorumenkast ali svetlorjavkast monoklinski mineral montmorillonitove skupine, aluminijev montmorillonit

béla gálica -e -e ž bel monoklinski mineral, vodni cinkov sulfat **S:** cinkova gálica, goslarít

béla júra -e -e ž beli in svetlosivi apnenci malmske starosti v srednji Evropi

belemnítídi -ov m mn. (družina, lat. Belemnitidae) glavonožci z notranjim skeletom, ki so živeli v juri **S:** stréle

belerofón -a m (rod, lat. *Bellerophon*) polž s trobljasto planispiralno hišico, ki je živel od ordovicija do spodnjega triasa

belerofónska formácija -e -e ž formacija zgornjega perma s sivim in črnim apnencem, dolomitom, z vložki žvepla, sadre, z belerofoni in drugimi fosili na območju Škofje Loke in v Polhograjskem hribovju, na Cerkljanskem, Idrijskem in v Posavskih

gubah **S**: žážarska formácija, žážarska plást, žážarski sklád

belerofónski apnénc -ega -nca m apnenec z ostanki belerofonov

belerofónski skládi -ih -ov m mn. skladi zgor-njega perma z ostanki belerofonov

béli muskovít -ega -a m brezbarvna kalijeve sljuda **S**: máčje srebró

béli svinčénc -ega -nca m *zastar.* → cerusít

belodón -a m (rod, lat. *Belodon, Phitosaurus*) kroko-dilu podoben plazilec, ki je živel v zgornjem triasu **S**: fitozáver

belonít -a m podolgovat ali igličast kristalit v steklasti vulkanski kamnini

Béliško tektónsko ôkno -ega -ega -a s tekton-sko okno ob potoku Belca na območju Trnov-skega gozda, kjer leži zgornjekredni apnenec pod zgornjetriasnim

belvedêrski pród -ega -a m zgornjepliocenski in deloma pleistocenski prod, imenovan po kraju Bellvedere v Toskani

Benioffova cóna -e -e [benjófova] ž del ocean-ske plošče, ki tone pod kontinentalno ploščo in je hkrati žarišče globokih potresov **PRIM.:** aktivni rób, cóna súbdúkcije

bentonít -a m glinena usedlina, sestavljena pre-težno iz montmorillonita, ki v vodi močno nabrekne **S**: bentonítna glína, montmorillonitna glína

bentonítna glína -e -e ž → bentonít

bentonítni túf -ega -a m tuf, pri katerem je vulkansko steklo nadomeščeno z montmorillonitom

béntos -a m organizem, ki živi na morskem ali jezerskem dnu

béntoška fávna -e -e ž živali, ki živijo na morskem ali jezerskem dnu

béntoška foraminífera -e -e ž foraminifera, ki živi na dnu morja ali jezera

benzénski ogljikovodík -ega -a m → aromát-ski ogljikovodík

Bereckova kompenzácíjska príзма -e -e -e [bérekova] ž → Bereckov kompenzátor

Bereckov kompenzátor -ega -ja [bérekov] m naprava za merjenje fazne razlike svetlobnih žarkov pri polarizacijskem mikroskopu **S**: Bereckova kompenzacijska prizma, kalcítni kompenzátor, vrtljivi kompenzátor

Bereckov míkrofotométer -ega -tra [bérekov] m naprava za merjenje jakosti odsevne svetlobe

Bérekov kompenzátor -ega -ja m *neustr.* → Bereckov kompenzátor

berezít -a m alkalna pnevmatolitsko spre-

menjena metamorfna kamnina, podobna ap-litu

beríl -a m različno obarvan heksagonalni mineral, berilijev aluminijev obročni silikat **PRIM.:** akvamarín, smarágd

berílijeva rúda -e -e ž ruda, iz katere se pridobi-va beril in berilij **S**: berílova rúda

berílova rúda -e -e ž → berílijeva rúda

bérrias -a m → berriásij

berriásij -a m stopnja spodnje krede med titho-nijem in valanginijem **S**: bérrias

Bertrandova léča -e -e [bertránova] ž léča v polarizacijskem mikroskopu, ki s konvergen-tno svetlobo da interferenčno sliko **S**: Amíci-Bertrandova léča

béta délci -- -ev m mn. → délci béta

béta krêmen -- -éna m visokotemperaturna modifikacija heksagonalnega kremenca **S**: krêmen béta

béta kristobalít -- -a m → kristobalít béta

béta tridímít -- -a m heksagonalni tridimit, ob-stojen pri temperaturi okoli 1400 °C in niz-kem tlaku **S**: tridímít béta

béta žárki -- -ov m mn. *zastar.* → délci béta

B-generácija -e [bé] ž nespolna generacija pri foraminiferah z majhno začetno kamrico in veliko hišico **S**: B-oblíka, generácija B, míkrosfêrična generácija, oblíka B, shizónt **P**: Á-generácija

biancone -ja [bjankóne] m jurski in kredni apnenci z roženci v italijanskem delu Južnih Apneniških Alp **S**: majolica **PRIM.:** ponikov-ski apnénc

bíbavica -e ž spreminjanje višine gladine morja zaradi privlačnosti Lune in Sonca **S**: plimová-nje **PRIM.:** oscilácija mórske gladíne

bíber -bra m → bíberska hládna dôba, bíberski glaciál

bíbberska hládna dôba -e -e -e ž stopnja med pliocenom in bíbersko-donavskim interglacialom v Alpah, ki je najstarejša hladna doba v pleistocenu **S**: bíber, bíberski glaciál

bíbberska ledéna dôba -e -e -e ž *neustr.* → bíber-ska hládna dôba, bíberski glaciál

bíbberska poledenítev -e -tve ž *neustr.* → bíber-ska hládna dôba, bíberski glaciál

bíbberski glaciál -ega -a m stopnja med plioce-nom in bíbersko-donavskim interglacialom v Alpah, ki je najstarejši glaciál v pleistocenu **S**: bíber, bíberska hládna dôba

bíbbersko-dónavska tópla dôba -e -e -e ž stop-nja med bíbersko in donavsko hladno dobo v Alpah **S**: bíbersko-dónavski ínterglaciál

bíbbersko-dónavski ínterglaciál -ega -a m stop-

nja med biberskim in donavskim glacialom v Alpah **S:** bíbersko-dónavska tópla dóba

biček -čka m nitasti izrastek, s katerim se bičkar in bakterija gibljeta **S:** flágelum

bičkarji -ev m mn. (deblo, lat. Flagellata) enocelični organizmi, ki se gibljejo z enim ali več bički **S:** flageláti

bičkasta álga -e -e ž pretežno planktonska alga, ki se premika z enim ali več bički, npr. dinoflagelat, silikoflagelat

bifurkácija -e ž cepljenje ali ločenje vodnega toka v dva toka **S:** víličenje

bifurkátni zób -ega -a m razcepljeni zob v sklepu shizodontnih školj

bi-glaciálna teoríja -e -e ž zastarela teorija, ki zagovarja samo dva glaciala v pleistocenu

bikarbonát -a m *zastar.* → hidrogénkarbonát

bíkónična híšica -e -e ž hišica pri polžih, kjer sta zavojni in obustni del približno enako ošiljena

bilánčna rúda -e -e ž ruda, ki jo je mogoče s primerno tehnologijo gospodarno izkoriščati

bilánčna zalóga -e -e ž zaloga rude, ki jo je mogoče s primerno tehnologijo gospodarno izkoriščati

biláterálna simetríja -e -e ž simetrija telesa, pri kateri sta oba dela ob ravnini simetrije enaka kot predmet in njegova slika v zrcalu **S:** dvóbóčna somérnost

bilateralnosimétrična híšica -e -e ž hišica, ki ima samo eno ravnino simetrije **S:** dvóbóčno-soména híšica

bimacérálni míkrolitotíp -ega -a m vse vrste premoga, v katerih sta dva macerala

binárna ós -e osí ž os simetrije, ki povzroči pri zasuku za 180° ponovitev prvotne kristalne ploskve **S:** dvóštévná ós

bíndston -a m (ang. bindstone) karbonatna kamnina, ki jo gradijo laminarni, cevasti ali skorjasti fosili in situ in med nastajanjem povezujejo sediment

binokulárna lúpa -e -e ž optična naprava z dvema okularjema za opazovanje fosilov, mineralnih zrn in površine kamnin, ki omogoča do stokratno povečavo

binokulárni mikroskóp -ega -a m mikroskop z dvema okularjema, ki omogoča do dvatisočkratno povečavo

biocémentston -a m (ang. biocementstone) karbonatna kamnina z algami in bakterijami, ki izločajo mikritni cement, ga zadržujejo in stabilizirajo

biocenóza -e ž skupnost rastlin in živali, ki ži-

vijo na istem prostoru v dinamičnem biološkem ravnotežju **S:** življénjska združba

biocóna -e ž osnovna stratigrafska enota, ki označuje življenjsko dobo živalske ali rastlinske vrste ali značilne združbe in obsega eno ali več plasti **PRIM.:** akrocóna, cenocóna

biocónski fosíl -ega -a m fosil, značilen za določeno biocono **PRIM.:** vodlíni fosíl

bióekológíja -e ž področje ekologije, ki obravnava življenjske odnose v okolju

bióerozíja -e ž proces, pri katerem mikrobi, rastline in živali razgrajujejo trden substrat

biófácies -a m facies, za katerega je značilna določena združba organizmov **S:** biogéni fácies

biogéna kamnína -e -e ž kamnina, nastala iz skeletov odmrlih organizmov ali zaradi delovanja organizmov, npr. diatomit, rudistni apnenec **S:** organogéna kamnína

biogéna rudnína -e -e ž *neustr.* → biogéni mínerál

biogéna usedlína -e -e ž usedlina, nastala zaradi delovanja organizmov ali z usedanjem njihovih skeletov **S:** biogéni sedimént

biogénétski zákon -ega -óna m zakon o razvoju vrst, po katerem je ontogeneza skrajšana ponovitev filogeneze

biogénéza -e ž nastanek snovi pod vplivom organizmov

biogéni fácies -ega -a m → biófácies

biogéni mínerál -ega -a m mineral, ki je nastal zaradi delovanja organizmov

biogéni ogljik -ega -a m ogljik, vgrajen v organizmu, ki ga sintetizirajo organizmi iz anorganske snovi, največkrat ogljikovega dioksida, in ima značilno izotopsko sestavo

biogéni sedimént -ega -ênta m sediment, nastal zaradi delovanja organizmov ali z usedanjem njihovih skeletov **S:** biogéna usedlína

biogéno preperévánje -ega -a s preperevanje zaradi delovanja organizmov

biogéno žvéplo -ega -a s žveplo, ki nastane iz žveplovih spojin pri biokemičnih procesih anaerobnih bakterij

biogeografíja -e ž področje biologije, ki proučuje razširjenost organizmov na Zemlji **PRIM.:** páleobiogeografíja

biogeokémično sledénje -ega -a s sledenje prvin po njihovem pojavljanju v rastlinah

biogeokemíja -e ž veda, ki obravnava vpliv organizmov na geološke procese

bioglíf -a m → fosílina sléd, orgánska tekstúra

biohêrma -e ž lečasto oblikovano kamninsko

- telo, nastalo zaradi rasti grebenskih organizmov **PRIM.:** biostróma
- biohermálna kamnína** -e -e ž sedimentna kamnina, nastala zaradi rasti grebenskih organizmov **S:** biolit, biolitít
- biohórion** -a m majhen biotop z izrazito mejo z osnovnim biotopom, npr. mrhovina
- bioimurácija** -e ž proces prekrivanja enega skorjastega organizma z drugim, npr. prerasjanje mahovnjakov z rdečimi algami
- biointrapelmikrít** -a m mikrit, ki vsebuje več kot 25 % fosilov, intraklastov in peletov
- biointrasparít** -a m sparit, ki vsebuje več kot 25 % fosilov in intraklastov
- biokalcilutít** -a m apnenec s kalcitnimi intraklasti in organskimi alokemi velikosti pod 0,004 mm
- biokalcirudít** -a m apnenec s kalcitnimi intraklasti in organskimi alokemi velikosti nad 2 mm
- biokalcisilitít** -a m apnenec s kalcitnimi intraklasti in organskimi alokemi velikosti med 0,063 mm in 0,004 mm
- biokalkarenít** -a m apnenec s kalcitnimi intraklasti in organskimi alokemi velikosti med 2 mm in 0,063 mm
- biokémična analiza** -e -e ž analiza elementov iz skeletov fosilov, po kateri je mogoče sklepati o pogojih nastanka usedline
- biokémična usedlína** -e -e ž kemična usedlina, nastala pod vplivom organizmov, npr. guano **S:** biokémični sediment **PRIM.:** oborína
- biokémični sediment** -ega -ênta m kemični sediment, nastal pod vplivom organizmov, npr. guano **S:** biokémična usedlína **PRIM.:** oborína
- biokémično preperévanje** -ega -a s preperevanje kamnin pod vplivom izločkov živih in razpada mrtvih organizmov, npr. endolitičnih bakterij
- bioklást** -a m drobec skeleta fosilnega organizma
- biokristál** -a m anorganski ali organski kristal, nastal zaradi fizioloških procesov organizma
- biokronologija** -e ž delitev geološke zgodovine po razvoju posameznih vrst
- biolit** -a m → biohermálna kamnína, biolitít
- biolitít** -a m sedimentna kamnina, nastala zaradi rasti grebenskih organizmov **S:** biohermálna kamnína, biolit
- biolóško preperévanje** -ega -a s preperevanje zaradi mehanskega ali kemičnega delovanja organizmov **S:** orgánsko preperévanje
- biomagnetizem** -zma m vpliv magnetnega polja na organizme, npr. bakterija Spirillum se orientira v smeri magnetnih silnic
- biómása** -e ž celotna živa ali suha teža rastlinske ali živalske populacije na določenem območju
- biométrična analiza** -e -e ž analiza, ki temelji na merjenju delov organizma ali celotnega organizma
- biométrična metoda** -e -e ž metoda merjenja delov organizma ali celotnega organizma
- biometrija** -e ž merjenje organskega telesa in njegovih delov
- biomikrít** -a m mikrit, ki vsebuje več kot 25 % drobcev fosilov
- biomikrítíni plastiklást** -ega -a m klast biomikrita, ki je bil še plastičen, ko je bil vključen v usedlino
- biopelmikrít** -a m mikrit, ki vsebuje več kot 25 % organskih drobcev in peletov
- biopelsparít** -a m sparit, ki vsebuje več kot 25 % fosilov in peletov
- biosfêra** -e ž **1.** območje Zemljinega površja, ugodno za naseljevanje organizmov **S:** ekosfêra **2.** vsi živi organizmi Zemlje
- biosparít** -a m sparit, ki vsebuje več kot 25 % organskih drobcev
- biostatístika** -e ž proučevanje odnosov med osebki in njihovimi populacijami s statističnimi metodami
- biostratigrafija** -e ž področje geologije, ki po fosilnih ostankih določa relativno starost kamnin
- biostratigráfska enôta** -e -e ž stratigráfska enota z vodilnim fosilom ali fosilno združbo
- biostratonomija** -e ž proučevanje vključevanja odmrlega organizma v sediment
- biostróma** -e ž plast, sestavljena pretežno iz ostankov organizmov, ki so rastle na podmorski trati **PRIM.:** biohêrma
- biostrómni apnének** -ega -nca m plastnati apnenec, sestavljen pretežno iz ostankov biostrom
- bióta** -e ž favna in flora na določenem območju
- biotít** -a m temnorjava heksagonalna kalijeva magnezijeva železova sljuda **S:** magnézijeva železova sljuda
- biotítenje** -a s nadomeščanje mafičnih mineralov z biotitom **S:** biotitizácija
- biotitizácija** -e ž → biotítenje
- biotítov andezít** -ega -a m andezít z biotitom kot značilnim mineralom
- biotítov blestník** -ega -a m blestník z biotitom kot značilnim mineralom **S:** biotítov sljúdni

skrilavec, biotitov sljúdovec, kremenov biotiski skrilavec

biotitovec -vca m peridotitska globočnina z biotitom kot glavnim mineralom

biotitov gnájs -ega -a m gnajs z biotitom kot značilnim mineralom

biotitov granít -ega -a m granit z biotitom kot značilnim mineralom **S:** granitít

biotitov pás -ega pasú m območje srednjevisoke metamorfoze z biotitnimi metamorfnimi kamninami

biotitov sienít -ega -a m sienit z biotitom kot značilnim mineralom

biotitov sljúdni skrilavec -ega -ega -vca m blestnik z biotitom kot značilnim mineralom **S:** biotitov blestník, biotitov sljúdovec

biotitov sljúdovec -ega -vca m *zastar.* → biotitov blestník, biotitov sljúdni skrilavec

biotitov trahít -ega -a m trahit z biotitom kot značilnim mineralom

biotitski blestník -ega -a m biotitov blestnik z malo biotita

biotitski kreménov skrilavec -ega -ega -vca m blestnik z malo biotita, v katerem prevladuje kremen

biotóp -a m okolje, v katerem živijo organizmi **S:** življénjski prôstor

bióturbácija -e ž proces mešanja sedimentnega substrata zaradi delovanja organizmov

bípiramída -e ž kristalni lík, v katerem je med zgornjo in spodnjo piramido ravnina simetrije

bípiramídna vrsta simetrije -e -e -- ž vrsta simetrije, pri kateri je ravnina simetrije kristala pravokotna na vertikalno os

bíradíálna simetrija -e -e ž simetrija, pri kateri so podobni telesni deli radialno razporejeni okrog centralne osi in kjer sta enaka nasprotna dela in ne sosednja

bírefleksíja -e ž lastnost anizotropnega minerala, da v odsevni polarizirani svetlobi v različnih smereh spreminja jakost odboja

bíser -a m naravna tvorba iz kalcijevega karbonata, konhiolina in vode s koncentrično strukturo, nastala v notranjosti školjke zaradi vdora tujka

bíseriálna híšica -e -e ž hišica pri foraminiferah, v kateri so kamrice postavljene v dveh vzporednih vrstah

bíserna mática -e -e ž spodnja karbonatna plast lupine ali hišice pri mehkužcih, ki jo izloča notranji plaščni epitel **S:** hipóstrakum, mióstrakum

bíserni sijáj -ega -a m sijaj biserne matice,

značilen tudi za nekatere minerale, npr. heulandit

bísfenoidálna vrsta simetrije -e -e -- ž *neustr.* → tetragonálna skalenoédrična vrsta simetrije

bísfenoidna vrsta simetrije -e -e -- ž *neustr.* → tetragonálna skalenoédrična vrsta simetrije

bístveni minerál -ega -a m mineral v kamnini, po katerem se določi vrsta kamnine in se ta po njem uvrsti v sistematiko kamnin **S:** glávni minerál

bí sulfát -a m *zastar.* → hidrogénsulfát

bísus -a m hitinske nitke, s katerimi se školjka pritrdi na podlago

bísusna zaréza -e -e ž zarezka pod sprednjim ušescem pri pektinidi

bísusova zajéda -e -e ž odprtina med školjčnicama loputama, skozi katero izhaja bisus

bíthynij -a [bitínij] m podstopnja anizija med aegeanijem in pelsonijem

bitúmen -mna m zmes tekočih in trdnih naravnih ali umetno pridobljenih ogljikovodikov **S:** óljna smôla

bitúmenska glína -e -e ž glina, ki vsebuje bitumen **S:** bituminózna glína

bitúmenska kamnína -e -e ž kamnina, ki vsebuje bitumen **S:** bituminózna kamnína

bitúmenski apnéec -ega -nca m apnec, ki vsebuje bitumen **S:** smrdéči apnéec

bitúmenski dolomít -ega -a m dolomit, ki vsebuje bitumen **S:** bituminózni dolomít, smrdéči dolomít

bitúmenski láporovec -ega -vca m laporovec, ki vsebuje bitumen **S:** bituminózni lápor

bitúmenski skrílavi glínavec -ega -ega -vca m glinavec, ki vsebuje tekoče in trdne ogljikovodike **S:** kerogenít, óljni skrílavi glínavec

bituminózna glína -e -e ž → bitúmenska glína

bituminózna kamnína -e -e ž → bitúmenska kamnína

bituminózni dolomít -ega -a m → bitúmenski dolomít

bituminózni lápor -ega -ja m → bitúmenski láporovec

bituminózni skrilavec -ega -vca m *neustr.* → bitúmenski skrílavi glínavec, óljni skrílavi glínavec

bitúmnova smôla -e -e ž smola, ki se pridobiva iz naravnega bitumna

biválna kámrica -e -e ž zadnja kamrica pri glavonožcih, v kateri živi organizem

bivální prekát -ega -a m prekat, v katerem živi tisti organizem, ki gradi predeljene hišice, npr. foraminifera, amonit

- biválni zavòj** -ega -òja m zadnji, največji zavoj pri polžu, ki se konča z ustjem, skozi katero izteguje glavo in nogo
- Bizéljsko-Zágorska sinklinála** -e -e ž → Kfška sinklinála
- bizmít** -a m sivozelen monoklinski mineral, bizmutov oksid **S**: bizmutova ókra
- bízmut** -a m svetlosiv romboedrični mineral, prvina (2)
- bizmutín** -a m *neustr.* → bizmutinít
- bizmutinít** -a m svetlo kovinsko siv rombični mineral, bizmutov sulfid **S**: bizmutov sijájník
- bizmutít** -a m bel do siv amorfni mineral, bizmutov oksikarbonat
- bízmutova ókra** -e -e ž sivozelen monoklinski mineral, bizmutov oksid **S**: bizmít
- bízmutov sijájník** -ega -a m → bizmutinít
- blastoídi** -ov m mn. (podzred, lat. Blastoidea) pecljati krinoidi z izrazito čašo, zgrajeno iz perforiranih tekalnih plošč, ki so živeli od srednjega ordovicija do zgornjega perma
- blastomilonít** -a m milonitna kamnina, v kateri je prišlo do delne prekrystalizacije mineralnih zrn
- blátni tók** -ega -a m plaz, ki vsebuje do 60 % vode in lahko prenaša večje bloke kamnin **S**: másni tók
- blátni vulkán** -ega -a m kopa mulja, nastala zaradi hladnih ali vročih plinskih izbruhov
- bláto** -a s **1.** nevezana usedlina z zrní, manjšimi od 0,063 mm, z različno primesjo organske snovi, npr. jezersko blato, globigerinski mulj **2. zastar.** → gréz, méljasta glína, múlj
- blazínasta krojítev** -e -tve ž krojítev, značilna za mafične predornine in peščenjak, pri kateri se ločujejo eliptična telesa z zaobljenimi robovi
- blazínasta láva** -e -e ž za podmorske izlive značilne kopaste oblike strjene mafične lave **S**: pílov láva
- Blégoško-Vřhniški nízi** -ih -ov m mn. nízi iz permskih in triasnih plasti na območju med Drenovim Gričem, Smrečjem, Poljanami, Gorenjo vasjo, Hotavljami, Kopačnico in Blegošem **S**: Poljánsko-Vřhniški nízi
- blestník** -a m skrilava metamorfna kamnina, v kateri sta glavna minerala kremen in sljuda **S**: sljúdni skrilavec, sljúdovec
- blódna skála** -e -e ž *zastar.* → balván
- blók** -a m v *kamnoseštvu* kamninski kos velikosti od 3 m³ do 8 m³, oblikovan v kamnolomu in pripravljen za nadaljnjo obdelavo
- blókdíagrám** -a m prostorska grafična predstavitev geološke zgradbe kakega ozemlja
- blókovni pláz** -ega plazú m plaz, ki nastane na meji med trdno kamnino in mehko podlago, kjer so v telesu plazu tudi kosi trdne kamnine **S**: pakétni pláz
- B-oblíka** -e [bé] ž nespolna generacija pri foraminiferah z majhno začetno kamrico in veliko hišico **S**: B-generácija, generácija B, mikrosférična generácija, oblíka B, shízónt **P**: Á-oblíka
- bóbova želézova rúda** -e -e -e ž močvirska ali barjanska železova ruda, ki jo predstavlja v glavnem goethit, ki tvori prevleke na rastlinah ali zaobljene pizolite **S**: bóbovec, jézerska želézova rúda, trávníška rúda, želézova jézerska rúda **PRIM.:** limonítna konkrécija
- bóbovec** -vca m močvirska ali barjanska železova ruda, ki jo predstavlja v glavnem goethit, ki tvori prevleke na rastlinah ali zaobljene pizolite **S**: bóbova želézova rúda, jézerska želézova rúda, trávníška rúda, želézova jézerska rúda **PRIM.:** limonítna konkrécija
- bóbov rjávi želézovec** -ega -ega -vca m *neustr.* → bóbova želézova rúda, bóbovec
- bóčna erozija** -e -e ž erozija bregov zaradi rečnega toka **S**: laterálna erozija
- bóčna gróblja** -e -e ž → bóčna moréna, stránska moréna
- bóčna kámrica** -e -e ž kamrica pri foraminiferah, ki leži v vrsti poleg drugih kamric **S**: laterálna kámrica
- bóčna moréna** -e -e ž grušč med steno ledeniške doline in ledenikom **S**: bóčna gróblja, laterálna gróblja, laterálna moréna, obróbná moréna, stránska gróblja, stránska moréna
- bóčni fácies** -ega -a m facies, ki se stika z drugim faciesom ali prehaja vanj **S**: laterální fácies
- bóčni pritísk** -ega -a m pritisk, ki deluje pravokotno na smer delovanja glavnega pritiska **S**: laterální pritísk, stránski pritísk
- bóčni zób** -ega -a m → laterální zób, stránski zób
- bodíca** -e ž **1.** gibljiv izrastek na koroni morskega ježka **2.** izrastek na površini organizma, npr. na lupini brahiopoda, školjke
- boehmit** -a [bemít] m brezbarven rombični mineral, aluminijev oksihidroksid
- boehmitni boksít** -ega -a [bemítni] m boksit, v katerem med aluminijevimi minerali prevladuje boehmit
- bogaténje** -a s mehansko izločanje jalovine iz rude in flotacija **S**: oplemenítenje
- bogheadski prêmog** -ega premóga [bóghetski]

m bituminozen mehki rjavi premog, nastal pretežno iz alg **PRIM.:** cannelski prêmog

bohinít -a m *zastar.* → boksít

bohínska orogenétska fáza -e -e -e ž orogenetska faza alpinidske orogeneze med berriasijem in valanginijem

bók gúbe -a -- m del kamninske gube med vrhom in dolom **S:** krák gúbe, krílo gúbe

bók prelôma -a -- m gruda, ki se je premaknila ob prelomu

boksít -a m aluminijeva ruda, ki jo sestavljajo glavni aluminijevi minerali boehmit, diaspor, hidrargilit in primesi železovih mineralov, kremenca, delno kalcita ali dolomita in rutila **S:** bohinít, wocheinit

boksítna glína -e -e ž z aluminijevimi minerali bogata glina, ki je ni mogoče izkoriščati za pridobivanje glinice

boksítna rúda -e -e ž boksit, ki se izkorišča za pridobivanje glinice

bólas -a m **1.** naravni diamant okrogle oblike **2.** ročno izdelana kamena krogla, orožje iz kvartarja

bolíd -a m zelo sijoč meteor, ki pade na Zemljo

böllínški ínterstadiál -ega -a [bélinški] m krajše toplo obdobje med najstarejšim in starejšim dryasom v srednji Evropi

bólson -a m položen bazen, včasih v obliki mošnje, zapolnjen z naplavinami in z vseh strani obdan z gorami, pogost v jugozahodnih puščavah ZDA

bonánca -e ž del rudišča, obogaten z gospodarsko pomembnim mineralom

bóndston -a m → flótston

boracít -a m brezbarven ali svetlomodri rombični mineral, ki pri višjih temperaturah prehaja v kubično obliko, magnezijev klorov borat

bóraks -a m bel monoklinski mineral, natrijev vodni borat **S:** tinkál

bórakov bíser -ega -a m kroglica iz boraksa, ki se pri segrevanju značilno obarva, če se vanjo vtali prah kovinskega materiala

boreál -a m **1.** območje hladne klimatske cone, značilno po tajgi in tundri **2.** obdobje holocena med preborealom in atlantikom od približno 7000 let pr. n. š. do 6000 let pr. n. š. **S:** boreálna dóba

boreálna dóba -e -e ž obdobje holocena med preborealom in atlantikom od približno 7000 let pr. n. š. do 6000 let pr. n. š. **S:** boreál (2)

boreálna klíma -e -e ž klima, značilna za območje boreala **S:** polárna klíma

bornít -a m kovinsko siv kubični mineral, bakrov železov sulfid z različnimi barvnimi odtenki **S:** péstra bákrova rúda, péstri bornít

boronatrokalcít -a m → ulexit

Borovníška antiklinála -e -e ž antiklinala severno od Ljubljanskega barja iz mezozojskih kamnin

borovníška formácija -e -e ž zgornjekarnijske plasti, ki so sestavljene iz apnenca, boksita, rdečkastega peščenjaka, meljevca, glinavca, tufita in apnenčeve breče, na Bloški planoti, pri Velikih Laščah, na Turjaku, Blegošu in v okolici Borovnice in Vrhnike **S:** rábelske plasti

bórt -a m drobnozrnat moten diamant, ki se uporablja v industriji kot brusilo

bostonít -a m svetla granitska globočina iz albita in mikrokлина z malo piroksenov

bótnij -a m predkambrijsko obdobje Baltiškega ščita

Bouguerova anomalíja -e -e [bugêrova] ž gravitacijska anomalija zaradi vpliva oblikovanosti Zemljinega površja

boulangerít -a [bulanžerít] m kovinsko siv monoklinski mineral z značilno vlaknato obliko, svinčev antimonov sulfid

Boumova sekvénca -e -e [búмова] ž idealno zaporedje sedimentnih struktur pri turbiditni sedimentaciji

bournonít -a [burnonít] m jekleno siv do svinčevo siv rombični mineral, bakrov svinčev antimonov sulfid

bovídi -ov m mn. (družina, lat. Bovidae) sodoprsti kopitarji iz družine goved, ki so se pojavili v zgornjem pliocenu

bowlingít -a [bovlingít] m → mílni kámen, saponít

Brággova enáčba -e -e ž enáčba $n\lambda = 2d \sin \theta$ za določanje mrežnih razdalj v strukturi minerala in je mnogokratnik valovne dolžine rentgenske svetlobe, ki je enak zmnožku dvakratne medmrežne razdalje d in sinusa odbojnega kota θ

Brággov zákon -ega -óna m *neustr.* → Brággova enáčba

bráhia -e ž *neustr.* → bráhion (1), ráma (1)

brahiální aparát -ega -a m mesnat, spiralno zavit organ s skeletno oporo v notranjosti lopute pri brahiopodu **S:** brahidij, bráhion (2), ráma (2), raménski aparát

bráhiantiklinála -e ž antiklinala, pri kateri se njena širina približuje dolžini **PRIM.:** dóma

brahidij -a m → brahiální aparát, bráhion (2), ráma (2), raménski aparát

- brahifórmna struktúra** -e -e ž geološka struktura, katere širina se približuje dolžini, npr. doma
- brahiodótni sklèp** -ega sklèpa m sklep pri školjkah s kratkimi širokimi zobci
- brahiodótni zób** -ega -a m zob z nizko krono pri sesalcih, npr. pri smi, divji svinji
- bráhion** -a m **1.** vsak izmed petih členastih izrastkov na vrhu čaše pri krinoidu **S:** ráma (1) **2.** mesnat, spiralno zavrt organ s skeletno oporo v notranjosti lopute pri brahiopodu **S:** brahiální aparát, brahídij, ráma (2), raménski aparát
- brahiopódi** -ov m mn. (debló, lat. Brachiopoda) tentakulati z dvema bilateralno simetričnima loputama **S:** pámehkúžci, ramenonóžci
- bráhisinklinála** -e ž sinklinála, pri kateri se njena širina približuje dolžini
- brákična usedlina** -e -e ž usedlina morja z brakično vodo **S:** brákični sedimènt
- brákična vóda** -e -e ž morska voda z zmanjšano slanostjo zaradi dotoka sladke vode **S:** pôslána vóda, somórnica
- brákični miocén** -ega -a m facies v miocenu, ki se je oblikoval v polslani vodi
- brákični sedimènt** -ega -ènta m sediment morja z brakično vodo **S:** brákična usedlina
- braunít** -a m temnorjav tetragonalni mineral, manganov skupinski oksisilikat
- Bravaisova mréža** -e -e [bravêjeva] ž tridimenzionalna ponavljajoča se razporeditev osnovnih celic, v katerih so atomi prostorsko periodično razporejeni na štirinajst različnih načinov **S:** Bravaisov kristální sistém, kristálna mréža, kristálna rešètká, prostórska kristálna mréža
- Bravaisov kristální sistém** -ega -ega -a [bravêjev] m → Bravaisova mréža, kristálna mréža
- Bravaisov simból** -ega -a [bravêjev] m → Miller-Bravaisov índeks
- bravoít** -a m svetlorumen pirit z nikljem
- brázdanje** -a s **1.** v *biologiji* začetne delitve živalske jajčne celice **2.** → vzorčevánje z brázdo
- brázdna nožica** -e -e ž zaključni votli del vodovodnega sistema pri iglokožcih, ki pretežno služi za premikanje **S:** ambulakrálna nožica
- brazílski dvójček** -ega -čka m dvojček kremená, pri katerem je dvojčíčna ploskev prizma
- brazílski rubín** -ega -a m rdeč umetno prežarjen topaz
- Brazílski ščit** -ega -a m vzhodni del Južnoameriškega kratona med rekama Amazonko in Parano
- bréča** -e ž klastična sedimentna kamnina, sestavljena iz zlepljenih ostrorobih drobcov velikosti nad 2 mm **S:** bréčasta kamnína, sprímek (1) **PRIM.:** konglomerát, pród, psefit, rudít
- bréčasta kamnína** -e -e ž → bréča
- bréčasta struktúra** -e -e ž struktura klastične kamnine, značilna po ostrorobih drobcih velikosti nad 2 mm
- bréčasti apnélec** -ega -nca m *neustr.* → apnéčeva bréča
- bréčasti konglomerát** -ega -a m klastična kamnina, sestavljena pretežno iz prodnikov in manj iz ostrorobih drobcov **PRIM.:** konglomerátna bréča
- bréča tečénja** -e -- ž *neustr.* → ávtoklástična láva
- brénčston** -a m (ang. branchstone) karbonatna kamnina, nastala na grebenu, ki jo gradijo tesno povezani organizmi brez vmesnega sedimenta **S:** fréjmston (2)
- bretónska orogenétska fáza** -e -e -e ž orogenetska faza hercinske orogeneze na meji med devonom in karbonom
- breunnerit** -a [brojnerít] m temnorjav magnezit s primesjo železa in mangana
- brévikónična híšica** -e -e ž hišica pri amonitih, kjer se na kratki razdalji njena širina močno poveča
- brezfosílna kamnína** -e -e ž → áfosílna kamnína
- brezlíki** -a -o prid. *neustr.* → amórfni
- brezoblíčni** -a -o prid. ki je brez kristalne strukture **S:** amórfni
- brezósna vrsta simetríje** -e -e -- ž *zastar.* → monoklínska hémiprizmátska brézósna vrsta simetríje
- brezstrópna jáma** -e -e ž daljši prerez horizontalnega ali rahlo nagnjenega jamskega rova na površini, npr. Lipove doline pri Škocijanu
- brezvódna dôba** -e -e ž začetna doba Zemljine zgodovine, ko na Zemljinem površju še ni bilo vode **S:** anhídrična dôba **P:** oceánska dôba
- brežživljénjski právék** -ega -a m *zastar.* → arháik
- Briaçonske enôte** -ih -ôt [briasonske] ž mn. tektonske enote Zahodnih Alp, na katerih leži Piemontski pas, nastale na paleozojski podlagi, na kateri so triasni in eocenski sedimentni pokrovi
- brigántij** -a m stopnja spodnjega karbona med asbijem in pendelejem

- briljánt** -a m diamant s 57 ali 58 brušenimi plo-skvami
- brioíd** -a m z briozoji obraščen navadno kro-glast ali elipsoiden kamninski ali organski klast **S:** ektoproktaid
- briolít** -a m kamnina, ki jo v pretežni meri gra-dijo brioidi **S:** ektoproktalít
- briozóji** -ev m mn. (deblo, lat. Bryozoa) kormijski tentakulati z različno oblikovanimi zoidi, ki lahko gradijo razvejene, skorjaste kalcitne skelete in živijo od ordovicija dalje **S:** ekto-prokti, mahovnjáki
- brizgáč** -a m iglokožec z zakrnelim notranjim skeletom, ki živi od kambrija dalje **S:** holo-túrj
- Brkínski terciárni bazén** -ega -ega -a m bazen s krednim apnencem v podlagi, na katerega so odloženi paleogenski apnenci in eocenski fliš, ki se razteza v smeri severozahod–jugo-vzhod od Vremskega Britofa proti Hrvaški
- brna** -e ž *zastar.* → peščena glína
- brónjica** -e ž izviri sladke vode ali somornice pod morsko gladino, pri katerem nastajajo na gladini značilne klobučaste oblike **S:** pod-mórski izvir, vrúlja
- bromlít** -a m bel ali rožnat triklinski psevdorombični mineral, barijev kalcijev karbonat **S:** alstonít
- broncít** -a tudi bronzít -a m zlato rjav rombični mineral, magnezijev železov enstatit, nitasti silikat
- broncítít** -a tudi bronzítít -a m peridotitska glo-bočnina, ki jo sestavljajo pretežno zrna bron-cita
- brontozáver** -vra m (rod, lat. *Brontosaurus*) orjaški dinozaver, ki je živel od triasa do konca krede
- bronzít** -a m → broncít
- bronzítít** -a m → broncítít
- brookít** -a [brukít] m rjav rombični mineral, titanov dioksid, polimorfen z rutilom in ana-tazom
- brska formácija** -e -e ž formacija spodnjekre-dnega bituminoznega debelozrnatega dolo-mita in apnenca, poimenovana po vasi Brje na Tržaško-Komenski planoti
- brstnice** -ic ž mn. (oddelek, lat. Cormophyta) rastli-ne s histološko različno korenino, stblom in listi **S:** stêbelnice
- brucít** -a [brusít] m zelenkastobel lističast heksagonalni mineral, magnezijev hidroksid
- brügønska hládna dôba** -e -e -e [brígønska] ž → prèdegelénska hládna dôba, prède-tegelénski glaciál
- brügønski glaciál** -ega -a [brígønski] m → prèdegelénska hládna dôba, prèdegelénski glaciál
- bruhajóçi ognjeník** -ega -a m *neustr.* → aktivni ognjeník, delujúçi ognjeník
- bruhajóçi vulkán** -ega -a m *neustr.* → aktivni vulkán, delujúçi vulkán
- bruhálník** -a m občasni kraški izvir, ki ob viso-ki vodi bruha večje količine vode
- brúhanje ognjenika** -a -- s → vulkánska aktív-nost
- brúhanje vulkána** -a -- s → vulkánska aktív-nost
- brunhes** -a [brínes] m magetostratigrafska enota mlajšega pleistocena in holocena **S:** magnetokrón 1
- Brúntonov kómpas** -ega -a m geološki kompas z vizirjem za merjenje višinskih kotov in rav-ninskih kotov glede na magnetni meridian
- brús** -a m oblika in oblikovanje dragega kamna z brušenjem, da se poudarijo njegove optične lastnosti
- brusílna napráva** -e -e ž → brusilni stròj
- brusílna trdôta** -e -e ž trdota, ki se določi z bru-šenjem po količini odbrusenega materiala
- brusílni materiál** -ega -a m material, s katerim se brusi mehkejša kamnina ali mineral, npr. smirek, karborund **S:** brusílo
- brusílni stròj** -ega -ôja m stroj za brušenje ka-mnin **S:** brusílna napráva
- brusílo** -a s material, s katerim se brusi meh-kejša kamnina ali mineral, npr. smirek, kar-borund **S:** brusílni materiál
- brúsna mêja** -e -e ž višinska meja v ledeniški dolini, do katere je segel ledenik **S:** brúsni rób
- brúsni rób** -a m *zastar.* → kreménov peščenjá
- brúsni rób** -ega -a m višinska meja v ledeniški dolini, do katere je segel ledenik **S:** brúsna mêja
- brzíca** -e ž slap manjše višine **S:** kaskáda, ka-tarákt, skòk (1), vòdni skòk
- buchensteinska formácija** -e -e [buhenštájnska] ž formacija buchensteinskih plasti
- buchensteinske plasti** -ih -- [buhenštájnske] ž mn. spodnjeladinijski gomoljasti apnenci z roženci, drobnoplastnatimi apnenci in zeleni-mi tufi v Lombardijskih Alpah
- budináž** -a m pojav, da se plast zaradi stranske-ga raztezanja razlomi v valjaste dele z daljšo osjo na smer raztezanja **S:** prótenje
- bühlski stádij** -ega -a [bílski] m faza umika le-denika v Alpah konec würmske hladne dobe
- bukálna strán** -e -í ž lična ali zunanja stran če-ljustnice, zoba pri vretenčarjih

bunodóntni zób -ega -a m kočnik vsejedih sesalcev, pri katerih je žvekalna ploskev krone iz nizkih zaobljenih vzboklin, npr. pri svinji, človeku

buntsandstein -a [bundzantštájn] m stopnja spodnjega triasa v germanskem razvoju

burdigál -a m *neustr.* → burdigálj

burdigálj -a m stopnja spodnjega miocena med aquitanijem in langhijem ter med aquitanijem in helvetijem v mediteranskem razvoju

bustamít -a m rožnat triklinski mineral, kalcijev manganov nitasti silikat

bytownit -a [bajtavnít] m plagioklaz, ki vsebuje od 70 % do 90 % anortita

- cahnit** -a [kanít] m bel tetragonalni mineral, kalcijev borov hidroksid arzenat
- calabrij** -a [kalábrij] m stopnja starejšega pleistocena med piacenzijem in sicilijem v mediteranskem razvoju **S**: santêrnij
- calabrijski nivó** -ega -ja [kalábrijski] m spodnjepleistocenske plasti s hladnoljubno morsko favno
- calaverit** -a [kalaverít] m rumenosiv monoklinski mineral, zlati telurid
- callovij** -a [kalôvij] m stopnja srednje jure med bathonijem in oxfordijem
- campanij** -a [kampánij] m stopnja zgornje krede med santonijem in maastrichtijem
- campilij** -a [kampilij] m *zastar.* zgornji del spodnjega triasa
- canptonit** -a [kemptonít] m temna alkalijska globočnina s srednjimi plagioklazi in alkalno rogovačo
- canadit** -a [kanadít] m → kanadít
- cancrinit** -a [kankrínit] m → kankrínit (1, 2)
- cannelski prêmog** -ega premóga [kénelski] m homogen in trden mehki rjavi premog, nastal iz spor in pelodov, ki vsebuje veliko hlapljivih snovi in je zelo gorljiv **PRIM.:** bogheadski prêmog
- capitanij** -a [kapitánij] m stopnja zgornjega perma med murgabijem in džulfijem
- caradocij** -a [karadóci] m epoha zgornjega ordovicija med llandellijem in ashgillijem
- carbonado** -a [karbonádo] m → karbonádo
- carnallit** -a [karnalít] m prosojen rombični mineral, vodni kalijev magnezijev klorid
- carnotit** -a [karnotít] m svetlorumen do svetlozelen močno radioaktiven monoklinski mineral, vodni kalijev uranat vanadat
- carrarski mármor** -ega -ja [karárski] tudi karárski mármor -ega -ja m bel, rožnat, siv ali sivo lisast, različno zrnat kalcitni marmor iz okolice Carrare v Italiji
- carrollit** -a [karolít] m svetel jekleno siv kubični mineral, bakrov kobaltov nikljev sulfid
- cassian** -a [kásijan] m *zastar.* spodnji del zgornjega triasa v alpskem faciesu
- cassianski dolomít** -ega -a [kásijanski] m *zastar.* → cordevolijski dolomít
- cassianski skládi** -ih -ov [kásijanski] m mn. *zastar.* → cordevolijske plasti, cordevolijski skládi
- castelgombertski skládi** -ih -ov [kastelgombêrski] m mn. srednjeoligocenske plasti iz okolice Castel Gomberta v severni Italiji
- CCD CCD** -ja [cecedé cecedêja] m krat. (ang. carbonate compensation depth) → karbonátni prág (1)
- CD-stándard** -a [cedé] m (ang. Canyon Diablo) standard, ki določa izotopsko sestavo žvepla, ki izhaja iz železovo sulfidnega meteorita, ki je padel v Vražji kanjon v Severni Ameriki **S**: CDT-stándard
- CDT-stándard** -a [cedeté] m (ang. Canyon Diablo Troilit) standard, ki določa izotopsko sestavo žvepla in izhaja iz železovo sulfidnega meteorita in je padel v Vražji kanjon v Severni Ameriki **S**: CD-stándard
- cefalón** -a m del karapaksa, ki štiti glavo pri trilobitih in nosi sestavljene oči na zgornji strani in usta na spodnji strani glave **S**: cranium, glávni štít, naglávni štít **PRIM.:** trilobítov štít
- cefalopódi** -ov m mn. (razred, lat. Cephalopoda) morski mehkužci z notranjim ali zunanjim skeletom, ki živijo od ordovicija dalje **S**: glavonóžci
- cefalotóraks** -a m združena glava in oprsje pri artropodih
- celadonít** -a [seladonít] m tudi seladonít -a m železov glavkonit v bazičnih magmatskih kamminah in piroklastitih
- celenteráti** -ov m mn. (poddeblo, lat. Coelenterata) večcelični organizmi s prvotno telesno votlino **S**: méhovci
- celestín** -a m nebesno moder ali brezbarven rombični mineral, stroncijev sulfat
- céličasti dolomít** -ega -a m → lúknjičavi dolomít, sástati dolomít
- célična sténa** -e -e ž stena ob citoplazemski membrani rastlinske celice, navadno sestavljena iz celuloze

- célična struktúra** -e -e ž zgradba kamnine ali lupine školjk, za katero so značilne številne med seboj povezane ali nepovezane votlinice
S: célična zgrádba, stánična struktúra, stánična zgrádba
- célična zgrádba** -e -e ž zgradba kamnine ali lupine školjk, za katero so značilne številne med seboj povezane ali nepovezane votlinice
S: célična struktúra, stánična struktúra, stánična zgrádba
- celínska poledenítev** -e -tve ž ščitasto oblikovana gmota ledu, ki pokriva celine, se radialno širi na vse strani in nanjo ne vpliva relief
- celínski léd** -ega ledú m → celínski ledeník
- celínski ledeník** -ega -a m gmota ledu, ki pokriva kopno in je del celinske poledenitve
S: celínski léd
- celínski rób** -ega -a m rob kontinentalne plošče
S: kontinentálni rób
- celínski vódní króg** -ega -ega -a m kroženje vode med celino in atmosfero
S: kontinentálni vódní króg **PRIM.:** oceánski vódní króg, primárni vódní króg, sekundárni vódní króg
- Célska kotlína** -e -e ž tektonska udorina, zapolnjena s terciarnimi in kvartarnimi sedimenti in sedimentnimi kamninami, ki loči Posavske gube od Karavank in je nastala na prehodu eocena v oligocen
S: Célska udorína
- Célska sinklinála** -e -e ž sinklinála iz miocenskih plasti, vidna vzhodno od Celja, ki na zahodu tone pod plasti Celjske udorine in poteka med Celjem, Ponikvo, Šmarjem pri Jelšah in Sotlo
- Célska udorína** -e -e ž tektonska udorina, zapolnjena s terciarnimi in kvartarnimi sedimenti in sedimentnimi kamninami, ki loči Posavske gube od Karavank in je nastala na prehodu eocena v oligocen
S: Célska kotlína
- celóm** -a m telesna votlina, v kateri so razmnoževalni in drugi organi, ki se odpira navzven
- celoplóskveník** -a m *zastar.* → holoéder
- celótna poróznost** -e -i ž delež luknjic in votlinic v prostornini sedimenta ali kamnine
- celótna trdóta vóde** -e -e -- ž trdota vode glede na količino kalcijevih, magnezijevih, železovih, aluminijevih, manganovih in stroncijevih soli
- celúzian** -a m brezbarven monoklinski mineral iz skupine glincev, barijev skeletni silikat
- cemènt** -énta m **1.** v *petrologiji* kemično izločeni minerali v sedimentnih kamninah, ki zapolnjujejo praznino med zrni ali nadomeščajo starejša terigena zrna in avtogene minerale
S: vezívo **PRIM.:** osnóva (1) **2.** → pórtlandski
- cemènt **3.** ovoj zobne korenine pri sesalcih
S: zóbní cemènt
- cementácija** -e ž **1.** diagenetski proces vezave mineralnih zrn in kamninskih drobcov s cementom **2.** nadomeščanje prvotnih sulfidnih rudnih mineralov s sekundarnimi sulfidi
- cementacijska cóna** -e -e ž območje med oksidacijsko in prvotno cono sulfidnega rudišča, kjer se izločajo sekundarni sulfidi in je najbogatejši del rudišča
S: cementacijski pás
- cementacijska rudnína** -e -e ž *zastar.* → cementacijski minerál
- cementacijski minerál** -ega -a m mineral, ki nastane pri delovanju vodnih raztopin v cementacijskem pasu
S: cementacijska rudnína
- cementacijski pás** -ega pasú m območje med oksidacijsko in prvotno cono sulfidnega rudišča, kjer se izločajo sekundarni sulfidi in je najbogatejši del rudišča
S: cementacijska cóna
- cemèntni intervál** -ega -a m s cementom zapolnjen presledek med zobnima lamelama pri slonih
- cemèntni klínker** -ega -ja m zmleta zmes apnenca, laporovca in sadre v določenem razmerju, žgana pri temperaturi od 1350 °C do 1500 °C
- cemèntni lápor** -ega -ja m laporovec, ki se brez dodatkov uporablja za izdelavo portlandskega cementa
- cémentston** -a m (ang. cementstone) **1.** grebenski apnenec, sestavljen iz več kot 50 % sparita zgodnje in pozne diagenoze, v katerem je več cementa kot organskih skeletov ali sedimenta **2.** apnenec, zgrajen iz vlaknatega cementa, pri katerem zrna ali in situ biogeni material ne gradijo skeleta
- cenéhím** -a m mehurjasto skeletno tkivo, ki veže čaše kolonijskih koral
- cenocóna** -e tudi kenocóna -e ž biocona, ki obsega trajanje značilne živalske ali rastlinske združbe na določenem območju in dobi ime po eni od vrst v tej združbi
PRIM.: akrocóna
- cenologija** -e ž *zastar.* → kenologija
- cenomán** -a m → cenománij
- cenománij** -a m stopnja zgornje krede med albijem in turonijem
S: cenomán
- cenosárk** -a m tkivo, s katerim so povezani polipi trdoživnjakov v skupno prebavno votlino
- centralídi** -ov m mn. deli dvojnega orogena, ki potekajo vzporedno z internidi in so notranji deli kril, npr. sestavljeni iz plitvovodnih sedimentov v osrednjem delu Dinaridov

centrálna plôščica -e -e ž kalcitna ploščica na dnu čaše pri morski liliji, s katero je prirasla na pecelj **S:** bazálja

centrálna projékcija -e -e ž → gnomónska projékcija

Centrálne Álpe -ih Álp ž mn. → Srédnji Avstroalpín

Centrálni dél Karavánk -ega -a -- m tektonska enota iz tonalita med Severnimi in Južnimi Karavankami, ki poteka od Toplic pri Beljaku, mimo Sel, Železne Kaple do Slovenjgraške kotline in je s severnim delom narinjena proti severu **S:** Tonalitna cóna

centrálni pás -ega pasú m pas projekcij ploskev sinklinorija ali antiklinorija, ki poteka skozi središče Schmidtove ali Wulfove mreže **S:** središčni pás

centrálni sifo -ega -a m sifo, ki leži v sredini zavoja pri glavonožcih

centrálni stebriček -ega -čka m središčna zavojna os pri polžji hišici **S:** koluméla (1)

centridorzálna plôščica -e -e ž → madreporít, madreporína plôščica

centrifugálna réčna mréža -e -e -e ž porečje, v katerem reke tečejo od središča na vse strani **P:** centripetalna réčna mréža

centripetalna réčna mréža -e -e -e ž porečje, v katerem se reke stekajo proti središču **P:** centrifugálna réčna mréža

centrirana kócka -e -e ž kubična osnovna celica, ki ima poleg atomov v ogliščih še atom na presečišču telesnih diagonal

centrirana osnôvna célica -e -e -e ž osnovna celica z dvema atomoma, ki ima en atom tudi na presečišču telesnih diagonal paralelepiped

centrirana plôškev -e -kve ž ploskev osnovne celice, ki ima poleg atomov v ogliščih še atom v središču ploskve

centriranje mikroskópa -a -- s uskladitev osi tubusa z osjo mizice mikroskopa

centrosfêra -e ž → barisfêra, nífe, Zémlijno nótranje jêdro

cénzusna populácija -e -e ž populacija, ki je v celoti ohranjena na prvotnem mestu in ima zelo kratek časovni interval

cépljenje mágme -a -- s *neustr.* → diferenciacija mágme

cepljívke -ívk ž mn. (kraljestvo, lat. Bacteria) prokarioti s premerom približno 1 µm s skoraj vedno brez klorofila, ki živijo od predkambrija dalje **S:** baktêrije, évbaktêrije, shizofíti, shizomicéti

ceratít -a m (rod, lat. *Ceratites*) amonit z evolutno

ali konvolutno hišico, s ceratitno lobno linijo in z maloštevilnimi močnimi radialnimi rebri z vozlastimi izrastki, ki je živel v triasu

ceratítna črta -e -e ž → ceratítna lóbná líniya

ceratítna líniya -e -e ž → ceratítna lóbná líniya

ceratítna lóbná črta -e -e -e ž → ceratítna lóbná líniya

ceratítna lóbná líniya -e -e -e ž lobna linija z zaobljenimi sedli in nazobčanimi lobi **S:** ceratítna črta, ceratítna líniya, ceratítna lóbná črta, ceratítna sutúrna črta, ceratítna sutúrna líniya

ceratítna sutúrna črta -e -e -e ž → ceratítna lóbná líniya

ceratítna sutúrna líniya -e -e -e ž → ceratítna lóbná líniya

ceratítni apnének -ega -nca m apnenec z ostanke ceratitov

cerít -a m rdečkast do rjavosiv trigonalni mineral, cerijev lantanov kalcijev železov otočni silikat

cerítij -a m (rod, lat. *Cerithium*) morski in brakični polž s stožčasto hišico, pokrito z gostimi spiralno posejanimi vozli, ki živi od karbona dalje

cerítijski apnének -ega -nca m apnenec z ostanke ceritijev

cerusít -a m brezbarven ali svetlo obarvan rombični mineral, svinčev karbonat **S:** bíli svinčének

ceruzít -a m *neustr.* → cerusít

cervídi -ov m mn. (družina, lat. Cervidae) jeleni, ki živijo od terciarja dalje

cervikálno vretênce -ega -a s vretence v vratnem delu hrbtenice **S:** vrátno vretênce

céstni práh -ega prahú m sediment, ki se useda na cestah, pločnikih, stenah stavb, okenskih policah zaradi prometa in vremenskih dejavnikov **S:** obcéstni práh

cévasta kóst -e kostí ž dolga kost z votlino za kostni mozeg

cévasta rúda -e -e ž ruda, nastala v obliki stalaktitov

cévasta struktúra -e -e ž struktura rude v obliki stalaktitov

cévasti fosíl -ega -a m fosil, ki gradi večje ali manjše kalcitne cevke, npr. korala

ceylonit -a [cejlonít] m → magnézijev ferít

C-fix -a [céfíks] m odstotek ogljika v fosilnih gorivih **S:** trédni ogljik

chadij -a [čádij] m stopnja spodnjega karbona med ivorijem in arundijem

chamosit -a [šamozít] tudi šamozít -a m temnozelen ali črn monoklinski mineral iz skupine

- klorita, železov magnezijev lističasti silikat
PRIM.: turingít
- changhsingij** -a [čanksíngij] m stopnja zgornjega perma med džulfijem in spodnjim triasom
- charnokit** -a [čarnokít] m granit s hiperstenom kot značilnim mineralom
- chattij** -a [kátij] tudi kátij -a m stopnja zgornjega oligocena med rupelijem in akvitanijem v mediteranskem razvoju
- cheremshanj** -a [čeremshánij] m stopnja zgornjega karbona med yeardonijem in melekesijem
- chizij** -a [čízij] m *zastar.* stopnja srednjega perma med artinskijem in kubergandijem
- chokierij** -a [čokiêrij] m stopnja spodnjega karbona med arnsbergijem in alportijem
- cianit** -a [kianít] m *neustr.* → distén, kianít
- cianofiti** -ov [kianofítí] m mn. (oddelek, lat. Cyanophyta) kopne, morske ali sladkovodne cepljivke, ki imajo poleg klorofila tudi modro barvilo **S:** módrozelené alge, módrozelené cepljivke
- cianofítik** -a m v *paleobotanični delitvi geološke zgodovine* čas arhaika in proterozoika, ko so prevladovala modrozeleni cepljivke
- cikadi** -ov m mn. (razred, lat. Cicadopsida) preproste, palmam podobne golosemenke z olesenelim stebлом, ki živijo od perma dalje **S:** práprota-ste pálme, ságovci
- ciklična sedimentácija** -e -e ž zaporedje usedanja različnih mineralov ali kamninskih delcev, npr. fliš **S:** sedimentacijski cikel, usedlinski cikel
- ciklična spojína** -e -e ž ogljikovodik, pri katerem so molekule sestavljene iz atomov, razporejenih v obroče, npr. benzen **S:** obróčasta spojína
- ciklični dvójček** -ega -čka m *zastar.* → polisintétski dvójček, sestavljeni dvójček
- cikloalkáni** -ov m mn. → nafténska skupína
- ciklográfška projékcija** -e -e ž direktna projekcija presečišča geološke ploskve s kroglo
- cikloídna lúska** -e -e ž okrogla ribja luska
- ciklopél** -a m sediment gline in peska v laminah (1), nastal v morskem okolju v glacialu
- ciklosilikáti** -ov m mn. skupina silikatnih mineralov s tetraedri silicijevega tetraoksida, povezanimi v obroče **S:** obróčni silikáti
- ciklostratigrafija** -e ž stratigrafija, ki obravnava kamnine v ciklih glede na nastanek in uničenje, npr. cikel dogodkov v glacialu in interglacialu
- ciklotéma** -e ž ponavljajoča se serija plasti v enem sedimentacijskem ciklusu
- ciklowollastonit** -a [cikvolastonít] m motno bel triklinski mineral, visokotemperaturna modifikacija wollastonita, nitasti silikat **S:** psevdowollastonit
- ciliáti** -ov m mn. → migetálkarji
- cílij** -a m → migetálka
- cílium** -a m → migetálka
- cín** -a m *zastar.* → kosíter
- cinabarít** -a m škrlatno rdeč trigonalni mineral, živosrebrov sulfid **S:** cinóber, živosrêbrova svetlícá
- cíngul** -a m → cíngulum (1)
- cíngulárna tvórbá** -e -e ž *neustr.* → cíngulum (2)
- cíngulum** -a m **1.** vodoravna ali poševna zajeda, v kateri je nameščen biček pri dinoflagelatih **S:** cíngul **2.** odebelitev sklenine na meji med krono in korenino na premolarjih in molarjih sesalcev
- cinkít** -a m oranžen do rdeč heksagonalni mineral, cinkov oksid
- cínkova gálica** -e -e ž → béla gálica, goslarít
- cínkova medlícá** -e -e ž → marmatít
- cínkova svetlícá** -e -e ž → sferalít
- cínkov spinél** -ega -a m temnozelen do črn kubični mineral, cinkov aluminijev oksid **S:** gahnit
- cinóber** -bra m škrlatno rdeč trigonalni mineral, živosrebrov sulfid **S:** cinabarít, živosrêbrova svetlícá
- cipolino** -a [čipolíno] m kalcitni marmor, ki vsebuje luske biotita **S:** cipolinski mármor
- cipolinski mármor** -ega -ja [čipolínski] m kalcitni marmor, ki vsebuje luske biotita **S:** cipolino
- cípris** -a m larvalni stadij pri ciripedah, ki ima šest parov ekstremitet
- CIPW-sistém** -a [ceipevé] m (ang. Cross, Iddings, Pirsson, Washington) normni sistem razdelitve magmatskih kamnin na podlagi magmatskih parametrov, imenovan po W. Crossu, J. P. Iddingsu, L. N. Pirssonu in H. S. Washingtonu **S:** sistém CIPW
- cír** -a m (lat. cirrus) **1.** odrastek pri krinoidnem peclju **2.** v reso preoblikovana rakova nožica
- ciréna** -e ž (rod, lat. *Cyrena, Corbicula*) trikotna izbočena sladkovodna in brakična školjka z vidnimi prirastnicami, ki živi od spodnje krede dalje **S:** korbíkula
- cirenoídni sklêp** -ega sklêpa m sklep pri heterodontnih školjkah s tremi kardinalnimi zobmi
- círj** -a m *neustr.* → cír (1, 2)
- ciripédi** -ov m mn. (red, lat. Cirripedia) raki, ki so

pritrjeni neposredno ali s pecljem na podlago, imajo kalcitni večplošni karapaks, vitičaste noge za lovljenje hrane in živijo od silurja dalje **S:** ráki vitičnjáki

církw -a m *neustr.* → kóčna, kônec, kót

cirkón -a m prozoren, različno obarvan tetragonalni mineral, cirkonijev otočni silikat, dragi kamen

cirkumpacifična provinca -e -e ž območje magmatskih kamnin in potresov na obrobju Tihega oceana **S:** cirkumpacifični pás

cirkumpacifični pás -ega pasú m območje magmatskih kamnin in potresov na obrobju Tihega oceana **S:** cirkumpacifična provinca

cisuralij -a [kisiráljij] m serija spodnjega perma med gzhelijem in guadalupijem

citoplázma -e ž združena zmes organskih in anorganskih snovi okoli celičnega jedra, v kateri so različni celični organi

citrín -a m svetlorumen različek kremená **S:** topázni krêmen **PRIM.:** želézov krêmen

claren -a [klarén] m → klarén

clarinit -a [klarínít] m → klarínít

clarit -a [klarít] m → klarít

Clarkova vrédnost -e -i [klárkova] ž količina neke prvine v Zemljini skorji, podana v vrednostih g/t **S:** Clarkovo povpréčje, klárk

Clarkovo povpréčje -ega -a [klárkovo] s količina neke prvine v Zemljini skorji, podana v vrednostih g/t **S:** Clarkova vrédnost, klárk

claudetit -a [klavdetít] tudi klavdetít -a m svetel monoklinski mineral, arzenov oksid, dimorfen z arzenolitom

clausthalit -a [klavstálít] m kovinsko siv kubični mineral, svinčev selenid

clíff -a m *neustr.* → klíf

cliftonit -a [kliftonít] m črn mikrokristalni agregat grafitá, pseudomorfoza po diamantu

coesit -a [koesít] m monoklinska modifikacija silicijevega dioksida, ki nastane pri tlaku med $2 \cdot 10^8$ Pa in 7×10^8 Pa in temperaturi do 1800 °C

cohenit -a [koenít] m kositrovo bel rombični mineral, železov nikljev kobaltov karbid, sestavina kamninskih železovih meteoritov

cojzít -a m → zoisit

cojzítenje -a s nastajanje zoisita pri metamorfozi magmatskih kamnin, bogatih s kalcijem, pogosto povezano s saurizitizacijo **S:** zoisitizácija

colemanit -a [kolemanít] m brezbarven prozoren monoklinski mineral, vodni kalcijev borat

colinit -a [kolinít] m → kolinít

columbit -a [kolumbít] m → kolumbít

columella -e [koluméla] ž → koluméla (1, 2)

comendit -a [komendít] tudi komendít -a m svetla alkalna predornina granitske skupine

cóna -e ž **1.** območje z enakimi ali podobnimi geološkimi značilnostmi, npr. cona subdukcije, mineralizirana cona, kapilarna cona **2.** krajše obdobje geološke zgodovine z enakimi ali podobnimi geološkimi dogodki, npr. biocona

cóna aón -e -- ž biocona v cordevoliju, imenovana po amonitu *Trachyceras aon*

cóna konzumácije oceánskega dnà -e -- -- -- ž → cóna súbdúkcije, súbdúkcíjska cóna

Cóna mládopaleozójskih lúsk -e -- -- -- ž → Južnokaravánski narív

Cóna Periadriátskega síva -e -- -- -- ž cona na severu iz sienitnega granita, v sredini iz metamorfnih kamnin in na jugu med Koprivno, Črno na Koroškem in Zavodnjami iz tonalita

cóna podrívánja -e -- -- ž → cóna súbdúkcije, súbdúkcíjska cóna

cóna prirástka oceánskega dnà -e -- -- -- ž območje, kjer nastajata in se razmikata litosferski plošči **S:** akrecíjska cóna, cóna razmíkanja litosfêrskih plóšč

cóna razmíkanja litosfêrskih plóšč -e -- -- -- -- ž → cóna prirástka oceánskega dnà

conárna rást -e rasti ž pojav, pri katerem pride pri rasti minerala ali kamnine do enkratne ali večkratne spremembe v sestavi **PRIM.:** conárna struktúra

conárna struktúra -e -e ž koncentrični ali linearni pasovi v mineralu ali kamnini, ki se ločijo po sestavi in/ali zgradbi **PRIM.:** conárna rást

conárni króg -ega -a m *na Schmidtovi mreži* ploskve z različno polarno razdaljo na istem meridianu **S:** pasóvni króg

conárno razvódje -ega -a s območje med dvema porečjema ali več porečji na krasu, s katerega odteka voda v več smeri

conárnost -i ž razporeditev snovi v pasovih, odvisna od sprememb sestave raztopine, iz katere se je snov izločala

cóna súbdúkcije -e -- ž območje, kjer se ena litosferska plošča podriva pod drugo **S:** cóna konzumácije oceánskega dnà, cóna podrívánja, súbdúkcíjska cóna **PRIM.:** aktívni rób, Benioffova cóna

Cóna Valais -e -- [valé] ž tektonska enota Zahodnih Alp, katere spodnji del je iz triasnih sedimentnih kamnin, zgornji pa iz mlajših grebenskih apnencev in fliša

- coniacij** -a [koniáci:j] tudi koniáci:j -a m stopnja zgornje krede med turonijem in santonijem
- Conradova diskontinuitéta** -e -e [kónradova] ž meja med geosferama sial in sima v Zemljini skorji
- cónski fosíl** -ega -a m fosil, po katerem se imenuje neka cona in je značilen za kratko obdobje geološke zgodovine
- contrinski apnénc** -ega -nca [kontrínski] m apnenec anizijske starosti v okolici Trbiža
- cordevol** -a [kordevól] m → cordevolij
- cordevolij** -a [kordevóli:j] tudi cordevol [kordevól] m najstarejša podstopnja karnijske stopnje med langobardijem in julijem v alpskem razvoju
- cordevolijske plastí** -ih -- [kordevólijske] ž mn. plasti iz spodnjega dela zgornjega triasa
S: cassianski skládi, cordevolijski skládi
- cordevolijski dolomít** -ega -a [kordevólijski] m zrnati dolomit, navadno z ostanki kalcitnih alg, iz spodnjega dela zgornjega triasa
S: cassianski dolomít
- cordevolijski skládi** -ih -ov [kordevólijski] m mn. skladi iz spodnjega dela zgornjega triasa
S: cassianski skládi, cordevolijske plastí
- cordierit** -a [kordijerít] tudi kordierít -a m zaradi primesi železa različno obarvan rombični mineral, magnezijev aluminijev obročni silikat
S: iolít **PRIM.:** dikroít
- cordieritov gnájs** -ega -a [kordijerítov] tudi kordieritov gnájs m gnajs s cordieritom kot značilnim mineralom
- cornit** -a [kornít] m → kornít (1), rógovec
- corona** -e [koróna] ž → koróna
- coronadit** -a [koronadít] m → koronadít
- costa** -e [kósta] ž → rêbro (1)
- cotunnit** -a [kotunít] m → kotunít
- covellin** -a [kovelín] tudi kovelin -a m temnomoder heksagonalni mineral, bakrov sulfid
S: bákrova svetlíca
- cranidium** -a [kranídijum] m → cefalón, naglavni ščít
- crystalit** -a [kristobalít] m **1.** → kristobalít álfa **2.** → kristobalít béta
- croatica plastí** -- -- [kroátika] ž mn. pliocenske plasti s školjko *Congerina croatica*
- chromerska tôpla dôba** -e -e -e [krómerska] ž stopnja srednjega pleistocena med menapskim in elsterskim glacialom v severozahodni Evropi
S: chromerski interglaciál
- chromerski interglaciál** -ega -a [krómerski] m stopnja srednjega pleistocena med menapskim in elsterskim glacialom v severozahodni Evropi
S: chromerska tôpla dôba
- crosshole** -a [krosból] m geofizikalna metoda, pri kateri se uporablja v eni vrtini izvor, v drugi pa sprejemnik nekega geofizikalnega polja, npr. seizmična karotaža, elektrokarotaža
- crossit** -a [krosít] m modrozelen, z železom bogat različek minerala glavkofana
- crus** -a [krús] m → golén
- cryptomelan** -a [kriptomelán] m → kriptomelán
- ct** [cətə] m simbol → karát (1)
- cubanit** -a [kubanít] m → kubanit
- cuستا** -e [kvésta] ž → kvésta
- cuisij** -a [kuízij] m stopnja spodnjega eocena med thanetijem in lutetijem
S: ypresij
- cúkerdolomít** -a m *neustr.* → zfnati dolomít
- cunámi** -ja tudi tsunámi -ja m dolg, navadno rušilni morski potujoči val, ki nastane zaradi potresa ali ognjeniškega izbruha na morskem dnu
PRIM.: plímski vál
- Curiejeva tóčka** -e -e [kiríjeva] ž temperatura, nad katero postanejo feromagnetne snovi paramagnetne
- curit** -a [kirít] m oranžen rombični radioaktivni sekundarni mineral, svinčev uranov vodni oksid, razpadni produkt uraninita
- curtisít** -a [kartizít] m *neustr.* → idrijalít
- Cuvierev zákon** -ega -óna [kivjêjev] m zakon o medsebojni zvezi organov in skeletnih delov na podlagi primerjalne anatomije
- cvétni práh** -ega prahú m → pêlod
- cymophan** -a [kimofán] m → máčje okó (1)

- čádavec** -vca m dimasto rjav do skoraj črn različek minerala kremenca, obarvan zaradi ultravijoličnega sevanja
- čajenske plasti** -ih -- ž mn. mlajši del spodnje-karbonskih plasti na Koroškem
- časovni ekvivalent** -ega -ênta m istočasnost nekega dogodka ali pojava v geološki zgodovini
- čása** -e ž del korone pri krinoidu, sestavljen iz ploščic
- čášni pokrov** -ega -ôva m (lat. tegmen calicis) pokrovček, ki pokriva časo pri nekaterih vrstah morskih lilij
- čebúlasta krojítev** -e -tve ž → króglasta krojítev
- čédič** -a m *zastar.* → bazált
- Čekóvniški pokrov** -ega -ôva m pokrov iz zgornjetriasnih plasti na širšem območju Kanomlje
- čeljúst** -i ž zrasla parna kost v obraznem delu lobanje pri vretenčarjih, npr. spodnja, zgornja čeljúst
- čeljústnica** -e ž nezrasla parna kost v čeljusti pri vretenčarjih, npr. spodnja, zgornja čeljústnica
- čélna gróblja** -e -e ž → čélna moréna, kónčna moréna
- čélna kotánja** -e -e ž erozijska poglobitev ledeniškega jezika
- čélna moréna** -e -e ž na koncu ledeniškega jezika odložen sediment v obliki ločnega nasipa
S: čélna gróblja, čélni nasíp, kónčna moréna, sprédnja gróblja
- čélna régija** -e -e ž **1.** območje sprednjega dela nariva **2.** v *biologiji* obrazni zgornji del glave pri vretenčarjih
- čélnica** -e ž parna kost, ki v možganskem delu lobanje oblikuje sprednji del svoda lobanjske votline pri vretenčarjih **S:** frontálka
- čélni nasíp** -ega -a m → čélna moréna, kónčna moréna
- čélni ščit** -ega -a m prednji del naglavnega ščita pri trilobitu
- čélo koríta** -a -- s → kóčna, kónec, kót
- čélo ledeníka** -a -- s kraj, do koder je prodrli spodnji del dolinskega ledenika ali celinskega ledu **S:** ledeníški rób
- čélo plazú** -a -- s spodnji del telesa plazú, ki je navadno rahlo dvignjen nad okolico **S:** nóga plazú, pêta plazú
- čér** čerí ž skala, ki je ob visoki vodni gladini pod vodo, ob znižanju gladine pa nad njo **S:** škólj
- čérnozjóm** -a m temna tla, ki nastajajo v subaridnem toplim podnebju na puhlici in so bogata z organsko snovjo
- čérski apnérec** -ega -nca m *zastar.* → grebénski apnérec
- čéška orogenétska fáza** -e -e -e ž orogenetska faza bajkalske orogeneze v spodnjem kambriju **S:** salairska orogenétska fáza
- čéška sádra** -e -e ž *zastar.* → mávec
- čéški granát** -ega -a m → piróp
- četrta kózmična hitróst** -e -e -i ž hitrost, pri kateri telo zapusti galaksijo
- četrtnjenje** -a s delitev vzorca za analizo na štiri dele **S:** kvartíranje
- čtvérec** -rca m *neustr.* → tetraéder
- čtvérjenje** -a s *neustr.* → četrtnjenje
- čtveronóžec** -žca m žival s štirimi nogami **S:** tetrapód
- čtveroškár** -rja m glavonožec z dvema paroma škrq, npr. navtilus
- čtvórcék** -čka m štirje kristali istega minerala, zraščeni po dveh dvojličnih zakonih
- Čičarijska antiklinála** -e -e ž → Antiklinálna struktúra Čičarjje
- čilski solíter** -ega -tra m brezbarven trigonalni mineral, natrijev nitrat **S:** nátrijev solíter, nátrinitrít, nitratít
- čilzakít** -a m melanokratna globočnina, po sestavi med dioritsko in peridotitsko skupino magmatskih kamnin, imenovana po starem imenu za Cezlak pri Oplotnici **S:** tylait **PRIM.:** dioríttni piroksenít
- člén** -a m litostratigrafska enota, ki obsega več plasti
- členonóžci** -ev m mn. (deblo, lat. Artropoda) nevre-

tenčarji z razčlenjenim telesom in nogami **S**: artropódi

človečnják -a m (rod, lat. *Australopithecus*) prvi primat s pokončno držo in dvonožno hojo, prednik človeka, ki je živel v pliocenu in na začetku pleistocena **S**: avstralopítek

črepínjasta struktúra -e -e ž struktura predorine, za katero je značilna črepinjasta oblika steklastih drobcev sten plinskih mehurčkov

črévnica -e ž ploščati del kolčnice, ki ima dorzalno sklep s križnico pri večini vretenčarjev **S**: ílium

črevoškrgarji -ev m mn. (poddeblo, lat. Enteropneusta) črevasti trodelni brezskeletni maločlenarji, najbližji sorodniki prednikov strunarjev, živeči v rovih, ki so ohranjeni tudi fosilno

črkovec -vca m *zastar.* → pisménkasti pegmatít

črna júra -e -e ž črne in temnosive glin in glinavci liasne starosti v srednji Evropi

črna talnina -e -e ž talnina premogove plasti, bogata z organskimi ostanki

črnica -e ž črna prst, bogata z organskimi snov-

mi, npr. barjanska prst, gozdna črnica, černožjom

črni přémog -ega premóga m premog, nastal globlje v sedimentacijskem okolju z nadaljnjo pooglenitvijo rjavega premoga, ki ima kurilno vrednost od 23.000 kJ do 34.000 kJ, od 77 % do 93 % ogljika in od 1 % do 15 % vode

črni svitogláv -ega -áva m. *zastar.* → psilomelán

črnogórska orogenétska fáza -e -e -e ž orogenetska faza alpidске orogeneze v srednjem triasu

Črnómájska plôšča -e -e ž plošča iz zgornjehurskega apnenca, ki leži ob Metliškem in Sošiškem prelomu

črpálni poskús -ega -a m ugotavljanje izdatnosti vodonosnika s črpanjem iz raziskovalne vrtine

črta -e ž barvna sled, ki jo naredi mineral ali premog na površini hrapave porcelanske plošče in se uporablja za njuno določanje

dachsteinski apné nec -ega -nca [dáhštajnski] m norijsko-retijski skladnati apnenec s stromatoliti in z megalodoni, ki ponekod prehaja v grebenski apnenec, v Južnih Karavankah, Julijskih Alpah in Kamniško-Savinjskih Alpah

dacij -a [dákij] m → dákij

dacít -a m predornina dioritske skupine s kremenom kot značilnim mineralom **S:** kremenov andezít

dafnít -a m zelen monoklinski mineral, klorit (2)

dájk -a m magmatsko telo, ki se je prečno vrinilo med plasti **S:** diskordántna injékcija, navpična žila, préčna žila

dák -a m *neustr.* → dákij

dákij -a tudi dacij -a m stopnja srednjega plioce-na med pontijem in romanijem v Paratetidi

Dákijski bazén -ega -a m bazen (1) Paratetide, ki leži vzhodno od Panonskega bazena

dákijski pród -ega -a m prod, odložen v dakiju

daljinska detékcija -e -e ž zaznavanje rud, nafte ali kamnin iz letala ali satelita s posebnimi senzorji **S:** daljinsko zaznavanje

daljinsko zaznavanje -ega -a s zaznavanje rud, nafte ali kamnin iz letala ali satelita s posebnimi senzorji **S:** daljinska detékcija

Dalmatínska cóna -e -e ž tektonska enota Zunanjih Dinaridov

dalmatínski típ obále -ega -a -- m obala iz podolgovatih, z obalo vzporednih otokov, nastala z dvigovanjem morske gladine

dán -a m *neustr.* → dánij

danalít -a m temen kubični mineral, železov berilijev otočni silikat z žveplom, izomorfen s helvitom in genthelvitom

danburít -a m brezbarven rombični mineral, kalcijev otočni borat silikat

dánij -a m stopnja spodnjega paleocena med maastrichtijem in selandijem

daonéla -e ž (rod, lat. *Daonella*) školjka polkrožne oblike z močnimi radialnimi rebri, ki je žive-la od anizija do norija

Darcyjev zákon -ega -óna [darsíjev] m zakon, po katerem je hitrost pronicanja tekočine

skozi porozno kamnino linearno odvisna od hidravličnega gradienta in prepustnosti kamnine

darvasít -a m (rod, lat. *Darvasites*) foraminifera, značilna za plasti spodnjega perma

darvasítni apné nec -ega -nca m apnenec z ostanki darvasitov

darvinízem -zma m teorija Ch. Darwina o razvoju vrst po naravnem izboru **S:** selekcijska teorija

datolít -a m brezbarven ali svetel monoklinski mineral, kalcijev borov hidroksidni skupinski silikat

daunski stádij -ega -a [dávnski] m druga faza umikanja ledenika v mlajšem dryasu v Alpah

Dauphinejsko-Helvétski pás -ega pasú [dofinêjsko] m tektonska enota iz magmatskih kamnin, zlasti granita in mladopaleozoj-skih sedimentnih kamnin, vzdolž zahodnega in severnega roba Zahodnih Alp, ki se proti severovzhodu zoži

dazikladacêje -êj ž mn. (red, lat. *Dasycladales*) morske zelene alge, navadno s kalcitnim skeletom, pogosto ohranjene kot fosili, ki živijo od ordovicija dalje

Debélohribska struktúrna enôta -e -e -e ž → Racnogôrska bráhisinklinála

debélokristálna kamnína -e -e ž kamnina z makroskopsko vidnimi zrnimi mineralov **S:** fánerokristálna kamnína

debélokristálna struktúra -e -e ž struktura magmatskih ali metamorfnih kamnin, katerih posamezna zrna imajo premer večji od 1 cm **S:** fánerokristálna struktúra, jáсно kristálna struktúra

debéloplástnata usedlína -e -e ž usedlina, pri kateri so plasti debelejšje od 0,5 m

debéloplástna usedlína -e -e ž *neustr.* → debéloplástnata usedlína

debéloplastovíta usedlína -e -e ž *neustr.* → debéloplástnata usedlína

debéloskládnata usedlína -e -e ž usedlina, pri kateri so skladi debelejšji od 3 m

debéloskládna usedlína -e -e ž *neustr.* → debéloskládnata usedlína

debéloskladovíta usedlína -e -e ž *neustr.* → debéloskládnata usedlína

debéložznati konglomerát -ega -a m konglomerat s prodniki velikosti nad 4 mm **P:** drôbnoznati konglomerát

debéložznati ognjeniški pepél -ega -ega -a m vulkanski pepel z zrni velikosti nad 0,063 mm **S:** debéložznati vulkanski pepél **P:** drôbnoznati ognjeniški pepél

debéložznati peščenják -ega -a m peščenjak, pri katerem imajo zrna premer od 1 mm do 2 mm

debéložznati vulkanski pepél -ega -ega -a m vulkanski pepel z zrni velikosti nad 0,063 mm **S:** debéložznati ognjeniški pepél **P:** drôbnoznati ognjeniški pepél

déber -bri ž → réčna sotéska

déblo -a s (lat. *philum*) biološka sistematska enota, ki združuje sorodne razrede pri živalih

Debye-Scherer-Hullova metoda -e -e [debájšêrerhálova] ž določanje mineralov z uklonjeno rentgensko svetlobo, ki povzroči nastanek črt na fotografskem filmu

dédolomitizácija -e ž → razdolomítenje

deflácija -e ž dolbenje, drobljenje in odnašanje kamnin in preperin zaradi delovanja vetra **S:** eólska erozija, vétrna erozija **PRIM.:** arídna erozija

deformacijska bréča -e -e ž → tektónska bréča

deformacijski elipsoíd -ega -a m v *geomehaniki* namišljeno telo, ki nastane pri stiskanju telesa v obliki krogle

degradácija -e ž proces odnašanja kamnin na Zemljinem površju **P:** agra-dácija (1, 2), akrécija (2)

degradácija kamnîne -e -- ž sprememba kamnîne zaradi degradacijske rekristalizacije ali preperevanja

degradácijska rekristalizácija -e -e ž rekristalizacija, pri kateri se zmanjša velikost kristalov

degradácijski tók -ega -a m rečni tok, ki z odnašanjem kamninskega materiala pogloblja korito **P:** agra-dácijski tók

dejávni ognjeník -ega -a m *neustr.* → delujúči ognjeník, delujúči vulkán

dekabránhiji -ev m mn. glavonožci z desetimi lovkami **S:** dekapód (2)

dekapód -a m 1. mn. (red, lat. *Decapoda*) raki s petimi pari nog **S:** ráki deseteronóžci 2. *zastar.* → dekabránhiji

dékarbonatizácija -e ž razpad karbonata zaradi temperaturnih ali/in kemičnih pogojev

délci álfa -ev -- m mn. delci, ki nastajajo pri razpadu radioaktivnih elementov in izhajajo iz atomskega jedra, pozitivno naelektreni, imajo dva protona in dva nevtrona ter so enaki jedru helijevega atoma **S:** álfa délci, álfa sévanje, álfa žárki, sévanje álfa, žárki álfa

délci béta -ev -- m mn. delci elektronov, ki jih oddaja atomsko jedro pri radioaktivnem razpadu **S:** béta délci, béta žárki, sévanje béta, žárki béta

délina anatóksa -e -e ž anateksa, pri kateri se kamnina delno raztali **S:** délina palingenéza

délina palingenéza -e -e ž palingeneza, pri kateri se kamnina delno raztali **S:** délina anatóksa

délta -e ž pahljačasto oblikovana nasipna ravnica, kjer se rečni rokavi zlivajo v morje

déltasta plástnatost -e -i ž → navzkrižna plástnatost

déltasta skládnatost -e -i ž → navzkrižna plástnatost

deltidiálna plóščica -e -e ž vsaka od parnih ploščic, ki zapirajo deltidij pri nekaterih ramenonožcih

deltídij -a m trikotna pecljeva odprtina pri nekaterih ramenonožcih **PRIM.:** hílídij

deltírj -a m prosta trikotna odprtina na pecljevi lupini pri nekaterih ramenonožcih

déltna plást -e plasti ž plast sedimenta v delti

déltni sedimènt -ega -énta m pahljačasto odložen sediment ob izlivu reke v morje ali jezero

delujúči ognjeník -ega -a m ognjenik med erupcijo **S:** aktívni ognjeník, aktívni vulkán, delujúči vulkán **P:** ugásli ognjeník **PRIM.:** spéči ognjeník

delujúči vulkán -ega -a m vulkan med erupcijo **S:** aktívni ognjeník, aktívni vulkán, delujúči ognjeník **P:** ugásli vulkán **PRIM.:** spéči vulkán

delúvij -a m s kraja nastanka premaknjena majhna gmota preperine brez vidne spremembe površja **PRIM.:** alohtón

démant -a m *neustr.* → diamánt

démantni sijáj -ega -a m *neustr.* → diamántni sijáj

demántovec -vca m *neustr.* → korúnd

dendríť -a m razvejena oblika minerala, najpogosteje manganovega ali železovega oksida, po razpokah v kamnini, npr. manganov, železov dendrit **S:** drevník

dédrogeomorfologíja -e ž določanje reliefa

in geomorfoloških procesov na podlagi letnega prirasta lesa

déndrohidrologíja -e ž določanje vodnega režima in poplavljanja na podlagi letnega prirasta lesa

dendroídi -ov m mn. (red, lat. Dendroidea) primitivni prirasli graptoliti, pri katerih so razviti trije različni tipi tek, ki so živeli od zgornjega kambrija do spodnjega karbona

déndroklimatologíja -e ž določanje klimatskih sprememb na podlagi letnega prirasta lesa

déndrokronologíja -e ž **1.** določanje starosti lesa na podlagi drevesnih prirastnic **2.** proučevanje letnega prirasta lesa

dentálíj -a m (rod, lat. *Dentalium*) mehkužec s hišico v obliki okla, s široko ventralno odprtino in z ozko dorzalno odprtino, ki živi od srednjega triasa dalje

dentícija -e ž dobivanje zob pri vretenčarjih

dentín -a m osnovno gradivo zoba pri vretenčarjih **S:** zobovina

denudácija -e ž proces drsenja tal, plazov, udorov, ki povzroča nižanje Zemljinega površja zaradi preperevanja **PRIM.:** erozija

denudacíjski ostánek -ega -nka m del Zemljinega površja po končani denudaciji

depresíja -e ž **1.** kotlasto nizko ležeče območje, ki nima površinskega odtoka **2.** nizko ležeče ozemlje pod morsko gladino

depresíjska krívuľja -e -e ž krivulja, ki kaže niževanje vodne gladine zaradi črpanja vode

depresíjski líják -ega -a m nižanje vodne gladine podtalnice v obliki lijaka zaradi črpanja vode **S:** hidrolóška depresíja **PRIM.:** piézométríčna depresíja

deráč -a m koničast četrti premolar v zgornji čeljustnici in škarjast prvi molar v spodnji čeljustnici pri zvereh

dermášča -e ž *neustr.* → grúda, hórst, tektónska grúda

descendéntna teoríja -e -e ž **1.** teorija o nastanku mineralov iz raztopin, ki pritekajo z Zemljinega površja **P:** ascendéntna teoríja **2.** v *biológiji in paleontológiji* teorija o spreminjanju organizmov, po kateri so se primitivni organizmi postopoma razvijali in specializirali **S:** evolucijska teoríja, razvójna teoríja, razvójni náuk

descendéntna vóda -e -e ž → vadózna vóda

descendéntni minerál -ega -a m mineral, ki nastane zaradi delovanja vadozne vode

descendéntni tók -ega -a m tok raztopine, ki odteka proti notranjosti Zemlje **P:** ascendéntni tók

descloisít -a [dekloazit] m rjav do črn rombični mineral, svinčev hidroksid vanadat s primesjo bakra in cinka

desmosít -a [dezmozít] m kontaktno metamorfno spremenjen glinavec, obogaten z albitom

desna modifikácija kristála -e -e -- ž tisti od dveh enantiomorfnih kristalov, katerega ploskev seka prvo in drugo kristalografsko os na pozitivnem delu **PRIM.:** léva modifikácija kristála

desna škóljčna lopúta -e -e -e ž desna stran lupine pri orientirani školjki

desní prelóm -ega -óma m prelom, ob katerem se njegovo severno krilo premakne v desno stran **S:** désnozmični prelóm **PRIM.:** lévi prelóm

désnosúčni kristál -ega -a m optično aktiven kristal, pri katerem se ravnina polarizacije svetlobe suče na desno **PRIM.:** lévosúčni kristál

désnozmični prelóm -ega -óma m prelom, ob katerem se njegovo severno krilo premakne v desno stran **S:** désni prelóm **PRIM.:** lévozmični prelóm

destruktívna mēja plóšč -e -e -- ž → konvergétna mēja plóšč

destruktívna metamorfóza -e -e ž metamorfóza, ki poteka pri nespremenjeni temperaturi samo zaradi povečanega tlaka **S:** rušilna metamorfóza

detórzija -e ž odsukanje visceralne mase v smeri urnega kazalca pri polžih zaškrjarjih

detrinít -a m maceral rjavega premoga, nastal iz rastlinskih ostankov, razkrojjenih v močvirju

detrít -a in detritús -a m nesprijeta mineralna, kamninska ali organska usedlina, nastala zaradi erozije, abrazije, preperevanja

detritíčni -a -o prid. ki je nastal iz prvotne kamnine zaradi mehanskega delovanja, npr. detritični peščenjak

detritús -a in detrít -a m nesprijeta mineralna, kamninska ali organska usedlina, nastala zaradi erozije, abrazije, preperevanja

devolútna híšica -e -e ž razvita ali zravnaná hišica pri mehkužcih ali foraminiferah

devón -a m perioda starejšega paleozoika med silurjem in karbonom

devónij -a m *neustr.* → devón

devtérični minerál -ega -a m → épimagmátski minerál

devtéríj -a m naravni vodikov izotop z dvojno atomsko maso vodika

deverokónh -a m druga kamrica v razvoju hišice foraminifere, ki sledi protokonhu

- dezmín** -a m bel do rdečerjav monoklinski kalcijev natrijev zeolit **S:** stilbít
- dezmodóntna školjka** -e -e ž školjka, ki ima dezmodontni sklep
- dezmodóntni sklèp** -ega sklèpa m sklep med školjčnima loputama, ki je brez sklepnih zob, ligament pa je pripet na hondrofor na notranji strani lupine
- dežévnica** -e ž mehka voda, ki pada na Zemljino površje s padavinami **S:** dežníca
- dežníca** -e ž → dežévnica
- dH** dH-ja [dehá] m *po nemški klasifikaciji* enota za trdoto vode, izražena v stopinjah
- diabáz** -a m žilnina ali predornina gabrske skupine z diabazno strukturo, npr. avgitov, hiperstenov, olivinov, kremenov diabaz **PRIM.:** dolerít
- diabázna struktúra** -e -e ž struktura predornin in žilnin gabrske skupine, pri kateri zapolnjuje prostor med idiomorfnimi letvicami plagioklazov monoklinski piroksen **S:** ofitska struktúra
- diabázov gròh** -ega gròha m *zastar.* → diabázov túf
- diabázov porfirít** -ega -a m predornina, ki je prehod med porfiritom in diabazom
- diabázov túf** -ega -a m piroklastična kamnina, ki vsebuje vulkanski pepel magme gabrske skupine in drobce diabaza **S:** diabázov gròh
- diablástična struktúra** -e -e ž struktura metamorfnih kamnin, za katero je značilno izrazi-to preraščanje mineralnih zrn
- diadòški atóm** -ega -a m atom, ki v spojnini nadomešča drug atom
- diafíza** -e ž **1.** žila magmatske kamnine, ki se prstasto razrašča po razpokah starejše kamnine **2.** v *biologiji* osrednji del dolge kosti pri vretenčarjih
- diaftoréza** -e ž metamorfoza, pri kateri visokotemperaturni minerali preidejo v nizkotemperaturne **S:** retrográdna epigenéza, retrográdna metamorfóza
- diaftorít** -a m metamorfna kamnina, nastala z diaftorezo
- diaftorítni filít** -ega -a m filít, nastal z diaftorezo
- diagenétska razpóka** -e -e ž razpoka, nastala zaradi diageneze v kamnini
- diagenétska razpókanost** -e -i ž razpokanost kamnine, nastala zaradi konsolidacije (1) in izgube vode **S:** primárna razpókanost
- diagenétska rudnína** -e -e ž *zastar.* → diagenétski minerál
- diagenétski minerál** -ega -a m mineral, nastal med diagenezo **S:** diagenétska rudnína
- diagenéza** -e ž spreminjanje usedlin, kamnin in mineralov zaradi fizikalnih, kemičnih ali biokemičnih vplivov v Zemljini skorji **PRIM.:** litifikácija, metamorfóza, preperévanje
- diagonálna dislokácija** -e -e ž prelom, ki poteka pod ostrim kotom na geološke strukture
- diagonálna léga** -e -e ž lega, poševna na plastnatost
- diagonálna plástnatost** -e -i ž plastnatost, ki tvori kot s prvotno ravnino usedanja
- diagonálna razpóka** -e -e ž razpoka, ki poteka poševno na smer plasti ali geološke strukture
- diagonálna skládnatost** -e -i ž skladnatost, ki tvori kot s prvotno ravnino usedanja **S:** diagonálna skladovitost
- diagonálna skladovitost** -e -i ž *zastar.* → diagonálna skládnatost
- diagonálni prelòm** -ega -òma m prelom, pri katerem je prelomna ploskev poševna na smer plasti ali geoloških struktur
- diakísdodekaéder** -dra m kristalni lik v kubičnem kristalografskem sistemu, ki ima na vsaki ploskvi pentagonskega dodekaedra dve ploskvi **S:** dídodekaéder
- diakláza** -e ž večja razpoka v kamnini **P:** leptokláza
- dialág** -a m temnozelen ali temnorjav monoklinski železov magnezijev piroksen z značilno strukturo dvojčkov
- dialogít** -a m → rodokrozít
- diamagnétni kristál** -ega -a m kristal, ki ima majhno negativno magnetno susceptibilnost, npr. kremen **P:** páramagnétni kristál
- diamánt** -a m brezbarven, svetlo obarvan prozoren dragi kamen ali črn neprozoren kubični mineral z najvišjo trdoto, prvina (2) **PRIM.:** grafit
- diamántna króna** -e -e ž vrtalna krona, obložena s sintetičnim diamantom
- diamántni práh** -ega prahú m zelo drobno zmlat diamant, ki se uporablja za brušenje in poliranje
- diamántni sijáj** -ega -a m sijaj, značilen za prozorne minerale z zelo visokim lomnim količnikom
- diamantoéder** -dra m *zastar.* → heksákisoktaéder
- diamántovec** -vca m *zastar.* → korúnd
- dianít** -a m → kolumbít
- diapír** -ja m dvignjeni del kamnine z manjšo gostoto v gostejši kamnini **PRIM.:** sólna dóma

diapirízem -zma m proces prebadanja kamnine s kamninami manjše gostote

diapírška gúba -e -e ž antiklinala, nastala zaradi diapirja

diapofíza -e ž izrastek na ambulakralnih ploščicah pri morskih ježkih

diapsídna lobánja -e -e ž lobanja plazilcev z dvema senčničnima odprtinama, ki sta zgoraj in spodaj za očesno odprtino, npr. pri dinozavrih

diáptih -a m obustna ploščica pri amonitih, sestavljena iz dveh ločenih aptihov

diashistna žilnína -e -e [dijašístna] ž → diašístna žilnína, diferencírana žilnína

diáspor -ja m brezbarven rombični mineral, aluminijev oksihidroksid

diastrofízem -zma m premiki večjih delov Zemljine skorje, npr. orogeneza, epirogeneza

diašístna žilnína -e -e tudi diashistna žilnína [dijašístna] -e -e ž kamnina, ki se zaradi diferenciacije magme po svoji sestavi loči od kemično sorodne globočnine **S:** diferencírana žilnína **PRIM.:** nédiferencírana žilnína

diatomêje -êj ž mn. (red, lat. Bacillariophyta) kremenične alge, živeče posamično, redko v kolonijah, ki imajo skelet sestavljen iz dveh delov

diatomêjska gréz -e grézí ž *neustr.* → diatomêjski múlj

diatomêjska príst -e prístí ž → kreménka

diatomêjska zêmjlja -e -e ž → kreménka

diatomêjski múlj -ega -a m usedlina, sestavljena pretežno iz hišic diatomej **S:** diatomêjsko bláto

diatomêjski pelít -ega -a m svetla, lahka klastična kamnina z ostanki diatomej **S:** diatomít **PRIM.:** trípoli

diatomêjsko bláto -ega -a s → diatomêjski múlj

diatomít -a m svetla, lahka klastična kamnina z ostanki diatomej **S:** diatomêjski pelít **PRIM.:** trípoli

dibranhíat -a m glavonožec s parom škrq in z močno okrnjeno hišico v mehkem delu telesa, ki živi od spodnjega devona dalje **S:** dvóškrqar

díceras -a m (rod, lat. *Diceras*) školjka s spiralno zavitima vrhovoma debelih lupin, ki je živela v zgornji juri

dickinsonia -e [dikínsónia] ž (rod, lat. *Dickinsonia*) eliptičen, členjen, na eni strani raven, na drugi izbočen organizem, ki je živel v zgornjem proterozoiku

dickít -a [dikít] tudi dikít -a m bel monoklinski

aluminijev glineni mineral, polimorfen s kaolinitom in nakritom, listasti silikat

DIC-stándard -a [deicé] m (ang. dissolved inorganic carbon) standard, ki določa raztopljeni anorganski ogljik

dídodekaéder -dra m kristalni lik v kubičnem kristalografskem sistemu, ki ima na vsaki ploskvi pentagonskega dodekaedra dve ploskvi **S:** diakísdodekaéder

didúktor -ja m mišica pri artikulatnem ramenožcu, ki s krčenjem odpira loputi **S:** odpirálka, odpirálna mišica

diéder -dra m → hémiprízma

dienêrij -a m podstopnja induanija med griesbachijem in smithijem

diferenciácia magme -e -- ž nastanek več različnih vrst magem iz prvotne magme pri različnih pogojih

diferenciácijski níž -ega -a m vrsta magem, ki nastajajo pri diferenciaciji magme pri približno enakih pogojih, npr. normalne, mokre in suhe magme

diferenciálna têrmična krivúlja -e -e -e ž *neustr.* → diferénčno-têrmična krivúlja

diferenciálno-têrmična analíza -e -e ž *neustr.* → diferénčno-têrmična analíza

diferenciát mágme -a -- m magma ali kamnina, nastala z diferenciacijo magme

diferencírana žilnína -e -e ž kamnina, ki se zaradi diferenciacije magme po svoji sestavi loči od kemično sorodne globočnine **S:** diašístna žilnína **PRIM.:** nédiferencírana žilnína

diferénčno-têrmična analíza -e -e ž (krat. DTA) določanje fizikalnih in kemičnih sprememb snovi s segrevanjem ali ohlajanjem ob primerjavi z znano snovjo

diferénčno-têrmična krivúlja -e -e ž grafični prikaz fizikalnih in kemičnih sprememb pri segrevanju ali ohlajanju snovi

dificérkna plavút -e -i ž repna plavut pri ribah, ki izrašča iz ravne hrbtnice in se simetrično širi navzgor in navzdol

diformízem -zma m *neustr.* → dimorfízem (1)

difrákcia -e ž uklon elektromagnetnega valovanja

difraktográm -a m grafični prikaz uklona rentgenske svetlobe v kristalni snovi **S:** rentgenográm, réntgenski diagráf

difraktométer -tra m rentgenski aparat, s katerim se z uklonom rentgenske svetlobe določa kristalna zgradba

digenít -a m črn kubični mineral, bakrov sulfid, z manj bakra kot v halkozinu

digónska ós -e osí ž *neustr.* → binárna ós, dvóštevna ós

díheksagonálna bípiramída -e -e ž bipiramída s štiriindvajsetimi raznostraničnimi trikotniki

díheksagonálna bípiramídna vrsta simetrije -e -e -e -- ž (simbol 6/mmm) vrsta simetrije, ki ima skozi vertikalno šestštevno os simetrije šest ravnin simetrije, pravokotno nanjo ravnino simetrije in v njej šest dvoštevnihi osi

díheksagonálna piramída -e -e ž piramída z dvanajstimi raznostraničnimi trikotniki

díheksagonálna piramídna vrsta simetrije -e -e -e -- ž (simbol 6mm) vrsta simetrije, ki ima vertikalno šestštevno os simetrije in skoznjo šest ravnin simetrije

díheksagonálna príзма -e -e ž prizma z dvanajstimi enakimi pravokotniki

díke -a *neustr.* → dájk

díkít -a m → dickít

díkróiční minerál -ega -a m mineral, pri katerem se pojavlja dikroizem

díkroít -a m zaradi primesi železa različno obarvan cordierit z jasnim dikroizmom **PRIM.:** cordierit

díkroizem -zma m pojav, da je anizotropni mineral v dveh smereh različno obarvan **S:** dvóbárvnost **PRIM.:** pleokroizem

díkroskóp -a m priprava za makroskopsko določanje dikroizma **S:** dikroskópska léča, Háidingerjeva léča

díkroskópska léča -e -e ž → dikroskóp

dilatácija -e ž spreminjanje dimenzij minerala zaradi rekristalizacije, hidratacije ali spremembe temperature **PRIM.:** ekspanzija mineralov

diluviálna gréz -e grezí ž *zastar.* → pród

diluviálna terása -e -e ž *zastar.* → pleistocénska terása

diluviálni člôvek -ega -éka m *zastar.* → fosilni člôvek, ledenodôbni člôvek, pleistocénski člôvek, práčlôvek

diluviálni glaciál -ega -a m *zastar.* → kvartárni glaciál

dilúvíj -a m *zastar.* → ledéna dôba, pleistocén

dímeljnica -e ž kost v kolčnici pri vretenčarjih **S:** srámnica

dimorfizem -zma m **1.** pojav, da imata dva minerala z enako kemično sestavo različno kristalno strukturo in obliko **2.** biol. različna oblikovanost osebkov iste vrste, npr. spolni dimorfizem

dimórfna snôv -e snóví ž snov, ki se pojavlja v dveh kristalnih strukturah

dimórfni minerál -ega -a m eden od dveh mineralov, ki imata enako kemično sestavo in različno kristalno strukturo in obliko, npr. kalcit in aragonit

dína -e ž sipina ob morski obali in na obrežju velikih rek, v pleistocenu pa na obrobju poledenelega ozemlja med zanderji in publico, nastala z učinkovanjem vetra, visoka od nekaj metrov do več sto metrov, **S:** mélnik

dinámíčna geológija -e -e ž *zastar.* → fizikálna geológija

dinámíčna metamorfóza -e -e ž metamorfoza, ki je posledica tektonskih procesov in usmerjenega tlaka **S:** dinámometamorfizem, dinámometamorfóza, geodinámíčna metamorfóza

dinámíčno-termálna metamorfóza -e -e ž → dinámotérmična metamorfóza

dinámohidrometamorfóza -e ž metamorfoza, ki je posledica tektonskih procesov, zvišanega tlaka in vodnih raztopin

dinámometamorfizem -zma m → dinámíčna metamorfóza, dinámometamorfóza

dinámometamórfna kamnína -e -e ž kamnina, nastala zaradi dinámometamorfoze

dinámometamorfóza -e ž metamorfoza, ki je posledica tektonskih procesov in usmerjenega tlaka **S:** dinámíčna metamorfóza, dinámometamorfizem, geodinámíčna metamorfóza

dinámostíčna metamorfóza -e -e ž metamorfoza, ki je posledica zvišanega tlaka

dinámotérmična metamorfóza -e -e ž metamorfoza, ki je posledica tektonskih procesov, zvišanega tlaka in zvišane temperature **S:** dinámíčno-termálna metamorfóza

Dinarídi -ov m mn. južni del evropskih Alpidov, ki obsega Apenine, del Južnih Alp in Dinarsko gorstvo

Dinarska karbonátna plátfórma -e -e -e ž nekaj tisoč metrov debelo zaporedje karbonatnih sedimentov mezozojske in staroterciarne starosti, ki v pretežni meri gradijo Zunanje Dinaride od Trsta do Albanije vzdolž Jadranske obale **S:** Dinarska karbonátna plôšča

Dinarska karbonátna plôšča -e -e -e ž nekaj tisoč metrov debelo zaporedje karbonatnih sedimentov mezozojske in staroterciarne starosti, ki v pretežni meri gradijo Zunanje Dinaride od Trsta do Albanije vzdolž Jadranske obale **S:** Dinarska karbonátna plátfórma

dínarska smér -e smerí ž smer geoloških struktur, ki poteka od severozahoda proti jugovzhodu

dinarski krás -ega -a m krás na Dinarski karbonatni plošči

dinarski prelòm -ega -ôma m prelom, ki ima smer severozahod-jugovzhod

dinocísta -e ž mirujoča oblika dinoflagelata brez teke, ki se navadno ohrani kot fosil

dinoflageláti -ov m mn. (red, lat. Dynoflagellata) enocelične bičkaste, pretežno planktonske alge, ki so se ohranile kot fosili zaradi celuloznega ovoja

dinotêrij -a m (rod, lat. *Deinotherium*) trobčar z navzdol obrnjenima okloma v spodnji čeljusti, ki je živel od miocena do konca pliocena

dinozáver -vra m štirinožni ali dvonožni kopenski plazilec z okončinami pod trupom, ki je živel od zgornjega triasa do konca krede

dioktaédrična kristálna struktúra -e -e -e ž struktura listastih silikatov, v kateri sta zasedeni le dve od treh razpoložljivih oktaedersko koordiniranih mest **PRIM.:** trioktaédrična kristálna struktúra

diopsíd -a m bel ali svetlozelen monoklinski mineral, magnezijev kalcijev piroksen

diopsídov peridotít -ega -a m peridotit z diopsidom kot značilnim mineralom

dioptáz -a m travno zelen trigonalni mineral, bakrov vodni obročni silikat

diorít -a m globočina dioritske skupine

diorít-aplít -a m → dioritski aplít

dioritni piroksenít -ega -a m prehodna globočina med dioritom in piroksenitom **PRIM.:** čizlakít

dioritni porfirít -ega -a m *neustr.* → andezít

diorít-porfirít -a m *neustr.* → andezít

diorítska mágma -e -e ž magma s kemično sestavo diorita

diorítska skupína -e -e ž skupina magmatskih kamnin z natrijevimi kalcijevimi glinenci kot značilnimi minerali

diorítska žilnína -e -e ž žilnina dioritske skupine

dioritski aplít -ega -a m diašistna žilnina dioritske skupine, sestavljena pretežno iz srednjih plagioklazov **S:** diorít-aplít

dioritski porfirít -ega -a m *neustr.* → andezít

diplodók -a m (rod, lat. *Diplodocus*) orjaški štirinožni rastlinojedi dinozaver, ki je živel v zgornji juri

diplopóra -e ž (rod, lat. *Diplopóra*) zelena alga iz skupine dzakladacej s površinsko segmentiranim skeletom in majhnimi porami, ki je živel v triasu

diplopórni apné nec -ega -nca m apnec z ostanki diplopor, nastal v triasu

dipnóji -ev m mn. (red, lat. Dipnoi) sladkovodne ribe, ki v sušni dobi dihajo z vzdušnimi mehurji in živijo od srednjega devona dalje **S:** dvódihálnice, pljúčarice

discína -e ž (rod, lat. *Discina*) majhen ramenonozec brez sklepa in s hitinofosfatno lupino, na kateri so koncentrična rebra, ki živi od karbona dalje

disepímènt -ênta m **1.** prečna pregrada med septi pri koralah **2.** prečna pregrada med rabdosomi pri graptolitu

disfenoóeder -dra m *neustr.* → sfenoóeder

disfenoóedrična vrsta simetrije -e -e -- ž *neustr.* → tetragonálna sfenoóedrična vrsta simetrije

disfenoóid -a m *neustr.* → sfenoóeder

disfenoóidni rázred -ega -êda m *neustr.* → tetragonálna sfenoóedrična vrsta simetrije

disfótična cóna -e -e ž globina morja, jezera, do katere ne prodre dovolj svetlobe za fotosintezo v rastlinah **S:** afótična cóna, afótik **PRIM.:** fótična cóna

disharmónična gúba -e -e ž guba, nastala v menjajočih se še trdnih in manj trdnih plasteh (4) **P:** harmónična gúba

disjunktívna tektónika -e -e ž tektonika, pri kateri se plasti glede na svojo trdnost različno obnašajo, npr. disharmonična guba

disjunktívni premík -ega -a m → prelòm

diskociklína -e ž (rod, lat. *Discocyclina*) velika foraminifera z diskoidalno hišico, ki je živel v paleocenu in eocenu

diskoidálna hišica -e -e ž hišica foraminifere v obliki diska

diskontinuírana poróznost -e -i ž poroznost, pri kateri prazni prostori v kamnini niso med seboj povezani **S:** nêzvêzna poróznost, zaprta poróznost **P:** odpárta poróznost

diskontinuírani reakcijski níž -ega -ega -a m prehod enega minerala v drugega brez vmesnih mineralov ali trdnih raztopin, npr. olivin v enstatit

diskordánca -e ž **1.** pojav, da plasti niso naložene vzporedno, ampak ležijo druga na drugi pod določenim kotom **S:** angulárna diskordánca, kótna diskordánca, nêkonfórmnost, nêskládnost (1), tektónska diskordánca **2.** meja med starejšimi plastmi, ki so delno erodirane, in plastmi, ki so bile nanje odložene **S:** erozijska diskordánca, nêkonfórmnost, nêskládnost (2) **PRIM.:** diskordántna léga **3. neustr.** → hiát (1), stratigráfska praznína, stratigráfska vrzél, stratigráfski preslédek

diskordántna injékcija -e -e ž magmatsko te-

- lo, ki se je prečno vrnilo med plasti **S**: dájk, navpična žila, préčna žila
- diskordántna léga** -e -e ž lega plasti, ki ni v skladu s položajem ali neprekinjenim razvojem talnine, npr. kotna diskordanca, erozijska diskordanca **S**: neskládna léga **PRIM.:** diskordanca (2)
- dislocírana plást** -e plasti ž plast, premaknjena zaradi tektonike
- dislocírani sklàd** -ega skláda m sklad, premaknjen zaradi tektonike
- dislokacijska črta** -e -e ž presečnica prelomne ploskve z Zemljinim površjem **S**: dislokacijska línija, prelómna črta, prelómna línija, prelómnica
- dislokacijska línija** -e -e ž → dislokacijska črta, prelómna črta, prelómnica
- dislokacijska metamorfóza** -e -e ž → kataklástična metamorfóza
- dislokacijski potrès** -ega -ésa m potres, ki nastane zaradi premika delov Zemljinih plasti **S**: tektónski potrès
- disodil** -a [dizodíl] m mehki rjavi premog, nastal iz naplavljenih listov **S**: listnati prémog, papírnatí prémog
- dispérzija** -e ž **1.** pojav, da so vrednosti fizikalnih lastnosti kristala različne glede na valovno dolžino svetlobe **S**: razklón svetlobe **2.** → dispérzna fáza **3.** razpršitev organizmov v prostoru
- dispérzija lómnih kolíčnikov** -e -- -- ž pojav, da so v istem mineralu vrednosti lomnega količnika v isti smeri različne glede na različno valovno dolžino vpadne svetlobe **PRIM.:** normalna disperzija
- dispérzijsko srédstvo** -ega -a s snov v plinastem, tekočem ali trdnem stanju, v kateri je drobno porazdeljena druga snov
- dispérzna fáza** -e -e ž faza v plinastem, tekočem ali trdnem stanju, ki je drobno porazdeljena v disperznem sredstvu **S**: disperzija (2)
- distálna usedlína** -e -e ž usedlina, ki je oddaljena od izvornega območja **P**: proksimálna usedlína
- distální** -a -o prid. ki je oddaljen od telesa, izvornega območja, npr. distalni del okončine, distalni del turbidita **P**: proksimální
- distén** -a m moder trikliniski mineral, aluminijev otočni oksisilikat **S**: kianít
- disténov pás** -ega pasú m pas metamorfnihih kamnin z distenom kot značilnim mineralom, ki so nastale pri visokih tlakih in temperaturah
- distribucíjski koeficiènt** -ega -ênta m → porazdelítveni kolíčnik
- dišéči vósek** -ega -ska m → ozokerít, zêmeljski vósek
- dítetragonálna bípiramída** -e -e ž bipiramida s šestnajstimi enakimi raznostraničnimi trikotniki
- dítetragonálna bípiramídna vrsta simetrije** -e -e -- ž (simbol 4/mmm) vrsta simetrije, ki ima skozi navpično štirištevno os simetrije štiri ravnine simetrije, v ravnini simetrije pravokotno nanjo pa štiri dvoštevne osi
- dítetragonálna píramída** -e -e ž piramida z osmimi enakimi raznostraničnimi trikotniki
- dítetragonálna píramídna vrsta simetrije** -e -e -- ž (simbol 4mm) vrsta simetrije, ki ima skozi navpično štirištevno os simetrije štiri ravnine simetrije
- dítetragonálna príзма** -e -e ž prizma z osmimi enakimi pravokotniki
- dítetragonálna bípiramída** -e -e ž bipiramida z dvanajstimi enakimi raznostraničnimi trikotniki
- dítetragonálna bípiramídna vrsta simetrije** -e -e -- ž (simbol 6m) vrsta simetrije, ki ima skozi navpično trištevno os simetrije tri ravnine simetrije, pravokotno nanjo ravnino simetrije in v njej tri dvoštevne osi
- dítetragonálna píramída** -e -e ž piramida s šestimi enakimi raznostraničnimi trikotniki
- dítetragonálna píramídna vrsta simetrije** -e -e -- ž (simbol 3mm) vrsta simetrije, ki ima skozi navpično trištevno os simetrije tri ravnine simetrije
- dítetragonálna príзма** -e -e ž prizma s šestimi enakimi pravokotniki
- dítetragonálna skalenoédrična vrsta simetrije** -e -e -e -- ž (simbol 3m) vrsta simetrije, ki ima skozi navpično trištevno zrcalnosučno os tri ravnine simetrije in pravokotno nanje tri dvoštevne osi
- dítetragonální skalenoéder** -ega -dra m kristalni lik z dvanajstimi enakimi raznostraničnimi trikotniki, ki so nastali zaradi ravnine simetrije preko ploskev romboedra
- Diváški prelóm** -ega -óma m prelom v dinarski smeri od Opatjega sela na severozahodu, mimo Gorjanskega, Krepelj do Divače na jugovzhodu
- divergénca** -e ž **1.** v paleontologiji nastanek novih populacij organizmov iz prvotne populacije **2.** cepitev geoloških struktur navadno v dve veji
- divergénčni kót** -ega -a m kot med dvema vejama divergence (2) geoloških struktur
- divergéntna mēja plôšč** -e -e -- ž meja dveh

odmikajočih se litosferskih plošč, kjer se mednje na oceanskem dnu vriva bazična lava in oblikuje novo oceansko skorjo **S**: akrecijska mēja plôšč, konstruktívna mēja plôšč **P**: konvergéntna mēja plôšč

dívja svínja -e -e ž (vrsta, lat. *Sus scrofa*) vsejedi sodoprsti kopitar z močno podaljšano lobanjo, dolg okoli 1,5 m, ki živi od pleistocena dalje

dizodóntna škóljka -e -e ž školjka, ki ima dizodontni sklep

dizodóntni sklêp -ega sklêpa m sklep med školjčnima loputama, ki nima zob

djalmaít -a m rumen, rdeč do črn kubični mineral, izomorfen s piroklorom, uranov kalcijev cerijev tantalov niobijev oksifluorov hidroksid **S**: uranmikrolít

dlákavi nosoróg -ega -a m (vrsta, lat. *Coelodonta antiquitatis*) mrzlodobni nosorog, ki je živel v mlajšem pleistocenu v Evraziji

dlánčnica -e ž vsaka od kosti med zapestjem in prstnicami pri večini vretenčarjev **S**: metakarpálna kóst, metakárpus

DNA DNA-ja [deená] m krat. dezoksiribonukleinska kislina

dnéna svetlôba -e -e ž v atmosferi dispergirana na sončna svetloba

dnévni kòp -ega kópa m odkop ali izkop mineralne surovine na Zemljinem površju **S**: površínski kòp

dnò plazú dnà -- s spodnja ploskev plazine

dnò sinklinále dnà -- s najnižja oziroma najstarejša plast sinklinale

dôba -e ž **1.** geokronološka enota, ki jo določajo življenjske dobe fosilov **2.** → geolóška dôba

Dobrepóljski prelòm -ega -ôma m prelom v dinarski smeri od Ljubljanskega barja na severozahodu preko Smrjen, Kompolja, do kočevske Male gore na jugovzhodu

Dóbrnska sinklinála -e -e ž sinklinála iz eocenskih, oligocenskih, miocenskih plasti med Velenjem in Dobrno **S**: Dóbrnski bazén

dóbrnske plastí -ih -- ž mn. zaporedje spodnjemiocenskih plasti morskih klastičnih usedlin v okolici Dobrne

Dóbrnski bazén -ega -a m → Dóbrnska sinklinála

dóbrnski lápor -ega -ja m spodnjemiocenski laporovec v okolici Dobrne

dóbrnski peščenják -ega -a m spodnjemiocenski peščenjak v okolici Dobrne

dobrôveljske plastí -ih -- ž mn. plasti spodnjekrednih apnencev in klastitov na Dobroveljski planoti

Dobrôveljski narív -ega -a m → Savinjski narív

dobrôveljski skrilavec -ega -vca m spodnjekredni skrilavi glinavec v okolici Dobrovelj

DOC-stándard -a [dóc in deocé] m (ang. dissolved organic carbon) standard, ki določa količino raztopljenega organskega ogljika

dodátna kámrica -e -e ž kámrica v hišici foraminifere, ki ni neposredno povezana s prvo kámrico, ker je nastala naknadno **S**: akcesórna kámrica

dogger -ja [dóger] m epoha srednje jure med liasom in malmom

dogódkovna stratigrafíja -e -e ž stratigrafíja, ki primerja fizikalne in biološke dogodke na Zemljinem površju

Dolénjsko-Nótranjske grúde -ih grúd ž mn. → Zahodnodolénjske mezozójske grúde

Dolénjsko-Nótranjske mezozójske grúde -ih -ih grúd ž mn. → Zahodnodolénjske mezozójske grúde

dolerít -a m drobnozrnata predornina ali žilnina gabrske skupine z značilno ofitsko strukturo **PRIM.:** diabáz

dolgellij -a [dougélij] m stopnja zgornjega kambrija med maentworgijem in tremadocijem

dólgi valóvi -ih -ôv m mn. (lat. undae longae) najpočasnejši valovi, ki nastanejo pri površinskem potresnem valovanju **S**: L-valóvi, površínski potrésni valóvi

dolína -e ž **1.** v *geomorfologiji* nižji, navadno podolgovat svet med hribi **2.** v *mednarodnem krašoslovju* → vrtáča

dolínski ledeník -ega -a m strjen ledeniški tok, ki drsi po dolini in se ravna po reliefu

dolínski sklêp -ega sklêpa m območje, kjer se konča slepa dolina **S**: zatrêp

dolínsko razvódje -ega -a s razvodje med dvema deloma s pragom ločene iste doline, pri kateri vsak del pripada drugemu porečju

Dollójev zákón -ega -óna m zakon o ireverzibilnosti evolucije, po katerem se določena oblika organske strukture pojavi le enkrat v razvoju in ni ponovljiva

dolomikrít -a m kamnina dolomit z zrni minerala dolomita, manjšimi od 0,004 mm

dolomít -a m **1.** bel romboedrični mineral, magnezijev kalcijev karbonat **S**: kálavec **2.** sedimentna kamnina, sestavljena iz zrn minerala dolomita **S**: gríntavec

dolomítenje -a s proces, pri katerem se apnenec spremeni v dolomit (2) **S**: dolomitizácija

dolomítiti se -im se nedov. spreminjati se iz apnenca v dolomit (2) **S**: dolomitizírati se

- dolomitizácija** -a ž proces, pri katerem se apnenec spremeni v dolomit (2) **S:** dolomitjenje
- dolomitizirani** -a -o prid. spremenjen v dolomit (2) ali obogaten z dolomitom (1)
- dolomitizirani apnénc** -ega -nca m apnenec, v katerem je dolomit (1) nadomestil del kalcita **S:** apnéncjev dolomít
- dolomitizirati se** -am se nedov. spreminjati se iz apnenca v dolomit (2) **S:** dolomítiti se
- dolomítna baktérija** -e -e ž bakterija, ki sodeluje pri nastanku dolomita
- dolomítna bréča** -e -e ž klastična kamnina iz dolomita (2) z zrní, večjimi od 2 mm **S:** dolorudít
- dolomítna móka** -e -e ž osušen mulj z zrní dolomita
- dolomítna osnôva** -e -e ž dolomit (1), ki je v kamnini zapolnil prostor med zrní drugega minerala **S:** dolomítno lepílo
- dolomítna príst** -e prstí ž prst, ki vsebuje večjo količino dolomita (1)
- dolomítni apnénc** -ega -nca m apnenec, v katerem je več kot 50 % zrn dolomita (1)
- dolomítni fácies** -ega -a m plasti ali skladi dolomitne kamnine **S:** dolomítni razvòj
- dolomítni grúšč** -ega -a m grúšč iz pretežno dolomitne kamnine
- dolomítni lápor** -ega -ja m laporovec, v katerem je namesto kalcita dolomit (1)
- dolomítni mármor** -ega -ja m marmor iz kristalov dolomita (1) **PRIM.:** kalcítini mármor, mármor
- dolomítni pések** -ega -ska m pesek iz drobcev dolomita (2)
- dolomítni razvòj** -ega -ôja m plasti ali skladi dolomitne kamnine **S:** dolomítni fácies
- dolomítni skrílavec** -ega -vca m *neustr.* → skrívavi dolomít
- dolomítno lepílo** -ega -a s → dolomítna osnôva
- dolorudít** -a m klastična kamnina iz dolomita (2) z zrní, večjimi od 2 mm **S:** dolomítna bréča
- dolosparít** -a m dolomitna kamnina z zrní, večjimi od 0,05 mm
- Dólski narív** -ega -a m nariv iz zgornjetriasnega dolomita na širšem območju Posavskih gub
- dolžinskolamélni kvócient** -ega -a m razmerje med dolžino zoba in številom lamel, vključno s talonoma pri slonih
- dóma** -e ž kupolasto izbočene plasti ali gmota kamnin, npr. lavina doma, intruzivna doma, solna doma **PRIM.:** bráhiantiklinála
- domátični rázred** -ega -éda m *neustr.* → monoklínska hémiprizmátska brézósna vrsta simetrije
- domeykit** -a [domejkít] m svetlosiv kubični mineral, bakrov arzenid
- domíhnia** -e ž vsaka od fosilnih sledi, ki so jo pustili organizmi na morskem dnu z vrtnjem
- Donáčki prelóm** -ega -ôma m prelom, ki poteka od Labotskega preloma južno od Boča proti severovzhodu
- dónavska hládna dóba** -e -e -e ž stopnja med biberško-donavskim in donavsko-günškim interglacialom v Alpah **S:** dónavski glaciál
- dónavska lédena dóba** -e -e -e ž *neustr.* → dónavska hládna dóba, dónavski glaciál
- dónavski glaciál** -ega -a m stopnja med biberško-donavskim in donavsko-günškim interglacialom v Alpah **S:** dónavska hládna dóba
- dónavsko-günška tópla dóba** -e -e -e [gínška] ž stopnja med donavskim in günškim glacialom v Alpah **S:** dónavsko-günški ínterglaciál
- dónavsko-günški ínterglaciál** -ega -a [gínški] m stopnja med donavskim in günškim glacialom v Alpah **S:** dónavsko-günška tópla dóba
- dorogomilóvskij** -a m stopnja zgornjega karbona med khamovnicheskijem in klazminskijem
- dorzálna léga** -e -e ž lega dela telesa glede na hrbtno stran organizma **PRIM.:** ventrálna léga
- dorzálna lopúta** -e -e ž rahlo izbočena, ravna ali vbočena loputa pri ramenonožcih **S:** hřbtna lopúta, raménska lopúta **P:** ventrálna lopúta
- dorzálna plavút** -e -i ž ena od plavuti na hrbtu osteihtijev **S:** hřbtna plavút **P:** ventrálna plavút
- dorzálna plóščica** -e -e ž → madreporít, madreporána plóščica
- dorzální** -a -o prid. **1.** ki je usmerjen proti hrbtu pri vretenčarjih, npr. dorzalna plavut **2.** ki se nanaša na zgornji del telesa pri nevretenčarjih, npr. dorzalna loputa
- dorzální dél** -ega -a m del, ki je pri vretenčarjih usmerjen proti hrbtu, pri nevretenčarjih pa je zgornji del telesa **S:** hřbtní dél **P:** ventrální dél
- dorzální sífo** -ega -a m sifo, ki leži na zgornji strani zavoja pri glavonožcih **S:** intérni sífo
- dorzálno-ventrálno splóščeni** -- -a -o prid. ki je sploščen od hrbtno proti trebušni strani, npr. prsni koš pri primatih
- dotekálka** -e ž mesnata cev pri školjkah za do-

tok vode **S**: dotočni kanál, inhalènt **P**: izmetačka

dotočni kanál -ega -a m → dotekálka

drága -e ž **1.** v *Beli Krajini* → vrtáča **2.** manjša, navadno stranska dolina **3.** manjši ozek zaliv

drága kalamína -e -e ž prozoren smithsonit

drága kovína -e -e ž kovína, ki je odporna proti oksidaciji, npr. zlato **S**: plemenita kovína, žláhtna kovína

drági kámen -ega -mna m mineral, ki se odlikuje po čistosti, višjem lomnem količniku, lepi barvi, sijaju in po trdoti nad 8 po Mohsovi trdotni lestvici **S**: dragúlji, plemeniti kámen, žláhtni kámen

drági opál -ega -a m opal, v katerem se prelivajo barve, okrasni kamen (1)

drági serpentín -ega -a m rumenkasto obarvan mikrokristalni različek serpentina, okrasni kamen (1)

dragúlji -a m → drági kámen

drásla -e ž skledasta vdolbina v kamniti rečni strugi **S**: kotlíca

dravít -a m rjav natrijev magnezijev turmalin **S**: magnézijev turmalín

Drávograjski narív -ega -a m nariv sericitnega filita južno od Dravograda in na večjem območju med Strojno in Prevaljami

Drávski níž -ega -a m južni del Zgornjega Avstroalpina, sestavljen iz Ziljskega metamorfnega pasu, Karnijskih Alp in Severnih Karavank

Drážgoški prelóm -ega -ôma m prelom v dinarski smeri od Dobrove na jugovzhodu, mimo Knapovž, Dražgoš na Jelovico na severozahodu

drenáža -e ž **1.** naravno ali umetno odvajanje vode iz poroznih preperin ali kamnin **S**: dreníranje, osušévánje **2.** sistem cevi, kanalov, jarkov za odvajanje vode iz plazuz, zamočvirjenega območja

drenážna vrtína -e -e ž navpična, poševna ali vodoravna vrtina, po kateri odteka voda iz plazuz

drenážni izvír -ega -a m izvír, kjer voda izteka iz vodonosnika zaradi gravitacije

drenážni röv -ega röv m rov, zgrajen pod obsežnim plazom, ki omogoča, da se iz njega vrtajo drenažne vrtine

drenážni vodnják -ega -a m navpična vrtina ali jašek, po katerem se črpa voda iz določenega dela kamnine ali preperine, ki se želi osušiti

dreníranje -a s → drenáža (1), osušévánje

drésva -e ž *zastar.* → rožénc

drevesna mēja -e -e ž nadmorska višina, do katere rastejo drevesa

drevník -a m *zastar.* → dendrít

drípstón -a m → drópston

drmásčča -e ž *neustr.* → grúda, hórst, tektónska grúda

drńova rúda -e -e ž železovi oksihidroksidi, nastali v močvirjih in jezerih **S**: drńovec

drńovec -vca m → drńova rúda

drńovski apnénc -ega -nca m cordevolijski svetlosiv grebrenski apnenec med Davčo in sotesko Pasice nad Novaki ter med Jesenico in Hudajužno

dróba -e ž *zastar.* **1.** → múljasti peščenják **2.** → lítični peščenják

dróbec -bca m v *sedimentologiji* odlomljen kos minerala ali kamnine, nastal na Zemljinem površju zaradi preperevanja kamnin in transporta z vodo, vetrom, ledom **S**: klást, zńno (2)

drobír -ja m → grúšč

drobljénc -nca m strojno drobljena kamnina ali prod

drobník -a m *zastar.* **1.** → múljasti peščenják **2.** → lítični peščenják

dróbní konglomerát -ega -a m *neustr.* → dróbní konglomerát

drobníška cóna -e -e ž *zastar.* območje z muljastim ali litičnim peščenjakom

dróbníznati konglomerát -ega -a m konglomerat s prodniki velikosti od 2 mm do 4 mm **P**: debéložznati konglomerát

dróbníznati ognjeníški pepél -ega -ega -a m vulkanski pepel z zrní velikosti pod 0,063 mm **S**: dróbníznati vulkánski pepél, ognjeníški práh, vulkánski práh **P**: debéložznati ognjeníški pepél, debéložznati vulkánski pepél

dróbníznati vulkánski pepél -ega -ega -a m vulkanski pepel z zrní velikosti pod 0,063 mm **S**: dróbníznati ognjeníški pepél, ognjeníški práh, vulkánski práh **P**: debéložznati vulkánski pepél

drobóvni dél -ega -a m del organizma z drobovjem, npr. visceralna masa pri polžih **S**: visceralni dél (1)

drópston -a m (ang. dropstone) klast kamnine v laminiranem sedimentu, navadno ledeniškega izvora, ki pod seboj upogne lamine in jih prekrije z drugimi laminami **S**: drípstón, lónston

drsína -e ž ploskev, po kateri drsi plaz **S**: drńna plóškev

drńna komponéнта -e -e ž **1.** dolžina premika

- ob drsni ravnini simetrije v kristalu **2.** dolžina premika ob drsni ploskvi v plaz
- dršna plôškev** -e -kve ž ploskev, po kateri drsi plaz **S:** dršna
- dršna podlága** -e -e ž kamninska podlaga, po kateri drsi plaz
- dršna ravnína** -e -e ž ploskev v kristalu, ob kateri se premakne del strukture kristala
- dršna ravnína simetrije** -e -e -- ž ravnina, ob kateri se zrcalna slika strukture premakne za polovico razdalje med enakima kristalnima elementoma
- dršna simetrija** -e -e ž simetrija kristala, pri kateri se strukturne enote zaradi drsne ravnine simetrije prestavijo za določeno dolžino
- drsník** -a m kos kamnine v moreni, obrušen zaradi premikanja ledenika
- drštev** -tve ž *zastar.* → kalcít
- drúga kózmična hitróst** -e -e -i ž hitrost 14.186 km/s, pri kateri telo lahko zapusti območje Zemljine privlačnosti, npr. ubežna hitrost
- drúgi valôvi** -ih -ôv m mn. (lat. undae secundae) potresni valovi, ki nastanejo pri transverzalnem potresnem valovanju in so 1,7-krat počasnejši kot P-valovi **S:** sekundárni valôvi, S-valôvi, transverzálno potrésni valôvi
- drugôtna avreóla** -e -e ž avreola (3), nastala pri kasnejših geoloških procesih, npr. pri oksidaciji, mehanskem preperevanju **S:** sekundárna avreóla
- drugôtna bonánca** -e -e ž del rudišča, obogaten zaradi cementacije **S:** sekundárna bonánca
- drugôtna kamnína** -e -e ž kamnina, nastala z metamorfozo ali iz drobcev izvornih kamnin **S:** sekundárna kamnína
- drugôtna kámrica** -e -e ž kamrica, nastala z delitvijo prolokula **S:** sekundárna kámrica **PRIM.:** prolókul
- drugôtna léga** -e -e ž lega plasti kamnine, minerala ali fosila na mestu zunaj njihovega nastanka **S:** sekundárna léga **PRIM.:** alohtón
- drugôtna poróznost** -e -i ž poroznost, nastala zaradi delovanja raztopin po nastanku kamnine **S:** sekundárna poróznost
- drugôtnica** -e ž *neustr.* → metamórfna kamnína
- drugôtni dvójček** -ega -čka m dvojček, ki nastane zaradi premika ob drsni ravnini
- drugôtni minerál** -ega -a m mineral, ki nastane po raztapljanju, preperevanju ali metamorfózi prvotnega minerala **S:** sekundárni minerál
- drugotnína** -e ž *zastar.* → metamórfna kamnína
- drugôtno kristaljšenje** -ega -a s pojav, da začne kristal ponovno rasti
- drugôtno ležišče** -ega -a s *neustr.* → alohtóno nahajališče, drugôtno nahajališče, sekundárno nahajališče (1)
- drugôtno mésto** -ega -a s mesto, na katero so prineseni mineral, fosil ali kamnina **S:** sekundárno mésto **P:** prvótno mésto
- drugôtno nahajališče** -ega -a s nahajališče, nastalo s prenosom kamnin, fosilov, mineralov s prvotnega mesta na drugotno mesto **S:** alohtóno nahajališče, sekundárno nahajališče (1)
- drugôtno potrésno valovánje** -ega -ega -a s prostorsko potresno valovanje, pri katerem nihajo delci kamnin okoli stalne točke v ravnini, pravokotni na smer širjenja potresnega valovanja, katerega hitrost je odvisna predvsem od gostote in elastičnosti snovi **S:** sekundárno potrésno valovánje, strižno potrésno valovánje, transverzálno potrésno valovánje
- drugôtno rébro** -ega -a s manj izrazito rebro med močnejšimi rebri na lupini nevretenčarjev
- drumlin** -a [drámlin] m ena izmed oblik talne morene, ki jo je ledenik v času napredovanja odložil v obliki eliptično oblikovanih hrbtov v smeri ledeniškega toka
- drúza** -e ž več samostojnih kristalov, ki so zrastle na skupni podlagi **S:** kopúča **PRIM.:** kristálni skúpek
- drúzasta tekstúra** -e -e ž preraščanje kristalov v družu **S:** miarolófska tekstúra
- družína** -e ž (lat. familia) biološka sistematska enota, ki združuje več podobnih ali zelo sorodnih rodov
- družína kamnín** -e -- ž *zastar.* → skupína kamnín
- dryas** -a [drías] m vsak od treh stadialov v poznem glacialu, npr. mlajši, starejši dryas
- DTA** DTA-ja [deteá] m krat. → diferénčno-térmična analiza
- dumontít** -a [dimontít] m rumen monoklinski mineral, svinčev vodni uranatfosfat
- dumortierit** -a [dimortierít] m temnomoder rombični mineral, aluminijev magnezijev železov otočni hidroksid borat silikat
- Dúnajska kotlína** -e -e ž kotlina na območju Dunaja, zapolnjena s sedimenti in sedimentnimi kamninami kredne, terciarne in kvartarne starosti
- dunít** -a m globočnina peridotitske skupine, sestavljena pretežno iz olivina **S:** olivinít (2), olivínovec

duplínski mēdved -ega -éda m *neustr.* → jámski mēdved

durén -a m siv ali črn, moten ali masten litotip črnega premoga, ki ga sestavljata predvsem mikrolitotipa durit in klarit

durimét -a m optična priprava za merjenje Vickersove mikrotrdote

durinit -a m glavni maceral durita

durít -a m mikrolitotip črnega premoga, v katerem je več kot 95 % inertita in eksinita

durofági reptíl -ega -a m reptil z durofagim zobovjem

durofágo zobôvje -ega -a s zobovje v obliki plošč, ki omogoča drobljenje, mletje trde hrane

dvóbárvnost -i ž → dikroizem

dvóbóčna somérnost -e -i ž simetrija telesa, pri kateri sta oba dela ob ravnini simetrije enaka kot predmet in njegova slika v zrcalu **S:** bilateralna simetrija

dvóbóčnosomérna híšica -e -e ž hišica, ki ima samo eno ravnino simetrije **S:** bilateralnosimetrična hišica

dvódihálnice -ic ž mn. *zastar.* → dipnóji, pljúčarice

dvójček -čka m dva kristala istega minerala, zrasla po enem od dvojčičnih zakonov **S:** zraščenec

dvójčenje -a s *zastar.* → dvójčično zraščanje

dvójčičenje -a s *zastar.* → dvójčično zraščanje

dvójčična laméla -e -e ž prečni presek posamičnega kristala plagioklaza, ki je v dvojčični legi s sosednjim **S:** laméla (3)

dvójčična ós -e osí ž os, okoli katere se zavrti eden od kristalov dvojčka

dvójčična plôskev -e -kve ž ploskev, v kateri se stikata oba kristala dvojčka **S:** dvójčični šív, plôskev dvójčičnega šíva, zraslína

dvójčični elemènt -ega -énta m vsaka od dvojčičnih osi in dvojčičnih ploskev

dvójčični prerív -ega -a m *neustr.* → polisintétski dvójček, sestávljeni dvójček

dvójčični presmúk -ega -a m *neustr.* → polisintétski dvójček, sestávljeni dvójček

dvójčični šív -ega -a m *zastar.* → dvójčična plôskev

dvójčični vkljúček -ega -čka m vključek kristala, vraščen v dvojčični ploskvi

dvójčični zákon -ega -óna m vsako od štirih pravil, po katerem sta zraščena dva kristala, in sicer: zraščenost s premo vzporednima plo-

skvama, z obratno vzporednima ploskvama, s premo vzporednima robovoma in z obratno vzporednima robovoma

dvójčično preráščanje -ega -a s preraščanje kristalov po dveh ali več dvojčičnih zakonih

dvójčično zraščanje -ega -a s zraščanje dveh ali več kristalov po dvojčičnem zakonu **S:** dvójčenje, dvójčičenje

dvójčično zrnó -ega -a s *neustr.* → dvójček

dvójni orogén -ega -a m *po Koberju* orogen, sestavljen iz središčnega dela in dveh kril, npr. alpski orogen

dvókróžni goníométer -ega -tra m goniometer (1) za merjenje kotov v dveh ravninah **S:** teodolítini goníométer

dvólična snôv -e snoví ž *neustr.* → dimórfna snôv

dvolík -a m *neustr.* → dimórfna snôv

dvólòm -óma m **1.** razklon svetlobnega žarka v anizotropnem mineralu v dva žarka **2.** vrednost razlike med največjim in najmanjšim lomnim količnikom v mineralu

dvólómec -mca m čist kalcitni kristal, v katerem se svetlobni žarek pri prehodu razdeli v dva žarka, ki nihata pravokotno drug na drugega **S:** íslandski dvólómec, kalcít dvólómec

dvólómni kristál -ega -a m anizotropni kristal, v katerem se svetlobni žarek razdeli v dva žarka, ki potujeta skozenj z različno hitrostjo in nihata pravokotno drug na drugega

dvóósní kristál -ega -a m anizotropni kristal, ki ima dva izotropna preseka in nanju dve pravokotni optični osi

dvósljúdni granít -ega -a m granit z muskovitom in biotitom kot značilnima mineraloma

dvóškrgar -ja m glavonožec s parom škrig in z močno okrnjeno hišico v mehkem delu telesa, ki živi od spodnjega devona dalje **S:** díbranhíat

dvóštévná ós -e osí ž os simetrije, ki povzroči pri zasuku za 180° ponovitev prvotne kristalne ploskve **S:** binárna ós

dvoživke -ívk ž mn. (razred, lat. Amphibia) kopensko-vodni vretenčarji, ki so v mladostnem stadiju vezani na življenje v vodi **S:** amfíbiji

dyke -a [dájk] m *neustr.* → dájk

dyscrasít -a [diskrazít] m srebrno bel rombični mineral, srebrov antimonid

džúlfij -a m *zastar.* stopnja zgornjega perma med capitanijem in changhsingijem

E

- eburónska hládna dōba** -e -e -e ž stopnja starejšega pleistocena med tegelenskim in waalskim interglacialom v severozahodni Evropi **S:** eburónski glaciál
- eburónski glaciál** -ega -a m stopnja starejšega pleistocena med tegelenskim in waalskim interglacialom v severozahodni Evropi **S:** eburónska hládna dōba
- ediacaríj** -a [ediakárij] m serija zgornjega vendija med varangijem in spodnjim kambrijem
- edingtonit** -a [edinktonít] m brezbarven rombični ali tetragonalni barijev zeolit
- eemska tōpla dōba** -e -e -e [émska] ž stopnja mlajšega pleistocena med saalskim in viselskim glacialom v severozahodni Evropi **S:** eemski interglaciál
- eemski interglaciál** -ega -a [émski] m stopnja mlajšega pleistocena med saalskim in viselskim glacialom v severozahodni Evropi **S:** eemska tōpla dōba
- efektívna poróznost** -e -i ž razmerje med celotno prostornino kamnine ali preperine in medsebojno povezanimi prazninami med njunimi zrni
- eflorescēncia** -e ž bela prevleka na kamnini, ki nastane v suhem podnebju zaradi izhlapevanja vode ali razpada manj obstojnih mineralov in jo sestavljajo npr. sadra, kalcit, soda, halit
- eforacíjski profil** -ega -a m zaokrožen prečni profil jamskega rova, ki ga je izoblikoval vodni tok pod tlakom
- efuzíja** -e ž pojav, da magma predre Zemljino skorjo in se kot lava razlije po njej **S:** ekstrúzija, izlív mágme
- efuzív** -a m *neustr.* → láva (2)
- efuzívna kamnína** -e -e ž *neustr.* → eruptívna kamnína, predornína
- Egējska brázda** -e -e ž tektonska brazda v jugovzhodnem podaljšku Dinaridov, ki je povezovala Tetido in Paratetido
- egêrij** -a m stopnja na meji oligocena in miocena med kiscellijem in eggenburgijem v Paratetidi
- égesenski stádij** -ega -a m zadnja faza umikanja ledenika v mlajšem dryasu v Alpah
- eggenbúrgij** -a m stopnja spodnjega miocena med egerijem in ottningijem v Paratetidi
- egirín** -a m rjav ali zelen monoklinski alkalni piroksen, nitasti silikat **S:** acmit
- egirínov avgít** -ega -a m avgit z natrijem
- egirínov sienít** -ega -a m alkalni sienit, ki vsebuje egirin kot značilni mineral
- ehinídi** -ov m mn. → ehinoídi, mōrski jéžki
- ehinodêrmi** -ov m mn. (deblo, lat. Echinodermata) morski maločlenarji s kalcitnim notranjim skeletom, sestavljenim iz različno oblikovanih ploščic, npr. morski ježek, morska lilija, morska zvezda, morska kumara
- ehinoídi** -ov m mn. (razred, lat. Echinoidea) morski maločlenarji s kalcitnim kroglastim notranjim skeletom in gibljivimi bodicami **S:** ehinídi, mōrski jéžki
- ehográm** -a m grafični prikaz globine morja, nastal po odbojih zvoka od dna
- eifelij** -a [ajfélíj] m stopnja srednjega devona med emsijem in givetijem
- ékdisis** -a m periodična menjava zunanjega skeleta ali kože **S:** ekdizón, levítev
- ekdizón** -a m periodična menjava zunanjega skeleta ali kože **S:** ékdisis, levítev
- eklogít** -a m metamorfna kamnina, v kateri sta granat in omfacit bistvena minerala in vsebuje lahko tudi rutil, disten, diamant, enstatit in diopsid **S:** krasník
- eklogítni fácies** -ega -a m metamorfni facies kamnin, nastal pri tlakih nad 10⁹ Pa in temperaturah od 600 °C do 700 °C
- eklogítska lupína** -e -e ž zgornji del Zemljinega plašča, ki ga sestavlja eklogit
- ekologíja** -e ž veda o odnosih organizmov z okoljem
- ekolóška níša** -e -e ž prostor v ekosistemu, ki ga zavzema posamezna vrsta organizma z določenim načinom prehranjevanja
- ekonómska geologíja** -e -e ž področje geologije, ki proučuje sledenje, raziskovanje in

- izkoriščanje mineralnih surovin **S**: uporabna geologija
- ekosfêra** -e ž → biosfêra (1)
- êkosistém** -a m ekološka enota, ki združuje biotop in biocenozo
- êksaeróbični biofácies** -ega -a m biofacies, nastal v skoraj anaerobnem okolju, ki vsebuje epibentose
- eksarácija** -e ž dolbenje, drobljenje in odnašanje kamnin zaradi delovanja ledenika **S**: glaciálna erozija, ledeniška erozija
- eksaratívna síla** -e -e ž mehansko delovanje ledenika na podlago
- ekshalácija** -e ž uhajanje plinov iz magme ali kamnin **S**: emanácija
- ekshalént** -ênta m → otekálka
- eksíhnia** -e ž fosilna sled, nastala zunaj obravnavane plasti
- eksína** -e ž zelo odporna zunanja plast pelodnega zrna iz sporopolenina nad intino
- eksinít** -a m maceral črnega premoga, v katerem so slabo vidne strukture spor, kutikul, smole in alg
- êksodiagenéza** -e ž diageneza v plitvi stoječi vodi ali na kopni površini
- êksodinámika** -e ž področje geologije, ki proučuje dejavnike in procese na Zemljinem površju **S**: eksogéna dinámika
- eksogéna dinámika** -e -e ž področje geologije, ki proučuje dejavnike in procese na Zemljinem površju **S**: êksodinámika
- eksogéna metalogénéza** -e -e ž metalogeneza na Zemljinem površju
- eksogéna metamorfóza** -e -e ž spremembe v kamninah zunaj magmatskega telesa **S**: êksometamorfízem, êksometamorfóza
- eksogéna síla** -e -e ž sila, ki jo povzročajo voda, veter, Sonce, Luna in ki deluje na Zemljino površje
- eksogéna sléd** -e sledi ž fosilna sled, nastala na zgornji ali spodnji strani plasti
- eksogéni fáktor** -ega -ja m vsak od povzročiteljev eksogene sile, npr. voda, veter
- eksogéni izvòr** -ega izvòra m nastanek geološkega pojava na Zemljinem površju zaradi zunajzemeljske energije, npr. preperevanje, erozija **PRIM.:** endogéni izvòr
- eksogéni procés** -ega -a m spreminjanje Zemljinega površja zaradi eksogenih sil
- eksogíra** -e ž (rod, lat. *Exogyra*) školjka iz družine ostrig, ki je živela v juri in kredi
- eksóhtóno preperéváanje** -ega -a s *neustr.* preperevanje zaradi eksogenih sil
- êksometamorfízem** -zma m → eksogéna metamorfóza
- êksometamorfóza** -e ž → eksogéna metamorfóza
- êksosfêra** -e ž zunanja lupina atmosfere, v kateri na nekatere molekule vpliva težnost planeta
- ekskoskárn** -a m skarn iz granatov, piroksenov in kalcita, nastal v karbonatni kamnini **P**: endoskárn
- ekstotékálna laméla** -e -e ž lamela v zunanji teki pri koralah
- ekstotérmna koníca** -e -e ž najvišja temperatura, pri kateri se med kemično reakcijo sprošča toplota **S**: ekstotérmni vrh
- ekstotérmna reakcija** -e -e ž sproščanje toplote med kemično reakcijo **S**: ekstotérmni efékt
- ekstotérmni efékt** -ega -a m → ekstotérmna reakcija
- ekstotérmni procés** -ega -ésa m kemična reakcija, pri kateri se sprošča toplota
- ekstotérmni učínek** -ega -nka ž posledica kemične reakcije, pri kateri se sprošča toplota
- ekstotérmni vrh** -ega -a m → ekstotérmna koníca
- eksótični balván** -ega -a m → balván
- eksótični blók** -ega -a m → balván
- ekspanzija minerálov** -e -- ž povečanje prostornine mineralov zaradi prekrystalizacije, hidratacije ali zvišanja temperature **PRIM.:** dilatácija
- ekspanzijska teorija** -e -e ž teorija, po kateri se je premer Zemlje povečal zaradi sprememb v strukturi atomov in molekul v jedru in spodnjem Zemljinem plašču
- eksploatacijska raziskáva** -e -e ž ugotavljanje obsega rudnih teles ali premoga med izkoriščanjem **S**: eksploatacijsko raziskovanje
- eksploatacijsko raziskováanje** -ega -a s → eksploatacijska raziskáva
- eksplozijska bréča** -e -e ž vulkanoklastit, nastal zaradi lokalnega vulkanskega delovanja pod Zemljinim površjem
- eksplozivna erúpcija** -e -e ž erupcija, pri kateri se magma fragmentira v piroklastit
- ekstenzióméter** -tra m priprava za merjenje premikov v plazu
- ekstérna migrácija** -e -e ž migracija mineralnih raztopin iz okolice v kamnino **P**: intérna migrácija (2)
- eksterníd** -a m zunanji del orogena v bližini kratona ali predgorja
- eksternídi** -ov m mn. iz flišnih sedimentov sestavljeni zunanji deli kril, ki so deli dvoj-

- nega orogena in potekajo vzporedno z metamorfidi
- ekstérni lób** -ega -a m lob na zunanjem delu lobne linije pri amonitu **S:** ekstérno sêdlo
- ekstérni sífo** -ega -a m sífo na spodnji strani zavoja pri glavonožcih **S:** ventrálni sífo
- ekstérno sêdlo** -ega -a s sedlo na zunanjem delu lobne linije pri amonitu **S:** ekstérni lób
- ekstínkcija** -e ž → poternítev
- ekstraklást** -a m klast v karbonatni kamnini, nastal zunaj določenega sedimentacijskega okolja
- ekstraordinárni žárek** -ega -rka m → izrédni žárek
- ekstratelúrsko teló** -ega -ésa s telo, ki ima izvor zunaj Zemlje
- ekstremitéta** -e ž del telesa, ki se uporablja za gibanje, prijemanje in tipanje **S:** okončina
- ekstremitétna kóst** -e kósti ž kost v okončini pri vretenčarjih
- ekstrúzija** -e ž pojav, da magma predre Zemljino skorjo in se kot lava razlije po njej **S:** efuzija, izlív mágme
- ekstruzívno teló** -ega -ésa s masa predornine v Zemljini skorji
- eksumberála** -e ž zunanji, izbočeni del meduze
- ektodém** -a m **1.** zunanja plast kože pri vretenčarjih **2.** zunanja telesna plast pri nevretenčarjih **3.** zunanja telesna plast pri živalskem zarodku
- ektodermálni skelét** -ega -a m **1.** skelet v ektodermu celenteratov **2.** koščene ploščice ali bodice pri paleozojskih ribah in mezozojskih plazilcih
- ektokóhlij** -a m **1.** glavonožec, ki ima ravno ali spiralno zavito zunanjo hišico **2.** zunanji skelet glavonožcev
- ektokóhlija** -e ž skupina glavonožcev z zunanjim skeletom
- ektoparazit** -a m zajedavec na zunanjih telesnih delih gostitelja
- ektopláзма** -e ž citoplazma, ki obdaja zunanjo plast skeleta
- ektoproktáid** -a m → brioid
- ektoproktalít** -a m → briolít
- ektoprókti** -ov m mn. → briozóji, mahovnjáki
- ektosífo** -a m del sifa v kamrici glavonožcev, ki ga ne obdaja septalna ogrlica
- ekvátor** -ja m navidezni krog na Zemljinem površju, ki deli Zemljo na severno in južno poloblo **S:** ravník (2)
- ekvatoriálna mréža** -e -e ž Schmidtova mreža, vzporedna s poldnevnikom namišljene krogle **PRIM.:** polárna mréža
- ekvatoriálni preréz** -ega -éza m → ekvatoriálni presèk, sagitálni presèk
- ekvatoriálni presèk** -ega -éka m presek hišice foraminifere, pravokoten na smer osi zavijanja, ki poteka istočasno skozi prolokul **S:** ekvatoriálni preréz, sagitálni presèk
- ekvidi** -ov m mn. (družina, lat. Eqidae) lihoprsti koptarji iz družine konj
- ekvidistáncna izostráta** -e -e ž → ekvidistáncna slédnica
- ekvidistáncna plôškev** -e -kve ž ploskev, ki je enako oddaljena od bližnje ploskve
- ekvidistáncna slédnica** -e -e ž črta, ki veže vse točke, ki so enako oddaljene od kake ravnine **S:** ekvidistáncna izostráta, ekvidistáncna trása
- ekvidistáncna trása** -e -e ž → ekvidistáncna slédnica
- ekvipotenciálna plôškev** -e -kve ž ploskev, na kateri je po vsej površini enak potencial, npr. hidrodinamični, težnostni, električni potencial
- ekvivaléntna krógelna projékcija** -e -e -e ž v *kristalografiji* krogelna projekcija, pri kateri se velikosti projiciranih površin z oddaljenostjo od središča namišljene krogle ne spreminjajo, spreminja pa se njihova oblika **P:** konfórmna krógelna projékcija **PRIM.:** stereográfska projékcija
- ekvivaléntna projékcija** -e -e ž projekcija, pri kateri je na zemljevidu ohranjeno razmerje med velikostjo površin
- elástična deformácija** -e -e ž sprememba oblike telesa, ki se po prenehanju napetosti povrne v prvotno obliko **S:** próžna deformácija **P:** trájna deformácija
- elbaít** -a m brezbarven ali vijoličast natrijev litijev aluminijev mineral iz skupine turmalinov **S:** lítijev turmalín **PRIM.:** rubelít
- eléktrična metóda** -e -e ž → metóda navidezne eléktrične upórnosti
- eléktrična osmóza** -e -e ž osuševanje tal s šibkim električnim tokom
- eléktrično jedrovánje** -ega -a s *zastar.* → eléktrókarotáža
- eléktrókarotáža** -e ž geofizikalna metoda, pri kateri se za ugotavljanje geološke strukture uporablja meritev električne upornosti in lastnega potenciala v vrtini **S:** eléktrično jedrovánje
- eléktrókarotážni diagrámm** -ega -a m grafični prikaz spreminjanja električnih lastnosti kamnin v različnih globinah vrtine
- eléktrókémíčna metóda** -e -e ž jedkanje mi-

neralov, pri katerem se uporablja enosmerni električni tok **S:** elektrolitsko jédkanje

elektrolitsko jédkanje -ega -a s jedkanje mineralov, pri katerem se uporablja enosmerni električni tok **S:** éléktrokémična metoda

éléktromagnétna metoda -e -e ž prospekcijska dobro prevodnih mineralov, kamnin ali struktur, ki poteka na tleh ali v zraku in pri kateri se uporablja naravno, navadno pa umetno električno in magnetno polje od višjih do zelo visokih frekvenc

elektrón -a m **1.** negativno nabit delec atoma, ki kroži okrog atomskega jedra **2. zastar.** → jántar

elektrónski mikroskop -ega -a m mikroskop za opazovanje zelo drobnih predmetov in struktur s curkom elektronov

elektrónskomikroskopska metoda -e -e ž preiskovanje mineralov in fosilov z elektronskim mikroskopom

elektrostrikcija -e ž → piézoeléktričnost

elektrovaléncia -e ž → iónska véz

éléktrum -a m naravna zmes zlata in srebra, ki vsebuje več kot 20 % srebra

elemènt -énta m **1.** v *množini* prvi razred v sistematiki mineralov, v katerega so uvrščene snovi, ki v naravi niso vezane v spojine **S:** prvína (1) **2.** v *ednini* vsak mineral od približno 20 samorodnih mineralov, npr. žveplo, železo, diamant, grafit **S:** prvína (2) **3.** snov, ki je s kemičnimi postopki ni mogoče razstaviti **S:** kémični elemènt, prvína (3)

elementárna célica -e -e ž → osnóvna célica

elementárna rudnína -e -e ž → samoródni mineral

elemènti rédkih zémelj -ov -- --, m mn. (krat. REE) skupina elementov v periodnem sistemu od lantana do vključno lutecija **S:** lantanídi, lantanoídi

elemènt kristála -énta -- m vsaka od kristalnih ploskev, kristalnih osi ali kristalnih robov

elemènt simetrije -énta -- m vsak od vzrokov simetrije v kristalu, npr. obratno središče, os simetrije, ravnina simetrije

eleolít -a m *zastar.* → nefelín

eleolítov sienít -ega -a m *zastar.* → nefelínov sienít

elipsaktínija -e ž (rod, lat. *Ellipsactinia*) hidroid s koncentrično zgradbo, ki je živel v zgornji juri

elipsaktínijski apnénc -ega -nca m zgornjelijurski apnenc, ki vsebuje ostanke elipsaktinij

elipsoíd lómnih kolíčnikov -a -- -- m namišljeno

telo, ki predstavlja vrednost lomnih količnikov v vseh smereh v kristalu **S:** óptična indikatrísa

elipsoíd magnétné indúkcije -a -- -- m namišljeno telo, ki predstavlja gostoto magnetnega polja v vseh smereh v kamnini

elipsoíd raztézka -a -- m namišljeno telo, ki predstavlja velikost raztezka v vseh smereh v kamnini zaradi delovanja natezne sile

elíptični prerèz -ega -éza m → elíptični presèk

elíptični presèk -ega -éka m navadno poševen presek fosilnega ostanka valjaste oblike, ki ima eliptično obliko **S:** elíptični prerèz

élsterska hládna dóba -e -e -e ž stopnja srednjega pleistocena med cromerskim in holsteinskim interglacialom v severozahodni Evropi **S:** élsterski glaciál

élsterski glaciál -ega -a m stopnja srednjega pleistocena med cromerskim in holsteinskim interglacialom v severozahodni Evropi **S:** élsterska hládna dóba

eluvialna ílovica -e -e ž ilovica, ostala na kraju nastanka

elúvij -a m preperina, ostala na kraju nastanka **S:** raznòs, razsíp

emanácija -e ž uhajanje plinov iz magme ali kamnin **S:** ekshalácija

emanácijsko rudíšče -ega -a s rudíšče, v katerem so minerali nastali iz juvenilnih plinov

émbatolítsko rudíšče -ega -a s rudíšče v batolitu magmatske kamnine, ki je enake sestave kot kamnina, v kateri se pojavlja

embrionálna célica -e -e ž → embrionálna kámrica

embrionálna kámrica -e -e ž začetna kamrica v razvoju hišice pri foraminiferi **S:** embrionálna célica

embrionálni aparát -ega -a m skupina kamric v sredini hišice, ki se po velikosti in razporeditvi razlikujejo od drugih kamric **S:** embrionálni zavòj, juvenárij, juvenilni zavòj, nukleokónh

embrionálni zavòj -ega -ôja m → embrionálni aparát, nukleokónh

embrionálno zrño -ega -a s → kristálna kál

emergétni kót -ega -a m kot, pod katerim doseže seizmično valovanje Zemljino površje

emêrzija -e ž višek regresije, ko se voda najdlje umakne s poplavljenega območja kopnega

emerzíjska fáza -e -e ž čas, ko ozemlje ni poplavljeno

emílíj -a m eden od calabrijskih nivojev starejšega pleistocena v mediteranskem razvoju

emscherij -a [emšèrij] m spodnji del seno-

- na med turonijem in zgornjim santonijem v Evropi **S:** emšêr
- émsij** -a m stopnja spodnjega devona med pra-gijem in eifelijem
- EMS-potrésna léstevica** -e -e [eemès] ž (ang. European macroseismic scale) dopolnjena MCS-potrésna lestevica, ki upošteva sodobne načine gradnje in odpravlja nelinearnosti med stopnjami **PRIM.:** MSK-potrésna léstevica
- emšêr** -a m → emscherij
- enakolična snôv** -e snoví ž *zastar.* → izomórfna snôv
- enakosména snôv** -e snoví ž → izotrópna snôv
- enakosméni** -a -o prid. → izotrópni
- enakosmérnost** -í ž **1.** → izotropíja **2.** → izotrópnost
- enakotéžje** -a s *zastar.* → izostazíja
- enantiomorfizem** -zma m pojav, da nastopa kristal v dveh oblikah – desni in levi, ki sta med seboj zrcalno simetrični, npr. kristal kremená
- enantiomórfna modifikácija** -e -e ž modifikácija v strukturi in obliki kristala, ki je zrcalno simetrična drugemu kristalu **S:** enantiomórfni različek, protílična modifikácija
- enantiomórfni različek** -ega -čka m → enantiomórfna modifikácija
- enantiotropíja** -e ž odnos med dvema mineraloma s polimorfizmom (**1.**), ki pri spremembi tlaka in/ali temperature prehajata iz ene stabilne faze v drugo, npr. žveplo v različnih modifikacijah
- enargít** -a m kovinsko siv do črn rombični mineral, bakrov arzenov sulfid
- encistíránje** -a s oblikovanje ciste ob neugodnih življenjskih pogojih, npr. pomanjkanje hrane ali vode, navadno pri protistih
- enedadálična baktêrija** -e -e ž bakterija, ki živi v tleh
- endémična vrsta** -e -e ž rastlinska ali živalska vrsta z omejeno prostorsko razširjenostjo **S:** endemít
- endemít** -a m rastlinska ali živalska vrsta z omejeno prostorsko razširjenostjo **S:** endémična vrsta
- endíhnia** -e ž fosilni sledovi, ki so nastali v plasti
- éndobatólitski stádij** -ega -a m stanje rudišča v batolitu, ki je po eroziji le delno odkrit v starejši kamnini, ki ga obdaja
- endobéntos** -a m bentos, ki živi samo v sedimentu morskéga dna **S:** infávna
- endobiónt** -a m organizem, ki živi v medzrnskih prostorih v sedimentu
- endóceras** -a m (rod, lat. *Endoceras*) vzravnaní navtilid z veliko bivalno kamrico in dorzalnim fragmokonóm, ki je živel od srednjéga do zgornjéga ordovicíja
- endodêrm** -a m notranja telesna plast pri živalskem zarodku
- endodinámika** -e ž → endogéna dinámika
- endogéna dinámika** -e -e ž področje geologíje, ki proučuje dejavnike in procese v Zemljini notranjosti **S:** endodinámika
- endogéna kontáktna cóna** -e -e ž pas magmatské kamnine z minerali, nastalimi zaradi kontaktne metamorfóze
- endogéna kontáktna metamorfóza** -e -e -e ž kontaktna metamorfóza v globljih delih Zemljine skorje
- endogéna metamorfóza** -e -e ž metamorfóza, nastala z delovanjem mineralnih raztopin iz magmatskéga telesa **S:** éndometamorfóza, nótranja metamorfóza
- endogéna síla** -e -e ž síla, ki ima izvor v Zemljini notranjosti **S:** nótranja síla
- endogéna sléd** -e sledí ž fosilna sled, nastala v plasti
- endogéni izvòr** -ega izvôra m nastanek geološkega pojava v geosferi ali na Zemljinem površju zaradi njene notranje energíje, npr. magmatizem, premikanje litosferskih plošč **PRIM.:** eksogéni izvòr
- endogéno rudišče** -ega -a s rudišče, nastalo pod vplivom notranjih procesov v Zemlji
- endokinétična razpóka** -e -e ž razpoka, nastala zaradi notranjih napetosti v Zemlji
- endokóhlij** -a m notranji skelet glavonožcev
- endokóhlija** -e ž skupina glavonožcev z notranjim skeletom
- endolít** -a m **1.** organizem, ki živi v kamninskih votlinah in razpokah **2.** ooid, navrtan z mikroorganizmi, npr. cianofiti, glivami
- endolítična baktêrija** -e -e ž bakterija, ki z raztapljanjem prodira v kamnino
- éndometamorfóza** -e ž → endogéna metamorfóza
- éndoparázít** -a m zajedavec v notranjih telesnih votlinah in organih gostitelja
- éndoplázma** -e ž citoplazma v notranjosti hišice pri protistih
- éndosífo** -a m del sífa v kamrici glavonožcev, ki ga obdaja septalna ogrlica **S:** prósífo
- éndosimbíónt** -a m bakterija, ki živi v tkivu gostitelja v obojestransko korist
- endoskárn** -a m skarn iz granatov, piroksenov

- in kalcita, nastal v magmatski kamnini **P**: eksoskárn
- endotéka** -e ž ovoj, ki ga gradijo disepimenti (1) v steni skleraktinijskih koral
- energétski indeks** -ega -a m *neustr.* → energijski indeks, energijski količnik
- energétski količnik** -ega -a m *neustr.* → energijski indeks, energijski količnik
- energija mréže** -e -- ž energija vezi med atomi, ioni ali molekulami v kristalni mreži
- energíjski indeks** -ega -a m stopnja jakosti morskega valovanja ali morskih tokov v času sedimentacije, ki se označuje z vrednostmi od 1 do 5 **S**: energijski količnik
- energíjski količnik** -ega -a m stopnja jakosti morskega valovanja ali morskih tokov v času sedimentacije, ki se označuje z vrednostmi od 1 do 5 **S**: energijski indeks
- enigmatít** -a m zelen triklinski mineral, natrijev železov titanov nitasti silikat
- enkláva** -e ž → inklúzija, vključek
- enkrinít** -a m (rod, lat. *Encrinus*) morska lilija s skledasto čašo, desetimi rameni in dolgim pecljem, ki je živel v triasu
- enkrinítni apnénc** -ega -nca m apnec z ostanki enkrinitov
- énobárvna svetlôba** -e -e ž svetloba z določeno valovno dolžino **S**: mónokromátska svetlôba, mónokromátsko žárkovje
- énocéličar** -ja m organizem z eno celico
- énolíčna hribína** -e -e ž *neustr.* → ênominerálna kamnína, mónominerálna kamnína
- énolíčna kamnína** -e -e ž *zastar.* → ênominerálna kamnína, mónominerálna kamnína
- énolómna snôv** -e snoví ž *zastar.* → óptično izotrópna snôv
- énolómno zrno** -ega -a s *zastar.* → izotrópni mineral
- ênominerálna kamnína** -e -e ž kamnina iz zrn enega minerala, npr. marmor **S**: ênolíčna kamnína, mónominerálna kamnína
- ênominerálno zrno** -ega -a s → zrno (1)
- énoósna íglica** -e -e ž enostavno zgrajena iglica spongije z eno geometrijsko osjo
- énoósní kristál** -ega -a m anizotropni kristal, ki ima en izotropni presek in nanj pravokotno optično os
- ênosmétni sistém** -ega -a m *neustr.* → monoklínska singonija, monoklínski kristalógráfski sistém
- enostávna osnôvna célica** -e -e -e ž osnovna celica, ki ima samo en atom **S**: primitívna célica
- enôta Búbnova** -e -- ž enota za merjenje erozije Zemljinega površja, ki je en mikrometer debeline kamnine na leto
- enôtna plôškev** -e -kve ž v *kristalografiji* ploskev na kristalu, katere odseki imajo na vseh kristalografskih oseh vrednost enote za posamezno os **S**: enôtni lík
- enôtní lík** -ega -a m *zastar.* → enôtna plôškev
- enôtní odsék** -ega -éka m dolžina na kristalografskih oseh, ki jih seka enotna ploskev in ustreza velikosti stranic osnovne celice
- enôtno magmátsko ognjíšče** -ega -ega -a s magmatsko ognjišče, iz katerega izhajajo zaradi diferenciacije v globini različne sestavine magme
- enstatít** -a m svetlorjav rombični mineral, magnezijev piroksen
- entalpíja** -e ž termodinamična količina, ki je vsota notranje energije in produkta tlaka s prostornino telesa
- entekíja** -e ž življenje v življenjskem prostoru gostitelja, npr. življenje ribe, rakovice v rovu mnogoščetinskega črva iz rodu *Urechis*
- entropíja** -e ž termodinamična količina, ki odraža stopnjo nereda v sistemu in narašča v naravnih ireverzibilnih procesih z enakomerno porazdelitvijo energije
- envelópa** -e ž namišljena ploskev, ki povezuje izbočene ali vbočene dele gub **S**: ovójnica
- eocén** -a m serija srednjega paleogena med paleocenom in oligocenom
- eogén** -a m *zastar.* → paleogén
- eohíp** -a m (rod, lat. *Eohippus*, *Hyracotherium*) listojedi prednik konja s štirimi enako razvitimi prsti in brahiodontnimi zobmi, ki je živel v spodnjem eocenu **S**: hirakotérj
- eokámbríj** -a m *zastar.* → proterozóik
- eolít** -a m *po starejši razlagi* umetno obdelan kamen iz obdobja pred paleolitikom
- eólska aktivnost** -e -i ž učinkovanje vetra na Zemljino površje **S**: eólsko delováňje, vétrno delováňje
- eólska erozíja** -e -e ž dolbenje, drobljenje in odnašanje kamnin in preperin zaradi delovanja vetra **S**: deflácija, vétrna erozíja **PRIM.:** arídna erozíja
- eólska sedimentácija** -e -e ž sedimentacija delcev, ki jih prinaša veter **S**: anemogéna sedimentácija, vétrna sedimentácija
- eólska usedlína** -e -e ž sediment, ki ga je nanesel veter, npr. publica **S**: anemogéna usedlína, anemogéni sedimént, eólski sedimént, vétrna usedlína, vétrni sedimént
- eólski** -a -o prid. ki se nanaša na delovanje vetra **S**: anemogéni, vétrni

- eólski drsník** -ega -a m drsnik, ki ima zaradi vetra obrušene ploskve, ki se stikajo v zaobljenih robovih
- eólski pések** -ega -ska m pesek, ki ga nanaša veter **S:** vétrni pések **PRIM.:** barhánov pések, puščávski pések
- eólski sedimènt** -ega -ênta m sediment, ki ga je nanesel veter, npr. puhlica **S:** anemogéna usedlína, anemogéni sedimènt, eólska usedlína, vétrna usedlína, vétrni sedimènt
- eólsko delováñje** -ega -a s učinkováñje vetra na Zemljino površje **S:** eólska aktívnost, vétrno delováñje
- eonotém** -a m največja geokronološka enota, ki združuje več eratemov, npr. proterozoik
- eopleistocén** -a m *zastar.* najstarejši pleistocen
- eozóik** -a m *zastar.* najstarejši proterozoik
- épi batolítski stádij** -ega -a m čas nastajanja nahajališča mineralnih surovin na robu batolita
- epibéntos** -a m bentos, ki živi samo na površini morskega dna
- epicénter** -tra m projekcija hipocentra na Zemljino površje
- epicóna** -e ž metamorfna cona v bližini Zemljinega površja
- epidáfična baktérija** -e -e ž bakterija, ki živi na površini tal
- epidérma** -e ž krovno tkivo višjih rastlin ali živali **S:** epidérmis, povfñjica (1)
- epidermálna kóst** -e kósti ž kost, ki se je razvila iz epiderme
- epidérmis** -a m krovno tkivo višjih rastlin ali živali **S:** epidérma, povfñjica (1)
- epidót** -a m temnozelen monoklinski mineral, kalcijev železov aluminijev hidroksidni skupinski silikat **S:** pistacít
- epidótov amfibolítni fácies** -ega -ega -a m metamorfni facies kamnin, ki so nastale pri tlakih od 3×10^8 Pa do 8×10^8 Pa in temperaturah od 250 °C do 450 °C
- epidótov skárn** -ega -a m skarn, bogat z epidotom
- epidozít** -a m kontaktno metamorfna kamnina, sestavljena pretežno iz epidota
- epifávna** -e ž živali, ki živijo na morskem, jezerskem ali rečnem dnu
- epifíza** -e ž v *osteologiji* sklepní del cevaste kosti pri večini vretenčarjev
- epigenétska dolína** -e -e ž dolina, ki nastane, ko reka zareže novo dolino ali strugo v levi ali desni breg globoko zasute prvotne doline
- epigenétska razpóka** -e -e ž razpoka, nastala v mineralu ali kamnini po njunem nastanku
- epigenétski minerál** -ega -a m mineral, nastal z epigenezó **S:** ksenogéni minerál
- epigenétsko nahajališče mineralnih surovín** -ega -a -- -- s nahajališče mineralov, ki so mlajši od matične kamnine **S:** epigenétsko rudíšče
- epigenétsko rudíšče** -ega -a s → epigenétsko nahajališče mineralnih surovín
- epigenéza** -e ž proces nastajanja ali spreminjanja mineralov pod zunanjimi vplivi blizu Zemljinega površja, npr. oksidácija mineralov
- epihíp** -a m (rod, lat. *Epihippus*) razvojna stopnja konja še s štírimi prsti, ki je živel v zgornjem eocenu
- epíhnia** -e ž fosilni sledovi, nastali na plasti
- epiklastít** -a m klastit, nastal iz erodiranih vulkanskih kamnin
- epikontinentalno mórje** -ega -a s plitvo morje, ki poplavlja celino
- epilímñion** -a m zgornja plast vode pri termični stratifikáciji jezera
- epilít** -a m organizem, prilagojen za življenje na trdnem substratu **S:** epilitobiónt
- epilitobiónt** -a m organizem, prilagojen za življenje na trdnem substratu **S:** epilít
- épi magmátska mineralizácija** -e -e ž mineralizácija po zaključení magmatski fazi
- épi magmátski minerál** -ega -a m mineral, nastal iz primarnega magmatskega minerala, ko je reagiral z vodo **S:** devtérični minerál
- épi magmátski procés** -ega -a m proces spreminjanja kamnin zaradi reagiranja primarnih magmatskih mineralov z vodo, npr. uralitizácija
- epinerítik** -a m zgornja plast morske vode v neritiku
- épipelagiál** -a m zgornja plast morske vode v pelagialu, ki obsega fotično cono
- épiplánkton** -a m plankton, ki živi tik pod morsko gladino
- épireliéf** -a m oblikovanost zgornje površine plasti s fosilnimi sledovi
- epirogenétska fáza** -e -e ž *zastar.* čas počasnega dviganja ali spuščanja ozemlja
- epirogenéza** -e ž *zastar.* počasno dviganje in spuščanje večjih delov Zemljine skorje
- epistilbít** -a m brezbarven do rdečkast monoklinski kalcijev zeolit
- epistrófeus** -a m drugo vratno vretenca **S:** áksis, okretáč
- epitéka** -e ž **1.** zunanja kalcitna plast skeleta pri koralah, ki je podaljšek bazalne ploščice (**2**) **2.** temna drugotna plast na notranji steni pri foraminiferah fuzulinid **3.** tanka zunanja kal-

citna plast pri cistoidih **4**. vrhnji del teke nad hipoteko pri dinoflagelatu

epitél -a m celična plast na zunanji površini organizma, npr. pri nevretenčarjih **S**: epitélij, povrhnjica (2)

epitélij -a m → epitél, povrhnjica (2)

épitermálno nahajališče -ega -a s hidrotermalno nahajališče mineralnih surovin pretežno v obliki žil, nastalo v globini približno 1 km pod Zemljinim površjem pri temperaturi od 50 °C do 200 °C **PRIM.:** hipotermálno nahajališče, ksénotermálno nahajališče, téletermalno nahajališče

epiválva -e ž zgornji del frustule pri diatomejah **P**: hipoválva

epizít -a m žival, ki se prehranjuje z drugimi živalmi **S**: plenilec, predátor

epizój -a m rastlina ali žival, pritrjena na površino druge živali

epóha -e ž geokronološka enota, ki združuje dve geološki dobi ali več geoloških dob, npr. zgornji trias

epsomit -a m bel rombični mineral, magnezijev vodni sulfat **S**: grénka sól

éra -e ž geokronološka enota, ki združuje dve periodi ali več period, npr. mezozoik **S**: vék

eratém -a m kronostratigrafska enota, ki združuje dva sistema ali več sistemov, npr. mezozoik

erátični balván -ega -a m → balván

erátični blók -ega -a m → balván

erátski balván -ega -a m *neustr.* → balván

erátski blók -ega -a m *neustr.* → balván

Érija -e ž kraton zahodnega dela Lavrazije, ki obsega območje današnje Severne Amerike in severnega Atlantika in ga sestavljajo: Kanadski ščit, Severnoameriška platforma in Hebridski kraton **S**: Lavréncija, Severnoamériški kratón, Severnoatlántski kratón

érijska orogenéza -e -e ž → hibérnijska orogenéza

erionít -a m brezbarven do bel rombični ali heksagonalni natrijev kalijev magnezijev kalcijev zeolit

eritrín -a m rožnat monoklinski mineral, kobaltov vodni arzenat **S**: kóbaltova ókra, kóbaltovcvét

erlán -a m *zastar.* → erlánovec

erlánovec -vca m metamorfna kamnina z monoklinskim piroksenom in glinenci **S**: erlán

ermánovec -vca m *narečno, v Goriških brdih* slabo vezan laporovec

erozija -e ž proces drobljenja, dolbenja, spira-

nja in odnašanja kamnin zaradi delovanja tekoče vode, ledenika, vetra **PRIM.:** denudáci-ja, odplakovánje

erozijska báza -e -e ž globina, do katere še deluje erozija

erozijska diskordánca -e -e ž meja med starejšimi plastmi, ki so delno erodirane, in plastmi, ki so bile nanje odložene **S**: diskordánca (2), nèkonfórmnost, nèskládnost (2)

erozijska fáza -e -e ž čas odnašanja preperine ali kamnine

erozijska krpa -e -e ž ostanek alohtona na avtohtonu, ker je večino alohtona uničila erozija

erozijska terása -e -e ž terasa v pobočju, nastala zaradi delovanja reke ali ledenika

erozijska termináнта -e -e ž krivulja rečnega padca

erozijski lónec -ega -nca m kotanja v skalni rečni strugi, nastala zaradi vrtinčenja voda v vodi

erozijski ostánek -ega -nka m kamnina ali preperina, ki ni bila odnesena z erozijo

erúpcija -e ž **1**. predor magme, plinov, vode in kosov kamnin na Zemljino površje zaradi vulkanskega delovanja **S**: ognjeníški izbrúh, vulkánski izbrúh **2**. prodor nafte, plinov ali vode pri globinskem vrтанju **PRIM.:** plínska erúpcija (2)

erupcijska fáza -e -e ž vsaka izmed erupcij (1) magme z enako sestavo

eruptív -a m → eruptívna kamnína, predornína

eruptívna dejávnost -e -i ž → vulkánska aktivnost

eruptívna kamnína -e -e ž magmatska kamnina ali piroklastit, nastala s predorom magme na Zemljino površje, npr. riolit, lava, vulkanoklastit **S**: eruptív, predornína, prodornína, vulkánska kamnína

eruptívni čók -ega čóka m masiv (1) predornine s presekom, manjšim od 100 km²

eruptívni masív -ega -a m masiv (1) predornine s presekom, večjim od 100 km²

ervílija -e ž (rod, lat. *Ervilia*) majhna školjka s poudarjenimi koncentričnimi rebrci, ki živi od miocena dalje

ervílijski lápor -ega -ja m miocenski lapor, ki vsebuje ostanke ervilij

erzgebirška orogenétska fáza -e -e -e [erzgebirška] ž orogenetska faza hercinske orogeneze v srednjem karbonu

ésínski apnénc -ega -nca m srednjetriasni in zgornjetriasni apnenec in dolomit s fosili v Lombardijskih Alpah

esseksít -a m alkalni gabro z alkalnimi gli-

- nenci, nefelinom, titanavitom, rogovačo in biotitom
- estavéla** -e ž odprtina v kraškem svetu, ki je ob visoki vodi izvir, ob nizki pa ponor
- estuár** -ja m → estuárij
- estuárij** -a m lijasto ustje reke, zalito z morskovo vodo **S:** estuár
- ešalónsko prelámljanje** -ega -a s prelamljanje, nastalo zaradi strižnega stika dveh kamninskih gmot
- etmolít** -a m lijaku podobna oblika magmatskega telesa
- evakuacijski prôstor** -ega -óra m prostor, ki je bil izpraznjen zaradi izpiranja ali drugih geoloških procesov in ga lahko zapolni nova kamnina ali mineral
- evaporít** -a m oborina, nastala iz prenasičene raztopine soli (1) zaradi izhlapevanja, npr. morska sol **S:** evaporít
- evaporít** -a m oborina, nastala iz prenasičene raztopine soli (1) zaradi izhlapevanja, npr. morska sol **S:** evaporít
- evápotranspirácija** -e ž izhlapevanje vode iz rastlin skozi kutikulo iz listne reže in/ali iz tal
- evavtohtón** -a m → avtohtón
- évbaktêrije** -ij ž mn. (kraljestvo, lat. Bacteria) *zastar.* → baktêrije, cepljívke
- evendoksíl** -a m organizem, ki aktivno vrta v kamnino in v njej živi **S:** evendolít
- evendolít** -a m organizem, ki aktivno vrta v kamnino in v njej živi **S:** evendoksíl
- evfótična cóna** -e -e ž globina morja, jezera, do katere prodre dovolj svetlobe za fotosintezo v rastlinah **P:** afótična cóna **PRIM.:** fótíčna cóna
- evgeoklína** -e ž geoklína, ki jo označuje inicialni magmatizem **S:** évgeosinklinála
- évgeosinklinála** -e ž → evgeoklína
- evhedrálni** -a -o prid. → idiomórfni
- evkarióntska célica** -e -e ž celica z izraženim jedrom in različnimi organeli
- evkláz** -a m brezbarven ali svetlo obarvan monoklinski mineral, berilijev aluminijev hidroksidni otočni silikat
- evksínski bazén** -ega -a m del morja ali jezera z omejeno vertikalno cirkulacijo, zaradi česar se na dno usedajo z bitumnom bogati sedimenti
- évlitorál** -a m → litorál (2), medplímski pás
- évlitorálna cóna** -e -e ž → litorál (2), medplímski pás
- evolúcija** -e ž 1. spreminjanje genetske sestave populacije v nasledstvenih generacijah **S:** razvòj (1) 2. spreminjanje Zemljinega površja zaradi fizikalnih in kemičnih procesov **S:** razvòj (2)
- evolúcija mágme** -e -e ž → razvòj mágme
- evolucijska teoríja** -e -e ž v *biologiji in paleontologiji* teorija o spreminjanju organizmov, po kateri so se primitivni organizmi postopoma razvijali in specializirali **S:** descendétna teoríja (2), razvójna teoríja, razvójni náuk
- evolútna híšica** -e -e ž spiralno zavita ali stolpičasta híšica pri mehkužcih ali foraminiferah, pri kateri se zavoji dotikajo
- évomfálus** -a m (rod, lat. *Euomphalus*) planispiralno zavit polž z ravno ležalno površino in različnim robom na zgornjem delu zavoja, ki je živel od silurja do perma
- évpelagiál** -a m → pelagiál
- evporfírska struktúra** -e -e ž → porfírska struktúra
- Evrázijška plôšča** -e -e ž litosferska plošča, ki obsega Evropo in delno Azijo
- evriapsídna lobánja** -e -e ž lobanja plazilcev s senčnično odprtino, ki je zgoraj za očesno odprtino, npr. pri velikih morskih plazilcih
- evriék** -a m organizem, prilagojen večjim spremembam zaradi fizikalnih in kemičnih dejavnikov okolja
- evrifót** -a m organizem, ki ni občutljiv na nihanje količine svetlobe v okolju
- evrihalín** -a m organizem, ki ni občutljiv na nihanje količine soli v vodi
- evrípter** -ja m (rod, lat. *Euripterus*) orjaški morski pajkovec s členjenim telesom in včasih z močnimi pipalkami, ki je živel od kambrija do perma
- evritérm** -a m organizem, prilagojen večjim temperaturnim spremembam, npr. evritermna žival **S:** ubikvíst
- evrópski bízon** -ega -a m (vrsta, lat. *Bison bonasus*) divje govedo, ki je konec pleistocena prišlo iz Azije v Evropo in so ga lovili še mostiščarji na Ljubljanskem barju
- evrópski kontinènt** -ega -énta m kontinentalna skorja večjega dela današnje Evrope
- evstátično nihanje** -ega -a s spreminjanje višine gladine morja, npr. glacialno evstatično nihanje
- evtaksítska tekstúra** -e -e ž tekstura globočnine, pri kateri so posamezni minerali zgoščeni v leče in neskljenjene pasove
- evtéka** -e ž teka (1) z osrednjo temno plastjo, od katere na vsako stran raste kalcitna cev
- evtekália** -e ž skleraktinijska korala z evteko
- evtéktična sestáva** -e -e ž mineralna sestava

evtéktična struktúra

---

kamnine, ki ustreza razmerju med njenimi sestavinami v talini

evtéktična struktúra -e -e ž drobnokristalna struktura kamnine ali rude, nastala pri najnižji temperaturi taline

evtéktična talína -e -e ž talina, sestavljena najmanj iz dveh mineralnih komponent pri najnižji možni temperaturi

evtéktična temperatura -e -e ž → evtéktična tóčka

evtéktična tóčka -e -e ž najnižja temperatura, pri kateri se tali evtektik **S**: evtéktična temperatura

evtéktična zmes -e zmesi ž → evtéktik

evtéktik -a m zelo drobnozrnata zmes dveh ali več mineralnih komponent v razmerju, pri katerem je tališče te zmesi najnižje **S**: evtéktična zmes

F

- facéta** -e ž navadno eliptično oblikovano polje v koralitu, ki ga gradijo posebno razporejeni septi
- fácía** -e ž *neustr.* → fácies, razvòj (3)
- faciálna analíza** -e -e ž raziskovalna metoda, ki proučuje okolje in pogoje, v katerih je nastala kamnina
- faciálni dél lobánje** -ega -a -- m sprednja stran glave, ki je začetek prebavnega trakta pri vretenčarjih **S:** obrázni dél lobánje, viscerálni dél (2)
- faciálni fosíl** -ega -a m fosil, značilen za določene fácies, npr. koral grebenskega fácies
- faciálni prehòd** -ega -óda m prehod iz enega fácies v drug fácies
- faciálni razlíček** -ega -čka m vsak od različnih fáciesov v kamnini
- fácies** -a m skupek petrografskih in paleontoloških značilnosti kamnin, nastalih v kakem okolju in času, npr. nemški fácies, metamorfni fácies, mediteranski fácies **S:** razvòj (3), značaj
- fácies glavkofánovega skrílavca** -a -- -- m metamorfni fácies kamnin z alkalnim amfibolom, glavkofanom, aktinolitom, alkalnimi pirokseni, jadeitom in egirinom, lawsonitom, pumpellyitom in stilpnomelanom, ki je nastal pri tlaku nad 5×10^8 Pa in temperaturah od 300 °C do 400 °C **S:** fácies módrega skrílavca
- fácies módrega skrílavca** -a --- m metamorfni fácies kamnin z alkalnim amfibolom, glavkofanom, aktinolitom, alkalnimi pirokseni, jadeitom in egirinom, lawsonitom, pumpellyitom in stilpnomelanom, ki je nastal pri tlaku nad 5×10^8 Pa in temperaturah od 300 °C do 400 °C **S:** fácies glavkofánovega skrílavca
- fácies zelénega skrílavca** -a --- m metamorfni fácies zelenih kloritovih, epidotovih in aktinolitovih skrílavih kamnin, ki je nastal pri tlakah od 3×10^8 Pa do 8×10^8 Pa in temperaturah od 300 °C do 500 °C
- fajalít** -a m svetlo olivno zelen rombični mineral, železov olivin
- fákops** -a m (rod, lat. *Phacops*) velik trilobit z izrazito bradavičasto glabelo in plevrami brez podaljškov, ki je živel v devonu
- falánga** -e ž vsak od členastih podaljškov na distalnem delu dlančnice šape ali stopalnice pri večini vretenčarjev **S:** prstnica, prstni člének
- fálun** -a m obmorski peščeni lapor iz drobcev školjčnih lupin
- famatínít** -a m siv do rdečkastorjav tetragonalni mineral, bakrov antimonov sulfid **S:** stibioluminonit
- faménnij** -a m stopnja zgornjega devona med frasnijem in hastarijem
- fánerodiablástična struktúra** -e -e ž makroskopsko določljiva struktura metamorfnih kamnin, pri katerih se usmerjeno prerašča več različnih mineralov
- fánerokristálna kamnína** -e -e ž kamnina z makroskopsko vidnimi zrni mineralov **S:** debélókristálna kamnína
- fánerokristálna struktúra** -e -e ž struktura magmatskih ali metamorfnih kamnin, katerih posamezna zrna imajo premer večji od 1 cm **S:** debélókristálna struktúra, jasno kristálna struktúra
- fánerozóik** -a m eonotem med proterozoikom in sedanjostjo
- fanglomerát** -a m delno litificiran sediment aluvialnega vršaja, sestavljen iz različno velikih slabo zaobljenih prodnikov
- faséta** -e ž **1.** vsako od ravnih polj, ki sestavljajo določene dele organizmov, npr. pečljeva faseta, sklepna faseta pri vretenčarjih **2.** vsaka ravna ploskev pri umetno brušenih dragih ali okrasnih kamnih
- fasétno okó** -ega očesa s oko, sestavljeno iz faseta pri trilobitih in insektih
- fassaít** -a m svetlozelen do temnozelen kalcijev razlíček avgita
- fassánij** -a m podstopnja ladinija med illyrijem in langobardijem
- faujasít** -a [fodzasít] m brezbarven do bel kubični natrijev kalcijev magnezijev zeolit
- fávna** -e ž živali določenega območja ali obdo-

bja, npr. amonitna favna, fosilna favna, toplo-
dobna favna **S:** živalstvo **PRIM.:** flóra, géa

favnistična provinca -e -e ž območje, na kate-
rem živijo določene živali

favožit -a m (rod, lat. *Favosites*) tabulatna korala z
različno oblikovanimi koraliti in nerazvitimi
septi, ki je živela v devonu

fáza -e ž **1.** časovno sklenjen del nastajanja,
razvoja česa z značilnostmi v okviru celo-
te, npr. epirogenetska faza, tektonska faza
S: razvojná stôpnja, razvojni stádij **2.** snov v
določenem agregatnem stanju, npr. plinska
faza, trdna faza, tekoča faza **3.** → tektogenét-
ska fáza

fázna razlika -e -e ž zamik dveh nihanj z enako
frekvenco **S:** razlika v póti

fázni kontrást -ega -a m **1.** mikroskopska me-
toda za določanje zelo drobnih delcev, npr.
mineralov glin, ki temelji na pojavu, da sve-
tloba pri prehodu skozi snovi z različnim lo-
mnim količnikom spremeni fazno razliko **S:**
metóda fáznega kontrásta (1) **2.** mikroskopska
metoda za opazovanje nanoplanktona **S:**
metóda fáznega kontrásta (2)

Fedorovova metóda -e -e [fjódorovova] ž pre-
iskovanje mineralov s Fedorovovim mikro-
skopom **S:** metóda Fedorova

Fedorovov mikroskóp -ega -a [fjódorovov] m
mikroskop z vrtljivo mizico, ki jo je mogoče
sukati okrog treh med seboj pravokotnih osi
S: mikroskóp Fedorova

fekálni pelét -ega -a m fosilni iztrebek nevren-
tenčarja velikosti od 0,15 mm do 0,2 mm v
organogenih kamninah **S:** pelét (3) **PRIM.:**
koprolít

feldspatoid -a m → glinénečev nadoméstek (2)

feldšpát -a m *neustr.* → glinéneč

félzična kamnina -e -e ž → felzít

felzít -a m svetla drobnozrnata globočina ali
predornina iz zrn kremená in glinencev **S:**
félzična kamnina

felzítska struktúra -e -e ž struktúra predorni-
ne, v kateri posameznih zrn makroskopsko ni
mogoče ločiti

felzítski porfír -ega -ja m salična predornina s
felzitsko strukturo

fémični minerál -ega -a m → máfični minerál

fémtoplánkton -a m morski planktonski orga-
nizmi velikosti od 0,02 mikrometra do 0,2
mikrometra

fémur -ja m kost, ki sega od kolčnega do ko-
lenskega sklepa pri večini vretenčarjev **S:**
stegeniça

fenakít -a m brezbarven romboedrični mineral,
berilijev otočni silikat

fenestéla -e ž (rod, lat. *Fenestella*) mahovnjak z
radialnimi kolonijami z zooidi, povezanimi
z disepimenti, ki gradijo okna, nameščena v
dveh vrstah, in je živel v karbonu

fenétika -e ž metoda biološke sistematike, po
kateri se taksoni hierarhično združujejo glede
na morfometrične podobnosti

fenográm -a m diagram med taksoni s pomočjo
izbrane klusterske statistike, ki hierarhično
prikazuje fenetične razlike

fénokristál -a m večje idiomorfno mineralno
zrno v drobnokristalni ali steklasti osnovi
predornine **S:** vráščenec, vtróšnik **PRIM.:** kri-
staloblást, porfiroblást

Fenosarmácija -e ž kraton severnega dela
Lavrazije, ki obsega del območja današnje
Evrope in ga sestavljajo: Baltiški ščit, Ukra-
jinski ščit, Ruska in Barentsova platforma **S:**
Fenosarmácijski kontinènt, Fenosarmácijski
kratón, Vzhodnoevrópska platfóma

Fenosarmácijski kontinènt -ega -énta m kra-
ton severnega dela Lavrazije, ki obsega del
območja današnje Evrope in ga sestavljajo:
Baltiški ščit, Ukrajinski ščit, Ruska in Ba-
rentsova platforma **S:** Fenosarmácija, Feno-
sarmácijski kratón, Vzhodnoevrópska plat-
fóma

Fenosarmácijski kratón -ega -a m kraton se-
vernega dela Lavrazije, ki obsega del obmo-
čja današnje Evrope in ga sestavljajo: Balti-
ški ščit, Ukrajinski ščit, Ruska in Barentsova
platforma **S:** Fenosarmácija, Fenosarmácijski
kontinènt, Vzhodnoevrópska platfóma

Fenoskándija -e ž severozahodni del Fenosar-
macije na območju pretežnega dela današnje
Norveške, Švedske in zahodne Finske **S:** Bál-
tiški ščit

ferberít -a m črn železov volframit

fergusít -a m melanokratna globočina gabrske
skupine z glinenčevimi nadomestki in olivi-
nom

fergusonít -a m črn monoklinski mineral, itri-
jev niobijev tantalov oksid

fêrikromít -a m kromit, bogat z železom

fêroelétrični kristál -ega -a m kristal brez sre-
dišča simetrije, ki po polarizaciji v električ-
nem polju v odsotnosti zunanjega električne-
ga polja ohrani trajni električni moment

fêroselit -a m črn rombični mineral, železov
selenid

fíbroblástična struktúra -e -e ž homoblastična

- struktura metamorfnih kamnin, sestavljena iz vlaknatih mineralov
- fibula** -e ž manjša kost na lateralni strani goleni pri vretenčarjih **S:** méčnica
- fiksosésilni način življenja** -ega -a -- m način življenja, pri katerem se organizmi za stalno pritrdijo na podlago, npr. korala
- fiksosésilni organizem** -ega -zma m organizem, za stalno pritrjen na podlago, npr. rudistna školjka
- filamént** -ênta m vsak od lističastih delov v strukturi organizma, npr. algna lističasta struktura
- filipsija** -e ž (rod, lat. *Phyllipsia*) majhen trilobit s širokim pigidijem in majhnimi očmi, ki je živel v karbonu in permu
- filít** -a m drobnokristalna nizkometamorfna skrilava kamnina s kremenom in sljudo kot bistvenima mineraloma **PRIM.:** sericitni skrílavec
- filitoídni skrilavec** -ega -vca m skrilava sedimentna kamnina s svetlikajočo se površino, nastala pri povišanem tlaku
- filóceras** -a m (rod, lat. *Phylloceras*) amonit z gladko involutno hišico in razvejeno suturno linijo, ki je živel od triasa do zgornje krede
- filód** -a m vsak od petih ambulakralnih polj pri iregularnih morskih ježkih, ki služi za usmerjanje organskega drobirja proti ustom
- filogenétska vrsta** -e -e ž časovno zaporedje razvojnih stopenj kakega organizma, npr. razvoj konja **S:** filogenétski níz
- filogenétski níz** -ega -a m časovno zaporedje razvojnih stopenj kakega organizma, npr. razvoj konja **S:** filogenétska vrsta
- filogenétski razvòj** -ega -òja m razvoj vrste v določenem času **S:** filogenéza, filogenija
- filogenéza** -e ž razvoj vrste v določenem času **S:** filogenétski razvòj, filogenija
- filogenija** -e ž → filogenétski razvòj, filogenéza
- filoíd** -a m listu podoben del alge pri harofitu
- filoídna lóbná črta** -e -e -e ž šiv z nazobčanimi sedli in lobi, značilen za jurske in kredne amonite **S:** amonítna lóbná črta, amonítna sutúrna línija, filoídna sutúrna línija
- filoídna sutúrna línija** -e -e -e ž šiv z nazobčanimi sedli in lobi, značilen za jurske in kredne amonite **S:** amonítna lóbná črta, amonítna sutúrna línija, filoídna lóbná črta
- filonít** -a m skrílav milonit **S:** milonítски skrílavec
- filopódij** -a m tanek prozoren psevdopodij, ki je lahko razvejen
- filosilikáti** -ov m mn. skupina silikatnih mineralov s tetraedri silicijevega tetraoksida, povezanimi v ravnine, podobne listom **S:** listasti silikáti, plástnati silikáti
- filtrátor** -ja m vodni organizem, ki se prehranjuje s precejanjem morske vode, v kateri najde drobne organizme in organski detritus
- finální vulkanizem** -ega -zma m vulkanizem, pri katerem nastajajo mafične predormine, npr. bazalt, alkalne predormine
- fitofág** -a m organizem, ki požira rastline
- fitogéna usedlína** -e -e ž usedlina, ki je nastala pretežno iz ostankov rastlin **S:** fitogéni sedimént
- fitogéni** -a -o prid. ki je nastal zaradi delovanja rastlin, pod njihovim vplivom ali iz njihovih ostankov, npr. fitogena usedlina, fitogena sedimentacija
- fitogéni sedimént** -ega -ênta m sediment, ki je nastal pretežno iz ostankov rastlin **S:** fitogéna usedlína
- fitopaleontologija** -e ž paleontologija, ki proučuje fosilne rastlinske ostanke
- fitoplánkton** -a m plankton iz nižjih rastlinskih organizmov, npr. diatomeje, kokolitoforidi
- fitozáver** -vra m (rod, lat. *Phitosaurus, Belodon*) krokodilu podoben plazilec, ki je živel v zgornjem triasu **S:** belodón
- fizika kristálov** -e -- ž področje fizike, ki proučuje zgradbo in fizikalne lastnosti kristalov
- fizikálna geologija** -e -e ž področje geologije, ki obravnava procese in sile, ki delujejo v notranjosti ali na površini Zemlje **S:** dinámíčna geologija, splóšna geologija
- fizikálna kristalografija** -e -e ž področje kristalografije, ki obravnava fizikalne lastnosti kristalov
- fizikálna usedlína** -e -e ž *neustr.* → klástična usedlína, klástični sedimént
- fizikálno preperévanje** -ega -a s preperevanje kamnin pod vplivom vode, vetra, rasti kristalov ali zaradi temperaturnih sprememb **S:** mehánsko preperévanje **PRIM.:** kémično preperévanje
- fizipédi** -ov m mn. (nadred, lat. *Fissipedia*) sesalci s popolnim zverskim zobovjem, ki živijo od zgornjega miocena dalje, npr. volk, lisica
- fizoporéla** -e ž (rod, lat. *Physoporella*) dazikladaceja s porami, ki se od osrednjega dela proti zunanji površini hitro tanjšajo, živela pa je v permu in triasu
- fjórd** -a m z morjem zalita ledeniška dolina
- flageláti** -ov m mn. → bíčkarji
- flágelum** -a m → bíček
- fleksúra** -e ž guba med vzporednimi plastmi, ki

je na pregibu navadno tanjša **S:** kolénasta gúba, kolénčasta gúba, monoklína, monoklína

fliš -a m zaporedje konglomerata, peščenjaka in laporovca, ki je nastalo pri turbiditni sedimentaciji **S:** jedóvnik, jejdóvec **PRIM.:** molása (1), šlír

flišna fáza -e -e ž faza (1), v kateri so se odlagale flišne usedline

flišna kamnína -e -e ž vsaka od kamnin v flišu, npr. konglomerat, peščenjak, laporovec

flišna usedlína -e -e ž morska usedlina, nastala ob dvigu gorstev **S:** flišni sediment

flišni sediment -ega -ênta m morski sediment, nastal ob dvigu gorstev **S:** flišna usedlína

floém -a m del žile pri rastlinah, ki prevaja asimilate **PRIM.:** ksílém

flogopít -a m rjava kalijeva magnezijeva sljuda **S:** magnézijeva sljúda

flogopítov blestník -ega -a m blestnik s flogopitom kot glavnim mineralom

flóra -e ž rastline določenega območja ali obdobja, npr. karbonska flora, morska flora **S:** rastlínstvo **PRIM.:** fávna, géa

florístična provinca -e -e ž območje, na katerem rastejo določene rastline

flotácija -e ž ločevanje jalovine in koristnih mineralov iz rude, navadno z dodajanjem kemikalij

flótston -a m (ang. floatstone) karbonatna kamnina z redkimi bioklasti ali drugimi delci velikosti nad 2 mm v peščeni ali muljasti osnovi **S:** bóndston, gréinston, rúdston

fluidálna struktúra -e -e ž struktura predornin ali osnove (2) predornin, ki ima obliko vodnega toka

fluidálna tekstúra -e -e ž tekstura steklastih predornin, pri kateri so v kamnini sledi tečenja lave

fluidna fáza -e -e ž stanje snovi v obliki kapljic ali plina

fluidna vóda -e -e ž stanje vroče vode pod visokim tlakom, ki ne more preiti v plinasto stanje

fluidno stánje plína -ega -a -- s stanje plina pod visokim tlakom

fluorescénca -e ž pojav, pri katerem nekateri minerali pri obsevanju z ultravijolično svetlobo sevajo svetlobo z isto ali večjo valovno dolžino, dokler ne preneha obsevanje, npr. pri aragonitu, kalcitu, fluoritu, uranovih mineralih **PRIM.:** fosforescénca (1), luminescénca

fluorít -a m različno obarvan prozoren kubični mineral, kalcijev fluorid **S:** jédavec

fluorítни objektív -ega -a m objektív, sestavljen iz fluoritnih leč

fluoroapatít -a m apatit, v katerem prevladuje fluor nad hidroksilno skupino in klorom

fluoroflogopít -a m flogopit, v katerem prevladuje fluor nad hidroksilno skupino

fluorescénčna analíza -e -e ž raziskovalna metoda, pri kateri se z ultravijoličnimi žarki obsevajo minerali, ki pri tem oddajajo zanje značilno valovno dolžino svetlobe

fluviálna erozija -e -e ž erozija v vodotokih **S:** réčna erozija

fluviálna naplavína -e -e ž → fluviálni sediment, nanòs

fluviálna usedlína -e -e ž → fluviálni sediment, nanòs

fluviálni sediment -ega -ênta m sediment, ki ga je odložila tekoča voda, npr. glineni rečni nanos, ilovnati rečni nanos, prodni rečni nanos **S:** fluviálna naplavína, fluviálna usedlína, nanòs, naplavína, réčna naplavína

fluviátílna nasípína -e -e ž *neustr.* → fluviálni sediment, nanòs

flúvioglacíálna usedlína -e -e ž → flúvioglacíalni sediment, gláciofluviálni sediment

flúvioglacíalni pród -ega -a m prod, ki je sestavni del flúvioglacíalnega sedimenta

flúvioglacíalni sediment -ega -ênta m sediment, nastal kot posledica delovanja ledenikov in ledeniških voda, ki so ga odložile v svojem srednjem toku **S:** flúvioglacíalna usedlína, gláciofluviálna usedlína, gláciofluviálni sediment, ledeníško-réčna usedlína, ledeníško-réčni sediment, réčnoledeníška usedlína, réčnoledeníški sediment

fodíhnia -e ž vsaka od fosilnih sledi, ki jo je pustil bentos pri iskanju hrane

foid -a m → glinénčev nadoméstek (2)

foliácija -e ž 1. plastnata tekstura metamorfnih kamnin, ki vsebujejo listaste silikate **S:** lističasta tekstúra 2. lastnost kamnin, da se krojijo v lističe **S:** lístenje

Fólkova klasifikácija -e -e ž klasifikacija karbonatnih sedimentov in sedimentnih kamnin glede na njihovo zgradbo in sestavo

fonolít -a m predornina sienitske skupine z alkalnimi glinenci in glinenčevimi nadomestki

fonolítska struktúra -e -e ž mikrokristalna struktura osnove v fonolitu

forámen -mna m 1. majhna odprtina v steni hišice foraminifere 2. odprtina v okostju vretenčarjev, npr. foramen v kolčnici

foraminífere -er ž mn. (razred, lat. Foraminiferida) praživali s hišico **S:** lúknjičarke

- foraminíferina híšica** -e -e ž spiralno zaviti ali raven skelet z različno oblikovanimi kamricami pri foraminiferah **S:** híšica foraminifere
- foraminíferino bláto** -ega -a s usedlina, sestavljena pretežno iz híšic foraminifer
- formácija** -e ž litološka enota, ki združuje več členov, ki so skupki različnih tipov kamnin s podobnimi litološkimi značilnostmi, nastalimi navadno v neprekinjenem procesu, npr. flišna formacija **S:** geolóška formácija
- formácijska vóda** -e -e ž → fosílna vóda
- forsterit** -a m temnozelen rombični mineral, magnezijev olivin
- fosfát** -a m **1.** v množini sedmi razred v sistematiški mineralov, v katerega so uvrščeni minerali, ki so spojine kovin z anionsko skupino PO_4^{3-} , skupaj z arzenati in vanadati **2.** v ednini mineral iz te skupine, npr. monacit, apatit
- fosfátna baktèrija** -e -e ž bakterija, ki sodeluje pri nastanku fosforita
- fosfátna kréda** -e -e ž kreda s primesjo fosforita
- fosfátni apnének** -ega -nca m apnenec s primesjo fosforita
- fosfátni peščenják** -ega -a m peščenjak, sestavljen iz drobec fosforita ali s fosforitom kot vezivom
- fosforescénca** -e ž **1.** pojav, pri katerem telo oddaja svetlobo tudi potem, ko preneha delovati prvotni izvor svetlobe **S:** svetlíkanje **PRIM.:** fluorescénca, luminiscénca **2.** oddajanje svetlobe zaradi biokemičnih procesov **S:** svetlíkanje
- fosforescéntna snóv** -e snóví ž snov, pri kateri se pojavlja fosforescenca
- fosforít** -a m nehomogena kemična usedlina, ki je zmes drobnozrnatih do amorfnih kalcijevih fosfatov
- fosforítни gomólj** -ega -a m gomolj fosfata (2) kot sestavni del fosforita
- fosfuranilit** -a m zlatorumen sekundarni uranov mineral, kalcijev vodni uranat fosfat
- fosgenit** -a m bel, rumen, siv tetragonalni mineral, svinčev klorov karbonat
- fosíl** -a m ostanek, sled ali odtis rastlinskega ali živalskega organizma iz geološke preteklosti, ohranjen v sedimentu, kamnini **S:** fosílija, fosílni ostánek, okamének, okameníca, okamenína, okamnína, ostalína, petrefákt
- fosílija** -e ž *zastar.* → fosíl, okamnína
- fosilizácija** -e ž proces spreminjanja odmrlega organizma v fosíl **S:** okamenévanje **PRIM.:** petrifikácija
- fosílna fávna** -e -e ž ostanki živali iz starejših geoloških dob **S:** fosílno živalstvo **P:** recéntna fávna
- fosílna flóra** -e -e ž ostanki rastlin iz starejših geoloških dob **S:** fosílno rastlínstvo **P:** recéntna flóra
- fosílna nájdba** -e -e ž *neustr.* → nájdba
- fosílna plást** -e -e ž plastí ž sediment, ki vsebuje fosile
- fosílna skupína** -e -e ž paleontološka skupina sorodnih okamnelih organizmov
- fosílna sléd** -e sledí ž sled delovanja organizma v kamnini **S:** bioglíf, ihnofosíl, orgánska tekstúra, orgánski hieroglíf
- fosílna vóda** -e -e ž voda, ki je ostala v sedimentih od njihovega nastanka **S:** formácijska vóda
- fosílna vrsta** -e -e ž rastlinska ali živalska vrsta, ki se je ohranila le kot fosíl, npr. jamski medved
- fosílni člóvek** -ega -éka m (vrste, lat. *Homo habilis*, *Homo erectus*, *Homo neanderthalensis*, *Homo sapiens*) vse vrste in podvrste človeka, ki so živele v pleistocenu **S:** diluviálni člóvek, ledenodóbní člóvek, pleistocénski člóvek, práčlóvek
- fosílni krás** -ega -a m kras, katerega sledovi so litificirani, npr. v dachsteinskem apnencu **PRIM.:** páleokrás
- fosílni lés** -ega lesá m les, prepojen z minerali, npr. s kalcitom, kremenom, opalom ali kalcedonom **PRIM.:** opalizirani lés
- fosílni ostánek** -ega -nka m → fosíl, okamnína
- fosílni pláz** -ega plazú m **1.** plaz, ki je nastal v geološki preteklosti in je prekrit z mlajšimi sedimenti **PRIM.:** olistostróma **2.** *neustr.* → mirujóči pláz
- fosílni skelét** -ega -a m mineraliziran skelet organizma iz geološke zgodovine
- fosílno gorivo** -ega -a s gorljiva organska snov, nastala v geološki zgodovini, npr. premog, nafta, zemeljski plin
- fosílno óglje** -ega -a s zogleneli les iz geološke zgodovine
- fosílno rastlínstvo** -ega -a s ostanki rastlin iz starejših geoloških dob **S:** fosílna flóra **P:** recéntno rastlínstvo
- fosílno živalstvo** -ega -a s ostanki živali iz starejših geoloških dob **S:** fosílna fávna **P:** recéntna fávna
- fósula** -e ž polje brez septov v koralitu rugozne korale
- fótična cóna** -e -e ž osvetljeno območje morske vode do globine 200 m, ki še omogoča fotosintezo **S:** fótik **PRIM.:** afótična cóna, evfótična cóna

- fótik** -a m osvetljeno območje morske vode do globine 200 m, ki še omogoča fotosintezo **S:** fótična cóna **PRIM.:** afótična cóna, evfótična cóna
- fótogeologija** -e ž področje geologije, ki proučuje geološke strukture po fotografskih posnetkih iz zraka
- fotogrametrija** -e ž geodetska metoda izdelave topografskih kart po fotografskih posnetkih iz zraka
- fotokonduktivnost** -i ž → fótóprevódnost
- fótoluminiscéncia** -e ž vzbujanje sevanja v nekaterih snoveh z belo svetlobo
- fótóprevódnost** -i ž prevodnost svetlobe v različnih snoveh enake debeline **S:** fótókonduktivnost
- fotoféra** -e ž **1.** plast okrog Sonca, iz katere izhaja svetloba **2.** območje Zemljinega površja, do katerega sega svetloba
- fótósimbióza** -e ž simbioza med heterotrofnim in avtotrofnim organizmom, npr. med foraminifero in alga
- fótósinatéza** -e ž nastajanje organskih spojin iz anorganskih v zelenih rastlinah pod vplivom svetlobe
- fótotaksija** -e ž sposobnost organizma, da usmerja svoje gibanje glede na svetlobo
- fototróf** -a m organizem, ki s pomočjo sončne svetlobe proizvaja organske snovi iz anorganskih
- fragmokón** -a m del hišice pri glavonožcih, ki je pregrajen s septi
- frákcijška kristalizácija** -e -e ž ločevanje ohlajajoče se magme zaradi zaporedne kristalizacije različnih mineralov pri postopnem nižanju temperature **S:** frakcionácija, frakcionírana kristalizácija, kristalizacijska diferenciacija, selektivna kristalizácija
- frakcionácija** -e ž → frákcijška kristalizácija
- frakcionírana kristalizácija** -e -e ž → frákcijška kristalizácija
- frakcioníranje izotópov** -a -- s ločevanje izotopov po njihovi molekularni teži
- framboíd** -a m mikroskopsko majhen, plodu maline podoben skupek piritovih zrn **S:** orúdena baktêrija, pirítini framboíd
- framboídálna struktúra** -e -e ž struktura, ki spominja na razpored zrn, podoben plodu maline
- Fránkejeva célica** -e -e ž plastična ali papirnata ploščica z vdolbino za shranjevanje mikrofosilov **S:** mátična célica
- franklinít** -a m črn kubični mineral, cinkov železov spinel
- frankolít** -a m brezbarven karbonatni apatit, sestavina fosforita
- frásnij** -a m stopnja zgornjega devona med givetijem in famennijem
- Fraunhóferjeve črte** -ih črt ž mn. vsaka od absorpcijskih črt spektra Sončeve svetlobe, ki ustreza absorpcijskemu spektru plinov, ki obkrožajo Sonce
- freátična vóda** -e -e ž voda, ki odteka iz vodonosnika in priteka na Zemljino površje **S:** studénčnica, studenica
- freátska erúpcija** -e -e ž vulkanski izbruh vodnih par, plinov in drobcev prikamnine zaradi segrevanja podtalnice po intruziji magme **S:** hídrovulkánska erúpcija **PRIM.:** gejízr
- freibergit** -a [frajbergít] m jekleno siv različek tetradrita, bogat s srebrom
- freislebenit** -a [frajzlebenít] m jekleno siv kubični mineral, svinčev srebrov antimonov sulfid
- fréjmston** -a m (ang. framestone) **1.** karbonatna kamnina, ki jo gradijo na podlago pritrjeni organizmi z močnim skeletom **2.** karbonatna kamnina, nastala na grebenu, ki jo gradijo tesno povezani organizmi brez vmesnega sedimenta **S:** bréncston
- frekvénca lamél** -e -- ž število lamel s cementnimi intervali na razdalji 10 cm pri slonovih zobeh
- frekvénčna krivúlja** -e -e ž krivulja, ki prikazuje razmerja med delci različne debeline, med pojavi z različno pogostnostjo
- fríkcijške gúbe** -ih gúb ž mn. gube v inkompetentni plasti, ki nastanejo zaradi gubanja vzporednih kompetentnih plasti **S:** vléčne gúbe
- frontálka** -e ž parna kost, ki v možganskem delu lobanje oblikuje sprednji del svoda lobanjske votline pri vretenčarjih **S:** čélnica
- frontálni obróček** -ega -čka m zunanji del obroča med obraznima šivoma pri trilobitih
- frontálni róg** -ega -a m *zastar.* koščen nastavek za rog na čelnici pri bovidih
- frústula** -e ž dvodelni kremenični skelet pri diatomejah
- ftanít** -a m temna, drobnozrnata, skrilava kremenična klastična kamnina
- fuchsit** -a [fuksít] m živozelen različek muskovita, bogat s kromom **S:** krómova sljúda
- fukoíd** -a m cevasta sled organizma v sedimentni kamnini
- fukoídni peščenják** -ega -a m peščenjak s fukoídi
- fulgurít** -a m nekaj metrov globoka cevasta

tvorba v tleh, nastala zaradi udara strele, ob kateri se kamnine natalijo in nastaja kremenovo steklo

fumaróla -e ž odprtina na območju vulkanskega delovanja, skozi katero prihajajo plini in vodne pare **S:** reglína

funikulárna cév -e ceví ž cev, ki povezuje med seboj posamezne zooide **S:** zooídna cév

funkcijska morfologíja -e -e ž področje paleontologije in biologije, ki proučuje odnose med obliko telesa ali njegovega dela in nalogo, ki jo opravlja

fuzén -a m mehok, drobljiv litotip črnega premoga z vlaknato strukturo in svilnatim sijajem, ki ga sestavlja mikrolitotip inertit

fuzifórmna foraminífera -e -e ž foraminifera vretenaste oblike

fuzinít -a m glavni maceral mikrolitotipa fuzita

fuzít -a m mikrolitotip črnega premoga brez strukture

fuzulína -e ž (rod, lat. *Fusulina*) foraminifera z vretenasto hišico, ki je živel v karbonu

fuzuliníde -íd ž mn. (naddružina, lat. Fusulinoidea) morske bentoške foraminifere z vretenasto ali valjasto hišico, ki so živele od ordovicija do perma

fuzulinídni apnéec -ega -nca m paleozojski apnenec z ostanki fuzulinid

fuzulínski apnéec -ega -nca m karbonski apnenec z ostanki fuzulin

gábro -a m globočnina gabske skupine
gabrodružítka struktúra -e -e ž struktura gabra, v katerem pirokseni obraščajo zrna olivina

gábropegmatít -a m → gábrski pegmatít

gabropojkilítka struktúra -e -e ž struktura gabra, v katerem imajo zrna amfibola ali rombičnih piroksenov vključke plagioklazov ali monoklinskih piroksenov

gábrska globočnina -e -e ž globočnina iz gabske skupine magmatskih kamnin

gábrska skupína -e -e ž skupina magmatskih kamnin s kalcijevimi plagioklazi kot bistvenimi minerali

gábrska žilnina -e -e ž žilnina gabske skupine
gábrski aplít -ega -a m drobno- do srednjezrnat aplít, ki vsebuje v glavnem kalcijev plagioklaz in redka zrna mafičnih mineralov

gábrski pegmatít -ega -a m debelozrnata žilnina gabske sestave **S:** gábropegmatít

gábrski peridotít -ega -a m globočnina, ki ima značilnosti gabra in peridotita

gagát -a m trd, smolnat rjavi premog, ki se dá polirati **S:** gagatít, jett

gagatít -a m → gagát

gahnit -a [ganít] m temnozelen do črn kubični mineral, cinkov aluminijev oksid **S:** cinkov spinél

galaksija -e ž diskasto oblikovan sistem zvezd, sestavljen iz zvezd, zvezdnih skupin in planetov **S:** meglenica

galenít -a m kovinsko siv kubični mineral, svinčev sulfid **S:** svinčev sijájník

galmáj -a m *neustr.* → hemimorfít

galmán -a m *neustr.* → hemimorfít

gáma karotáža -- -e ž geofizikalna metoda, pri kateri se za ugotavljanje geološke strukture uporabljajo meritve radioaktivnosti kamnin v vrtni

gáma sévanje -- -a s → sévanje gáma

gáma žvêplo -- -a s → žvêplo gáma

gametofít -a m spolna oblika rastline, ki producira ženske in moške spolne celice

gametogonija -e ž spolno razmnoževanje

gamónt -a m spolna generacija pri foraminiferah z veliko začetno kamrico in majhno hišico **S:** Á-generácija, Á-oblíka, generácija Á, mákrosfêrična generácija, mégalosfêrična generácija, oblíka Á **P:** B-generácija

gamóvik -a m nadaljevanje kozmičnega časa, ki je trajalo od 5390.10⁻⁴⁴ sekunde do hadeika

ganoídne lúske -ih -sk ž mn. rombaste ribje lúske, razvrščene v vrstah

garnierít -a m zelen monoklinski mineral, magnezijev nikeljev hidroksidni listasti silikat **S:** níkljev antigorít, noumeít

gastrolít -a m **1.** karbonatna konkrecija, ki jo izloča epitel želodca pri nekaterih rakih in je skladišče kalcita **2.** kroglasti kamni, ki jih požirajo ptiči in reptili za drobljenje hrane v želodcu

gastropódi -ov m mn. (razred, lat. Gastropoda) morski, sladkovodni ali kopenski mehkužci, navadno s spiralno zavito kalcitno hišico, ki živijo od kambrija dalje **S:** pôlži

gastrovaskulárna votlína -e -e ž notranja prebavna votlina pri ožigalkarjih

gault -a [gólt] m v *Franciji in Angliji* stopnja spodnje krede, ki je časovni ekvivalent albija

gáuss -a m magnetostratigrafska enota med gilbertom in matuyamom **S:** magnetokróń 3

géa -e tudi géja -e ž kamnine določenega območja ali obdobja **PRIM.:** fávna, flóra

gedínnij -a m *zastar.* stopnja spodnjega devona med pridolijem in siegenijem

gedrít -a m svetel antofilit, ki vsebuje več aluminija

gehlenit -a [gelenít] m kalcijev mineral iz melilitove skupine

géja -e ž → géa

gejzír -ja m izvir vrele vode, ki v enakomernih časovnih presledkih bruha vodo zaradi sifonske oblikovanosti dovodnega kanala in sproščanja pregrete pare v globini **PRIM.:** freátska erúpcija, zaganjáka

gél -a m koloidni delci, ki se prosto ne gibljejo

gelinít -a m maceral rjavega premoga, v katerem je rastlinsko tkivo zaradi impregnacije z

- gelom spremenjeno, a je še ohranjena struktura
- gélska struktúra** -e -e ž struktura kriptokristalnih ali amorfnih snovi
- géna** -e ž vsak od obeh stranskih delov naglavnega štita pri trilobitih **S:** líce
- generácija Á** -e -- ž spolna generacija pri foraminiferah z veliko začetno kamrico in majhno hišico **S:** Á-generácija, Á-oblika, gamónt, mákrosférična generácija, mégalosférična generácija, oblika Á **P:** generácija B
- generácija B** -e -- [bé] ž nespolna generacija pri foraminiferah z majhno začetno kamrico in veliko hišico **S:** B-generácija, B-oblika, mikrosférična generácija, oblika B, shizónt **P:** generácija Á
- generácija mineralov** -e -- ž vsi kristali istega minerala v kamnini, ki so kristalizirali v istem času, npr. vtrošniki olivina in olivin v osnovi sta dve generaciji olivina **PRIM.:** asociácija (2)
- generalíst** -a m organizem, neobčutljiv na fizikalne in biogene spremembe v okolju
- generálna próba** -e -e ž *neustr.* → orientácijski vzorec
- genétski típ** -ega -a m opredelitev kvartarnih sedimentov po nastanku, npr. morena
- genéza** -e ž nastanek, izvor, razvoj npr. mineralov, kamnin, geoloških struktur
- genitálna plôščica** -e -e ž del skeleta z izvodi-li spolnih žlez na dorzalni strani korone pri morskih ježkih
- genthelvíť** -a [gentelvíť] m temen kubični mineral, cinkov berilijev otočni silikat z žveplom, izomorfen s helvitom in danalitom
- geo...** v *zloženkah* ki se nanaša na Zemljo, npr. geologija, geofizika, geolog
- geoakústika** -e ž geofizikalna metoda, pri kateri se za ugotavljanje geološke strukture uporablja širjenje zvočnega in nadzvočnega valovanja
- géobarometríja** -e ž metoda, ki omogoča posredno ali neposredno določanje tlaka, pri katerem je nastala kamnina ali mineral, npr. uporaba kemičnih reakcij, občutljivih za spremembo tlaka
- géoda** -e ž elipsoidno, kroglasto ali nepravilno oblikovano mineralno telo s koncentrično strukturo, v katerem kristalizira iz vodnih raztopin en mineral ali več mineralov od oboda votline proti sredini **S:** sekrécija **P:** konkrécija **PRIM.:** mándelj
- géodasta tekstúra** -e -e ž tekstura, pri kateri je votlina zapolnjena s koncentričnimi pasovi mineralov, ki rastejo od oboda proti sredini
- geodétska višína** -e -e ž → nadmôrska višína
- geodinámična metamorfóza** -e -e ž → dinámična metamorfóza, dinámometamorfóza
- geodinámika** -e ž **1.** področje geologije, ki proučuje geološke procese na Zemlji in v njej **2.** → geolóški proces
- geoeléktrična raziskáva** -e -e ž → géoeléktrično sondíranje
- geoeléktrično sondíranje** -ega -a s raziskava električnih polj v Zemljini skorji **S:** géoeléktrična raziskáva
- geoeléktrika** -e ž naravni električni potenciali kamnin, nastali zaradi mehanskih in kemičnih procesov v kamninah, npr. elektrokinetični pojavi, difuzijski potencial
- geofizikálna kárta** -e -e ž karta značilnih fizikalnih lastnosti Zemljine skorje, npr. karta Zemljinega pospeška, Zemljinega magnetnega polja, Zemljinih električnih polj
- geofizikálna merítev** -e -tve ž meritev fizikalnih lastnosti kamnin v Zemljini skorji zaradi določanja njene zgradbe
- geofizikálna metoda** -e -e ž metoda raziskovanja Zemljine notranjosti na podlagi fizikalnih lastnosti kamnin, npr. gostote, namagnetnosti, električne prevodnosti, hitrosti seizmičnih valov
- geogéni plín** -ega -a m plin, nastal v Zemljini notranjosti zaradi geoloških procesov, npr. geogeni ogljikov dioksid, geogeni amoniak
- geognozíja** -e ž *zastar.* → geologíja (1)
- geográfska dolžína** -e -e ž v stopinjah merjen kot med določenim krajem na Zemljinem površju in začetnim poldnevnikom, merjen na vzporedniku in odčitan na krajevnem poldnevniku **S:** zemljepísna dolžína
- geográfska šírina** -e -e ž v stopinjah merjen kot med določenim krajem na Zemljinem površju in ekvatorjem, merjen na krajevnem poldnevniku in odčitan na krajevnem vzporedniku **S:** zemljepísna šírina
- geohidrolóška kárta** -e -e ž → hídrogeolóška kárta
- geoid** -a m oblika Zemlje, ki se razlikuje od pravilnega elipsoida zaradi različne geološke zgradbe in rotacije **S:** Zémjlina óbla
- geóizotérma** -e ž črta, ki veže točke z enako temperaturo v Zemljini notranjosti
- géokémična analíza** -e -e ž kemična analiza geoloških materialov
- géokémična anomalíja** -e -e ž pojav povišane

količine nekaterih prvin, npr. živega srebra v prsti, vodi in rastlinah

géokémična kárta -e -e ž grafični prikaz kakega Zemljinega območja z navedenimi koncentracijami posameznih prvin

géokémična paragenéza -e -e ž skupnost različnih prvin na določenem območju

géokémična pregráda -e -e ž grafični prikaz meje med dvema poljema, ki predstavljata na eni strani prisotnost kake snovi in na drugi strani njeno odsotnost

géokémična soródnost -e -i ž podobnost združb prvin na različnih območjih ali v kamninah

géokémični cíklus -ega -a m zaporedje kemičnih procesov v Zemljini skorji

géokémično sledênje -ega -a s določanje mikroelementov v tleh, vodi ali sedimentih pri iskanju nafte, nahajališč mineralnih surovin

géokemíja -e ž področje geologije, ki obravnava porazdelitve in vsebnosti kemičnih prvin v vodi in zraku, mineralih, sedimentih, kamninah in proučuje kroženje prvin v naravi po lastnostih njihovih atomov in ionov

geoklína -e ž labilni del morskega dna z veliko debelino sedimentov in magmatskih kamnin ob kontinentih ali med kontinenti na obrobju oceanov

géokozmologíja -e ž veda o razvoju Zemlje in njenem položaju v vesolju

géokronologíja -e ž področje geologije, ki proučuje starost kamnin s fosili in radioaktivnimi izotopi in časovno zaporedje geoloških dogodkov **S:** kronologíja

géokronolóška enóta -e -e ž časovna enota v geološki zgodovini, v kateri je nastala kaka stratigrafska enota **S:** géokronolóški člen, kronolóška enóta, kronolóški člen

géokronolóški -a -o prid. ki se nanaša na ugotavljanje starosti kamnin in na časovno zaporedje geoloških dogodkov, npr. geokronolóška enota, geokronolóško zaporedje, geokronolóški horizont **S:** kronolóški

géokronolóški člen -ega -a m → géokronolóška enóta

géokronolóški sistém -ega -a m razvrstitev, razporeditev geoloških dogodkov po starosti

géokronometríja -e ž merjenje geološkega časa z različnimi metodami, npr. z radiometričnim ugotavljanjem starosti, s fosili

geológ -a m strokovnjak za geologijo

geologíja -e ž **1.** veda, ki proučuje nastanek, sestavo in razvoj Zemlje **S:** geognozíja **2.** ge-

ološki podatki o kakem ozemlju, npr. geologija Slovenije **S:** geolóška slíka

geologíja náfte -e -- ž → náftna geologíja

geolóška dóba -e -e ž vsak od delov geološke zgodovine, npr. jura, karnij **S:** dóba (2)

geolóška enóta -e -e ž **1.** dogovorjeni del geološke zgodovine **2.** del Zemlje z značilnimi lastnostmi, npr. guba, gorstvo, plošča

geolóška formácija -e -e ž → formácija

geolóška kárta -e -e ž grafični prikaz kakega Zemljinega območja s podatki o razširjenosti, starosti, vrsti kamnin in geološki strukturi z legendo in značilnimi profili, npr. litostratigrafska karta, tektonska karta, hidrogeološka karta **S:** geolóški zemljevid

geolóška léga -e -e ž lega plasti ali kamninske gmote na terenu **S:** geolóška pozícija

geolóška mēja -e -e ž meja med dvema kamninama, ki sta različni po izvoru, starosti, sestavi ali drugih lastnostih **S:** kontákt, mēja kamnín, stík

geolóška metoda -e -e ž metoda za določanje kamninske sestave ali strukture v Zemljini skorji, npr. kartiranje, mikroskopiranje kamnin, geokronometrija

geolóška minúlost -e -i ž *zastar.* → geolóška zgodovína

geolóška plóškev -e -kve ž površina kamninske plasti ali preloma

geolóška podlága -e -e ž kamnine, ki ležijo pod obravnavanim območjem

geolóška pozícija -e -e ž → geolóška léga

geolóška pretéklost -e -i ž → geolóška zgodovína

geolóška raziskáva -e -e ž raziskava določene območja z geološkimi metodami

geolóška rezérva -e -e ž → geolóška zalóga

geolóška sestáva -e -e ž kamnine in njihova medsebojna lega na določenem območju

geolóška skíca -e -e ž preprosta risba geološke strukture

geolóška slíka -e -e ž → geologíja (2)

geolóška stárost -e -i ž radiometrična ali relativna starost kamnin ali geološkega dogodka

geolóška struktúra -e -e ž relativna lega kamninskih mas na kakem območju kot posledica sedimentacije, tektonike ali magmatskega delovanja **S:** geolóška zgrádba

geolóška termometríja -e -e ž merjenje ali ocenjevanje najvišjih, najnižjih ali dejanskih temperatur, pri katerih se začne ali poteka geološki proces, npr. kristalizacija mineralov **S:** géotermometríja

- geolóška transverzála** -e -e ž planinska pot z označenimi geotopi
- geolóška travérza** -e -e ž → géotravérza
- geolóška zalóga** -e -e ž nahajališče mineralov, premoga, nafte ali naravnega kamna ne glede na gospodarnost izkoriščanja **S:** geolóška rezérva, rúdna rezérva, rúdna zalóga
- geolóška zgodovina** -e -e ž zgodovina razvoja Zemlje od nastanka do danes **S:** geolóška minúlost, geolóška pretéklost
- geolóška zgrádba** -e -e ž relativna lega kamninskih mas na kakem območju kot posledica sedimentacije, tektonike ali magmatskega delovanja **S:** geolóška struktúra
- geolóški** -a -o prid. ki se nanaša na geologijo
- geolóški cíklus** -ega -a m zaporedno ponavljajoče geolóških procesov, npr. nastajanje reliefa
- geolóški čas** -ega čása m čas geolóške preteklosti od nastanka Zemlje do danes
- geolóški dogódek** -ega -dka m dogodek, ki je pustil v geolóški zgodovini izmerljive ali razpoznavne sledove, npr. transgresija morja, vulkansko delovanje, padec meteorita
- geolóški elemént** -ega -énta m geolóška struktúra ali pojav, ki nastane pri geolóškem dogodku ali procesu, npr. guba, prelom, sedimentacija
- geolóški kómpas** -ega -a m kompas, ki ima za merjenje horizontalnih kotov v plasteh na številčnici oznake v nasprotni smeri gibanja urnega kazalca in dodan klinometer za merjenje vertikalnih kotov v plasteh
- geolóški načrt** -ega -a m geolóška karta v večjih merilih, npr. 1 : 5000, 1 : 1000, 1 : 100
- geolóški nôvi vék** -ega -ega -a m → kenozóik, nôvi zémeljski vék
- geolóški presék** -ega -éka m **1.** presek kamnin v Zemljini skorji **S:** geolóški profil (1) **2.** grafični prikaz preseka kamnin v Zemljini skorji **S:** geolóški profil (2)
- geolóški procés** -ega -a m dogajanje, ki povzroči spremembe kamnin ali zgradbe v Zemljini skorji, npr. metamorfoza, subdukcija **S:** géodinámika (2)
- geolóški profil** -ega -a m **1.** presek kamnin v Zemljini skorji **S:** geolóški presék (1) **2.** grafični prikaz preseka kamnin v Zemljini skorji **S:** geolóški presék (2)
- geolóški sistém** -ega -a m stratigrafska enota, ki združuje dve seriji ali več serij, npr. trias **S:** sistém (2)
- geolóški srédnji vék** -ega -ega -a m → mezo-zóik, srédnji zémeljski vék
- geolóški stári vék** -ega -ega -a m → paleozóik, stári zémeljski vék
- geolóški termométer** -ega -tra m **1.** mineral ali mineralna združba, katere sestava, zgradba ali vključki so v znanih temperaturnih in tlačnih mejah stalni in njihova prisotnost določa temperaturo ali temperaturni razpon nastanka kamnine ali minerala **2.** organizmi v geolóški preteklosti, ki so živeli v določenih temperaturnih pogojih, npr. korale **S:** géotermométer
- geolóški zemljevíd** -ega -a m grafični prikaz kakega Zemljinega območja s podatki o razširjenosti, starosti, vrsti kamnin in geolóški strukturi z legendo in značilnimi profili, npr. litostratigrafska karta, tektonska karta, hidrogeolóška karta **S:** geolóška kárta
- geolóško kartíranje** -ega -a s vnašanje terenskih podatkov o kamninah, njihovi starosti, sestavi, tektonski zgradbi, hidrogeolóških, inženirskogeolóških, morfolóških značilnosti na topografsko karto **S:** geolóško mapíranje
- geolóško kladívo** -ega -a s kladivo iz kovanega jekla za jemanje kamninskih vzorcev
- geolóško mapíranje** -ega -a s *zastar.* → geolóško kartíranje
- geolóško vrtanje** -ega -a s vrtanje v Zemljino skorjo zaradi ugotavljanja njene sestave **S:** raziskovalno vrtanje, sondážno vrtanje
- geolóško vzorčevánje** -ega -a s jemanje vzorcev za petrografske, paleontolóške, geochemične, inženirskogeolóške raziskave
- geomagnetízem** -zma m pojav Zemljinega magnetnega polja, ki se spreminja zaradi sprememb v Zemljini notranjosti **PRIM.:** géomagnétno pólje
- geomagnétna anomalíja** -e -e ž neskladje odklona magnetne igle z normalnim Zemljinim magnetnim poljem, navadno zaradi prisotnosti železovih rud **S:** magnétna anomalíja
- geomagnétni obrát** -ega -a m sprememba normalne Zemljine magnetne polarnosti v reverzno in obratno
- geomagnétni pól** -ega -a m pol Zemljinega magnetnega polja, ki niha okrog geografskega Zemljinega pola zaradi sprememb v notranjosti Zemlje
- geomagnétno pólje** -ega -a s magnetno polje, ki nastane zaradi električnih tokov in tokov magme v notranjosti Zemlje **S:** Zémeljino magnétno pólje **PRIM.:** géomagnetízem
- geomatemátika** -e ž → matemátična geologíja
- géomehánska analíza** -e -e ž raziskovalna metoda za ugotavljanje mehanskih lastnosti

kamnin in sprememb, ki jih v kamnini povzročajo različne napetosti

géomehánska preiskáva -e -e ž preiskava trdnosti, elastičnosti in odpornosti kamnin proti dodatnim obremenitvam za potrebe gradbeništa **S:** géomehánska raziskáva

géomehánska raziskáva -e -e ž raziskava trdnosti, elastičnosti in odpornosti kamnin proti dodatnim obremenitvam za potrebe gradbeništa **S:** géomehánska preiskáva

geométrična kristalografija -e -e ž → geometrijska kristalografija

geometrijska kristalografija -e -e ž področje kristalografije, ki obravnava oblike in zunanjo simetrijo kristalov **S:** geométrična kristalografija

géomorfogenéza -e ž nastajanje oblik Zemljinega površja

géomorfografija -e ž opisovanje oblik Zemljinega površja

géomorfologija -e ž veda o oblikah in spremembah Zemljinega površja

géomorfolóška kárta -e -e ž karta območja s podatki o oblikovanosti Zemljinega površja

géomorfometrija -e ž merjenje in matematična analiza oblik Zemljinega površja **S:** morfométrična metoda

géopetálna tekstúra -e -e ž tekstura kamnine, ki označuje prvotni položaj plasti, npr. postopna zrnavost

géopetálna zapolnítev -e -tve ž zapolnitev kake votline s sedimentom z geopetalno teksturo

géopoezija -e ž *po H. H. Hessu* aktivno nastajanje in širjenje oceanskega dna

geoséizmíčna karotáža -e -e ž geofizikalna metoda, pri kateri se za ugotavljanje geološke podlage uporablja viri seizmičnega valovanja v vrtni

geosféra -e ž vsaka od zunanjih ali notranjih plasti Zemlje z določenimi fizikalnimi in kemičnimi lastnostmi, npr. Zemljino notranje jedro, litosfera, hidrosfera **S:** ovòj Zèmlje, Zèmljina lupína, Zèmljina sféra, Zèmljin ovòj

geosinklinála -e ž *zastar.* več deset kilometrov dolga vdrtina v Zemljini skorji, ki se je stalno poglobljala in zapolnjevala z usedlinami s svojih bokov

geosinklinální razvòj -ega -òja m *zastar.* razvoj, značilen za geosinklinalo

geosinklinálno môrje -ega -a s *zastar.* morje, ki je zapolnjevalo geosinklinalo

géostátíčna napétost -e -i ž napetost v kaki točki v Zemljini skorji

géostátíčni tlák -ega -a m → kamninski tlák, litostátíčni tlák

géostátika -e ž veda, ki proučuje geostatične napetosti

géostatístika -e ž statistične metode, ki se uporabljajo na različnih področjih geologije

géotéhnika -e ž področje geologije, ki se ukvarja z gradnjami v Zemljini skorji

géotektónika -e ž **1.** področje geologije, ki obravnava zgradbo litosfere in premike v njej **S:** tektónika (1) **PRIM.:** néotektónika, struktúrna geologija **2.** zgradba litosfere, ki je posledica tektonskih procesov **S:** tektónika (2)

3. → géotektónski procés, géotektónsko delovánje, tektogenéza, tektónika (3), tektónski procés, tektónsko delovánje

géotektónska enòta -e -e ž tektonska enota večjih razsežnosti **S:** masív (2)

géotektónski -a -o prid. ki se nanaša na geotektoniko, npr. geotektonski cikel, geotektonska enota

géotektónski ciklus -ega -a m zaporedje tektonskih procesov, ki povzročajo spremembe v zgradbi Zemlje

géotektónski procés -ega -a m premikanje in preoblikovanje litosfere **S:** géotektónika (3), géotektónsko delovánje, tektogenéza, tektónika (3), tektónski procés, tektónsko delovánje

géotektónsko delovánje -ega -a s premikanje in preoblikovanje litosfere **S:** géotektónika (3), géotektónski procés, tektogenéza, tektónika (3), tektónski procés, tektónsko delovánje

géotérma -e ž izvir termalne vode, ki ima vsaj 4 °C višjo temperaturo od srednje letne temperature zraka v določenem kraju **S:** termální izvír **PRIM.:** ascendétní izvír, podhlajèni izvír

géotermálna energija -e -e ž energija vročih termalnih vod v vulkanskih in mlajših orogenih pasovih, npr. v termalnih izvirih, gejzirjih

géotermálna stòpnja -e -e ž *neustr.* → géotèrmična stòpnja, géotèrmični gradiènt

géotèrmična metamorfóza -e -e ž metamorfóza, ki nastane zaradi zvišanja temperature pri pogrezanju dela skorje v globino

géotèrmična stòpnja -e -e ž stopnja naraščanja temperature Zemljine skorje z globino, ki je povprečno 1 °C na 33 m **S:** géotèrmični gradiènt, zèmljetoplòtna stòpnja **PRIM.:** temperatúrni gradiènt

géotèrmični gradiènt -ega -ènta m stopnja

- naraščanja temperature Zemljine skorje z globino, ki je povprečno 1 °C na 33 m **S:** géotérmična stópnja, zémletoplôtna stópnja **PRIM.:** temperatúrni gradiënt
- géotérmični pretók** -ega -óka m količina toplote, ki se pretoči v Zemljini skorji, merjena v kalorijah na cm² v sekundi
- géotermija** -e ž veda o toplotnih razmerah v Zemljini skorji
- géotermométer** -tra m → geolóški termométer (2)
- géotermometrija** -e ž → geolóška termometrija
- géotóp** -a m del Zemljinega površja s posebnimi geološkimi ali geomorfološkimi pojavi, npr. kraški in tektonski pojavi, nahajališča fosilov in mineralov
- géotravérza** -e ž geološki presek preko večjih geoloških struktur, npr. geotraverza preko Alp **S:** geolóška travérza, travérza
- germanotípna tektónika** -e -e ž tektonski razvoj kratonov, ki se kaže v dvigovanju in /ali spuščanju blokov ob bolj ali manj vertikalnih prelomih in v gubanju z izrazitim diapirizmom **S:** germanotípni razvoj, saksónska tektónika
- germanotípni razvoj** -ega -ôja m tektonski razvoj kratonov, ki se kaže v dvigovanju in /ali spuščanju blokov ob bolj ali manj vertikalnih prelomih in v gubanju z izrazitim diapirizmom **S:** germanotípna tektónika, saksónska tektónika
- germanotípno gúbanje** -ega -a s gubanje znotraj kratonov, za katero je značilno znatno dviganje blokov **S:** saksónsko gúbanje
- germánovec** -vca m *narečno* slabo vezan laporovec v flišu Goriških brd **S:** hermánovec
- germánski razvoj** -ega -ôja m trodelni stratigrafski razvoj triasa v srednji Evropi
- geróntni osébek** -ega -bka m osebek z opaznimi znaki staranja
- gersdorfit** -a m srebrno bel do jekleno siv kubični mineral, nikljev arzenov sulfid **S:** níkljev sijájník
- gervilija** -e ž (rod, lat. *Gervillia*) školjka z neenakomernima loputama in ravnim sklepnim robom, ki je živel od triasa do zgornje krede
- gibbsit** -a m bel monoklinski aluminijev hidroksid **S:** hidrargilit
- gibbsitni boksit** -ega -a m boksit z gibbsitom kot značilnim mineralom **S:** hidrargilitni boksit
- Gíbbsova entalpíja** -e -e ž → Gíbbsova prôsta energíja
- Gíbbsova fúnkcija** -e -e ž → Gíbbsova prôsta energíja
- Gíbbsova prôsta energíja** -e -e -e ž termodinamični potencial, ki pri ireverzibilnem termodinamičnem procesu pri stalni temperaturi in tlaku pada, pri reverzibilnem procesu ostaja konstanten **S:** Gíbbsova entalpíja, Gíbbsova fúnkcija
- gilbert** -a [žilbêr] m magetostratigrafska enota med magnetokronom 5 do 34 in gaussom **S:** magnetokrón 4
- gímnokódij** -a m (rod, lat. *Gymnocodium*) rdeča alga s pokončnim kalcitnim talusom in številnimi porami, ki je živel v permu
- gínko** -a m (rod, lat. *Ginkgo*) dvodomna drevesna golosemenka s primitivnimi dvokrpimi listi, ki je bila široko razširjena v terciarju in raste še danes
- giobertit** -a [džobertít] m magnezit s kriptokristalno strukturo in opalom, nastal iz serpentina **PRIM.:** pinolít
- gíps** -a m *zastar.* → sádra
- gipskeuper** -pra [gipskôjper] m srednji del keupra s sadro v germanskem razvoju
- giroéder** -dra m kristalni lik v kubičnem kristalografskem sistemu, ki ima na vsaki ploskvi oktaedra tri neenakostranične peterokotne ploskve **S:** pentagóntrioктаéder
- gigronít** -a m kalcitni ovoj oogonija pri haracejah, ki se ohrani kot fosil
- giroplévrá** -e ž (rod, lat. *Gyropleura*) rudistna školjka, ki je živel v kredi
- giroporéla** -e ž (rod, lat. *Gyroporella*) zelena alga s kalcitnim talusom, ki je živel v permu
- girúndij** -a m kompleks glinastih kamnin v plasteh akvitanija in burdigalija v akvitski kotlini
- gismondin** -a [žizmondín] m → gismondit
- gismondit** -a [žizmondít] m brezbarven do bel monoklinski kalcijev vodni zeolit **S:** gismondin
- givetij** -a [živétij] m stopnja srednjega devona med eifelijem in frasnijem
- glabéla** -e ž **1.** srednji dvignjeni del naglavnega ščita pri trilobitih **2.** spremenjen naklonski kot čelnice pri jamskem medvedu
- glaciál** -a m vsako obdobje v Zemljini zgodovini, ko je led pokrival obsežna območja Zemljinega površja **S:** hládna dôba
- glaciálna erozija** -e -e ž dolbenje, drobljenje in odnašanje kamnin zaradi delovanja ledenika **S:** eksarácija, ledeníška erozija
- glaciálna fávna** -e -e ž živali, ki so živele v kvartarnih hladnih dobah **S:** hladnodôbna

- fávna, hladnodôbno živalstvo, mrzlodôbna fávna, mrzlodôbno živalstvo
- glaciálna flóra** -e -e ž rastline, ki so uspevale v kvartarnih hladnih dobah **S:** hladnodôbna flóra, hladnodôbno rastlínstvo, mrzlodôbna flóra, mrzlodôbno rastlínstvo
- glaciálna oblika** -e -e ž oblika površja, nastala v glacialu kot posledica delovanja ledenika, ledeniških voda ali vetra, npr. ledeniška grbina, kam, dina **S:** hladnodôbna oblika
- glaciálna usedlina** -e -e ž → glaciálni sediment, hladnodôbna usedlina
- glaciálni** -a -o prid. ki se nanaša na glacial in vsa dogajanja v glacialu, npr. glacialna favna, glacialna flora **S:** hladnodôbni, mrzlodôbni
- glaciálni sediment** -ega -ênta m sediment, ki so ga ledeniki, ledeniške vode ali veter odložili v glacialu, npr. morena (1), fluvio-glaciálni sediment, puhlica **S:** glaciálna usedlina, hladnodôbna usedlina, hladnodôbni sediment
- glaciálni tók** -ega -a m *neustr.* → ledeniški tók
- glaciálno evstatično nihanje** -ega -ega -a s evstatično nihanje morske gladine zaradi nastajanja ali taljenja ledenikov v ledeni dobi
- gláciofluviálni sediment** -ega -ênta m *neustr.* → flúvioglaciálna usedlina, gláciofluviálni sediment
- glacigéna oblika** -e -e ž oblika površja, nastala kot posledica ledeniške erozije in akumulacije, npr. ledeniška dolina, morena (2) **S:** ledeniška oblika
- glacigéni** -a -o prid. ki se nanaša na delovanje ledenikov **S:** ledeniški
- glacigéni sediment** -ega -ênta m → moréna (1), tíl
- gláciofluviálna usedlina** -e -e ž → flúvioglaciálni sediment, gláciofluviálni sediment
- gláciofluviálni sediment** -ega -ênta m sediment, nastal kot posledica delovanja ledenikov in ledeniških voda, ki so ga odložile v svojem srednjem toku **S:** flúvioglaciálna usedlina, flúvioglaciálni sediment, gláciofluviálna usedlina, ledeniško-réčna usedlina, ledeniško-réčni sediment, réčnoledeniška usedlina, réčnoledeniški sediment
- glaciologíja** -e ž veda o nastanku, napredovanju, nazadovanju, topljenju in delovanju ledenikov
- glaciálni skrilavec** -ega -vca m *neustr.* → fšanít
- gladína mórja** -e -- ž srednja višina površine mirujočega morja
- gladína podtálnice** -e -- ž ploskev odprtega vodonosnika, do katere se gladina vode dvigne
- v večjih porah, vrtnah ali vodnjakih **S:** piézometrična gladína
- glauberít** -a m svetel monoklinski mineral, natrijev kalijev sulfat
- Gláuberjeva sôl** -e solí ž svetlorumen monoklinski mineral, natrijev vodni sulfat **S:** mirabilít
- glavkofán** -a m moder monoklinski mineral, natrijev magnezijev aluminijev vodni dvojniti silikat
- glavkofánski skrilavec** -ega -vca m metamorfna skrilava kamnina z glavkofanom
- glavkonít** -a m zelen mineral iz skupine sljud, bogat z železom in magnezijem
- glavkonítни apnénc** -ega -nca m apnenec z zrnci glavkonita
- glavkonítни láporovec** -ega -vca m laporovec z zrnci glavkonita
- glavkonítни múlj** -ega -a m mulj z zrnci glavkonita
- glavkonítни peščenják** -ega -a m peščenjak z zrnci glavkonita
- glavkonítно bláto** -ega -a s *neustr.* → glavkonítни múlj
- glavkonítски lápor** -ega -ja m *neustr.* → glavkonítни láporovec
- glávna dolína** -e -e ž navadno podolgovata vdolbina v Zemljinem površju
- glávna kristalografáska ós** -e -e osí ž četrta kristalografska os v heksagonalnem in trigonalnem kristalografskem sistemu in tretja kristalografska os v vseh drugih kristalografskih sistemih **S:** navpična kristalografska ós
- glávna prvína** -e -e ž vsaka od osmih kemičnih prvin: kisik, silicij, aluminij, železo, kalcij, natrij, kalij, magnezij, ki jih je v Zemljini skorji povprečno več kot en odstotek
- glávni dolomít** -ega -a m formacija zgornjetriasnega dolomita v Alpah
- glávni lík** -ega -a m → osnôvni lík
- glávni lómni kolíčník** -ega -ega -a m *neustr.* → najvéčji lómni kolíčník
- glávni minerál** -ega -a m mineral v kamnini, po katerem se določi vrsta kamnine in se ta po njem uvrsti v sistematiko kamnin **S:** bítveni minerál
- glávni preréz** -ega -éza m → glávni presék
- glávni presék** -ega -éka m presek fosila, ki je pravokoten na najdaljšo os ali pogosto tudi na njegovo vertikalno os **S:** glávni preréz
- glávni sépt** -ega -a m → kardinálni sépt
- glávni ščíť** -ega -a m → cefalón, naglávni ščíť
- glávni zób** -ega -a m vsak od dveh ali treh osre-

- dnjih zob v heterodontnem sklepu pri školjkah **S:** kardinálni zób
- glavonožci** -ev m mn. (razred, lat. Cephalopoda) morski mehkužci z notranjim ali zunanjim skeletom, ki živijo od ordovicija dalje **S:** cefalopódi
- glêj** -a m tla v nižinah in udorinah, kjer prihaja pod vplivom talne vode v zgornjem horizontu do oksidacije in v spodnjem horizontu do redukcije železovih ionov
- glézenj** -žnja m zaokrožena izboklina na distalnem delu golenice in mečnice pri vretenčarjih **S:** maléolus
- glicimeris** -a m (rod, lat. *Glycimeris*) debelolupinasta školjka z ločnim taksodontnim sklepom in gladko lupino, ki živi od perma dalje **S:** pektúnkulus, sklédica
- glína** -e ž klastična usedlina z zrni kremena, sericita in pretežno glinenih mineralov, manjših od 0,002 mm
- glínasta karbonátna kamnína** -e -e -e ž kamnina, ki jo sestavlja od 65 % do 90 % kalcita in/ali dolomita ter glineni minerali **S:** glinéni karbonát
- glínasta primés** -e primesí ž *neustr.* → glinéna primés
- glínasti apnéec** -ega -nca m **1.** → láporni apnéec **2.** → láporasti apnéec
- glínasti dolomít** -ega -a m dolomit s primesjo glinenih mineralov
- glínasti lápor** -ega -ja m *neustr.* → glinéni láporovec
- glínasti peščenják** -ega -a m peščenjak z glineno osnovo
- glínasti rdéci želézovec** -ega -ega -vca m drobnozrnat hematit s primesjo gline
- glínasti rjávi želézovec** -ega -ega -vca m drobnozrnat limonit s primesjo gline
- glínasti skrílavec** -ega -vca m *neustr.* → skrílavi glínavec
- glínasti škrílnjik** -ega -a m *zastar.* → skrílavi glínavec
- glínastopeščení fácies** -ega -a m facies kamnin z minerali glin in s peskom
- glínati polívnik** -ega -a m *zastar.* → sívica
- glínati škrílnjik** -ega -a m *zastar.* → skrílavi glínavec
- glínavec** -vca m klastična kamnina z zrni mineralov gline, sericita, klorita in kremena, manjših od 0,002 mm **S:** argilit
- glinéna brežina** -e -e ž obrežje potoka, reke ali morja, v katerem prevladuje glina
- glinéna frákcija** -e -e ž delci usedline velikosti pod 0,002 mm
- glinéna osnôva** -e -e ž osnova iz glinenih mineralov v klastičnih kamninah **S:** glinéno lepílo
- glinéna primés** -e primesí ž primes gline v neglineni kamnini, npr. v apnencu ali peščenjaku
- glinéna usedlína** -e -e ž usedlina, v kateri prevladujejo glineni minerali
- glinénčev avanturín** -ega -a m → glinénčev aventurín
- glinénčev aventurín** -ega -a m prozoren različek oligoklaza, v katerem se preliva svetloba rdečkastožlato zaradi odbojev od drobnih lusk hematita **S:** glinénčev avanturín, sónčni kámen
- glinénčev kreménov konglomerát** -ega -ega -a m konglomerat, ki poleg kremena vsebuje prodnike granita
- glinénčev nadoméstek** -ega -tka m **1.** v *množini* skupina belih ali sivih alkalnih skeletnih alumosilikatov, ki imajo manj silicija od glinencev **2.** v *ednini* mineral iz te skupine, npr. levcit, nefelin **S:** feldspatóid, foíd
- glinénčev peščenják** -ega -a m kremenov peščenjak z alkalnimi glinenci **S:** arkóza
- glinénec** -nca m **1.** v *množini* skupina svetlih monoklinskih ali triklinskih alkalnih in kalcijevih skeletnih alumosilikatov **2.** v *ednini* mineral iz te skupine, npr. ortoklaz, mikroklin, albit, anortit **S:** živec
- glinéni apnéec** -ega -nca m *neustr.* → láporni apnéec
- glinéni cement** -ega -ênta m *neustr.* → glinéna osnôva
- glinéni karbonát** -ega -a m → glínasta karbonátna kamnína
- glinéni láporovec** -ega -vca m klastična kamnina, ki jo sestavlja od 65 % do 75 % glinenih mineralov ter kalcita in/ali dolomita
- glinéni minerál** -ega -a m **1.** v *množini* skupina belih ali svetlo obarvanih monoklinskih, navadno mikrokristalnih aluminijevih hidroksidnih listastih silikatov, ki večinoma nastajajo pri preperevanju glinencev **2.** v *ednini* vsak od mineralov iz te skupine, npr. kaolinit, illit, montmorillonit **PRIM.:** mineráli glín
- glinéni múlj** -ega -a m mulj, sestavljen iz zrn mineralov glin **S:** glinéno bláto
- glinéni skrílavec** -ega -vca m *neustr.* → skrílavi glínavec
- glinéno bláto** -ega -a s *zastar.* → glinéni múlj
- glinéno lepílo** -ega -a s *zastar.* → glinéna osnôva
- glínica** -e ž aluminijev oksid, vmesni proizvod pri pridobivanju aluminija iz boksita

glínični piroksén -ega -a m *neustr.* piroksen, ki vsebuje aluminijev oksid

glínovec -vca m *neustr.* → glínavec

globálna tektónika -e -e ž teorija o počasnem gibanju litosferskih plošč na astenosferi, o stikanju plošč vzdolž sorazmerno ozkih con z veliko vulkansko in/ali seizmično aktivnostjo in o njihovem spreminjanju **S:** potovanje kontinéntov, premíkanje kontinéntov, tektónika plóšč **PRIM.:** Wégenerjeva teoríja

globigerína -e ž (rod, lat. *Globigerina*) planktonska foraminifera s kroglastimi kamricami, ki živi od krede dalje

globigerínski láporovec -ega -vca m laporovec, ki vsebuje globigerine

globigerínski múlj -ega -a m usedlina, sestavljena pretežno iz hišic globigerin **S:** globigerínsko bláto

globigerínsko bláto -ega -a s → globigerínski múlj

globínska erozíja -e -e ž erozija dolinskega dna **S:** tálna erozíja

globínska sondáža -e -e ž → globínsko vrtanje

globínska vrtína -e -e ž → vrtína

globínsko vrtanje -ega -a s vrtanje v večjo globino Zemljine skorje za pridobitev jedra ali za izkoriščanje vode, nafte, plina **S:** globínska sondáža, globôko vrtanje

globočnína -e ž magmatska kamnina v Zemljini skorji z enakomerno znato strukturo, nastala iz magme **S:** intruzív, intruzívna kamnína, plutonít, vdornínska kamnína

globôka tlà -ih tál s mn. spodnja plast tal v pedološkem profilu, sestavljena iz drobcev slabo razpadle kamninske podlage

globôki krás -ega -a m kras, v katerem je cona vodnih kanalov debela več sto metrov

globôki pláz -ega plazú m plaz, pri katerem je drsina na globini nekaj deset metrov

globôki potrès -ega -ésa m potres, pri katerem je potresno žarišče v globini, večji od 300 km

globôko mórje -ega -a s območje morja v globini od 4000 m do 6500 m **S:** abisálno mórje

globokomôrska usedlína -e -e ž → globokomôrski múlj

globokomôrski járek -ega -rka m podolgovata ozka udorina s strmimi stenami na morskem dnu **S:** járek (2), oceánski járek, podmôrski járek

globokomôrski múlj -ega -a m usedlina globokega morja, sestavljena iz drobnih zrn kremenca in glinenih mineralov **S:** globokomôrska

usedlína, globokomôrsko bláto **PRIM.:** módrí múlj, rdéči múlj

globokomôrski sediment -ega -ênta m navadno drobnozrnat sediment, odložen v globokem morju, npr. rdeči múlj

globokomôrsko bláto -ega -a s *zastar.* → globokomôrski múlj

globôko vrtanje -ega -a s → globínsko vrtanje

globorotálíja -e ž (rod, lat. *Globorotalia*) planktonska foraminifera z ravno dorzalno stranjo in povešenimi kamricami, ki živi od paleocena dalje

globotrunkána -e ž (rod, lat. *Globotruncana*) planktonska foraminifera, ki je živela v zgornji kredi

globotrunkánski apnévec -ega -nca m apnévec z ostanki globotrunkan

glóbston -a m (ang. globestone) karbonatna kamnina, nastala na grebenu, ki jo gradijo grebenski organizmi, prirasli drug nad drugim

globulít -a m drobno okroglo zrno zgoščenega stekla v steklasti predornini

glodáč -a m vsak od štirih podaljšanih zob sekalcev s stalno rastjo pri glodavcih

glodávci -ev m mn. (red, lat. Rodentia) sesalci z zobmi, prirejenimi za glodanje, npr. bober, miš

glomeroporfírska tekstúra -e -e ž neenakomerna razporeditev in koncentracija vtrošnikov v predornini

glomospíra -e ž (rod, lat. *Glomospira*) mikroforaminifera z dvema kamricama, od katerih je druga neurejeno ovita okoli prve, ki živi od silurja dalje

glosópteris -a m (rod, lat. *Glossopteris*) praprotnica z jezičastimi listi, ki je rastla v permu in triasu

gmôta -e ž večje kamninsko ali ledeno telo, npr. koralni greben, ledena gora **S:** mása

gnájs -a m zrnata skrilava metamorfna kamnina z alkalnimi glinenci, kremenom in sljudo kot bistvenimi minerali **S:** rúla

gnájsasta tekstúra -e -e ž vzporedno plastnata, gnajsu podobna tekstura kamnine

gnájsov blestník -ega -a m blestník, ki vsebuje glinence in je prehod v gnajs **S:** gnájsov sljúdovec

gnájsov konglomerát -ega -a m konglomerat, v katerem prevladujejo prodniki gnajsa

gnájsov sljúdovec -ega -vca m → gnájsov blestník

gníli glén -ega -a m *zastar.* → sapropél

gniloživka -e ž → saprofit

gnomónska projékcija -e -e ž v *kristalografiji*

projekcija pravokotnice na kristalno ploskev, ki izhaja iz središča snopiča pod projekcijsko ravnino **S**: centralna projekcija

gnomostereografska projékcija -e -e ž → stereografska projekcija

góbasta kóst -e kósti ž *neustr.* → góbasta kostnina

góbasta kostnina -e -e ž notranje kostno tkivo, razporejeno v stebričkih **S**: kóstna púhlica

góbasta láva -e -e ž lava (2) z vesikulami (1)

góbasta skála -e -e ž *neustr.* → skálna góba

goethit -a [getít] m rjav do črn rombični mineral, železov oksihidroksid **S**: rjavi svitogláv

Goldschmidtova razdelitev Zémlje -e -tve -- [goltšmítova] ž *po Goldschmidtu* razdelitev Zemlje glede na relativno in absolutno zaporeditev elementov v Zemljini skorji, na migracijo kemičnih elementov v različnih delih Zemljine skorje in zakonitosti, ki to regulirajo

golén -i ž del zadnje ali spodnje okončine med kolenom in gležnjem pri večini vretenčarjev

S: crus

golenica -e ž močnejša kost na medialni strani goleni pri vretenčarjih **S**: piščál, tlbija

golíca -e ž del naravno razkritega kamninskega telesa na Zemljinem površju **S**: izdánek

gólí krás -ega -a m krás, kjer je apnenec razgaljen, brez preperine **S**: odkríti krás

góló imé -ega -na s ime nove vrste fosila, navedeno v besedilu brez predpisanega podrobnega opisa in slike **S**: nómen núdum

goloseméneke -énk ž mn. (skupina, lat. Gymnospermae) rastline z enospolnimi cvetovi in semen-skimi zasnovami na površini plodnih listov, ki rastejo od karbona dalje

gomôla -e ž *zastar.* → skrilavi glínavec

gomólj -a m elipsoidno, okroglo ali nepravilno oblikovano mineralno telo v sedimentnih kamninah **S**: nódula

gomóljasta rúda -e -e ž ruda, v kateri so rudni minerali v gomoljih, npr. podmorska manganova ruda **S**: nodulárna rúda

gomóljasta struktúra -e -e ž struktura, značilna po večjih zaobljenih vključkih v kamnini **S**: nodulárna struktúra

gomóljasti apnénece -ega -nca m apnenec z gomolji **S**: nodulárni apnénece

Gondwana -e [gondvána] ž velik kontinent na južni Zemljini polobli od kambrija do krede, ko je razpadel v Afriški kraton, Indijski ščit, Arabski kraton, Južnoameriški kraton, Avstralski kraton in Antarktični kraton

goniatít -a m (rod, lat. *Goniatites*) amonit s pre-

prosto lobno linijo, ki je živel od devona do triasa

goniatítna lóbná líniya -e -e -e ž šiv z gladkimi sedli in lobi, značilen za spodnjetriasne in starejše amonite

goniométer -tra m **1.** priprava za merjenje kotov v kristalu **2.** del rentgenskega aparata za merjenje odboja rentgenskih žarkov od uprašenih kristalov

gonnardít -a m brezbarven, bel do rumenkast, domnevno tetragonalni natrijev kalcijev zeolit

gôra -e ž *v geomorfologiji* zaključen del Zemljinega površja, ki se znatno dviguje nad okolico

goréči ognjeník -ega -a m *neustr.* → aktivni ognjenik, aktivni vulkán, delujoči ognjenik, delujoči vulkán

Goriško-Vipávski sinklinórij -ega -a m sinklinorij iz paleocenskih in eocenskih plasti na območju Vipavske doline, Gorice in severnega dela Goriških brd

gorljíva kamnína -e -e ž kamnina, ki vsebuje večje količine bitumna, ogljika, npr. gorljivi skrilavi glínavec **S**: gorljívi skrilávec **PRIM.:** kávtstobiólit

gorljívi skrilávec -ega -vca m *zastar.* → gorljíva kamnína

gornejgrájske plasti -ih -- ž mn. oligocenske plasti laporovca, glínavca in apnenca s koralami, polži in školjkami v okolici Gornjega Grada

górno plasti -- -- ž mn. karbonatne plasti spodnjega in srednjega karnija v Lombardijskih Alpah

gorotvórna síla -e -e ž síla, ki povzroča orogenezo

gorotvórni pritísk -ega -a m *neustr.* → gorotvórni tlák

gorotvórni procés -ega -a m → orogenéza

gorotvórni tlák -ega -a m napetost v Zemljini skorji zaradi premikanja litosferskih plošč

gorotvórnost -i ž → orogenéza

goróvje -a s **1.** naguban ali razlomljen ravni ali upognjeni del Zemljine skorje, nastal pri orogenezi, npr. Alpidi, Dinaridi **S**: gôrstvo (1), orogén **2.** *v geomorfologiji* v zaključeno celoto povezane gore, npr. gorovje Kamniško-Savinjskih Alp

gôrska gmôta -e -e ž geografsko omejeno gorstvo enakega nastanka **S**: masív (4)

gôrska plutovína -e -e ž *neustr.* → gôrsko úsnje

gôrski mahagónij -ega -a m *zastar.* → obsidián

gòrski sklòp -ega sklòpa m masiv, sestavljen iz več pogorij ali gora, npr. Alpe

Gorskokótarsko-Goteníška struktúrna enòta -e -e -e ž → Velikogòrsko sinklinálno obmòčje

gòrsko mléko -ega -a s usedlina kalcita, huntita ali dolomita v jamah **S:** jámsko mléko, ólševsko mléko, špèh

gòrsko úsnje -ega -a s listasti različek krizotila **S:** kaméno úsnje, pilolít

gòrsko zlató -ega -á s *zastar.* → rúdno zlató

gòrsko zrcálo -ega -a s → tektónska dísa

górstij -a m stopnja zgornjega silurja med homerijem in ludfordijem

górstvo -a s **1.** naguban ali razlomljen ravni ali upognjeni del Zemljine skorje, nastal pri orogenezi, npr. Alpídi, Dinarídi **S:** goròvje (1), orogén **2.** v *geomorfologiji* v zaključeno celoto povezana gorovja, npr. Dinarsko gorstvo

gósavska formácija -e -e ž senonske klastične kamnine z zaplatami rudistnih grebenov v Severnih Alpah **S:** gósavska kréda

gósavska kréda -e -e ž senonske klastične kamnine z zaplatami rudistnih grebenov v Severnih Alpah **S:** gósavska formácija

goslarít -a m bel monoklinski mineral, vodni cinkov sulfat **S:** béla gálica, cínkova gálica

gósta kamnína -e -e ž *zastar.* → mikrokristálna kamnína

gósti apnévec -ega -nca m *zastar.* **1.** → mikrosparít **2.** → mikrít

gostòta -e ž razmerje med homogeno maso in njeno prostornino, izraženo v kg/m³ **PRIM.:** specifična téža

gotlándij -a m *zastar.* → silúr

göttweiški ínterstadial -ega -a [getvájški] m *neustr.* → srédnji würm

gòvske plasti -ih -- ž mn. oligocenske in miocenske plasti peska, peščenjaka in laporovca s foraminiferami v Posavskih gubah

gòvški pések -ega -ska m oligocenski in miocenski pesek v govških plasteh v Posavskih gubah

gózdni kònj -ega kònja m → mezohíp

gradácija -e ž manjšanje velikosti zrn v plasti od spodaj navzgor **S:** postópna zrnavost

grádbeni kámen -ega -mna m v *kamnoseštvu* naravni kamen, ki se uporablja v gradbeništvu, npr. grušč

graduálna plástnatost -e -i ž *neustr.* → graduírana plástnatost, postópna plástnatost

graduírana plástnatost -e -i ž spreminjanje debeline plasti v geološkem profilu **S:** postópna plástnatost

gráfíčna struktúra -e -e ž struktura globočin ali žilnin granitske skupine, v kateri se pravilno preraščajo kristali kremenca in ortoklaza **S:** pisménkasta struktúra, simétríčno preráščanje

grafít -a m črn heksagonalni mineral, prvina (2) **PRIM.:** diamánt

grafítít -a m metamorfna kamnina, v kateri prevladuje grafit

grafítna glína -e -e ž glina s primesjo grafita

grafítni skrilavi glínavec -ega -ega -vca m skrilavi glinavec s primesjo grafita

grafitoid -a m **1.** grafit meteorskega izvora **2.** → šungít

grafítov gnájs -ega -a m gnajs z grafitom kot značilnim mineralom

grahamít -a m **1.** črn mineral iz skupine asfaltitov **2.** → mézosiderít

gráhovec -vca m aragonit v obliki kroglastih zrn z lupinasto zgradbo velikosti nekaj mm **S:** gráševec

grájzen -zna m → greisen

grajzenênje -a s → grajzenizácija

grajzenizácija -e ž pnevmatolitsko spreminjanje granita v kamnino iz kremenca, muskovita, lepidolita s primesmi topaza, turmalina, kasiterita in volframita zaradi delovanja fluorovodikove kisline **S:** grajzenênje

gramòz -óza m *neustr.* **1.** → grúšč **2.** → pród

gramózna jáma -e -e ž večji izkop proda ali grušča za gradbene namene

granát -a m **1.** v *množini* skupina različno obarvanih kubičnih otočnih silikatov s kationi kalcija, magnezija, mangana, železa, aluminija in kroma, ki določajo njegovo ime **2.** v *ednini* mineral iz te skupine, navadno okrasni kamen (1), npr. pirop, andradit, almandin, grosular, spesartín, uvarovít

granatít -a m kontaktno metamorfna kamnina, v kateri prevladuje granat **S:** granátovec

granatoéder -dra m *zastar.* → rómbni dodekaéder

granátov blestník -ega -a m blestnik z granatom kot značilnim mineralom **S:** granátov sljúdovec

granátovec -vca m kontaktno metamorfna kamnina, v kateri prevladuje granat **S:** granatít

granátov filít -ega -a m filit s kristaloblasti granata

granátov-salítov skárn -ega -a m skarn iz granatov in salita

granátov sljúdovec -ega -vca m → granátov blestník

granít -a m globočina granitske skupine

granitenje -a s metasomatsko prehajanje v kamnine s kemično sestavo in strukturo granita
S: granitizacija
granitit -a m → biotitov granit
granitizacija -e ž metasomatsko prehajanje v kamnine s kemično sestavo in strukturo granita **S:** granitenje
granitna magma -e -e ž magma, ki jo sestavlja od 65 % do 75 % silicijevega dioksida, prevladujoči kalijevi in natrijevi oksidi ter zelo malo železovih oksidov
granitna skórja -e -e ž del Zemljine skorje debeline do 60 km, sestavljen pretežno iz granita in drugih saličnih magmatskih kamnin ter metamorfnih in sedimentnih kamnin **S:** kontinentalna skórja, siál
Granitni metamórni pás -ega -ega pasú m pas iz sienit-granita, tonalita in metamorfnih kamnin, ki poteka od Črne na Koroškem do območja severno od Velenja
granitni porfir -ega -ja m nediferencirana žilnina granitske skupine
granitoídna struktúra -e -e ž enakomerno zrnata struktura, podobna granitni
granitov konglomerát -ega -a m konglomerat iz prodnikov granita
granitporfir -ja m *neustr.* → granitni porfir
granitska skupína -e -e ž skupina magmatskih kamnin s kremenom in alkalnimi glinenci kot bistvenimi minerali
granitska struktúra -e -e ž struktura, pri kateri so zrna mineralov približno enako velika in enakomerno razporejena v kamnini
granoblastična struktúra -e -e ž homeoblastična struktura neskrilavih metamorfnih kamnin, v katerih se zrna zajedajo drugo v drugega, npr. pri marmorju
granodiorit -a m globočina dioritske skupine s kremenom in več alkalnimi glinenci kot v kremenovem dioritu
granofir -ja m predornina granitske skupine, pri kateri so v mikrokristalni osnovi vtrošniki kremenca in ortoklaza **P:** vitrofir
granulácija -e ž velikost zrn v sedimentu ali sedimentni kamnini **S:** zrnavost (1)
granulacijska analiza -e -e ž *neustr.* → granulometrična analiza
granulít -a m kremenovo glinenčeva regionalno metamorfna kamnina z granoblastično strukturo, nastala pri visoki temperaturi v granulitnem faciisu **S:** hálleflinta, leptinít, leptít
granulítne faciés -ega -a m metamorfni faciés kamnin, nastalih pri tlakih do 12×10^8 Pa in temperaturah nad 650 °C

granulítska struktúra -e -e ž drobnozrnata struktura globočin ali žilnin granitske skupine z malo muskovita **S:** aplítska struktúra
granulítsko-ofítska struktúra -e -e ž *neustr.* → ofítska struktúra
granulométrična analiza -e -e ž sedimentološka metoda, s katero se določa zrnavost
granulométrični diagrám -ega -a m grafični prikaz razmerja med količinami zrn z različnim premerom
graptolíti -ov m mn. (poddeblo, lat. Graptolithina) paleozojski morski kormijski organizmi, katerih osebki so živeli v hitinastih tekah
graptolítne skrílavec -ega -a m skrílavi glinavec z graptoliti
gráševéc -vca m *zastar.* → gráhovec
Gráški paleozóik -ega -a m gruda paleozojskih kamnin v jugovzhodnem delu Zgornjega Avstroalpina, ki je severozahodno od Gradca, v Remšniku in Kozjaku na površini, ostali del do Južnogradiščanskega praga pa leži pod terciarnimi sedimenti in sedimentnimi kamninami Štajerskega bazena
grauwaka -e [grauváka] ž *zastar.* 1. → múljasti peščenják 2. → ltični peščenják
graviméter -tra m priprava za merjenje Zemljinega težnostnega pospeška
gravimétrična anomalíja -e -e ž anomalija, pri kateri se pojavljajo razlike med opazovanjem in normalnim gravitacijskim poljem
gravimétrična merítev -e -tve ž *neustr.* → gravimétrično mérjenje
gravimétrični profil -ega -a m diagram vrednosti Zemljinega pospeška v določenem profilu **S:** gravitacijski profil
gravimétrično mérjenje -ega -a s ugotavljanje velikosti Zemljinega težnostnega pospeška
gravimetríja -e ž geofizikalna metoda za merjenje Zemljinega težnostnega pospeška, s katero se ugotavljajo razlike v kamninski sestavi v litosferi
gravitácija -e ž privlačnost med dvema masama, npr. Zemljina gravitacija **S:** téžnost
gravitacijska diferenciácija -e -e ž ločevanje magme med kristalizacijo zaradi različne gostote že kristaliziranih zrn mineralov
gravitacijski izvír -ega -a m izvir, ki ima v zaledju izdaten vodonosnik in njegova gladina ne vpliva na izdatnost izvira **S:** izlívni izvír
gravitacijski profil -ega -a m diagram vrednosti Zemljinega pospeška v določenem profilu **S:** gravimétrični profil
gravitacijski transport -ega -a m drsenje, kota-

ljenje, padanje kamnin ali prepernin po pobočju zaradi prostega pada

gravitacijsko separiranje -ega -a s ločevanje mineralnih zrn po njihovi gostoti v tekočini ali zračnem toku

grebén -a m **1.** kopasta ali podolgovata tvorba na morskem dnu, ki jo gradijo skeleti koral, hidrozojev, rudistov, spužev, mahovnjakov, **2.** dvignjena podolgovata tvorba na morskem dnu, nastala ob stikih litosferskih plošč **3.** dvignjena podolgovata tvorba na skeletnih elementih organizmov, npr. na loputih školjk, kosteh vretenčarjev

grebénska bréča -e -e ž breča iz drobcev organogenih morskih grebenov

grebénska korála -e -e ž hermatipična korala, ki gradi greben s svojo kolonijo

grebénska lagúna -e -e ž plitev vodni bazen na nizki morski obali, od odprtega morja ločen z ozkim pasom kopnega **S:** lagúna (1)

grebénski apnénc -ega -nca m neplastnat apnenec, nastal iz skeletov organizmov, ki gradijo grebene **S:** čérski apnénc

grebénski detrit -ega -a m drobci organskih skeletov in kamnin ob vznožju grebena **S:** grebénski detritus

grebénski detritus -ega -a m → grebénski detrit

grebénski fácies -ega -a m facies, za katerega so značilni grebenski organizmi

grebénski organizmi -ih -ov m mn. organizmi, katerih skeleti gradijo grebene

grebénski sediment -ega -ênta m sediment, nastal iz skeletov grebenskih organizmov

greenlandit -a [grinlandít] m → kolumbít

greenockit -a [grinokít] m rumen heksagonalni mineral, kadmijev sulfid

greigit -a [grajgít] m → melnikovít

gréinston -a m → flótston

greisen -sna [grájzen] tudi grájzen -zna m globočina granitske skupine, ki jo sestavljajo kremen, muskovit in topaz s primesjo turmalina, fluorita, rutila, kasiterita in volframita

grênka sôl -e ž → epsomít

gréz grezí ž *zastar.* → méljasta glína, múlj

gríč -a m v *geomorfologiji* nižji hrib

gríčasta tálnomorénska pokrájina -e -e -e ž pokrajina iz talne morene na obrobju celinskega ledu, za katero so značilne številne do nekaj metrov visoke vzpetinice s strmimi pobočji in z vodo zalite ali zamočvirjene okrogle globeli

gríčévje -a s v *geomorfologiji* nižji gríči

griesbachij -a [grizbáhij] m stopnja spodnjega triasa med changhsingijem in dienerijem

gríntavec -vca m *zastar.* → dolomít (2)

gróba kamnína -e -e ž *neustr.* → debélókristálna kamnína

gróblja -e ž → moréna (2)

gródenska formácija -e -e [grédenska] ž srednjepermske plasti rdečega ali sivega konglomerata, peščenjaka in glinavca v Karavankah in Škofjeloškem hribovju

gródnica -e ž neparna kost na trebušni ali sprednji strani prsnega koša pri večini vretenčarjev **S:** prsna kóst, prsnica, stêrnum (2)

gròh gróha m *zastar.* → túf

grôhasta kamnína -e -e ž *neustr.* → túf

grorudít -a m predornina granitske skupine z osnovo iz drobnozrnatega mikroklina, akmita in kremenca in z vtrošniki mikroklina ali mikroperitita

grosulár -ja m zelen, rjav ali brezbarven kalcijev aluminijev granat **S:** grosularít **PRIM.:** suksinít (2)

grosularít -a m → grosulár

grothit -a [grotít] m *zastar.* → sfén, titanít

grózdasta oblika -e -e ž združena, večja zaobljena mineralna zrna v obliki, podobni grozdu **S:** grózdasti posnétek

grózdasta struktúra -e -e ž kolomorfná struktúra s polkroglastimi oblikami na površini minerala

grózdasti posnétek -ega -tka m *zastar.* → grózdasta oblika

grúda -e ž od vseh strani s prelomi omejen in dvignjen del Zemljine skorje **S:** hórst, tektónska grúda **P:** kotlína **PRIM.:** tektónska gréda

Grúda Ájdovske planóte -e -- -- ž gruda iz triasnih in jurskih plasti, ki je na jugu omejena s Straškim prelomom, na jugozahodu z Žužemberškim prelomom in na severovzhodu z Novomeškim prelomom

Grúda Bóča -e -- ž gruda iz paleozojskih, mezozojskih in terciarnih plasti na širšem območju Boča

Grúda Gorjáncev -e -- ž gruda iz triasnega dolomita, jurskih plasti in krednih pelagičnih sedimentov na območju Gorjancev **S:** Hórst Gorjáncev

Grúda Kíškega hribóvja -e -- -- ž gruda iz triasnih kamnin, preko katerih transgresijsko ležijo kredne pelagične plasti, od Mokronoškega nagubanega območja ločena s Škočjanskim prelomom, na jugu pa s Krško sinklinalo

Grúda Poljánske gôre -e -- -- ž gruda iz tria-

snih, jurskih in krednih plasti med Žužemberškim, Novomeškim in Straškim prelomom ter Gorjanci

grúdasta tekstúra -e -e ž tekstura slabo vezanih kamnin z neravno površino

grúdasto gorôvje -ega -a s gorovje, nastalo zaradi premikov ob bolj ali manj vertikalnih prelomih

grúdočni potrés -ega -ésa m potres, ki nastane pri dviganju ali spuščanju grud

grúpa -e ž litološka enota, ki združuje več formacij **S:** skupina

grúšč -a m klastična usedlina z ostrorobimi delci kamnin, večjimi od 2 mm, ki so nastali z mehničnim preperevanjem **S:** drobír, láberje, razvál, sesutína, tálus (3)

grúščnata glína -e -e ž glina s primesjo grušča
grúščnati stôžec -ega -žca m nasipni stožec (2) iz grušča

gschnitzski stádij -ega -a [kšnícki] m prva faza umikanja ledenika v mlajšem dryasu v Alpah

g/t g/t-ja [gè na tð in gé na té] m simbol (gram na tono) enota za opredeljevanje zelo majhnih količin mineralov v kamnini ali rudi, izražena v gramih **S:** ppm

guadalupij -a [gvadalúpij] m serija srednjega perma med cisuralijem in lopingijem

guáno -a m → gváno

gúba -e ž vbočeni ali izbočeni del plasti, nastal zaradi tektonskih procesov

gúbanje -a s plastično deformiranje kamninskih plasti zaradi delovanja tangencialnih sil v Zemljini skorji

gúbasto gorôvje -ega -a s gorovje (1), nastalo predvsem z gubanjem kamnin **S:** gúbasto gôrstvo

gúbasto gôrstvo -ega -a s gorstvo (1), nastalo predvsem z gubanjem kamnin **S:** gúbasto gorôvje

gudmundít -a m srebrno bel do jekleno siv monoklinski mineral, železov antimonov sulfid

gujót -a m → guyot

gummít -a m **1.** vsak od rumenih, rdečih, rjavih sekundarnih mineralov, gelastih uranovih, torijevih in svinčevih vodnih oksidov, razpa-

dni produkti uraninita **S:** uránova ókra **2.** → halloysit

günška hládna dôba -e -e -e [gínška] ž stopnja med donavsko-günškim in günško-mindelskim interglacialom v Alpah **S:** günški glaciál, günz

günški glaciál -ega -a [gínški] m stopnja med donavsko-günškim in günško-mindelskim interglacialom v Alpah **S:** günška hládna dôba, günz

günško-míndelska tópla dôba -e -e -e [gínško] ž stopnja med günškim in mindelskim glacialom v Alpah, **S:** günško-míndelski ínterglaciál

günško-míndelski ínterglaciál -ega -a [gínško] m stopnja med günškim in mindelskim glacialom v Alpah **S:** günško-míndelska tópla dôba

günz -a [gínc] m → günška hládna dôba, günški glaciál

Gútenbergova diskontinuitéta -e -e ž meja med Zemljinim plaščem in Zemljinim jedrom **S:** Gútenbergov preslédek

Gútenbergov preslédek -ega -dka m meja med Zemljinim plaščem in Zemljinim jedrom **S:** Gútenbergova diskontinuitéta

guttensteinski apnénc -ega -nca [gutenštájnski] m temen anizijski apnenec in dolomit v Severnih Apneniških Alpah

guttensteinski skládi -ih -ov [gutenštájnski] m mn. spodnje- in srednjanizijski apnenčev in dolomitni facies v Severnih Apneniških Alpah

guyot -ja [gió in gujót] tudi gujat -a m mizasta gora v morju

Gvajánski ščit -ega -a m severovzhodni del Južnoameriškega kratona severno od reke Amazonke

gváno -a tudi guáno -a m nakopičeni ptičji ali netopirjevi iztrebki, bogati s fosfati in nitrati, ki se uporabljajo za gnojilo

gyttja -e [gítja in žítja] ž sladkovodni mulj z organsko snovjo, nastal v anaerobnih pogojih

gzelij -a [gžélij] tudi gžélij -a m serija zgornjega karbona med kasimovijem in cisuralijem

gžélij -a m → gzelij

habazít -a m bel ali rožnat triklinski kalcijev kalijev natrijev vodni zeolit

háda kristál -- -a m → kristál háda

hadál -a m območje morskega dna, pretežno v globokomorskih jarkih, pod globino 6.500 m
S: hadalna cóna, hadálni pás

hadálna cóna -e -e ž → hadál, hadálni pás

hadálni pás -ega pasú m območje morskega dna, pretežno v globokomorskih jarkih, pod globino 6.500 m
S: hadál, hadálna cóna

hadáik -a m eonotem med gamovikom in arhaikom
PRIM.: kózmíčna éra

hádo kristál -- -a m *neustr.* → kristál háda

Háidingerjeva léča -e -e ž → dikroskóp

halcedón -a m *neustr.* → kalcedón

hálda -e ž *neustr.* → odvál

halít -a m brezbarven kubični mineral, natrijev klorid

halkantít -a m moder triklinski mineral, vodni bakrov sulfat
S: bákrova gálica, módra gálica

halkocít -a m *neustr.* → halkozín

halkofílna prvína -e -e ž **1.** *po Goldschmidtu* prvína, ki se z žveplom veže v sulfidne minerale, npr. selen, arzen, železo, svinec, cink, kadmij, baker, srebro
2. prvína, obogatena v sulfidni fazi

halkográfska preiskáva -e -e ž *zastar.* preiskava z mikroskopom z odsevno svetlobo

halkográfski mikroskóp -ega -a m *zastar.* → mikroskóp z odsévno svetlôbo

halkopirít -a m kovinsko zelenkastorumen tetragonalni mineral, bakrov železov sulfid
S: bákrov křšec

halkopirotín -a m pirotin s primesjo bakra

halkosfêra -e ž spodnji del Zemljinega plašča, sestavljen iz kovinskih oksidov in sulfidov
S: stereosfêra

halkotrihít -a m vlaknati kuprit

halkozín -a m siv do črn rombični mineral, bakrov sulfid
S: bákrov sijájnik

hálleflinta -e [heleflínta] ž → granulít, leptít

halloysit -a [halojzít] m bel monoklinski glineni mineral, aluminijev listasti silikat, ki je

strukturno različen od kaolinita in po kemični sestavi enak s kaolinitom
S: gummít (2)

hallstattski apnénc -ega -nca [hálštatski] m ladinijski, karnijski in norijski apnenec na vzhodu Severnih Apneniških Alp

hallstattski fácies -ega -a [hálštatski] m norijski rožnati plitvomorski apnenci z glavonožci v Severnih Apneniških Alpah in Zahodnih Alpah

halóbija -e ž (rod, lat. *Halobia*) školjka s tankima, sploščenima loputama z radialnimi rebri, ki se končujejo pod vrhom brez reber, ki je živel v triasu

halóbijsko ušesce -ega -a s značilno trikotno polje ob vrhu, ki se po ornamentaciji ločuje od drugih delov lupine halobije in je pomemben taksonomski znak

haloíd -a m **1.** *v množini* tretji razred v sistematiki mineralov, v katerega so uvrščeni minerali, ki so spojine kovin ali nekovin s halogenskimi elementi
2. *v ednini* mineral iz te skupine, npr. halít, fluorit

haloídna snôv -e snová ž *neustr.* → haloíd (1)

haloídna sôl -e solí ž *neustr.* → haloíd (2)

Háloška antiklinála -e -e ž antiklinala iz miocenskih plasti na območju med Poljčanami, Bočem, Žetalami, Podlehnikom in Dravinjo

háma -e ž (rod, lat. *Chama*) školjka iz skupine hamid, ki živi od krede dalje

hamíde -íd ž mn. (družina, lat. *Chamidae*) školjke z debelo lupino, zelo nagnjenim vrhom, velikim ligamentom in pahiodontnim sklepom

hamídni apnénc -ega -nca m apnenec z ostanki hamid

hanbulóški skládi -ih -ov m mn. zgornjejanizični apnenčevi skladi z amoniti iz okolice Han Buloga pri Sarajevu

haracêje -êj ž mn. (razred, lat. *Charophyta*) sladkovodne, brakične ali morske alge, pogoste v paleocenskih apnencih Dinaridov
S: harofítí, poróžnice

haracêjski apnénc -ega -nca m apnenec z ostanki haracej

hardground -a [hardgráund] m litificirano mor-

- sko dno, na katerem so sledovi vrtnja organizmov in so izvrtine navadno prevlečene z železovim hidroksidom **S:** trdno dnò
- harmónična gúba** -e -e ž guba iz plasti (4) enotne sestave **P:** disharmónična gúba
- harmotóm** -a m brezbarven, bel do rdečerjav monoklinski barijev natrijev kalcijev zeolit
- harofíti** -ov m mn. (razred, lat. Charophyta) sladkovodne, brakične ali morske alge, pogoste v paleocenskih apnencih Dinaridov **S:** haracéje, poróžnice
- harzburgit** -a [harcburgít] m globočnina peridotitske skupine z olivinom in rombičnimi pirokseni **PRIM.:** Iherzolit
- hasmolítična baktérija** -e -e ž bakterija, ki živi v majhnih prostorih v kamnini
- hastárij** -a m stopnja spodnjega karbona med famennijem in ivorijem
- Hatch-Slackov ciklus** -ega -a [hécslékov] m fotosintezni ciklus pri nižjih rastlinah
- hausmannít** -a m črn tetragonalni mineral, manganov oksid
- hauterivij** -a [otrívij] m stopnja spodnje krede med valanginijem in barremijem
- Haüyev zákon** -ega -óna [hajíjev] m zakon o razmerjih med odseki, ki jih na kristalografskih oseh odsekajo kristalne ploskve in so enostavna racionalna števila **S:** zákon o racionalnih parámetrih
- haüyn** -a [hajín] m moder glinenčev nadomestek, natrijev kalcijev alumosilikat s sulfatnimi ali sulfidnimi ioni
- haüynov bazált** -ega -a [hajínov] m alkalni bazalt, ki vsebuje haüyn
- Haversov kanál** -ega -a [hájversov] m vzdolžni kanal v skeletu vretenčarjev
- hazardít** -a m → bastít
- Hebrídski kratón** -ega -a m severovzhodni del Lavrencije
- hedenbergít** -a m črn monoklinski kalcijev železov piroksen
- heidelberška čeljúst** -e -i [hájdəlberška] ž spodnja čeljúst heidelberškega človeka, odkrita v srednjepleistocenskem rečnem pesku pri kraju Mauer blizu Heidelberga
- heidelberški človek** -ega -éka [hájdəlberški] m (vrsta, lat. *Homo heidelbergensis*) ena izmed oblik v razvojnem nizu človeka, prednik neandertalca
- heksaéder** -dra m kristalni lik kubičnega kristalografskega sistema s šestimi enakimi kvadrati, ki so drug na drugega pravokotni **S:** kócka (1)
- heksagonálna bípiramída** -e -e ž bipirami-
- da z dvanajstimi enakimi enakokrakimi trikotniki
- heksagonálna bípiramídna vrsta simetrije** -e -e -e -- ž (simbol 6/m) vrsta simetrije, ki ima vertikalno šestštevno os simetrije in pravokotno nanjo ravnino simetrije
- heksagonálna piramída** -e -e ž piramida s šestimi enakimi enakokrakimi trikotniki
- heksagonálna piramídna vrsta simetrije** -e -e -e -- ž (simbol 6) vrsta simetrije, ki ima vertikalno šestštevno os simetrije
- heksagonálna prizma** -e -e ž prizma s šestimi enakimi ploskvami, ki imajo vzporedne robove
- heksagonálna singoníja** -e -e ž kristalografski sistem s tremi enako dolgimi kristalografskimi osmi, med katerimi so koti 120°, in eno z različno, daljšo ali krajšo osjo, ki je pravokotna nanje in je šestštevna ali šestštevna zrcalnosučna os simetrije **S:** heksagonálni kristalográfski sistém, heksagonálni sestáv
- heksagonálna trapezoédrična vrsta simetrije** -e -e -e -- ž (simbol 622) vrsta simetrije, ki ima vertikalno šestštevno os simetrije in pravokotno nanjo šest dvoštevnihi osi
- heksagonálni kristalográfski sistém** -ega -ega -a m kristalográfski sistem s tremi enako dolgimi kristalografskimi osmi, med katerimi so koti 120°, in eno z različno, daljšo ali krajšo osjo, ki je pravokotna nanje in je šestštevna ali šestštevna zrcalnosučna os simetrije **S:** heksagonálna singoníja, heksagonálni sestáv
- heksagonálni kúboktaéder** -ega -dra m *neustr.* → piramídna kócka, tétrakisheksaéder
- heksagonálni minerál** -ega -a m mineral, ki kristali v heksagonalnem kristalografskem sistemu
- heksagonálni sestáv** -ega -áva m *zastar.* → heksagonálna singoníja, heksagonálni kristalográfski sistém
- heksagonálni trapezoéder** -ega -dra m kristalni lik z dvanajstimi trapezoidi
- heksákisoktaéder** -dra m kristalni lik v kubičnem kristalografskem sistemu, ki ima na vsaki ploskvi oktaedra šest enakokrakih trikotnikov **S:** diamantoéder, heksaoktaéder
- heksákistetraéder** -dra m kristalni lik v kubičnem kristalografskem sistemu, ki ima na vsaki ploskvi tetraedra šest enakokrakih trikotnikov
- heksaoktaéder** -dra m → heksákisoktaéder
- héla** -e ž vsaka od členastih klešč v prvem paru okončin pri heliceratih

Helenídi -ov m mn. jugovzhodni del Dinaridov na območju Albanije in Grčije

helicerați -ov m mn. (poddeblo, lat. Chelicerata) mnogočlenarji, ki imajo na glavi par člena-stih hel za lovljenje hrane in živijo od kam-brija dalje

helicitska struktúra -e -e ž struktura metamorf-nih kamnin s trakasto razporejenimi vključki, ki kažejo prvotno plastnatost ali skrilavost kamnine

hélijeva radiométrična metoda -e -e -e ž me-toda za določanje starosti minerala na pod-lagi stopnje radioaktivnega razpada uranovih in torijevih izotopov v helij: **S:** urán-hélijeva radiométrična metoda

hélikopegmátski típ -ega -a m tip ramenskega skeleta pri ramenonožcih, kjer se krura po-daljšuje v parno spiralo, ki podpira lofofor

heliotróp -a m zelen do temnozelen polprozor-ni kalcedon z rdečimi pegami jaspisa, okrasni kamen (1) **S:** orientálski jáspis

helmintoíd -a m (rod, lat. *Helminthoidea*) fosilna sled organizma, nastala s cikcakastim iskanjem hrane po morskem dnu

helsinkít -a m zrnata metamorfozirana globoč-nina, sestavljena pretežno iz albita in epidota

helvétij -a m stopnja srednjega miocena med burdigalijem in tortonijem v mediteranskem razvoju **PRIM.:** karpátij, otnángij

Helvétik -a m tektonska enota Zahodnih Alp iz triasnih do eocenskih sedimentnih kamnin na območju Švice in Avstrije, ki je nadaljevanje Dauphinejsko-Helvetskega pasu proti seve-rovzhodu **S:** Helvétski pokrôvi

helvétska orogenétska fáza -e -e -e ž oroge-netska faza alpske orogeneze v oligocenu

Helvétski pokrôvi -ih -ov m mn. → Helvétik

helvín -a m *neustr.* → helvít

helvít -a m temen kubični mineral, manganov berilijev otočni silikat z žveplom, izomorfen z genthelvitom in danalitom

hematít -a m 1. jekleno siv kristalni heksago-nalni mineral, železov trioksid **S:** sijájni že-lézovec, železov sijájnik **PRIM.:** spekulárít 2. rdeč prsten heksagonalni mineral, železov trioksid **S:** krvávec, rdéči svitogláv, rdéči že-lézovec, rúsi svitogláv, rúsi železovec

hemiéder -dra m kristalni lik, ki ima le polovi-co enakih ploskev od ustreznih holoadrskih ploskev, npr. hemipinakoid **S:** pôlplôskvenik

hemiédrska vrsta simetrije -e -e -- ž vrsta si-metrije v vsakem kristalografskem sistemu, ki ima le polovico enakih ploskev od ustre-znih holoaderskih ploskev

hemimorfít -a m bel rombični mineral, cinkov vodni skupinski silikat **S:** kalamína (1)

hémipinakoíd -a m kristalna ploskev, ki na kri-stalu nima enake ploskve

hémipinakoídna simetrija -e -e ž → triklínska àsimétrična vrsta simetrije, triklínska hemipi-nakoídna vrsta simetrije

hémiprízma -e ž dve enaki kristalni ploskvi, ki imata skupen rob **S:** diéder

hémiprízmatška brézósna simetrija -e -e -e ž *zastar.* → monoklínska hémiprízmatška bréz-ósna vrsta simetrije

hemiprízmatška ósna simetrija -e -e -e ž *zastar.* → monoklínska hémiprízmatška ósna vrsta simetrije

hemisféra -e ž polovica geoida, npr. severna hemisfera, zahodna hemisfera

hemitrópni dvójček -ega -čka m *zastar.* → súčni dvójček

herbivór -ja m organizem, ki se prehranjuje z rastlinami

Hercinídi -ov m mn. gorovje v zahodni Evropi, nastalo v mlajšem paleozoiku **S:** Hercínsko gorôvje, Varískično gorôvje, Varískídi

hercinít -a m črn železov aluminijev spinel **S:** železov spinél

hercínska orogenéza -e -e ž orogeneza v sre-dnjem in zgornjem paleozoiku, v katerih so nastajali Hercindi **S:** varíscična orogenéza, varískična orogenéza, varístična orogenéza

Hercínsko gorôvje -ega -a s gorovje v zahodni Evropi, nastalo v mlajšem paleozoiku **S:** Her-cinídi, Varískično gorôvje, Varískídi

hermánovec -vca m *narečno* slabo vezan lapo-rovec v flišu Goriških brd **S:** germánovec

hermatípična korála -e -e ž korala, ki ima ze-le-ne simbionte, živi v skupinah in gradi grebe-ne v sublitoralnem pasu

hessít -a m svinčeno siv kubični mineral, sre-brov telurid

hessonít -a m rdečerjav železov grosular, okra-sni kamen (1) **S:** hiacint (2), hiacint granát

heteroblástična struktúra -e -e ž kristalobla-stična struktura metamorfnih kamnin, pri ka-terih so nekatera zrna izrazito večja od drugih **P:** homoblástična struktúra

heterocérkna plavút -e -i ž repna plavut pre-težno pri hrustančnicah, v katero se nadaljuje hrbenica s hrbtnim krakom, daljšim od tre-bušnega

heterocíta -e ž celica, ki je večja od drugih in pri cianobakterijah hrani dušik

heterodézmična snôv -e snoví ž snov, v kateri so različne kemične vezi

- heterodézmična struktúra snoví** -e -e -- ž struktura snovi, pri kateri je več vrst kemičnih vezi, npr. struktura listastih silikatov **P**: homodézmična struktúra snoví
- heterodézmični** -a -o prid. ki je strukturno vezan na več načinov, npr. kristal listastega silikata **P**: homodézmični
- heterodóntna škóljka** -e -e ž školjka, ki ima heterodontni sklep
- heterodóntni sklèp** -ega sklèpa m sklep med školjčnima loputama, ki nosita več različnih zob, od katerih v sredini izstopajo kardinalni zobje, lateralni pa so vzporedni z robom lupine
- heterogéna struktúra** -e -e ž struktura snovi ali kamninske plasti, ki ima različno sestavo in različne lastnosti **P**: homogéna struktúra
- heterokokolít** -a m kokolit, ki ima zgrajen skellet iz različno velikih kalcitnih kristalov
- heterokorále** -ál ž mn. (red, lat. Heterocorallia) korale, pri katerih so septi različno razvejeni v koncentričnih krogih
- heterokromátski minerál** -ega -a m mineral, ki ima zaradi primesi določeno barvo, npr. rubin, ki je rdeč zaradi kroma **S**: alokromátski minerál, obárvani minerál **P**: idiokromátski minerál
- heteromiárija** -e ž školjka, ki ima dva različna mišična odtisa **S**: anizomiárija
- heteromorfizem** -zma m **1.** v *petrologiji* kristalizacija dveh kemično skoraj enakih magem v kamnine različne mineralne sestave zaradi različnih pogojev med ohlajanjem magme **2.** v *paleontologiji* regeneracija, pri kateri se izgubljeni del telesa nadomesti z drugačnim delom
- heteromórfna snôv** -e snoví ž snov, ki ima dve kristalni obliki ali več kristalnih oblik **P**: izomórfna snôv
- heteromórfni minerál** -ega -a m mineral, ki se pojavlja v dveh ali več kristalnih oblikah, npr. žveplo, kremen
- heteropód** -a m prozobranhijski pelagični polž z aragonitno hišico
- heteropolárna véz** -e vezí ž → iónska véz
- heterospórna práprotnica** -e -e ž praprotnica, ki ima spore dveh različnih velikosti
- heterostegína** -e ž (rod, lat. *Heterostegina*) velika foraminifera s hitro dvigajočimi se zavoji, srpastimi septi in sekundarnimi kamricami, ki živi od eocena dalje
- heterostegínski láporovec** -ega -vca m miocenski laporovec z ostanki heterostegin
- heterostrófnó zavíjanje** -ega -a s zavíjanje hišice pri polžu, kjer se nukleokonh zavija v drugo smer kot adultni zavoj
- heterotáktni prelóm** -ega -óma m prelom z vpadom, ki je nasproten vpadu plasti **S**: antitétični prelóm, protismérni prelóm **PRIM.:** homotétični prelóm
- heterotróf** -a m → alotrófni organizem, heterotrófni organizem
- heterotrófna baktèrija** -e -e ž bakterija, ki se hrani z organsko snovjo **P**: avtotrófna baktèrija
- heterotrófna rastlína** -e -e ž rastlina, ki se hrani z organsko snovjo **P**: avtotrófna rastlína
- heterotrófní organizem** -ega -zma m organizem, ki se hrani z organsko snovjo **S**: alotrófni organizem, heterotróf **P**: avtotrófni organizem
- heterozooíd** -a m vsak od različno oblikovanih zoidov pri mahovnjakih
- hettetide** -íd ž mn. (podrazred, lat. Chaetetida) spužve, ki gradijo skorjaste prevleke in široke stebričke na morskem dnu in so živele od ordovicija do terciarja
- hettángij** -a m stopnja spodnje jure med retijem in sinemurijem
- heulandit** -a [hjulandít] m bel ali rožnat monoklinski kalcijev zeolit, navadno z nekaj kalija in natrija
- HFSE HFSE**-ja [haefesé haefesêja] m krat. (ang. *high fields strength elements*) kemične prvine visoke valentnosti, ki se težje vključujejo v mreže običajnih kamninotvornih mineralov, npr. uran U⁴⁺, volfram W⁴⁺
- hiacínt** -a m **1.** oranžen ali rdeč cirkon, dragi kamen **2.** rdečerjav železov grosular, okrasni kamen (1) **S**: hessonit, hiacínt granát **3.** v *množini* različni oranžni ali rdeči minerali, npr. harmotom, vezuvianit, mejonit
- hiacínt granát** -a -a m → hessonit, hiacínt (2)
- hialínska híšica** -e -e ž prosojna kalcitna hišica pri foraminiferah
- hialínska kamnína** -e -e ž predornina, ki ni kristalizirana **S**: stêklasta kamnína
- hialínska osnôva** -e -e ž osnova predornine iz nekristaliziranega vulkanskega stekla **S**: stêklasta osnôva
- hialínska struktúra** -e -e ž struktura predornine ali struktura osnove predornine, ki je popolnoma amorfna in lahko vsebuje različne steklaste tvorbe, npr. trihit (1) **S**: stêklasta struktúra
- hialít** -a m brezbarven prozoren opal **S**: stêklasti opál, vódni opál
- hialo** ... v *zloženkah* ki se nanaša na steklasto osnovo ali na steklaste drobce

hialobazált -a m črn, rjav ali zelen steklasti bazalt **S:** tahilit **PRIM.:** sideromelán

hialofán -a m monoklinski kalijev barijev aluminijev glinenec

hialofitska struktúra -e -e ž struktura steklastih predornin z redkimi mikroliti

hialoklastit -a m predornina, ki je razpadla zaradi hitrega ohlajanja v stiku z vodo, ledom ali vlažnim sedimentom

hialopilitska struktúra -e -e ž struktura predornin, podobna intersertalni strukturi, pri kateri so v steklasti osnovi igličasti mikroliti in manj kot 10 % vtrošnikov **PRIM.:** hipohialinska struktúra, hipokristalna struktúra

hialopsit -a m → obsidián

hiastolit -a m andaluzit v kristalni obliki z organskimi snovmi, razporejenimi v obliki križa

hiastolitov filit -ega -a m filit s hiastolitom

hiát -a m **1.** prekinitev odlaganja sedimentov zaradi tektonskih ali erozijskih procesov, preden so bili prekriti z novimi plastimi **S:** stratigráfska praznina, stratigráfska vrzel, stratigráfski preslédek, zév **2.** v *paleontologiji* preslédek med zobmi pri sesalcih zaradi redukcije zob ali podaljšanja čeljustnice

hibérnijska orogenéza -e -e ž orogeneza, ki je potekala ob koncu silurja in je zadnji del kaledonske orogeneze **S:** érijska orogenéza, hibérska orogenéza

hibérnijski glaciál -ega -a m glacial ob koncu silurja

hibérska orogenéza -e -e ž → hibérnijska orogenéza

hibridna kamnina -e -e ž globočnina, pri kateri je kemična sestava spremenjena zaradi asimilacije (1)

hibridna mágma -e -e ž magma, nastala z mešanjem magem ali z asimilacijo kamnin drugačne sestave

hibridni típ kamnín -ega -a -- m kamnine, nastale z asimilacijo (1)

hidatogéni mineral -ega -a m mineral, nastal v hidatogenem nahajališču mineralnih surovin **S:** izlužnina

hidatogéno nahajališče mineralnih surovin -ega -a -- s nahajališče mineralnih surovin, nastalo z mineralizacijo iz vodnih raztopin, npr. nahajališče evaporitov

hiddenit -a m živozelen prozoren spodumen s kromom, okrasni kamen (1)

hidrargilit -a m bel monoklinski aluminijev hidroksid **S:** gibbsít

hidrargilitni boksít -ega -a m boksit z gibb-

sitom kot značilnim mineralom **S:** gibbsít
boksít

hidratácija -e ž diagenetski ali metamorfni proces, pri katerem prehaja voda iz fluidne faze v strukturo minerala, npr. hidratacija anhidrita **S:** hidratizácija

hidratizácija -e ž diagenetski ali metamorfni proces, pri katerem prehaja voda iz fluidne faze v strukturo minerala, npr. hidratizacija anhidrita **S:** hidratácija

hidratogéni mineral -ega -a m mineral, nastal v hidrotermalno nahajališču mineralnih surovin

hidratogéno nahajališče -ega -a s → hidrotermálno nahajališče mineralnih surovin

hidrávlična difúznost -e -i ž pojav, da se voda z določenimi kemičnimi ali fizikalnimi lastnostmi pri pretakanju skozi porozno kamnino meša z vodo sosednjega območja, ki ima drugačne lastnosti, in se v njej razprši

hidrávlični gradiént -ega -énta m vektor, pri katerem je dolžina enaka spremembi hidravličnega potenciala na enoto dolžine in ki ima smer najmočnejšega naraščanja hidravličnega potenciala

hidrávlični potenciál -ega -a m potencialna energija enega kubičnega metra mirujoče vode

hidrobiotit -a m svetlozelen glineni mineral s strukturo, v kateri se izmenjujeta biotit in vermikulit, ki pri segrevanju ekspandira

hidrocinkít -a m bel prsten monoklinski mineral, cinkov hidroksid karbonat **S:** kalamína (2)

hidrodinámika -e ž področje mehanike, ki obravnava gibanje tekočin

hidrofilni mineral -ega -a m mineral, ki sprejema vodo v svojo kristalno strukturo, npr. montmorillonit

hidrogéni prêmog -ega premóga m *neustr.* premog, ki ima večjo količino vlage

hidrogénkarbonát -a m karbonatni mineral kot sol ogljikove kisline, pri katerem je del vodika nadomeščen s kovinami **S:** bíkarbonát

hidrogénsulfát -a m sulfatni mineral kot sol žveplove kisline, pri katerem je del vodika nadomeščen s kovinami **S:** bázični sulfát, bílsulfát

hidrogéokémično sledénje -ega -a s raziskava sprememb kemične sestave podzemnih vod na določenem območju

hidrogéokemíja -e ž področje hidrogeologije, ki raziskuje kemično sestavo podzemnih vod in kemične procese v kamninah in na Zemlji-

nem površju, zaradi katerih se kemična sestava podzemnih vod spreminja

hídrogeologija -e ž področje geologije, ki raziskuje pojavljanje vode v kamninah, njen izvor, fizikalne in kemične lastnosti, zakone pretakanja vode v poroznih kamninah in možnosti za njeno izkoriščanje

hídrogeolóška kárta -e -e ž karta razširjenosti in globlin podtalnice, vodnih izvirov **S:** géo-hidrolóška kárta

hídrogeolóška klasifikácija kamnín -e -e -- ž klasifikacija vodonosnikov glede na njihovo poroznost in koeficient prepustnosti

hídrogeolóški izolátor -ega -ja m sediment ali kamnina, ki preprečuje ali upočasnjuje pretok podtalnice

hídrogeolóški koléktor -ega -ja m → vodonosnik

hidrohematít -a m rdeč vlaknati monoklinski mineral, železov vodni oksid **S:** turgít

hidroíd -a m hidrozój z bentoško polipno generácijo in s hitinastim skeletom, ki je navadno prepojen z aragonitom

hidroizohípsa -e ž črta na karti, ki povezuje točke z enako višino piezometrične gladine v vodonosniku **S:** izobáta (2)

hidrokémična klasifikácija vóde -e -e -- ž → trdóta vóde

hidroklást -a m piroklast, nastal pri hidrovulkanski erupciji

hidrolizát -a m s preperevanjem nastal sediment, ki vsebuje silicij, aluminiój, železo, kalij in natrij, npr. terra rossa

hidrologija -e ž veda o raziskovanju pojavljanja vode na Zemljinem površju

hidrolóška depresija -e -e ž znižanje vodne gladine podtalnice v obliki lijaka zaradi črpanja vode **S:** depresijski liják **PRIM.:** piézométrična depresija

hidrolóška merítev -e -tve ž vsaka od meritev fizikalnih lastnosti vodnega telesa, npr. merjenje vodostaja reke

hidrolóški cíklus -ega -a m → vódni cíklus, vódni króg

hidrolóški króg -ega -a m → vódni cíklus, vódni króg

hidromagnezít -a m bel prsten monoklinski mineral, magnezijev vodni hidroksid karbonat

hídromehánika -e ž veda o delovanju vodnih sil

hidrometamorfoza -e ž metamorfoza kamnin pod vplivom vodnih raztopin brez povišanja temperature ali tlaka **S:** hídrometasomatóza

hídrometasomatóza -e ž metamorfoza kam-

nin pod vplivom vodnih raztopin brez povišanja temperature ali tlaka **S:** hídrometamorfoza

hídrometeorologija -e ž veda o padavinah

hidromuskovít -a m bel mikrokristalni kalijev železov magnezijev aluminiójev hidroksidni glineni mineral, po strukturi med kaolinitom in montmorillonitom **PRIM.:** illít

hidrosféra -e ž vsa voda na Zemlji, ki vključuje površinsko, podzemno in atmosfersko vodo

hidrosilikát -a m silikat, ki ima v strukturi tudi molekule vode **S:** vódni silikát

hidrosiljúda -e ž muskovitu podoben triplastni listastí silikat, v katerem je del kalija nadomeščen z vodo

hidrostátični tlák -ega -a m tlak, ki ga povzroča teža vode v kateri koli točki vodnega tebra **PRIM.:** litostátični tlák

hidrostátiski pritísek -ega -a m *neustr.* → hidrostátični tlák

hídrotérmiálna fáza -e -e ž faza nastajanja mineralov iz hídrotérmiálnih raztopin

hídrotérmiálna kontáktna metamorfoza -e -e -e ž kontaktna metamorfoza v kamnini pod vplivom hídrotérmiálnih raztopin

hídrotérmiálna metamorfoza -e -e ž metamorfoza kamnin ali mineralov zaradi reakcije hídrotérmiálne raztopine s prej obstoječimi trdnimi fazami **S:** hídrotérmiálna pretvórbá

hídrotérmiálna pretvórbá -e -e ž *zastar.* → hídrotérmiálna metamorfoza

hídrotérmiálna raztopína -e -e ž podzemna voda, ki vsebuje raztopljene minerale in pline in ima temperaturo višjo od okolne kamnine

hídrotérmiálna spremémba -e -e ž *neustr.* → hídrotérmiálna metamorfoza

hídrotérmiálni izvòr -ega izvòra m nastanek mineralov ali spremembe kamnin in mineralov zaradi hídrotérmiálnih raztopin

hídrotérmiálni minerál -ega -a m mineral, ki je kristaliziral iz hídrotérmiálnih raztopin, npr. nekateri sulfidi

hídrotérmiálno nahajališče -ega -a s nahajališče, nastalo pri hídrotérmiálnem orudenju

hídrotérmiálno nahajališče minerálnih surovín -ega -a -- -- s nahajališče mineralnih surovin, nastalo s hídrotérmiálnim orudenjem **S:** hidratogéno nahajališče

hídrotérmiálno orúdenje -ega -a s orudenje, nastalo z izločanjem mineralov iz hídrotérmiálnih raztopin

hídrotérmiálno spremenjéna cóna -- -e -e ž območje, v katerem so prvotni minerali pod vplivom hídrotérmiálnih raztopin razpadli in

se spremenili v druge minerale, npr. kaolinizacija glinencev

hidrovulkánska erúpcija -e -e ž vulkanski izbruh vodnih par, plinov in drobcev prikamnine zaradi segrevanja podtalnice po intruziji magme **S:** freátska erúpcija **PRIM.:** gejzír

hidrozóji -ev m mn. (razred, lat. Hydrozoa) kolonij-ski celenterati z vencem tentaklov okrog ust, z menjavo generacij in zunanjim skorjastim ali koncentričnim skeletom **S:** trdoživnjáki

hidrozójski apnéec -ega -nca m apnec z ostanke hidrozojev

hierlatzski apnéec -ega -nca [hirlátski] m spodnjejurski debeloplastnati apnec, ki vsebuje ostanke morskih lilij in drugih organizmov, poimenovan po kraju Hierlatz

hieroglíf -a m sedimentna tekstura na površini plasti

higroskópska vlága -e -e ž vlaga v tleh ali mineralu, ki je v ravnotežju z vlago v atmosferi

higroskópski mineral -ega -a m mineral, ki sprejema vodo zaradi svoje strukture, npr. boemit

hijéna brlógarica -e -e ž *neustr.* → jámska hijéna

hilidiálna plóščica -e -e ž **1.** v *paleobotaniki* brazgotina na semenski prevleki, ki kaže povezovalo semenskega stebela s semenom **S:** hílum (1) **2.** v *paleozoologiji* ploščica, ki pokriva hiliidij na ramenski lupini pri ramenonožcih

hiliidij -a m trikotna odprtina na ramenski lupini pri ramenonožcih, delno zaprta s hilidiálno ploščico **PRIM.:** deltídij

hilidiálna plóščica -e -e ž *neustr.* → hilidiálna plóščica

hílum -a m **1.** v *paleobotaniki* brazgotina na semenski prevleki, ki kaže povezovalo semenskega stebela s semenom **S:** hilidiálna plóščica (1) **2.** zarodna odprtina spore in pelodnega zrna

himéra -e ž (rod, lat. *Chimaera*) globokomorska riba hrustančnica s cilindričnim telesom in eno škržno režo, ki živi od zgornje krede dalje **S:** šímera

hindeodelifórmni elemènt -ega -ênta m kondonotni paličasti element, pri katerem so zobci razporejeni v eni vrsti

hiolíti -ov m mn. (razred, lat. Hyolithida) mehkužci s koničasto hišico z okroglim ali trikotnim prerezom, ki so živeli od kambrija do perma

hipabisálna intrúzija -e -e ž → súbvulkánska intrúzija

hipabisální nivó -ega -ja m nivo pod morskim dnem v abisalu **S:** hipoabisální nivó

hipárij -a m *neustr.* → hipárijon

hipárijon -a m (rod, lat. *Hipparion*) stranska veja prednika konja s tremi prsti, ki je živel v pliocenu in pleistocenu, njegovi fosilni ostanki pa prevladujejo v pikermijski favni

hipavtohtóno nahajališče premóga -ega -a -- s nahajališče premoga, kjer se rastlinski ostanki niso akumulirali na kraju rasti, vendar so ostali v istem okolju

hiperparazít -a m parazit, ki zajeda drugega parazita

hiperstén -a m rjav železov rombični piroksen

hiperstenít -a m globočina peridotitske skupine, sestavljena iz hiperstena

hipersténov bazált -ega -a m bazalt s hiperstenom kot značilnim mineralom

hipersténov diabáz -ega -a m diabaz s hiperstenom kot značilnim mineralom

hipersténov diorít -ega -a m diorit s hiperstenom kot značilnim mineralom

hipersténov gábro -ega -a m gabro s hiperstenom kot značilnim mineralom **S:** norít

hipersténov granít -ega -a m granit z majhno količino hiperstena kot značilnega minerala

hipidioblást -a m mineralno zrno, nastalo pri metamorfozi in omejeno z drugimi minerali tako, da je še prepoznavna njegova kristalna oblika **PRIM.:** idioblást, ksenoblást

hipidiomórfna struktúra -e -e ž struktura globočin, v katerih je del zrn idiomorfen

hipidiomórfni kristál -ega -a m kristal, ki je le delno omejen z zanj značilnimi kristalnimi ploskvami **S:** súbhedralní kristál

hipidiomórfno zfnó -ega -a s kristalno zrno v kamnini, pri katerem je še prepoznavna njegova kristalna oblika **S:** súbhedralno zfnó

hipíhnia -e ž fosilni sledovi, nastali pod plastjo **hipoabisální nivó** -ega -ja m → hipabisální nivó

hipocénter -tra m mesto v litosferi, kjer zaradi tektonskih premikov, vulkanskega delovanja, podorov ali umetno povzročenih sunkov nastajajo vibracije **S:** potrésni izvòr, potrésno žarišče, séizmíčni izvòr

hipohialínska struktúra -e -e ž struktura predornin, v katerih je razmerje med kristali in steklom v osnovi od 3 : 5 do 1 : 7 **PRIM.:** hiapillítska struktúra, hípokristálna struktúra

hípokristálna porfírska struktúra -e -e -e ž struktura predornin, v katerih je kristalizirane le del stekla v osnovi

hípokristálna snòv -e -e snóvi ž snov, ki je le delno kristalizirana **S:** mézokristálna snòv

hípokristálna struktúra -e -e ž struktura predornin, v katerih je razmerje med kristali in

- steklom v osnovi od 5 : 3 do 7 : 1 **PRIM.:** hialopilitska struktúra, hipohialínska struktúra
- hipolímnion** -a m spodnja plast vode pri termični stratifikaciji jezera
- hipolítična baktérija** -e -e ž bakterija, ki živi pod površino kamnine
- hiponóm** -a m mesnata cev pri glavonožcih, skozi katero iztiskajo vodo za premikanje telesa **S:** liják
- hipopótam** -a m (rod, lat. *Hippopotamus*) sodoprsti kopitar, ki ima na vsaki nogi po štiri prste, med seboj povezane s plavalno kožico, in živi od pliocena dalje **S:** povôdni kônj
- hipostóm** -a m polje na ventralni strani trilobitove glave, pod ali nad katerim so usta
- hipóstrakum** -a m spodnja karbonatna plast lupine ali hišice pri mehkužcih, ki jo izloča notranji plaščni epitel **S:** biserna mática, mióstrakum
- hipotálij** -a m spodnja plast celične strukture kalcitnega ovoja talusa pri koralinacejah
- hipotéka** -e ž spodnji del teke pod epiteko pri dinoflagelatu
- hipotermálno nahajališče** -ega -a s hidrotermalno nahajališče mineralnih surovin, nastalo v večji globini pri temperaturi od 300 °C do 500 °C **S:** kátatermálno nahajališče **PRIM.:** épitermálno nahajališče, ksénotermálno nahajališče, téletermálno nahajališče
- hipoválv** -e ž spodnji del frustule pri diatomelah **P:** epiválva
- hipsodóntni zób** -ega -a m zob z visoko krono pri sesalcih, npr. pri konju
- hipsográfska krivúlja** -e -e ž črta na geološki karti, ki povezuje izdanke iste plasti **S:** izostráta, nivójnica, plástnica (1)
- hipurít** -a m (rod, lat. *Hippurites*) **1.** inverzni rudist s porami in radialnimi kanali v zgornji ali levi loputi, ki je živel v zgornji kredi **2.** rudist iz skupine hipuritov, ki je živel v zgornji kredi
- hipuritni apné nec** -ega -nca m apnec z ostanke hipuritov
- hirakotêrij** -a m (rod, lat. *Hyracotherium*, *Eohippus*) listojedi prednik konja s štirimi enako razvitimi prsti in brahiodontnimi zobmi, ki je živel v eocenu **S:** eohíp
- hirláški apné nec** -ega -nca m *neustr.* → hierlatzski apné nec
- hirotêrij** -a m (rod, lat. *Chirotherium*) odtis stopala neznanega velikega plazilca, ki je živel v triasu
- histeromagmátski minerál** -ega -a m *zastar.* mineral, nastal v magmatskih kamninah s sekundarno kristalizacijo
- histórična geologija** -e -e ž področje geologije, ki raziskuje razvoj Zemlje in življenja na njej ter združuje stratigrafijo, paleontologijo, paleogeografijo, litostratigrafijo, paleoekologijo
- hišica** -e ž enodelni skelet, v katerem živijo nevretenčarji, npr. foraminifere, polži, cefalopodi
- hišica foraminífere** -e -- ž spiralno zaviti ali raven skelet z različno oblikovanimi kamricami pri foraminiferah **S:** foraminiferina hišica
- hitín** -a m elastično organsko skeletno tkivo
- hitinjáča** -e ž zunanji skelet pri členonožcih, navadno večdelen in pretežno iz rahlo mineraliziranega hitina
- hitinofosfátna lupína** -e -e ž lupina iz hitina s kalcijevim fosfatom, navadno pri ramenonožcih
- hitón** -a m (rod, lat. *Chiton*) mehkužec, katerega telo je pokrito z osmimi kalcitnimi ploščicami, se z nogo pritrjuje na skalno podlago, in živi od kambrija dalje
- hitróst tóka** -i -- ž pot delca v reki v določeni časovni enoti
- hládna dôba** -e -e ž vsako obdobje v Zemljini zgodovini, ko je led pokrilo obsežna območja Zemljinega površja **S:** glaciál
- hladnodôbna fávna** -e -e ž → glaciálna fávna, hladnodôbno živalstvo
- hladnodôbna flóra** -e -e ž → glaciálna flóra, hladnodôbno rastlínstvo
- hladnodôbna oblíka** -e -e ž oblika površja, nastala v glacialu kot posledica delovanja ledenika, ledeniških voda ali vetra, npr. ledeniška grbina, kam, dina **S:** glaciálna oblíka
- hladnodôbna usedlína** -e -e ž usedlina, ki so jo ledeniki, ledeniške vode ali veter odložili v glacialu, npr. morena (1), fluvio-glacialni sediment, puhlica **S:** glaciálna usedlína, glaciální sedimènt, hladnodôbni sedimènt
- hladnodôbni** -a -o prid. ki se nanaša na glacial in vsa dogajanja v glacialu, npr. hladnodobno rastlínstvo, hladnodobno živalstvo **S:** glaciální, mrzlodôbni
- hladnodôbni sedimènt** -ega -ênta m → glaciální sedimènt, hladnodôbna usedlína
- hladnodôbno rastlínstvo** -ega -a s rastline, ki so uspevale v kvartarnih hladnih dobah **S:** glaciálna flóra, hladnodôbna flóra, mrzlodôbna flóra, mrzlodôbno rastlínstvo
- hladnodôbno živalstvo** -ega -a s živali, ki so živele v kvartarnih hladnih dobah **S:** glaciálna fávna, hladnodôbna fávna, mrzlodôbna fávna, mrzlodôbno živalstvo

hladnojúbni -a -o prid. ki se nanaša na organizme, ki živijo v okolju z nizko temperaturo na območju arktičnega in borealnega podnebja, npr. hladnojúbno živalstvo, hladnojúbno rastlinstvo **S:** kriofilni, mrzlojúbni

hladnojúbno rastlinstvo -ega -a s rastline, ki uspevajo v okolju z nizko temperaturo na območju arktičnega in borealnega podnebja **S:** kriofilna flóra, mrzlojúbno rastlinstvo

hladnojúbno živalstvo -ega -a s živali, ki živijo v okolju z nizko temperaturo na območju arktičnega in borealnega podnebja **S:** kriofilna fávna, mrzlojúbno živalstvo

hloantít -a m jekleno svetlosiv kubični mineral, nikljev kobaltov arzenid

hoanocíta -e ž celica z ovratnikom in bičkom pri spužvah, ki obrašča notranjost votlin in ustvarja vodni tok

hochwípfelski skládi -ih -ov [hohvípfelski] m mn. srednjekarbonske peščene in brečaste plasti v Karnijskih Alpah

hodník -a m vodoraven, navadno širši rov v rudniku, npr. raziskovalni hodník, sledilni hodník **S:** próga

hòd prelòma hòda -- m vodoraven zamik blokov ob prelomu

hohvípelski skládi -ih -ov m mn. *neustr.* → hochwípfelski skládi

holárktični pròstor -ega -óra m floristično in favniščno območje, ki obsega zmerni in polarni pas severne poloble

holáspis -a m tretji razvojni stadij pri trilobitu, ki se začne, ko razvije žival vse značilne torakalne segmente in svojo dokončno obliko

holkêrij -a m stopnja spodnjega karbona med arundijem in asbijem

hollandít -a m srebrno siv do črn tetragonalni mineral, barijev manganov oksid

holocén -a m epoha kvartarja od pleistocena dalje, ki traja 10.500 let **S:** alúvij (2), póstglaciál (2), póstglaciálna dòba

holoéder -dra m kristalni lik, ki ima razvite vse možne ploskve v svoji vrsti simetrije, npr. pinakoid **S:** celoplòskvenik, pôlnoplòskvenik

holoédrska vrsta simetrije -e -e -- ž vrsta simetrije v vsakem kristalografskem sistemu z največ možnimi elementi simetrije **S:** holosimétrična vrsta simetrije

holoédrski -a -o prid. ki se nanaša na holoeder, npr. holoédrska ploskev, holoédrski kristal

holoédrski rázred -ega -éda m *neustr.* → holoédrska vrsta simetrije

holohialínska struktúra -e -e ž struktura predorin, sestavljenih samo iz vulkanskega stekla

holohialínska struktúra -e -e ž *neustr.* → holohialínska struktúra

holokárst -a m *neustr.* → zréli krás

holokokolít -a m kokolit, ki ima skelet iz enakih kalcitnih kristalov

holokrás -a m *neustr.* → zréli krás

holokristálna osnòva -e -e ž osnova predorin, ki je popolnoma prekrystaljena

holokristálna porfírska struktúra -e -e -e ž struktura nekaterih žilnin ali starejših predorin, v katerih je steklo osnove povsem prekrystaljeno **S:** holokristálna struktúra

holokristálna struktúra -e -e ž → hólokristálna porfírska struktúra

holoplánkton -a m morski živalski plankton, ki vse svoje življenje preživi kot plankton

holosimétrična vrsta simetrije -e -e -- ž → holoédrska vrsta simetrije

holosimétrični rázred -ega -éda m *neustr.* → holoédrska vrsta simetrije

holostêji -ev m mn. (nadred, lat. Holostei) aktinopterijske ribe z dobro razvitim kostnim skeletom, ki so živele od krede dalje

holostómi pôlž -ega -a m polž z okroglim ali ovalnim ustjem, ki nima sifonalnega kanala

holostratotíp -a m → stratotíp

holotíp -a m najpopolneje ohranjen osebek, ki je osnova za opis nove fosilne vrste in je izbran izmed več paratipov

holotúrij -a m iglokožec z zakrnelim notranjim skeletom, ki živi od kambrija dalje **S:** brigzáč

holotúrijski sklerít -ega -a m kalcitnofosfaten, močno reduciran notranji skelet zvezdaste ali sidraste oblike pri holoturiju, pogosto ohranjen kot fosil

holsteinska tòpla dòba -e -e -e [holštájnska] ž stopnja srednjega pleistocena med elsterskim in saalskim glacialom v severozahodni Evropi **S:** holsteinski ínterglaciál

holsteinski ínterglaciál -ega -a [holštájnski] m stopnja srednjega pleistocena med elsterskim in saalskim glacialom v severozahodni Evropi **S:** holsteinska tòpla dòba

homalozóji -ev m mn. (poddeblo, lat. Homalozoa) prosti asimétrični primitivni iglokožci, ki so imeli telo pokrito z različno velikimi kalcitnimi ploščicami in so živele od kambrija do devona

homeopolárna véz -e vezí ž *neustr.* → atómska véz, kovaléntna véz

homêrij -a m stopnja srednjega silurja med sheinwodijem in gorstijem

hominídi -ov m mn. (družina, lat. Hominidae) višji

fosilni ali recentni primati s pokončno držo in dvonožno hojo

homoblástična struktúra -e -e ž kristaloblastična struktura metamorfnih kamnin, pri kateri so vsa zrna približno enako velika **P**: heteroblástična struktúra

homocérkna plavút -e -i ž repna plavut pri večini rib kostnic, kjer se hrbtnica ne podaljšuje v plavut in sta oba kraka plavuti enaka

homodézmična struktúra snoví -e -e -- ž struktura snovi, pri kateri je samo ena vrsta vezi, npr. struktura halita **P**: heterodézmična struktúra snoví

homodézmični -a -o prid. ki je strukturno vezan na en način, npr. kristal halita **P**: heterodézmični

homogéna struktúra -e -e ž struktura snovi ali kamninske plasti, ki ima enako sestavo in enake lastnosti **P**: heterogéna struktúra

homogéno teló -ega -éša s telo, pri katerem imajo vsi deli enako sestavo in enake lastnosti

homológni orgán -ega -a m organ z različno funkcijo in enakim izvorom, npr. sprednje okončine pri sesalcih in ptičih **P**: analógni orgán

homológni pól -ega -a m vsak od obeh polov glavne kristalografske osi v kristalih, kjer je pravokotno na to os ravnina simetrije

homomiárija -e ž školjka, ki ima dva enaka mišična odtisa **S**: izomiárija

homomórfni organizem -ega -zma m organizem, ki ima enako zunanjo obliko kot drug organizem, a različen izvor, npr. rudisti in korale **S**: izomórfni organizem **PRIM.:** konvergénca (2)

homopolárna véz -e vezi ž → atómska véz, kovalénčna véz

Hómo primigénus -- -a m *neustr.* → neander-tálec

homoséista -e ž → izoséista, izosêizmična línija

homotétični prelóm -ega -ôma m prelom, pri katerem prelomna ploskev vpada v isto smer pod enakim ali različnim kotom kot plasti na krilih **S**: istosmétni prelóm **PRIM.:** heterotáktni prelóm

homotipíja -e ž *zastar.* → izomorffizem

hondrít -a m silikatni meteorit, ki je sestavljen iz hondrul **P**: áhondrít

hondrodít -a m temnordeč do rumen monoklinski mineral, magnezijev železov otočni hidroksid silikat

hondrodónt -a m (rod, lat. *Chondrodonta*) ostreidna školjka z rebrasto lupino in nestalno zunanjo obliko, ki je živela v kredi

hondrofór -a m žličasti nastavek za pripenjanje ligamenta pri dezmodontnem školjčnem sklepu

hóndrula -e ž silikatna kroglica z radialno strukturo, navadno iz olivina, ki se pojavlja v hondritu

honetídi -ov m mn. (podred, lat. *Chonetidina*) majhni ramenonožci s konkavno-konveksnima, drobno radialno rebrastima in trnastima loputama, ki so živeli od spodnjega ordovicija do spodnje jure

honolít -a m magmatsko telo nepravilne oblike **hordáti** -ov m mn. → strúnarji

horizónt -a m **1.** plast z značilno sestavo ali značilnimi fosilnimi ostanki, ki se loči od drugih plasti, npr. litiotidni horizont, iluvialni horizont, premogov horizont, talni horizont **2.** → obzórje

horizontálna cirkulácija -e -e ž kroženje snovi v vodoravni smeri, npr. vode, tople vode, vodnih raztopin, magme ali toplotnega toka **S**: advékcija **P**: vertikálna cirkulácija

horizontálni premík -ega -a m tektonski premik v vodoravni smeri ob navpični prelomni ploskvi

horizontálni preréz -ega -éza m → horizontálni presék (1)

horizontálni presék -ega -éka m **1.** presek sile v vodoravni smeri **S**: horizontálni preréz **2.** geološki presek (2) ozemlja v vodoravni smeri **S**: horizontálni profil

horizontálni profil -ega -a m geološki presek (2) ozemlja v vodoravni smeri **S**: horizontálni presék (2)

hornblendít -a m peridotitska globočnina, sestavljena pretežno iz rogovače **S**: amfibólovec, rogováčna kamnína, rogováčnik

horotélična evolúcija -e -e ž normalna stopnja evolucije (1) kake skupine

hórst -a m od vseh strani s prelomi omejen in dvignjen del Zemljine skorje **S**: grúda, tek-tónska grúda **P**: kotlína **PRIM.:** tektónska grêda

hórstantiklinórij -a m horst iz skupine vzporodnih antiklinal, npr. Pohorski horstantiklinorij

Hórst Gorjáncev -a -- m → Grúda Gorjáncev **hotáveljčan** -a m v *kamnoseštvu* hotáveljski apnénc

hotáveljski apnénc -ega -nca m triasni grebenški apnénc s sivimi, zelenkastimi in rdečkastimi lisami, ki se uporablja kot naravni kamen, poimenovan po kraju Hotavljje v Poljanski dolini

hotáveljski mármor -ega -ja m *neustr.* → hotáveljski apnéneec

höttinška bréča -e -e [hétinška] ž rdeč do bel, močno sprijet srednjepleistocenski pobočni grušč v dolini reke Inn pri Innsbrucku z vezivom, ki vsebuje pelod toploljubnega rastlinstva, npr. divje trte, pontskega sleča

hrápavi lóm -ega lóma m *zastar.* v mineralu neraven ali nepravilen lom

hrbtenica -e ž osni del skeleta vretenčarjev, sestavljen iz vretenc **S:** vretenica

hrbteničar -ja m *neustr.* → vretênčar

hrbtenična cév -e ceví ž *neustr.* → hrbtenični kanál

hrbtenični kanál -ega -a m kanal, ki ga tvorijo zaporedne odprtine vratnih, prsnih in ledvenih vretenc

hrbtenjáča -e ž osrednje živčevje, ki leži v hrbteničnem kanalu

hrbtna lopúta -e -e ž → dorzálna lopúta, raménska lopúta

hrbtna plavút -e -i ž ena od plavuti na hrbtu osteihtijev **S:** dorzálna plavút **P:** ventrálna plavút

hrbtna strúna -e -e ž ozek pas celic mezodermalnega izvora, ki poteka na hrbtni strani organizma in je zaščita živčnega tkiva pri primitivnih strunarjih

hrbtni dél -ega -a m del, ki je pri vretenčarjih usmerjen proti hrbtu, pri nevretenčarjih pa je zgornji del telesa **S:** dorzálni dél **P:** trebúšni dél

hríb -a m v *geomorfologiji* nižja gora

hribína -e ž v *geologiji*, *neustr.* → kamnína

hribínski pritísk -ega -a m *neustr.* → kamnínski tlák

hribôvje -a s v *geomorfologiji* nižji hribi

hrustánčna kóst -e kóstí ž kost iz hrustanca pri vretenčarjih, ki s starostjo ne okosteni

hrustánčni skelét -ega -a m okostje iz hrustanca pri vretenčarjih, ki ne okosteni, npr. pri ribah hrustančnicah

hrustánec -nca m oporno in vezno tkivo pri vretenčarjih, ki se pri fosilih navadno ne ohrani

Hrúšica -e ž → Hrúšiška antiklinála

Hrúšiška antiklinála -e -e ž antiklinála iz jurskih in krednih plasti med Idrijskim in Predjamskim prelomom, Vipavsko dolino in Javornikom **S:** Hrúšica

Hrúšiški pokròv -ega -òva m pokrov iz eocenskega fliša v dolini Zgornje Idrijce, Nikove in Kanomlje

hübnerít -a [hibnerít] m črn ali temnorjav manganov volframit

hudoúrník -a m vodni tok s spremenljivim pretokom, velikim strmcem in močno erozijo **S:** súšec

hudoúrníška dolína -e -e ž dolina, ki jo je izdolbel hudournik

hudoúrníška naplavína -e -e ž → hudoúrníški grúšč, prolúvij

hudoúrníška strúga -e -e ž struga, ki jo je izdolbel hudournik

hudoúrníški grúšč -ega -a m usedlina, nastala iz nanosov hudournika **S:** hudoúrníška naplavína, prolúvij

hudoúrníški vršáj -ega -a m vršaj, ki nastane na prehodu hudourniške doline v glavno dolino

Huêjev zákon -ega -óna m *neustr.* → Haüjev zákon

Hullova metoda -e -e [hálova] ž *neustr.* → Debye-Scherer-Hullova metoda

humerálna sklépna plóškev -e -e -kve ž *neustr.* → raménski sklép

húmerus -a m zgornja kost sprednje ali zgornje okončine, ki je s sklepi povezana s plečnico, komolčnico in koželjnico pri vretenčarjih **S:** nadláhtnica

humídna klíma -e -e ž podnebje, v katerem je letno povprečje padavin večje, kot je izhlapevanje **S:** vlázna klíma, vlázno podnébje

humificírana preperína -e -e ž preperina, spremenjena v humus **PRIM.:** humínska spojína

humínska kislína -e -e ž organska kislina, nastala pri razkrajanju rastlinskih ostankov, pomembna za nastajanje humusnih premogov

humínska spojína -e -e ž organska spojina, nastala pri razkrajanju organskih ostankov v tleh **PRIM.:** humificírana preperína, húmus

humít -a m bel do rdeč rombični mineral, magnezijev hidroksidni fluorov otočni silikat

humolít -a m → húmusni přemog

húmus -a m črnorjava organska sestavina vrhnje plasti tal **PRIM.:** humínska spojína, pŕst

húmusna próga -e -e ž plast humusa v geološkem profilu kvartarnih sedimentov

húmusni přemog -ega přemóga m trdi rjavi přemog, nastal iz lesnih delov višjih rastlin pod vplivom huminske kisline **S:** humolít, zémľjasti rjávi přemog

huntít -a m bel trigonalni mineral, kalcijev magnezijev karbonat

Hurónsko gòrstvo -ega -a s gorstvo na Kanadskem ščitu, nastalo v proterozoiku

I

- idaít** -a m kovinsko siv heksagonalni mineral, bakrov železov sulfid
- ideálni kristál** -ega -a m kristal brez strukturnih napak, ki v naravi ne obstaja
- idioblást** -a m mineralno zrno značilne kristalne oblike, nastalo pri metamorfozi **P**: ksenoblást **PRIM.:** hipidioblást
- idioblástični níz** -ega -a m razporeditev idioblastov na stiku, na katerem istočasno nastajajo minerali
- idioromátski minerál** -ega -a m *neustr.* → idioromátski minerál
- idiokromátični minerál** -ega -a m *neustr.* → idioromátski minerál
- idiokromátski minerál** -ega -a m mineral, ki ima zaradi strukture in kemične sestave svojo lastno barvo **P**: heterokromátski minerál
- idiomórfni** -a -o prid. ki se nanaša na značilno kristalno ploskev, npr. idiomorfno zrno, idiomorfni kristal, idiomorfna lestvica, idiomorfna struktura **S**: evhedralni
- idiomórfni kristál** -ega -a m kristal, ki ga omejujejo kristalne ploskve, značilne za določen kristalografski sistem **P**: álotriomórfni kristál
- idiomórfni minerál** -ega -a m *neustr.* → idiomórfni kristál
- idiomórfni mineralni vkljúček** -ega -ega -čka m vključek, ki ima značilno kristalno obliko
- idiomórfni vtróšnik** -ega -a m vtrošnik, ki ima značilno kristalno obliko
- idiomórfno mineralno zńno** -ega -ega -a s zrnno, ki ima značilno kristalno obliko
- idokráz** -a m → vezuvianít
- idrialín** -a m *zastar.* → idrijalít
- idrialít** -a m *zastar.* → idrijalít
- idrijalít** -a tudi idrialín -a tudi idrialít -a m zelen do rumen organski rombični mineral, aromatski ogljikovodnik, ki se pojavlja v idrijskem nahajališču živega srebra
- ídrijska orogenétska fáza** -e -e -e ž orogenetska faza alpinidske orogeneze med anizijem in ladinijem
- ídrijske struktúre** -ih -úr ž mn. sistem pokrovov, narivov, prelomov in tektonskih oken, ki se pojavljajo na območju Idrije
- Ídrijski pokròv** -ega -òva m pokrov iz karbonskih, permskih in triasnih plasti med Cerknim, Otaležem in Masorami **S**: Kanómeljska vmésna lúska, Kanómeljski pokròv
- Ídrijski prelòm** -ega -òma m prelom v dinarski smeri, ki poteka od Bovca na severozahodu, preko Idrije in Cerkniškega polja proti jugovzhodu
- Ídrijsko tektónsko ôkno** -ega -ega -a s tektonsko okno v dolini Idrijce, v katerem pod pokrovom leži avtohtoni spodnjeocenski fliš **PRIM.:** Ídrijsko tektónsko pôlòkno
- Ídrijsko tektónsko pôlòkno** -ega -ega -a s tektonsko polokno, ki je del idrijskih struktur in ga gradi kredni apnenec ob reki Idrijci in ob potokih Zala in Nikova **PRIM.:** Ídrijsko tektónsko ôkno
- Ídrijsko-Žiròvsko ozémlje** -ega -a s geotektonska enota mlajšepaleozojskih in mezozojskih kamnin, ki poteka med Trnovskim gozdom na jugu in Žirmi na severu
- íglasti kristál** -ega -a m ozek monoklinski ali rombični kristal, razpotegnjen v smeri ene kristalografske osi
- ígličasti kristál** -ega -a m *neustr.* → íglasti kristál
- iglokòžci** -ev m mn. (deblo, lat. Echinodermata) morski maločlenarji s kalcitnim notranjim skeletom, sestavljenim iz različno oblikovanih ploščic, npr. morski ježek, morska lilija, morska zvezda, morska kumara
- ignimbrit** -a m → ignimbritni túf
- ignimbritni túf** -ega -a m lapilni tuf, navadno riolitne ali dacitne sestave, lahko nataljen ali nenataljen, sedimentiran z vročim turbulentnim piroklastičnim tokom, ki se hitro razširja **S**: ignimbrit, varjèni túf, zvarjèni túf **PRIM.:** nataljèni túf
- igvanodón** -a m (rod, lat. *Iguanodon*) 10 m dolg in 6 m visok rastlinojedi dinozaver z značilnim dolgim trnom na palcu sprednje noge, ki je živel v spodnji kredi

ihnofácies -a m fácies, ki ga označujejo značilni fosilni sledovi

ihnofosíl -a m → fosilna sléd, orgánska tekstúra

ihnologíja -e ž področje paleontologije, ki proučuje fosilne sledi

ihhtiornís -a m (rod, lat. *Ichthyornis*) ptič v velikosti galeba, ki je imel dobro razvito grodnico, zobe v kljunu in je živel kratak čas v zgornji kredi

ihliosarkolít -a m (rod, lat. *Ichthyosarcolites*) rudistna školjka z majhnim bivalnim prostorom in izrazitimi vzdolžnimi grebeni, ki je živala v kredi

ihhtiozáver -vra m (rod, lat. *Ichthyosaurus*) morski reptil z ribje oblikovanim telesom, ki je živel v juri

ijolít -a m alkalna mafična globočnina, sestavljena pretežno iz nefelina ter od 30 % do 60 % mafičnih mineralov

ikozaéder -dra m v *matemati*ki lik z dvajsetimi enakostraničnimi trikotniki

ikozitetraéder -dra m → tétragontritetraéder

íkravec -vca m → oolít (1)

ilerdíj -a m starejša podstopnja ypresija

ilírska orogenétska fáza -e -e -e ž orogenetska faza alpske orogeneze v zgornjem eocenu

ilírska pòdstòpnja -e -e ž → illyrij

ilítenje -a s razpadanje silikatov v illit **S:** ilitizácija

illitizácija -e ž razpadanje silikatov v illit **S:** ilítenje

ilítna glína -e -e ž glina pretežno iz illita

ílíum -a m ploščati del kolčnice, ki ima dorzalno sklep s križnico pri večini vretenčarjev **S:** črévnica

illít -a m bel, mikrokristalen monoklinski kalcijev železov aluminijev hidroksidni glineni mineral, po strukturi podoben muskovitu **PRIM.:** hidromuskovít

illyrij -a [ilírj] m podstopnja anizija med pelsonijem in fassanijem **S:** ilírska pòdstòpnja

ilmenít -a m temnosiv do črn trigonalni mineral, železov titanov oksid **S:** titánov želézovec

ilmenitít -a m subvulkanska bazična globočnina, sestavljena pretežno iz ilmenita in v manjši meri iz hiperstena, labradorita, pirita in pirotina

ílo -a s *zastar.* → ílovica, opékarska glína

ílova sprhnína -e -e ž *zastar.* → preperína

ílovica -e ž glina s primesmi peska, limonita, organskih ostankov **S:** ílo, ílovka, opékarska glína

ílovka -e ž *zastar.* → ílovica, opékarska glína

ílovnata príst -e prstí ž prst, ki vsebuje večjo količino ílovice

ilsemanít -a [ilzemanít] m črn do modročrn mineral, molibdenov vodni oksid

iluvíalni horizónt -ega -a m talni horizont, nastal z akumulacijo topnega in suspendiranega materiala iz višjega talnega horizonta

ilúvij -a m prst v tleh, v kateri se nabirajo izprane snovi iz višjega talnega horizonta

ilvaít -a m rjav do črn rombični mineral, kalcijev železov hidroksidni otočni silikat, pogosto z manganom **S:** lievít, yenit

imbrikácija -e ž **1.** pojav, da so ploščasti prodniki nagnjeni v določeno smer in da se delno prekrivajo **2.** ponavljajoča se geološka zgradba, nastala zaradi prelamljanja in narivanja v isti smeri **S:** lúskasta zgrádba, nalúskana zgrádba

imerzija -e ž *neustr.* → imerzijska tekočina

imerzijska metoda -e -e ž metoda za določanje lomnega količnika neznanega minerala s potopitvijo v imerzijsko tekočino z znanim lomnim količnikom

imerzijska tekočina -e -e ž tekočina z znanim lomnim količnikom, ki se pri imerzijski metodi uporablja za preiskovanje mineralov

imerzijski objektiv -ega -a m objektiv na mikroskopu, ki se dá tako približati, da se čelna stran leče potopi v imerzijsko tekočino

imperforátna híšica -e -e ž híšica pri foraminiferah brez pravih ali navideznih perforacij **P:** perforátna híšica **PRIM.:** impunktátna lupína

impregnacijsko nahajalíšče minerálnih surovín -ega -a -- -- s nahajališče, v katerem je prikamnina impregnirana z rudnimi minerali **S:** prepojnína

impregnacijsko slojíšče -ega -a s *neustr.* → impregnacijsko nahajalíšče minerálnih surovín

impregnírana rúda -e -e ž ruda, v kateri so epigenetski minerali razpršeni v matični kamni **S:** vpršéna rúda, vškropljéna rúda

impunktátna lupína -e -e ž lupina pri ramedonozcih, ki nima perforacij **PRIM.:** imperforátna híšica

inartikulát -a m brahiopod na nižji razvojni stopnji brez sklepa

inartikulátni ramenonóžec -ega -žca m ramedonozec, ki nima razvitega sklepa

incíziv -a m vsak od največ treh ploščatih sprednjih zob v čeljustnici pri sesalcih **S:** sekálec

índeks gúbanja -a -- s razmerje med višino in dolžino gube

índeksni minerál -ega -a m mineral, ki nastane

pri določeni temperaturi in tlaku ali določeni stopnji metamorfoze

indeks plôskve -a -- m → simból plôskve

indeks prepústnosti -a -- m število, ki označuje sposobnost porozne kamnine, sedimenta ali preperine prevajati kapljevino ali plin tako, da se pri tem ne poruši njihova struktura

indeks refrákcije -a -- m → lómni kolíčnik

indeks splôščenosti -a -- m razmerje med dolžino, širino in debelino prodnika

indeks zaóbljenosti -a -- m → stôpnja zaóbljenosti

indet. okrajš. → indeterminábilis

indeterminábilis -- m (lat., okrajš. indet.) oznaka za fosil, ki ga zaradi slabe ohranjenosti ni mogoče določiti

Índijski ščit -ega -a m kraton severovzhodnega dela Gondwane, ki se je v kredi ločil od Afriškega kratona in obsega indijski podkontinent

indikátor -ja m geološka ali kaka druga posebnost v kamnini, ki nakazuje določeno značilnost, npr. korale so indikator za toplo morje

indikatrísa -e ž namišljeno eliptično ali okroglo telo, ki predstavlja vrednosti fizikalnih lastnosti v vseh smereh kristala, npr. optična indikatrísa

indikatrísa toplôtne prevódnosti -e -- -- ž namišljeno eliptično ali okroglo telo, ki predstavlja vrednosti toplotne prevodnosti v vseh smereh kristala

indiréktna kristalográfška mreža -e -e -e ž navidezna kristalográfška mreža skupine točk, ki nastanejo z risanjem pravokotnic na vsako ravnino v mreži kristala proporcionalno glede na ničelno točko v koordinatnem sistemu **S:** recipróčna kristalográfška mreža

indoarménska fávna -e -e ž mlajšepaleozojska favna srednje Azije

induánij -a m stopnja spodnjega triasa med permom in olenekijem

inducírana tektónika -e -e ž tektonika, ki je niso povzročili premiki v litosferi, ampak neka druga dogajanja v Zemljini skorji, npr. obtežba zaradi intenzivne sedimentacije, razbremenitev zaradi taljenja ledu

industrijski práh -ega práh m → stanovánjski práh

inertínit -a m maceral črnega premoga brez strukture

inertít -a m mikrolitotip črnega premoga, v katerem je več kot 95 % inertinita

inêrtna snôv -e snóví ž snóv ali mineral, ki ne reagira z drugimi snovmi

inêrtni plín -ega -a m plin, ki ne reagira z drugimi elementi, npr. žlahtni plin

infávna -e ž bentos, ki živi samo v sedimentu morskega dna **S:** endobéntos

infiltríranje -a s tok tekočine, mineralne raztopine, magme v porozno kamnino **PRIM.:** injektiranje (1)

infrabazálna plôščica -e -e ž vsaka od petih ploščic v spodnji vrsti baze čaše pri krinoidih

ínfranerítik -a m spodnja plast morske vode v neritiku

ínfranerítsko sedimentácijsko okólje -ega -ega -a s območje usedanja v infraneritiku

infravaléndij -a m starejši valanginij

infuzórijska prst -e prstí ž → kreménka

infuzórijska zémlja -e -e ž → kreménka

infuzórna prst -e prstí ž *neustr.* → kreménka

inhalènt -ènta m → dotekálka

iniciálna kámrica -e -e ž → prolókul, protokónh

iniciální magmatízem -ega -zma m magmatizem, pri katerem nastajajo ofioliti, npr. peridotit, gabro, diabaz **S:** iniciální vulkanízem

iniciální vulkanízem -ega -zma m → iniciální magmatízem

injékcija mágme -e -e ž *zastar.* → injektiranje (1), intrúzija

injekcijska kontáktna metamorfóza -e -e -e ž metamorfoza kamnine, nastala v prvotni kamnini zaradi vdora magme **S:** injekcijska metamorfóza **PRIM.:** injekcijska tekstúra

injekcijska méšanica -e -e ž mešanica vododržnih snovi s cementnim mlekom za injekcijske zavese in za cementiranje vrtin

injekcijska metamorfóza -e -e ž → injekcijska kontáktna metamorfóza

injekcijska tekstúra -e -e ž tekstura metamorfne kamnine, nastala zaradi vdora magme med plasti prvotne kamnine **PRIM.:** injekcijska kontáktna metamorfóza

injekcijska zavésa -e -e ž umetna zapora z vododržnimi snovmi, npr. cementnim mlekom, za preprečevanje pronicanja vode skozi prepustno usedlino ali prepustno kamnino **S:** tesnílna zavésa

injekcijsko teló -ega -ésa s magmatska kamnina, nastala po vdoru magme v matično kamnino **S:** vrínek, zažétek

injektiranje -a s **1.** vrivanje magme med starejše kamnine v litosferi **S:** injékcija mágme, intrúzija, vdôr, vtískanje mágme **PRIM.:** infiltríranje **2.** vrivanje sedimenta med starejše kamnine ali usedline **S:** sedimèntna injékcija

3. utrjevanje kamnine ali preperine z različnimi snovmi, ki se vtiskajo skozi vrtine v kamnino, npr. s cementnim mlekom

inklinácija -e ž **1.** pri globinskem vrтанju kot odklona od vertikalne osi **2.** v *strukturni geologiji* nagnjenost glede na horizontalno ravnino katerega koli geološkega telesa ali površine tega telesa

inklinóméter -tra m priprava za merjenje odklonov od navpičnice v vrtini

inklúzija -e ž tujek, npr. mineral, kamnina, tekočina, plin, v osnovnem mineralu ali kamnini **S:** enkláva, vdévek, vključek

inkohérentna kamnina -e -e ž *neustr.* → sediment, usedlina

inkompatíbilna slédna prvína -e -e -e ž sledna prvína, ki se redko ali sploh ne vključuje v kristalne mreže kamninotvornih mineralov **PRIM.:** kompatíbilna slédna prvína

inkompeténtna plást -e plasti ž plast kamnine ali sedimenta, ki se glede na okoliške kamnine lažje deformira **P:** kompeténtna plást

inkongruéntna gúba -e -e ž guba, pri kateri njena os ni vzporedna z osno ravnino

inkongruéntno talíšče -ega -a s temperatura, pri kateri trdna faza snovi, npr. mineral, razpade ali reagira s tekočo fazo tako, da preide v drugo trdno fazo z drugačno strukturo in sestavo ali v tekočo fazo drugačne sestave **PRIM.:** kongruéntno talíšče

inkrustrácija -e ž **1.** odlaganje iz tekočine izločene mineralne snovi na površini kamnin ali odmrlih organizmov **2.** skorja odloženih mineralov na površini kamnin ali mineralov, npr. kalcitna siga, kremenitna siga, žveplova siga **S:** prevléka, sigasta prevléka **PRIM.:** páтина (2), siga **3.** skorjasta rast organizmov na kamninski podlagi, npr. kolonije briozojev **4.** skorjasti odlitek zunanje površine organizma, npr. v lehnjaku, peščenjaku

inocerámus -a m (rod, lat. *Inoceramus*) školjka z razpotegneno lupino brez sklepnih zob in z značilnimi koncentričnimi rebrci, ki je živela v zgornji kredi

inosilikáti -ov m mn. skupina silikatnih mineralov s tetraedri silicijevega tetraoksida, povezanimi v verige **S:** nitasti silikáti

inisékti -ov m mn. (poddeblo, lat. Hexapoda) členonožci s tremi pari nog in značilno delitivijo telesa na glavo, oprsje in zadek, ki so živeli od karbona dalje **S:** žuželke

insektivór -ja m organizem, ki se hrani z insekti

insekvéntna dolína -e -e ž dolina, ki jo je re-

ka vdolbla neodvisno od geoloških struktur **PRIM.:** konsekventna dolina

insekvéntni pláz -ega plazú m plaz, pri katerem nastane drsina v razpokanem delu kamnine prečno na plasti **PRIM.:** konsekventni plaz

in situ -- -- (lat.) na mestu nastanka ali odmrtja, npr. rudistni greben, nepreloženo paleolitsko najdišče

insolácija -e ž stopnja Sončevega obsevanja, ki ga prejme Zemlja ali kako nebesno telo v časovni enoti na enoto površine

intáktni vzórec -ega -rca m vzorec minerala, kamnine ali fosila, ki je na prvotnem mestu ali so po odvzemu vzorca ohranjeni prvotni zunanji pogoji

integrácijska metóda -e -e ž metoda določanja količinskih razmerij med mineralnimi zrnji na integracijski mizici

integrácijska mízica -e -e ž priprava za merjenje količine različnih mineralnih zrn pod mikroskopom **S:** integrátor

integrátor -ja m priprava za merjenje količine različnih mineralnih zrn pod mikroskopom **S:** integrácijska mízica

integripaliátna škóljka -e -e ž školjka, pri kateri je celoten rob plašča prirasel na notranji strani lupine

intenzitéta potrésa -e -e ž učinek potresa na Zemljinem površju, ki se kaže na porušenih zgradbah ali spremembah reliefa

interambulakrálna plóščica -e -e ž ploščica v skeletu iglokožca, ki nima perforacij za ambulakralne nožice **S:** medbrázdnica

interambulakrálnó pólje -ega -a s polje kalcitnih ploščic pri iglokožcu, skozi katere ne izhajajo končni deli vodovodnega sistema

interárea -e ž široko trikotno polje na pecljevi lupini pri sesilnih ramenonožcih, s katerim se žival lahko cementira na podlago

interfáciálna spremémba -e -e ž sprememba sedimentacijskega ali bivanjskega režima znotraj nekega faciesa

interferéncia -e ž pojav, da dve valovanji z enako frekvenco okrepiata ali oslabita sestavljeno valovanje

interferéncna slíka -e -e ž kombinacija izogir in izokrom pod konoskopom, po kateri se ločuje enoosni od dvoosnega kristala in določa njun predznak **S:** konoskópska slíka

interferéncne bárve -ih bárve ž mn. barve, ki nastanejo zaradi interference svetlobe pri prehodu polariziranega žarka skozi anizotropno snov in analizator

interformacijska bréča -e -e ž breča, ki leži med drugimi kamninami iste formacije

interformacijska erozija -e -e ž erozija med nastajanjem kamnin iste formacije

interglaciál -a m obdobje med glacialoma, za katero je značilno toplejše podnebje in močno nazadovanje ledenikov **S**: tópla dóba

interglaciálna fávna -e -e ž živali, ki so živele v kvartarnih toplih dobah **S**: topodóбно živalstvo

interglaciálna flóra -e -e ž rastline, ki so uspevale v kvartarnih toplih dobah **S**: topodóбно rastlínstvo

interglaciálna usedlína -e -e ž usedlina, nastala v interglacialu, npr. puhlična poilovčena cona, höttínska breča **S**: interglaciálni sediment, topodóбно usedlína

interglaciálni sediment -ega -ênta m sediment, nastal v interglacialu, npr. puhlična poilovčena cona, höttínska breča **S**: interglaciálna usedlína, topodóбно usedlína

intergranulárna poróznost -e -i ž trodimenziionalna mreža med seboj povezanih praznih prostorov med peščenimi ali kristalnimi zrnji kamnine **S**: medzrnska poróznost

intergranulárno gíbanje -ega -a s polzenje lednih kristalov po drsni ploskvi, pri katerem se ne poruši njihova kristalna zgradba

interkalácija -e ž **1.** plast ali več plasti, ki se razlikujejo od osnovnih plasti, npr. plast lave med sedimenti, plast premoga med talnino in krovnino **2.** lamelarni mineralni vključki v drugem mineralu, usmerjeni po njegovih kristalnih ravninah

interkostálni próstor -ega -óra m prostor med rebri na lupini mehkužcev

intermiténtna réka -e -e ž reka z občasnim površinskim tokom, npr. spodnji tok Iške **S**: presihajóča réka

intermiténtni izvír -ega -a m kraški izvir, aktiven samo ob visoki vodi **S**: presihajóči izvír

intermiténtno jézero -ega -a s kraško polje, ojezerjeno samo ob visoki vodi, npr. Cerkniško jezero, Planinsko polje **S**: kráško jézero (2), presihajóče jézero

intermontána kotlína -e -e ž kotlina, ki jo obdajajo gorstva, npr. Panonska nižina

intérna migrácija -e -e ž **1.** preseljevanje osebkov živalske ali rastlinske vrste znotraj nekega življenjskega prostora **2.** migracija mineralnih raztopin znotraj kamnine **P**: ekstérna migrácija

internídi -ov m mn. središčni del dvojnega orogena

intérni lóbus -ega -a m lobus na medialni dorzalni (2) strani zavoja pri amonoidih

intérni sífo -ega -a m sifo, ki leži na zgornji strani zavoja pri glavonožcih **S**: dorzálni sífo

internódij -a m gladki del stebela brez listov pri preslicah

interorbitálna širína -e -e ž razdalja med očesnima odprtinama na lobanji vretenčarjev

interpléni glaciál -ega -a m → srédnji wúrm

intersertálna struktúra -e -e ž struktura mafičnih predornin s prevladujočimi igličastimi plagioklazi in s steklasto ali v avgit kristalizirano osnovo

interstadiál -a m otoplitev med stadialoma **S**: toplótni preslédek

íntina -e ž notranja plast pelodnega zrna med protoplazmo in eksino

intribiopelsparít -a m sparit, ki vsebuje več kot 25 % intraklastov, ostankov organizmov in peletov

intribiosparít -a m sparit, ki vsebuje več kot 25 % intraklastov in ostankov organizmov

intragozávaska orogenétska fáza -e -e -e ž orogenetska faza alpinidske orogeneze med santonijem in campanijem

intragranulárna poróznost -e -i ž *neustr.* → intergranulárna poróznost

intraklást -a m klast v karbonatni kamnini, ki je bil kot delno konsolidiran sediment erodiran znotraj sedimentacijskega bazena

intramikrit -a m mikrit, ki vsebuje več kot 25 % intraklastov

intramikrudít -a m intramikrit, ki vsebuje intraklaste, večje od 2 mm

intrapelsparít -a m sparit, ki vsebuje več kot 25 % intraklastov in peletov

intrasparít -a m sparit, ki vsebuje več kot 25 % intraklastov

intrúzija -e ž vrivanje magme med starejše kamnine v litosferi **S**: injékcija mágme, injektírnanje (1), vdòr, vtískanje mágme

intruzív -a m → globočnína, intruzívna kamnína

intruzívna bréča -e -e ž breča, nastala s prodiranjem magme v razpoke že obstoječe magmatske kamnine

intruzívna dóma -e -e ž gmota kamnin, nastala z intruzijo magme, npr. batolit, lakolit

intruzívna kamnína -e -e ž magmatska kamnina v Zemljini skorji z enakomerno znato strukturo, nastala iz magme **S**: globočnína, intruzív, plutonít, vdornínska kamnína

intruzívni čök -ega čóka m gmota globočnine s

presekom, manjšim od 100 km² **S:** magmatski čok **PRIM.:** batolit

inudácija -e ž višek transgresije, ko je voda prekrila največje območje kopnega

inudácija -e ž *neustr.* → inudácija

invêrzija -e ž **1.** pojav, da se v kristalu pri zasuku okoli središča simetrije za 180° pokaže enaka, a obrnjena slika **S:** nasprtna enákost, obrátna enákost **2.** pojav, da se plasti pri gubanju obrnejo za okoli 180° **S:** tektónska invêrzija

invêrzna ós -e osí ž os skozi središče kristala, ki vsako ploskev zasúče za kot 60°, 90°, 120°, 180° in jo zrcali skozi središče **S:** zrcalnosúčna ós

invêrzna stratigráfška léga -e -e -e ž léga plasti, pri kateri so mlajši deli spodaj in starejši zgoraj **S:** invêrzna stratigráfška pozícija, invêrzno zaporédje plasti, obrátna léga plasti, obrátno zaporédje plasti

invêrzna stratigráfška pozícija -e -e -e ž → invêrzna stratigráfška léga, invêrzno zaporédje plasti

invêrzna superpozícija -e -e ž zaporedje plasti, pri katerem so mlajše plasti spodaj

invêrzni reliéf -ega -a m relief, pri katerem so prvotne izbokline v reliefu udolbine in obratno, npr. fosilne sledi v peščenjaku

invêrzni rudíst -ega -a m rudíst, prirasel z desno loputo **PRIM.:** normálni rudíst

invêrzno zaporédje plasti -ega -a -- s mn. léga plasti, kjer so mlajši deli spodaj in starejši zgoraj **S:** invêrzna stratigráfška léga, invêrzna stratigráfška pozícija, obrátna léga plasti, obrátno zaporédje plasti

involutína -e ž (rod, lat. *Involutina*) foraminifera z dvema kamricama in aglutinirano hišico, ki je živelá od zgornjega triasa do zgornje krede

involutna híšica -e -e ž spiralno zavita hišica pri mehkužcih ali foraminiferah, pri kateri najmlajši zavoj popolnoma prekriva starejše

inženírska geologíja -e -e ž področje geologíje, ki proučuje geološke pogoje za gradnjo objektov

iolít -a m → cordierit

ionizácija -e ž nastajanje ionov in elektronov iz atomov

ionizírani plín -ega -a m plin s prostimi ioni in elektroni, ki nastane pri visoki temperaturi

ionosféra -e ž plast atmosfere v višini nad 50 km z močno ioniziranimi plini

iónska izmenjálka kapacitéta -e -e -e ž merilo za količino površinskega naboja snovi, poda-

no v ekvivalentih izmenljivih ionov na enoto teže minerala

iónska izmenjáva -e -e ž reverzibilna izmenjava ionov v kristalu z ioni iz raztopine brez porušnja kristalne zgradbe ali spremembe električne nevtralnosti

iónska véz -e vezi ž kemična vez, ki nastane tako, da eden od atomov odda ali sprejme enega ali več elektronov **S:** elektrovalénca, heteropolárna véz, polárna véz

iónski prodúkt vóde -ega -a -- m produkt molskih koncentracij vodikovih in hidroksidnih ionov, ki je konstanta v vseh vodnih raztopinah in znaša 10⁻¹⁴

iregulárni mórski jéžek -ega -ega -žka m bilateralno simetričen mórski ježek z drobnimi bodicami in zmanjšanim ambulakralnim poljem, ki živi zakopan v mórskem dnu

íreverzíbílno procés -ega -a m proces, ki poteka v eni smeri **P:** reverzíbílno procés

iridescénca -e ž pojav prelivajočih se spektralnih barv zaradi loma svetlobe na plasteh, zaradi oksidacije ali ob vključkih v mineralu, npr. pri dragem opalu **S:** irizácija, mávrično nahúkle bárvé, prelívávanje bárv

iridósmij -a m *neustr.* → osmirídij

irizácija -e ž pojav prelivajočih se spektralnih barv zaradi loma svetlobe na plasteh, zaradi oksidacije ali ob vključkih v mineralu, npr. pri dragem opalu **S:** iridescénca, mávrično nahúkle bárvé, prelívávanje bárv

ischium -a [ishium] m najdebelejša kost v kolčnici, ki oblikuje ventralno steno medenice pri večini vretenčarjev **S:** sédnica

íslandski ahát -ega -a m → obsidián

íslandski dvólómeč -ega -mca m čist kalcitni kristal, v katerem se svetlobni žarek pri prehodu razdeli v dva žarka, ki nihata pravokotno drug na drugega **S:** dvólómeč, kalcít dvólómeč

ístem -tma m → zémeljska ožína

istočasno nahajalíšče -ega -a s *zastar.* → sin-genétsko nahajalíšče

istodóbná plást -e plástí ž plást, ki je nastajala istočasno z neko drugo plástjo **S:** izokróna plást

istodóbná usedlína -e -e ž usedlina, ki je nastajala istočasno z neko drugo usedlino **S:** izokróna usedlína

istodóbní skládi -ih -ov m mn. skladi, ki so nastajali istočasno z nekaterimi drugimi skladi **S:** izokróni skládi

istoizvórni piroklást -ega -a m piroklast lave

- ali vulkanoklastita, nastal med prejšnjimi izbruhi vulkana
- istolična snôv** -e snoví ž *zastar.* → izomórfna snôv
- istolični minerál** -ega -a m *zastar.* → izomórfni minerál
- istosméрни prelôm** -ega -ôma m prelom, pri katerem prelomna ploskev vpada v isto smer pod enakim ali različnim kotom kot plasti na krilih **S:** homotétični prelôm **PRIM.:** protismérni prelôm
- ístrsko-dalmatínska orogenétska fáza** -e -e -e ž orogenetska faza alpske orogeneze v srednjem eocenu
- itabirít** -a m plastnata kremenova hematitna ruda **S:** itabirítna želézova rúda
- itabirítna želézova rúda** -e -e -e ž → itabirít
- ítem** -a m ponavljanje kakega geološkega dogajanja v določenih časovnih intervalih, npr. ritmična sedimentacija
- ivéntna stratigrafíja** -e -e ž *neustr.* → dogódkovna stratigrafíja
- ivérasta krojítev** -e -tve ž krojítev kamnine v obliki iveri
- ivérasti lápor** -ega -ja m *neustr.* → ivérasti láporovec
- ivérasti láporovec** -ega -vca m laporovec, ki se kroji iverasto
- ivérasti lôm** -ega lôma m lastnost minerala, da se lomi v iveri **S:** ivérasti prelôm, škíndravi lôm
- ivérasti prelôm** -ega -ôma m → ivérasti lôm
- ivníške plastí** -ih -- ž mn. srednjemiocenske plasti konglomerata s prodniki granodiorita in dacita, ki se menjavajo s peščenjakom ter peščenim laporovcem na severnem Pohorju, Kozjaku ter med Slovenj Gradcem in Vitanjem
- ivórij** -a m stopnja spodnjega karbona med hstarijem in chadijem
- izbirálnica** -e ž *zastar.* → separácija (1, 2)
- izdánek** -nka m del naravno razkritega kamniškega telesa na Zemljinem površju **S:** golíca
- izdánek náfte** -nka -- m razkriti del naftnega horizonta ali naftnega kolektorja
- izdátnost izvára** -i -- ž pretok vode pri izviru
- izhlapévanje** -a s v *fiziki* prehajanje kapljevine v plin pri temperaturah, ki so nižje od vrelišča **PRIM.:** izparévanje
- izhódna snôv** -e snoví ž *zastar.* → surovína
- izklínjena plást** -e plastí ž plast, ki postopoma izgublja svojo debelino
- izkristalizávana snôv** -e snoví ž snov, ki je po kristalizaciji iz raztopine, taline ali po rekristalizaciji v celoti v kristalnem stanju
- izlív mágme** -a -- m pojav, da magma predre Zemljino skorjo in se kot lava razlije po njej **S:** efuzíja, ekstrúzija
- izlívna predornína** -e -e ž → láva (2)
- izlívni izvír** -ega -a m izvír, ki ima v zaledju izdaten vodonosnik in njegova gladina ne vpliva na izdatnost izvira **S:** gravitácijski izvír
- izlúženi bentonít** -ega -a m bentonit, v katerem so izmenljivi ioni glinenih mineralov in zeolitov izmenjani zaradi fizikalno-kemičnih procesov na Zemljinem površju
- izlúženi dolomít** -ega -a m dolomit, iz katerega so se izprali lažje topni minerali, npr. kalcit
- izluznína** -e ž *zastar.* → hidatogéni minerál
- izména generácij** -e -- ž → alternácija generácij, menjávanje generácij
- izmenljívi ión** -ega -a m ion v kristalih glinenih mineralov in zeolitov, ki se lahko izmenjuje z drugimi ioni ali molekulami, ne da bi se spremenila struktura kristala
- izmetálka** -e ž mesnata cev pri školjkah, po kateri odteka voda **P:** dotekálka
- izoanomála** -e ž črta na geofizikalni karti, ki povezuje točke z enakimi anomalnimi vrednostmi, npr. v gravimetriji
- izobára** -e ž črta na meteorološki karti, ki povezuje točke z enakim zračnim tlakom
- izobáta** -e ž **1.** črta na hidrološki karti, ki povezuje točke z enako globino v morjih, jezerih, rekah **2.** → hidroizohípsa
- izobáza** -e ž črta na geofizikalni karti, ki povezuje točke enakega dviga Zemljinega površja
- izocénter** -tra m točka na zračnem posnetku, dobljena z razpolovitvijo kota med pravokotnico na Zemljino površje in osjo fotoaparata, in je popravek na deformirani fotografiji
- izodézmična snôv** -e snoví ž snov, v kateri so vse ionske vezi enako močne **P:** anizodézmična snôv
- izodézmični kristál** -ega -a m kristal, ki ima vezi med ioni enako močne **P:** anizodézmični kristál
- izodótna školjka** -e -e ž školjka, ki ima izodontni sklep
- izodótni sklèp** -ega sklépa m sklep med školjčnima loputama, pri katerem so zobje in jamice simetrično nameščene glede na osrednjo ligamentno jamico
- izofázni proces** -ega -a m proces z dvema enakima razvojema faz (1)

izogála -e ž črta na geofizikalni karti, ki povezuje točke z enakim težnostnim pospeškom

izogíra -e ž črni del interferenčne slike pod mikroskopom v obliki križa, kraka križa ali hiperbole

izogóna -e ž črta na geofizikalni karti, ki povezuje točke iste magnetne deklinacije na Zemljinem površju

izohalín -a m konstantna slanost morske vode

izohalína -e ž črta na hidrološki karti, ki povezuje točke iste slanosti

izohípsa -e ž črta na topografski karti, ki povezuje točke z enako nadmorsko višino **S**: plástnica (2)

izohípsa geolóške plóskve -e -- -- ž *neustr.* → hipsografska krivúlja, izostráta, plástnica (1)

izohóra -e ž črta na geološki karti skozi točke, ki so projekcija navrtanih enako debelih plasti določenega horizonta pod površjem **PRIM.:** izopáha

izohórni procés -ega -a m istočasni proces na dveh območjih, npr. sedimentacija

izokárdija -e ž (rod, lat. *Isocardia*) školjka z gladkima loputama in močno ukrivljenima vrhovoma, ki je živeła v miocenu

izokémična metamorfóza -e -e ž metamorfóza, ki v kamninah ali mineralih ne povzroči kemičnih sprememb

izokémična spremémba -e -e ž sprememba kamnine ali minerala, pri kateri ostane kemična sestava enaka, npr. kristalizacija

izoklína -e ž **1.** guba z enako nagnjenostjo na obeh njenih krilih **S:** izoklinálna gúba **2.** guba s kriloma, ki sta vzporedni z osno ravnino **S:** somérna gúba

izoklinálna gúba -e -e ž guba z enako nagnjenostjo na obeh njenih krilih **S:** izoklína (1)

izokróma -e ž kolobar določene valovne dolžine svetlobe v interferenčni sliki, ki povezuje točke z enako fazno razliko **S:** izokromátska krivúlja

izokromátska krivúlja -e -e ž → izokróma

izokróna -e ž **1.** črta na geološki karti skozi točke, ki so projekcija enako starih plasti pod površjem **2.** istočasni dogodek v geološki zgodovini

izokróna mēja -e -e ž meja med izokronimi plastmi na dveh različnih območjih ali na dveh geoloških enotah, npr. med kredo in terciarjem v apnencu in v flišu

izokróna plást -e plást ž plást, ki je nastajala istočasno z neko drugo plástjo **S:** istodóbná plást

izokróna usedlína -e -e ž usedlina, ki je na-

stajala istočasno z neko drugo usedlino **S:** istodóbná usedlína

izokróni skládi -ih -ov m mn. skladi, ki so nastajali istočasno z nekaterimi drugimi skladi **S:** istodóbní skládi

izolírana kapilárna vóda -e -e -e ž voda, ki ostane zaradi površinske napetosti in lastnosti kamnine ujeta v drobnih porah in kotih in ne odteče kot gravitacijska voda **S:** adhezíjska vóda

izométrična struktúra -e -e ž **1.** v *petrologiji* struktura kamnine, v kateri so vsa zrna enako velika **2.** v *paleontologiji* struktura, pri kateri je razporeditev kristalov v skeletu organizma v vseh smereh enaka

izométrični kristál -ega -a m kristal, pri katerem je struktura v vseh smereh enaka, npr. kubični kristal

izométrični kristalográfski sistém -ega -ega -a m *zastar.* → kúbična singoníja, kúbični kristalográfski sistém

izometríja -e ž **1.** pojav, da vsi telesni deli organizma rastejo enakomerno **2.** pojav, da kristali v združbi rastejo enakomerno **3.** pojav, da so vsa zrna v sedimentu ali kamnini enako velika

izomiárija -e ž školjka, ki ima dva enaka mišična odtisa **S:** homomiárija

izomorfíja -e ž *zastar.* → izomorfízem

izomorfízem -zma m pojav, da imata dva kristala z različno kemično sestavo enako strukturo in kristalno obliko, npr. cirkon in ksenotim **S:** homotípíja, izomorfíja, izostruktúrnost, izotípíja, simorfízem

izomórfna skupína -e -e ž skupina mineralov z enako strukturo in kristalno obliko ter različno kemično sestavo, npr. kalcítova skupina

izomórfna snóv -e snóví ž snóv, ki ima enako kristalno obliko kot druga kemično različna snóv **S:** enakolíčna snóv, istolíčna snóv **P:** heteromórfna snóv

izomórfna zmes -e zmesí ž zmes več snóví, ki so si sorodne po kemični sestavi in kristalijo v enakih kristalnih oblikah, pri čemer tvorijo kristalne raztopine

izomórfni minerál -ega -a m mineral, ki ima enako kristalno obliko kot drug mineral z različno kemično sestavo, npr. cirkon in ksenotim **S:** istolíčni minerál

izomórfni organizem -ega -zma m organizem, ki ima enako zunanjo obliko kot drug organizem, a različen izvor, npr. rudisti in korale **S:** homomórfni organizem **PRIM.:** konvergénca (2)

- izopáha** -e ž črta na geološki karti skozi točke, ki so projekcija pravih debelin določenega horizonta pod površjem, npr. premoga
PRIM.: izohóra
- izópični fácies** -ega -a m fácies, značilen po enakih vrstah kamnin, ki so nastajale v različnih sedimentacijskih okoljih, npr. karbonatni fácies
- izoséista** -e ž črta na zemljevidu, ki povezuje točke enake potresne jakosti okoli epicentra
S: homoséista, izoséizmična linija, koséista
- izoséizmična linija** -e -e ž črta na zemljevidu, ki povezuje točke enake potresne jakosti okoli epicentra
S: homoséista, izoséista, koséista
- izospórna práprotnica** -e -e ž praprotnica, ki ima spore samo ene velikosti
- izostátično premíkanje** -ega -a s premikanje delov Zemljine skorje zaradi vzpostavljanja ravnotežja v litosferi
- izostazíja** -e ž ravnovesje med deli Zemljine skorje, ki plavajo na astenosferi
S: enakotéžje
- izostráta** -e ž črta na geološki karti, ki povezuje izdanke iste plasti
S: hipsografska krivúlja, nivójnica, plástnica (1)
- izostruktúrnost** -i ž → izomorfizem
- izotérma** -e ž črta na geofizikalni karti, ki povezuje točke z enakimi temperaturami v Zemljini skorji
- izotérmični procés** -ega -a m proces, ki poteka pri enakih temperaturah, npr. metamorfoza
- izotipíja** -e ž → izomorfizem
- izotóp** -a m vsak od atomov istega elementa, ki ima v atomskem jedru enako število protonov in različno število nevtronov, npr. izotop ogljika
- izotópska frakcionácija** -e -e ž spreminjanje razmerja posameznih izotopov pri kakšnem elementu zaradi fizikalno-kemičnih vplivov, npr. temperature, kemične reakcije
- izotópska géokemíja** -e -e ž področje geochemije, ki proučuje značilnosti izotopske sestave mineralov, tal, vode in zraka
- izotópska geologíja** -e -e ž področje geologije, ki proučuje radioaktivne in stabilne izotope ter njihove količine v geološki zgodovini
- izotópska sestáva** -e -e ž razmerje posameznih izotopov v izotopsko mešanih elementih, npr. klorove spojine v naravi vsebujejo 75,8 % klorovih atomov z 18 nevtroni in 24,2 % klorovih atomov z 20 nevtroni
- izotópska stárost** -e -i ž → radiométrična stárost
- izotópski efékt** -ega -a m pojav, zaradi katerega se spremeni izotopska sestava elementa
- izotópski nuklídi** -ih -ov m mn. izotopi posameznega elementa
- izotópski termométer** -ega -tra m izotopska sestava elementov v kamnini ali rudi, na podlagi katerih se določa temperatura ob nastanku mineralov
- izotópsko čistí eleméti** -- -ih -ov m mn. elementi, ki imajo v naravi samo en nuklid, npr. železo
- izotópsko méšani eleméti** -- -ih -ov m mn. elementi, ki so v naravi mešanica dveh ali več izotopov, npr. klor
- izotropíja** -e ž pojav, da ima snov v vseh smereh enake fizikalne lastnosti
S: enakosmérnost (1)
P: anizotropíja
- izotrópna snôv** -e snoví ž snov, ki ima v vseh smereh enake fizikalne lastnosti, npr. optično izotropna snov
S: enakosmérna snôv
- izotrópni** -a -o prid. ki ima v vseh smereh enake fizikalne lastnosti
S: enakosmétni
P: anizotrópni
- izotrópni minerál** -ega -a m mineral, ki ima v vseh smereh enake fizikalne lastnosti
S: énolómno zřno
- izotrópni presék** -ega -éka m presek minerala, v katerem so vsi lomni količniki enaki in je zato tudi enaka hitrost širjenja svetlobe v vseh smereh
P: anizotrópni presék
- izotrópni profíl** -ega -a m *neustr.* → izotrópni presék
- izotrópnost** -i ž lastnost snovi, da ima v vseh smereh enake fizikalne lastnosti
S: enakosmérnost (2)
P: anizotrópnost
- izparévanje** -a s v *fiziki* prehajanje kapljevine v plin pri temperaturah, ki so višje od vrelišča
PRIM.: izhlapévanje
- izpíranje** -a s 1. pridobivanje redkih mineralov z vodo iz peska, npr. zlata
S: odmuljevanje 2. ločevanje težkih mineralov ali mikrofosilov iz sedimenta ali sedimentne kamnine z vodo in sili
- izpírek** -rka m koristen mineral ali mikrofosil, pridobljen z izpiranjem
- izpláčna tekočína** -e -e ž *zastar.* → izpláka
- izpláka** -e ž suspenzija bentonitne gline, barita, nafte in nekaterih kemikalij, ki se vtiskuje v naftno vrtno med globinskim vrtnjem zaradi hlajenja vrtnega dleta, mehčanja kamnin in vzdrževanja sten vrtnice
S: izpláčna tekočína
- izpodnébniško želézo** -ega -a s *zastar.* → meteórsko želézo
- izpralína** -e ž preperina, ki jo je izprala voda

izprána moréna -e -e ž morena, v kateri je til dodatno izprala voda

izpráno zlató -ega -á s zrna zlata, ki ga izperejo iz rečnih nanosov

izpremínjasti mármor -ega -ja m *neustr.* → nêčísti mármor

izrastlínska usedlína -e -e ž *neustr.* → fitogéna usedlína

izravnáva -e ž z erozijo izravnán del Zemljinega površja, npr. kraška izravnava, pliocenska izravnava **S:** penepmén, planótasto površje, ravník (1), uravnáva

izrédni tráak -ega trakú m *neustr.* → izrédni žárek

izrédni žárek -ega -rka m žárek, ki v optično enoosnem kristalu niha v ravnini, ki pote-

ka skozi optično os **S:** ekstraordinárni žárek **PRIM.:** rédni žárek

izvárek -rka m steklast, emajlast ali luknjičast odpadni produkt, ki nastane pri predelavi rud **S:** tróska, žlíndra

ízvenjámski sedimènt -ega -ênta m → alohtóni jámski sedimènt

izvír -a m mesto na Zemljinem površju, na katerem izteka voda iz vodonosnika

izvórna kamnína -e -e ž kamnina, iz katere je z metamorfozo nastala metamorfna kamnina **S:** primárna kamnína, protolít, prvótna kamnína

izvrtanína -e ž *zastar.* → jêdro

izžíválska usedlína -e -e ž *neustr.* → zoogéna usedlína, zoogéni sedimènt

J

- jacobsit** -a [jakobsít] m črn magnetni magnezijev manganov železov spinel
- jacupirangit** -a [jakupirangít] m ultramafična globočnina s titanavgitom, magnetitom in nefelinom **S:** nefelinov piroksenit
- jadeit** -a [žadeít] m svetlozelen natrijev piroksen, okrasni kamen (1) **PRIM.:** žád
- jadeitit** -a [žadeitít] m metamorfna kamnina, ki je nastala pri visokih tlakih iz alkalnih magmatskih kamnin in vsebuje pretežno jadeit in malo glinencev **PRIM.:** žád
- Jadránska plôšča** -e -e ž manjša litosferska plošča med Afriško in Evrazijsko ploščo na območju Mediterana
- Jadránska provinca** -e -e ž območje Jadrana z značilnimi fosilnimi organizmi, npr. rudisti, alveolinami
- Jadránsko-Dínarska plôšča** -e -e ž karbonatna plošča, nastala v mezozoiku, ki se razteza v smeri severozahod–jugovzhod od Alp do Helenidov
- Jadránsko-Jónski bazén** -ega -a m → Jónska cóna
- Jadránsko-Jónski prôstor** -ega -óra m območje med Pindskim narivom in Apenini, ki je bil v mezozoiku enotna platforma, ki se je v paleogenu razkosala
- jálova kámnína** -e -e ž *neustr.* → jalovína
- jálovica** -e ž *zastar.* → jalovína
- jalovína** -e ž kamnina ali minerali v nahajališčih mineralnih surovin ali premoga, ki gospodarsko niso pomembni **S:** jálovica, jalovínski minerál **PRIM.:** koristni minerál
- jalovínski minerál** -ega -a m → jalovína
- jalovínski vlôžek** -ega -žka m nekoristni mineral ali kamnina med gospodarsko pomembnimi
- jálov minerál** -ega -a m *neustr.* → jalovína
- jalpait** -a [džalpaít] m svinčeno siv tetragonalni mineral, srebrov bakrov sulfid
- jáma** -e ž 1. prehodna, pretežno vodoravna votlina v karbonatni kamnini, nastala z vodno erozijo **S:** kráška jáma, podzêmeljska jáma, podzémna jáma 2. votlina, ki je nastala z udorom, preperevanjem 3. izkopana votlina v preperino ali kamnino, npr. gramozna jama, rudarska jama
- jamesonit** -a [džemsonít] m kovinsko siv monoklinski mineral, svinčev železov antimonov sulfid
- jámska hijéna** -e -e ž (vrsta, lat. *Crocota spelaea*) sorodnica današnje hijene, ki je živela v mlajšem pleistocenu
- jámska ílovica** -e -e ž kraška ilovica, pomešana z drobci matične kamnine in zrcni sige
- jámska próga** -e -e ž jamski hodnik, po katerem se odvaža izkopana ruda
- jámska vlága** -e -e ž vlažnost jamskega zraka
- jámski lèv** -ega lèva m (vrsta, lat. *Panthera spelaea*) velika mačka, sorodnik današnjega leva, ki je živela v mlajšem pleistocenu **S:** lèv brlógar
- jámski mèdved** -ega -éda m (vrsta, lat. *Ursus spelaeus*) sorodnik današnjega medveda, ki je živel v mlajšemu pleistocenu **S:** mèdved brlógar
- jámski plín** -ega -a m brezbarven plin, aciklični ogljikovodik, ki je ob nafti in premogu v Zemljini skorji **S:** metán, močvírski plín
- jámski sistém** -ega -a m 1. splet jaškov, rovov, hodnikov v rudniku 2. splet jamskih prostorov, rovov, bazenov, sifonov v kraški jami
- jámski strôp** -ega -ôpa m strop v kraških jamah, rovih in hodnikih
- jámsko délo** -ega -a s delo, ki poteka pod Zemljinim površjem, npr. rudarsko, geološko
- jámsko mléko** -ega -a s usedlina kalcita, huntita ali dolomita v jamah **S:** gôrsko mléko, ólševsko mléko, špèh
- Jangtzeaparaplatforma** -e [jánkceparaplátfor-ma] ž del Kitajsko-Korejskega masiva na območju sedanje južne Kitajske, ki je ostanek Sinokorejske paraplatforme, pozneje Kitajske protoplatforme **S:** Južnokitájski masív
- jántar** -ja m raznobarvna, zlasti rumena do oranžna okamnella smola izumrlih iglavcev **S:** elektrón (2), suksínit (1)
- jántarjev bòr** -ega bôra m bor, iz katerega smole je nastal jantar
- járek** -rka m 1. ozek, podolgovat, poglobljen del

Zemljinega površja, nastal z erozijo ali tektoniko (2), npr. tektonski jarek **2.** podolgovata ozka udorina s strmimi stenami na morskem dnu **S:** globokomôrski járek, oceánski járek, podmôrski járek

jásno kristálna struktúra -- -e -e ž *zastar.* → debélókristálna struktúra, fánerokristálna struktúra

jáspis -a m rdeč ali raznobarven neprosojen drobnokristalni kremen in kalcedon **S:** jášma

jáspisni skrílavec -ega -vca m metamorfozirani jaspis s skrilavo teksturo

jáspisova želézova rúda -e -e -e ž močno okremenjena železova ruda

jáspisov opál -ega -a m rumen do rdeč opal, v katerem prevladuje amorfna kremenica, ki ima barvo jaspisa in sijaj opala **S:** jášmasti opál

jáspopál -a m *neustr.* → jáspisov opál

jášek -ška m širši navpični rov v rudniku, npr. sondažni jášek

jášma -e ž *zastar.* → jáspis

jášmasti opál -ega -a m *zastar.* → jáspisov opál

jávorniški skládi -ih -ov m mn. zgornjekarbonske plasti, ki so sestavljene iz skrilavega glinavca, kremenovega peščenjaka in konglomerata z vložki temnega apnenca s fuzilnami, v Karnijskih Alpah in Južnih Karavanakah, v okolici Jezerskega, Tržiča in Jesenic **S:** áverniške plasti

Jávorniško-Snežniške grúde -ih grúd ž mn. grude iz jurskih in krednih karbonatnih kamnin na širšem območju Snežnika in Javornika

jédavec -vca m *zastar.* → fluorít

jédkanje -a s metoda za določanje mineralov ali njihove strukture z nanašanjem reagenta na polirano površino minerala

jédóvnik -a m *narečno, v Soški dolini* fliš

jédra kamnína -e -e ž *zastar.* zelo drobnozrnata kamnina

jédrna cév -e cévi ž del vrtalnega drogovja, s katerim se zajema izvrtano jedro

jédrnáta kamnína -e -e ž *zastar.* zelo drobnozrnata kamnina

jédrnáti apnénc -ega -nca m *zastar.* → mikrosparít

jédro -a s vzorec usedline ali kamnine, pridobljen iz vrtine, navadno valjaste oblike **S:** izvrtanína, jédro vrtíne, kaméno jédro (2)

jédro antiklinále -a -- s spodnja, najstarejša plast antiklinále

jédro kristála -a -- s *neustr.* → kristálna kál

jédro sinklinále -a -- s zgornja, najmlajša plast sinklinále

jédrovánje -a s mehansko jemanje vzorcev usedlin in kamnin iz vrtine

jédro vrtíne -a -- s → jédro

jédrska energíja -e -e ž energija, ki se sprosti pri zlivanju ali cepitvi atomskih jeder

jédrska reakcija -e -e ž naravni ali umetni pojav, pri katerem zadene delec ali foton atomsko jedro, ki odda enega ali več delcev, ali reakcija med dvema atomskima jedroma

jédrska surovína -e -e ž radioaktivni elementi ali izotopi, npr. uran in grafit, voda, težka voda, ki so potrebni za potek jedrske reakcije

jéjdóvec -vca m *narečno, v Soški dolini* fliš

jéklénc -nca m *zastar.* → siderít

jéklénka -e ž zelo kakovostna živosrebrova ruda iz drobnih zrn cinabarita in kremenca v idrijskem rudniku

Jelóviški pokròv -ega -òva m → Narív Júlijskih Álp

jerína -e ž ilovica, nastala s preperevanjem apnenca na krasu **S:** jérovica, kráška ilovica, rdéča ílovica, rdéča prst, rdéča tlà, tèrra róssea

jérovica -e ž → jerína, kráška ílovica, tèrra róssea

jetrénc -nca m *zastar.* → jetrénka

jetrénka -e ž živosrebrova ruda iz cinabarita, kremenca in glinice v idrijskem rudniku **S:** jetrénc

jett -a [džét] m → gagát

jézero -a s bazen s sladko ali slano vodo na kopnem

jézerska délta -e -e ž rečna delta z značilno zgradbo sedimentov, nastalo zaradi delovanja valov in nihanja višine jezerske gladine

jézerska fáza -e -e ž čas ojezeritve, npr. presihajočega jezera, po umiku ledenika

jézerska glína -e -e ž glina, ki se je usedla v jezeru

jézerska kréda -e -e ž **1.** biokemična usedlina jezer z drobnimi zrni kalcita **PRIM.:** jézerski múlj, jézersko bláto **2.** klastična usedlina ledeniških jezer, sestavljena iz drobnih zrn karbonatnih kamnin

jézerska naplavína -e -e ž fluvialni sediment, odložen v jezeru

jézerska obála -e -e ž obala ob jezeru z značilno zgradbo sedimentov, nastalih zaradi nihanja jezerske gladine

jézerska rúda -e -e ž železova ali tudi manganova ruda, nastala v jezerskih sedimentih

- jézerska terása** -e -e ž terasa, nastala zaradi nihanja jezerske gladine in valovanja
- jézerska usedlína** -e -e ž usedlina, odložena v jezeru, npr. jezerski mulj, jezersko blato, jezerski pesek
- jézerska želézova rúda** -e -e -e ž → bôbova želézova rúda, bôbovec
- jézerski múlj** -ega -a m usedlina jezera z zrní, manjšimi od 0,063 mm **PRIM.:** jézerska kréda (1), jézersko bláto
- jézerski plíocén** -ega -a m plasti, ki so nastale v sladki stoječi vodi v pliocenu
- jézersko bláto** -ega -a s usedlina jezera, sestavljena iz zrn kalcita, manjših od 0,063 mm, in hišic vodnih polžev **S:** pôlžarica **PRIM.:** jézerska kréda (1), jézerski múlj
- jéza terása** -e -- ž pobočni del rečne ali jezerske terase
- jódna vóda** -e -e ž mineralna voda, ki vsebuje prvino jod
- johannít** -a m zelen sekundarni mineral, bakrov uranov hidroksidni vodni sulfat
- johannsenít** -a m rjav, siv ali zelen kalcijev manganov monoklinski piroksen
- Jóhannsenov kompenzátor** -ega -ja m kompenzator, sestavljen iz kremenovega klina in sadrine ploščice
- Jóldijsko mórje** -ega -a tudi Yoldia morje [jóldija] -- -a s morje, nastalo zaradi otoplitve med 10.200 leti in 8900 leti na delu zaledenele depresije na območju Baltika
- jóldijsko obdóbjje** -ega -a s obdobje otoplitve med 10.200 leti in 8900 leti na območju sedanjega Baltiškega morja
- Jónska cóna** -e -e ž del Jadransko-Jonskega prostora v Zunanjih Dinaridih med Pindskim narivom in narivi na Apeninskem polotoku z značilnostmi karbonatne plošče, v kateri so bili še manjši pelagični bazeni **S:** Jadránsko-Jónski bazén
- jordanít** -a m svinčeno siv monoklinski mineral, svinčev arzenov sulfid
- jordisit** -a [jordizít] m amorfní mineral, molibdenov sulfid
- jótnijske plasti** -ih -- ž mn. najstarejše nespremenjene klastične kamnine iz proterozoika, ki pokrivajo Baltiški ščit
- judikárijska línija** -e -e ž del Periadriatske prelomne cone med Meranom, Ziljskimi Alpami in Karavankami
- júlij** -a m podstopnja karnijske stopnje med cordevolijem in tuvalijem
- Júlijska karbonátna platfórma** -e -e -e ž nekaj sto metrov debelo zaporedje karbonatnih kamnin, ki večinoma gradijo Julijske Alpe
- júra** -e ž perioda srednjega mezozoika med triasom in kredo
- júrska orogenéza** -e -e ž orogeneza v mezozoiku, za katero je značilno, da je pokrovni kompleks odtrgan od podlage in je pri nadaljnjih tektonskih procesih od nje neodvisen
- justírne sánke** -ih sánk ž mn. tirnice na mizici merilne naprave, npr. mikroskopa, goniometra, ki omogočajo centriranje
- juvenárij** -a m → embrionálni aparát, nukleokónh
- juvenílna vóda** -e -e ž voda, ki se izloči pri visoki temperaturi iz magme ali pri metamorfozi kamnin **S:** ascendétna vóda, konátna vóda, mladóstna vóda, primitívna vóda, prirojéna vóda, prvótna vóda **PRIM.:** vadózna vóda
- juvenílni osébek** -ega -bka m osebek, ki še ni dorasel, npr. ličinka, mladič
- juvenílni piroklást** -ega -a m piroklast, ki nastane z razpršitvijo magme
- juvenílni plín** -ega -a m plin, ki prihaja iz magme na Zemljino površje **S:** magmátski plín
- juvenílni zavòj** -ega -ója m → embrionálni aparát, nukleokónh
- Júžne Álpe** -ih Álp ž mn. tektonska enota Alp južno od Periadriatske prelomne cone, ki obsega Dinaride z Južnimi Karavankami in Jadransko cono **S:** Júžne Apnéniške Álpe
- Júžne Apnéniške Álpe** -ih -ih Álp ž mn. tektonska enota Alp južno od Periadriatske prelomne cone, ki obsega Dinaride z Južnimi Karavankami in Jadransko cono **S:** Júžne Álpe
- Júžne Karavánke** -ih -ánk ž mn. del Južnih Apneniških Alp iz paleozojskih in mezozojskih kamnin, ki obsega Kepo, Košuto in Olševo **S:** Košútín narív, Košútín pokròv
- Južnoamériški kratón** -ega -a m kraton zahodnega dela Gondwane, ki se je v kredi ločil od Afriškega kratona in sega na površino v Gvajanskem in Brazilskem ščitu
- Južnobúrgerlandski prág** -ega prága m → Južnogradiščánski prág
- Južnogradiščánski prág** -ega prága m prag iz starejšega paleozoika Zgornjega Avstralpina, ki se razprostira pod terciarnim pokrovom od Šentilja do Eisenberga in ga predira na Goričkem **S:** Južnobúrgerlandski prág
- Južnokaravánški narív** -ega -a m nariv iz triasnih in jurskih plasti, ki obsega večji del Južnih Karavank med Ratečami, Kepo, Golico,

Južnokaravánški pokròv

Stolom, Begunjščico, Košuto in Olševo **S**:
Cóna mládopaleozójskih lúsk, Južnokaraván-
ški pokròv

Južnokaravánški pokròv -ega -ôva m → Juž-
nokaravánški narív

Južnokitájski masív -ega -a m del Kitajsko-
Korejskega masiva na območju sedanje južne
Kitajske, ki je ostanek Sinokorejske paraplatforme, pozneje Kitajske protoplatforme **S**:
Jangtzeplatforma

K

- kabošón** -a m dragi ali okrasni kamen (1), brušen v obliki poloble
- káčnik** -a m *zastar.* → serpentinit
- kadúnja** -e ž poglobljeni del Zemljinega površja, zapolnjen s terciarnimi ali kvartarnimi nanosi, vodo ali koristnimi surovinami **PRIM.:** bazén (2)
- kaersutit** -a [kersutít] m črn titanov različek rogovače
- kainít** -a m bel monoklinski mineral, kalijev magnezijev klorov vodni sulfat
- kajanít** -a m alkalna ultramafična predornina iz olivina in flogopita, ki ima v osnovi levcit, diopsid in ilmenit
- kakirít** -a m tektonska breča iz magmatske kamnine
- kalaít** -a m → turkíz
- kalamína** -e ž **1.** → hemimorfít **2.** → hidrocinikít **3.** → smithsonit
- kalamít** -a m (rod, lat. *Calamites*) orjaška preslica, po obliki podobna današnji, ki je uspevala v zgornjem karbonu
- kálavec** -vca m *zastar.* → dolomit (1)
- kalcedón** -a m različno obarvan mikrovlaknati kremen **PRIM.:** kvarcín, lutecít
- kálcijeva alkálna vrsta kamnín** -e -e -e -- ž skupina magmatskih kamnin, ki vsebujejo poleg alkalnih tudi kalcijeve minerale **S:** atlántska vrsta kamnín **PRIM.:** mediteránska vrsta kamnín, pacífíčna vrsta kamnín
- kálcijeva vrsta kamnín** -e -e -- ž skupina magmatskih kamnin, v katerih prevladujejo kalcijevi minerali **S:** pacífíčna vrsta kamnín **PRIM.:** atlántska vrsta kamnín, mediteránska vrsta kamnín
- kálcijev bentonít** -ega -a m bentonit s kalcijevim montmorillonitom
- kálcijev glinénec** -ega -nca m → anortít
- kálcijev nátrijev glinénec** -ega -ega -nca m → plagiokláz (2)
- kalcilutít** -a m lutit kalcitne sestave
- kalciméter** -tra m preprosta priprava za hitro merjenje vsebnosti karbonata
- kalcimórfična prst** -e prstí ž tla, obogatena s kalcijem, npr. rjava gozdna prst, rendzina
- kalcirudit** -a m rudit kalcitne sestave **S:** kalkrudít
- kalcispóngija** -e ž spužva s skeletom iz troosnih ali enoosnih kalcitnih iglic
- kalcít** -a m brezbarven trigonalni mineral, kalcijev karbonat, polimorfen z aragonitom in vateritom **S:** dífstev
- kalcít dvólómec** -a -mca m čist kalcitni kristal, v katerem se svetlobni žarek pri prehodu razdeli v dva žarka, ki nihata pravokotno drug na drugega **S:** dvólómec, íslandski dvólómec
- kalcítenje** -a s nadomeščanje mineralov s kalcitom, npr. fosilnih skeletov **S:** kalcitizácija
- kalcitizácija** -e ž nadomeščanje mineralov s kalcitom, npr. fosilnih skeletov **S:** kalcítenje
- kalcítna álga** -e -e ž alga, ki iz vode izrablja kalcijev karbonat, s katerim gradi skelet, pogosto ohranjena kot rdeča in zelena alga
- kalcítna baktérija** -e -e ž bakterija, ki povzroča izločanje kalcijevega karbonata iz vodnih raztopin
- kalcítna káša** -e -e ž *neustr.* → kalcitni múlj
- kalcítna móka** -e -e ž osušen kalcitni mulj **S:** apnéńčeva móka
- kalcítna osnóva** -e -e ž terigeni kalcitni pesek ali mulj, ki veže drobce klastične kamnine **S:** kalcítno lepílo **PRIM.:** kalcítni cemènt
- kalcítna plóščica** -e -e ž trden skeletni del organizma, katerega glavna sestavina je kalcit
- kalcítna síga** -e -e ž plast ali več plasti kalcita na podlagi, npr. na jamskih stenah
- kalcítna žíla** -e -e ž s kalcitom zapolnjena razpoka v kamnini
- kalcítni** -a -o prid. ki je iz kalcita **S:** apnéńčev (2)
- kalcítni cemènt** -ega -énta m kemično izločen kalcit, ki zapolnjuje prostore med zrni ali nadomešča terigena zrna v klastični kamnini **S:** kalcítno vezívo **PRIM.:** kalcítna osnóva
- kalcítni cilindri** -ega -dra m osnovni valjasti skelet polipa pri koralah

kalcitni dolomit -ega -a m *neustr.* → dolomitizirani apnénec
kalcitni epidozít -ega -a m epidozit s kalcitom
kalcitni gomólj -ega -a m gomolj v kamnini, ki nastane zaradi kopičenja kalcita okrog drobca kamnine ali ostanka okamnine
kalcitni kompenzátor -ega -ja m → Bereckov kompenzátor
kalcitni láporovec -ega -vca m klastična kamnina iz kalcita in od 25 % do 35 % mineralov glin
kalcitni mármor -ega -ja m metamorfna kamnina iz kristalov kalcita **PRIM.:** dolomitni mármor, mármor
kalcitni múlj -ega -a m meljasta in/ali glinasta usedlina kalcita
kalcitni oolít -ega -a m apnénec, ki vsebuje ooida **S:** apnénčev oolít, ooidni apnénec
kalcitni pelít -ega -a m klastična kamnina iz zrn kalcita, manjših od 0,063 mm
kalcitni skelét -ega -a m trden oporni del organizma, katerega glavna sestavina je kalcit **S:** apnénčevo ogródje, apnénčev skelét, kalcitno ogródje
kalcitni skrilavec -ega -vca m *neustr.* → skrilavi apnénec
kalcitni tálus -ega -a m cevast ali členjen kalcitni ovoj z značilno razporejenimi odprtina-mi za asimilatorje (1) pri različnih skeletnih algah
kalcitno bláto -ega -a s *neustr.* → kalcitni múlj
kalcitno jédro -ega -a s kemično izločen kalcit, ki zapolnjuje fosil ali geodo
kalcitno lepílo -ega -a s *zastar.* → kalcitna osnóva
kalcitno ogródje -ega -a s trden oporni del organizma, katerega glavna sestavina je kalcit **S:** apnénčevo ogródje, apnénčev skelét, kalcitni skelét
kalcitno vezívo -ega -a s kemično izločen kalcit, ki zapolnjuje prostore med zrni ali nadomešča terigena zrna v klastični kamnini **S:** kalcitni cement **PRIM.:** kalcitna osnóva
kalcítova skupína -e -e ž skupina karbonatnih mineralov, ki imajo enako romboedrično strukturo in podobno zunanjo obliko
kaldêra -e ž razsežen krater (1), ki meri več kilometrov v premeru
Kaledonídi -ov m mn. gorovja med severno Evropo in Severno Ameriko, nastala v kaledonski orogenezi in so zdaj vidna na severu Irske, na Škotskem in na Norveškem **S:** Kaledónsko gôrstvo
kaledónska orogenéza -e -e ž orogeneza ob

koncu predkambrija in v spodnjem kambriju, v katerem so nastajali Kaledonidi **PRIM.:** asíntijska orogenéza, bajkálska orogenéza
Kaledónsko gôrstvo -ega -a s gorovja med severno Evropo in Severno Ameriko, nastala v kaledonski orogenezi in so zdaj vidna na severu Irske, na Škotskem in na Norveškem **S:** Kaledonidi
kaledónsko gúbanje -ega -a s gubanje v predkambriju in spodnjem kambriju, pri katerem so nastali Kaledonidi
kaléta -e ž ploskvica na stičišču spodnjih faset briljanta
kálj-árgonova metóda -e -e ž metoda določanja starosti kamnin po odstotku argona, nastalega z radioaktivnim razpadom kalija **S:** árgonova metóda
káljiev alúmosilikát -ega -a m → káljiev glinénec
káljjeva sljúda -e -e ž → muskovít
káljjeva sôl -e ž → silvín
káljjeva vrsta kamnín -e -e -- ž skupina magmatskih kamnin, v katerih prevladujejo káljjevi minerali **S:** mediteránska vrsta kamnín **PRIM.:** atlántska vrsta kamnín, pacífíčna vrsta kamnín
káljiev galún -ega -a m brezbarven kubični mineral, vodni káljiev aluminijev sulfat
káljiev glinénčev cordierítov rógovčev fácies -ega -ega -ega -ega -a [kordijerítov] m metamorfni fácies kamnin, nastalih pri visoki stopnji kontaktne metamorfoze, pri tlakih pod 3×10^8 Pa in temperaturah od 550 °C do 800 °C **S:** piroksénov rógovčev fácies
káljiev glinénec -ega -nca m glinenec, v katerem kationska mesta zaseda kálj, npr. ortoklaz, mikroklin **S:** káljiev alúmosilikát
káljiev solíter -ega -tra m bel rombični mineral, káljiev nitrat **S:** kalinitrít, níter
kálíks -a m bivalna kamrica pri krinoidih, zgrajena iz številnih ploščic, na dolgem peclju ali brez njega in na zgornji strani obkrožena z rameni
kalinitrít -a m bel rombični mineral, káljiev nitrat **S:** káljiev solíter, níter
kaliofilít -a m svetel heksagonalni mineral, káljiev aluminijev skeletni silikat
kalkáneus -a m največja nartnica, ki jo povezuje sklep s skočnico in kuboidno kostjo pri večini vretenčarjev **S:** pêtница
kalkarenít -a m klastična karbonatna kamnina z zrni velikosti od 0,063 mm do 2 mm in primesjo nekarbonatnih litičnih drobcov **S:** apnénčev litični peščenják, kalklitarenít

- kalklitarenit** -a m → kalkarenit
- kalkrudit** -a m → kalcirudit
- kální tok** -ega -a m vodni tok, ki nosi kamninske drobce, nastal pri podvodnem plazenju **S:** turbiditni tok
- kálnost** -i ž motnost v prozornih kristalih zaradi vključkov mineralov, vode, plina ali mreže razpok
- kálnost ledeniškega potoka** -i -- -- ž motnost vode ledeniškega potoka zaradi suspendiranih zdrobljenih kamnin
- kalpionela** -e ž (rod, lat. *Calpionella*) pražival iz skupine migetalkarjev čašaste oblike, ki je živel v zgornji juri in spodnji kredi
- kálus** -a m **1.** drugotni karbonatni izloček plašča pri polžih, s katerim se prevleče okolica ustja ali celotna hišica **2.** na novo nastalo kostno tkivo na poškodovani kosti
- kám** -a m kopast nasip iz usedlin ledeniških voda, nastal na območju ledeniškega jezika umikajočega se ledenika **PRIM.:** ozer
- kamacit** -a m kubično meteorsko železo z od 5 % do 7 % niklja, ki je osnovni oktaedrski skelet Widmanstaettenove strukture
- kámbij** -a m tkivo, ki proizvaja celice za prevajanje vode in hranilnih snovi v steblih in koreninah dvokaličnic in golosemenk in tvori navzven ličje, navznoter pa les
- kámbrij** -a m najstarejša perioda paleozoika med proterozoikom in ordovicijem
- kámen** -mna m **1.** v *gemologiji* naravna kristalizirana ali amorfna snov, ki se vgrajuje v nakit ali se iz nje izdelujejo okrasni predmeti **2. neutr.** → kamnina **3. neutr.** → naravni kámen
- kaména cév** -e ceví ž začetni navpični del vodovodnega sistema pri iglokožcih, ki povezuje madreporno ploščico in nadustni obroč
- kaména dōba** -e -e ž obdobje prazgodovine, v katerem med orodji, ki jih je uporabljal človek, prevladujejo orodja, izdelana iz kamnin
- kaména podlága** -e -e ž *neustr.* → kamninska podlága (1)
- kaména smōla** -e -e ž → asfalt
- kaména sōl** -e solí ž vsaka od soli, nastala z izhlapevanjem morske vode v geološki preteklosti
- kaména stréla** -e -e ž prozoren brezbarven kristal kremena
- kaména vōlna** -e -e ž → mineralna vōlna
- kaméni** -a -o prid. ki se nanaša na mineral ali kamnino, npr. kamena sol
- kaméni agregát** -ega -a m *neustr.* → kamninski agregát
- kaméni lés** -ega lesá m *neustr.* → okamnéli lés
- kaméni meteorit** -ega -a m *neustr.* → aerolit, kamninski meteorit
- kaméni mōzeg** -ega -zga m *zastar.* kaolinitno vezivo v breči
- kameninoslōvje** -a s *zastar.* → petrologija
- kaméni svōd** -ega svōda m **1.** strop v kraških jamah **S:** skálnati svōd **2.** → naravni mōst
- kaméni vōsek** -ega -ska m → ozokerit, zémeljski vōsek
- kaméno jēdro** -ega -a s **1.** notranji ali zunanji odtis fosila iz minerala ali kamnine **2.** → jēdro
- kamenolōm** -lōma m *zastar.* → kamnolōm
- kaméno ólje** -ega -a s → náfta
- kaméno orōdje** -ega -a s kamenodobno orodje, izdelano iz kamnin **S:** kamnito orōdje **PRIM.:** artefákt
- kaméno predívō** -ega -a s *neustr.* → azbést
- kaméno úsnje** -ega -a s → gōrsko úsnje
- kaméno železov meteorit** -- -ega -a m *neustr.* → kamninski železov meteorit
- kámmererit** -a [kemererit] m rdečkast kromov različek klinoklora
- kamnína** -e ž sestavni del Zemljine skorje, navadno s stalno mineralno in kemično sestavo
- kamninoslōvje** -a s *zastar.* → petrologija
- kamnínōtvōrni minerál** -ega -a m mineral, ki je glavni ali značilni mineral v kamnini
- kamnínska mōka** -e -e ž *neustr.* → mólj
- kamnínska podlága** -e -e ž **1.** neprepereli del kamnine pod tlemi **2.** kamnina pod diskordanco (2), na katero so naložene mlajše kamnine ali sedimenti, npr. dolomitna podlaga Ljubljanskega barja **S:** tēmeljna kamnína **PRIM.:** tēmeljno gorōvje
- kamnínska sestáva** -e -e ž kamnine kakega območja, določene s petrografske preiskavo **S:** petrográfska sestáva **PRIM.:** litolóška sestáva
- kamnínski** -a -o prid. ki se nanaša na kamnine, npr. kamninska podlaga
- kamnínski agregát** -ega -a m naravni skupek različnih mineralnih ali kamninskih delcev, ki se dajo mehansko ločiti
- kamnínski meteorit** -ega -a m meteorit, sestavljen iz okoli 90 % silikatov **S:** aerolit
- kamnínski pritísk** -ega -a m *neustr.* → kamnínski tlák, litostátični tlák
- kamnínski tlák** -ega -a m napetost v kamnini na katerem koli območju, ki nastaja zaradi težnosti in drugih sil v Zemljini skorji **S:** géostátični tlák, litostátični tlák **PRIM.:** hidrostatíčni tlák
- kamnínski železov meteorit** -ega -ega -a m

- meteorit, ki ima poleg silikatov tudi do 50 % železa in niklja **S:** aërosiderolít, siderolít
- Kámniško-Motniška sinklinála** -e -e ž → Motniška sinklinála
- kamníta kôpa** -e -e ž kopasto oblikovana vzpetina s strmimi stenami, nastala zaradi selektivne ledeniške erozije na obrobju ledeniške doline, npr. Rudnica v Bohinju
- kamníta piramída** -e -e ž posamezni karbonatni stebri, nastali s preperevanjem in erozijo, npr. Iгла v Savinjski dolini
- kamníta puščáva** -e -e ž puščava brez preperine ali mlajšega nanosa **S:** skálnata puščáva
- kamníte príče** -ih prič ž mn. vzporedni grebeni gobasto oblikovanih skal, nastali zaradi vetrne erozije **S:** zeugen
- kamníti** -a -o prid. ki je iz kamnine, npr. kamnita piramída
- kamníti meteorít** -ega -a m *neustr.* → aerolít, kamnínski meteorít
- kamnító oródje** -ega -a s → kaméno oródje
- kamnoólom** -óma m območje, kjer se pridobiva naravni ali tehnični kamen v večjem obsegu **S:** kamenolóm
- kamnotórní organizem** -ega -zma m organizem, ki po fosilizaciji s svojim skeletom gradi pretežni del kamnine, npr. kamnotvorna alga, kamnotvorna školjka
- kamnovrt** -a m školjka z dolgo ozko lupino, ki vrta v karbonatno kamnino in živi v svojih izvrtinah
- kampílske plasti** -ih -- ž mn. spodnjetriasne, pretežno sive klastične plasti v zgornjem delu z vložki apnenca in dolomita v Južnih Alpah
- kámrica** -e ž različno oblikovan in s steno omejen prostor v hišici organizma, npr. bivalna kamrica
- kámrična sténa** -e -e ž stena med kamricami pri foraminiferi
- kanadít** -a tudi canadít [kanadít] -a m alkalna globočina sienitske skupine z bistvenima mineraloma albitom in nefelinom ter kalcijevimi in aluminijevimi mafičnimi minerali
- kánadski bálzam** -ega -a m smola kanadskega bora, ki se uporablja za izdelovanje mikroskopskih preparatov **S:** bálzam
- Kánadski ščit** -ega -a m osrednji del Lavrencije
- kanál** -a m **1.** cevast prostor v skeletu organizma **2.** prazen prostor v kamnini v obliki dolge nepravilno oblikovane cevi, npr. v kraškem podzemlju, bazaltni lavi
- kaníd** -a m zver iz družine psov, npr. volk
- kanín** -a m koničast zob v srednjem delu čeljustnice pri sesalcih **S:** podóčnik
- kanjón** -a m v *geomorfologiji* ozka globoka skalnata dolina z navpičnimi stenami na kopnem ali na oceanskem dnu
- kankrinít** -a tudi cancrinít [kankrinít] -a m **1.** v *množini* izomorfná skupina brezbarvnih natrijevih, kalijevih in kalcijevih glinenčevih nadomestkov s sulfatnim, karbonatnim ali klorovim ionom **2.** v *ednini* mineral iz te skupine s karbonatnim ionom
- Kanómeljska vmésna lúska** -e -e -e ž → Ídrijski pokròv
- Kanómeljski pokròv** -ega -óva m → Ídrijski pokròv
- Kanómeljsko tektónsko ókno** -ega -ega -a s tektonsko okno v dolini Kanomlje pri Idriji, kjer leži paleogenski fliš pod mezozojskimi plastmi
- kansít** -a m → mackinawit
- kaolín** -a m → kaolinítna glína
- kaolinít** -a m bel monoklinski ali triklinški aluminijev glineni mineral, polimorfen z dickitom in nakritom
- kaolinítenje** -a s nadomeščanje glinencev s kaolinitom **S:** kaolinizácija
- kaolinítna glína** -e -e ž sediment, sestavljen pretežno iz kaolinita **S:** kaolín, kaolínovec, nèpregórna glína, ognjestálna glína, ognjevárna glína, ognjevzdírna glína, porcelánka, porcelánska glína, porcelánski kaolínovec
- kaolinizácija** -e ž nadomeščanje glinencev s kaolinitom **S:** kaolinítenje
- kaolínovec** -vca m *zastar.* → kaolinítna glína
- kaolínska glína** -e -e ž *neustr.* → kaolinítna glína
- kaótična bréča** -e -e ž bréča, v kateri so nersortirani kosi kamnin različno razporejeni **S:** olistostrómna bréča
- Kápelska sinklinála** -e -e ž sinklinála iz miocenskih plasti, ki se razprostira na širšem območju Kapele in Gradišča v Slovenskih goricah
- kapilárna cóna** -e -e ž območje nad podtalnico, kjer je voda samo v kapilarnih porah
- kapilárna póra** -e -e ž pora v kamnini širine od 0,002 mm do 0,01 mm
- kapilárna vóda** -e -e ž del vode, ki po kapilarah sega nad gladino podtalnice
- kapilárni rób** -ega -a m zgornja površina kapilarne vode v kamnini
- kapljevína** -e ž v *fiziki* snov, v kateri molekule med seboj niso trdno vezane, se lahko premikajo po prostoru, nastala s taljenjem trdne

- snovi ali s kondenzacijo plinov **PRIM.:** tekočina
- kápljica** -e ž količina kapljevine, ki jo določa njena površinska napetost
- kápnik** -a m stožčasta sigasta tvorba v podzemnih prostorih, ki raste s stropa ali s tal, npr. stalaktit, stalagmit
- kápniška jáma** -e -e ž jama, zasigana s kapniškimi tvorbami
- kápniški stebèr** -ega -brà m kapnik, pri katerem sta združena stalaktit in stalagmit
- kaprína** -e ž (rod, lat. *Caprina*) školjka z radialno razporejenimi podolgovatimi kanali v prečnem preseku obeh loput, ki je živela od spodnje do zgornje krede
- kapriníde** -íd ž mn. (družina, lat. Caprinidae) inverzni rudisti z zavitima loputama, skozi kateri potekajo kanali, ki so živeli v kredi
- kaprínula** -e ž (rod, lat. *Caprinula*) školjka z nepravilno razporejenimi podolgovatimi kanali v prečnem preseku obeh loput, ki je živela od spodnje do zgornje krede
- kaptáza** -e ž zajetje podzemne vode z izkopi, vrtinami ali vodnjaki
- karakteristična okamnína** -e -e ž → vodilni fosil, značilni fosil
- kárapaks** -a m zunanji večdelni skelet pri trilobitih in rakih, kjer je organska osnova delno ali v celoti prepojena s kalcitom
- karárski mármor** -ega -ja m → carrarski marmor
- karát** -a m **1.** (simbol ct) utežna enota za drage kamne ali bisere, 1 ct je 0,2 g **2.** enota za čistoto dragih kovin, npr. čisto zlato ima 24 karatov
- Karavánke** -ánk ž mn. gorstvo, ki je vzhodno nadaljevanje Karnijskih Alp, leži med Celovško kotlino na severu in Savskim prelomom na jugu in ga Periadriatska prelomna cona tonalita Centralnega dela Karavank loči na Severne in Južne Karavanke
- karbón** -a m perioda mlajšega paleozoika med devonom in permom
- karbonádo** -a tudi carbonado [karbonádo] -a m temen drobnozrnat agregat diamanta, prepoznaven po posebni trdnosti in trdoti
- karbonát** -a m **1.** v množini peti razred v sistematiki mineralov, v katerega so uvrščeni minerali, ki so spojine kovin z anionsko skupino CO₃²⁻ skupaj z nitrati in borati **2.** v ednini mineral iz te skupine, npr. kalcit, siderit, malahit **3.** v petrologiji kamnina, sestavljena iz enega ali več mineralov iz razreda karbonatov in ima manj kot 10 % nekarbonatne primesi **S:** karbonatna kamnina
- karbonátenje** -a s nadomeščanje mineralov s karbonati (2) **S:** karbonatizácija
- karbonatít** -a m nesilikatna magmatska kamnina, v kateri prevladujejo karbonati **S:** últrabázna nésilikátna kamnína
- karbonatítna mágma** -e -e ž nesilikatna magma, ki ima zelo malo silikatov med karbonati
- karbonatizácija** -e ž nadomeščanje mineralov s karbonati (2) **S:** karbonátenje
- karbonátna glína** -e -e ž *neustr.* → glínasta karbonatna kamnína
- karbonátna kamnína** -e -e ž v petrologiji kamnina, sestavljena iz enega ali več mineralov iz razreda karbonatov in ima manj kot 10 % nekarbonatne primesi **S:** karbonát (3)
- karbonátna platfórma** -e -e ž v paleogeografiji območje karbonatnih kamnin, ki so nastale v plitvem morju, npr. Julijska karbonatna plošča, Dinarska karbonatna plošča **S:** karbonatna plôšča, karbonatni præg (2) **PRIM.:** platfórma
- karbonátna plôšča** -e -e ž v paleogeografiji območje karbonatnih kamnin, ki so nastale v plitvem morju, npr. Julijska karbonatna plošča, Dinarska karbonatna plošča **S:** karbonatna platfórma, karbonatni præg (2) **PRIM.:** platfórma
- karbonátna trdôta vóde** -e -e -- ž trdota vode glede na količino kalcijevih in magnezijevih soli, ki se po daljšem segrevanju izločajo iz vode **S:** začasna trdôta vóde **PRIM.:** nèkarbonátna trdôta vóde
- karbonátna usedlína** -e -e ž **1.** biokemična ali klastična usedlina, ki ima manj kot 10 % nekarbonatnih primesi, npr. jezerska krede **2.** *neustr.* → karbonát (3), karbonatna kamnína
- karbonátni fácies** -ega -a m facies karbonatnih kamnin v določeni stratigrafski enoti, npr. karbonatni facies krede **S:** karbonatni razvój
- karbonátni flíš** -ega -a m *neustr.* zaporedje tankoploščastih pelagičnih apnencev, pri katerih je opazna postopna zrnavost, npr. volčanski apnenc
- karbonátni níž** -ega -a m ogljikov dioksid, ogljikova kislina, hidrogenkarbonatni ion, karbonatni ion, karbonat (2), ki so v ravnotežju v plinski, tekoči in trdni fazi
- karbonátni pelít** -ega -a m pelit, ki vsebuje drobce karbonatnih kamnin
- karbonátni præg** -ega prága m **1.** (krat. CCD) globina v oceanu, pod katero se zaradi fi-

zikalno-kemičnih pogojev ne izločajo več karbonatni sedimenti in se topijo odmrli karbonatni skeleti **2.** → karbonatna platforma, karbonatna ploščica

karbonatni razvòj -ega -òja m razvoj (3) karbonatnih kamnin v določeni stratigrafski enoti, npr. karbonatni razvoj krede **S:** karbonatni faciës

karbonit -a m → narávni kòks

karbonizácija -e ž **1.** spreminjanje šote v vrstje rjavega in črnega premoga ter končno v antracit v anaerobnem okolju **S:** pooglenítev (1) **2.** spreminjanje organskih ostankov v ogljik v anaerobnem okolju, npr. žuželke v jantarju **S:** pooglenítev (2)

karbònska flóra -e -e ž flora v karbonu, v katerem so prevladovale praprotnice

Karbònski pràg -ega prága m v karbonu dvignjena geotektonska enota v srednji Evropi

karbònsko-pèrmske plastí -ih -- ž mn. plasti, ki so nastale v karbonu in permu in jih ni mogoče ločiti **PRIM.:** ljubljànske plastí

karborúnd -a m **1.** črn trigonalni, heksagonalni ali kubični meteorski mineral, silicijev karbid **S:** moissanit **2.** umetni silicijev karbid, ki se uporablja v različnih granulacijah za brušenje mineralov in kamnin

kardinàlni sépt -ega -a m najmočnejši sept pri rugozni koralí, ki izrašča na zgornjem delu čaše **S:** glávni sépt

kardinàlni zób -ega -a m vsak od dveh ali treh osrednjih zob v heterodontnem sklepu pri školjkah **S:** glávni zób

kardiòla -e ž (rod, lat. *Cardiola*) okroglasta školjka z radialnimi rebri in trikotno areo, ki je živila v zgornjem silurju

kardíta -e ž (rod, lat. *Cardita*) školjka z debelo ovalno lupino in močnimi radialnimi rebri, ki živi od triasa dalje

kardíta skrílavec -- -vca m *neustr.* → karditni skrílavec

karditni skrílavec -ega -vca m zgornjetriasna kamnina alpskega razvoja z ostanki kardit

kardítske plastí -ih -- ž mn. plasti apnenca in dolomita iz julija v zahodnem delu Severnih Apneniških Alp

Karelídi -ov m mn. severovzhodni del Svekokarbidov **S:** Karélijsko goròvje

Karélijsko goròvje -ega -a s → Karelídi

karhárodon -a m (rod, lat. *Carcharodon*) beli morski pes, ki je živel v holocenu

karhárokles -a m (rod, lat. *Carcharocles*) morski pes, ki je živel v terciarju

karína -e ž neparna kalcitna ploščica v pred-

njem pritrjenem delu zunanjega skeleta raka vitičnjaka

karíntijska délta -e -e ž → karíntska délta

karíntska délta -e -e ž sarmatijska delta v Slovenskih goricah **S:** karíntijska délta

kariotéka -e ž spiralno zavita satasta stena pri fuzulinidi, ki vsebuje alveole (2) in se deli na zgornji in spodnji del

kariotekálna sténa -e -e ž plast v steni spiroteke s satasto strukturo

karlovárski dvójček -ega -čka m dvojček glinencev, v katerem je dvojčična os tretja kristalografska os

karlovárski zákon -ega -óna m dvojčični zakon, po katerem sta dva kristala zraščena z obratno vzporednima ploskvama po zasuku okrog tretje kristalografske osi

karneól -a m preseven rdeč različek kalcedona

kárnij -a m stopnja zgornjega triasa med ladinjem in norijem

Kárnijske Álpe -ih Álp ž mn. tektonska enota na južni strani Ziljskega preloma iz spodnjevariskih in zgornjealpidskih kamnin, omejena na jugu z južnoalpskimi kamninami iz triasa

karnivór -ja m organizem, ki se prehranjuje z mesom **S:** mesojéd

karnozáver -vra m mesojedi dvonožni dinozaver s koničastimi zobmi, npr. tiranozaver

karotáza -e ž **1.** geofizikalna meritev sprva električne upornosti in lastnega potenciala, kasneje naravne radioaktivnosti in temperature, pri kateri senzorji v sondi, ki se spuščajo v zacevljeno ali nezacevljeno vrtno, beležijo posamezne fizikalne količine neodvisno od globine, npr. elektrokarotaza, gama karotaza **2. neustr.** → jedrovánje

karpálna kóst -e kósti ž vsaka od kosti zapestja pri vretenčarjih **S:** zapéstna kóst, zapéstnica

karpátij -a m stopnja srednjega miocena med ottangijem in badenijem v Paratetidi **PRIM.:** helvétij

Karpáto-Balkanídi -ov m mn. geotektonska enota severovzhodnih Alpinidov

kárpús -a m del sprednje ali zgornje okončine na pregibu med podlaktjo in šapo pri živalih ali roko pri človeku **S:** zapéstje

kárta -e ž grafični prikaz Zemljinega površja, npr. geološka karta, specialna topografska karta **S:** zemljevíd

kasijànski skládi -ih -ov m mn. *neustr.* → cordevolijski skládi

kasimóvij -a m serija zgornjega karbona med moskovijem in gzelijem

kasiterít -a m rjav od črn kovinski tetragonalni mineral, kositrov oksid **S:** kositrovec

kaskáda -e ž slap manjše višine **S:** brzica, katarákt, skòk (1), vòdni skòk

kashirskij -a [kašírskij] m stopnja zgornjega karbona med verejem in podolskijem

kát -a m *neustr.* → chattij

katacóna -e ž najnižji del globoke cone metamorfoze s temperaturami od 500 °C do 700 °C in visokimi tlaki, kjer nastajajo gnajsi, granuliti, eklogiti in amfiboliti

kataklástična kamnina -e -e ž drobnobrečasta metamorfna kamnina, nastala po tektonskih procesih ob prelomih **S:** kataklazít

kataklástična metamorfóza -e -e ž lokalna metamorfoza v bližini prelomov, kjer so tektonske sile stiskale in drobile kamnine brez kemičnih sprememb **S:** dislokacijska metamorfóza

kataklástična struktúra -e -e ž **1.** struktura dinamometamorfnih kamnin z zdrobljenimi ali deformiranimi zrni in s plastovitostjo, ki je pravokotna na delujoče sile **2.** struktura kristaliziranih sedimentnih kamnin, v katerih so sorazmerno velika kristalna zrna obdana z manjšimi zrni

kataklazít -a m → kataklástična kamnina

kataklízma -e ž silovit, uničujoč geološki dogodek v naravi, npr. rušilni potres

katalizátor -ja m snov, ki pospešuje kemično reakcijo **PRIM.:** mineralizátor

katametamorfóza -e ž metamorfoza, ki poteka v kataconi

katarákt -a m slap manjše višine **S:** brzica, kaskáda, skòk (1), vòdni skòk

kataséizma -e ž nihanje delcev kamnine ob potresu v smeri k potresnemu žarišču **P:** anaséizma

katastrofálno visòka vòda -- -e -e ž visoka voda v reki, ki prestopi bregove, pri čemer poruši tudi objekte, ki so grajeni po normativih za najvišje znane visoke vode

katastrofízem -zma m nenaden in katastrofalen naravni pojav **S:** paroksízem

káttermálno nahajališče -ega -a s → hípothermálno nahajališče

kátij -a m → chattij

katodoluminescénca -e ž lastnost minerala, da seva značilno vidno svetlobo zaradi nanj usmerjenega snopa elektronov

katrán -a m temna zmes organskih spojin, ki nastane pri suhi destilaciji premoga, lesa **PRIM.:** narávni katrán

katránska náfta -e -e ž oksidirana, težko tekoča nafta

kavdálna plavút -e -i ž zadnja plavut pri vodnih vretenčarjih **S:** rēpna plavút

kavdálni -a -o prid. usmerjen proti repu, npr. kavdalni del vretenca **P:** kraniálni

kavdálni podáljšek -ega -ška m repna vretenca, ki se niso razvila v rep

kavdálnó vreténce -ega -a s vsako od vretenc v repnem delu hrbtenice **S:** rēpno vreténce

kavérna -e ž velik nepravilno oblikovan prazen prostor v kamnini

kavernózna kamnina -e -e ž **1.** → votlíničasta kamnina **2.** → votlínaasta kamnina

kavloíd -a m morfološko diferenciran del alge, podoben steblu

kávstobiolít -a m gorljiva trdna, tekoča ali plinasta naravna organska snov, npr. premog, nafta, plin **PRIM.:** gorljiva kamnina

kazánij -a m spodnji del zgornjega perma v Rusiji

kelifítska diablástična struktúra -e -e -e ž diablástična struktura metamorfnih kamnin, v katerih so večja zrna obdana z reakcijskim pasom

kelifítska struktúra -e -e ž struktura mafičnih magmatskih kamnin, kjer na kontaktih plagioklazov in večjih zrnih olivina nastane reakcijski pas mikrokristalnega piroksena ali amfibola ali reakcijski pas olivinovih zrn okrog granata

kémična erozija -e -e ž *neustr.* → kémično preperévanje, korozija (1)

kémična oborína -e -e ž težko topna snov, ki se izloči iz raztopine po dodatku reagenta

kémična usedlína -e -e ž usedlina, nastala z usedanjem mineralov, ki so se izločili pri kemičnih procesih v vodi ali na kopnem **S:** kémični sedimént **PRIM.:** oborína

kémična véz -e vezí ž povezava med atomi v molekuli, med ioni v atomu, npr. ionska vez, atomska vez

kémični elemént -ega -ênta m → elemént (3), prvína (3)

kémični sedimént -ega -ênta m sediment, nastal z usedanjem mineralov, ki so se izločili pri kemičnih procesih v vodi ali na kopnem **S:** kémična usedlína **PRIM.:** oborína

kémično preperévanje -ega -a s preperevanje kamnin zaradi vpliva kemičnih snovi iz okolja **S:** korozija (1) **PRIM.:** abrazija, fizikálno preperévanje, môrska erozija

kémično sedimentárno rudíšče -ega -ega -a s *neustr.* → nahajališče kémičnih sediméntov

kemija kristalov -e -- ž področje kemije, ki raziskuje povezavo med kemično sestavo, strukturo in fizikalnimi lastnostmi kristalov

kemoavtotróf -a m organizem, ki sam proizvaja hrano iz anorganskih kemičnih spojin

kenocóna -e ž → cenocóna

kenofítik -a m v *paleobotanični delitvi geološke zgodovine* čas od nastopa kritosemenk v zgornji kredi do danes **S:** neofítik

kénokrás -a m kras, na katerem potekajo procesi zakrasevanja **PRIM.:** mézokrás

kenologija -e tudi cenologija -e ž *zastar.* področje ekonomske geologije, ki obravnava površinska nahajališča mineralnih surovin

kenotípna kamnína -e -e ž → kenotípna predornína

kenotípna predornína -e -e ž terciarna ali kvartarna predornina **S:** kenotípna kamnína, néovulkánska kamnína **PRIM.:** paleotípna predornína

kenozóik -a m era od mezozoika dalje, ki obsega terciar in kvartar in za katero je značilen hiter razvoj sesalcev **S:** geolóški nóvi vék, nóvi zémeljski vék

kerargirít -a m **1.** v *množini* skupina kubičnih izomorfni srebrovih haloidov, npr. klorargirit, bromargirit **2.** v *ednini* bel, siv do rjav kubični mineral, srebrov klorid **S:** klorargirít, roževínasto srebró

keratín -a m skleroprotein v dlaki, laseh, nohtih, krempljih

keratofír -ja m *zastar.* paleotipni prekristaliziran in kloritiziran plagioklazov trahit

keratofírski túf -ega -a m *zastar.* paleotipna piroklastična kamnina trahitne sestave

kernít -a m brezbarven do bel monoklinski mineral, natrijev vodni borat **S:** razorít

kerogén -a m trdna bituminozna snov v sedimentnih kamninah, iz katere pod določenimi pogoji z razgradnjo in destilacijo nastaneta nafta in zemeljski plin.

kerogenít -a m → bitumenski skrílavi glínavec, óljni skrílavi glínavec

kersantít -a m dioritska lamprofirska žilnina z biotitom in andezinom ter značilnim mineralom piroksenom ali olivinom

keuper -pra [kôjper] m plasti dolomita, laporovca, peščenjaka z rastlinskimi ostanki in premogom, sadro ter kameno soljo v zgornjem triasu srednje in severozahodne Evrope

khamovnicheskij -a [kamovničeskij] m stopnja zgornjega karbona med krevyakinskijem in dorogomilovskijem

kianít -a m moder triklinski mineral, aluminijev otočni oksisilikat **S:** distén

kieselgur -ja [kízelgur] m *neustr.* → kreménka

kieserít -a [kizerít] m bel monoklinski mineral, magnezijev vodni sulfat

kimberlít -a m serpentinizirana in kloritizirana predornina peridotitske skupine z osnovo iz olivina, flogopita in kalcita

kimmeridgij -a [kimerídžij] m stopnja zgornje jure med oxfordijem in titonijem

kinderscoutij -a [kinderskóutij] m stopnja zgornjega karbona med alportijem in marsdenijem

kinéta -e ž *zastar.* → vódna kapacitéta

kiscelij -a [kiščélij] m stopnja oligocena med priabonijem in egerijem v Paratetidi

kiscelska glína -e -e [kiščélska] ž morska glina zgornjega oligocena **PRIM.:** sívica

kisíkova sól -e soli ž *neustr.* → oksíd

kisla kamnína -e -e ž magmatska kamnina, ki ima več kot 60 % silicijevega dioksida **PRIM.:** sálična kamnína

kisla mágma -e -e ž magma, ki ima več kot 60 % silicijevega dioksida

kisla tlá -ih tál s mn. tla, katerih pH vrednost je manjša od 7

kisla vóda -e -e ž voda, katere pH vrednost je manjša od 7, npr. voda v rudniku po oksidaciji sulfidov

kisli děž -ega dežja m dež, katerega pH vrednost je manjša od 5,6 in je znižana zaradi prisotnosti kislin, nastalih pri vulkanskih izbruhih in pri sežiganju fosilnih goriv

kisli plagiokláz -ega -a m *zastar.* → alkáljski plagiokláz, alkálni plagiokláz

Kitájska protoplátforma -e -e ž del Kitajsko-Korejskega masiva, ki je ob koncu predkambrija enotna platforma na območju današnje Kitajske

Kitájsko-Korêjski masívi -ih -ov m mn. vsak od delov Lavrazije, ki obsega območje današnje vzhodne Azije, med katere sodijo v arhaiku Sinokorejska paraplatforna, ob koncu proterozoika Kitajska protoplatforma, od paleozoika dalje pa Severnokitajski, Južnokitajski in Tarimski masiv

kláda -e ž *neustr.* → balván

kladística -e ž metoda biološke sistematike, po kateri se taksoni hierarhično združujejo glede na relativno starost prednikov in njihovih značilnosti

kladográm -a m diagram, ki kaže časovno zaporedje taksonov glede na njihove značilnosti

klánške plastí -ih -- ž mn. srednjemiocenske

- plasti apnenčevega peščenjaka in laporovca z ostrigami severno od Dobrne
- klarén** -a tudi claren [klarén] -a m litotip črnega premoga, ki se pojavlja v do 10 mm širokih polah in ga sestavljajo mikrolitotipi klarit, durit, vitrit in inertit
- klarínit** -a tudi clarinit [klarínit] -a m glavni mineral mikrolitotipa klarita
- klarít** -a tudi clarit [klarít] -a m mikrolitotip rjava in črnega premoga, v katerem je več kot 95 % vitrinita in eksinita
- klárk** -a m → Clarkova vrédnost, Clarkovo povprečje
- klasifikácija kamnín** -e -- ž razvrstitev kamnin po nastanku, npr. magmatske, metamorfne, sedimentne, po mineralni sestavi, npr. granitska, sienitska, dioritska, gabrska, peridotitska skupina, in strukturi, npr. globočnine, predornine **S:** petrográfski systém, sistemátika kamnín
- klasifikácija minerálov** -e -- ž razvrstitev mineralov po kemični sestavi in strukturi, npr. prvine, sulfidi, haloidi, oksidi, karbonati, sulfati, silikati **S:** mineralóška klasifikácija, mineralóška sistemátika, sistemátika minerálov
- klasnjáče** -áč ž mn. *zastar.* → skleraktínijske korále
- klást** -a m v *sedimentologiji* odlomljen kos minerala ali kamnine, nastal na Zemljinem površju zaradi preperevanja kamnin in transporta z vodo, vetrom, ledom **S:** dróbec, zřno (2)
- klástična kamnína** -e -e ž kamnina, nastala iz klástičnega sedimenta zaradi diageneze **S:** mehánska kamnína
- klástična sedimentácija** -e -e ž sedimentácija klástov v vodi ali na kopnem
- klástična struktúra** -e -e ž struktura sedimentne kamnine, značilna po klástih, vezanih s cementom ali osnovo
- klástična usedlína** -e -e ž usedlina iz zrn mineralov in kamnin, nastala na Zemljinem površju s kemičnim in fizikalnim preperevanjem starejših kamnin, s transportom zrn z vodo, vetrom, ledom in z usedanjem v vodi ali na kopnem **S:** klástični sedimènt, mehánska usedlína, mehánski sedimènt
- klástični dájk** -ega -a m razpoka, zapolnjena s klástično usedlino
- klástični fácies** -ega -a m razvoj klástičnih usedlin ali kamnin v določeni stratigrafski enoti, npr. klástični facies paleogena **S:** klástični razvoj
- klástični razvòj** -ega -òja m razvoj klástičnih usedlin ali kamnin v določeni stratigrafski enoti, npr. klástični razvoj paleogena **S:** klástični fácies
- klástični sedimènt** -ega -ènta m sediment iz zrn mineralov in kamnin, nastal na Zemljinem površju s kemičnim in fizikalnim preperevanjem starejših kamnin, s transportom zrn z vodo, vetrom, ledom in z usedanjem v vodi ali na kopnem **S:** klástična usedlína, mehánska usedlína, mehánski sedimènt
- klástično sedimèntno nahajališče** -ega -ega -a s *zastar.* nahajališče mineralnih surovin v klástičnem sedimentu ali klástični kamnini **S:** mehánsko sedimèntno nahajališče
- klástit** -a m klástična usedlina ali klástična kamnina iz zrn mineralov in/ali kamnin, npr. vulkanoklastit, breča
- klavdetít** -a m → claudetit
- klavíkula** -e ž različno oblikovana parna kost, ki se pri nekaterih vretenčarjih stika s prsnico in lopatico, pri drugih pa je vpeta v mišice, npr. pri konju **S:** kljúčnica
- klazmínskij** -a m stopnja zgornjega karbona med dorogomilovskijem in noginskijem
- kléč** klečí ž *neustr.* → grebén (1)
- klíf** -a m strma ali previsna stena nad morjem ali jezerom
- kliménije** -ij ž mn. (red, lat. Clymeniida) amoniti z evolutnim, oblim, izbočenim zavojem in sifom na dorzalni strani, ki so živeli v zgornjem devonu
- kliménijski apnénc** -ega -nca m apnenc s klimenijami
- klínasti kompenzátor** -ega -ja m klinasto oblikovan kompenzator iz orientiranega prozornega kristala kremena za merjenje faznih razlik v mineralih z visokim dvolomom **S:** kreménov klín
- klínasti zób** -ega -a m zob v pahiodontnem sklepu
- klinoenstatít** -a m svetlorjav monoklinski mineral, magnezijev piroksen, dimorfen z enstatitom
- klinoklór** -a m zelenkast aluminijev magnezijev mineral iz skupine kloritov z malo železa **S:** penín, proklorít, ripidolít
- klinométer** -tra m priprava za merjenje naklonskih kotov, npr. plasti (2)
- klinopiroksén** -a m vsak iz skupine monoklinskih piroksenov, npr. diopsid, avgit
- klinoplóskvenik** -a m *zastar.* → sfenoéder
- klinoptilolít** -a m brezbarven do rdeč monoklinski natrijev kalijev zeolit
- klinozoisit** -a [klinocojzít] m zelenkastosiv moten monoklinski mineral, kalcijev aluminijev

hidroksidni skupinski silikat, značilen za metamorfne kamnine

klipeína -e ž (rod, lat. *Clypeina*) dazikladaceja z vejastimi, lijakastimi ali diskastimi členki, ki je živel od triasa do paleogena

kliváž -a m sistem vzporednih razpok, nastal pri gubanju ali prelamljanju Zemljine skorje

klivážna plôškev -e -kve ž ploskev, ki nastane ob razpoki pri klivažu

kliváž ôsne ravnine gúbe -a -- -- -- m klivaž, nastal na temenu antiklinale zaradi napetosti pri gubanju kompaktne plasti, ki je vzporedna z osno ravnino gube

kljúčnica -e ž različno oblikovana parna kost, ki se pri nekaterih vretenčarjih stika s prsnico in lopatico, pri drugih pa je vpeta v mišice, npr. pri konju **S:** klavíkula

kljún -a m zgornji zakrivljeni del lupine pri školjki, ki leži nad sklepom **S:** úmbo, vřh (1)

klobučevínasti agregát -ega -a m *zastar.* agregat kratkovlaknatih mineralov s površino, podobno klobučevini

klorargirít -a m bel, siv do rjav kubični mineral, srebrov klorid **S:** kerargirít (2), roževínasto srebró

klorít -a m **1.** v *množini* skupina zelenih monoklinskih železovih magnezijevih vodnih listastih alumosilikatov **2.** v *ednini* mineral iz skupine kloritov, npr. penin, chamožit **S:** zelénc

kloritenje -a s nadomeščanje mafičnih silikatov, npr. rogovače, biotita s kloritom **S:** kloritázija

kloritázija -e ž nadomeščanje mafičnih silikatov, npr. rogovače, biotita s kloritom **S:** kloritenje

klorítov blestník -ega -a m blestnik s kloritom kot bistvenim mineralom **S:** klorítov sljúdovec

klorítov pás -ega pasú m pas metamorfoziranih kamnin, ki so nastale z usmerjenim tlakom in pri nizki temperaturi

klorítov skrílavec -ega -vca m nizkometamorfna kamnina, sestavljena pretežno iz klorita

klorítov sljúdovec -ega -vca m → klorítov blestník

klorofít -ov m mn. (podrazred, lat. Chlorophyta) morske ali sladkovodne alge, ki vsebujejo klorofil, imajo vretenčasto razraslo steljko, od katere se cepijo vejice, pri večini fosilnih vrst je okrog matične celice kalcitni ovoj **S:** zeléne álge

Knéško tektónsko ôkno -ega -ega -a s tektonsko okno iz zgornjekrednih plasti v dolini Kneže v Baški grapi

knída -e ž iztegljiv organel knidarija, ki je namoščen v knidociti **S:** ožigálka

knidárij -ev m mn. (deblo, lat. Cnidaria) večcelični organizmi z radialno simetrijo, s tridelno steno, ustjem, obkroženim z lovkami s knidami, meduzno in polipno generacijo **S:** ožigálkarji

knidocíta -e ž celica knidarija, v kateri je namoščena knída

koacervát -a m kapljica, ki nastane v tekočini z neenako gostoto sestavin in so jo v preteklosti imeli za začetno življenjsko enoto **S:** koacervátna kápljica

koacervátna kápljica -e -e ž kapljica, ki nastane v tekočini z neenako gostoto sestavin in so jo v preteklosti imeli za začetno življenjsko enoto **S:** koacervát

kobaltín -a m srebrno bel rombični psevdokubični mineral, kobaltov arzenov sulfid **S:** kobaltov sijájnik

kobaltova ókra -e -e ž → eritrín

kobaltov cvét -ega -a m → eritrín

kobaltov kršec -ega -šca m → lineít

kobaltov pirít -ega -a m → lineít

kobaltov sijájnik -ega -a m → kobaltín

kobánska sêrija -e -e ž serija, na območju severnega Pohorja, na Kozjaku, Kobanskem in na Strojni, ki obsega domnevno kambrijski kloritov amfibolitov skrilavec in v višjem delu ordovicijjski kremenov sericitov filit

Kobánski blók -ega -a m blok iz gnajsa, amfibolita in filita, ki leži severno od Ribniško-Selniškega tektonskega jarka

koblánska formácija -e -e ž karnijske plasti rdečega glinavca z rožencem in meljevcem južno od Bohinja

Koblánski pokròv -ega -ôva m pokrov iz pelagičnih zgornjetriasnih in jurskih plasti med Podlonkom, Koblo, Stržiščem, Kneškimi Ravnami in Tolminko

kócka -e ž **1.** kristalni lik kubičnega kristalografskega sistema s šestimi enakimi kvadrati, ki so drug na drugega pravokotni **S:** heksaéder **2.** kockasto oblikovana nartnica pri večini vretenčarjev **S:** kuboídna kóst

kócka s centríranimi plôskvami -e -- -- -- ž kubična osnovna celica s štirimi atomi

kóčna -e ž zaključek ledeniške doline s strmimi stenami **S:** čêlo koríta, kônc, kót

kóčnik -a m vsak od zob v zadnjem delu čeljusti pri sesalcih **S:** melják, molár

koeficiènt prepústnosti -ênta -- m parameter, značilen za stopnjo prepustnosti kamnine

- koherentna kamnina** -e -e ž *neustr.* → sedi-mêntna kamnina, usedlinska kamnina
- koherentno sekundárno valovánje** -ega -ega -a s valovanje s konstantno medsebojno fazno razliko
- kohlenkalk** -a [kolenkalk] m pretežno dolomitni razvoj spodnjega karbona z bogato morsko favno v severozahodni Evropi
- kójn** -a m *zastar.* plast peščenega mulja pod prstjo na Ljubljanskem barju v okolici Vrhnike **S:** kvén
- kokální razvòj** -ega -òja m razvoj premoga v naravní kòks ali naravno oglje
- kokárdna rúda** -e -e ž ruda, ki ima kokardno teksturo
- kokárdna tekstúra** -e -e ž tekstura rude, v kateri se minerali v odprtih razpokah nagubano skorjasto odlagajo okrog kakega jedra, npr. pri sfaleritu v Mezíci
- kokcigeálna kóst** -e kostí ž → tftica
- kokeít** -a m → narávni kòks
- kokolít** -a m nekaj mikrometrov velika kalcitna ali aragonitna ploščica različnih oblik, ki obdaja celico kokolitoforida
- kokolitofítí** -ov m mn. (red, lat. Coccolithophyta) morske planktonske enocelične alge, obdane s kokoliti, pomembni fosili zlasti od jure dalje
- kokosfêra** -e ž kroglasta celica kokolitoforida, obdana s kokoliti
- kòks** kòksa m siv, trd, lahek, porozen agregat, pridobljen s karbonizacijo premoga **PRIM.:** narávni kòks
- kóksa** -e ž parna kost v medenici, ki jo sestavljajo sednica, črevnica in dimeljnica pri večini vretenčarjev **S:** kólčnica
- kolagén** -a m skleroprotein v kosteh, hrustancu, kitah in koži
- kólčnica** -e ž parna kost v medenici, ki jo sestavljajo sednica, črevnica in dimeljnica pri večini vretenčarjev **S:** kóksa
- koléktor** -ja m → koléktorska kamnina
- koléktorska hribína** -e -e ž *neustr.* → koléktorska kamnina
- koléktorska kamnína** -e -e ž kamnina, ki vsebuje minerale, vodo ali kavstobiolite **S:** koléktor
- kolemanít** -a m *neustr.* → colemanit
- kolénasta gúba** -e -e ž → fleksúra, kolénčasta gúba, monoklína
- kolénčasta gúba** -e -e ž guba med vzporednimi plastmi, ki je na pregibu navadno tanjša **S:** fleksúra, kolénasta gúba, monoklína, monoklinála
- koléno** -a s del zadnje ali spodnje okončine med stegnom in golenom pri večini vretenčarjev
- kolíčník plòskve** -a -- m *zastar.* → símból plòskve
- kolínít** -a tudi colinit [kolinít] -a m različek macerala vitrinita, ki je brez strukture
- kolíšévka** -e ž kraška jama s širokim dnom in navpičnimi stenami, nastala z udorom stropa starejše kraške jame **PRIM.:** podórna jáma
- kolízíja** -e ž trk dveh kontinentalnih litosferskih plošč v isti ravnini
- kolízíjska cóna** -e -e ž območje trka dveh litosferskih plošč
- kolobárjasta oblika površja** -e -e -- ž oblika, nastala zaradi vulkanov, diapiroev, solnih čokov, meteoritskih kraterjev, dom
- kolobárniki** -ov m mn. (deblo, lat. Annelida) organizmi z valjastim telesom, sestavljenim iz številnih obročkov, ki živijo od kambrija dalje **S:** anelídi
- kolofán** -a m masivni kriptokristalni različek apatita s karbonati, sestavina fosforita
- kolóidna króglá** -e -e ž kroglasta mineralna tvorba s kolomorfno strukturo
- kolóidna raztopína** -e -e ž raztopina, v kateri se koloidni delci prosto gibljejo **S:** sól
- kolóidna struktúra** -e -e ž struktura minerala v koloidnem stanju
- kolóidni** -a -o prid. ki se nanaša na snovi v amorfní obliki, ki ne prehajajo skozi membrano, npr. koloidni delci
- kolóidni délec** -ega -lca m delec s premerom od 0,1 µm do 10 µm, ki je dispergirán v raztopini
- kolóidni minerál** -ega -a m mineral v koloidnem stanju
- kolóidno stánje** -ega -a s stanje amorfne snovi, ki v raztopini ne prehaja skozi membrano
- kololít** -a m kopolit, ki kaže obliko črevesa, npr. lumbrikarija iz litografskih apnencev
- kolomórfna struktúra** -e -e ž struktura koloidnih mineralov, navadno koncentrično pasasta, ki imajo zaobljeno površino
- kolóna** -e ž širša cev za oblaganje vrtnice, da se ta ne poruši
- koloníja** -e ž skupina osebkov iste vrste, ki živijo skupaj, npr. kolonijška korala v koralnem grebenu **PRIM.:** kórm
- koloníjska korála** -e -e ž korala, ki živi v kolonijah in gradi grebene **P:** solitárna korála
- koloníjski organizem** -ega -zma m organizem, ki živi v skupini **P:** solitárni organizem
- kolumbít** -a tudi columbit [kolumbít] -a m rjav do črn rombični mineral, železov manganov

tantalov niobijev oksid, trdna raztopina niobita in tantalita **S:** dianít, greenlandit

koluméla -e tudi columella [koluméla] -e ž **1.** središčna zavojna os pri polžji hišici **S:** centralni stebriček **2.** kalcitni stebriček pri koralah, ki raste iz bazalne ploščice **S:** bazalni stebriček (1)

kolumelárna gúba -e -e ž stranski izrastek kolumele (1) v bivalnem prostoru pri polžu

koluviálna tlà -ih tál s mn. tla, ki so nastala na območju zemeljskih plazov

kolúvij -a m območje preperine, usedline ali kamnine, ki se je hitro ali počasi premaknila s kraja nastanka in ima vidno spremenjeno površje **S:** lazina, pláz, razgaljína (2), zêmeljski pláz **PRIM.:** alohtón

komagmátsko ozémlje -ega -a s → magmátska provinca

komendít -a m → comendit

kómenski apnénc -ega -nca m zgornjekredni ploščasti, deloma skrilavi apnenc z rožencem in fosilno favno na Tržaško-Komenski planoti

kómenski plôščasti apnénc -ega -ega -nca m *neustr.* → kómenski apnénc

kómenski skrilavec -ega -vca m *neustr.* → kómenski apnénc

komèt -éta m vesoljsko telo našega Osončja, ki ima v jedru glave s premerom od 1 km do 100 km skoraj vso maso iz delcev, podobnih meteoritom in povezanih z ledom, zmrznjenim amoniakom in metanom

komôlčnica -e ž → podláhtnica, úlna

kompátna kamnína -e -e ž *zastar.* kamnina s trdno in navadno homogeno strukturo

kompátna struktúra -e -e ž *zastar.* mikrokristalna struktura kamnine

kompátni pláz -ega plazú m plaz iz enotnega bloka kamnine

kómpasni poligón -ega -a m geodetski poligon, kjer se merijo horizontalni koti s kompasom

kompatíbilna slédna prvína -e -e -e ž sledna prvína, ki se vključuje v kristalne mreže kamninotvornih mineralov **PRIM.:** inkompatíbilna slédna prvína

kompenzátor -ja m priprava za merjenje faznih razlik med dvema žarkoma polarizirane svetlobe v polarizacijskem mikroskopu

kompeténna plást -e plasti ž plast kamnine ali sedimenta, ki se glede na okoliške kamnine težje deformira **P:** inkompeténna plást

kompléksna žíla -e -e ž → sestávljena žíla

komplícirani dvójček -ega -čka m kristal dvojč-

ka, v katerem je dvojčično zrašcanje po dveh ali več dvojčičnih zakonih

kompozítzni vzórec -ega -rca m vzorec, sestavljen iz več vzorcev mletih kamnin

kompresíjsko potrésno valovánje -ega -ega -a s prostorsko potresno valovanje, pri katerem nihajo delci kamnin in tekočin okoli stalne točke v smeri širjenja potresnega valovanja in je hitrost odvisna predvsem od gostote in elastičnosti snovi **S:** longitudinalno potrésno valovánje, primárno potrésno valovánje, prvótno potrésno valovánje

konátna vóda -e -e ž → juvenilna vóda, prvótna vóda

konceptákel -kla m prostor za hrambo sporangijev v talusu (1) rdečih alg

kónčna kámrica -e -e ž najmlajša kamrica pri foraminiferah, ki je navadno tudi največja

kónčna moréna -e -e ž na koncu ledeniškega jezika odložen sediment v obliki ločnega nasipa **S:** čelna gróblja, čelna moréna, čelni nasíp, sprédnja gróblja

kondenzácija plasti -e -- ž stanjšanje debele plasti sedimentne kamnine v tanjšo plast, navadno zaradi raztapljanja

kondézor -ja m zbiralna leča v polarizacijskem mikroskopu, ki se uporablja pri konoskopski metodi

konduktívnost -i ž sposobnost snovi, da prevaja energijo, npr. elektriko, toploto **S:** prevódnost

kónec -nca m zaključek ledeniške doline s strmimi stenami **S:** čêlo koríta, kóčna, kót

konfigurácija površja -e -- ž → reliéf (1)

konfórmna krógelna projékcija -e -e -e ž v *kristalografiji* krogelna projekcija, pri kateri se velikosti projiciranih površin spreminjajo z oddaljenostjo od središča namišljene krogle, nespremenjeni pa ostajajo koti **P:** ekvivalétna krógelna projékcija **PRIM.:** stereográfska projékcija

kongêrija -e ž (rod, lat. *Congeria*) školjka klinaste oblike z gladko površino, pokrita s prirastnicami, ki živi od oligocena dalje

konglomerát -a m klastična kamnina s prodniki velikosti nad 2 mm **S:** lábora, sprímek (2) **PRIM.:** bréča, pród, psefit, rudít

konglomerátna bréča -e -e ž klastična kamnina, sestavljena pretežno iz ostrorobih drobcov in manj iz prodnikov **PRIM.:** bréčasti konglomerát

konglomerátna tekstúra -e -e ž tekstura klastične kamnine s prodniki v peščenici, muljasti ali glinasti osnovi

- konglomerátni gnájs** -ega -a m *neustr.* → gnájsov konglomerát
- kongruéntno talíšče** -ega -a s temperatura, pri kateri preide trdna faza snovi, npr. mineral, v tekočo fazo, ki je enake kemične sestave kot trdna faza **PRIM.:** inkongruéntno talíšče
- konhílije** -ij ž mn. *zastar.* → škóljke
- konhílski pokrôvček** -ega -čka m *zastar.* → škóljni pokrôvček
- konhiolín** -a m roževinasti del mineralizirane lupine pri mehkužcih
- konhódus** -a m (rod, lat. *Conchodus*) zgornjetriasna megalodontidna školjka
- konhódusni dolomít** -ega -a m zgornjetriasni dolomit s konhodusi v Lombardijskih Alpah
- koníacij** -a m → coniacij
- kónična foraminífera** -e -e ž makroforaminifera s stožčasto hišico
- koníferi** -ov m mn. (razred, lat. Coniferopsida) iglavci, ki živijo od zgornjega karbona dalje
- kònj** kónja m (rod, lat. *Equus*) današnja razvojna stopnja konja z enim prstom, spremenjenim v kopito, ki živi od pleistocena dalje
- Konjíška depresija** -e -e ž *neustr.* → Konjíška néotektónska udorína
- Konjíška néotektónska udorína** -e -e -e ž udorína, zapolnjena s pliocenskimi in kvartarnimi sedimenti na območju med Slovenskimi Konjicami in Poljčanami na jugu ter Pohorjem na severu
- konkávna léča** -e -e ž optična leča, pri kateri se žarki v njenem žarišču razpršijo **S:** razpršilna léča
- konkordánca** -e ž zaporedje neporušenih vzporednih plasti, pri katerem je vsaka višje ležeča plast mlajša glede na spodaj ležečo **S:** normalno zaporedje, pózitivno zaporedje **PRIM.:** konkordántna léga
- konkordántna injékcija** -e -e ž magmatsko telo, ki se je vrnilo med vzporedni plasti **S:** síl
- konkordántna léga** -e -e ž lega plasti, ki je v skladu s položajem ali neprekinjenim razvojem talninskih plasti **S:** skládna léga **PRIM.:** konkordánca
- konkordántno ležíšče** -ega -a s *zastar.* → konkordántno nahajališče mineralnih surovin
- konkordántno nahajališče mineralnih surovin** -ega -a -- -- s nahajališče mineralnih surovin v vzporednih plasteh **S:** konkordántno ležíšče
- konkrécija** -e ž elipsoidno, kroglasto ali nepravilno oblikovano mineralno telo, v katerem kristalizira iz vodnih raztopin en mineral ali več mineralov od jedra navzven, npr. kalcitna, karbonatna konkrecija **P:** geóda
- konodónti** -ov m mn. (poddeblo, lat. Conodontophorida) primitivni vretenčarji, ki so imeli konodontni aparat in so živeli od kambrija do triasa
- konodóntni aparát** -ega -a m trdni deli požiralnega organa pri konodontu
- konodóntni elemént** -ega -énta m nazobčan trdni del konodontnega aparata iz kalcijevega fosfata
- konoskóp** -a m polarizacijski mikroskop s konvergentno svetlobo, ki se uporablja pri konoskopski metodi
- konoskópska metoda** -e -e ž metoda za ugotavljanje optične značilnosti kristala z uporabo konvergentne svetlobe v polarizacijskem mikroskopu, s katero se določajo npr. dvoosni ali enoosni, pozitivni ali negativni kristali
- konoskópska slíka** -e -e ž kombinacija izogir in izokrom pod konoskopom, po kateri se ločuje enoosni od dvoosnega kristala in določa njun predznak **S:** interferénčna slíka
- konsekvéntna dolína** -e -e ž dolina, ki jo je reka izdolbla v smeri naklona prvotne površine **PRIM.:** insekventna dolina
- konsekvéntna réka** -e -e ž reka, ki je izdolbla konsekvéntno dolino
- konsekvéntni pláz** -ega plazú m plaz, pri katerem nastane drsina na obstoječih geoloških ploskvah **PRIM.:** insekventni plaz
- konsisténcia** -e ž stopnja trdnosti in koherentnosti sedimentov
- konsolidácija** -e ž 1. zmanjševanje medzrnskih prostorov in iztiskanje vode iz usedline, s čimer se večja njena trdnost, npr. konsolidacija tal 2. strjevanje tekoče lave v predornino
- konstitucijska vóda** -e -e ž → kristálna vóda
- konstitucijski** -a -o prid. *neustr.* → kristální
- konstruktívna mēja plôšč** -e -e -- ž → divergéntna mēja plôšč
- kónta** -e ž večja vrtača v visokogorskem svetu
- kontakt** -a m → geolóška mēja
- kontaktít** -a m *zastar.* → kontaktnometamórfna kamnína
- kontaktna avreóla** -e -e ž → avreóla (1)
- kontaktna cóna** -e -e ž pas metamorfiziranih kamnin med starejšimi kamninami in mlajšo magmatsko kamnino ali rudo
- kontaktna intruzivna bréča** -e -e -e ž bréča na obodu intruzivnih teles, nastala z drobljenjem prikamnine in sestavljena iz intruzivnega materiala in prikamnine **S:** obódna intruzivna bréča

kontaktna kamnina -e -e ž → kontaktnometamorfna kamnina

kontaktna metamorfoza -e -e ž rekristalizacija starejše kamnine na območju stika z magmo
S: stična preobrazba, tērmična metamorfoza, tērmometamorfoza

kontaktna metasomatōza -e -e ž kemične spremembe v prikamnini ob vdoru taline ali raztopine, pri čemer nastajajo novi minerali

kontaktna pnevmatolīza -e -e ž *neustr.* → pnevmatolītska kontaktna metamorfoza

kontaktna rudnina -e -e ž *zastar.* → kontaktni mineral

kontaktna spremēmba -e -e ž *neustr.* → kontaktna metamorfoza

kontaktni cement -ega -ēnta m cement, ki nastaja v sedimentni kamnini na stikih zrn **S:** kontaktno vezivo

kontaktni dvōr -ega -a m *zastar.* → avreōla (1)

kontaktni dvōr avreōle -ega -a -- m *neustr.* → avreōla (1)

kontaktni mineral -ega -a m mineral, nastal med kontaktno metamorfozo **S:** kontaktna rudnina, stična rudnina

kontaktni odtīs -ega -a m **1.** metoda za ugotavljanje radioaktivnih prvin na filmu **2.** odtīs strukture in teksture sedimentne kamnine na acetatni foliji

kontaktno lepilo -ega -a s *neustr.* → osnōva (1)

kontaktnometamorfna kamnina -e -e ž kamnina, nastala s kontaktno metamorfozo **S:** kontaktīt, kontaktna kamnina

kontaktnometamorfno nahajališče mineralnih surovīn -ega -a -- -- s nahajališče, v katerem so nastali minerali s kontaktno metamorfozo **S:** kontaktnometamorfno rudīšče, kontaktno rudīšče 1

kontaktnometamorfno rudīšče -ega -a s → kontaktnometamorfno nahajališče mineralnih surovīn

kontaktnometasomātska metamorfoza -e -e ž *neustr.* → kontaktna metasomatōza

kontaktno rudīšče -ega -a s → kontaktnometamorfno nahajališče mineralnih surovīn

kontaktno vezivo -ega -a s → kontaktni cement

kontinēt -ēnta m **1.** kopni del kontinentalne plošče **2.** → kontinentalna plōšča

kontinentalna plōšča -e -e ž litosferska plošča s kontinentalno skorjo **S:** kontinēt (2)

kontinentalna polīca -e -e ž morsko dno do 200 metrov globine, ki obdaja kontinentalno ploščo pred prehodom v globoko morje **S:** šēlf

kontinentalna skōrja -e -e ž del Zemljine skorje debeline do 60 km, sestavljen pretežno iz granita in drugih saličnih magmatskih kamnin ter metamorfnih in sedimentnih kamnin **S:** granitna skōrja, siāl

kontinentalni fācies -ega -a m → kontinentalni razvōj

kontinentalni razvōj -ega -ōja m zaporedje sedimentov, ki nastaja na kopnem **S:** kontinentalni fācies

kontinentalni rōb -ega -a m rob kontinentalne plošče **S:** celīnski rōb

kontinentalni vōdni krōg -ega -ega -a m kroženje vode med celino in atmosfero **S:** celīnski vōdni krōg **PRIM.:** oceānski vōdni krōg, primārni vōdni krōg, sekundārni vōdni krōg

kontinentalni vulkān -ega -a m vulkan na kontinentalni plošči, nastal na območju vroče točke

kontinentalno pobōčje -ega -a s območje naglega spuščanja kontinentalnega roba v globoko morje **S:** pregīb

kontinuirana porōznost -e -i ž poroznost, pri kateri so prazni prostori v kamnini med seboj povezani, npr. medzrnska poroznost, kraška poroznost **S:** odpīta porōznost, zvezna porōznost **P:** diskontinuirana porōznost

kontinuirani reakcijski nīz -ega -ega -a m postopna kristalizacija minerala, ki z dotokom raztopin raste naprej brez prekinitve, npr. plagioklaz s conarno strukturo

kontrākcija Zēmlje -e -- ž teorija o krčenju Zemljine skorje

kontraktīlna vakuōla -e -e ž v *biologiji* vakuola (2), ki se je sposobna krčiti in iztiskati vsebino

kontūra nahajališča mineralnih surovīn -e -- -- -- ž na *topografski karti* obris preiskanega območja mineralnih surovīn **S:** rūdna kontūra

konvakuācijski prōstor -ega -ōra m prostor v kraškem podzemlju, nastal po odstranitvi sedimentov

konvėksna lēča -e -e ž optična lēča, pri kateri se žarki v njenem žarišču zbirajo **S:** zbiralna lēča

konvergēncia -e ž **1.** razvoj dveh geoloških elementov, ki težita k skupni obliki, npr. klivaž **S:** konvergētni razvōj (1) **2.** prilagoditev enakim ekološkim pogojem dveh različnih organizmov z zelo podobno zunanjo obliko, npr. koralina in školjka **S:** konvergētni razvōj (2), vzporēdna prilagoditev **PRIM.:** homomorfni organizem

konvergētna mēja plōšč -e -e -- ž meja dveh

približujočih se litosferskih plošč, kjer tone ena plošča pod drugo v coni subdukcije **S**: destruktivna meja plošč, subdukcijska meja plošč **P**: divergentna meja plošč

konvergentna plást -e plastí ž plast, ki se ji druga plast približuje po legi ali razvoju

konvergentna prilagoditev -e -tve ž prilagoditev različnih vrst organizmov na enake ekološke pogoje

konvergentna svetlôba -e -e ž svetloba, ki nastane v polarizacijskem mikroskopu z dodatnim kondenzorjem in Bertrandovo lečo in se uporablja pri konoskopski metodi

konvergentni razvoj -ega -ôja m **1**. razvoj dveh geoloških elementov, ki težita k skupni obliki, npr. klivaž **S**: konvergenca (1) **2**. prilagoditev enakim ekološkim pogojem dveh različnih organizmov z zelo podobno zunanjo obliko, npr. koral in školjka **S**: konvergenca (2), vzporédna prilagoditev **PRIM.:** homomórfni organizem

konvergentni tók -ega -a m tok dveh ali več rek proti skupnemu območju, npr. v kotlino, jezero

konvolúcija -e ž **1**. zavrtost hišice pri foraminiferah **2**. zvitost plasti, ki nastane zaradi lastne teže sedimenta **PRIM.:** konvolútna plástnatost

konvolútna hišica -e -e ž spiralno zavita hišica pri mehkužcih ali foraminiferah, pri kateri mlajši zavoji delno prekrivajo starejše

konvolútna plástnatost -e -i ž plástnatost sedimenta, ki nastane zaradi lastne teže **PRIM.:** konvolúcija (2)

konzervácija organizma -e -- ž naravna ohranitev organizma v ledu, soli, katranu, npr. sibirskega mamuta v ledu

konzervativna meja plošč -e -e -- ž meja med litosferskima ploščama, kjer se plošči gibljeta druga ob drugi vzdolž zmičnih prelomov **S**: transkurétna meja plošč

konzervatívni fosíl -ega -a m organizem, ki se je nespremenjen ohranil skozi več geoloških obdobij, npr. latimerija **S**: perzisténtni fosíl, trájni fosíl

koordinacijsko števílo -ega -a s v *kristalografiji* število ionov, ki so neposredno vezani na določen ion v kristalni strukturi, npr. štiri, šest, osem ionov

kôpenska usedlína -e -e ž usedlina, nastala na kopnem **S**: kôpenski sediment, teréstrična usedlína **P**: môrska usedlína **PRIM.:** terigéna usedlína

kôpenski sediment -ega -ênta m sediment, na-

stal na kopnem **S**: kôpenska usedlína, teréstrična usedlína **P**: môrski sediment **PRIM.:** terigéni sediment

koplanárni rób -ega -a m vsak od več robov enakih ploskev v kristalu

kôpno -ega s del kontinentalne plošče, ki ni pokrit z morjem **S**: trdína

kopríva -e ž v *kamnoseštvu* koprivski apnenec

koprívski apnénc -ega -nca m zgornjekredni plastnat apnenec z zdrobljenimi in zaobljenimi ostanki mehkužcev

kopolít -a m fosilni živalski iztrebek velikosti nad 0,2 mm **PRIM.:** fekálni pelét

kopúča -e ž več samostojnih kristalov, ki so zrasli na skupni podlagi **S**: drúza **PRIM.:** kristálni skúpek

korála -e ž celenterat s kalcitnim cilindričnim skeletom, ki živi posamično ali v koloniji

koralinacéje -êj ž mn. (družina, lat. Corallinacea) rdeče alge z aragonitnim ali kalcitnim skeletom, ki se grmičasto ali kopučasto razrašča, in živijo od devona dalje

koralíšče -a s *zastar.* → korálni grebén

koralít -a m kalcitni skelet posameznega oseba pri koralah

korálna rúda -e -e ž leče s cinabaritom orudnega triasnega peščenjaka z lupinami brahiopodov v idrijskem rudniku

korálna zádruga -e -e ž *zastar.* → korálni grebén

korálni apnénc -ega -nca m neplastnat apnenec, nastal iz skeletov koral

korálni grebén -ega -a m kopasta tvorba na morskem dnu, ki jo gradijo predvsem skeleti koral **S**: koralíšče, korálna zádruga, korálnik

korálnik -a m *zastar.* → korálni grebén

korálni ôtok -ega -ôka m del koralnega grebena nad morsko gladino, npr. atol

korálum -a m kalcitni skelet solitarne ali kolonijske koral

korazíja -e ž naravno mehansko obrabljanje, brušenje, strganje ali poliranje kamnin, pri katerem nastale drobce odnaša veter, led, tekoča voda, valovi ali gravitacija **S**: abrazíja **PRIM.:** korozíja (1), môrska erozíja

korbíkula -e ž (rod, lat. *Corbicula*, *Cyrena*) trikotna izbočena sladkovodna in brakična školjka z vidnimi prirastnicami, ki živi od spodnje krede dalje **S**: ciréna

kordaít -ov m mn. → kordaítine

kordaítine -ín ž mn. (družina, lat. Cordaitinae) primitivni iglavci s srčasto oblikovanim semenom, ki živijo od paleozoika dalje **S**: kordaít

kordierít -a m → cordierit

kordierítov gnájs -ega -a m → cordieritov gnájs

kordiljêra -e ž daljša gorska veriga, nastala zaradi podiranja litosferske plošče

korelatívni lík -ega -a m kristalna ploskev, ki se kaleidoskopsko ponavlja zaradi simetrijskih elementov v kristalu

korenína -e ž **1.** del rastline, s katerim se vrašča v podlago **2.** del zoba pri vretenčarjih, ki je v zobni jamici **S:** rádiks (2) **3.** razvejeni spodnji del nekaterih krinoidov, s katerim se žival pritrjuje na podlago **4.** pri *krovnih narivih* začetni, v globino segajoči del nariva, povezan z izvornim območjem **S:** korén pokrôva

korén pokrôva -a -- m pri *krovnih narivih* začetni, v globino segajoči del nariva, povezan z izvornim območjem **S:** korenína (4)

korístni mineral -ega -a m mineral, ki je gospodarsko pomemben **PRIM.:** jalovina

korítasta dolína -e -e ž → ledeniška dolína

korítasta navzkrižna plástnatost -e -e -i ž navzkrižna plastnatost, pri kateri so plasti upognjene glede na profil

korítna dolína -e -e ž → ledeniška dolína

korítna raména -ih -én s mn. ledeniško preoblikovana nekdanja rečna terasa nad ledeniškim koritom

korító -a s podolgovata vdolbina na Zemljinem površju, ki jo je izdolbla tekoča voda, npr. rečno korito **S:** strúga

kórm -a m skupina organsko povezanih osebkov, ki je prirasla na podlago **PRIM.:** kolónija

kornít -a tudi cornít [kornít] -a m **1.** drobnokristalna metamorfna kamnina, bogata s kremenom **S:** rógovec **2.** monoklinski litijev alkalni amfíbol

kordíranó zróno -ega -a s mineralno zrno, ki je kemično najedeno in delno resorbirano, npr. kremenovi vtrošniki v granitski predornini

koróna -e tudi corona [koróna] -e ž kroglast skelet, sestavljen iz različno oblikovanih kalcitnih ploščic pri morskih ježkih

koronadít -a tudi coronadít [koronadít] -a m črn tetragonalni mineral, svinčev manganov oksid

korozíja -e ž **1.** preperevanje kamnin zaradi vpliva kemičnih snovi iz okolja **S:** kémično preperévanje **PRIM.:** abrazíja, fizikálno preperévanje, môrska erozíja **2.** razgradnja površine kovin zaradi oksidacije

korúnd -a m različno obarvan heksagonalni mineral, aluminijev oksid **S:** diamántovec **PRIM.:** rubín, safír, smírek

korundofilít -a m železov različek klinoklora

korundolít -a m umetni spinel, bogat z aluminijem **PRIM.:** smírek

koséista -e ž → izoséista, izoséizmična línija

kosíter -tra m kovinsko svetlomoder tetragonalni mineral, prvina (2) **S:** cín

kosítrova rúda -e -e ž kasiterit v kamnini

kosítrovec -vca m *zastar.* → kasiterít

kosítrov kršec -ega -šca m → stanín

kosmoídna lúska -e -e ž *neustr.* → kozmoídna lúska

kössenske plastí -ih -- [késenske] ž mn. zgor-njetriasni lapornati apnenec v Karnijskih in Ziljskih Alpah ter v Karavankah

kössenski razvòj -ega -ôja [késenski] m razvoj sedimentnih kamnin v retiju v Severnih in Vzhodnih Alpah

koštna apofíza -e -e ž izrastek na kosti, npr. koščen nastavek za rog pri govedu

koštna bréča -e -e ž bréča iz ostankov fosilnih kosti

koštna púhlica -e -e ž *zastar.* → góbasta koštnína

koštni sklèp -ega sklépa m gibljiv stik med dvema kostema **S:** artikulácija

koštno tkívo -ega -a s organsko tkivo, okrepljeno s kalcijevim fosfatom in kalcitom, pri čemer sta trdnost in prožnost v ravnatežju

Košévniška lúska -e -e ž → Košévniški pokròv

Košévniški pokròv -ega -ôva m pokrov iz spodnjekrednega in zgornjekrednega apnenca v dolini Zgornje Idrije, Nikove in Kanomlje **S:** Košévniška lúska

Košútin narív -ega -a m → Júžne Karavánke, Košútin pokròv

Košútin pokròv -ega -ôva m del Južnih Apneniških Alp iz paleozojskih in mezozojskih kamnin, ki obsega Kepo, Košuto in Olševo **S:** Júžne Karavánke, Košútin narív

Košútin prelòm -ega -ôma m prelom v smeri vzhod-zahod, ki poteka na južni strani Košute

kót -a m zaključek ledeniške doline s strmimi stenami **S:** čêlo koríta, kóčna, kônec

kót drsênja -a -- m kritični kot, pri katerem plasti zdrsijo **S:** strížni kót

kotlíca -e ž skledasta vdolbina v kamniti rečni strugi **S:** drásla

kotlíč -a m visokogorska vrtača s strmimi stenami, v kateri se tudi poleti sneg ne stopi **S:** snéžna vrtáča

kotlína -e ž z vseh strani s prelomi omejen in pogreznjen del Zemljine skorje **S:** tektón-

ski udór, udorína **P:** grúda **PRIM.:** tektónski járek

kôtlovec -vca m skorjasta prevleka aragonita, nastala z izločanjem iz vroče vode **S:** vrélovec

kót meridiánske plôskve -a -- -- m *neustr.* → meridiánski kót

kótna diskordánca -e -e ž pojav, da plasti niso naložene vzporedno, ampak ležijo druga na drugi pod določenim kotom **S:** angulárna diskordánca, diskordánca (1), nèkonfórmnost, nèskládnoš (1), tektónska diskordánca

kónna razdálja plôskve -e -e -- ž razdálja kristalne ploške glede na polarni ali meridiánski kot

kót óptičnih osí -a -- -- m ostri kot med pravokotnicama na izotropna preseka v dvoosnem anizotropnem kristalu, pri čemer oklepa pozitivni kot največjo os indikatriše, negativni kot pa najmanjšo os indikatriše **S:** kót 2V **PRIM.:** srédnica óptičnih osí

kót popólnega odbôja -a -- -- m vpadni kot svetlobe, ki se na meji med dvema snovema v celoti odbije

kót potemnitve -a -- m kot med značilno kristalografsko smerjo in osjo indikatriše v preseku mineralnega zrna v polarizirani svetlobi

kotunít -a tudi cotunnit [kotunít] -a m bel do rumenkast rombični mineral, svinčev klorid

kót 2V -a -- [dve vé] m → kót óptičnih osí

kót vergénce -a -- m kot odklona temena gube od navpičnice

kovaléntna véz -e vezí ž kemična vez, pri kateri imata atoma dva skupna elektrona ali več **S:** atómska véz, homopolárna véz

kováški prémog -ega premóga m črni premog, ki ima 90 % ogljika

kovelín -a m → covellin

kóverston -a m (ang. coverstone) karbonatna kamnina, v kateri prevladujejo in situ tabularni ali lamelarni organizmi, ki prekrivajo, stabilizirajo in ščitijo sediment

kovínska ráza -e -e ž *neustr.* → ráza

kovínska véz -e vezí ž kemična vez, pri kateri atomi kovine oddajo elektron ali več elektronov, ki prosto gibljivi obdajajo kovinske katione

kovínske minerálne surovíne -ih -ih -ín ž mn. kovinski minerali, ki so gospodarsko pomembni

kovínski minerál -ega -a m samorodna kovina ali vsak od sulfidov (I) ali oksidov (I), v katerih je kation kovina

kovínski rúdnik -ega -a m *neustr.* → rúdnik

kovínski sijáj -ega -a m sijaj neprozornega minerala, pri katerem se večji del svetlobe odbija od površine minerala in pri potegu po porcelanski ploščici pusti črno črto, npr. pri galenitu, piritu

kóvni minerál -ega -a m mehek kovinski mineral, ki ga je mogoče kovati, npr. drage kovine, baker

kóvnost minerála -i -- ž lastnost kovinskega minerala, da ga je mogoče z udarjanjem oblikovati **PRIM.:** tanljívoš minerála

kozínske plastí -ih -- ž mn. paleocenski apnenec s fosili polžev na Krasu

kózmična éra -e -e ž doba Zemlje v raztaljenem stanju do nastanka skorje **S:** zvézdna dóba **PRIM.:** hadéik

kózmični délci -ih -ev m mn. sevanje, ki prihaja na Zemljo iz vesolja **S:** kózmično sévanje

kózmično sévanje -ega -a s sevanje, ki prihaja na Zemljo iz vesolja **S:** kózmični délci

kozmoídna lúska -e -e ž odebeljena večplastna luska pri akantodih, krospterigijih in dipnojih, ki je zgrajena iz spodnje plasti, vmesne gobaste plasti z živci in žilami ter plasti tanke sklenine na vrhu

kožbánske plastí -ih -- ž mn. srednjepaleocenske flišne plasti z vložki kaotične breče na območju Goriških brd

kožélnica -e ž kost na palčevi strani podlakti, ki je proksimalno s sklepi povezana z nadlahtnico in podlahtnico, distalno pa s podlahtnico in zapestnimi kostmi pri vretenčarjih **S:** rádius

kóžičasto vezívo -ega -a s kemično izločeni minerali v klastičnih kamninah, ki kot film obdajajo in vežejo zrna med seboj

krák gúbe -a -- m *zastar.* → bók gúbe, krílo gúbe

kraljéstvo -a s (lat. regnum) **1.** najvišja taksonomska enota v rastlinskem in živalskem svetu **2. po klasični delitvi** a) *Monera*, ki vključuje prokariotske organizme, npr. bakterije, b) *Protista*, ki vključuje enocelične rastlinske in živalske organizme, npr. foraminifere, c) *Animalia*, ki združuje večcelične živalske organizme, npr. sesalci, č) *Plantae*, ki združuje večcelične rastline, npr. iglavci, d) *Fungi*, ki združuje glive **3. po zgradbi ribonukleinske kisline** a) *Bacteria*, ki vključuje patogene bakterije in bakterije iz navadnih okolij, b) *Archaea*, ki vključuje bakterije iz izjemnih okolij, npr. vročih vrelecev, c) *Eucarya*, ki združuje vse druge organizme s celičnim jedrom

kraljéva vóda -e -e ž *zastar.* → zlatotópka

kraški -a -o prid. usmerjen proti glavi, npr. kraški del vretenca **P:** kavdálni

kraški -ja m okostje glave, sestavljeno iz možganskega in obraznega dela pri večini vretenčarjev **S:** lobanja

Kraškiogorski nariv -ega -a m nariv pretežno iz ladinjskih sedimentnih in magmatskih kamnin, ki se razprostira od doline Planice do Martuljka

kraški -a m površje in podzemlje z značilnimi oblikami, nastalimi zaradi kemičnega in mehanskega delovanja vode v apnencu, redkeje v drugih kamninah **PRIM.:** kraški površje

kraški -a m *zastar.* → eklogit

kraški z mogotami -a -- -- m → stôlpasti kraški

kraška aktivna jama -e -e -e ž jama, v kateri potekajo procesi mineralizacije zaradi pretoka vode **S:** aktivna jama (1)

kraška dolina -e -e ž z vseh strani zaprta rečna dolina z izviri na eni in ponori na drugi strani, npr. Rakov Škocjan

kraška ilovica -e -e ž ilovica, nastala s prepevanjem apnenca na krasu **S:** jerína, jérovica, rdéča ilovica, rdéča pŕst, rdéča tlà, tĕrra róssa

kraška jama -e -e ž prehodna, pretežno vodovarna votlina v karbonatni kamnini, nastala z vodno erozijo **S:** jama (1), podzĕmeljska jama, podzĕmna jama

kraška kadúnja -e -e ž kadúnja na krasu, npr. vrtača

kraška míza -e -e ž balvan, ki je zaščiten pod seboj karbonatno kamnino pred prepevanjem in je po ledeni dobi relativno dvignjen nad površino

kraška pŕnĕvica -e -e ž skledasta sigasta tvorba v kraških jamah, v kateri se nabira voda

kraška porŕznost -e -i ž votlikavost zakrasele kamnine, ki jo tvorijo kanali in kaverne **S:** kraška votlíkavost

kraška udŕrína -e -e ž → podŕrna jama, udŕrna jama

kraška votlíkavost -e -i ž votlikavost zakrasele kamnine, ki jo tvorijo kanali in kaverne **S:** kraška porŕznost

kraški dól -ega -a m dolga suha dolina v obliki kanjona

kraški dŕlec -ega -lca m *neustr.* → kraški dŕlec

kraški dŕlec -ega -lka m plitva, do nekaj metrov široka odprta suha dolina z blagimi pobočji

kraški fácies -ega -a m → mediteránski fácies

kraški izvír -ega -a m iztok aktivnega kraškega vodnega kanala **S:** vauklúški izvír

kraško brĕzno -ega -a s navpična kraška jama

kraško jĕzero -ega -a s **1.** jezero v kraški jami **S:** podzĕmno jĕzero **2.** kraško polje, ki je ojezereno samo ob visoki vodi, npr. Cerkníško jezero, Planinsko polje **S:** intermitĕntno jĕzero, presihájŕce jĕzero

kraško pólje -ega -a s velika kotanja, ki ima ravno dno, z izviro in ponorom reke, npr. Planinsko polje

kraško površje -ega -a s karbonatno površje z značilnimi oblikami, nastalimi zaradi kemičnega in mehanskega delovanja vode v apnencu, redkeje v drugih kamninah **PRIM.:** krás

kraški -ja m **1.** večja ali manjša lijakasta odprtina, skozi katero izhajajo magma in plini na Zemljino površje **S:** ognjeníško žrĕlo, vulkánsko žrĕlo, žĕkenj, žĕkno **PRIM.:** maar **2.** lijakasta vdolbina, ki jo povzroči padec meteorita na površje, npr. Lune, Zemlje, Merkurja, Marsa

kratogĕn -a m → kratŕn

kratogĕna tĕktŕnika -e -e ž tektonski procesi, pri katerih so nastajali na Zemlji prvi kratŕni v predkambriju

kratŕn -a m vsak od delov kontinentalne skorje, ki nastane s konsolidacijo in združevanjem orogĕnov v predkambriju **S:** kratogĕn, kratŕnska osnŕva **PRIM.:** litosfĕrska plŕšĕča

kratŕnska osnŕva -e -e ž → kratŕn

krĕda -e ž **1.** perioda mlajšega mezozoika med juro in terciarjem **2.** drobnozrnata, slabo vezana jezerska kalcitna usedlina **3.** organogena usedlina iz hišic foraminifer in kokolitoforid

krĕdna glína -e -e ž *neustr.* → krĕda (2)

Krĕdno-paleogĕnska struktúra Čičarije -e -e -- ž → Antiklinálna struktúra Čičarije

krĕking -a m *neustr.* → kreking

kreking -a s tehnološki postopek cepljenja velikih molekul ogljikovodikov v težkih destilatih nafte ali katrana v manjše molekule, pri katerem se pridobi npr. bencin

krĕmen -ĕna m brezbarven ali različno obarvan trigonalni ali heksagonalni mineral, silicijev dioksid

krĕmen álfa -ĕna -- m nizkotemperaturna modifikacija trigonalnega kremena **S:** álfa krĕmen

kremĕnasta pŕst -e pŕstí ž *neustr.* → kremĕnka

kremĕnasti apnĕnec -ega -nca m *neustr.* → kremĕnični apnĕnec

kremĕnasti epidozít -ega -a m *neustr.* → kremĕnov epidozít

kremĕnasti škrílĕnjik -ega -a m *neustr.* → skrílavi glínavec

- krêmen bêta** -êna -- m visokotemperaturna modifikacija heksagonalnega kremenena **S:** bêta krêmen
- kreménčev** -a -o prid. *neustr.* → kreménov
- kreménčev pések** -ega -ska m *neustr.* → kreménov pések
- kreménc** -nca m *neustr.* → krêmen
- kremeníca** -e ž silicijev dioksid v amorfni obliki
- kremeníčna álga** -e -e ž enocelična alga, ki živi posamično ali v kolonijah, iz vode zbira kremenico in jo izloča kot skelet, npr. diatomeja
- kremeníčna kamnína** -e -e ž kamnina, sestavljena pretežno iz kremenice, npr. opal, roženec
- kremeníčna síga** -e -e ž prevleka amorfnege silicijevega dioksida na mineralu ali kamnini, ki nastane npr. pri metamorfozi ali se izloča iz hidrotermalnih raztopin
- kremeníčni** -a -o prid. **1.** ki je sestavljen iz kremenice, npr. kremeníčni skelet, kremeníčna alga, kremeníčno steklo **2.** ki vsebuje zrna kremenice, npr. kremeníčni apnec **3.** ki ima vezivo iz kremenice, npr. kremeníčni peščenjak
- kremeníčni apnénc** -ega -nca m apnec, v katerem so nekatera kalcitna zrna nadomeščena s kremenom, kalcedonom ali opalom **S:** silificirani apnénc
- kremeníčni peščenjak** -ega -a m peščenjak, v katerem so kremenova zrna vezana s kremenico **S:** opálni peščenjak
- kremeníčno stêklo** -ega -a s steklo iz kremenice
- kremenjak** -a m *neustr.* → krêmen
- kremenjakovec** -vca m *zastar.* → kvarcít
- kreménka** -e ž bela ali svetlo obarvana usedlina s fosili diatomej **S:** diatomêjska pfst, diatomêjska zêmlja, infuzórijska pfst, infuzórijska zêmlja
- kreménov** -a -o prid. ki se nanaša na magmatske, sedimentne in metamorfne kamnine, v katerih je kremen značilni mineral
- kreménova álga** -e -e ž *neustr.* → kremeníčna álga
- kreménov andezít** -ega -a m → dacít
- kreménov bazált** -ega -a m bazalt, ki vsebuje kremen koz značilni mineral
- kreménov biotítski skrílavec** -ega -ega -vca m → biotítov blestnik
- kreménov diorít** -ega -a m diorit z več kot 20 % kremenena **S:** tonalít
- kreménov diorítски porfirít** -ega -ega -a m *neustr.* → dacít
- kreménovec** -vca m *zastar.* → kvarcít
- kreménov epidozít** -ega -a m epidozit s kremenom
- kreménov gábro** -ega -a m gabro s kremenom kot značilnim mineralom
- kreménov keratofír** -ega -ja m *zastar.* paleotipni prekrystaliziran in kloritiziran riolit
- kreménov klín** -ega -a m klinasto oblikovan kompenzator iz orientiranega prozornega kristala kremenena za merjenje faznih razlik v mineralih z visokim dvolomom **S:** klínasti kompenzátor
- kreménov konglomerát** -ega -a m konglomerat s prodniki kremenena
- kreménov monzonít** -ega -a m globočnina granitske skupine z 10 % do 50 % kremenena glede na glinence, med katerimi je 35 % do 65 % kalijeve glinencev **S:** adamelít
- kreménovo stêklo** -ega -a s kremeníčno steklo, nastalo s taljenjem zaradi udara strele
- kreménov pések** -ega -ska m pesek s kremenovimi zrnji, ki se uporablja v metalurgiji, steklarstvu, npr. pesek pri Moravčah, Puconcih, Novem mestu
- kreménov peščenjak** -ega -a m peščenjak s kremenovimi zrnji in kremenovo osnovo **S:** brúsnik
- kreménov porfir** -ega -ja m *neustr.* → riolit
- kreménov sienít** -ega -a m sienit s kremenom kot značilnim mineralom
- kreménov skrílavec** -ega -vca m *neustr.* → kvarcítни skrílavec
- kreménov topáz** -ega -a m *neustr.* → citrín
- kreménov trahít** -ega -a m trahit s kremenom kot značilnim mineralom
- kreménov turbidít** -ega -a m turbidit z zrnji kremenena in silikatov
- kreodónti** -ov m mn. (podred, lat. Creodonta) razvojná stopnja mesojedih in rastlinojedih sesalcev, ki so živelí od spodnjega paleocena do miocena, npr. zveri, žužkojedi, primitivni kopitarji **S:** prázverí **PRIM.:** maherodón
- krepená láva** -e -e ž → láva (2)
- kresílnik** -a m roženec ali kristalni kremen, ki se uporablja za kresanje ognja
- krevyákinskij** -a [krevjákinskij] m stopnja zgornjega karbona med myachovskijem in khamovnicheskijem
- kréhkost** -i ž lastnost minerala, da se nepravilno lomí, npr. sljuda prečno na plasti
- kréhkost minerála** -i -- ž lastnost minerala, da se pod udarcem drobi v nepravilne drobce, prah
- krílني sépt** -ega -a m vsak od stranskih septov v koralitu ružoznih koral

krílo gúbe -a -- s del kamninske gube med vrhom in dolom **S:** bók gúbe, krák gúbe

krilonóžci -ev m mn. (podred, lat. Pteropoda) planktonski polži zaškrgarji, ki imajo nogo oblikovano v dvojico plavalnih kril in navadno nosijo prosojno stožčasto ali spiralno hišico ter živijo od krede dalje **S:** mōrski metúlji, pteropódi

krílo prelóma -a -- s kamninska gmota ob prelomu, npr. krovninsko krilo preloma, desno krilo preloma, severno krilo preloma

Krímsko hribóvje -ega -a s → Krímsko-Mókrško hribóvje

Krímsko-Mókrško hribóvje -ega -a s hribovje iz triasnih in jurskih plasti, ki se razprostira med Ljubljanskim barjem, Želimeljsko dolino in Borovnico **S:** Krímsko hribóvje

krinoídi -ov m mn. (razred, lat. Crinoidea) iglokožci s korenino, pecljem in krono, ki so sestavljeni iz ploščic **S:** mōrske lílji

krinoídni apnénc -ega -nca m apnenc s fosili krinoidov **PRIM.:** trohítini apnénc

kriofílina fávna -e -e ž živali, ki živijo v okolju z nizko temperaturo na območju arktičnega in borealnega podnebja **S:** hladnoljúbno žívalstvo, mrzloljúbno žívalstvo

kriofílina flóra -e -e ž rastline, ki uspevajo v okolju z nizko temperaturo na območju arktičnega in borealnega podnebja **S:** hladnoljúbno rastlínstvo, mrzloljúbno rastlínstvo

kriofílíni -a -o prid. ki se nanaša na organizme, ki živijo v okolju z nizko temperaturo na območju arktičnega in borealnega podnebja, npr. kriofilna favna, kriofilna flora **S:** hladnoljúbni, mrzloljúbni

kríokonítna lúknja -e -e ž manjša vdolbina na območju ledeniškega jezika, nastala zaradi povečanega taljenja pod redko nasutim gruščem

krioturbácija -e ž deformacija prvotno horizontalno odloženih plasti sedimenta zaradi delovanja zmrzali na periglacialnem ozemlju

krioturbátíni pojáv -ega -áva m pojav uvitih plasti v sedimentu, ki so posledica krioturbacije

kríptobatólitski stádij -ega -a m *zastar.* nastajanje nahajališč mineralov v zgornjih delih še neerodiranega batolita

kríptodiablástična struktúra -e -e ž diablástična struktura zelo drobnozrnatih metamorfnihih kamnin

kríptodótni sklèp -ega sklépa m sklep med školjčnima loputama, pri katerem zobci niso razviti, rob lupine pod vrhom je le naguban

kríptokristálna kamnína -e -e ž kamnina, v

kateri sestavine niso prepoznavne s polarizacijskim mikroskopom **PRIM.:** afanítska kamnína, mikrokristálna kamnína

kríptokristálna struktúra -e -e ž struktura kamnine, v kateri sestavine niso prepoznavne s polarizacijskim mikroskopom **PRIM.:** afanítska struktúra, mikrokristálna struktúra

kríptolít -a m → monacít

kríptomelán -a tudi cryptomelan [kríptomelán] -a m črn tetragonalni mineral, kalijev manganov oksid

kríptopertít -a m zelo drobnozrnat različek peritita, ki ga je mogoče določiti le z elektronskim mikroskopom

kríptozóik -a m → arháik

kríptska struktúra -e -e ž *neustr.* → afanítska struktúra

kristál -a m trdno telo z urejeno strukturo, ki je omejeno z ravnimi kristalnimi ploskvami **S:** lédec

kristálasta snóv -e snoví ž *neustr.* → kristálna snóv

kristálasti skrílavec -ega -vca m *neustr.* → metamórfni skrílavec

kristál háda -a -- m vključek kristala v večjem kristalu ojkó **S:** háda kristál **PRIM.:** kristál ójko

kristalíníčna snóv -e snoví ž *neustr.* → kristálna snóv

kristalínik -a m *zastar.* → metamórfna kamnína

kristalínska snóv -e snoví ž *neustr.* → kristálna snóv

kristalít -a m majhen kristal, ki je viden le pod mikroskopom v polarizirani svetlobi **S:** kristalóid **PRIM.:** mikrolít (1)

kristalizácija -e ž proces, pri katerem prehaja snov iz plinastega, tekočega ali disperznega stanja v trdno s kristalno zgradbo **S:** kristaljénje **PRIM.:** rekristalizácija

kristalizácijska diferenciácija -e -e ž → frákcijska kristalizácija

kristalizácijska fáza -e -e ž čas kristalizacije

kristalizácijsko rozpádanje -ega -a s razpadanje kamnin zaradi kristaljenja raztopin v razpokah

kristalizírana snóv -e snoví ž → kristálna snóv

kristaljéna snóv -e snoví ž → kristálna snóv

kristaljénje -a s proces, pri katerem prehaja snov iz plinastega, tekočega ali disperznega stanja v trdno stanje s kristalno zgradbo **S:** kristalizácija

kristálna fáza -e -e ž stanje trdne snovi s kristalno zgradbo

kristálna fizika -e -e ž *neustr.* → fizika kristálov
kristálna kál -e -kálí ž začetna enota strukture kristala **S:** embrionalno zřno
kristálna klíca -e -e ž *neustr.* → kristálna kál
kristálna mrěža -e -e ž tridimenzionalna ponavljajoča se razporeditev osnovnih celic, v katerih so atomi prostorsko periodično razporejeni na štirinajst različnih načinov **S:** Bravaisova mrěža, Bravaisov kristální systém, kristálna rešětka, prostórska kristálna mrěža
kristálna plóškev -e -kve ž vsaka zunanja ploskev kristala, ki ima različne oblike, odvisne od kristálnih likov **S:** lík (2), méjna plóškev
kristálna raztopína -e -e ž vsaka od kristálnih faz, pri katerih se v razponu med dvema končnima členoma lahko spreminja kemična sestava, npr. plagioklazi **S:** trdna raztopína
kristálna rešětka -e -e ž *zastar.* → Bravaisova mrěža, kristálna mrěža
kristálna snóv -e snóví ž snov, ki ima stalno kemično sestavo in urejeno strukturo, nastala s kristalizacijo, npr. kristalni kremen **S:** kristalizirana snóv, kristaljéna snóv
kristálna struktúra -e -e ž razpored osnovnih delcev v kristalni snóvi **S:** kristálna zgrádba
kristálna vóda -e -e ž voda, ki je kot molekula vezana v mineralu **S:** konstitucijska vóda, molékulska vóda
kristálna zgrádba -e -e ž razpored osnovnih delcev v kristalni snóvi **S:** kristálna struktúra
kristálna zmés -e zmesí ž *neustr.* → kristálna raztopína
kristální -a -o prid. ki ima kristalno zgradbo, npr. kristalna snov
kristálnik -a m *neustr.* → metamórfna kamnína
kristální lík -ega -a m v *kristalografiji* oblika kristala, ki nastane s ponovitvijo ene ploskve zaradi simetrijskih elementov kristala **S:** lík (1)
kristální rób -ega -a m stičišče dveh kristálnih ploskev
kristální systém -ega -a m *zastar.* → kristalográf-ski systém, singonija
kristální skúpek -ega -pka m več samostojnih kristalov, ki rastejo drug ob drugem ali se nepravilno preraščajó **PRIM.:** kopúča
kristálno oglíšče -ega -a s stičišče treh ali več kristálnih ploskev
kristaloblást -a m večji kristal v kamnini, nastal med metamorfnim procesom **PRIM.:** porfiroblást, vtróšnik
kristaloblástična struktúra -e -e ž struktura metamorfnih kamnin, nastalih z rekristalizacijo iz zelo težko tekočih talin
kristaloblastóza -e ž rekristalizacija v meta-

morfni kamnini, pri kateri se spremeni oblika mineralov
kristalofizika -e ž *neustr.* **1.** → fizikálna kristalografija **2.** → fizika kristálov
kristalografija -e ž veda, ki obravnava nastanek kristalov in njihove geometrijske, fizikalne, kemične in strukturne lastnosti **S:** kristalopísje, kristaloslóvje
kristalográf-ska ós -e osí ž vsaka izmed treh ali štirih osi kristalográf-skega sistema
kristalográf-ska projékcija -e -e ž projekcija kristálnih ploskev in simetrijskih elementov kristala na projekcijsko ravnino, npr. gnomonska, linearna, stereográf-ska, ciklográf-ska projekcija
kristalográf-ska somérnost -e -i ž *zastar.* → simetrija kristála
kristalográf-ski elemént -ega -énta m vsaka izmed treh ali štirih kristalográf-skih osi, ki omogočajo določitev lege elementov kristala
kristalográf-ski simból -ega -a m *neustr.* → simból plóškve
kristalográf-ski systém -ega -a m razvrstitev kristalov po soodvisnosti kotov in dolžin kristalográf-skih osi v kristalu **S:** kristální systém, singonija
kristalóid -a m → kristalít
kristál ójko -a -- m večji kristal, ki ima vključe drugih kristalov **S:** ójko kristál **PRIM.:** kristál háda
kristaloklást -a m odlomljen kos kristala
kristaloklástični túf -ega -a m túf, sestavljen pretežno iz kristalov in njihovih odlomljenih kosov
kristalonómična plóškev -e -kve ž kristalna ploskev s simboli, ki so mnogokratniki simbolov enotne ploskve
kristalopísje -a s *zastar.* → kristalografija
kristaloslóvje -a s *zastar.* → kristalografija
kristobalít álfa -a -- m bela tetragonalna modifikacija silicijevega dioksida, ki je stabilna pri temperaturi nad 1400 °C **S:** cristobalít (1)
kristobalít béta -a -- m kubična modifikacija silicijevega dioksida, ki je stabilna med 1470 °C in 1713 °C **S:** béta kristobalít, cristobalít (2)
kritična temperatúra -e -e ž **1.** temperatura, pri kateri nastane fizikalna ali kemična sprememba ene faze ali več faz (2), npr. prehod iz feromagnetnega kristala v paramagnetni kristal **2.** temperatura, nad katero je snov neodvisno od tlaka lahko samo v plinastem stanju
kritična toplína -e -e ž *neustr.* → krítična temperatúra

krítični pritisk -ega -a m *neustr.* → krítični tlák

krítični tlák -ega -a m vrednost tlaka, nad katero ni več faznega prehoda med plinom in kapljevino

kritoseménke -énk ž mn. (skupina, lat. Angyospermae) rastline z dvospolnimi cvetovi in semenskimi zasnovami med zaprtimi plodnimi listi, ki rastejo od krede dalje

krizoberíl -a m zelen ali rumen rombični mineral, berilijev aluminijev oksid **PRIM.:** aleksandrit

krizókola -e ž modrozelen do zelen amorfni ali mikrokristalni mineral, bakrov vodni nitasti silikat

krizolít -a m rumen do rumenozelen rombični magnezijev olivin, okrasni kamen (1) **S:** peridot

krizopráz -a m svetlozelen različek kalcedona, okrasni kamen (1)

krizotíl -a m vlaknati monoklinski serpentin (2) **S:** serpentínov azbést

krížajóča se disperzija -e -- -e ž → navzkrižna disperzija

krížnica -e ž križna vretenca, zrasla v enotno kost, ki je sestavni del medenice pri večini vretenčarjev **S:** sákrum

krížno vreténce -ega -a s vsako od vretenc v križnem delu hrbtnice pri večini vretenčarjev **S:** sakrálnó vreténce

krníca -e ž skledasto oblikovano redišče ledenika v Alpah **S:** okrěšelj

krníške stopníce -ih -íc ž mn. krnice, ki so druga nad drugo in so nastale zaradi nihanja višine snežne meje

krníški ledeník -ega -a m ledenik, ki je samo v krnici

krnísko jézero -ega -a s z vodo zapolnjena krnica

krńska bréča -e -e ž v liasu nastala apnenčeva pisana breča z rdečim vezivom in z gomolji manganovega oksida na območju Jezera v Lužnici, na Krnu in Begunjščici

Krński narív -ega -a m → Narív Júlijskih Álp

Krński pokròv -ega -òva m pokrov iz zgornjetriasnih apnencev in erozijskih ostankov jurskih in krednih plasti med Bohinjem, Bohinjskim grebenom, Krnom in Bovško kotlino ter Kaninom na zahodu **S:** Krńsko-Koblánski narív

Krńsko-Koblánski narív -ega -a m → Krński pokròv

krógelna projékcija -e -e ž projekcija, pri kateri se prenesejo vsi elementi v središče namišljene krogle, ki nato presekaajo njen plašč in

se presek projicira na projekcijsko ploskev, ki leži horizontalno ali navpično ob njej **S:** sférična projékcija

króglasta krojítev -e -tve ž krojítev magmatskih ali sedimentnih kamnin v obliki koncentričnih lupin zaradi preperevanja **S:** čebúlasta krojítev, sférična krojítev

krojítev -tve ž cepitev, delitev kamnin na značilne oblike zaradi razpadanja ali drugih procesov v naravnih pogojih, npr. paralelepedska, stebrasta, kroglasta, skrilava krojítev **PRIM.:** tekstúra

krojíti se -ím se nedov. *pri kamninah* cepiti se, deliti se na značilne oblike v naravnih pogojih

krókidolít -a m azbest monoklinskega amfibola riebeckita **S:** módrí azbést

krokoít -a m ognjeno rdeč monoklinski mineral, svinčev kromat

kromít -a m rjav ali črn kubični mineral, železov kromov oksid

kromítít -a m **1.** ultramafična kamnina, sestavljena pretežno iz kromita **2.** naravna zmes kromita, magnetita in hematita

kromitonòsna kamnina -e -e ž ultramafična kamnina, v kateri je nahajališče kromita

kromosféra -e ž **1.** rdeča, zelo turbulentna plast atmosfere Sonca, debela nekaj tisoč kilometrov, iz katere se dvigajo plameni **2.** → nife-síma, Zěmljina kromosféra, Zěmljino zunánje jědro

krómova ókra -e -e ž zelena glina, ki vsebuje okoli 10 % kromovega oksida

krómova sljúda -e -e ž → fuchsít

krómov diopsíd -ega -a m svetlozelen monoklinski mineral, kalcijev magnezijev piroksen s kromom **S:** krómov piroksén

krómov galún -ega -a m umetni mineral, kromov kalijev sulfat

krómov granát -ega -a m → uvarovít

krómov magnetít -ega -a m magnetit, v katerem je del trivalentnega železa nadomeščen s kromom

krómov piroksén -ega -a m → krómov diopsíd

krómov spinél -ega -a m → pikoítít

krómov vezuvianít -ega -a m vezuvianit, v katerem je del aluminija nadomeščen s kromom

krómov wulfenít -ega -a m wulfenit, v katerem je del molibdena nadomeščen s kromom

króna -e ž (lat. corona) del zoba, ki gleda iz zobne jamice pri vretenčarjih

krónolitologija -e ž področje geologije, ki proučuje starost in sestavo kamnin

krónolitolóška enòta -e -e ž stratigrafska eno-

- ta, ki združuje kamnine, nastale v podobnih pogojih v času ene geokronološke enote **S**: krónolitolóški člen, lítostratigráfska enôta, lítostratigráfski člen
- krónolitolóški člen** -ega -a m → krónolitolóška enôta, lítostratigráfska enôta
- kronologíja** -e ž → géokronologíja
- kronolóška enôta** -e -e ž → géokronolóška enôta
- kronolóški** -a -o prid. → géokronolóški
- kronolóški člen** -ega -a m → géokronolóška enôta
- krónostratigrafíja** -e ž → stratigrafíja
- krónostratigráfska enôta** -e -e ž lítološko ali geokronološko določeno zaporedje plasti ali geoloških teles **S**: krónostratigráfski člen, stratigráfska enôta, stratigráfski člen
- krónostratigráfski člen** -ega -a m → krónostratigráfska enôta, stratigráfska enôta
- krospterígijii** -ev m mn. (red, lat. Crossopterygii) ribe kostnice s hrbtno struno in delno pokostenelimi vretenici in resastimi plavutmi, ki so razporejene kot okončine pri tetrapodih, zato so izhodiščna oblika za razvoj tetrapodov in živijo od devona dalje, npr. latimerija **S**: resoplavútarice
- króvna gúba** -e -e ž → polêgla gúba
- króvna moréna** -e -e ž ostrorobi kamninski material, ki ga ledenik prenaša na površju **S**: površínska moréna
- króvna teoríja** -e -e ž teoríja o nastanku kakega gorstva z narivi in/ali pokrovi
- króvni izolátor** -ega -ja m → krovnínski izolátor
- króvni lápor** -ega -ja m laporovec, ki prekriva premogove plasti v Zasavju
- krovnína** -e ž celota plasti, ki ležijo nad določeno plastjo kamnine, rude, premoga
- krovnínski izolátor** -ega -ja m hidrogeološki izolator, ki prekriva vodonosnik **S**: króvni izolátor
- krovnínsko krílo prelôma** -ega -a -- s krílo preloma, ki leži nad prelomno ploskvijo
- króvno stêklo** -ega -a s tanka steklena ploščica, s katero se prekrije vzorec minerala ali kamnine na objektu steklu
- króžnica** -e ž **1.** geometrijsko mesto vseh točk v ravnini, ki so enako oddaljene od središčne točke **2.** obod kroga
- krpásti azbést** -ega -a m *neustr.* → antigorít
- křšec** -šca m *zastar.* mineral iz razreda sulfidov s kovinskim sijajem in trdoto, višjo od 4
- Křška kotlína** -e -e ž → Křška sinklinála
- Křška sinklinála** -e -e ž sinklinála iz miocen-
- skih, pliocenskih in kvartarnih plasti na območju Křškega polja in Bizeljskega **S**: Bizeljsko-Zágorska sinklinála, Křška kotlína, Křška udorína, Sinklinála Brezína-Véliko Trgovíšče
- Křška udorína** -e -e ž → Křška sinklinála
- křške plastí** -ih -- ž mn. spodnjekredni fliš in ploščasti apnenec ter rdeči laporovec z roženecem v okolici Křškega
- Křški pokròv** -ega -òva m narivni del Zgornjega Avstroalpina iz paleozojskih in mezozojskih kamnin, na jugovzhodu iz terciarnih sedimentov in sedimentnih kamnin, ki leži med Innerkremsom in Obernòltzem na severu ter Celovško kotlino in Labotsko dolino na jugu
- Křški prelòm** -ega -òma m prelom v zagrebški smeri od Novega mesta na jugozahodu in po dolini Krke do Dobrave na severovzhodu
- křšnik** -a m *neustr.* **1.** → bréča **2.** → konglomerát
- krúra** -e ž parni ploščasti izrastek v osrednjem delu ramenonožca, na katerega se opira ramenski skelet
- krustifikácijska struktúra** -e -e ž *neustr.* → skórjasta struktúra
- krúston** -a m (ang. cruststone) grebenski apnenec, ki je sestavljen iz tesno povezane organske skorje, raščene druga nad drugo
- krvávec** -vca m *zastar.* → hematít (2)
- ksenoblást** -a m mineralno zrno brez značilne kristalne oblike, nastalo pri metamorfozi **P**: idioblást **PRIM.:** hipidioblást
- ksenogéni minerál** -ega -a m *zastar.* → epigenétski minerál
- ksenogéno nahajališče mineralnih surovín** -ega -a -- -- s *neustr.* → epigenétsko nahajališče mineralnih surovín
- ksenomórfni kristál** -ega -a m kristal, ki ga ne omejujejo kristalne ploskve, značilne za določen kristalografski sistem **S**: álotriomórfni kristál, spáčeni kristál **P**: idiomórfni kristál
- ksénotermálno nahajališče** -ega -a s hidrotermalno nahajališče mineralnih surovin, nastalo plitvo pod Zemljinim površjem pri visokih temperaturah **PRIM.:** épitermálno nahajališče, hípotermálno nahajališče, téletermálno nahajališče
- ksenotím** -a m rjav, rumen do rdečkast tetragonalni mineral, itrijeve fosfat
- ksilé** -a m del žile pri rastlinah, ki prevaja vodo **PRIM.:** floém
- ksilínít** -a m maceral rjavega premoga, ki je nastal iz debel in vej, različek tekstinata
- ksilít** -a m → lésni lignít

ksilítlni lignít -ega -a m → lésni lignít

ksilítlni rjávi prémog -ega -ega premóga m
neustr. → lésni lignít

ksilopál -a m → lésni opál, opalizirani lés

k-stratégi -ov [ká] m mn. organizmi, ki glede na pogoje v okolju gradijo stabilno uravnoteženo populacijo **P**: r-stratégi

ktenidij -a m škrga pri mehkužcih, na kateri so posamezne škržne lamele nameščene ob osrednji osi

ktenoídna lúska -e -e ž ribja luska z nazobčanim zadnjim robom

kubanít -a tudi cubanít [kubanít] -a m bronasto rumen rombični mineral, bakrov železov sulfid

kubergándij -a m *zastar.* stopnja srednjega perma med chihsijem in murgabijem

kúbična diakísdodekaédrična vrsta simetrije -e -e -e -- ž (simbol m_3) vrsta simetrije, ki ima tri dvoštevne in štiri trištevne osi simetrije in tri ravnine simetrije **S**: pentagóndodekaédrična vrsta simetrije

kúbična giroédrična vrsta simetrije -e -e -e -- ž (simbol 4_3) vrsta simetrije, ki ima tri štirištevne, štiri trištevne in šest dvoštevnihi osi simetrije **S**: pentagóntrioctaédrična vrsta simetrije

kúbična heksákisoktaédrična vrsta simetrije -e -e -e -- ž (simbol m_3m) vrsta simetrije, ki ima tri štirištevne, štiri trištevne in šest dvoštevnihi osi simetrije ter devet ravnin simetrije

kúbična heksákistetraédrična vrsta simetrije -e -e -e -- ž (simbol $\bar{4}3m$) vrsta simetrije, ki ima tri štirištevne zrcalnosučne in štiri trištevne osi simetrije ter šest ravnin simetrije

kúbična singonija -e -e ž kristalografski sistem s tremi enako dolgimi kristalografskimi osmi in pravimi koti med njimi **S**: izométrični kristalografski sistem, kúbični kristalografski sistem, tesarálni sestāv

kúbična tetartoédrična vrsta simetrije -e -e -e -- ž (simbol 2_3) vrsta simetrije, ki ima tri dvoštevne in štiri trištevne osi simetrije **S**: pentagóntritetraédrična vrsta simetrije

kúbični kristalografski sistem -ega -ega -a m kristalografski sistem s tremi enako dolgimi kristalografskimi osmi in pravimi koti med njimi **S**: izométrični kristalografski sistem, kúbična singonija, tesarálni sestāv

kúbični minerál -ega -a m mineral, ki kristali v kubičnem kristalografskem sistemu

kubíhnia -e ž vsaka od fosilnih sledi, ki so nastale zaradi počivanja bentoških organizmov na morskem dnu

kuboídna kóst -e kósti ž kockasto oblikovana nartnica pri večini vretenčarjev **S**: kócka (2)

kúhinjska sól -e solí ž *neustr.* → halít

kulísni diagrám -ega -a m grafični prikaz razmerja kamnin v zaporednih presekih

kúlmski lápor -ega -ja m spodnjekarbonski laporovec

kultúrni horizónt -ega -a m temnejše obarvan del plasti, ki vsebuje sledove človekovega delovanja, npr. orodje, kurišče, ostanki lovskega plena

Kúmski narív -ega -a m nariv mezozojskih plasti, ki se razprostira od Podkuma mimo Radeč in Lisce do Bohorja

kúngoške plastí -ih -- ž mn. srednjemiocenske plasti peščenjaka in laporovca na južnih pobočjih Konjiške gore

kungúrij -a m stopnja spodnjega perma med artinskijem in roadijem

kunzít -a [kuncít] m rožnat prozoren spodumen, okrasni kamen (1)

kuprít -a m rdeč kubični mineral, bakrov oksid **S**: rdéči bakrénec

kurílna vrédnost -e -i ž množina toplote, ki se sprosti pri popolnem zgorevanju trdih in tekočih goriv v kJ/kg, pri plinastih gorivih v kJ/m³

kutíkula -e ž **1.** voščena prevleka pri kopenskih rastlinah, ki jih ščiti pred izhlapevanjem **2.** zaščitno ali oporno neživo tkivo na zunanji površini nevretenčarjev

kutinít -a m različek macerala eksinita, v katerem prevladujejo kutikule (1)

kvarcín -a m kalcedon, v katerem so vlakna vzporedna s smerjo največjega lomnega količnika in je optično pozitiven **PRIM.**: lutecit

kvarcít -a m zrnata metamorfna kamnina, sestavljena pretežno iz kremenca, ki je nastala iz kremenovega peščenjaka ali roženca **S**: kremenjåkovec, kreménovec

kvarcítlni skrilavec -ega -vca m metamorfni skrilavec s kremenovimi zrni in granoblastično strukturo

kvarcitoídna struktúra -e -e ž mozaična struktura močno prekristaljenega peščenjaka, ki ima več kot 90 % kremenovih zrn in v osnovi ali cementu pretežno kremen

kvarcítov konglomerát -ega -a m konglomerat s prevladujočimi prodniki kvarcita

kvartár -ja m perioda mlajšega kenozoika od neogena dalje, ki traja 1.800.000 let in traja še danes

kvartárni glaciál -ega -a m glacial v pleistocenu **S**: diluviálni glaciál

kvartíranje -a s → četrťinjenje

kvén -a m *zastar.* plast peščenega mulja pod prstjo na Ljubljanskem barju v okolici Vrhniko

S: kójn

kvésta -e tudi *cuesta* [kvésta] -e ž grič ali greben, na eni strani položen in na drugi zelo strm, nastal zaradi različne odporno-

sti kamnine proti eroziji **PRIM.:** ledeniška grbina

kvinkvelokulína -e ž (rod, lat. *Quinqueloculina*) miliolida, ki ima v začetnem zavoju pet kamric

kvinkvelokulínski stádij -ega -a m razvojni stádij pri miliolidah foraminiferah, ko je v enem zavoju pet kamric

láberje -a s *zastar.* → grúšč

lábora -e ž *zastar.* → konglomerát

Labótski prelóm -ega -ôma m prelom, ki poteka v smeri severozahod–jugovzhod iz Labotske doline in dalje ob zahodnem robu Pohorja do Boča

lábradorec -rca m *zastar.* → labradorít (2), larvikít

labradoreščénca -e ž iridescenca v labradoritu
labradorít -a m **1.** v *mineralogiji* plagioklaz, ki vsebuje od 50 % do 70 % anortita **2.** v *petrologiji in kamnarstvu* globočnina sienitske skupine z malo mafičnimi minerali **S:** lábradorec, larvikít

labradorítova kamnína -e -e ž → anortozít

lábska hládna dôba -e -e -e ž → menápska hládna dôba, menápski glaciál

lábski glaciál -ega -a m → menápska hládna dôba, menápski glaciál

lacínij -a m podstopnja norija med tuvalijem in alaunijem

ladín -a m *zastar.* → ladínij

ladínij -a m stopnja srednjega triasa med anizijem in karnijem **S:** ladín, ladínik

ladínik -a m *zastar.* → ladínij

lagéna -e ž (rod, lat. *Lagena*) foraminifera z globularno kalcitno hišico, ki živi od jure dalje

lagéna cóna -e -e ž cona z lagenami **S:** lagenídna cóna

lagenídna cóna -e -e ž → lagéna cóna

Lagerstätten -- [lagerštéten] m (nem.) v *mednarodni terminologiji* zelo bogato nahajališče fosilov, ki so navadno tudi zelo dobro ohranjeni **PRIM.:** nahajališče fosilov

lagúna -e ž **1.** plitev vodni bazen na nizki morski obali, od odprtega morja ločen z ozkim pasom kopnega **S:** grebénska lagúna **2.** plitvo morje v atolu znotraj koralnega grebena

lagunárni dolomít -ega -a m *neustr.* → lagúnski dolomít

lagúnski dolomít -ega -a m drobnokristalni dolomit, ki se izloča iz vode v mirni laguni

lagúnski fácies -ega -a m facies, ki kaže značilnosti nastajanja kamnine v laguni

láhar -ja m **1.** blatni tok ali plaz vulkanoklastičnega materiala, ki teče po pobočju vulkana **2.** sediment ali oblika, ki nastane iz vulkanoklastičnega blatnega toka ali plazu

lakolít -a m večja gmota intruzivne kamnine, ki se je v obliki leče vrinila med plasti Zemljine skorje in pri tem kupolasto dvignila krovniške plasti

lakustrálni -a -o prid. ki se nanaša na območje sedanjih in nekdanjih jezer, npr. lakustralni sediment, lakustralna favna

lakustrálni lápor -ega -ja m lapor, ki nastaja v jezeru

lakustrálni láporovec -ega -vca m laporovec, ki nastaja v jezeru

lakustrálno premogíšče -ega -a s premogíšče, nastalo v jezeru

lakústrični -a -o prid. *neustr.* → lakustrálni

lamarkízem -zma m zastarela teorija G. B. Lamarcka o dedovanju pridobljenih znakov neposredno od staršev

lambertít -a m → uranofán

Lambértova projékcija -e -e ž ekvivalentna krogelna projekcija, ki omogoča predstavitev geoloških elementov v prostoru

laméla -e ž **1.** prečni greben zobne krone kočnika pri nekaterih sesalcih, npr. pri slonih **S:** lóf **2.** tanka ploščica ali listič kamnine **3.** prečni presek posamičnega kristala plagioklaza, ki je v dvojčični legi s sosednjim **S:** dvójčična laméla

lamelárna koluméla -e -e ž ploščast kalcitni stebriček pri koralah

lamelárna mamíla -e -e ž izboklina na prečnem grebenu pri mamutovem zobu

lamelárna struktúra -e -e ž **1.** v *paleontologiji* zgradba skeleta mehkužcev iz tankih kalcitnih lističev **2.** v *petrologiji* struktura kamnin, nastala zaradi delovanja visokega tlaka **S:** lamelárna zgrádba

lamelárna zgrádba -e -e ž → lamelárna struktúra (2)

lamelárni agregát -ega -a m agregat iz ploščastih mineralov ali kamnin

- lamelárni ligamènt** -ega -ênta m ligament iz ploščastih vlaken hitina
- lamelárni stebriček** -ega -čka m del prečnega grebena pri mamutovem zobu
- lamélna fórmula** -e -e ž število prečnih grebenov brez obeh talonov pri zobeh slonov
- lamélni indeks** -ega -a m razmerje med številom lamel (2) v plasti in debelino plasti
- lámína** -e ž **1.** najtanjša razpoznavna plast debeline od 0,05 mm do 1 mm, nastala pri sedimentaciji **2.** najtanjša razpoznavna plast znotraj lamele v skeletu organizma
- laminácija** -e ž **1.** nastajanje lamin (1) **2.** krojitev kamnine v tanke ploščice, ki imajo vzporedne ploskve **PRIM.:** skrílavost
- laminácijska cóna** -e -e ž zona laminarnega toka v rečni strugi
- laminárni dolomít** -ega -a m dolomit, ki se kroji v tanke ploščice zaradi delovanja tlaka **PRIM.:** laminírani dolomít
- laminárni fosíl** -ega -a m fosil, ki je ohranjen v tankih lističih, npr. stromatoporoid
- laminárni tók** -ega -a m tok vode v rečni strugi ali podtalnici, v kateri hitre plasti vode drsijo brez vrtincev druga ob drugi
- laminárno gibanje podtálnice** -ega -a -- s gibanje podtalnice v obliki lističev, značilno za medzrnsko porozne vodonosnike
- lámínasti dolomít** -ega -a m *neustr.* **1.** → laminárni dolomít **2.** → laminírani dolomít
- laminírana kamnína** -e -e ž kamnina z laminirano teksturo
- laminírana tekstúra** -e -e ž tekstura sedimentnih kamnin, pri katerih se v zelo tankih plasteh menjavajo barve kamnine, npr. pri glini
- laminírani dolomít** -ega -a m dolomit z laminirano teksturo, ki je nastala zaradi delovanja modrozelenih cepljivk ali sedimentacije **PRIM.:** laminárni dolomít
- laminírani peščenják** -ega -a m peščenjak z laminirano teksturo
- lamprít** -a m *neustr.* → lamproít
- lamprofír** -ja m vsaka od temnih žilnin s porfiroidno strukturo **S:** lamprofírska kamnína
- lamprofírska kamnína** -e -e ž → lamprofír
- lamproít** -a m temno obarvana predornina, bogata s kalijem in magnezijem
- lánda** -e ž *zastar.* kraška planota, npr. Tržaško-Komenska planota
- landénij** -a m *zastar.* → thanetij
- landerít** -a m → rosolít
- langbeinit** -a [langbajnit] m brezbarven, rumenkast, rdečkast, zelenkast kubični mineral, kalijev magnezijev sulfat
- langhij** -a [lángij] m stopnja srednjega miocena med burdigalijem in serravallijem v mediteranskem razvoju
- langobárdij** -a m podstopnja ladinija med fasanijem in cordevolijem
- langobárdska stópnja** -e -e ž *neustr.* → langobárdij
- lantanídi** -ov m mn. → elemènti rédkih zémelj
- lantanít** -a m bel, rožnat, rumen rombični mineral, lantanov cerov vodni karbonat
- lantanoídi** -ov m mn. → elemènti rédkih zémelj
- lapíl** -a m piroklast velikosti od 2 mm do 64 mm
- lapílni túf** -ega -a m tuf, ki vsebuje vulkanski pepel in lapile
- lápís lázuli** -a -- m → lazurít
- lápór** -ja m klastična usedlina iz 35 % do 65 % kalcita in/ali dolomita in glinenih mineralov z zrní, manjšimi od 0,063 mm
- lápórasta glína** -e -e ž glina iz 85 % do 90 % glinenih mineralov in kalcita in/ali dolomita
- lápórasti apnéec** -ega -nca m apnec iz 85 % do 90 % kalcita in glinenih mineralov **S:** glínasti apnéec (2)
- lápórasti glínavec** -ega -vca m glinavec iz 85 % do 90 % glinenih mineralov in kalcita in/ali dolomita
- láporna glína** -e -e ž klastična usedlina iz 75 % do 85 % glinenih mineralov in kalcita in/ali dolomita
- láporna príst** -e prstí ž prst, ki vsebuje večjo količino laporja
- lápornati apnéec** -ega -nca m *neustr.* → láporasti apnéec, láporni apnéec
- láporni apnéec** -ega -nca m apnec, sestavljen iz 75 % do 85 % kalcita in glinenih mineralov **S:** glínasti apnéec (1)
- láporni peščenják** -ega -a m peščenjak z lapornim cementom **PRIM.:** peščéni lápór
- láporni razvòj** -ega -òja m razvoj laporovca v določeni stratigrafski enoti, npr. miocenske plasti laporovca
- lápórovec** -vca m klastična kamnina iz 35 % do 65 % kalcita in/ali dolomita in glinenih mineralov in z zrní, manjšimi od 0,063 mm **S:** opóka
- larámijska orogenétska fáza** -e -e -e ž orogenetska faza alpske orogeneze na meji krede in paleocena
- larámijsko gúbanje** -ega -a s zgornjekredno in paleocensko gubanje v Severni Ameriki
- lardalít** -a m alkalni sienit z nefelinom in lepidomelanom **S:** laurdalít
- Lársenov fáktor** -ega -ja m vrednost tretjine

vsote silicijevega dioksida in kalijevega ali železovega ali magnezijevega ali kalcijevega oksida pri analizi magmatskih kamnin

Lársenov variacijski diagram -ega -ega -a m diagram, v katerem so na ordinati vrednosti utežnih odstotkov posameznega oksida, na abscisi pa vrednost Larsenovega faktorja

lárva -e ž neodvisen in gibljiv razvojni stadij nevretenčarjev, ki se jasno loči od odraslega osebkca **S:** ličinka

larvikít -a m v *petrologiji in kamnarstvu* globočnina sienitske skupine z malo mafičnimi minerali **S:** labradorec, labradorít (2)

lásasta struktúra -e -e ž struktura minerala, ki ima kot las tanke kristale

lásasti minerál -ega -a m mineral rombičnega ali monoklinskega kristalografskega sistema, ki ima kot las tanke kristale, razpotegnjene v eni smeri, npr. epsomit, plumozit

lástovičji rěp -ega rěpa m dvojček sadre, pri katerem sta kristala zrasla po krajši ploskvi

Láška kadúnja -e -e ž → Láška sinklinála

Láška sinklinála -e -e ž sinklinála, ki leži južno od Trojanske antiklinale, s srednjeoligocenskimi, egerijskimi, badenijskimi, sarmatijskimi in panonijskimi plastmi med Laškim, Kalobjem, Slivnico, Javorjem, Babnimi Brdi, Zibiko in Nezbišami **S:** Láška kadúnja

láški lápor -ega -ja m zgornjemiocenski zelenkastosiv laporovec v Sloveniji

lášt -a m v *geomorfologiji* večje kamnite površine v visokogorskem krasu

latétna toplóta -e -e ž toplota, ki se mora dovesti mineralu, da se njegova notranja sestava pri faznem prehodu spremeni, njegova temperatura pa ostane stalna, npr. za prehod iz trdnega v tekoče agregatno stanje

laterálij -a m vsaka od štirih stranskih parnih kalcitnih ploščic v pritrjenem delu zunanjšega skeleta raka vitičnjaka

laterálna erozija -e -e ž erozija bregov zaradi rečnega toka **S:** bóčna erozija

laterálna gróblja -e -e ž → bóčna moréna, stránska moréna

laterálna gúba -e -e ž stranski izrastek zunanje stene v bivalni prostor pri nerineji

laterálna kámrica -e -e ž kamrica pri foraminiferah, ki leži v vrsti poleg drugih kamric **S:** bóčna kámrica

laterálna moréna -e -e ž → bóčna moréna, stránska moréna

laterálna ornamentácija -e -e ž ornamentacija na stranskih delih zunanjih skeletov organizmov

laterální -a -o prid. ki je oddaljen od sredinske ravnine, npr. lateralna kamrica **P:** mediální

laterální fáciiés -ega -a m facies, ki se stika z drugim faciesom ali prehaja vanj **S:** bóčni fáciiés

laterální lób -ega -a m lob na vsakem od stranskih delov zavoja pri amonoidih

laterální pritísk -ega -a m pritisk, ki deluje pravokotno na smer delovanja glavnega pritiska **S:** bóčni pritísk, stránski pritísk

laterální stebriček -ega -čka m stebriček na zunanji strani molarja pri nekaterih prežvekovalcih

laterální zób -ega -a m zob na zunanjem delu heterodontnega sklepa pri školjkah **S:** bóčni zób, stránski zób

laterít -a m rdeča tla iz sekundarnih oksidov železa in aluminija, nastala s preperevanjem silikatnih kamnin v tropskem podnebjju **PRIM.:** laterítíni boksít

lateríténje -a s → laterizácija

laterítíni boksít -ega -a m z železovimi minerali bogat boksít, nastal s preperevanjem silikatnih kamnin v tropskem podnebjju, ki vsebuje tudi kaolinit **PRIM.:** laterít

laterítíno preperevanje -ega -a s preperevanje mafičnih magmatskih kamnin v tropskem podnebjju

laterítíno rudišče -ega -a s nahajališče železovega ali aluminijevega laterita

laterizácija -e ž proces spreminjanja kamnine ali prsti v laterít **S:** lateríténje

latiméria -e ž (rod, lat. *Latimeria*) resoplavutarica z mesnatimi plavutmi, ki živi od devona dalje in je primer živega fosila

latiselátna sutúra -e -e ž primarna sutura pri amonitih s širokimi sedli

latít -a m predornina sienitske skupine, v kateri so vtrošniki kalijevih glinencev in plagioklazov v približno enakem razmerju

lattórfij -a m *zastar.* stopnja zgornjega eocena med bartonijem in rupelijem **S:** priabónij

laumontít -a [lomontít] m bel do rožnat monoklinski mineral, kalcijev zeolit

laumontítov prehnitov kreménov fáciiés -ega -ega -ega -a [lomontítov prenitov] m metamorfni facies kamnin, ki so nastale v prehodnih pogojih med diagenozo in metamorfozo pri tlakih od 2×10^8 Pa do 3×10^8 Pa in temperaturah od 200 °C do 300 °C

laurdalít -a m → lardalít

laurít -a m *neustr.* → lavrít

lautít -a m *neustr.* → lavtít

láva -e ž 1. magma, ko predre Zemljino površje

- in se razlije po njem **2.** kamnina, nastala iz te magme **S:** izlívna predornína, krepenéla láva, skrepenéla láva, strjena láva
- lávina** -e ž s kraja nastanka premaknjena gmota snega **S:** snéžni pláz
- lávina dóma** -e -e ž konveksno oblikovana gmota kamnin iz enega ali več tokov strjene lave **S:** lávín pokròv
- lávina odéja** -e -e ž enakomerno debela gmota kamnin iz enega ali več tokov strjene lave
- lávín ognjeník** -ega -a m ognjeník, iz katerega se ob izbruhu izliva lava **S:** lávín vulkán **P:** plínski ognjeník
- lávín pokròv** -ega -òva m konveksno oblikovana gmota kamnin iz enega ali več tokov strjene lave **S:** lávina dóma
- lávín vulkán** -ega -a m vulkan, iz katerega se ob izbruhu izliva lava **S:** lávín ognjeník **P:** plínski vulkán
- Lavrázija** -e ž velik, enoten kontinent na severni Zemljini polobli v spodnjem paleozoiku, na prehodu med paleozoikom in mezozoikom severni del Pangee, ki se je v triasu ločil od Gondwane in so ga sestavljali kratoni: Lavrencija, Fenosarmacija, Angara in Kitajsko-Korejski masivi, na katere je v kredi razpadel **S:** Lavrázijski kratón
- Lavrázijijski kratón** -ega -a m velik, enoten kontinent na severni Zemljini polobli v spodnjem paleozoiku, na prehodu med paleozoikom in mezozoikom severni del Pangee, ki se je v triasu ločil od Gondwane in so ga sestavljali kratoni: Lavrencija, Fenosarmacija, Angara in Kitajsko-Korejski masivi, na katere je v kredi razpadel **S:** Lavrázija
- Lavrécija** -e ž kraton zahodnega dela Lavrazije, ki obsega območje današnje Severne Amerike in severnega Atlantika in ga sestavljajo: Kanadski ščit, Severnoameriška platforma in Hebridski kraton **S:** Érija, Severnoamériški kratón, Severnoatlántski kratón
- lavrít** -a m črn kubični mineral, rutenijev osmijev sulfid
- lavsonít** -a m *neustr.* → lawsonit
- lavtít** -a m mineral, bakrov arzenov sulfid
- lawsonít** -a [losonít] m bel rombični mineral, kalcijev aluminijev hidroksidni skupinski vodni silikat
- Lázarjeva vrsta** -e -e ž fosilna vrsta, ki nenadoma izgine iz geološke zgodovine in se čez nekaj časa ponovno pojavi
- lázina** -e ž *zastar.* → kolúvij, pláz, zémeljski pláz
- lazulít** -a m moder do vijoličast monoklinski mineral, magnezijev železov aluminijev hidroksid fosfat
- lazúrec** -rca m *zastar.* → lazurít
- lazurít** -a m moder kubični mineral, natrijev kalcijev skeletni silikat s tujimi ioni **S:** lápís lázuli, lazúrec
- lazúrni kámen** -ega -mna m *neustr.* → lazurít
- lážna anomalija** -e -e ž anomalija, ki jo povzročajo povečini še nepojasneni pojavi
- lechatelierit** -a [lešateljérít] m naravno kremenično steklo, nastalo pri visoki temperaturi
- leča** -e ž mineral, kamnina ali premog v obliki leče v plasti ali med plastmi, npr. leča premo-ga, leča roženca
- léčasta plástnatost** -e -i ž *neustr.* → léčasta tektúra
- léčasta slojevitost** -e -i ž *neustr.* → léčasta tektúra
- léčasta struktúra** -e -e ž struktura (2) nekaterih skrilavih metamorfni kamnin, ki imajo med plastmi leče iz enega minerala ali več mineralov **S:** očésna struktúra
- léčasta tekstúra** -e -e ž tekstura plastnate sedimentne kamnine, v kateri so med plastmi minerali ali polimineralni skupki lečaste oblike
- léčasto nahajališče mineralnih surovin** -ega -a -- -- s nahajališče mineralnih surovin, v katerem so koristni minerali nakopičeni v večjih ali manjših lečah
- léd** ledú m brezbarven prozoren heksagonalni vodikov oksid, kristalizirana voda
- lédec** -dca m *zastar.* → kristál
- ledéna bariéra** -e -e ž v morju plavajoče gmote ledu z razmeroma gladko površino debeline več kot 100 m in s površino do 400.000 km², npr. Rossova ledena bariera na Antarktiki **S:** šélfni léd
- ledéna dôba** -e -e ž epoha kvartarja med pliocenom in holocenom, za katero je značilno menjavanje glacialov in interglacialov **S:** dilúvij, pleistocén **PRIM.:** poledenítev
- ledéna gôra** -e -e ž plavajoča gmota ledu, ki se je zaradi taljenja odlomila od ledenika **PRIM.:** plávni léd
- ledéna jáma** -e -e ž kraška jama, v kateri se led poleti ne stopi, npr. Snežna jama na Raduhi
- ledéna platfórma** -e -e ž ravna površina celinskega ledenika
- ledéna plôšča** -e -e ž plošča ledu, nastala pri taljenju zamrznjene reke, jezera ali morja
- ledéna réka** -e -e ž *neustr.* **1.** → dolínski ledeník **2.** → ledeníški tók
- ledeník** -a m iz snežnih padavin v snežnih kotanjah nad snežno mejo nastala gmota ledu, ki

počasi drsi po nagnjeni podlagi, jo erodira in akumulira morene

ledeniška dôba -e -e ž *neustr.* → glaciál, hládna dôba

ledeniška dolína -e -e ž z ledenikom preobljkovana rečna dolina s prečnim prerezom v obliki črke U ali korita in menjavanjem globeli s skalnimi pragovi **S:** koritasta dolína, korítna dolína **PRIM.:** réčna dolína

ledeniška drsa -e -e ž → ledeniški obrús

ledeniška erozija -e -e ž dolbenje, drobljenje in odnašanje kamnin zaradi delovanja ledenika **S:** eksarácija, glaciálna erozija

ledeniška glína -e -e ž glina, nastala z drobljenjem talne morene

ledeniška gomíla -e -e ž → moréna (2)

ledeniška grba -e -e ž *neustr.* → ledeniška grbína

ledeniška grbína -e -e ž vzboklina, visoka en meter do nekaj metrov, nastala zaradi razlike v odpornosti kamnine proti ledeniški eroziji ali premikanja ledenika, položna v smeri premikanja ledenika in strma na nasprotni strani, npr. Blejski otok **PRIM.:** kvésta

ledeniška gróblja -e -e ž → moréna (2)

ledeniška kálnost -e -i ž *neustr.* → ledeniško mléko

ledeniška korozija -e -e ž *neustr.* → eksarácija, glaciálna erozija, ledeniška erozija

ledeniška kotlíca -e -e ž → ledeniški lónec

ledeniška míza -e -e ž gmota ledu, pokrita z večjim kamnom ali kamninsko ploščo in tako zavarovana pred taljenjem

ledeniška oblíka -e -e ž oblika površja, nastala kot posledica ledeniške erozije in akumulacije, npr. ledeniška dolina, morena (2) **S:** glaci géna oblíka

ledeniška plást -e plasti ž *neustr.* → moréna (2)

ledeniška póč -e -pôči ž razpoka med začetkom ledenika in srezem, primrznjem na skalno steno krnice

ledeniška pônev -e -nve ž → ledeniški lónec

ledeniška razpóka -e -e ž razpoka, redko globlja od 80 m, ki nastane na območju ledeniškega jezika zaradi drsenja po neravni podlagi ali razširitve ledeniške doline

ledeniška usedlína -e -e ž → moréna (1), tíl

ledeniška vóda -e -e ž → ledeniški pôtok

ledeniška vráta -ih vrát s mn. odprtina na čelu ledenika, kjer izstopa ledeniški potok

ledeniški -a -o prid. ki se nanaša na delovanje ledenikov **S:** glaci géni

ledeniški blók -ega -a m → balván

ledeniški čók -ega čóka m → balván

ledeniški drsník -ega -a m *neustr.* → drsník

ledeniški fácies -ega -a m facies, ki nastaja pod ledenikom, v ledu in na njegovem obrobju zaradi delovanja ledenika in ledeniških vod na nekdanjem poledenelem ozemlju, npr. morena, ozer, zander

ledeniški jézik -ega -íka m del dolinskega ali celinskega ledenika pod snežno mejo **S:** talíšče ledeníka

ledeniški kotlíč -ega -íča m → ledeniški lónec

ledeniški léd -ega ledú m led, nastal s taljenjem in ponovnim zamrzovanjem snega v krnici nad snežno mejo

ledeniški lóm -ega lóma m lom ledenika zaradi povečanega strmca, pri katerem se odlomljeni deli ponovno spojijo v ledenik

ledeniški lónec -ega -nca m okrogla ali ovalna kotanja v trdi kamnini pod ledom v območju ledeniškega jezika, nastala zaradi vrtnčenja drsnikov v ledeniški vodi **S:** ledeniška kotlíca, ledeniška pônev, ledeniški kotlíč

ledeniški mlín -ega -a m navpični jašek v ledu s spiralo zavitimi zglaženimi stenami, ki ga izdolbe ledeniški potok

ledeniški nanòš -ega -òša m *neustr.* → drumlin, moréna (2)

ledeniški obrús -ega -a m skalna podlaga, po kateri drsi ledenik, jo brusi in z drsniki, vključenimi v led, povzroča v kamninski podlagi raze, školjkaste lome in druge oblike ledeniške erozije **S:** ledeniška drsa

ledeniški opráskanec -ega -nca m *zastar.* → oráženec

ledeniški oráženec -ega -nca m *neustr.* → oráženec

ledeniški pôtok -ega -óka m potok, ki priteka izpod ledenika **S:** ledeniška vóda

ledeniški prág -ega prága m → skálni prág

ledeniški rób -ega -a m → čélo ledeníka

ledeniški sedimént -ega -ênta m → moréna (1), tíl

ledeniški súnek -ega -nka m nenadno napredovanje ledenika zaradi povečanega dotoka snežnih padavin nad snežno mejo ali zaradi izbruha ognjenika pod ledenikom, npr. Vatnajökull na Islandiji

ledeniški tók -ega -a m tok ledenika po ledeniški dolini

ledeniški vrtec -ega -tca m sklop oblik ledeniške erozije na območju, ki ga je zapustil ledenik, npr. okolica Blejskega jezera, ledeniški vrt Luzern v Švici

ledeniško jézero -ega -a s z vodo zalita ko-

- tanja, ki jo je izdolbel ledenik v podlago na svoji poti, npr. Blejsko jezero
- ledeniško mléko** -ega -a s zaradi razpršenosti zdobljenih karbonatnih kamnin mlečno bela voda ledeniških potokov **S:** apnénevo mléko
- ledeniško-réčna usedlina** -e -e ž *zastar.* → flúviov-glaciálni sedimènt, gláciofluviálni sedimènt
- ledeniško-réčni sedimènt** -ega -énta m *zastar.* → flúviov-glaciálni sedimènt, gláciofluviálni sedimènt
- ledeniško zajézitveno jézero** -ega -ega -a s jezero v kotanji med končno moreno in ledeniškim jezikom, nastalo pri umiku ledenika
- ledenodôbni človek** -ega -éka m (vrste, lat. *Homo habilis*, *Homo erectus*, *Homo neanderthalensis*, *Homo sapiens*) vse vrste in podvrste človeka, ki so živele v pleistocenu **S:** diluviálni človek, fosilni človek, pleistocénski človek, práčlovek
- lédni klín** -ega -a m bolj ali manj navpična, koničasto oblikovana razpoka v trajno zamrznjenih tleh, zapolnjena z ledom, globoka do 40 m in široka do 8 m
- ledniški tók** -ega -a m *neustr.* → dolínski ledeník
- lédveno vreténce** -ega -a s vsako od vretenc v ledvenem delu hrbtenice **S:** lumbáлно vreténce
- ledvíčasta struktúra** -e -e ž kolomorfna struktura, pri kateri je površina minerala podobna goveji ledvici
- ledvíčnják** -a m *zastar.* → nefrít
- léga obrátne vzporédnosti plóskve** -e - - - - ž položaj ploskve v dvojčku, če se en kristal v dvojčku zavrti okrog osi, pravokotne na stično dvojčično ploskev
- léga plóskve** -e - - ž **1.** položaj vsake geološke ploskve v prostoru, ki ga določata vpad in naklonski kot **2.** položaj kristalne ploskve glede na kristalografske osi, npr. pinakoid prve, druge, tretje ali četrte lege
- léga popôlne vzporédnosti plóskve** -e - - - - ž položaj ploskve v dvojčku, v katerem so vsi elementi obeh poedincev vzporédni
- léhkovec** -vca m *zastar.* → lehnják, travertín
- lehnják** -a m porozna biokemična sedimentna kamnina, nastala z izločanjem kalcita, ki se je pri temperaturi, nižji od 30 °C, izločil iz tekoče vode in obdal rastline **S:** apnéni máček, léhkovec, travertín **PRIM.:** síga
- lektotíp** -a m izmed določenih primerkov nove vrste izbran holotip, če ta ni bil prvotno določen
- lemniskáta** -e ž krivulja v obliki osmice v geometriji ali optiki, npr. izokroma
- léndavska formácija** -e -e ž zgornjemiocenske plasti brakičnega konglomerata, laporovca in peščenjaka nad murskosoboško formacijo v Pomurju
- léndavski lápor** -ega -ja m laporovec zgornjemiocenske starosti na območju Pomurja
- lénij** -a m stopnja spodnjega kambrija med at-dabanijem in solvijem
- leonhardit** -a [leonardít] m bel monoklinski kalcijev zeolit
- leopárdova rúda** -e -e ž črn kromit, ki ima z rumenkasto ali rjavkasto prikamnino in sekundarnimi minerali strukturo, podobno leopardovi koži
- lepidoblástična struktúra** -e -e ž homeoblastična struktura skrilavih metamorfni kamnin s sljudnimi minerali, ki so se med kristalizacijo usmerili vzporédno
- lepidoblástično vezívo** -ega -a s vezivo metamorfne kamnine, v kateri letvasta in lističasta zrna tvorijo usmerjeno strukturo
- lepidociklína** -e ž (rod, lat. *Lepidocyclus*) foraminifera z lečasto hišico, pri kateri lateralne kamrice obdajajo večinoma šesterokotne ekvatorialne kamrice, ki je živel v paleogenu
- lepidociklínski apnéneč** -ega -nca m apneneč z lepidociklinami
- lepidodendrón** -a m → lúskavec (1)
- lepidokrokít** -a m rdečkast do rdečerjav rombični mineral, gama železov oksihidroksid, skupaj z goethitom sestavni del limonita
- lepidolít** -a m rožnat monoklinski mineral, kalijev litijev aluminijev listasti silikat **S:** lítijeva sljúda, lúskavec (2)
- lepidomelán** -a m črn različek biotita z večjo količino feri železa **S:** želézova sljúda
- lepílo** -a s *zastar.* → osnôva (1)
- leptínít** -a m → granulít, leptít
- leptít** -a m regionalno metamorfna, kremenovo glinenčeva kamnina z granoblastično strukturo, nastala pri visoki temperaturi v granulitnem faciesu **S:** granulít, hálleflinta, leptínít
- leptokláza** -e ž manjša razpoka v kamnini **P:** diakláza
- leptoklorít** -ov m mn. skupina kloritov z nejasno izraženo kristalizacijo in z manj magnezija, železa in aluminija od ortokloritov **PRIM.:** ortoklorít
- léptotermálno nahajališče** -ega -a s hidrotermalno nahajališče mineralnih surovin, ki je nastalo v pogojih med mezotermalnim in epitermalnim nahajališčem

lercolít -a m *neustr.* → lherzolit

leskéči se prêmog -ega -- premóga m *neustr.* 1.
→ antracít 2. → črni prêmog

lésni jáspis -ega -a m jaspis, ki je nadomestil organsko snov v lesu, v katerem je še ohranjena njegova struktura

lésni lignít -ega -a m lignit, v katerem je še ohranjena vlaknata struktura lesa **S:** ksilít, ksilítlni lignít

lésni opál -ega -a m les z ohranjeno strukturo, prepojeno z opalom **S:** ksilopál, opalizirani les **PRIM.:** fosilni les

lésni prêmog -ega premóga m *neustr.* → lignít, mëhki rjáví prêmog

lesnobrdski apnéec -ega -nca m julijski debeloplastnat siv do črn apnec z vmesnimi polami skrilavega laporovca s školjkami, polži, foraminiferami in algami na Lesnem brdu in Drenovem griču, ki se je uporabljal kot naravni kamen **PRIM.:** rábejski apnéec

lestivarít -a m alkalni aplit z egirinom in arfvedsonitom

létiston -a m (angl. letucestone) karbonatna kamnina, nastala na grebenu, ki jo gradijo grebenski organizmi s pahljačasto razrastjo, v katero se lovi sediment

lettenkohle -a [létenkole] m spodnji del zgornjetriasnih plasti s premogom v germanskem razvoju

létvasta struktúra -e -e ž struktura kamnine, sestavljena iz monoklinskih ali rombičnih mineralov v obliki letvic

léva modifikácija kristála -e -e -- ž tisti od dveh enantiomorfni kristalov, katerega ploskev seka drugo kristalografsko os na negativnem delu, prvo pa na pozitivnem delu **PRIM.:** désna modifikácija kristála

levantínij -a m *zastar.* stopnja zgornjega pliocena med dakijem in predtegelenskim glacialom v srednji Evropi **S:** reuvêrij

léva školjčna lopúta -e -e -e ž leva stran lupine pri orientirani školjki

lèv brlógar lèva -ja m *zastar.* → jámski lèv

levcít -a m bel tetragonalni ali kubični glinenčev nadomestek, kalijev alumosilikat **S:** vezúvov granát

levcítít -a m drobnokristalna ali porfirska alkalna predornina gabrske skupine s titanovim avgitom in levcitom, brez glinencev in olivina

levcitoéder -dra m *zastar.* → tétragontrioktaéder

levcítófir -ja m porfirska predornina z levcitom, nefelinom in monoklinskim piroksenom

levcítov bazált -ega -a m alkalni bazalt z levcitom

levcítov fonolít -ega -a m fonolit z levcitom kot značilnim mineralom

levcítov monzonít -ega -a m alkalni monzonit z levcitom, olivinom in monoklinskim piroksenom **S:** somaít monzonít

levcítov nefelinít -ega -a m nefelinit z levcitom in alkalnim piroksenom

levigliant -a [leviljánt] m *zastar.* zmes metacina-barita in sfalerita

lévi prelòm -ega -óma m prelom, ob katerem se njegovo severno krilo premakne v levo stran **S:** levozmični prelòm **PRIM.:** désni prelòm

levítev -tve ž periodična menjava zunanjega skeleta ali kože **S:** ékdisis, ekdzión

levkogabroídna mágma -e -e ž gabrska magma, ki ima nesorazmerno veliko saličnih mineralov **PRIM.:** anortozít

levkokrátni -a -o prid. ki se nanaša na svetlo barvo, npr. levkokratna magmatska kamnina, levkokratna žilnina **P:** melanokrátni

levkoksén -a m kriptokristalni ali amorfni produkt razpada ilmenita, rutila ali sfena

levkopirít -a m *zastar.* → löllingit

lévosúčni kristál -ega -a m optično aktiven kristal, pri katerem se ravnina polarizacije svetlobe suče na levo **PRIM.:** désnosúčni kristál

lévozmični prelòm -ega -óma m prelom, ob katerem se njegovo severno krilo premakne v levo stran **S:** lévi prelòm **PRIM.:** désnozmični prelòm

levynit -a [levinít] m brezbarven, rdečkast ali rjavkast trigonalni mineral, natrijev kalcijev zeolit

lézenje -a s počasno premikanje preperine po pobočju, pri katerem se ne ustvari drsina

lezíka -e ž tanka plast preperine ali presledek, ki ločuje dve plasti ali dva sklada **S:** mëja med plastmí (1)

lézna mëja -e -e ž *zastar.* zgornja meja plastično-sti gline, določena po metodi Casagrandija

lezúra -e ž brazgotina na spori, ostanek stika z drugimi sporami ali pelodi v tetradi

ležéča gúba -e -e ž → polégla gúba

ležíšče -a s *zastar.* → nahajališče mineralnih surovín

ležíšče mineralnih surovín -a -- -- s *zastar.* → nahajališče mineralnih surovín

ležíšče premóga -a -- s *zastar.* → nahajališče premóga, premogíšče

lherzolít -a [lercolít] m globočnina peridotitske skupine z olivinom ter rombičnimi in monoklinskimi pirokseni **PRIM.:** harzburgit

- liáda** -e ž *zastar.* → lías
- liádni apnének** -ega -nca m *zastar.* → líasni apnének
- liádni sklád** -ega skláda m *zastar.* → líasni sklád
- lías** -a m epoha spodnje jure med zgornjim triasom in doggerjem **S:** liáda
- líasni apnének** -ega -nca m apnenec, nastal v liasu **S:** liádni apnének
- líasni sklád** -ega skláda m sklad, nastal v liasu **S:** liádni sklád
- libetenít** -a m svetel rombični mineral, bakrov hidroksid fosfat
- libúrnijška formácija** -e -e ž zgornjekredne in paleocenske plasti, sestavljene iz vremenih in kozinskih plasti ter slivskega apnenca na Krasu
- libúrnijška stópnja** -e -e ž *neustr.* → libúrnijška formácija
- líce** -a s vsak od obeh stranskih delov naglavnega ščita pri trilobitih **S:** géna
- líčinka** -e ž neodvisen in gibljiv razvojni stadij nevretenčarjev, ki se jasno loči od odraslega osebka **S:** lárva
- líčnica** -e ž parna kost v obraznem delu lobanje, ki povezuje zgornjo čeljustnico s senčnico in čelnico pri večini vretenčarjev **S:** zigmótična kóst
- líčnik** -a m → premolár
- lídijski kámen** -ega -mna m *zastar.* → lidít
- lidít** -a m črn kalcedon **S:** lídijski kámen, lídski kámen, zlatárska oslíca
- lidítni konglomerát** -ega -a m konglomerat s prevladujočimi prodniki lidita
- lídski kámen** -ega -mna m *zastar.* → lidít
- lievrít** -a m → ilvait
- ligamènt** -ênta m nitasta vez iz hitina, ki veže dva skeletna elementa ali več skeletnih elementov, npr. ligament pri školjkah **PRIM.:** sklépna véz
- ligamèntna área** -e -e ž vdolbina na školjčni lupini, v kateri leži ligament **S:** ligamèntna jámica
- ligamèntna gúba** -e -e ž greben v notranjosti rudistne lupine, na katerega je pritrjen ligament
- ligamèntna jámica** -e -e ž vdolbina na školjčni lupini, v kateri leži ligament **S:** ligamèntna área
- ligamèntno pólje** -ega -a s večji, navadno naguban del školjčne lupine, kamor se prirašča ligament
- lignín** -a m organska snov, ki je kot sestavni del celuloze pomembna sestavina celične stene lesa in je manj odporna od celuloze
- lignít** -a m rjavi premog s kurilno vrednostjo od 8000 KJ do 15 000 KJ, 60 % do 70 % ogljika, 35 % do 75 % vode in pogosto še ohranjeno lesno strukturo **S:** mēhki rjávi prēmog **PRIM.:** rjávi prēmog, tŕdi rjávi prēmog
- liják** -a m mesnata cev pri glavonožcih, skozi katero iztiskajo vodo za premikanje telesa **S:** hiponóm
- lík** -a m **1.** v *kristalografiji* oblika kristala, ki nastane s ponovitvijo ene ploskve zaradi simetrijskih elementov kristala **S:** kristáltni lík **2.** *zastar.* → kristálna plôškev
- likopódij** -a m (rod, lat. *Lycopodium*) rastlina, ki ima z drobnimi lističi gosto poraslo steblo in sporofile, ki oblikujejo njegov betičasti vrhnji del in živi od devona dalje **S:** lisičják, lisičnják
- LILE** LILE-ja [lile] m krat. (ang. large ion lithophile elements) eno- ali dvovalentne kemične prvine, ki se med frakcijsko kristalizacijo v magmi koncentrirajo v saličnih mineralih
- limán** -a m z morjem zalito ustje reke, ki je z nasipom ločeno od morja, npr. severna obala Črnega morja
- limburgít** -a m temna alkalna gabrska predorina z vtrošniki olivina in monoklinskih piroksenov ter z alkalijami bogato steklasto osnovo
- limnični** -a -o prid. ki se nanaša na sladko vodo, npr. limnični sediment
- limnično-estuárijska usedlina** -e -e ž pretežno muljasta usedlina, bogata z organsko snovjo kopenskega izvora, ki nastaja v brakični vodi
- limonít** -a m svetlorjava do temnorjava zmes železovih hidroksidov, goethita in lepidokrokita **S:** rjávi želézovec
- limonítenje** -a s → limonitizácija
- limonitizácija** -e ž proces oksidacije železa v mineralih in kamninah, ki poteka od delne oksidacije z limonitno prevleko do pseudomorfoze prvotnega minerala **S:** limonítenje
- limonítna konkrécija** -e -e ž konkrécija v glini ali ilovici iz limonita **PRIM.:** bôbovec
- limonítna prevléka** -e -e ž tanka ali debelejša plast železovih hidroksidov na površini železovih mineralov ali na površini kamnin, bogatih z železom, nastala zaradi oksidacije
- limonítno rudíšče** -ega -a s nahajališče različnih železovih hidroksidov in limonita
- límul** -a m (rod, lat. *Limulus*) primitiven morski pajkovec z močnim naglavnim ščitom in koničastim zadnjim delom telesa, ki živi od jure dalje **S:** óstvar

linarít -a m temnomoder monoklinski mineral, svinčev bakrov hidroksid sulfat

lineácija -e ž vsaka makroskopska ali mikroskopska linijsko usmerjena struktura v sedimentnih ali metamorfnih kamninah, nastala zaradi podolgovate ali listaste oblike zrn ali fosilov

lineárna erúpcija -e -e ž erupcija vzdolž tektonske razpoke

lineárna projékcija -e -e ž v *kristalografiji* direktna projekcija ploskve, ki seka središče snopiča pod projekcijsko ravnino

lineárni potrès -ega -ésa m potres, ki nastane vzdolž večjega preloma

lineít -a tudi *linnaeit* [lineít] -a m svetlo jekleno siv kubični mineral, kobaltov sulfid **S:** kóbalto**v** křšec, kóbalto**v** pirít

linnaeit -a [lineít] m → lineít

liparít -a m *zastar.* → riolít

lípica -e ž v *kamnoseštvu* lipiški apnenec

lípiska formácija -e -e ž zgornjekredni plastnat apnenec z rudistnimi biostromami in biohermami ali z roženci na Krasu

lípški apnénc -ega -nca m zgornjekredni plastnat apnenec z rudisti, ki se uporablja kot naravni kamen, iz okolice Lipice na Krasu

lípovski apnénc -ega -nca m srednjekredni ooidni apnenec med sivim apnencem iste starosti pri Podpeči

lípít -a m mikrolitotip rjavega premoga, v katerem je več kot 95 % eksinita

líptobiolítski prémog -ega premóga m premog, nastal iz najbolj odpornih ostankov višjih rastlin, spor, peloda, smol in plutinega tkiva **S:** spórasti líptobiolí**t**

lísast**i ahát** -ega -a m progasti ahát z dendritnimi vključki **S:** pokrajínski ahát

lísast**i apnénc** -ega -nca m apnenec z lisami različnih barv, npr. hotaveljski apnenec **S:** marógasti apnénc

lísčják -a m (rod, lat. *Lycopodium*) rastlina, ki ima z drobnimi lističi gosto poraslo steblo in sporofite, ki oblikujejo njegov betičasti vrhnji del in živi od devona dalje **S:** líkopódij, lísičnják

lísčjákovci -ev m mn. (razred, lat. *Lycopodiopsida*) rastline, ki imajo deblo v celoti poraslo z drobnimi listi in so velike od nekaj deset centimetrov do več deset metrov in živijo od devona dalje

lísčnják -a m *zastar.* → líkopódij, lísičják

lístasta strúktúra -e -e ž **1.** struktura minerala v heksagonalnem kristalografskem sistemu, ki se kolje v tanke lističe, npr. hematit, listasti

silikati **2.** struktura kamnin, sestavljenih pretežno iz listastih silikatov, npr. blestnik

lístasti prémog -ega premóga m premog, ki zaradi sušenja razpoka v liste **PRIM.:** skrílavi rjavi prémog

lístasti silikáti -ih -ov m mn. skupina silikatnih mineralov s tetraedri silicijevega tetraoksida, povezanimi v ravnine, podobne listom **S:** filo-silikát*i*, plástnati silikát*i*

lístenje -a s *zastar.* → foliácija (2)

lístič -a m **1.** v *inženirski geologiji* kamninsko telo z vzporednimi ploskvami debeline manj kot 5 mm **PRIM.:** plást (4), plóšča (3), sklád (2) **2.** eden ali več vzporednih lističastih mineralov, npr. sljude, grafit, zlata, srebra ali bakra

lístičasta tekstúra -e -e ž → foliácija (1)

lístnata tekstúra -e -e ž *neustr.* → foliácija (1)

lístnati prémog -ega premóga m → disodil

lístvenít -a m kloritni skrilaec, ki vsebuje tudi magnezit in z magnezijem bogate minerale

lítargít -a m rdeč tetragonalni mineral, svinčev oksid

lítavec -vca m → lítavski apnénc

lítavski apnénc -ega -nca m zgornjemiocenski svetel apnenec v Posavskih gubah in na vzhodnem Štajerskem **S:** lítavec **PRIM.:** lítotámnijski apnénc

lítavski konglomerát -ega -a m zgornjemiocenski svetel apnenčev konglomerat v Posavskih gubah in na vzhodnem Štajerskem

lítavski peščenják -ega -a m zgornjemiocenski svetel apnenčev peščenjak v Posavskih gubah in na vzhodnem Štajerskem

lítíčni peščenják -ega -a m peščenjak, v katerem prevladujejo drobci kamnin **S:** dróba (2), drobník (2), grauwaka (2)

lítíčni túf -ega -a m tuf, v katerem prevladujejo drobci vulkanskih kamnin brez votlinic **S:** lítóidni túf

lítifikácija -e ž spreminjanje novo odloženih sedimentov v trdno kamnino s procesi cementacije (1), konsolidacije (1), izsuševanja, kristalizacije **PRIM.:** diagenéza

lítíjeva sljúda -e -e ž → lepidolít

lítíjev lepidomelán -ega -a m črn zinnwaldit z veliko železa

lítíjev turmalín -ega -a m → elbaít

Lítíjska antiklinála -e -e ž antiklinála iz paleozojskih, triasnih in terciarnih plasti, ki poteka od zahoda proti vzhodu med Ljubljano, Litiyo, Bohorjem in se nadaljuje preko Dekmanc do Krapinskih Toplic

Lítíjski antiklinórij -ega -a m *neustr.* → Lítíjska antiklinála

- Litijski narív** -ega -a m → Litijski pokròv
- Litijski pokròv** -ega -òva m pokrov iz triasnih, jurskih in krednih plasti, ki se razprostira od Rašice na zahodu preko Domžal do Zagorja na vzhodu **S:** Litijski narív
- Litijski prelòm** -ega -òma m prelom v smeri sever–jug od Ponovič na severu do Bogenšperka na jugu
- litiotíde** -íd ž mn. (družina, lat. Lithiotidae) dezmodontne školjke z zelo velikim ligamentnim poljem, podobne sploščenemu rogu, ki so živele v juri
- litiotídni apnéec** -ega -nca m apnec z ostanke litiotid
- litiotís** -a m (rod, lat. *Lithiotis*) školjka z dolgima loputama in ozkim prostorom med njima, ki je živele v juri
- litofilna prvína** -e -e ž *po Goldschmidt*u prvina, ki se s kisikom veže v okside in oksidne soli, npr. aluminij, natrij, kalij, kalcij, mangan **S:** oksifilna prvína
- litográfski apnéec** -ega -nca m jurski ploščast ali skrilav mikritni apnec, ki se je zaradi drobne zrnivosti uporabljal za litografske plošče **S:** litográfski kámen
- litográfski kámen** -ega -mna m → litográfski apnéec
- litográfski skrilavec** -ega -vca m *neustr.* → litográfski apnéec
- litoídni túf** -ega -a m → lítični túf
- litologíja** -e ž področje geologije, ki se ukvarja z določanjem kamnin po zunanjih značilnostih
- litolóška enòta** -e -e ž kamnina ali več kamnin, nastalih v podobnih fizikalnih in kemičnih pogojih, npr. grupa, formacija, člen, plast
- litolóška sestáva** -e -e ž sestava kamnin, ki je določena po makroskopskih značilnostih območja **PRIM.:** petrográfska sestáva
- litolóški** -a -o prid. ki se nanaša na litologijo, npr. litolóško zaporedje, litolóški horizont
- litopedálij** -a m (rod, lat. *Lithiopedalion*) velika školjka s ploščastima loputama in izrazitim rebrastim ligamentnim poljem, ki je živele v liasu
- litorál** -a m **1.** območje morskega dna do globine 200 m **S:** litorálna cóna, litorálni pás **2.** del tega območja med najvišjo plimo in najnižjo oseko **S:** évlitorál, évlitorálna cóna, medplimski pás
- litorálna cóna** -e -e ž → litorál (1), litorálni pás
- litorálni pás** -ega pasú m območje morskega dna do globine 200 m **S:** litorál (1), litorálna cóna
- litosfêra** -e ž trdni Zemljin ovoj, ki sega do globine okoli 400 km in obsega Zemljino skorjo in zgornji Zemljin plašč **S:** tektosfêra
- litosfêrska plòšča** -e -e ž vsak od delov litosfere, ki se med seboj približujejo, razmikajo, podrivajo, narivajo in drsijo na astenosferi **S:** plòšča (2) **PRIM.:** kratón
- litostátični tlák** -ega -a m napetost v kamnini na katerem koli območju, ki nastaja zaradi težnosti in drugih sil v Zemljini skorji **S:** géostátični tlák, kamnínski tlák **PRIM.:** hidrostatíčni tlák
- litostratigrafíja** -e ž področje geologije, ki ugotavlja časovno zaporedje nastanka kamnin in njihovo petrográfsko sestavo
- litostratigráfska enòta** -e -e ž stratigráfska enota, ki združuje kamnine, nastale pod podobnimi pogoji v času ene geokronološke enote **S:** krónolitolóška enòta, krónolitolóški člén, lítostratigráfski člén
- litostratigráfski člén** -ega -a m → krónolitolóška enòta, lítostratigráfska enòta
- litotámnijski apnéec** -ega -nca m terciarni apnec z ostanke litotamnij v osrednji in vzhodni Sloveniji **S:** nulipórni apnéec **PRIM.:** lítavski apnéec
- litotíp** -a m značilna vrsta črnega premoga, v katerem je makroskopsko vidna struktura, npr. vitren
- lítavski apnéec** -ega -nca m *neustr.* → lítavski apnéec
- lítavski konglomerát** -ega -a m *neustr.* → lítavski konglomerát
- livárski pések** -ega -ska m kremenov pesek, ki se, zmešan s premogovim prahom in glino, uporablja za izdelovanje livarskih modelov
- lizardít** -a m → bastít
- Ljubljánska kotlína** -e -e ž tektonska udorina, zapolnjena s terciarnimi in kvartarnimi sedimenti in sedimentnimi kamninami v osrednjem delu Slovenije, nastala verjetno na prehodu eocena v oligocen z udorom grude, ki je prvotno spajala Kamniško-Savinjske Alpe in Julijske Alpe, in obsega Radovljiško kotlino, Dobrave, Kranjsko-Sorško polje in severni del Mengeškega polja, južni del udorine, tj. Ljubljansko polje in Ljubljansko barje, pa se je začel pogrezati šele na prehodu iz pliocena v pleistocen **S:** Ljubljánska udorína
- Ljubljánska udorína** -e -e ž → Ljubljánska kotlína

Ljubljanske plasti -ih -- ž mn. karbonsko-permske plasti skrilavega glinavca, kremenovega peščenjaka in konglomerata v Posavskih gubah, v Škofjeloškem in Polhograjskem hribovju ter v okolici Ljubljane **PRIM.:** karbonsko-pêrmske plasti

Ljubljansko bårje -ega -a s kotlina, zapolnjena s kvartarnimi rečnimi, jezerskimi in močvirskimi sedimenti, ki se razteza med Ljubljano in Igom in se na vzhodu zajeda v Posavske gube, na jugu v Rakitniško-Bloško grudo, na zahodu pa v Vrhniško-Cerkniško grudo **S:** Barjanska kotlina, Bårska kotlina

Ljubljansko pólje -ega -a s del Ljubljanske kotline, zapolnjen s kvartarnimi rečnimi sedimenti, ki se razprostira vzhodno od črte Rožnik-Ljubljanski grad

Ljútomerska depresija -e -e ž *neustr.* → Ljútomerska sinklinála

Ljútomerska sinklinála -e -e ž sinklinála, zapolnjena s terciarnimi sedimenti in sedimentnimi kamninami, ki loči Mursko udorino od Ormoško-Selniške monoklinale **S:** Ptújsko-Ljútomerska sínforma

Ljútomerski prelóm -ega -óma m prelom v zagrebški smeri, ki poteka od Poljčan, mimo Ptuja in Ljutomera na severovzhodu in naprej na Madžarsko **S:** Bálatonski lineamènt

llandellij -a [ljandélij] m stopnja srednjega ordovicija med llanvirnijem in caradocijem

llandoverij -a [landovèrij] m serija spodnjega silurja med ashgillijem in wenlockijem

llanvirnij -a [ljanvírnij] m stopnja spodnjega ordovicija med arenigijem in llandellijem

lób -a m (lat. lobus) del lobne linije, ki je vbočen ali odprt proti ustju hišice amonita **P:** sèdlo

lobánja -e ž okostje glave, sestavljeno iz možganskega in obraznega dela pri večini vretenčarjev **S:** kránij

lobánjska kápsula -e -e ž *zastar.* → lobánjski kròv

lobánjski kròv -ega kròva m kosti zgornjega dela možganske votline **S:** lobánjska kápsula

lobánjsko dnò -ega -à s kosti spodnjega dela možganske votline

lóbna črta -e -e ž → lóbna línija

lóbna línija -e -e ž vijugast šiv, s katerim je sept priraščen na notranjo steno hišice amonita **S:** lóbna črta, sutúrna črta, sutúrna línija **PRIM.:** sutúra (2)

ločnje mágme -a -- s proces, pri katerem se iz prvotne taline izločita dve nemešljivi talini

ločnica trájnega snegá -e -- -- ž → ločnica véčnega snegá, snéžna mēja

ločnica véčnega snegá -e -- -- ž višina, do katere sega strnjen sneg v goratih in polarnih območjih, ki se poleti ne stopi **S:** ločnica trájnega snegá, snéžna mēja

lóf -a m prečni greben zobne krone kočnika pri nekaterih sesalcih, npr. pri slonih **S:** laméla (1)

lofodóntni zób -ega -a m kočnik rastlinojedih sesalcev, pri katerih sestavljajo krono lofi, npr. pri slonih

lofofór -ja m obročasti ali podkvasti del tkiva z lovkami, ki obkroža usta pri lofoforatih

lofoforáti -ov m mn. (naddeblo, lat. Lophophorata) kolonijski ali solitarni živalski organizmi, ki imajo lofofor in živijo od kambrija dalje

lógarski apnénc -ega -nca m trogkofelski prekristaljen rožnat apnenec severno od Matkovega kota

lochkovij -a [lohkòvij] m stopnja spodnjega devona med pridolom in pragijem v pelaškem razvoju

lójevčenje -a s nizkotemperaturna metasomatska sprememba magnezijevih mineralov v lojevec v ultramafičnih kamninah **S:** steatitizácija, talkizácija

lójevčev skrilavec -ega -vca m metamorfna kamnina, v kateri prevladuje lojevec pred sljudo in kremenom **PRIM.:** steatít (1)

lojevec -vca m bel do zelen monoklinski mineral z najnižo trdoto, magnezijev hidroksidni lističasti silikat **S:** sálovec, steatít (2), tálk

lokalitéta -e ž → nahajalíščè

löllingit -a [lelingít] m svetlo kovinski rombični mineral, železov arzenid, izomorfen z ramelsbergitom in safloritom **S:** levkopirít

lòm minerála lóma -- m pojav, da imajo drobci nekaterih mineralov po lomljenju neravno površino, drugi minerali pa se razlomijo vzporedno s kristalnimi ploskvami

lómna plòskev -e -kve ž *zastar.* → razkólna plòskev

lómni kolíčnik -ega -a m razmerje med hitrostjo valovanja svetlobe v vakuumu in v določeni snovi ali med dvema snovema, odvisno od valovne dolžine svetlobe in anizotropnosti snovi **S:** índeks refrákcije

longitudínalne gúbe -ih gúb ž mn. gube, katerih osi so vzporedne s kakšno geološko strukturo, npr. s smerjo gorstva

longitudínalni potrésni valóvi -ih -ih -óv m mn. (lat. undae primae) najhitrejši valovi, ki nastanejo pri longitudinalnem potresnem valovanju **S:** primárni valóvi, pívi valóvi, P-valóvi

longitudínalni prelóm -ega -óma m prelom,

- ki poteka vzporedno z določeno geološko strukturo ali je vzporeden s smerjo določene gorstva
- longitudinalno potrésno valovanje** -ega -ega -a s prostorsko potresno valovanje, pri katerem nihajo delci kamnin in tekočin okoli stalne točke v smeri širjenja potresnega valovanja in je hitrost odvisna predvsem od gostote in elastičnosti snovi **S**: kompresijsko potrésno valovanje, primárno potrésno valovanje, prvôtno potrésno valovanje
- lonsdaleit** -a m heksagonalni različek ogljika v meteoritih, polimorfen z diamantom in grafitom
- lónston** -a m → drópston
- lopática** -e ž parna ploščata kost na hrbtu, ki je s sklepom povezana z nadlahtnico in pri nekaterih vretenčarjih tudi s ključnico **S**: pléčnica, skápula
- lopíngij** -a m serija med guadalupijem in spodnjim triasom
- lopúta** -e ž vsak del dvodelnega zunanega karbonatnega skeleta pri školjkah, ramenonožcih in ostrakodih
- lorandit** -a m rdečkast do temno svinčeno siv monoklinski mineral, talijev arzenov sulfid
- lorencínija** -e ž (rod, lat. *Lorenzinia*) fosilna sled, pri kateri so koničaste jamice radialno razporejene
- lorikáti** -ov m mn. → polioplakofóri
- Lôvejevo valovanje** -ega -a s površinsko potresno valovanje, pri katerem delci nihajo vzporedno z Zemljinim površjem in pravokotno na smer širjenja potresnih valov
- lôvka** -e ž gibljiv organ za lovljenje hrane pri nižjih živalih, npr. pri koralah
- ložánski kámen** -ega -mna m → máceljski peščenják
- lucinoídni sklêp** -ega sklêpa m heterodontni sklep z dvema kardinalnima zobema pri školjkah
- ludfórdij** -a m stopnja zgornjega silurja med gorstijem in pridolom
- ludlowij** -a [ludlôvij] m serija zgornjega silurja med wenlockijem in pridolijem
- lúknjčárke** -ark ž mn. (razred, lat. Foraminiferida) praživali s hišico **S**: foraminifere
- lúknjčava kamnina** -e -e ž kamnina, v kateri so prazni prostori, ki jih lahko zapolnjuje plin, voda, nafta **S**: porózna kamnina
- lúknjčavi dolomit** -ega -a m dolomit z večjimi ali manjšimi votlinicami in luknjicami, nastal z dolomitenjem apnenca **S**: céličasti dolomit, sátasti dolomit
- luksulianit** -a m → luxullianit
- lumbálno vretênce** -ega -a s vsako od vretenc v ledvenem delu hrbtenice **S**: lédvono vretênce
- luminiscéncia** -e ž pojav, da seva telo, ki ni segreto do visoke temperature, zaradi prejete energije, npr. termične, svetlobne, radioaktivne **PRIM.:** fluorescéncia, fosforescéncia (1)
- lúnške plastí** -ih -- ž mn. julijske klastične plasti v vzhodnih Severnih Apneniških Alpah
- lúnula** -e ž **1.** ovalno polje ob vrhu školjčne lupine, v katerem je večsah ligament **2.** ovalna odprtina v skeletu z nizko korono pri nekaterih morskih ježkih
- lúpa** -e ž ročna optična priprava z bikonveksno lečo, ki ima kratko goriščno razdaljo **S**: povečeválno stêklo, vekšálno stêklo
- lupína** -e ž dvodelni skelet pri školjkah, rameonožcih in ostrakodih
- lúskar** -ja m *zastar.* → lúskavec (1)
- lúskasta zgrádba** -e -e ž ponavljajoča se geološka zgradba, nastala zaradi prelamljanja in narivanja v isti smeri **S**: imbrikácija (2), nalúskana zgrádba
- lúskasti hematít** -ega -a m → spekularít
- lúskasti želézovec** -ega -vca m *zastar.* → spekularít
- lúskavec** -vca m (rod, lat. *Lepidodendron*) **1.** v *pa-leontologiji* orjaški lisičjakovec, ki je živel v karbonu **S**: lépidodendróń, lúskar **2.** *zastar.* → lepidolít
- lutecín** -a m → lutecít
- lutecít** -a m vlaknati kalcedon, v katerem imajo vlakenca poševno potemnitev **S**: lutecín **PRIM.:** kvarcín
- lutetij** -a [lutécij] m stopnja srednjega eocena med ypresijem in bartonijem
- lutít** -a m klastična kamnina z zrni v velikosti mulja, npr. kalcilitut
- luxullianit** -a [luksulianit] tudi luksulianit -a m dvosljudni granit, bogat s turmalinom, lahko tudi s kasiteritom
- luzonit** -a m črn tetragonalni mineral, bakrov arzenov sulfid, dimorfen z enargitom
- lúžnati** -a -o prid. → alkáljski
- L-valôvi** -ôv [èl in lə] m mn. (lat. undae longae) najpočasnejši valovi, ki nastanejo pri površinskem potresnem valovanju **S**: dólgi valôvi, površinski potrésni valôvi

ma -- [emá] m okrajš. milijon let

maar -a [már] m plitev vulkanski krater, zapolnjen z vodo **PRIM.:** kráter (1), vulkansko jezero

maastrichtij -a [mastríhtij] m stopnja zgornje krede med campanijem in danijem

máceljski peščenjak -ega -a m peščenjak spodnjemiocenske starosti v širši okolici Rogoške Slatine **S:** ložanski kámen, plešívški peščenjak

Máceljski prelòm -ega -ôma m prelom v smeri jugozahod-severovzhod od Donačke gore na zahodu, severno od Maclja do hrvaške Glazute na vzhodu

macerál -a m organska sestavina premoga, ki ima svojo strukturo, barvo in trdoto, podobno kot mineral v kamnini, npr. ksilit

mackinawit -a [makinávít] m temno bronasto rjav tetragonalni mineral, nikljev železov sulfid **S:** kansit

máče okó -ega očesa s **1.** prozoren različek krizoberila z zeleno prelivajočimi se barvami, dragi kamen **S:** cymophan, orientálsko máče okó **2.** preseven različek kremená s sivozeleno prelivajočimi se barvami, nastal s psevdomorfozo azbesta, okrasni kamen (1)

máče srebró -ega -á s *zastar.* → béli muskovít

máče zlató -ega -á s *zastar.* → ruméni muskovít

Mačkóvécka struktúrna enôta -e -e -e ž *neustr.* → Mačkóvska struktúrna enôta

Mačkóvska struktúrna enôta -e -e -e ž struktúrna enota iz zgornjetriasnih in jurskih plasti pri Mačkovcu, severovzhodno od Mozlja

madreporít -a m perforirana ploščica na vrhu skeleta pri iglokožcih, skozi katero prihaja voda v kameno cev vodovodnega sistema **S:** centridorzálna plôščica, dorzálna plôščica, madrepórna plôščica

madrepórna plôščica -e -e ž perforirana ploščica na vrhu skeleta pri iglokožcih, skozi katero prihaja voda v kameno cev vodovodnega sistema **S:** centridorzálna plôščica, dorzálna plôščica, madreporít

madrepórne korále -ih -ál ž mn. *zastar.* → skleraktínijske korále

mádston -a m (ang. mudstone) glinena kamnina z manj kot 10 % karbonatnih zrn

madžárska smér -e smerí ž → zágrebška smér

Madžárski prelòm -ega -ôma m → Zágrebski prelòm

maentwrogij -a [maentvrógij] m stopnja zgornjega kambrija med menevijem in dolgellijem

máfična erúpcija -e -e ž erupcija mafíčne magme

máfična kamnína -e -e ž magmatska kamnina, v kateri prevladujejo mafíčni minerali **PRIM.:** bázična kamnína

máfična láva -e -e ž lahko tekoča lava (1), bogata z magnezijem in železom **PRIM.:** bázična láva

máfična mágma -e -e ž lahko tekoča magma, bogata z magnezijem in železom **PRIM.:** bázična mágma

máfični minerál -ega -a m magnezijev in/ali železov silikat **S:** fémični minerál

máfični silikát -ega -a m silikat, ki vsebuje železo, magnezij in kalcij **PRIM.:** bázični silikát

mafít -a m *neustr.* → máfična kamnína

magdalénska formácija -e -e ž formácija, ki obsega v spodnjem delu temen silurski filitoidni skrilavec, v vrhnjem delu pa zelen ordovicijski filitoidni skrilavec z vložki diabaza na območju Remšnika, Dravograda, Slovenj Gradca, Raven na Koroškem in v Mežici **S:** štalenskogórska formácija

magdebúrski pések -ega -ska m morski pesek oligocenske starosti na območju Nemčije in Francije z bogato favno mehkužcev

maghemít -a m črn kubični gama železov trioksid, nastal z oksidacijo iz magnetita, dimorfen s hematitom

mágma -e ž silikatna talina v Zemljini notranjosti, ki vsebuje pline, vodno paro in lahko tudi kristale **S:** žárja **PRIM.:** talína

magmatízem -zma m **1.** nastanek in razvoj

magmatskih kamnin z gibanjem in strjevanjem magme **2.** teorija, po kateri je večina granitov kristalizirala iz magme kakršnega koli izvora

magmátska bréča -e -e ž sprimek drobcev magmatskih kamnin **PRIM.:** aglomerát

magmátska fáza -e -e ž čas kristalizacije mineralov v magmi

magmátska fórmula -e -e ž *zastar.* → magmátski parámetri

magmátska kamnína -e -e ž kamnina, nastala s strjevanjem magme, in sicer: a) glede na nastanek: globočnina, predornina, žilnina b) glede na mineralno sestavo: granitska, sienitska, dioritska, gabrska, peridotitska skupina, karbonatit **S:** prvotnína **PRIM.:** silikátna kamnína

magmátska kómora -e -e ž → magmatsko ognjišče

magmátska kôpa -e -e ž gmota globočnine s presekom, večjim od 100 km² **S:** batolít, magmátsko teló **PRIM.:** magmátski čók

magmátska provínca -e -e ž območje magmatskih kamnin, ki imajo skupne kemične in mineraloške značilnosti in so izšle iz iste magme **S:** komagmátsko ozémlje, petrográfska provínca

magmátska segregácija -e -e ž kopicenje kristalov določenega minerala v magmi med njenim ohlajanjem in kristalizacijo

magmátski čók -ega čóka m gmota globočnine s presekom, manjšim od 100 km² **S:** intruzívni čók **PRIM.:** magmátska kôpa

magmátski izvòr -ega izvôra m nastanek mineralov ali kamnin iz magme

magmátski lítični peščenják -ega -ega -a m lítični peščenjak, sestavljen pretežno iz drobcev magmatskih kamnin

magmátski parámetri -ih -ov m mn. razmerja med oksidi kamnin v magmatski kamnini **S:** magmátska fórmula

magmátski plín -ega -a m → juvenílني plín

magmátsko gnézdó -ega -a s manjša leča ali gomolj magmatske kamnine v drugi kamnini

magmátsko jédro -ega -a s osrednji del magmatske kope ali magmatskega čoka

magmátsko ognjíšče -ega -a s prostor, v katerem se zbira magma pod Zemljinim površjem, ki je izvor vulkanskega materiala **S:** magmatska komora

magmátsko raztápljanje -ega -a s taljenje okolnih kamnin zaradi vdora magme

magmátsko teló -ega -ésa s → batolít, magmátska kôpa

magnetít -a m črn magnetni kubični mineral, železov(III) oksid in železov(II) oksid, izomorfen s trevoritom **S:** magnétni želézovec, magnétovec

magnetítini pések -ega -ska m usedlina na območjih izpiranja nahajališč magnetita, ki vsebuje tolikšne količine magnetita, da ga je gospodarno izkoriščati

magnétna anomalíja -e -e ž neskladje odklona magnetne igle z normalnim Zemljinim magnetnim poljem, navadno zaradi prisotnosti železovih rud **S:** géomagnétna anomalíja

magnétna deklinácija -e -e ž odklon magnetne igle od Zemljine osi **S:** magnétna deviácija (1), magnétni odklón (1)

magnétna deviácija -e -e ž **1.** → magnétna deklinácija **2.** → magnétna inklinácija

magnétna indúkcija -e -e ž fizikalna količina, ki označuje magnetno polje po jakosti in smeri, katere številčna vrednost ustreza velikosti tokovnega sunka

magnétna inklinácija -e -e ž odklon magnetne igle od vodoravne smeri **S:** magnétna deviácija (2), magnétni odklón (2)

magnétna nevíhta -e -e ž → magnétni vihár

magnétna polárnost -e -i ž usmeritev proste magnetne igle proti geografskemu polu, ki je lahko normalna magnetna polarnost, reverzna magnetna polarnost ali mešana magnetna polarnost **S:** magnétna smér

magnétna separácija -e -e ž postopek ločevanja magnetnih mineralov od nemagnetnih

magnétna smér -e smeri ž → magnétna polárnost

magnétna stratigrafíja -e -e ž stratigrafija, ki na podlagi paleomagnetizma razvršča plasti po starosti **PRIM.:** magnetokronologíja

magnétna susceptibilnost -e -i ž snovna konstanta, ki izraža stopnjo magnetizacije v magnetnem polju **S:** namagnetljivost

magnétni ázímút -ega -a m smer, izražena s kotom, ki se meri od magnetnega meridiana v smeri gibanja kazalca na uri do točke, ki se opazuje

magnétni kršec -ega -šca m → pirotín

magnétni minerál -ega -a m mineral, ki je magneten, npr. magnetit, pirotin **PRIM.:** narávní magnét

magnétni odklón -ega -óna m **1.** → magnétna deklinácija **2.** → magnétna inklinácija

magnétni sistém -ega -a m razdelitev geološke zgodovine na magnetostratigrafske enote

magnétni vihár -ega -ja m široko razprostranjena motnja magnetnega polja Zemlje,

ki jo povzročajo energetske delci z eksplozij na Soncu in traja nekaj dni **S:** magnétna nevíhta

magnétni želézovec -ega -vca m *zastar.* → magnetít

magnétno pólje -ega -a s polje okoli trajnih magnetov, v katerem sta zaznavna magnetna sila in magnetni navor, npr. notranje, zunanje magnetno polje

magnetokróń 1 -a 1 [éna] m magnetostratigrafska enota mlajšega pleistocena in holocena **S:** brunhes

magnetokróń 2 -a 2 [dvé] m magnetostratigrafska enota srednjega in starejšega pleistocena **S:** matuyama

magnetokróń 3 -a 3 [trí] m magnetostratigrafska enota med gilbertom in matuyamom **S:** gáuss

magnetokróń 4 -a 4 [štíri] m magnetostratigrafska enota med magnetokronom 5 do 34 in gaussom **S:** gilbert

magnetokróń 5 do 34 -a 5 do 34 [pét do štíri-intrideset] m magnetostratigrafska enota med campanijem in zancleanijem

magnetokronologíja -e ž določanje relativne starosti plasti na podlagi magnetne polarnosti **PRIM.:** magnétna stratigrafíja

magnetométer -tra m priprava za merjenje intenzivnosti magnetnega polja

magnetométrično mérjenje -ega -a s *neustr.* → magnetometrija

magnetometrija -e ž geofizikalna metoda za merjenje Zemljinega magnetnega polja ali njegovih komponent, s katerimi se ugotavlja geološka struktura v litosferi ali odkrivajo arheološki kovinski predmeti v usedlinah

magnetosféra -e ž zgornja plast ozračja okrog Zemlje, kjer so ionizirani delci pod vplivom Zemljinega magnetnega polja

magnetostratigrafska časóvna léstevica -e -e -e ž lestevica normalne in reverzne magnetne polarnosti v geološkem času

magnetostratigrafska enóta -e -e ž stratigrafska enota, ki jo določa trajanje iste magnetne polarnosti

magnétovec -vca m *zastar.* → magnetít

magnézijeva sljúda -e -e ž → flogopít

magnézijeva želézova sljúda -e -e -e ž → biotít

magnézijev blestník -ega -a m *neustr.* **1.** → flogopítov blestník **2.** → biotítov blestník

magnézijev ferít -ega -a m magnezijev železov spinel, izomorfen z magnetitom **S:** ceylonit, magnoferít, pleonást

magnézijev kromít -ega -a m magnezijev železov kromov spinel, izomorfen s kromitom **S:** magnokromít

magnézijev sljúdovec -ega -vca m *neustr.* → flogopítov blestník

magnézijev turmalín -ega -a m → dravít

magnezít -a m bel trigonalni mineral, magnezijev karbonat **PRIM.:** giobertít, pinolít

magnitúda potrésa -e -- ž mera za sproščeno energijo v potresnem žarišču, ki se izračuna iz največje amplitude valovanja in oddaljenosti od hipocentra **S:** móč potrésa

magnitúdna léstevica -e -e ž → potrésna léstevica (2), Richterjeva léstevica

magnoferít -a m *zastar.* → magnézijev ferít

magnokromít -a m *zastar.* → magnézijev kromít

mahála -e ž skupina makrofilnih listov pri praprotilih

maherodón -a m (rod, lat. *Machaeroides*) sesalec z dolgimi kanini in molarji, preoblikovanimi v derače, ki je živel v eocenu **S:** zverozóbec **PRIM.:** kreodónti

mahóvna šóta -e -e ž šóta, nastala iz mahu

mahovnjáki -ov m mn. (deblo, lat. Bryozoa) kormijski tentakulati z različno oblikovanimi zoidi, ki lahko gradijo razvejene, skorjaste kalcitne skelete in živijo od ordovicija dalje **S:** briozóji, ektoprókti

mahóvno-trávnata šóta -e -e ž šóta, nastala iz mahu in drugih zeli

majolica -e [majólika] ž → biancone

makrinít -a m maceral inertitove skupine brez celične strukture, ki nastopa v delcih velikosti nad 10 mikrometrov

mákroevolúcija -e ž evolucija, ki se odraža z velikimi spremembami v razvoju organizmov

mákrofácies -a m facies, določen na podlagi s prostim očesom vidnih fosilnih ostankov v kamnini

makrofág -a m velika celica v tkivu, ki požira telesu tuje mikroorganizme ter odmrle in poškodovane celice lastnega organizma

mákrofávná -e ž živali, ki so vidne in razpoznavne s prostim očesom

makrofil -a m del mahale, ki ga gradijo številne pinule pri praprotilih

mákroforaminífera -e ž foraminifera s hišico, večjo od 2 mm **S:** vélika foraminifera

mákrofosíl -a m fosil, viden in razpoznaven s prostim očesom

mákrokónh -a m makroskopsko velika lupina pri mehkužcih

mákropaleontologíja -e ž področje paleontologije, ki obravnava makrofosile

mákroplánkton -a m plankton, viden in razpoznaven s prostim očesom

mákroporéla -e ž (rod, lat. *Macroporella*) dazikladaceja z nepravilno razporejenimi porami za asimilatorje, ki je živel v srednjem triasu in zgornji juri

mákroritmít -a m ritmit iz debelejših plasti

mákroséizmični potrés -ega -ésa m potrés, ki ga človek zazna na Zemljinem površju
PRIM.: mákroséizmično valovánje

mákroséizmično obmóčje -ega -a s območje, na katerem človek zaznava seizmično valovanje brez seizmometrov

mákroséizmično valovánje -ega -a s potresno valovanje, ki ga človek zazna na Zemljinem površju

mákrosfêrična generácija -e -e ž spolna generacija pri foraminiferah z veliko začetno kamrico in majhno hišico **S:** Á-generácija, Á-oblíka, gamónt, generácija Á, mégalofsêrična generácija, oblíka Á **P:** B-generácija

makroskópški opis -ega -a m opis vzorca kamnine, minerala ali fosila brez uporabe povečevalnih priprav

mákrospóra -e ž spora, iz katere zraste ženski gametofit pri heterospornih rastlinah **S:** ženska spóra **P:** míkrospóra **PRIM.:** mégaspóra

mákrosporángij -a m sporangij, ki nosi makrospore

mákrostruktúra -e ž struktura kamnine, ki se določi s prostim očesom

maksíla -e ž osrednja parna kost v obraznem delu lobanje pri vretenčarjih **S:** zgórnja čeljustnica

mála foraminífera -e -e ž foraminifera s hišico, manjšo od 2 mm **S:** míkroforaminífera

malahít -a m zelen monoklinski mineral, bakrov hidroksid karbonat **S:** zeléni bakréneč

malahítna prevléka -e -e ž prevleka bakrovega hidroksid karbonata, ki nastane na bakru ali bakrovih mineralih zaradi oksidacije **S:** zeléni vólk

málec -lca m *zastar.* → sádra

maléolus -a m → gléženj

malhít -a m drobnozrnat, včasih porfiroiden lamprofir dioritske skupine z rogovačo, biotitom in labradoritom

malignít -a m mafíčni nefelinov sienit z nefelinom, piroksenom in kalijevim glinencem

málm -a m epoha zgornje jure med doggerjem in neocomom

maločlénarji -ev m mn. (naddeblo, lat. Oligomeria) živali z zmanjšanim številom telesnih členov

maloščetínci -ev m mn. (razred, lat. Oligochaeta)

organizmi s številnimi členki z redkimi ščetinami, ki živijo v morju ali vrtajo v zemljo in nimajo zanesljivih fosilov

mámelon -a m **1.** betičast nastavek za bodico pri morskem ježku **2.** dvignjeni del skorjastega skeleta, kjer pri stromatoporoidu izhaja astroriza **S:** montíkul

mamála -e ž **1.** prsna bradavica pri sesalcih **S:** sêsek **2.** prsni bradavici podobne oblike pri nevretenčarjih, npr. anularna mamila **3.** vzbočina na prečnih grebenih neobrabljenih molarjev trobčarjev

mámút -a m (vrsta, lat. *Mammuthus primigenius*) hladnodobni slon, porasel z dolgo rjavo dlako, ki je v mlajšem pleistocenu živel v Evroaziji in Severni Ameriki

mámútovec -vca m (rod, lat. *Sequoia*) iglavec, ki živi od krede dalje, doseže višino tudi do 110 m, starost preko 3000 let in je v terciarju rasel v sestojih na severni hemisferi, kjer je s svojo biomaso prispeval k nastanku premoga **S:** sekvója

mándelj -dlja m večja ali manjša votlinica plinskega mehurčka v predornini, zapolnjena s sekundarnimi minerali, kot so kalcit, kremen, kalcedon, klorit ali zeolit **PRIM.:** geóda, sferolít (1)

mandíbula -e ž gibliva parna kost v obraznem delu lobanje pri vretenčarjih **S:** spódnja čeljustnica

mándljasta kamnína -e -e ž predornina, ki vsebuje številne mandlje

mándljasta struktúra -e -e ž struktura bazične predornine, v kateri so mandljem podobni skupki mineralov, ki so zapolnili votlinice plinskih mehurčkov **S:** amigdaloidna struktúra

mándljasta tvórbá -e -e ž *neustr.* → mándelj

mándljasto ležíšče -ega -a s *neustr.* → léčasto nahajališče mineralnih surovín

mándljevec -vca m *neustr.* → mándljasta kamnína

manebáški dvójček -ega -čka m dvojček glinencev, v katerem je dvojčična ploskev tretji pinakoid

manebáški zákón -ega -óna m dvojčični zakon, po katerem je dvojčična os pravokotna na tretji pinakoid in je dvojčična ploskev tretji pinakoid

manganít -a m jekleno siv monoklinski mineral, manganov oksihidroksid **S:** rjávi manganovec

manganolít -a m → rodonít

manganomelán -a m → psilomelán

mangánova konkrécija -e -e ž konkrécija manganovih oksidov, najpogosteje psilomelana ali vada v sedimentnih kamninah **PRIM.:** mangánov gomólj

mangánova péna -e -e ž *zastar.* → vád

mangánov epidót -ega -a m → piemontít

mangánov gomólj -ega -a m majhna nepravilna črna do rjava konkrécija manganovih oksidov med oceanskimi sedimenti ali v starejših sedimentnih kamninah morskega izvora **PRIM.:** mangánova konkrécija

mangánska konkrécija -e -e ž *neustr.* → mangánova konkrécija

mangróva -e ž **1.** majhno tropsko drevo, ki je prilagojeno na medplimsko cono in navadno živi v ustjih rek **2.** tropsko ali subtropsko nizkoenergijsko okolje sedimentacije ob morski obali, poraslo s temi drevesi

manúbrij -a m cevasto podaljšan ustni del na spodnjem delu meduze

margarít -a m brezbarvna kalcijeva natrijeva aluminijeva sljuda

marginálna cóna -e -e ž **1.** obrobni del določene geološke ali tektonske enote **2.** periferni del kamrice foraminifere, razdeljen na manjše primarne in sekundarne dele, npr. pri orbitolini

marginálni bazén -ega -a m bazen manjšega obsega na obrobju oceana za otočnim lokom, nastal ob coni podiranja **S:** obróbní bazén, obróбно mórije

marialít -a m natrijev skapolit s klorom

Máriborsko-Ptújska depresíja -e -e ž *neustr.* → Máriborsko-Ptújska udorfna

Máriborsko-Ptújska udorfina -e -e ž udorfina, ki jo zapolnjujejo dravske naplavine in sega od Maribora na severu do Ptuja na jugovzhodu

maríjini láski -ih -ov m mn. vzporedni ali nepravilno prepleteni trihiti v steklastih predorinah

maríjino stétklo -ega -a s *zastar.* prozoren kristal sadre

maripozít -a m *neustr.* → fuchsit

markazít -a m rumenosivozelenkast kovinski rombični mineral, železov disulfid, dimorfen s piritom

marmaróški diamánt -ega -a m prozoren kristal kremenca, ki ima razvite terminalne ploskve

marmatít -a m črn različek sfalerita, bogat z železom **S:** cínkova medlíca

marmolátski apnének -ega -nca m spodnjeladinjski apnenec v Dolomitih

mármor -ja m masivna, homogena, drobno- do debelokristalna, bela, rožnata ali siva kalcitna

ali dolomitna metamorfna kamnina **PRIM.:** dolomítni mármor, kalcítni mármor

marmoríranje -a s umetno barvanje naravnega kamna ali umetnih materialov, da se ustvari videz barvnega marmorja

marógasti apnének -ega -nca m apnenec z lisami različnih barv, npr. hotaveljski apnenec **S:** lílasti apnének

marógasti láporovec -ega -vca m laporovec z lisami različnih barv

marsdénij -a m stopnja zgornjega karbona med kinderscoutijem in yeodonijem

martít -a m železnato črn kubični hematit z oktaedrijskimi kristali, nastal s psevdomorfozo hematita po magnetitu

mása -e ž večje kamninsko ali ledeno telo, npr. koralni greben, ledena gora **S:** gmóta

masikót -a m rumen ali rdeč mikrokristalni rombični mineral, svinčev oksid **S:** svínčeva ókra

masív -a m **1.** velika gmota magmatskih, metamorfnih ali neplastnih sedimentnih kamnin, npr. tonalitni masiv, eklogitni masiv **2.** tektonska enota večjih razsežnosti **S:** géotek-tónska enóta **3.** *neustr.* → štít **4.** geografsko omejeno gorstvo enakega nastanka **S:** górska gmóta

masívna kamnína -e -e ž kamnina, ki ni v skladih ali plasteh, npr. grebenski apnenec **S:** nëplástnata kamnína, nëskládnata kamnína

masívni dolomít -ega -a m **1.** dolomit, ki je nastal z rekristalizacijo v odprtinah luknjičavega dolomita **2.** dolomit, ki ni v skladih **S:** nëskládnati dolomít

másni tók -ega -a m → blátni tók

mástna glína -e -e ž glina, ki nima meljastih primesi **PRIM.:** méljasta glína, peščéna glína

mástni črni prémog -ega -ega premóga m črni premog, ki ima 88 % ogljika **PRIM.:** plamén-ski črni prémog, plínski prémog

mástni otíp -ega -a m otip, ki ga imajo zelo mehki minerali, npr. lojevéc

mástni síjáj -ega -a m sijaj zelo drobnozrnatih mehkih mineralov, ki se na gladki površini mastno svetlikajo, npr. dragi serpentín

mastodónt -a m trobčar, sorodnik slonov, ki je živel v terciarju in pleistocenu **S:** sescezób

Matárska antiklinála -e -e ž → Antiklinálna struktúra Čičarije

matemátična geologíja -e -e ž področje geologije, ki z matematičnimi metodami razlaga geološke procese **S:** géomatemátika

mátična célica -e -e ž plastična ali papirnata ploščica z vdolbino za shranjevanje mikrofosilov **S:** Fránkejeva célica

- mátična kamnina** -e -e ž **1.** kamnina, v kateri je nastala nafta **2.** kamnina pred diagenozo ali metamorfozo
- mátična podlága** -e -e ž → mátični substrát
- mátični substrát** -ega -a m v *agronomiji* kamnina ali sediment, ki je podlaga tal **S:** mátična podlága
- mátrijs** -a m → osnóva (1, 2)
- matuyama** -e [matujáma] ž magnetostratigrafska enota srednjega in starejšega pleistocena **S:** magnetokróń 2
- mávec** -vca m delno žgana sadra **S:** češka sádra
- mávrično nahúkle bárve** -- -ih bárv ž mn. *zastar.* → iridescéńca, irizácija, prelívanje bárv
- MCS-potrésna léstvica** -e -e [emceèš] ž (Mercalli, Cancani, Sieberg) potresna lestvica učinkov potresa, ki ima dvanajst stopenj in ne upošteva kvalitete gradnje objektov **S:** Mercallijeva potrésna léstvica **PRIM.:** EMS-potrésna léstvica, MSK-potrésna léstvica
- meánder** -dra m zavoj reke, zlasti na ravninskem območju, kjer ima tok majhno hitrost **S:** okljúk
- meandrospíra** -e ž (rod, lat. *Meandrospira*) majhna foraminifera, pri kateri se druga cevasta kamrica spiralno in cikcakasto ovija okrog prve in živi od spodnjega perma dalje
- mečezób** -a m → mečezóbi tíger, sábljasta máčka
- mečezóbi tíger** -ega -gra m (rod, lat. *Machairodus*) zver iz družine mačk z velikimi podočniki, ki je živela v mlajšem terciarju in starejšem kvartarju **S:** mečezób, sábljasta máčka
- mečnica** -e ž manjša kost na lateralni strani goleni pri vretenčarjih **S:** fíbula
- medánske plastí** -ih -- ž mn. eocenske flišne plasti s hitrim menjavanjem laporovca in peščenjaka v Goriških brdih
- medbrázdńica** -e ž → interambulakrálna plôšćica
- meddóbj** -a s *neustr.* → geolóška mēja
- medenica** -e ž kostni obroč, ki ga sestavljajo obe kolčnici, križnica in repna vretenca ali trtica in povezuje ledveno hrbtenico s stegnicama pri večini vretenčarjev **S:** pélvis
- medenični obróč** -ega -a m del okostja, ki pri vretenčarjih povezuje zadnje ali spodnje okončine s trupom
- medéni kámen** -ega -mna m *zastar.* → melít
- medéni topáz** -ega -a m topaz rjavorumene barve
- mediální** -a -o prid. ki je bližji sredinski ravnini, npr. medialni del okončine **P:** laterální
- mediální grebén** -ega -a m osrednji greben pri skeletnih elementih organizmov, npr. pri hišicah foraminifer, amonitnih hišicah
- mediální preréz** -ega -éza m → mediální presék
- mediální presék** -ega -éka m presek hišice fosila v ekvatorialni smeri **S:** mediální preréz, préčni preréz, préčni presék
- mediteráńska orogenéńska fáza** -e -e -e ž orogenetska faza alpinidske orogeneze med turalijem in spodnjim senonijem **S:** mediteráńsko gúbanje
- mediteráńska smér** -e smeri ž smer geoloških struktur, ki potekajo približno v smeri vzhod–zahod
- mediteráńska stópnja** -e -e ž *zastar.* stratigrafiska stopnja v zgornjem neogenu
- mediteráńska vřsta kamnín** -e -e -- ž skupina magmatskih kamnin, v katerih prevladujejo kalijevi minerali **S:** kálijeva vřsta kamnín **PRIM.:** atláńtska vřsta kamnín, pacífická vřsta kamnín
- Mediteráński bazén** -ega -a m bazen današnjega Sredozemskega morja z ožjim obrobjem
- mediteráński fácies** -ega -a m spodnjepaleozojski apnenci z značilnimi fosilnimi ostanki školjk in ramenonožcev v južnem delu Slovenije **S:** kráški fácies **PRIM.:** álpski fácies
- mediteráński prelóm** -ega -óma m prelom, ki ima smer vzhod–zahod
- mediteráński razvój** -ega -ója m razvoj kamnin na območju nekdanje Tetide
- mediteráńsko gúbanje** -ega -a s → mediteráńska orogenéńska fáza
- medlaminárni prôstor** -ega -óra m prostor med lamelami pri lupinah fosilnih školjk
- medledéna dóba** -e -e ž *neustr.* → ínterglaciál, tópla dóba
- medlíca** -e ž *zastar.* nekateri minerali iz skupine sulfidov, npr. bakrova medlica, cinkova medlica **S:** sínjevec
- medmórije** -a s → zémeljska ožina
- medmréžna razdálja** -e -e ž razdalja med dvema ravninama atomov v kristalni mreži
- medplástní premík** -ega -a m premik, vzporeden s plastmi
- medplástno premíkanje** -ega -a s drsenje plasti ob plast
- medplímski pás** -ega pasú m del litorala (1) med najvišjo plimo in najnižjo oseko **S:** évlitorál, évlitorálna cóna, litorál (2)
- medploskóvna razdálja** -e -e ž *neustr.* → medmréžna razdálja
- medúza** -e ž prosti osebek ožigalkarja s klobučastimi

často zgradbo telesa in vencem tentaklov na spodnjem robu

medúzna generácija -e -e ž nespolna generácija prostih meduz pri menjavi generacij ožigalkarjev **P:** polipna generácija

mêdved brlógar -éda -ja m *zastar.* → jámski mêdved

medvretêtna plôščica -e -e ž hrustančna ploščica med vretencema

medzrnska anatéksa -e -e ž anateksa, pri kateri se zaradi nataljevanja spremeni vezivo med zrni v kamnini

medzrnska poróznost -e -i ž trodimenzionalna mreža med seboj povezanih praznih prostorov med peščenimi ali kristalnimi zrni kamnine **S:** intergranulárna poróznost

medzrnska struktúra filma -e -e -- ž struktura tankih oblog okrog zrn, ki nastane pri začetnem ali trajnem delovanju raztopin med zrni

megafíl -a m pravi zeleni list praproti in semenk z razvejenimi ali vzporednimi žilami v listni ploskvi

megalodón -a m (rod, lat. *Megalodon*) školjka iz skupin megalodontid, ki je živel v zgornjem triasu

megalodontíde -íd ž mn. (družina, lat. *Megalodontidae*) heterodontne školjke z zavitima vrhovoma, ki so živele od silurja do spodnje krede

megalodontídni apnéec -ega -nca m apnec, ki vsebuje ostanke megalodontid

mégalosfêrična generácija -e -e ž spolna generácija pri foraminiferah z veliko začetno kamrico in majhno hišico **S:** Á-generácija, Á-oblika, gamónt, generácija Á, mákrosfêrična generácija, oblika Á **P:** B-generácija

mégaspóra -e ž spora, ki je izrazito večja od makrospor pri istem osebku **PRIM.:** mákrospóra, míkrospóra

megatêrij -a m (rod, lat. *Megatherium*) do 5 m dolg in 2,5 m visok rastlinojedi sesalec, ki je v pliocenu in pleistocenu živel v Južni Ameriki

megatévtsi -a m (rod, lat. *Megateuthis*) zelo velik belemnit ovalnega prereza z ventralnimiarezami na rostrumu, ki je živel v juri

megleníca -e ž → galaksija

mevlíca -e ž plini in prašni delci v medzvezdnem prostoru **S:** nébula

mehánska kamnína -e -e ž *zastar.* → klástična kamnína

mehánska oborína -e -e ž *neustr.* → klástična usedlína, klástični sedimênt

mehánska stabilizácija tál -e -e -- ž utrjevanje tal z zbijanjem ali z zamenjavo slabega kamninskega gradiva z drugim gradivom

mehánska usedlína -e -e ž *zastar.* → klástična usedlína, klástični sedimênt

mehánski deléc -ega -lca m *neustr.* → dróbec, klást, zrno (2)

mehánski sedimênt -ega -ênta m *zastar.* → klástična usedlína, klástični sedimênt

mehánsko bogatênje -ega -a s ločevanje jalovine in koristnih mineralov iz rud po različnih fizikalnih lastnostih **S:** separácija (3), separíranje, sortíranje

mehánsko preperévanje -ega -a s → fizikálno preperévanje

mehánsko razpádanje -ega -a s *neustr.* → fizikálno preperévanje

mehánsko sedimêntno nahajališče -ega -ega -a s nahajališče mineralnih surovin v klástičnem sedimentu ali klástični kamnini **S:** klástično sedimêntno nahajališče

mêhka glína -e -e ž glina, pretežno iz glinenih mineralov in brez primesi

mêhka vóda -e -e ž voda, katere trdota je od 4 °dH do 8 °dH

mêhki rjávi prêmog -ega -ega premóga m rjaví premog s kurilno vrednostjo od 8000 KJ do 15.000 KJ, 60 % do 70 % ogljika, 35 % do 75 % vode in pogosto še ohranjeno lesno strukturo **S:** lignít **PRIM.:** rjaví prêmog, trdí rjaví prêmog

mehkúžci -ev m mn. (deblo, lat. *Mollusca*) nevretenčarji z nečlenjenim telesom, na katerem je mogoče ločiti glavo, nogo, telo in plašč, ki navadno izločajo aragonitno ali kalcitno lupino **S:** molúski

mêhovci -ev m mn. (poddeblo, lat. *Coelenterata*) večcelični organizmi s prvotno telesno votlino **S:** celenteráti

mehúrcasta struktúra -e -e ž struktura tkiva ali skeleta, ki jo tvorijo mehurčaste celice, npr. disepiment

mêja kamnín -e -- ž → geolóška mêja

mêja med plastmí -e -- -- ž **1.** tanka plast preperine ali presledek, ki ločuje dve plasti ali dva sklada **S:** lezika **2.** na geološki karti označena meja med dvema geološkima formacijama

mêja oksidáciye -e -- ž **1.** globina vode v morju ali jezeru, pri kateri se začne ali preneha oksidacija **2.** globina rudišča, pri kateri ni več oksidov mineralov **PRIM.:** oksidacijski pás

mêja plástičnosti -e -- ž fizikalni in kemični pogoji, pri katerih kamnina izgubi ali pridobi plastičnost

mêjna plást -e plasti ž plast z značilno litološko sestavo ali s fosili, ki razmejujejo plasti

- mêjna plôškev** -e -kve ž → kristalna plôškev
- mêjni horizont** -ega -a m plast, ki razmejuje dva horizonta (1)
- mêjni kôt** -ega -a m **1.** naklonski kot plasti ali pobočja, pri katerem preperina ali kamnina zdrsi **2.** kot, pri katerem nastane popolni odboj svetlobe
- mejonít** -a m kalcijev skapolit s karbonatno komponento
- melafír** -ja m *zastar.* črn različek bazalta
- melakolít** -a m → tenorít
- melánija** -e ž (rod, lat. *Melania*) polž z bogato ornamentirano vretenasto hišico in eliptičnim ustjem, ki živi od eocena dalje **S:** tiára
- melanít** -a m črn titanov različek granata andradita
- melanokrátini** -a -o prid. ki se nanaša na temno barvo, npr. melanokratna magmatska kamnina **P:** levkokrátini
- melanópsis** -a m (rod, lat. *Melanopsis*) polž ovalne oblike, pri katerem zadnji zavoj prekriva z vozli prekrите starejše zavoje in živi od pliocena dalje
- melanópsisni sklád** -ega skláda m sklad z melanopsisi
- melanterít** -a m zelen monoklinski mineral, vodni železov sulfat **S:** zeléna gálica, želézova gálica
- melánž** -a m neurejena gmota kamnin, ki nastaja v oceanskem jarku ob stiku dveh litosferskih plošč
- melekêssij** -a m stopnja zgornjega karbona med cheremshanjem in vereijem
- melilít** -a m **1.** v *množini* skupina tetragonalnih natrijevih kalcijevih magnezijevih aluminijevih skupinskih silikatov **2.** v *ednini* mineral iz te skupine, npr. gehlenit
- melilítov bazált** -ega -a m bazalt, ki vsebuje melilit
- melíšče** -a s stožčast nasip deluvija pod strmo steno **S:** tálus (4)
- melít** -a m medeno rjav tetragonalni mineral organskega izvora, vodna aluminijeva sol melitove kisline **S:** medéni kámen
- melj** -a m klastična usedlina z zrni s premerom od 0,063 mm do 0,002 mm **S:** alevrít, pržina
- melják** -a m → kóčnik, molár
- meljasta glína** -e -e ž klastična usedlina z zrni, manjšimi od 0,063 mm **S:** bláto (2), gréz, múlj **PRIM.:** mástna glína, peščéna glína
- meljavec** -vca m klastična kamnina z zrni s premerom od 0,063 mm do 0,002 mm **S:** alevrolít
- mélnik** -a m *zastar.* → dína
- melnikovít** -a m črn kubični mineral, železov sulfid, s strukturo, podobno spinelu **S:** greigit
- menápska hládna dóba** -e -e -e ž stopnja srednjega pleistocena med waalskim in cromerskim interglacialom v severozahodni Evropi **S:** lábska hládna dóba, lábski glaciál, menápski glaciál
- menápski glaciál** -ega -a m stopnja srednjega pleistocena med waalskim in cromerskim interglacialom v severozahodni Evropi **S:** lábska hládna dóba, lábski glaciál, menápska hládna dóba
- méndolski dolomít** -ega -a m spodnjeladinijski dolomit v Južnih Alpah
- menévij** -a m stopnja srednjega kambrija med solvijem in maentwrogijem
- meninatêrij** -a m (rod, lat. *Meninatherium*) majhnemu nosorogu podoben sesalec, poimenovan po Menini planini, ki je živel pri nas v oligocenu
- menjávanje generácij** -a -- s pojavljanje dveh ali več razvojnih oblik pri rastlinah ali živalih, predvsem menjavanje spolne in nespolne generacije **S:** alternácija generácij, izména generácij
- meótij** -a m → panónij
- merápsij** -a m drugi razvojni stadij pri trilobitu, v katerem se oblikujejo vmesni deli med glavo in pigidijem, in je 6- do 12-krat večji kot protaspis **PRIM.:** protáspis
- Mercallijeva potrésna léstvica** -e -e -e [merkáljjeva] ž potresna lestvica učinkov potresa, ki ima dvanajst stopenj in ne upošteva kvalitete gradnje objektov **S:** MCS-potrésna léstvica **PRIM.:** EMS-potrésna léstvica, MSK-potrésna léstvica
- meridián** -a m **1.** vsak od velikih navideznih krogov na Zemlji, ki poteka skozi severni in južni tečaj in seka ekvator pod pravim kotom **S:** poldnévnik **2.** v *kristalografiji* vsaka od navideznih elips na optičnem elipsoidu ali krogov v optični krogli
- meridiánski kót** -ega -a m v *kristalografiji* kot med začetnim meridianom in meridianom, ki je pravokoten na kristalno ploskev
- merihíp** -a m (rod, lat. *Meryhippus*) travojedi prednik konja s tremi prsti, od katerih je srednji najmočnejši, s hipsodontnimi zobmi in dobro vidno molarizacijo premolarjev **S:** stépski kónj
- meritêrij** -a m (rod, lat. *Moeritherium*) trobčar, visok okrog 70 cm, podoben današnjemu tapirju, s kratkimi okli in podaljšano spodnjo ustno, ki je živel v zgornjem eocenu in oligocenu

meroksén -a m različek biotita, v katerem magnezij prevladuje nad železom

mêroplánkton -a m organizem, ki del svojega življenja preživi kot plankton, drugi del pa kot bentos, npr. ličinka morskega ježka

mésečev kámen -ega -mna m prozoren ali polprozoren, modrikast do mlečno bel kalijev ali natrijev glinenec, adular ali ortoklaz z biserinim ali opalnim sijajem, okrasni kamen (1)
PRIM.: peristerit

mésečni kámen -ega -mna m *neustr.* → mésečev kámen

mesohíp -a m *neustr.* → mezohíp

mesojéd -a m organizem, ki se prehranjuje z mesom **S:** karnivor

messínij -a m stopnja zgornjega miocena med tortonijem in zancleanijem v mediteranskem razvoju

mésana fávna -e -e ž fosilna favna, ki je v najdišču po izvoru iz različnih biotopov, npr. glacialna favna po izvoru iz tundre, stepe in iz gora **PRIM.:** tafocenóza

mésana magnétna polárnost -e -e -i ž vmesno stanje proste magnetne igle med geografskim severom in geografskim jugom

mésana poróznost -e -i ž poroznost kamnine, v kateri so različni tipi praznih prostorov

métaalumínijski típ magmátske kamnín -ega -a -- -- m kamnina, v kateri je molekularno razmerje aluminijevega oksida višje od vsote natrijevega in kalijevega oksida in nižje od vsote natrijevega, kalijevega in kalcijevega oksida **PRIM.:** peralumínijski típ magmátske kamnín

métaamfibolít -a m amfibolit, v katerem so prvotni minerali spremenjeni v druge minerale, npr. amfiboli v klorit

métabentonít -a m bentonit, ki je metamorfoziran in ne nabreka

métacinabarít -a m črn kubični mineral, živosrebrov sulfid **S:** sankovít

metagenéza -e ž v *ruski literaturi* epigeneza

metahalloysít -a [métahalozít] m halloysit, ki ne vsebuje vode

metakarpálna kóst -e kósti ž vsaka od kosti med karpusom in falangami pri večini vretenčarjev **S:** dlánčnica, metakárus

metakárus -a m → dlánčnica, metakarpálna kóst

métakristál -a m → porfiroblást

metalímnion -a m srednja plast vode pri termični stratifikaciji jezera

metálni rúdnik -ega -a m *neustr.* → rúdnik

metalogenétska cóna -e -e ž območje, za katero je značilna določena združba mineralnih nahajališč z enim tipom ali več tipi mineralizacije **S:** metalogenétska provinca, metalogenétski pás

metalogenétska dóba -e -e ž geološka doba, v kateri nastaja določen tip nahajališč

metalogenétska kárta -e -e ž geološka ali topografska karta, na kateri so označena zlasti nahajališča mineralnih surovin in metalogenetske cone ter tektonske in petrografske značilnosti **S:** rúdna kárta

metalogenétska provinca -e -e ž → metalogenétska cóna

metalogenétski pás -ega pasú m → metalogenétska cóna

metalogenéza -e ž proces nastajanja nahajališča mineralnih surovin v nekem geološkem obdobju na določenem območju **S:** metalogenija

metalogenija -e ž *zastar.* → metalogenéza

metaloíd -a m *neustr.* → nèkovína (1)

metamorfídi -ov m mn. deli dvojnega orogena, ki potekajo vzporedno s centralidi in so sestavljeni iz metamorfnihih kamnin

metamórfik -a m *zastar.* → metamórfna kamnína

metamorfít -a m *zastar.* → metamórfna kamnína

metamorfízem -zma m → metamorfóza

metamórfna cóna -e -e ž območje v litosferi, kjer poteka metamorfoza kamnin pod določenimi fizikalnimi in kemičnimi pogoji, npr. amfibolitna cona

metamórfna kamnína -e -e ž kamnina, nastala iz starejše kamnine zaradi spremenjenih fizikalnih in kemičnih pogojev **S:** drugotnína, kristalínik, metamórfik, metamórfit

metamórfni fácies -ega -a m različne metamorfne kamnine, ki so med metamorfozo v določenem območju tlaka in temperature dosegle kemično ravnotežje, pri katerem so stabilni značilni minerali

metamórfni skrílavec -ega -vca m vsaka od metamorfnihih kamnin, ki se cepi v skrile, npr. blestnik, filit, zeleni skrilavec **S:** skrílavec

metamorfóza -e ž mineralno, kemično in/ali strukturno spreminjanje kamnin, navadno pri zvišanem tlaku in temperaturi v globljih delih litosfere **S:** metamorfízem, preobrázba **PRIM.:** diagenéza, preperévanje

metán -a m brezbarven plin, aciklični ogljikovodik, ki je ob nafti in premogu v Zemljini skorji **S:** jámski plín, močvírski plín

- métasilikát** -a m *neustr.* silikat iz opuščene klasi-fikacije mineralov, sol metasilicijeve kisline
- metasóm** -a m zadnji del opistosoma pri neka-terih pajkovcih in rakih
- métasomatóza** -e ž proces istočasnega razta-pljanja in kristaljenja, pri čemer so na novo nastali minerali delno ali povsem različne kemične sestave od mineralov, iz katerih so nastali **S**: pirometasomatóza
- métasomátski mineral** -ega -a m mineral, na-stal s metasomatozo
- metastóm** -a m **1.** dvodelna ustnica pri rakih **2.** spodnji del požiralnika pri stonogah
- metatarzálna kóst** -e kósti ž vsaka od kosti med tarzusom in falangami pri večini vreten-čarjev **S**: métatárzus, stopálnica
- métatárzus** -a m → metatarzálna kóst, stopál-nica
- métatéksa** -e ž nizka stopnja anatekse z delnim taljenjem
- metazój** -a m večcelična žival, ki ima celice združene v tkiva in razvit živčni sistem
- meteorít** -a m zunajzemeljsko telo, ki izvira iz asteroidnega pasu in katerega večji ali manjši deli padejo tudi na Zemljo
- meteorítsko stéklo** -ega -a s črna, siva, zelena steklasta kamnina, nastala ob trku meteorita z Zemljino kamnino **PRIM.:** moldavít, tektít
- meteorolóška kárta** -e -e ž grafični prikaz količin in polj zračnega tlaka in temperatur, ki so v atmosferi na približno vzporednih plo-skvah
- meteórska vóda** -e -e ž atmosferska voda, ki pade na Zemljino površje **S**: padavine
- meteórski izvòr** -ega izvòra m izvor mineralov, vode in fizikalnih pojavov, ki so nastali zuna-j Zemlje, npr. meteorsko železo **P**: telúrski izvòr
- meteórsko želézo** -ega -a m samorodno žele-zo meteorskega izvora, ki ima primesi niklja, kobalta, mangana in drugih elementov **S**: iz-podnébniško želézo **PRIM.:** telúrsko želézo
- metóda fáznega kontrásta** -e -- -- ž **1.** mikro-skopska metoda za določanje zelo drobnih delcev, npr. mineralov glin, ki temelji na po-javu, da svetloba pri prehodu skozi snovi z različnim lomnim količnikom spremeni fazno razliko **S**: fázni kontrást (1) **2.** mikroskopska metoda za opazovanje nanoplanktona **S**: fá-zni kontrást (2)
- metóda Fedorova** -e -- [fjódorova] ž preisko-vanje mineralov s Fedorovovim mikrosko-pom **S**: Fedorovova metóda
- metóda konvergéntne svetlòbe** -e --- ž *neustr.* → konoskópska metóda
- metóda navídezne eléktrične upórnosti** -e -- -- -- ž geofizikalna prospekcijska metoda, pri kateri se z uporabo umetnega električne-ga polja dobijo z upornostnim sondiranjem rezultati v vertikalni smeri, v horizontalni smeri pa se v izbrani globini izvede električ-no kartiranje **S**: eléktrična metóda, navídezna specifična upórnost
- metóda pogrézanja v tekočino** -e -- -- -- ž *neustr.* → imerzijska metóda
- metóda popólnege odbòja** -e -- -- -- ž metoda za določanje lomnega količnika minerala z re-fraktometrom **S**: metóda totalne refleksiije
- metóda téžkih tekočín** -e -- -- -- ž ločevanje tež-kih mineralov od drugih mineralov ali mikro-fosilov s pomočjo težkih tekočin
- metóda totalne refleksiije** -e -- -- -- ž metoda za določanje lomnega količnika minerala z re-fraktometrom **S**: metóda popólnege odbòja
- mézcóna** -e ž del Zemljinega plašča med sre-dnjim Zemljinim plaščem in zunanjim Ze-mljinim jedrom, ki je iz homogene mafične magme in sega do globine okoli 2900 km **S**: mézofséra, spódnji Zémjlín plášč
- mézodêrm** -a m srednja telesna plast pri žival-skem zarodku
- mézoderinálna kóst** -e kósti ž kost, nastala iz mezoderma
- mézodézmična snòv** -e snóvi ž → anizodéz-mična snòv
- mezofítik** -a m obdobje razvoja rastlinstva od perma do krede, v katerem so prevladovale golosemenke
- mezofítska flóra** -e -e ž flora golosemenk iz mezofitika
- mézofosílni krás** -ega -a m kras, na katerem so se procesi zakrasevanja začasno ustavili **S**: mézokrás **PRIM.:** kénokrás
- mézozeosínklinála** -e ž *zastar.* geosínklinála iz mezozoika
- mezohíp** -a m (rod, lat. *Mesohippus*) listojedi pred-nik konja s tremi prsti na sprednjih in štirimi na zadnjih okončinah, z brahiodontnimi zob-mi in začetno molarizacijo premolarjev, ki je živel v spodnjem oligocenu **S**: gózdni kònj
- mézokárst** -a m *neustr.* → mézofosílni krás, mézokrás
- mézokimêrijska orogenétska fáza** -e -e -e ž orogenetska faza alpinidske orogeneze v liasu
- mézokimêrijsko gúbanje** -ega -a s orogenet-

ska faza alpinidske orogeneze na meji jure in krede **S:** mládokimêrijska orogenétska fáza

mézokrás -a m kras, na katerem so se procesi zakrasevanja začasno ustavili **S:** mézofosilni krás **PRIM.:** kénokrás

mézokristálna snôv -e snoví ž *zastar.* → hípo-kristálna snôv

mezolít -a m **1.** brezbarven, bel do rumenkast monoklinski natrijev kalcijev zeolit **2. neutr.** → mezolítik, srédnja kaména dôba

mezolítik -a m obdobje med paleolitikom in neolitikom od 8000 let pr. n. š. do 4000 let pr. n. š., v katerem se pojavita prva lončena posoda in pes kot prva udomačena žival **S:** srédnja kaména dôba

mézopelagiál -a m srednja plast morske vode v pelagialu od okoli 100 m do okoli 1000 m globine

mézoproterozóik -a m eratem med 1,6 do ene milijarde let

mézosféra -e ž del Zemljinega plašča med srednjim Zemljinim plaščem in zunanjim Zemljinim jedrom, ki je iz homogene mafíčne magme in sega do globine okoli 2900 km **S:** mézocóna, spódnji Zêmljin plášč

mézosiderít -a m brečast meteorit z drobci piroksenov in kalcijevih plagioklazov in z nikljevo-železovim vezivom **S:** grahamít (2)

mézotermálno nahajališče -ega -a s hidrotermalno nahajališče mineralnih surovin, ki je nastalo v precejšnji globini pri temperaturi 200 °C do 300 °C

mezozóik -a m era med paleozoikom in kenozoikom, ki obsega tri periode, v kateri se je začela alpidiska orogeneza in razvoj kritosemenk, sesalcev ter ptičev **S:** geolóški srédnji vék, srédnji zêmeljski vék

Mežiški tektónski járek -ega -ega -rka m tektonski jarek, zapolnjen z miocenskimi in pliocenskimi sedimenti na staropaleozojski podlagi, ki se razprostira med Severnimi Karavankami na jugu in Strojno na severu in poteka na zahodu od Mežice in Leš preko Homa in Kotelj na vzhodu

mg/t [mægə na tə in emgé na té] m simbol (miligram na tono) enota za predstavljanje zelo majhnih količin elementov (2, 3) v kamnini ali rudi, izražena v miligramih **S:** ppb

miacídi -ov m mn. (družina, lat. Miacidae) majhni gozdni mesojedi sesalci, predniki današnjih zveri, z razvitimi derači, ki so živeli v paleocenu in eocenu

miargirít -a m črn do jekleno siv monoklinski mineral, srebrov antimonov sulfid

miarolítška tekstúra -e -e ž preraščanje kristalov v družji **S:** drúzasta tekstúra

miaskít -a m biotitov nefelinov sienit z oligoklazom in mikropertitom

mícija -e ž (rod, lat. *Mizzia*) dazikladaceja s kroglastimi členki in z opno zaprtimi prostori za asimilatorje, ki je živel v permu

migetálka -e ž nitast izrastek, ki služi za premlakanje in privabljanje hrane **S:** cílij, cílium

migetálkarji -ev m mn. (deblo, lat. Ciliata) praživali, katerih telo je pokrito z migetalkami **S:** ciliáti

mígma -e ž zmes trdne kamnine in taline **PRIM.:** migmatít

migmatít -a m sestavljena metamorfna kamnina, nastala z delnim taljenjem in ponovnim kristaljenjem magmatskih in metamorfnih kamnin **PRIM.:** arterít, mígma

migmatizácija -e ž proces nastajanja migmatitov

migrácija mineralnih raztopín -e -- -- ž prehajanje mineralnih raztopin iz magme, matičnih kamnin v sekundarno nahajališče

migrácija náfte -e -- ž prehajanje nafte iz matične kamnine v sekundarno nahajališče

mikrinít -a m neprozoren, zelo drobnozrnat maceral brez rastlinske strukture iz skupine inertinita

mikrít -a m apnenec z zrnji kalcita, manjšimi od 0,004 mm **S:** gósti apnének (2), mikrítini apnének

mikrítini apnének -ega -nca m → mikrít

mikrób -a m → míkroorganizem

mikrobiocenóza -e ž biocenoza mikroorganizmov

mikrobiostratigrafíja -e ž biostratigrafíja, ki razvršča plasti po starosti glede na mikrofosile

mikroelemént -ênta m **1.** prvina, ki v mineralu ali kamnini ni bistvena, vendar je z manj kot 1 % vključena v strukturo minerala ali adsorbirana na njegovi površini **S:** slédna prvína (1) **2.** prvina, ki se v majhnih količinah pojavlja v rastlinskih ali živalskih tkivih in je zanje fiziološko pomembna **S:** slédna prvína (2)

mikroevolúcija -e ž evolucija, ki se odraža z majhnimi spremembami v razvoju organizmov

mikrofácies -a m facies, določen na osnovi vsebine in razporeditve mikrofosilov v kamnini

mikrofávna -e ž **1.** žival, ki je manjša od 2 mm **2.** → mikromamálije

mikrofil -a m **1.** ozek in dolg list pri rastlinah,

- ki ima samo eno nerazvejeno žilo, npr. pri lišičjakovcih **2.** stranski izrastek makrofila pri praprotilih **S:** pínula (1)
- míkróflóra** -e ž rastlinski organizem, ki je manjši od 2 mm
- míkróforaminífera** -e ž foraminifera s hišico, manjšo od 2 mm **S:** mála foraminifera
- míkrófosíl** -a m fosil, ki je manjši od 2 mm
- míkrógúbe** -úb ž mn. *neustr.* → fríkcíjske gúbe, vléčne gúbe
- míkróklín** -a m bel, rožnat ali zelen triklnski kalijev glinenec
- míkróklínov granít** -ega -a m granit, v katerem med glinenci prevladuje mikroklin
- míkrókristálna kamnína** -e -e ž kamnina, v kateri so sestavine prepoznavne s polarizacijskim mikroskopom **S:** gósta kamnína **PRIM.:** afanítska kamnína, kríptokristálna kamnína
- míkrókristálna struktúra** -e -e ž struktura kaminine, v kateri so sestavine prepoznavne s polarizacijskim mikroskopom **PRIM.:** afanítska struktúra, kríptokristálna struktúra
- míkrókristálni minerál** -ega -a m mineral, v katerem so kristali vidni s polarizacijskim mikroskopom, npr. mikrokristalni kremen
- míkrólít** -a m **1.** majhen kristal, ki je viden le pod mikroskopom v polarizirani svetlobi in se mu lahko določijo nekatere optične lastnosti **PRIM.:** kristalít **2.** orodje iz kamene dobe, navadno manjše od 1 cm
- míkrólítotíp** -a m značilna združba maceralov, ki se določi pod mikroskopom, npr. ksilit
- míkrómamálije** -ij ž mn. majhni sesalci, pri katerih se okostje določa pod mikroskopom **S:** míkrófávna (2)
- míkróorganizem** -zma m organizem, viden pod mikroskopom, npr. bakterije, virusi, enocelične alge, protozoji **S:** míkrób
- míkrópaleontologíja** -e ž področje paleontologije, ki obravnava mikrofosile
- míkrópertít** -a m pertit z zelo drobno vraščenim albitom v kalijevem glinencu, katerega struktura je vidna le pod mikroskopom
- míkróplánkton** -a m plankton, ki je manjši od 2 mm
- míkróplóšča** -e ž majhna litosferska plošča, npr. Jadranska plošča
- míkrorajonizácija** -e ž opredelitev geoloških in geofizikalnih dejavnikov na določenem ožjem območju
- míkróséizmíčni nemír** -ega -a m rahlo tresenje tal zaradi človekove dejavnosti, npr. promet, industrija **S:** míkróséizmíčni trémor
- míkróséizmíčni potrès** -ega -ésa m potres, ki ga zaznajo samo seizmometri
- míkróséizmíčni trémor** -ega -ja m → míkróséizmíčni nemír
- míkróséizmíčno obmóčje** -ega -a s območje, na katerem zaznajo seizmično valovanje samo seizmometri
- míkróséizmíčno valóvanje** -ega -a s potresno valovanje, ki ga zaznajo samo seizmometri
- míkrósférična generácija** -e -e ž nespolna generacija pri foraminiferah z majhno začetno kamrico in veliko hišico **S:** B-generácija, B-oblíka, generácija B, oblíka B, shizónt **P:** Á-generácija
- míkróskléra** -e ž drobna kremenična ali kalcitna spikula pri spužvah
- míkrósklerométer** -tra m priprava za merjenje mikrotrdote mineralov, sestavljena iz mikroskopa, diamantne konice in uteži
- míkróskóp** -a m optična priprava za opazovanje povečane slike majhnih predmetov
- míkróskóp Fedorova** -a -- [fjódorova] m mikroskop z vrtljivo mizico, ki jo je mogoče sukati okrog treh med seboj pravokotnih osi **S:** Fedorovov mikroskop
- míkróskópični preparát** -ega -a m *neustr.* → mikroskópski preparát
- míkróskópska mízica** -e -e ž okrogla vrtljiva ali oglata plošča, pritrjena na mikroskop, na katero se položi mikroskopski preparat
- míkróskópski opis** -ega -a m opis vzorca kaminine, minerala ali fosila s pomočjo mikroskopa
- míkróskópski preparát** -ega -a m **1.** zbrušen in poliran košček minerala, združbe mineralov ali kovin za opazovanje v odsevni svetlobi **S:** obrúsek, rúdni obrúsek **2.** kamnina, zbrušena do debeline 0,03 mm, nalepljena na objektno steklo in prekrita s krovnim steklom **S:** petrográfski preparát, petrográfski zbrúsek **3.** do presevnosti zbrušena sedimentna kamnina za opazovanje fosilov **S:** paleontolóški zbrúsek
- míkróskópsko raziskóvanje rúd** -ega -a -- s raziskovanje rudnih mineralov z mikroskopom z odsevno svetlóbó
- míkróskóp s presévnó svetlóbó** -a -- -- -- m polarizacijski mikroskop za opazovanje presevnih mineralov, npr. silikatov **S:** petrográfski mikroskop
- míkróskóp z odsévnó svetlóbó** -a -- -- -- m polarizacijski mikroskop za preiskovanje nepresevnih mineralov, npr. sulfidov, prvin, zlitin, keramike **S:** halkográfski mikroskop, rúdni mikroskop

mikrosparít -a m apnenec z zrnci kalcita s premerom od 0,05 mm do 0,004 mm **S:** gósti apnenec (1), jedrnáti apnenec, mikrosparítни apnenec

mikrosparítни apnenec -ega -nca m → mikrosparít

mikrospóra -e ž spora, ki se po velikosti loči od drugih večjih spor pri istem osebku **P:** mákrospóra **PRIM.:** mégaspóra

mikrosporángij -a m sporangij z mikrospora-mi

mikrostratigrafija -e ž stratigrafija najmanjših delov geološke formacije

mikrotektónski razvòj -ega -òja m → struktúr-na petrologija

mikrotóm -a m priprava z ostrim rezilom za rezanje prosojnih lističev tkiv

mikrotrdòta -e ž trdota mineralov, določena z merjenjem vtiska diamanta v mineral pod mikroskopom, npr. Vickersova trdota

milácij -a m → milazzij

Milánkovičevi cíklusi -ih -ov m mn. ciklično menjavanje rotacije in krožnice Zemlje, ki povzročá klimatske spremembe

milazzij -a [milácij] tudi milácij -a m stopnja srednjega pleistocena med sicilijem in tyrhenijem v mediteranskem razvoju

miliolída -e ž (rod, lat. *Miliolida*) foraminifera s porcelanasto neperforirano kalcitno hišico, ki ima v prerezu večinoma pentljasto razporejene kamrice in živi od krede dalje

miliolidni apnenec -ega -nca m apnenec, ki vsebuje ostanke miliolid

Míller-Bravaisov índeks -ega -a [Bravêjev] m simbol ploskve v trigonalnem in heksagonalnem kristalografskem sistemu **S:** Bravaisov símból **PRIM.:** símból plòskve

millerít -a m zlato kovinski heksagonalni mineral, nikljev sulfid

Míllerjev índeks -ega -a m → símból plòskve

mílni kámen -ega -mna m svetel monoklinski natrijev kalcijev magnezijev glineni mineral iz skupine montmorillonita **S:** bowlingit, saponít

milonít -a m drobnobrečasta kamnina, nastala po tektonskih procesih ob prelomih

milonítizírana kamnína -e -e ž → milonítna kamnína

milonítna bréča -e -e ž → tektónska bréča

milonítna cóna -e -e ž pas tektonsko močno zdobljenih kamnin

milonítna kamnína -e -e ž tektonsko zdobljena kamnina, npr. milonitni dolomit, milonitni gnajs **S:** milonítizírana kamnína

milonítna tekstúra -e -e ž brečasta tekstura milonitov

milonítška cóna -e -e ž *neustr.* → milonítna cóna

milonítška kamnína -e -e ž *neustr.* → milonítna kamnína

milonítški skrílavec -ega -vca m → filonít

mimetezít -a m rumen heksagonalni mineral, svinčev klorov arzenat

mimétski kristál -ega -a m dvojček ali deformiran kristal, ki kaže višjo simetrijo, kot je značilna za obravnvani mineral, npr. aragonitni trojček **S:** navidezni kristál

mimétsko teserálni kristál -- -ega -a m *zastar.* navidezno kubični kristal zaradi dvojčičnega zraščanja ali skoraj enakih kristalografskih osi, npr. levcit

míndel -a m → míndelska hládna dòba, míndelski glaciál

míndelska hládna dòba -e -e -e ž stopnja med gúnško-míndelskim in míndelsko-ríškim interglacialom v Alpah **S:** míndel, míndelski glaciál

míndelski glaciál -ega -a m stopnja med gúnško-míndelskim in míndelsko-ríškim interglacialom v Alpah **S:** míndel, míndelska hládna dòba

míndelsko-ríška tòpla dòba -e -e -e ž stopnja med míndelskim in ríškim glacialom v Alpah **S:** míndelsko-ríški interglaciál

míndelsko-ríški interglaciál -ega -a m stopnja med míndelskim in ríškim glacialom v Alpah **S:** míndelsko-ríška tòpla dòba

minerál -a m naravna trdna anorganska snov s stalno kemično sestavo in navadno urejeno notranjo zgradbo **S:** narávni minerál, rudnína

mineráli glín -ov -- m mn. minerali, ki sestavljajo glino, npr. glineni mineral, kremen, glineni, kalcit, klorit **PRIM.:** glinéni minerál (1)

mineralizácija -e ž **1.** proces nastajanja mineralov v Zemljini skorji **S:** orúdenje (1) **2.** nakopičenje mineralov v Zemljini skorji **S:** orúdenje (2)

mineralizácijska fáza -e -e ž čas kristalizacije mineralov iz taline ali raztopine

mineralizátor -ja m plin ali tekočina, ki povzročá kristalizacijo mineralov **PRIM.:** katalizátor

mineralizírana cóna -e -e ž ozemlje z bolj ali manj razpršenimi nahajališči enega ali več mineralov **S:** orúdena cóna, orúdeni pás **PRIM.:** rudonòšna cóna

minerálna asociácija -e -e ž združba mineralov, ki imajo enak način nastanka ali nastopanja v Zemljini skorji

minerálna paragenéza -e -e ž *neustr.* → paragenéza mineralov

minerálna primés -e primési ž mineral, ki ga kamnina vsebuje do 1 % in ne spremeni njenih značilnih lastnosti **S:** akcesórni mineral, primésni mineral

minerálna raztopina -e -e ž raztopina v Zemljini skorji, iz katere se lahko izločajo minerali

minerálna sestáva -e -e ž vrsta in množina mineralov v kamnini

minerálna surovína -e -e ž ruda, zemeljski plin, nafta, premog, mineralna, termalna in pitna voda, ki imajo gospodarski pomen

minerálna talína -e -e ž talina dveh ali več mineralov, iz katere se pri določenih pogojih v zelo kratkem ali daljšem časovnem zaporedju izločajo posamezni minerali

minerálna vóda -e -e ž voda, ki vsebuje večje količine raztopljenih mineralov in/ali plinov **S:** rudníca, slátina

minerálna vólna -e -e ž izolacijski material, ki je izdelan iz staljenih in v tanka vlakna razpihianih mafíčnih magmatskih kamnin **S:** kaména vólna

minerální fácies -ega -a m *neustr.* → paragenéza mineralov (2)

minerální pések -ega -ska m pesek, ki vsebuje večje količine enega minerala in se lahko gospodarsko izkorišča

minerální razkólek -ega -lka m → razkólno kristál

minerálno ólje -ega -a s → náfta

minerálno zrnó -ega -a s → zrnó (1)

mineralóg -a m strokovnjak za mineralogijo

mineralogíja -e ž področje geologije, ki proučuje kemično sestavo, strukturo, nastanek in spremembe mineralov **S:** rudninoslóvje

mineraloíd -a m naravna anorganska snov, ki ni trdna, nima strukture in ni opredeljena kot mineral, npr. gelasta snov

mineralóška klasifikácija -e -e ž → klasifikácija mineralov, sistemátika mineralov

mineralóška raziskáva -e -e ž uporaba različnih metod za določanje lastnosti mineralov

mineralóška sistemátika -e -e ž → klasifikácija mineralov, sistemátika mineralov

minéta -e ž lamprofir dioritske skupine z vtrošniki biotita in osnovo iz biotita in alkalnih glincev

mínij -a m rdeč tetragonalni mineral, svinčev oksid **S:** mínium

minimální vodostáj -ega -a m vodostaj, ki še zagotavlja normalno življenje v vodnem telesu ali njegovo gospodarsko izrabo

mínium -a m → mínij

minnessotaít -a m triklinski mineral, železov magnezijev listasti hidroksid silikat, izomorfen z lojevcem

miocén -a m serija starejšega neogena med oligocenom in pliocenom

miofória -e ž (rod, lat. *Myophoria*) školjka s shizodontnim sklepom in tremi izrazitimi rebri na površini, ki je živel v triasu

miofórna plóščica -e -e ž ploščica ob sklepu, na katero se pritrjuje mišica pri nekaterih školjkah

miofórna régija -e -e ž del lupine pri školjkah, kamor se pritrjujejo sklepne mišice

miogeoklína -e ž območje ortogeokline brez inicialnega magmatizma **S:** miogeosinklinála

miogeosinklinála -e ž → miogeoklína

miogipsína -e ž (rod, lat. *Miogypsina*) foraminifera z diskasto hišico in značilnimi ekvatorialnimi kamricami, ki je živel v zgornjem oligocenu in spodnjem miocenu

miohíp -a m (rod, lat. *Miohippus*) razvojna stopnja konja s tremi prsti, ki je živel v oligocenu

mióstrakum -a m spodnja karbonatna plast lupine ali hišice pri mehkužcih, ki jo izloča notranji plaščni epitel **S:** bíserna mática, hipóstrakum

mírabilit -a m svetlorumen monoklinski mineral, natrijev vodni sulfat **S:** Gláuberjeva sòl

mírmekít -a m ortoklaz z mirmekitsko strukturo

mírmekítska struktúra -e -e ž struktura alkalnih glincev, ki so preraščeni s kremenom v črvičasti obliki

mirujóča vóda -e -e ž voda, ki miruje v vodni akumulaciji na Zemljinem površju **S:** stojéča vóda

mirujóči pláz -ega plazú m plaz, ki trenutno miruje, vendar se lahko ob ustreznih pogojih ponovno aktivira

mississípij -a m serija spodnjega karbona v Severni Ameriki med zgornjim devonom in zgornjim karbonom

misurít -a m alkalna peridotitska globočnina z levcitom in od 60 % do 90 % piroksenov in olivina

míšična apofíza -e -e ž odebeljeni del školjčne lupine, na katerem je prirasla zapiralna mišica **S:** míšični odtísek

míšični odtísek -ega -ska m odebeljeni del školjčne lupine, na katerem je prirasla zapiralna mišica **S:** míšična apofíza

Mišjedólski prelòm -ega -óma m prelom v di-

narski smeri od Ljubljanskega barja na severozahodu do Sodražice na jugovzhodu

mítilus -a m (rod, lat. *Mytilus*) podolgovata dizodontna školjka brez površinske ornamentacije, ki živi od triasa dalje

mívka -e ž *ljudsko* melj in pesek

mízasta góra -e -e ž gora z izravnanim vrhom, nastala najpogosteje iz vulkanskih kamnin pod morjem ali pod ledom

mízica Fedorova -e -- [fjódorova] ž → univerzálna mízica

mláda salairska orogenétska fáza -e -e -e -e [salérska] ž orogenetska fáza v zgornjem kambriju **S:** sárdijska orogenétska fáza

mládi krás -ega -a m kraško površje na začetku zakrasevanja kamnin

mládo... v *zloženkah* pri poimenovanju vsake od geoloških dob pomeni, da je ta po nastanku najmanj oddaljena od sedanjosti, npr. mlado-paleozoik

mládoavstroalpinídsko orogenétska fáza -e -e -e ž orogenetska fáza alpinidske orogeneze med berriasijem in aptijem

mládokimérijška orogenétska fáza -e -e -e ž orogenetska fáza alpinidske orogeneze na meji jure in krede **S:** mézokimérijško gúbanje

mládo paleozóik -a m *zastar.* najmlajši del paleozoika, ki obsega karbon in perm

mladótna vóda -e -e ž *zastar.* → juvenilna vóda, prvótna vóda

mládoterciárni zmík -ega -a m zmični prelom v miocenu ali pliocenu

mlájša kaména dóba -e -e -e ž obdobje med mezolitimom in bronasto dobo od 4000 let pr. n. š. do 2000 let pr. n. š., v katerem kameno orodje polirajo, izdelujejo keramično posodo, razvijejo poljedelstvo, udomačijo govedo in drobnico **S:** neolítik

mlájše... v *zloženkah* pri poimenovanju vsake od geoloških dob pomeni, da je ta po nastanku najmanj oddaljena od sedanjosti, npr. mlajšepaleozojski

mlájši -a -e prid. ki pri poimenovanju vsake od geoloških dob pomeni, da je ta po nastanku najmanj oddaljena od sedanjosti, npr. mlajši dryas, trias, pleistocen **S:** najmlájši, zgórnji

mlájši dryas -ega -a [drías] m zadnja hladna faza poznega glaciala v srednji Evropi

mléčni opál -ega -a m prosojen bel opal

mlékovec -vca m kristalni kremen, mlečno bel zaradi drobnih vključkov tekočine

mnogobárvnost -i ž *zastar.* → pleokróizem, polikróizem

mnogolíčnost -i ž *zastar.* → polimorfízem (1)

mnogoplóskveni lík -ega -a m *zastar.* → poliéder, poliédrični lík

mnogoščetínici -ev m mn. (razred, lat. Polychaeta) mnogočlenarji, ki se lahko prosto gibljejo ali so s cevko pritrjeni na podlago, imajo številne dvovejnate ekstremitete in živijo od kambrija dalje

mnogozlóžni dvójček -ega -čka m *zastar.* → polisintétski dvójček, sestávljeni dvójček

mnogozlóžnost -i ž *zastar.* večkratna simetrija v dvojkkih **S:** polisimetrija

močila -íl s mn. skupina, navadno kraških izvirov na robu doline, ki povzročajo vlažen svet

móčni reliéf -ega -a m relief minerala, ki se do loča v imerzijski tekočini ali kanadskem balzamu in ima lomni količnik med 1,65 in 1,75 ali med 1,43 in 1,33

móč potrésa moči -- ž mera za sproščeno energijo v potresnem žarišču, ki se izračuna iz največje amplitude valovanja in oddaljenosti od hipocentra **S:** magnítuda potrésa

močvírje -a s mokro ozemlje, kjer je gladina podtalnice tik pod površino ali celo na površini

močvírjevec -vca m *zastar.* → barjánska rúda, barjánska želézova rúda

močvírské ciprése -ih -és ž mn. (družina, lat. *Ta-ksodiaceae*) orjaški iglavci, ki živijo od mezozoika dalje

močvírski plín -ega -a m brezbarven plin, aciklični ogljikovodik, ki je ob nafti in premogu v Zemljini skorji **S:** jámski plín, metán

modálna sestáva -e -e ž količina in vrsta mineralov v kamnini, ki se dajo določiti pod mikroskopom

modérni člóvek -ega -éka m (vrsta, lat. *Homo sapiens*) sedanja oblika v razvojnem nizu človeka, ki se je pojavila pred približno 100.000 leti **S:** sodóbní člóvek

modióla -e ž (rod, lat. *Modiola*) podolgovata od 6 cm do 10 cm dolga školjka z gladko zunanjo površino in dizodontnim sklepom, ki živi od krede dalje

módra gálica -e -e ž moder trikliniski mineral, vodni bakrov sulfat **S:** bákrova gálica, hal-kantít

módrí azbést -ega -a m azbest monoklinskega amfibola riebeckita **S:** krokidolít

módrí bakréneec -ega -nca m *zastar.* → azurít

módrí beríl -ega -a m → akvamarín

módrí múlž -ega -a m globokomorski mulj s piritom

módro bláto -ega -a s *neustr.* → módri múlj
módrozelêne álge -ih álg ž *zastar.* → cianofiti, módrozelêne cepljívke
módrozelêne cepljívke -ih -ívkl ž mn. (oddelek, lat. Cyanophyta) kopne, morske ali sladkovodne cepljívke, ki imajo poleg klorofila tudi módro barvilo **S:** cianofiti, módrozelêne álge
módul elástičnosti -a -- m → próžnostni módul
moféta -e ž odprtina, iz katere izhajajo ogljikov dioksid, dušik, kisik vulkanskega porekla
mogôta -e ž kopa karbonatnih kamnin, značilna za tropski kras
Móho -- m okrajš. (Mohorovičič) → Mohorovičičeva diskontinuitéta, Mohorovičičev preslédek
Mohole načrt -- -a [mohól] m → Móho načrt
Móho načrt -- -a m načrt, da bi pod oceanom prevrtali Zemljino skorjo do Mohorovičičeve diskontinuitete **S:** Mohole načrt
Mohorovičičeva diskontinuitéta -e -e ž (okrajš. Moho) meja med Zemljino skorjo in Zemljinim plaščem **S:** Móho, Mohorovičičev preslédek
Mohorovičičev preslédek -ega -dka m (okrajš. Moho) meja med Zemljino skorjo in Zemljinim plaščem **S:** Móho, Mohorovičičeva diskontinuitéta
Mohsova trdôtna léstvica -e -e -e [mósova] ž deset stopenj, ki označujejo relativno trdoto mineralov **S:** trdôtna léstvica
moissanit -a [moasanít] m črn trigonalni, heksagonalni ali kubični meteorski mineral, silicijev karbid **S:** karborúnd (1)
Mójstrovški prelóm -ega -ôma m prelom v zagrebški smeri, ki poteka od Bovca na jugozahodu do Pišnice na severovzhodu
Mokriška antiklinála -e -e ž mezozojska antiklinála na območju Mokrice v Kamniško-Savinjskih Alpah
môkri zémeljski plín -ega -ega -a m zemeljski plin, ki vsebuje tekoče ogljikovodike
Mokrónoško nagúbano obmóčje -ega -ega -a s območje iz triasnih kamnin, ki se razprostira severozahodno od Mokronoga
molár -ja m vsak od zob v zadnjem delu čeljusti pri sesalcih **S:** kóčnik, melják
molarizácija -e ž spreminjanje premolarjev v molarje med filogenetskimi razvojem nekaterih kopitarjev, npr. pri pliohipu
molása -e ž **1.** zaporedje konglomerata, peščenjaka in skrilavih glinavcev, nastalo po alpinidski orogenezi **PRIM.:** flíš, šlír **2.** → molásni bazén

molásna fáza -e -e ž fáza, v kateri so se odlagale molasne usedline
molásna kotlína -e -e ž → molása (2), molásni bazén
molásna usedlína -e -e ž usedlina rek ali jezer, nastala zaradi erozije novo nastalih gorstev
molásni bazén -ega -a m alpski bazen, zapolnjen s terciarnimi usedlinami, nastal po koncu orogeneze **S:** molása (2), molásna kotlína
moldavít -a m prosojno temno zeleno meteoritsko steklo **PRIM.:** tektít
molekulárna véz -e vezí ž *neustr.* → molékulška véz
molékulška dispèrna fáza -e -e -e ž disperzna fáza z delci, manjšimi od 1 µm
molékulška véz -e vezí ž šibka kemična vez, ki nastane zaradi elektrostatične privlačnosti med molekulami v plinastih, tekočih in trdnih snoveh **S:** van der Waalsova véz
molékulška vóda -e -e ž → kristálna vóda
molibdenít -a m modrikast kovinsko bel heksagonalni ali trigonalni mineral, molibdenov sulfid **S:** molibdénov sijájnik
molibdénova ókra -e -e ž *zastar.* → molibdít
molibdénov sijájnik -ega -a m → molibdenít
molibdít -a m rumenkast rombični mineral, molibdenov oksid **S:** molibdénova ókra
molúski -ov m mn. (deblo, lat. Mollusca) nevretenčarji z nečlenjenim telesom, na katerem se da ločiti glavo, nogo, telo in plašč, ki navadno izločajo aragonitno ali kalcitno lupino **S:** mehkušci
monacít -a tudi monazít -a m rumen do rjav ali rdečkast monoklinski mineral, cerijev lantanov neodimov fosfat **S:** kriptomít
monacítни pések -ega -ska m mineralni pesek z monacitom
monastíríj -a m stopnja mlajšega pleistocena med tirhenijem in nizzijem v mediteranskem razvoju
monazít -a m → monacít
monchiquit -a [mončikít] m alkalni lamprofir gabske skupine z vtrošniki olivina in piroksena ter steklasto osnovo z analcimom, levcitom in nefelinom
monofilétska skupína -e -e ž biološka skupina, ki izhaja iz enega prednika **P:** polifilétska skupína
monofilétski razvòj -ega -ôja m razvoj skupine živali, ki izhaja iz več kot enega skupnega prednika **P:** polifilétski razvòj
mónoglaciálna teoríja -e -e ž teorija o obstajanju enega glaciala v pleistocenu
monograptus -a m (rod, lat. *Monograptus*) graptolit

s tekami, nanizanimi v eni vrsti, s spiralnim, ravnim ali upognjenim rabdozomom, ki je živel od silurja do spodnjega devona

monoklína -e ž guba med vzporednimi plastmi, ki je na pregibu navadno tanjša **S**: fleksúra, kolénasta gúba, kolénčasta gúba, monoklinála

monoklinála -e ž → fleksúra, kolénčasta gúba, monoklína

monoklínska hémiprizmátska brèzósna vřsta simetrije -e -e -e -- ž (simbol m) vrsta simetrije, ki ima eno ravnino simetrije **S**: ànaksiálna vřsta simetrije, ànaksiální rázred, ànaksiální rázred simetrije, brèzósna vřsta simetrije, hémiprizmátska brèzósna simetrija

monoklínska hémiprizmátska ósna vřsta simetrije -e -e -e -- ž (simbol 2) vrsta simetrije, ki ima eno dvořteveno os **S**: aksiálna vřsta simetrije, aksiální rázred, aksiální rázred simetrije, hemiprizmátska ósna simetrija, ósna vřsta simetrije

monoklínska prizma -e -e ž prizma, nastala zaradi dvořtevene osi in nanjo pravokotne ravnine simetrije

monoklínska prizmátska vřsta simetrije -e -e -e -- ž (simbol 2/m) vrsta simetrije, ki ima dvořteveno os in pravokotno nanjo ravnino simetrije

monoklínska singonija -e -e ž kristalografski sistem s tremi različno dolgimi kristalografskimi osmi, z dvema pravima kotoma in enim različnim kotom med osmi **S**: monoklínski kristalografski systém

monoklínski kristální systém -ega -ega -a m *neustr.* → monoklínska singonija, monoklínski kristalografski systém

monoklínski kristalografski systém -ega -ega -a m kristalografski sistem s tremi različno dolgimi kristalografskimi osmi, z dvema pravima kotoma in enim različnim kotom med osmi **S**: monoklínska singonija

monoklínski minerál -ega -a m mineral, ki kristali v monoklínskem kristalografskem sistemu

mónokromátor -ja m v *optiki* filter, mreža ali prizma, ki prepuřča svetlobo ene valovne dolžine

mónokromátska svetlôba -e -e ž svetloba z določeno valovno dolžino **S**: ênobárvna svetlôba, mónokromátsko žárkovje

mónokromátsko žárkovje -ega -a s → ênobárvna svetlôba, mónokromátska svetlôba

monolétna spóra -e -e ž spora z eno lezuro, ki je nastala v tetragonalni tetradi

monolétní pêlod -ega -óda m pelod z eno lezuro, ki je nastala v tetragonalni tetradi

monometálno rudířçe -ega -a s nahajaliřçe samo ene kovinske mineralne surovine

monomiárijja -e ž školjka s samo enim miřičnim odtiskom na loputi

monomíktní konglomerát -ega -a m konglomerat s prodniki iz iste vrste kamnin ali mineralov, npr. apnenčev konglomerat **PRIM.:** polimíktní konglomerát

mónominerálna kamnína -e -e ž kamnina iz zrn enega minerala, npr. marmor **S**: ênolčna kamnína, ênominerálna kamnína

mónominerálno zřno -ega -a s → zřno (1)

monoplakófori -ov m mn. (razred, lat. Monoplacophora) mehkužci z enojno lupino, ki jih pokriva v obliki kape in živijo od paleozoika dalje

monótis -a m (rod, lat. *Monotis*) rebrasta dizodontna školjka s premerom do 8 cm, ki je živel v triasu

monotropija -e ž odnos med dvema polimorf-nima mineraloma z enako sestavo, med katerima ni mogoč prehod, npr. pirit in markazit

montángeológ -a m *zastar.* → rudárski geológ

montanística -e ž veda o rudarstvu in rudarjenju

montebrazít -a m bel triklinski mineral, litijev aluminijev hidroksid fosfat, izomorfen z amblygonitom

monticellit -a [montičelít] m brezbarven do siv rombični mineral, kalcijev magnezijev otočni silikat

montikul -a m dvignjeni del skorjastega skeleta, kjer pri stromatoporoidu izhaja astroriza **S**: mámelon (2)

montmorillonit -a [monmorjonít] m svetel kalcijev natrijev aluminijev magnezijev glineni mineral

montmorillonitna glína -e -e [monmorjonítna] ž → bentonít

monzonit -a [monconít] m globočnina, po sestavi med sienitom in dioritom, v kateri so alkalni glinenci in plagioklazi v približno enakem razmerju

monzonitska struktúra -e -e [monconítška] ž struktura saličnih globočnin, v katerih so kalcijevi in natrijevi glinenci v približno enakem razmerju

Moravídi -ov m mn. geotektonska enota, ki je sestavljena iz Srbsko-Makedonskega masiva, Rodopskega masiva in Moravske cone

Móravška cóna -e -e ž antiklinalno zgrajena geotektonska enota, ki sega na severu od

Donave in se nadaljuje po porečju Velike in Južne Morave v Makedonijo in Bolgarijo, sestavljena iz predkambrijskih, paleozojskih in mezozojskih kamnin

móravská smér -e smerí ž spremenljiva smer Moravidov, ki poteka na severu od severozhoda proti jugozahodu in na jugu od severozhoda proti jugovzhodu

mordenít -a m brezbarven ali bel rombični natrijev kalijev kalcijev zeolit

moréna -e ž **1.** nesortiran sediment ledeniškega izvora **S:** glaciéni sedimènt, ledeniška usedlina, ledeniški sedimènt, tíl **2.** nasipna oblika sedimenta ledeniškega izvora, npr. čelna moréna, drumlin **S:** gróblja, ledeniška gomíla, ledeniška gróblja

morénska kópa -e -e ž *neustr.* → narívna moréna

morfométrična analíza -e -e ž statistična raziskovalna metoda za ugotavljanje dolžine transporta glede na obliko prodnikov

morfométrična metóda -e -e ž merjenje in matematična analiza oblik Zemljinega površja **S:** géomorfometrija

morfotíp -a m **1.** značilna oblika Zemljinega površja **2.** značilna oblika organa, organizma

morganít -a m prozoren rožnat različek berila, okrasni kamen (1) **S:** vorobevít

morión -a m črn različek kremená, okrasni kamen (1)

mórnik -a m veter, ki piha z morja na kopno

mórska erozíja -e -e ž erozíja morskega litorála **PRIM.:** korazíja, korozíja (1)

mórska geológíja -e -e ž področje geologíje, ki proučuje fizikalne in kemične lastnosti ter biološke združbe morskega okolja in njihov vpliv na nastanek morskih usedlin

mórska glína -e -e ž usedlina morja z zni, manjšími od 0,002 mm

mórska góba -e -e ž *neustr.* → parazóji, spóngije, spúžve

mórska péna -e -e ž → sepiolít

mórska políca -e -e ž ravni del skalnate morske obale, nastal zaradi erozíje

mórska prepláva -e -e ž *neustr.* → poplávlanje, transgresíja

mórska sôl -e solí ž halít, ki nastaja z izhlapevanjem morske vode

mórska usedlína -e -e ž usedlina, nastala v morju **S:** mórski sedimènt **P:** kópenska usedlína

mórska vóda -e -e ž voda, ki pokriva 70,8 % Zemljinega površja in ima povprečno slanost 3,3 % do 3,7 %, ki jo določajo raztopljene soli

s povprečno kemično sestavo: 55,04 % klorá, 30,61 % natrija, 7,68 % sulfata, 3,69 % magnezíja, 1,16 % kalcíja, 1,10 % kalíja, 0,41 % hidrogenkarbonata, 0,19 % bromá, 0,07 % borove kisline, 0,04 % stroncíja, 0,003 % fluora, 0,01 % slednih elementov, skupaj 73 različnih elementov

mórske kráve -ih kráv ž mn. (red, lat. Sirenia) rastlinojedi morski sesalci z golo kožo in valjastim telesom ter prednjimi okončinami, preoblikovanimi v plavuti, ki živijo od srednjega eocena dalje

mórske lílije -ih -ij ž mn. (razred, lat. Crinoidea) iglokožci s korenino, pecljem in korono, ki so sestavljeni iz ploščic **S:** krinoídi

mórske zvézde -ih zvézd ž mn. (razred, lat. Asteroidea) peterokraki morski iglokožci s sploščenim telesom, ki živijo od ordovicíja dalje **S:** asteróid (1)

mórski fácies -ega -a m facies, ki je nastajal v morju **S:** mórski značaj

mórski jéz -ega -ú m *zastar.* peščena ali skalna pregrada, ki ločuje dva morska prostora

mórski jézki -ih -ov m mn. (razred, lat. Echinoidea) morski maločlenarji s kalcitnim kroglastim notranjim skeletom in gibljivimi bodicami **S:** ehinídi, ehinoídi

mórski konglomerát -ega -a m konglomerat, nastal ob morski obali

mórski metúlji -ih -ev m mn. → krilonóžci, pteropódi

mórski miocén -ega -a m morski facies miocena

mórski potrès -ega -ésa m → podmórski potrès

mórski psí -ih psóv m mn. (red, lat. Selachii) ribe hrustančnice z značilno hrbtno plavutjo in heterocerkno repno plavutjo, ki živijo od silurja dalje **S:** seláhiji

mórski sedimènt -ega -ênta m sediment, nastal v morju **S:** mórska usedlína **P:** teréstrični sedimènt

mórski sepiolít -ega -a m sepiolit, nastal v morju

mórski tók -ega -a m tok morske vode, ki nastane zaradi vetra, različne temperature, gostote ali slanosti

mórski značaj -ega -a m *zastar.* → mórski fácies

mórsko valóvanje -ega -a s eliptično retrogradno gibanje morske vode, ki ga navadno povzroči veter

morténsnij -a m stopnja zgornjega varangíja med smalfjordijem in wonokijem

moskôvij -a m serija srednjega karbona med bashkirijem in kasimovijem

moškátno govédo -ega -a s (vrsta, lat. *Ovibos moschatus*) dlakav bovid, prilagojen na arktično podnebje, ki se pojavi v Evropi v srednjem pleistocenu

Motníška sinklinála -e -e ž sinklinála, sestavljena iz terciarnih plasti na območju med Kamnikom, Tuhinjem, Motnikom, Zabukovico in Šentjurjem **S:** Kámniško-Motníška sinklinála, Motníško-Cêljska sinklinála, Tuhínjska sinklinála

Motníško-Cêljska sinklinála -e -e ž → Motníška sinklinála

mozaična struktúra -e -e ž struktura prekristaliziranih monomineralnih metamorfnih kamnin, podobna mozaiku, npr. v marmorju, kvarcitu

mozazáver -vra m (rod, lat. *Mosasaurus*) velik morski plazilec z močno glavo in plenilskimi zobmi, ki je živel v zgornji kredi

možgánski dél lobánje -ega -a -- m del lobanje, ki ga sestavljata lobanjski krov in lobanjsko dno

mréža ledeníških tokôv -e -- -- ž sistem preko sedel povezanih prvotno izoliranih dolinskih ledenikov v pleistocenu, npr. na Spitzbergih, v Alpah

mréžasta ornamentácija -e -e ž drobna prekrížana rebrca na zunanji površini skeletov nevretenčarjev

mréžasta struktúra -e -e ž struktura nekaterih peridotitov, ki jo tvorijo nikljevi sulfidi

mréževci -ev m mn. → radiolárij

mréžna konstánta -e -e ž → parámeter (1)

mrtvá vóda -e -e ž voda, ki je izločena iz vodnega kroga

mrtvíca -e ž → mrtví rokáv

mrtví léd -ega ledú m led, ki ostane po umiku ledenika, večinoma pokrit s peščenimi in prodnimi nanosi, in pusti v podlagi značilne reliefne oblike

mrtvína -e ž tkivo, v katerem so prenehali življenjski procesi

mrtví rokáv -ega -a m s stoječo vodo zapolnjen del rečnega okljuka, ki je bil odrezan od rečnega toka in je nastal naravno ali umetno **S:** mrtvíca, stránski rokáv

mrzlec -a m *zastar.* izvir mrzle vode

mrzlodôbna fávna -e -e ž → glaciálna fávna, hladnodôbno živalstvo

mrzlodôbna flóra -e -e ž → glaciálna flóra, hladnodôbno rastlínstvo

mrzlodôbni -a -o prid. ki se nanaša na glacial

in vsa dogajanja v glacialu, npr. mrzlodobno rastlínstvo, mrzlodobno živalstvo **S:** glaciálna, hladnodôbni

mrzlodôbno rastlínstvo -ega -a s → glaciálna flóra, hladnodôbno rastlínstvo

mrzlodôbno živalstvo -ega -a s → glaciálna fávna, hladnodôbno živalstvo

mrzloljúbni -a -o prid. → hladnoljúbni, kriofilni

mrzloljúbno rastlínstvo -ega -a s → hladnoljúbno rastlínstvo, kriofilna flóra

mrzloljúbno živalstvo -ega -a s → hladnoljúbno živalstvo, kriofilna fávna

MSK-potrésna léstvica -e -e [emeská] ž (Medvedev, Sponheuer, Kamik) potresna lestvica učinkov potresa, ki ima dvanajst stopenj in upošteva kvaliteto gradnje objektov **PRIM.:** EMS-potrésna léstvica, MCS-potrésna léstvica

mugearít -a m → trahiandezít

mulijón -a m pojav, da se kompetentna plast zaradi stranskega raztezanja razcepi v prizme, ki ležijo z daljšo osjo pravokotno na smer raztezanja

múlj -a m klastična usedlina z zrni, manjšimi od 0,063 mm **S:** bláto (2), gréz, méljasta glína **PRIM.:** mástna glína, peščéna glína

múljasti peščenják -ega -a m peščenjak, ki ima več kot 25 % muljaste osnove **S:** dróba (1), drobník (1), grauwaka (1)

múljevec -vca m klastična kamnina z zrni, manjšimi od 0,063 mm

mullít -a m redek bel rombični mineral, aluminijev skupinski oksisilikat

mumifikácija -e ž fosilizacija, pri kateri se zaradi izsušitve organizma navadno ohranijo tudi njegovi mehki deli

múra -e ž *neustr.* → blátni tók

múrásti tók -ega -a m *neustr.* → blátni tók

murgábij -a m stopnja srednjega perma med kubernandijem in capitanijem

Múrska depresíja -e -e ž *neustr.* → Múrska udorína

Múrska udorína -e -e ž udorina s podlago iz metamorfnih kamnin Srednjega Avstroalpina, zapolnjena z zgornjemiocenskimi, pliocenskimi in kvartarnimi sedimenti in sedimentnimi kamninami, ki se razprostira na južnem delu Štajerskega bazena

múrski tók -ega -a m *neustr.* → blátni tók

murskosóboška formácija -e -e ž srednjemiocenske plasti laporovca, muljevca in konglomerata v Pomurju

Murskosóboški masív -ega -a m masiv metamorfnih kamnin v podlagi Murske udorine **S:** Sóboški masív

muschelkalk -a [mušelkálk] m različno obarvane plasti apnenca s številnimi fosilnimi ostanki v srednjem triasu srednje in severozahodne Evrope

muskovít -a m bela ali rumena kalijeva sljuda

S: kálijeva sljúda, rúsko stêklo

muskovítov blestník -ega -a m blestnik, v katerem je muskovit poleg kremenca bistveni mineral **S:** muskovítov sljúdovec

muskovítov gnájs -ega -a m gnajs, v katerem je muskovit poleg kremenca in glincev bistveni mineral

muskovítov granít -ega -a m granit z muskovitom kot značilnim mineralom

muskovítov sljúdovec -ega -vca m *zastar.* → muskovítov blestník

mutácija -e ž sprememba obsega kemične strukture DNA, ki se kaže v spremembi organizma ali posamezne celice in je posledica napake v procesu znotraj celice ali jo povzročijo kemični vplivi ali vplivi radiacije

mutmanít -a m redek sivo-bel kovinski monoklinski mineral, srebrov zlati telurid

myachovskij -a [mjačkôvskij] m stopnja zgornjega karbona med podolskijem in krevyankinskijem

nabrékanje usedlíne -a -- s večanje volumna usedline zaradi sprejemanja vode

načft -a m karta v merilu, večjem od 1 : 5000, s topografskimi oznakami površja

nàddnévni kòp -ega kópa m *neustr.* → dnévni kòp, površinski kòp

nadglavišče -a s najvišja točka nebesnega svoda nad opazovalcem **S:** zenít

nadir -ja m zenitu nasprotna točka na nebesnem svodu pod stojiščem opazovalca **S:** podnožíšče

nadláhtnica -e ž zgornja kost sprednje ali zgornje okončine, ki je s sklepi povezana s plečnico, komolčnico in koželjnico pri vretenčarjih **S:** húmerus

nadmòrska višina -e -e ž višina kake točke nad srednjo gladino morja **S:** geodétska višina

nàdplímska cóna -e -e ž → súpralitorál

nàdplímski pás -ega pasú m → súpralitorál

nàdrešétno zrno -ega -a s *zastar.* → presévek

nadústni kolobár -ega -ja m obročasta cev nad ustí, iz katere izhaja pet cevi vodovodnega sistema pri iglokožicah **S:** nadústni obróč

nadústni obróč -ega -a m → nadústni kolobár

nadzrno -a s *neustr.* → presévek

náfta -e ž tekoči kavstobiolít, nastal pretežno iz morskih živalskih in rastlinskih organizmov v anaerobnem okolju **S:** kaméno ólje, minéralno ólje, zémeljsko ólje

nafténi -ov m mn. → nafténska skupína

nafténska náfta -e -e ž nafta z visokim odstotkom ogljikovodikov naftenske skupine

nafténska skupína -e -e ž skupina obročastih nasičenih ogljikovodikov, npr. ciklopropan, ciklobutan **S:** cikloalkáni, nafténi

náftna baktérija -e -e ž bakterija, ki povzroča nastanek nafte

náftna erúpcija -e -e ž nenadni izbruh nafte pri globinskem vrtnanju

náftna geológija -e -e ž področje geologije, ki obravnava aplikacije ekonomsko-geoloških, inženirsko-geoloških in hidrogeoloških izsledkov raziskav za pridobivanje nafte **S:** geológija náfte

náftna pást -e pastí ž vsaka geološka struktura iz poroznih kamnin, pokritih z neprepustnimi plastmi, v katero se lahko ujame nafta **PRIM.:** antiklinálna pást, náftni koléktor, plínska pást

náftna smòla -e -e ž → narávni katrán

náftni geológ -ega -a m geolog, ki raziskuje pojav nafte v Zemljini skorji

náftni horizónt -ega -a m plast (2) sedimentov ali kamnin z nafto **S:** naftonòsna plást

náftni koléktor -ega -ja m porozna kamnina, v kateri se je nabrala nafta **PRIM.:** antiklinálna pást, náftna pást, plínski koléktor

náftni pések -ega -ska m plast peska, ki ima v medzrnskih prostorih nafto

náftno ókno -ega -a s termični in tlačni pogoji, pri katerih nastaja nafta

náftno pólje -ega -a s območje s produktivnimi naftnimi vrtninami

naftonòsna plást -e plastí ž → náftni horizónt

naftonòsno ozémlje -ega -a s večje območje, kjer so pod površino nahajališča nafte

nagíb -a m → naklòn

naglávni ščit -ega -a m del karapaksa, ki ščiti glavo pri trilobitih in nosi sestavljene oči na zgornji in usta na spodnji strani **S:** cefalón, cranidium, glávni ščit **PRIM.:** trilobítov ščit

nágnjena gúba -e -e ž guba, pri kateri tvori osna ravnina z vertikalno kot, manjši od 90° **S:** pošévna gúba

nagúbana plást -e plastí ž kamninsko telo, ki se je oblikovalo v gube

nagúbana tekstúra -e -e ž tekstura nagubanih plasti

nagúbano goròvje -ega -a s gorovje, nastalo z gubanjem Zemljine skorje **S:** sleménasto goròvje

nagyagít -a [nadžagít] m monoklinski mineral, svinčev zlati telurid sulfid

nahajalíšče -a s kraj, kjer so minerali, naravni kamen, fosili, artefakti v večjih količinah **S:** lokalitéta

nahajalíšče fosílov -a -- s območje, na katerem je večje število fosilov, npr. Lesno brdo, Potočka zijalka **PRIM.:** Lagerstätten

- nahajališče kémiečnih sedimentov** -a -- -- s nahajališče mineralnih surovin, npr. raznih soli, fosfatov, nastalo z izločanjem mineralov iz raztopine
- nahajališče mineralnih surovin** -a --- s območje, kjer je toliko kovinskih ali nekovinskih mineralov, da jih je smotrno izkoriščati **S**: ležišče, ležišče mineralnih surovin, rudíšče, rúdno nahajališče, rúdno slojíšče **PRIM.:** nahajališče náfte, premogíšče
- nahajališče náfte** -a -- s območje na kopnem ali na morskem dnu, kjer je v sedimentih ali sedimentnih kamninah akumulacija nafte **PRIM.:** nahajališče mineralnih surovin
- nahajališče premóga** -a -- s območje, kjer je toliko premoga, da ga je gospodarno izkoriščati **S**: ležíšče premóga, premogíšče, premógovo nahajališče **PRIM.:** nahajališče mineralnih surovin
- nahajališče soli** -a -- s območje pod Zemljinim površjem, kjer so plasti soli (1) **S**: solíšče, sólno ležíšče **PRIM.:** solína
- nahúkle bárve** -ih bárv ž mn. *zastar.* barve, ki se pojavijo na mineralih zaradi oksidacije ali loma svetlobe
- nájdba** -e ž mineral, kamnina, fosil ali artefakt, najden v sedimentu ali kamnini na terenu
- najdíšče** -a s 1. kraj z ostanki sledov bivanja človeka iz kvartarja, npr. paleolitsko najdišče, mezolitsko najdišče **S**: postája 2. *neustr.* → nahajališče fosílov 3. *neustr.* → nahajališče mineralnih surovin
- najmánjši lómni količnik** -ega -ega -a m najnižja vrednost lomnega količnika v optični indikatrasi minerala
- najmlájši** -a -e prid. ki pri poimenovanju vsake od geoloških dob pomeni, da je ta po nastanku najmanj oddaljena od sedanjosti, npr. najmlajši dryas, trias, paleozoik **S**: mlájši, zgórnji
- najstaréjši** -a -e prid. ki pri poimenovanju vsake od geoloških dob pomeni, da je ta po nastanku najbolj oddaljena od sedanjosti, npr. najstarejši dryas, paleozoik, trias **S**: spódnji, staréjši
- najstaréjši dryas** -ega -a [drías] m prva hladna faza poznega glaciala v srednji Evropi
- najvéčji lómni količnik** -ega -ega -a m najvišja vrednost lomnega količnika v optični indikatrasi minerala
- nakljúčni piroklást** -ega -a m piroklast, ki izvira iz prikamnine v globini ali na površini vulkana, npr. sedimentne, metamorfne ali magmatske kamnine, ki niso vezane na delovanje vulkana, ki je ta piroklast izvrigel
- naklòn** -óna m nagnjenost geološke ploskve od vodoravne ravnine, ki se meri z geološkim kompasom **S**: nagib
- naklónski kót** -ega -a m kot med vodoravno ravnino in geološko ploskvijo
- nakrít** -a m zelenkast monoklinski aluminijev glineni mineral, polimorfen s kaolinitom in dickitom
- Nalúskana struktúra Čičarije** -e -e -- ž geotektonska enota eocenskih apnencev in flišnih kamnin med Rakitovcem, Zazidom, Črnim Kalom in Ospom
- nalúskana zgrádba** -e -e ž → imbrikácija (2), lúskasta zgrádba
- Nalúskani kompléks Knéžja Lípa–Vrbovsko** -ega -a -- m geotektonska enota permskih, triasnih, jurskih in spodnjekrednih plasti med Mozljem, Knežjo Lipo in Kolpo
- namagnetljívnost** -i ž → magnétna susceptíbnost
- nammálij** -a m *zastar.* stopnja spodnjega triasa med griesbachijem in spathijem
- namurij** -ja [namírrij] m serija spodnjega karbona med visejsem in westfalijem
- nánoflóra** -e ž planktonske alge, ki so manjše od 50 mikrometrov
- nánofosíl** -a m fosil velikosti od 1 do 50 mikrometrov **PRIM.:** nánoplánkton
- nanokónus** -a m (rod, lat. *Nannoconus*) konični kolkolitoforid s centralnim kanalom, ki je živel v spodnji kredi
- nanolít** -a m kalcitna ali aragonitna ploščica v kokosferi
- nánoplánkton** -a m enocelični rastlinski plankton, pri katerem so posamezni osebki obdani s kalcitnimi skeleti velikosti od 1 do 50 mikrometrov **PRIM.:** nánofosíl
- Nános** -a m → Nánoska antiklinála
- nanòs** -òsa m sediment, ki ga je odložila tekoča voda, npr. glineni rečni nanos, ilovnati rečni nanos, prodni rečni nanos **S**: fluviálna naplavína, fluviálna usedlína, fluviálni sediment, naplavína, réčna naplavína
- Nánoska antiklinála** -e -e ž polegla antiklinála iz jurskih in krednih plasti med Predjamskim prelomom, Razdrtim in Vipavo **S**: Nános
- napájanje vodonósnika** -a -- s naravno ali umetno dovajanje vode v vodonosnik **P**: práznjenje vodonósnika
- naplavína** -e ž → fluviálni sediment, nanòs
- naplávljeno zlátó** -ega -á s zlato, pridobljeno z izpiranjem naplavin **P**: rúdno zlátó

napredovánje ledeníka -a -- s premikanje ledenika zaradi povečane količine padavin nad snežno mejo

narávnna mēja -e -e ž geološka meja, ki je zaznavna po morfologiji površja, rastlinstvu ali drugih značilnostih na terenu **S:** prirodna mēja

narávnna síla -e -e ž sila, ki nastane zaradi naravnih procesov ali stanj v Zemlji ali na njej, npr. gravitacija **S:** prirodna síla

narávnni kámen -ega -mna m v *kamnosestvu* vsaka kamnina, ki je po sestavi, lastnosti in videzu primerna za obdelavo in vgradnjo, npr. skulpturni naravni kamen

narávnni katrán -ega -a m črna poltrda zmes ogljikovodikov, ki nastaja pri izdankih nafte na Zemljinem površju **S:** náftna smôla **PRIM.:** katrán

narávnni kóks -ega kóksa m koks, nastal pri naravnem procesu karbonizacije ob stiku z magmatsko intruzijo **S:** karbonít, kokeít **PRIM.:** kóks

narávnni magnét -ega -a m mineral magnetit, namagnetene kamnine ali minerali, ki jih je namagnetilo Zemljino magnetno polje **S:** prirodni magnét **PRIM.:** magnétni minerál

narávnni minerál -ega -a m → minerál

narávnni móst -ega -ú m most ali mostu podobna oblika v kamnini, ki je nastala zaradi preperevanja in erozije **S:** kaméni svòd (2), prirodni móst

narávnni plín -ega -a m **1.** vsak od plinov, ki je najden v Zemljini skorji, tudi če je nastal ob vulkanski aktivnosti **2.** plinasti kavstobiolit, ki spremlja naftna nahajališča in ima gospodarski pomen, npr. metan, etan, propan **S:** zémeljski plín

narávnno stétklo -ega -a s → vulkánsko stétklo

narív -a m **1.** tektonski premik kamninske gmote na druge kamnine pod majhnim kotom **2.** gmota kamnin, povezana z izvornim območjem in premaknjena na drugo kamnino zaradi tektonskega procesa **PRIM.:** alohtón

Narív Črnómelj-Bosíljevo -a -- m narív (2) triasnih, jurskih in krednih plasti med Mirno goro, Črnoljem, Vinico in Metliko

narívi kráških planòt -ov -- -- m mn. v smeri severozahod-jugovzhod potekajoče kraške planote iz mezozojskih sedimentnih kamnin od Trnovskega gozda do Snežniškega pogorja, narinjene na terciarne flišne plasti Vipavskega sinklinorija, Pivške kotline in doline Reke do Kvarnerskega zaliva

Narívi Ostalpínov -ov -- m mn. → Avstroalpín

Narív Júlijskih Álp -a -- -- m narív (2) triasnih, jurskih in krednih plasti, ki se razprostira od Kanina na zahodu, Save na severu, Jelovice na jugovzhodu do doline Soče na jugu **S:** Jelóviški pokróv, Kfnski narív

Narív Kámniško-Savínjskih Álp -a -- -- m narív (2) triasnih plasti na območju med Grintavcem, Krvavcem, Logarsko dolino in Raduho

narívna cóna -e -e ž pas ozemlja ob narivni ploskvi

narívna dislokácija -e -e ž prelom, ki poteka pod majhnim kotom, ob katerem nastaneta narív ali pokrov

narívna moréna -e -e ž morena in sedimenti iz podlage, ki so bili pri nenadnem napredovanju ledenika odloženi na njegovem koncu

narívna plóškev -e -kve ž stična ploskev med avtohtonom in nanj narinjenim alohtonom

narívna plóščá -e -e ž ploščasta gmota kamnin, ki je povezana z izvornim območjem in premaknjena na drugo kamnino zaradi tektonskih procesov

narívna zgrádba -e -e ž zgradba ozemlja iz enega ali več narivov

narívne dře -ih dřč ž mn. raze, ki nastanejo na narivni ploskvi pri narivanju

narívni rób -ega -a m **1.** spodnji rob plazu, kjer se plaz stika s stabilno podlago **2.** spodnji rob narivne plošče

narívno górstvo -ega -a s gorstvo, nastalo z narívi, npr. Alpe

Narív Snežnika -a -- m narív (2) jurskih in krednih plasti na pretežno flišne paleogenske plasti na območju med Snežnikom, Ilirsko Bistrico in Knežakom

Narív Zvéčanj-Metlíka -a -- m narív (2) zgornjetriasnih, jurskih in krednih plasti med Metliko, Kolpo in Gorjanci

nárt -a m zgornji del stopala zadnje okončine pri živalih ali noge pri človeku od gležnjev do prstov **S:** tárzus

nártna kóst -e kóstí ž → nártnica

nártnica -e ž vsaka od kosti, ki tvorijo sklep med golenjo in stopalom pri večini vretenčarjev **S:** nártna kóst, tarzálna kóst

nasàd -áda m *zastar.* → sklád (1)

nasékani prelòm -ega -òma m prelom z ostrimi stopničasto prekinjenimi drsnimi ploskvami

nasípni korální grebén -ega -ega -a m greben (1), nastal iz zdrobljenih skeletov koral

nasípni stóžec -ega -žca m **1.** vršaj, ki nastane ob izstopu vode izpod ledenika **2.** nakopiče-

nje preperine v obliki stožca pod steno ali ob jamskem vhodu, npr. melišče

nasprótna enákost -e -i ž *zastar.* → invêzija (1)

nasprotnosmétni prelòm -ega -ôma m *neustr.* → heterotáktni prelòm, protismétni prelòm

nastánek náfte -nka -- m **1.** *po verjetnejši organski teoriji* nastajanje nafte v morju iz ostankov organizmov in s posredovanjem bakterij v evksinskih bazenih iz sapropela **2.** *po anorganski teoriji* nastajanje nafte z delovanjem vode na naravne karbide

nasturán -a m črn drobnozrnat uranov oksid s kolomorfno strukturo **S:** smólna rúda, smólavec, uránova smóla

nataljéni túf -ega -a m tuf, v katerem so bili vulkanski pepel in lapili v času transporta še tako vroči, da so se deloma natalili **PRIM.:** ignimbrítni túf

natéčna struktúra -e -e ž struktura tesno sprijetih igličastih kristalov, ki so pogosto radialno koncentrično razporejeni in oblikujejo gladko površino minerala, npr. goethit, psilomelan

natézna razpóka -e -e ž razpoka, nastala pri natezanju kamnin v Zemljini skorji **S:** ténzij-ska razpóka

natézna trdnost -e -i ž največja natezna napečnost, ki jo kamnina prenese, preden se pretrga

nátika -e ž (rod, lat. *Natica*) polž s trebušasto involutno hišico, ki živi od triasa dalje

nátrijeva sljúda -e -e ž → paragonít

nátrijev bentonít -ega -a m bentonit z natrijevim montmorillonitom, ki je dober kationski izmenjevalec

nátrijev glinéneec -ega -nca m → albít

nátrijev kálcijev glinéneec -ega -ega -nca m → plagiokláz (2)

nátrijevo kálcijevo stétklo -ega -ega -a s *neustr.* vulkansko steklo kisle magme

nátrijev ortokláz -ega -a m ortoklaz, v katerem je del kalija nadomeščen z natrijem

nátrijev solíter -ega -tra m brezbarven trigonalni mineral, natrijev nitrat **S:** čílski solíter, nitrínitrít, nitrátít

natrínitrít -a m → čílski solíter, nátrijev solíter, nitrátít

natrít -a m → sóda

natroalunít -a m bel ali brezbarven alunit, v katerem je kalij nadomeščen z natrijem

natrolít -a m brezbarven, bel ali rumenkast rombični natrijev zeolit

natrón -a m → sóda

náuk o slojíščih -a -- -- m *zastar.* nauk o nastanku in razvoju nahajališč mineralnih surovin

naumanít -a m železovo črn rombični mineral, srebrov selenid

navídezna anomalíja -e -e ž anomalija, nastala pri geofizikalnih meritvah zaradi nepojasnjene vzroka **S:** slépa anomalíja

navídezna specífíčna upórnost -e -e -i ž → metoda navídezne eléktrične upórnosti

navídezni kristál -ega -a m → mimétski kristál

navikulárna faséta -e -e ž zaokrožena gladka sklepna ploskev na navikularni kosti pri sesalcih

navikulárna kóst -e kostí ž čolničasto oblikovana kost v zapestju sesalcev

navpična kristalográfška ós -e -e osí ž → glávna kristalográfška ós

navpična žíla -e -e ž → dájk, diskordántna injékcija

navpični prelòm -ega -ôma m prelom z vertikalno ležečo prelomno ploskvijo

navpični preréz -ega -éza m → navpični presèk

navpični presèk -ega -éka m presek fosilnega ostanka, vzporeden z njegovo navpično osjo **S:** navpični preréz

navrtína -e ž *neustr.* → vrtna

navtilídi -ov m mn. (družina, lat. *Nautiloidea*) glavonožci z ravno ali spiralno zavito valjasto hišico, ki živijo od ordovicija dalje

návtilus -a m (rod, lat. *Nautilus*) glavonožec z dvema paroma škrig in zunanjim skeletom, ki živi od triasa dalje

navzdóljnica -e ž *zastar.* → vpádnica

navzkrižna disperzija -e -e ž disperzija, pri kateri se osi optične indikatriše v monoklinskem kristalografskem sistemu pri različnih valovnih dolžinah med seboj križajo **S:** križajóča se disperzija

navzkrižna plást -e plastí ž plast, ki se križa s sosednjimi plastmi

navzkrižna plástnatost -e -i ž zaporedje usedlin, ki so odložene pod različnimi naklonskimi koti **S:** déltasta plástnatost, déltasta skládnatost, pošévna plástnatost

navzkrižna sedimentácija -e -e ž *neustr.* → navzkrižna plástnatost

navzkrižni níkolovi prízmi -ih -ih -zem ž dv. navzkrižna polarizatorja v polarizacijskem mikroskopu, katerih nihajni ravnini ležita pravokotno druga na drugi **PRIM.:** polaroid

navzkrižno nagúbana tekstúra -- -e -e ž tekstúra, pri kateri se gube drobnih plasti med seboj križajo

nazálna kóst -e kostí ž → nósnica

neandertálec -lca m (vrsta, lat. *Homo neanderthalensis*)

lensis) ena od stranskih vej v razvojnem nizu človeka, ki je živel od 150.000 let pr. n. š. do 28.000 let pr. n. š.

nèbilánčna zalóga -e -e ž zaloga mineralnih surovin, ki še niso primerne za ekonomsko izkoriščanje

nèbistvena zmesnina -e -e ž *neustr.* → akcesórni minerál, mineralna primés

nébula -e ž plini in prašni delci v medzvezdnem prostoru **S:** meglíca

nebulárna hipotéza -e -e ž hipoteza o nastanku nebesnih teles iz vesoljskih meglíc

nebulít -a m migmatít z nedoločljivimi vključki prvotne kamnine

nèčisti mármor -ega -ja m marmor s primesmi drugih mineralov

nèčistóča -e ž *neustr.* → akcesórni minerál, mineralna primés

nèčlénarji -ev m mn. (naddeblo, lat. Ameria) nevretenčarski organizmi, ki nimajo členjenega telesa, npr. mehkužec

nèdiferencírana žilnina -e -e ž kamnina, ki ima enako kemično sestavo kot globočnina in porfíroidno strukturo **S:** ašístna kamnina, ašístna žilnina **PRIM.:** diferencírana žilnina

nèevaporítni precipítát -ega -a m precipítat, ki se izloča iz nasičenih vodnih raztopin, npr. apnenec, dolomit, fosfat

nefelín -a m bel ali siv heksagonalni glinenčev nadomestek, natrijev alumosilikat **S:** eleolít

nefelínít -a m alkalni bazalt z nefelinom in alkalnim piroksenom

nefelínov bazált -ega -a m bazalt, ki vsebuje nefelin

nefelínov fonolít -ega -a m fonolit z nefelinom kot značilnim mineralom

nefelínov piroksenít -ega -a m → jacupirangit

nefelínov sienít -ega -a m alkalna globočnina sienitske skupine z bistvenima mineraloma nefelinom in alkalnim glinencem ter alkalnim piroksenom in alkalnim amfibolom **S:** eleolítov sienít

nefrít -a m modrikastozelen do temnozelen, zelo drobnozrnat natrijev amfibol, okrasni kamen (1) **S:** ledvičnják **PRIM.:** žád

négativna alometrija -e -e ž pojav, pri katerem en del organizma raste počasneje v primerjavi z drugimi deli organizma **PRIM.:** pózitivna alometrija

négativna velikóšt kóta -e -i -- ž *neustr.* → kót optičnih osí

négativna vrtína -e -e ž vrtina, s katero ni bila najdena koristna surovina **PRIM.:** pózitivna vrtína

négativni kristál -ega -a m **1.** kristal, pri katerem je optična os v smeri najmanjšega lomnega količnika ali oklepata optični osi z najmanjšim lomnim količnikom ostri kot **2.** tekočinski vključek v votlinici kristala z enako kristalno obliko, kot jo ima kristal

négativni optični dvóosni elipsoíd -ega -ega -ega -a m optična indikatrís z dvema optičnima osema, pri kateri razpolovnica ostrega kota ustreza najmanjšemu lomnemu količniku

négativni optični ènoosni elipsoíd -ega -ega -ega -a m optična indikatrís z eno optično osjo, ki ustreza smeri najmanjšega lomnega količnika **S:** négativni rotacíjski elipsoíd, rotacíjski elipsoíd (1)

négativni reliéf -ega -a m relief minerala, določen z Beckejevo črto, ki ima nižji lomni količnik od lomnega količnika kanadskega balzama, ki je 1,54

négativni rotacíjski elipsoíd -ega -ega -a m optična indikatrís z eno optično osjo, ki ustreza smeri najmanjšega lomnega količnika **S:** négativni optični ènoosni elipsoíd, rotacíjski elipsoíd (1)

nèhomogéna kamnina -e -e ž kamnina z različno sestavo in/ali zrnastostjo (1)

nék -a m **1.** vertikalno cevasto intruzivno telo, nastalo v vulkanskem žrelu **S:** žrelnina, žrelovina **2.** rudno telo cevaste oblike, bolj ali manj vertikalno, v žilnih nahajališčih ali brečastih stebrih

nèkarbonátna trdóta vóde -e -e -- ž trdota vode glede na klorate, nitráte, sulfáte in druge nekarbonate, ki se s segrevanjem ne izločajo iz vode **S:** permanéntna trdóta vóde, stálna trdóta vóde **PRIM.:** karbonátna trdóta vóde

nèkonfórmnost -i ž → diskordánca (1, 2), erozíjska diskordánca, kótna diskordánca, nèskládnost (1, 2)

nèkonsolidírana kamnina -e -e ž *neustr.* → sediment, usedlína

nèkovína -e ž **1.** skupina elektronegativnih kemičnih prvin, npr. kisik, klor, dušik, bor **2. neustr.** → nèkovínske mineralne surovíne

nèkovínske mineralne surovíne -ih -ih -ín ž mn. nekovinski minerali, sedimenti in kamnine, ki imajo gospodarski pomen, npr. glíne, sadra, sol, dragi kamni, naravni kamen **S:** nèkovínske surovíne

nèkovínske surovíne -ih -ín ž mn. → nèkovínske mineralne surovíne

nèkovínski minerál -ega -a m vsak od mineralov, razen kovinskih mineralov

- nèkovinski sijáj** -ega -a m sijaj nekovinskih mineralov, npr. steklasti, biserni, porcelanasti sijaj
- nekrocenóza** -e ž združba mrtvih organizmov
- nekrolíza** -e ž razpad mehkega tkiva v naravnem okolju v procesu fosilizacije
- nektobéntos** -a m organizmi, ki plavajo tik nad dnom
- nékton** -a m organizmi, ki aktivno plavajo v vodi
- nemalít** -a m vlaknati različek brucita, ki vsebuje tudi železo(II)
- neamatoblástična struktúra** -e -e ž homeoblastična struktura metamorfnih kamnin, sestavljena iz ozkih prizmatskih mineralov
- neofítik** -a m v *paleobotanični delitvi geološke zgodovine* čas od nastopa kritosemenk v zgornji kredi do danes **S:** kenofítik
- neogén** -a m perioda srednjega kenozoika med paleogenom in kvartarjem
- neokóm** -a m epoha spodnje krede, ki obsega berriasij, hauterivij in valanginij
- neolítik** -a m obdobje med mezolitikom in bronasto dobo od 4000 let pr. n. š. do 2000 let pr. n. š., v katerem kameno orodje polirajo, izdelujejo keramično posodo, razvijajo poljedelstvo, udomačijo govedo in drobnico **S:** mlájša kaména dôba
- néoproterozóik** -a m eratem med milijardo in 570 milijoni let
- neoschwagerina** -e [neošvagerína] ž (rod, lat. *Neoschwagerina*) foraminifera z vretenasto hišico, debelo satasto karioteko z vzdolžnimi in prečnimi septi ter sekundarnimi kamricami, ki je živela v permu
- neoschwagerinski apnéec** -ega -nca [neošvagerinski] m apnec iz perma s fuzuliničnimi foraminiferami in drugimi fosili, med katerimi v okolici Bleda prevladujejo neoschwagerine
- néostratotíp** -a m naknadno določen stratotip, ker je uničen prvotni stratotip
- neošvagerína** -e ž *neustr.* → neoschwagerina
- néotektónika** -e ž področje geologije, ki obravnava premike v litosferi od neogena dalje **PRIM.:** géotektónika (1)
- néotektónska kárta** -e -e ž karta ozemlja s podatki o tektonskih dogajanjih od neogena dalje
- neotíp** -a m na novo izbran holotip iz paratipov ali sintipov, če je prvotni holotip izgubljen
- néovulkánska kamnína** -e -e ž → kenotípna predorná
- nèplástnata kamnína** -e -e ž kamnina, ki ni v skladih ali plasteh, npr. grebenski apnec **S:** masívna kamnína, nèskládna kamnína
- nepouít** -a m svetel rombični mineral serpentineve skupine, nikljev lističasti silikat
- nèpregórna glína** -e -e ž *zastar.* → kaolinítna glína
- nèprepústna kamnína** -e -e ž kamnina, katere prepustnost je tako slaba, da je pretakanje vode zanemarljivo majhno, npr. glína **S:** akviklúd, vododfžna kamnína, vodonèprepústna kamnína
- nèpresévni minerál** -ega -a m mineral, ki tudi v zbruskih ne prepušča svetlobe **S:** rúdni minerál (2)
- nèprozórni minerál** -ega -a m kovinski ali nekovinski mineral, skozi katerega se ne vidi predmetov
- neptunízem** -zma m teorija, ki zagovarja načelo, da so vse kamnine nastale v morju
- neptúnski dájk** -ega -a m podmorska razpoka, zapolnjena s klastično usedlino
- nèrávni prelóm** -ega -ôma m prelom, pri katerem so prelomne ploskve ukrivljene ali nalomljene
- nerinêja** -e ž (rod, lat. *Nerinea*) polž z visoko hišico in notranjimi nagubanimi stenami, ki je živel v juri in kredi
- nerinêjski apnéec** -ega -nca m apnec z nerinejami
- nerítčno mórje** -ega -a s → nerítik
- nerítik** -a m območje morske vode nad dnom do globine 200 m **S:** nerítčno mórje
- nerítski fácies** -ega -a m facies kamnin, ki vsebujejo sedimente in organizme neritika **S:** nerítski razvòj
- nerítski razvòj** -ega -ôja m facies kamnin, ki vsebujejo sedimente in organizme neritika **S:** nerítski fácies
- nèskládna léga** -e -e ž lega plasti, ki ni v skladu s položajem ali neprekinjenim razvojem talnine, npr. kotna diskordanca, erozijska diskordanca **S:** diskordántna léga **PRIM.:** diskordánca (2)
- nèskládna kamnína** -e -e ž kamnina, ki ni v skladih ali plasteh, npr. grebenski apnec **S:** masívna kamnína, nèplástnata kamnína
- nèskládna dolomít** -ega -a m dolomit, ki ni v skladih **S:** masívni dolomít (2)
- nèskládnost** -i ž **1.** pojav, da plasti niso naložene vzporedno, ampak ležijo druga na drugi pod določenim kotom **S:** angulárna diskordánca, diskordánca (1), kótna diskordánca, nèkonfórmnost, tektónska diskordánca **2.** meja med starejšimi plastmi, ki so delno ero-

dirane, in plastmi, ki so bile nanje odložene
S: diskordánca (2), erozijska diskordánca, nèkonfórmnost **PRIM.:** diskordántna léga

nèsoméerna sestáva -e -e ž *zastar.* → triklínska singonija, triklínski kristalográfski sistém

nèsoméerni sestáv -ega -áva m *neustr.* → triklínska singonija, triklínski kristalográfski sistém

nèspólna generácija -e -e ž generácija nevretenčarskih organizmov, ki se razmnožuje nespolno, npr. B-generácija pri foraminiferah

nèsprijéta kamnína -e -e ž *neustr.* → sediment, usedlína

nètòpni ostánek -ega -nka m **1.** nekarbonatni minerali v sedimentu, ki se ne stopijo v ogljikovi kislini **2.** nekarbonatni minerali, ki se v laboratorijskem postopku raztapljanja karbonatov z očetno ali mravljinčno kislino ne raztopijo

nevadíť -a m *zastar.* riolit z malo osnove

nèvézana kamnína -e -e ž *neustr.* → sediment, usedlína

nèvretèňčar -ja m žival, ki nima razvite hrbtnice, npr. polž, školjka

nevtrálna kamnína -e -e ž *zastar.* srednje kislá magmatska kamnína

nevtrón -a m nukleon, ki nima naboja

nevtrónska karotáža -e -e ž geofizikalna metoda, pri kateri se za ugotavljanje poroznosti kamnin uporablja vsebnost vodika v vodi, ki je v porah kamnin

nezosilikáti -ov m mn. skupina silikatnih mineralov z nepovezanimi tetraedri silicijevega tetraoksida **S:** otóčni silikáti

nèzvézna poróznost -e -i ž poroznost, pri kateri prazni prostori v kamnini niso med seboj povezani **S:** diskontinuírana poróznost, zapfta poróznost **P:** odpfta poróznost

niccolit -a [nikolít] m *neustr.* → nikelín

nícij -a m → nizzij

níčštévna ós -e -e osí ž vsaka os v kristalu, ki ni simetrijska os

nífe -- m okrajš. (nikelj železo) trdni del Zemljinega jedra, sestavljen iz železa in drugih težkih kovin **S:** barisféra, centrosféra, siderosféra, Zèmljino nótranje jèdro

nifesíma -e ž okrajš. (nikelj železo silicij magnezij) tekoči del Zemljinega jedra, v katerem prevladujejo barvne kovine in mafične taline **S:** kromosféra (2), Zèmljina kromosféra, Zèmljino zunánje jèdro

nihájna ravnína -e -e ž ravnina, v kateri niha polarizirani žarek

nihálna ravnína -e -e ž *neustr.* → nihájna ravnína

nikelín -a m bakrasto rdeč heksagonalni mineral, nikljev arzenid **S:** níkljev kršec

nikljenòsni kromít -ega -a m kromit s primesmi niklja

níkljev antigorít -ega -a m → garnierít

níkljev kršec -ega -šca m → nikelín

níkljev saponít -ega -a m saponit, ki ima del magnezija nadomeščen z nikljem

níkljev sijátnik -ega -a m → gersdorffít

níkol -a m *neustr.* → níkolova prizma

nikolít -a m *neustr.* → nikelín

níkolova prizma -e -e ž calcitna kristala, zlepljena v prizmo, ki se uporablja kot polarizator

niobít -a m kolumbit, v katerem prevladuje niobij nad tantalom

nítasti silikáti -ih -ov m mn. skupina silikatnih mineralov s tetraedri silicijevega tetraoksida, povezanimi v verige **S:** inosilikáti

nítér -tra m bel rombični mineral, kalijev nitrat **S:** kálijev solíter, kalinitrít

nítkarji -ev m mn. (deblo, lat. Nemertea) nitasti morski nevretenčarji, ki dosežejo dolžino do 30 m

níttni kríž -ega -a m druga na drugo pravokotni lasasti nitki, ki sta vpeti v okular mikroskopa

níttratít -a m brezbarven trigonalni mineral, natrijev nitrat **S:** čílski solíter, nátrijev solíter, natrinitrít

nítroíd -a m *zastar.* nitrat v klasifikaciji mineralov

nítrokalít -a m *neustr.* → kálijev solíter, kalinitrít, nítér

nítroнатrít -a m *neustr.* → čílski solíter, nátrijev solíter, nitratít

nívójnica -e ž *zastar.* → hipsográfška krivúlja, izostráta, plástnica (1)

nízko bárje -ega -a s močvirnat svet, na katerem so rastline v stalnem stiku z vodo, bogato s kisikom **PRIM.:** visóko bárje

nizkometamórfna kamnína -e -e ž metamorfna kamnina, nastala pri tlakih, nižjih od 3×10^8 Pa, in temperaturah, nižjih od 250 °C

nizkotemperatúrni minerál -ega -a m mineral, ki nastaja v zgornjih delih Zemljine skorje in na površini

nizzij -a [nícij] tudi nícij -a m stopnja starejšega holocena med monastirijem in sedanostjo v mediteranskem razvoju

nóđij -a m **1.** stik rastlinskih žil ali odebelitev stebela, kjer izraščajo listi **2.** točka na prelomu, kjer se menja njegova smer

nodozárija -e ž (rod, lat. *Nodosaria*) foraminifera

s kroglastimi kamricami, nanizanimi v ravni vrsti, ki živi od spodnje jure dalje

nódula -e ž → gomólj

nodulárna rúda -e -e ž → gomóljasta rúda

nodulárna struktúra -e -e ž → gomóljasta struktúra

nodulárni apnéec -ega -nca m → gomóljasti apnéec

nôga -e ž **1.** del telesa pri mehkužcih, ki služi za premikanje **2.** okončina pri nevretenčarjih in vretenčarjih

nôga plazú -e -- ž spodnji del telesa plazú, ki je navadno rahlo dvignjen nad okolico **S:** čêlo plazú, pëta plazú

nogínskij -a m stopnja zgornjega karbona med klazminkijem in asselijem

nómen conservándum -a -a [konzervándum] m (lat.) mlajše, bolj uveljavljeno ime organizma, ki obstane kljub prioritnemu zakonu

nómen núdum -a -a m (lat.) ime nove vrste fosila, navedeno v besedilu brez predpisanega podrobnega opisa in slike **S:** gôlo imé

nontronít -a m svetlorumen do zelen monoklinski mineral montmorillonitove skupine, bogat z železom

nordmarkít -a m **1.** manganov različek stavrolita **2.** kremenova sienitska globočina, v kateri prevladuje mikropertit nad kremenom, biotitom in oligoklazom

nórij -a m stopnja zgornjega triasa med karnijem in retijem

norít -a m gabro s hiperstenom kot značilnim mineralom **S:** hipersténov gábro

norítski pegmatít -ega -a m pegmatit s srednjimi in kalcijevimi plagioklazi in hiperstenom

normálna disperzija -e -e ž disperzija (1), pri kateri se lomni količnik zmanjšuje z naraščajočo valovno dolžino **PRIM.:** disperzija lómnih količnikov

normálna gúba -e -e ž guba z enakim naklonom obeh kril **S:** simétrična gúba

normálna magnétna polárnost -e -e -i ž približno sovpadanje geomagnetnega in geografskega severnega in južnega pola

normálna nágnjena gúba -e -e -e ž normalna guba z nagnjeno osno ravnino

normálna pokônčna gúba -e -e -e ž normalna guba z vertikalno osno ravnino **S:** pokônčna gúba

normálna superpozicija -e -e ž lega plasti, pri kateri so starejše plasti spodaj

normálna visôka vôda -e -e -e ž visoka voda, ki se pojavi vsako leto ob spomladanskem in jesenskem deževju

normálni prelòm -ega -ôma m vsak prelom z navpično prelomno ploskvijo, npr. vertikalni prelom, ali prelom s poševno prelomno ploskvijo, pri katerem je spuščeno krovninsko krilo

normálni rudíst -ega -a m rudist, prirasel z levo loputo **PRIM.:** invêrzni rudíst

normálno zaporédje -ega -a s → konkordánca

normatívna sestáva -e -e ž teoretična mineralna sestava kamnine, ki se pričakuje na podlagi kemične analize, če bi vsi minerali kristalizirali v uravnoteženih pogojih

normatívni minerál -ega -a m mineral, katerega prisotnost v kamnini se določa s kemično analizo kamnine, npr. normativni kremen **S:** stándardni minerál

nosáč -a m prvo vratno vretence **S:** átlas

noseán -a m siv, moder, rjavkast kubični natrijev feldspatoid sodalitove skupine s sulfatnim anionom

nósnica -e ž parna kost v obraznem delu lobanje pri večini vretenčarjev **S:** nazálna kóst

nototírrij -a m prosta trikotna odprtina na ramenški loputi pri nekaterih ramenonožcih

nótranja metamorfóza -e -e ž → endogéna metamorfóza

nótranja moréna -e -e ž ostrorobi kamninski material, ki je padel v ledeniško razpoko in se premika z ledom

nótranja síla -e -e ž → endogéna síla

nótranja ústna -e -e ž notranji rob ustja pri polžji hišici

nótranje jédro -ega -a s *neustr.* → Zêmljino nótranje jédro

nótranje trênje -ega -a s trenje, nastalo zaradi sil, ki delujejo med mikroskopskimi delci tekočine ali plina in stenami trdnih teles v okolici pri pretakanju po kanalu v kraškem podzemlju ali gibanju teles po tekočih snoveh

Nótranji Dinarídi -ih -ov m mn. severovzhodni pas Dinaridov

nótranji ligamènt -ega -ênta m ligament, ki leži znotraj školjčne lupine

nótranji refléks -ega -a m refleks, ki nastane z lomom svetlobe na polirani površini nepresevnih mineralov in prehaja v notranjost minerala pri opazovanju z mikroskopom z odsevno svetlobo

nótranji zavòj -ega -ôja m starejši zavoj pri planspiralni hišici foraminifer, polžev ali glavonožcev

Nótranjske grúde -ih grúd ž mn. → Zahodnodolénjske mezozójske grúde

noumeít -a m → garnierít

nóvčar -ja m *neustr.* → numulít

nóvi zémeljski vék -ega -ega -a m era od mezozoika dalje, ki obsega terciar in kvartar, za katero je značilen hiter razvoj sesalcev **S:** geološki nóvi vék, kenozóik

novokimêrijsko gúbanje -ega -a s orogenetsko gubanje v zgornji juri

Novoméška grúda -e -e ž gruda iz triasnih, jurskih in krednih plasti med Mirno Pečjo in Novim mestom, ki na severu prehaja v Posavske gube, na zahodu jo omejuje Novomeški prelom, na vzhodu prehaja v Krško sinklinalo

Novoméški prelóm -ega -ôma m prelom v dinarski smeri, ki poteka na območju Zahodnodolenjskih mezozojskih grud med Ljutomerskim prelomom in Posavskimi gubami

nsutít -a m črn rombični mineral, različek manganovega hidroksida

nugét -a m velik kos samorodnega zlata ali druge samorodne kovine

nukleokónh -a m skupina kamric v sredini hišice, ki se po velikosti in razporeditvi razlikujejo od drugih kamric **S:** embrionálni aparát, embrionálni zavòj, juvenárij, juvenílni zavòj

nukleón -a m sestavni delec atomskega jedra vsakega elementa, ki je lahko pozitivno nabiti proton ali nevtralni nevtron

nuklíd -a m atomsko jedro, ki ga opredeljujeta vrstno in masno število

nulipóra -e ž *zastar.* → litotámniija

nulipórni apné nec -ega -nca m *zastar.* → litotámnijski apné nec

numêrična apertúra -e -e ž značilnost objektiv v mikroskopu, ki določa njegovo sposobnost razločevanja

numulít -a m (rod, lat. *Nummulites*) foraminifera s perforirano kalcitno hišico v obliki kovanca, pogosta zlasti v paleogenskem apnencu, ki je živela od paleocena do miocena

numulítine -ín ž mn. (družina, lat. *Nummulitinae*) foraminifere z diskasto planispiralno hišico, ki živijo od zgornje krede dalje

numulítna bréča -e -e ž breča z ostanki numulitov

numulítni apné nec -ega -nca m paleogenški apnec, ki vsebuje ostanke numulitov

nunaták -a m nepoledenel gorski vrh ali greben, ki štrli iz ledenika ali celinskega ledu, npr. na Grenlandiji

O

- obálna bréča** -e -e ž breča iz drobcev kamnine, nastalih pod vplivom delovanja valov
- obálni fácies** -ega -a m fácies, značilen za morsko ali jezersko obalo **S:** obréžni fácies
- obárvani minerál** -ega -a m mineral, ki ima zaradi primesi določeno barvo, npr. rubin, ki je rdeč zaradi kroma **S:** alokromátski minerál, heterokromátski minerál **P:** idiokromátski minerál
- obcéstni práh** -ega prahú m sediment, ki se useda na cestah, pločnikih, stenah stavb, okenskih policah zaradi prometa in vremenskih dejavnikov **S:** céstni práh
- obdóbj**e -a s omejeno trajanje v geološki zgodovini
- obdóbj**e izravnávanja -a -- s izravnavanje reliefa (1) v obdobju tektonskega mirovanja
- obdúkcija** -e ž dviganje ene litosferske plošče na drugo, pri čemer se spodnja plošča ne giblje
- objektív** -a m leča ali več leč v mikroskopu, ki dajejo povečano sliko v goriščni ravnini okularja
- objéktno stétklo** -ega -a s steklena ploščica, na katero se nasuje vzorec minerala ali nalepi zbrušena kamnina ali fosil za opazovanje z mikroskopom
- óblasti alkálni granít** -ega -ega -a m alkalni granit, v katerem je biotit skoncentriran v oblastih tvorbah
- obledeníško ozémlje** -ega -a s → pèriglaciálno ozémlje
- oblépljanje** -a s *zastar.* → aglutinácija
- oblépljeni lapíl** -ega -a m lapil kroglaste oblike, ki ima v jedru piroklast, obdan z ovojem koncentrično razporejenega vulkanskega pepela
- oblíca** -e ž kroglast prodnik
- oblíka Á** -e -- ž spolna generacija pri foraminiferah z veliko začetno kamrico in majhno hišico **S:** Á-generácija, Á-oblíka, gamónt, generácija Á, mákrosfèrična generácija, mégalosfèrična generácija **P:** generácija B
- oblíka B** -e -- [bé] ž nespolna generacija pri foraminiferah z majhno začetno kamrico in veliko hišico **S:** B-generácija, B-oblíka, ge-
- nerácija B, mákrosfèrična generácija, shizónt **P:** generácija Á
- oblóžni narávní kámen** -ega -ega -mna m v *ka-mnoseštvu* naravni kamen, ki se uporablja za oblaganje objektov
- obódna intruzívna bréča** -e -e -e ž → kontaktna intruzívna bréča
- oborína** -e ž trdna kristalizirana ali amorfna snov, ki se izloča iz vodnih raztopin zaradi kemičnih in biokemičnih procesov ali z evaporacijo **S:** precipitát **PRIM.:** biókemična usedlína, kémična usedlína
- obrátna enákost** -e -i ž *zastar.* → invèrzija (1)
- obrátna léga plastí** -e -e -- ž → invèrzna stratigráfska léga, invèrzno zaporédje plastí
- obrátno sredíšče** -ega -a s → sredíšče simetríje (1)
- obrátno zaporédje plastí** -ega -a -- s → invèrzna stratigráfska léga, invèrzno zaporédje plastí
- obrázni dél lobánje** -ega -a -- m sprednja stran glave, ki je začetek prebavnega trakta pri vretenčarjih **S:** faciálni dél lobánje, viscerálni dél (2)
- obréžni fácies** -ega -a m fácies, značilen za morsko ali jezersko obalo **S:** obálni fácies
- obréžni sedimènt** -ega -ènta m sediment, ki je bil odložen na morskem ali jezerskem obrežju
- obréžno mórje** -ega -a s plitvo morje nad litoralom **S:** pribréžno mórje
- obróbna ledeníška razpóka** -e -e -e ž razpoka, ki nastane ob stranskih robovih ledenika zaradi trenja s skalnim obrobjem in poteka poševno navzgor proti sredini ledenika
- obróbna moréna** -e -e -e ž → bóčna moréna, stránska moréna
- obróbna vóda** -e -e ž podzemna voda, ki obroblija naftna nahajališča
- obróbni bazén** -ega -a m bazen manjšega obsega na obrobju oceana za otočnim lokom, nastal ob coni podrivanja **S:** marginálni bazén, obróbno mórje
- obróbno mórje** -ega -a s → marginálni bazén, obróbni bazén

obročasta spojina -e -e ž → ciklična spojina
obročasta struktúra -e -e ž struktura obročnih silikatov
obročni silikáti -ih -ov m mn. skupina silikatnih mineralov s tetraedri silicijevega tetraoksida, povezanimi v obroč **S:** ciklosilikáti
obručsek -ska m zbrúšen in poliran košček minerala, združbe mineralov ali kovin za opazovanje v odsevni svetlobi **S:** mikroskopski preparát (1), rúdni obrúsek
obsekvéntna dolína -e -e ž dolina, ki jo je reka izdolbla v smeri, ki je nasprotna vpadu geoloških struktur
obsekvéntno pobočje -ega -a s pobočje nad obsekvéntno dolino
obsidián -a m črna ali rjavordeča steklasta riolitna predornina s školjkastim lomom, okrasni kamen (1) **S:** gôrski mahagónij, hialopsít, íslandski ahát, smôlec, smólnik **PRIM.:** vulkánsko stétklo
obviséla dolína -e -e ž → viséča dolína
obzôrje -a s rudarski rovi in drugi objekti na določeni višini v rudniku **S:** horizont (2)
oceánik -a m območje morske vode nad dnom v globini več kot 200 m
oceanografija -e ž veda o morju, ki obravnava fizikalne in kemične lastnosti morja in njegov vpliv na živa bitja **S:** oceanologija
oceanologija -e ž → oceanografija
oceánska délta -e -e ž rečna delta, ki je oblikovana pod vplivom plimovanja in valovanja in ima značilno izbočeno obliko deltine ravnine
oceánska dôba -e -e ž doba Zemljine zgodovine, odkar na Zemljinem površju obstaja voda **S:** oceánska perióda, talasokrátno obdóbjje **P:** anhídríčna dôba
oceánska perióda -e -e ž → oceánska dôba
oceánska plôščá -e -e ž litosferska plošča z oceansko skorjo
oceánska skôrja -e -e ž del Zemljine skorje pod oceani debeline od 5 km do 10 km, ki je sestavljen pretežno iz bazalta in manjše količine drugih mafičnih kamnin **S:** bazáltna skôrja, síma
oceánski grebén -ega -a m → srednjeoceánski grebén
oceánski járek -ega -rka m → globokomôrski járek, járek (2), podmôrski járek
oceánski ognjeník -ega -a m vulkan, ki deluje na oceanskem dnu **S:** oceánski vulkán
oceánski tók -ega -a m tok morske vode, ki nastane zaradi različnih temperatur in slanosti v oceanu
oceánski vódni króg -ega -ega -a m kroženje

vode med oceanom in atmosfero **PRIM.:** celínski vódni króg, primárni vódni króg, sekundárni vódni króg

oceánski vulkán -ega -a m vulkan, ki deluje na oceanskem dnu **S:** oceánski ognjeník
oceánsko dnò -ega dnà s območje na morskem dnu, ki ga gradijo obsežni srednjeoceanski grebeni, globokomorski jarki, abisalne ravnice in oceanski vulkani
ocelárna plôščica -e -e ž vsaka od petih kalcitnih ploščic, ki obkrožajo anus pri iglokožcih
očésa -és s mn. v *petrografiji* leče večjih kristalov kremenca in glinencev pri nekaterih gnajskih
očésna struktúra -e -e ž struktura (2) nekaterih skrilavih metamorfni kamnin, ki imajo med plastmi leče iz enega minerala ali več mineralov **S:** léčasta struktúra
očésni gnájs -ega -a m gnajs z večjimi očesi glinencev, kremenca ali obeh mineralov
odbójna svetlôba -e -e ž *zastar.* → odsévna svetlôba
odbrús -a m *neustr.* → mikroskopski preparát (1)
oddélek -lka m (lat. *divisio*) biološka sistematska enota, ki združuje sorodne razrede pri rastlinah
odinít -a m **1.** bel do zelenkast monoklinski ali trigonalni železov magnezijev aluminijev mineral kaolinitove skupine **2.** *zastar.* lamprofir z vtrošniki labradorita, piroksena in rogovače in s prekristaljeno osnovo iz letvic plagioklaza in rogovače
odkladnina -e ž *neustr.* → sediment, usedlina
odkòp -ópa m prostor na Zemljinem površju ali pod njim, kjer se pridobivajo mineralne surovine **S:** odkópno pólje
odkópna etáža -e -e ž vsaka od izravnav pri stopničastem odkopavanju mineralnih surovin
odkópno pólje -ega -a s → odkòp
odkríta rúda -e -e ž **1.** ruda na Zemljinem površju brez krovnine **2.** z raziskovalnimi metodami ugotovljena ruda
odkríti krás -ega -a m kras, kjer je apnec razgaljen, brez preperine **S:** góli krás
odláganje -a s *neustr.* → sedimentácija, usédanje
odlómčna kamnína -e -e ž *neustr.* → klástična kamnína
odlómčna struktúra -e -e ž *neustr.* → klástična struktúra
odlómčni sediment -ega -ênta m *neustr.* → klástična usedlina, klástični sediment
odmuljevánje -a s pridobivanje redkih mineralov z vodo iz peska **S:** izpírhanje (1)

- odlomítení apnéec** -ega -nca m *neustr.* → dolomitizirani apnéec
- odpirálka** -e ž mišica pri artikulatnih rameno-nožcih, ki s krčenjem odpira loputi **S:** didúktor, odpirálna mišica
- odpirálna mišica** -e -e ž mišica pri artikulatnih ramenonožcih, ki s krčenjem odpira loputi **S:** didúktor, odpirálka
- odpirálno délo** -ega -a s delo, ki se opravi zaradi dostopa do mineralnih surovin, paleontoloških in arheoloških najdb
- odplakovánje** -a s spiranje preperine s pobočij **PRIM.:** erozija
- odpíta kontinentálna políca** -e -e -e ž nezaščiteni del šelfa, odprt proti globljemu morju **S:** odpíti šélf
- odpíta poróznost** -e -i ž poroznost, pri kateri so prazni prostori v kamnini med seboj povezani, npr. medzrnska poroznost, kraška poroznost **S:** kontinuirana poróznost, zvézna poróznost **P:** diskontinuirana poróznost
- odpíta razpóka** -e -e ž razpoka, pri kateri sta bloka razmaknjena
- odpíta struktúra** -e -e ž geološka struktura, označena na geološki karti s prekinjenimi konturnimi črtami, ker ni v celoti dokazana
- odpíti šélf** -ega -a m nezaščiteni del šelfa, odprt proti globljemu morju **S:** odpíta kontinentálna políca
- odpíti vodonósnik** -ega -a m vodonosnik s prosto gladino podtalnice, pri katerem so prazni prostori samo v spodnjem delu porozne kamnine zapolnjeni z vodo
- odsêjek** -jka m *neustr.* → odsévek
- odsévek** -vka m zrna, ki gredo pri sejanju skozi sito **PRIM.:** presevek
- odséвна polarízirana svetlóba** -e -e -e ž polarizirana svetloba, ki se uporablja v mikroskopu za opazovanje in določanje nepresevnih mineralov
- odséвна sposóbnost** -e -i ž relativna jakost odboja svetlobe s površine minerala pod mikroskopom, izražena v odstotkih **S:** refleksijska sposóbnost
- odséвна svetlóba** -e -e ž svetloba v polarizacijskem mikroskopu, ki se odbije od polirane površine minerala, kamnine, fosila **S:** odbójna svetlóba
- odsévni pleohroizem** -ega -zma m sprememba barve v različnih smereh nepresevnega anizotropnega minerala v odsevni polarizirani svetlobi
- odtekálka** -e ž mesnata cev za odtok vode pri mehkužcih **S:** ekshalént
- odtekální kanál** -ega -a m karbonatna cev za odtok vode pri mehkužcih **S:** odvádni kanál **PRIM.:** sifonálna cév
- odtís** -a m negativna ali pozitivna podoba reliefa organizma, njegove sledi ali podoba drugih sedimentnih procesov v kamnini, npr. odtis lista
- odtís fosíla** -a -- m negativni ali pozitivni odtis fosila v kamnini
- odtóčni deficít** -ega -a m razlika med količino padavin in količino odtekle vode na določenem območju
- odtóčni koeficiént** -ega -ênta m količina odtekle vode na določenem območju, ki je odvisna od rastlinske odeje in poroznosti kamninske podlage
- odvál** -a m odlagališče neizkoriščenih, gospodarsko nepomembnih mineralov iz rude v bližini rudnika **S:** odvalíšče
- odvalíšče** -a s → odvál
- odvádni kanál** -ega -a m karbonatna cev za odtok vode pri mehkužcih **S:** odtekální kanál **PRIM.:** sifonálna cév
- ofiolít** -a m **1.** v *množini* skupina ultramafičnih in mafičnih kamnin **2.** v *ednini* kamnina iz te skupine **S:** ofiolítska kamnína
- ofiolítska cóna** -e -e ž območje iz ofiolitov, podvrženih serpentinizaciji, in pilov lav, podvrženih spilitizaciji, in delno iz rožencev, skrilačev in karbonatov, npr. severovzhodno od Dinarske karbonatne plošče
- ofiolítska kamnína** -e -e ž → ofiolít (2)
- ofít** -a m diabaz, ki ima še ohranjeno ofitsko strukturo, čeprav so pirokseni podvrženi urazitizaciji
- ofítska struktúra** -e -e ž struktura predornin in žilnin gabrske skupine, pri kateri zapolnjuje prostor med idiomorfnimi letvicami plagioklazov monoklinski piroksen **S:** diabázna struktúra
- oglenína** -e ž **1.** *zastar.* produkti, nastali s karbonizacijo, npr. šota, premog in oglje v kulturnih plasteh arheoloških najdišč **2.** ostanki nepopolno zgorelega lesa v kulturnih plasteh arheoloških najdišč
- ogljekísli kálcij** -ega -a m *neustr.* → kalcít
- ognjeník** -a m **1.** mesto na Zemljinem površju, kjer izhajajo magma, plini, kosi kamnin in pri tem oblikujejo vulkanski stožec, kaldero ali ploščo **S:** vulkán (1) **2.** ugasli ognjenik z ohranjeno obliko stožca, kaldere
- ognjéni opál** -ega -a m opal z rdečkastim preli-vanjem barv **S:** sóčni opál

ognjeniška aktivnost -e -i ž → vulkanska aktivnost

ognjeniška bómbo -e -e ž juvenilni piroklast aerodinamične oblike velikosti nad 7 mm **S:** vulkanska bómbo

ognjeniška kamnína -e -e ž *neustr.* **1.** → predornína **2.** → vulkanoklastít

ognjeniška prhljica -e -e ž *neustr.* **1.** → vulkanski práh **2.** → vulkanski pepél

ognjeniški blók -ega -a m piroklast oglate oblike velikosti nad 64 mm **S:** vulkanski blók

ognjeniški izbrúh -ega -a m prodor magme, plinov, vode in kosov kamnin na Zemljino površje zaradi vulkanskega delovanja **S:** erúpcija (1), vulkanski izbrúh

ognjeniški kámen -ega -mna m *neustr.* **1.** → predornína **2.** → vulkanoklastít

ognjeniški pepél -ega -a m piroklasti velikosti do 2 mm **S:** vulkanski pepél

ognjeniški potrès -ega -ésa m potres, ki spremlja vulkansko aktivnost **S:** vulkanski potrès

ognjeniški práh -ega práh m vulkanski pepel z zrní velikosti pod 0,063 mm **S:** dróbnozrnati ognjeniški pepél, dróbnozrnati vulkanski pepél, vulkanski práh **PRIM.:** debéložrnati ognjeniški pepél

ognjeniški stóžec -ega -žca m → vulkanski stóžec

ognjeniško delovánje -ega -a s → vulkanska aktivnost

ognjeniško stéklo -ega -a s *zastar.* → vulkansko stéklo

ognjeniško žrêlo -ega -a s večja ali manjša lijakasta odprtina, skozi katero izhajajo magma in plini na Zemljino površje **S:** kráter (1), vulkansko žrêlo, žékenj, žékno

ognjéno jézero -ega -a s *neustr.* tekoča lava v kraterju (1)

ognjestálna glína -e -e ž *zastar.* → kaolinítna glína

ognjevárna glína -e -e ž *zastar.* → kaolinítna glína

ognjevzdřžna glína -e -e ž → kaolinítna glína

ogrdóni silikáti -ih -ov m mn. *zastar.* → pálični silikáti, skelétni silikáti, téktosilikáti

ójko kristál -- -a m → kristál ójko

okaméneek -nka m *zastar.* → fosíl, okamnína

okamenévanje -a s *zastar.* → fosilizácija

okameníca -e ž *zastar.* → fosíl, okamnína

okamenína -e ž *zastar.* → fosíl, okamnína

okamnéli lés -ega lesá m z mineralno raztopino impregniran les

okamnína -e ž vsak ostanek, sled ali odtis rastlinskega ali živalskega organizma iz geo-

loške preteklosti, ki je ohranjen v sedimentu, kamnini **S:** fosíl, fosílija, fosílni ostánek, okaméneek, okameníca, okamenína, ostalina, petrefákt

okamnítev -tve ž delno ali popolno nadomeščanje skeletnih delov organizma z drugotnimi minerali **S:** petrifikácija **PRIM.:** fosilizácija

okcipitálka -e ž neparna kost v možganskem delu lobanje med senčnicama, temenicama in zagozdnico pri večini vretenčarjev **S:** zatálnica

okís -a m *zastar.* → oksíd (2)

oklèp -épa m zunanji skelet pri nekaterih nevretenčarjih, nekaterih primitivnih ribah in pri želvah

oklépnice -ic ž mn. (razred, lat. Placodermi) primitivne ribe s spodnjim delom telesa, zaščitivnim s ploščatim oklepom, ki so živele v silurju in devonu **S:** oklopnjáče

okljúk -a m zavoj reke, zlasti na ravninskem območju, kjer ima tok majhno hitrost **S:** meándrer

oklopnjáče -áč ž mn. *zastar.* → oklépnice

okluzálna plóškev -e -kve ž ploskev na površju krome (2) kočnika pri rastlinojedih in mesojedih sesalcih **S:** žvekálna plóškev, žvekálna površína

okončina -e ž del telesa, ki se uporablja za gibanje, prijemanje in tipanje **S:** ekstremitéta

okonínska bréča -e -e ž *neustr.* → okonínski konglomerát

okonínski konglomerát -ega -a m oligocenski konglomerat v Zgornji Savinjski dolini **S:** okonínski skládi

okonínski skládi -ih -ov m mn. → okonínski konglomerát

okopnéli Jádran -ega -ána m območje Jadranskega morja v obdobjih morskih regresij, npr. v pleistocenu

okopnélo ozémlje -ega -a s območje kopnine po morski regresiji

okostèni kristál -ega -a m *zastar.* → resorbírani kristál, skelétni kristál (1)

okóstje -a s notranji skelet pri vretenčarjih, sestavljen iz kosti in/ali hrustanca

okóstni kristál -ega -a m *zastar.* → resorbírani kristál, skelétni kristál (1)

ókra -e ž **1.** rjavkastorumen do rumen zelo drobnozrnat limonit **S:** ruména ókra **2.** zelo drobnozrnat mineral kovinskega oksida z močno barvo, npr. antimonova okra

okrásni kámen -ega -mna m **1.** v *gemologiji* v naravi pogost kamen (1) različnih barv, srednje trdote **S:** pôldrági kámen **2.** *neustr.* → arhitek-

- tónski grádbeni narávní kámen **3. neustr.** → skulptúrni narávní kámen
- okremenênje** -a s nadomeščanje nekaterih ali vseh mineralov v kamnini s kremenom, kalcedonom ali opalom **S:** silicifikácija, silifikácija
- okremenjêna kamnína** -e -e ž kamnina, v kateri so nekateri ali vsi minerali nadomeščeni s kremenom, kalcedonom ali opalom **S:** silificirana kamnína
- okremenjêni lés** -ega lesá m les, v katerem je organsko snov nadomestil opal, kalcedon ali kremen in je pri tem ohranil svojo strukturo **S:** silificirani lés
- okréšelj** -šlja m skledasto oblikovano redišče ledenika v Alpah **S:** krnica
- okretáč** -a m drugo vratno vretence **S:** áksis, epistrófeus
- okristalována snôv** -e snoví ž *neustr.* → kristálna snôv
- oksid** -a m **1. v množini** četrti razred v sistematiki mineralov, v katerega so uvrščeni minerali, ki so spojine kovin ali polkovin s kisikom ali hidroksidnim anionom **2. v ednini** mineral iz te skupine, npr. hematit, goethit, pirolužit **S:** okís
- oksidácija** -e ž kemični proces oddajanja elektronov navadno drugemu elementu (3) ali spojini **S:** oksidacijski proces **P:** redúkcija
- oksidacijski pás** -ega pasú m površinsko ali podpovršinsko območje v nahajališču mineralnih surovin, ki je izpostavljeno vplivu površinske vode in se obogati z oksidi in karbonati **PRIM.:** mêja oksidácije (2)
- oksidacijski proces** -ega -a m → oksidácija
- oksidacijski razkrôj** -ega -ôja m razkroj organske snovi ob prisotnosti kisika, pri katerem nastaneta ogljikov dioksid in voda
- oksidna rúda** -e -e ž ruda, sestavljena pretežno iz mineralov oksidne skupine, npr. železovi oksidi
- oksifílna prvína** -e -e ž *po Goldschmidtu* prvina, ki se s kisikom veže v okside in oksidne soli, npr. aluminij, natrij, kalij, kalcij, mangan **S:** litofílna prvína
- oksihidroksíd** -a m mineral, ki ima poleg hidroksidnega iona tudi kisik, npr. goethit
- oktaéder** -dra m kristalni lik kubičnega kristalografskega sistema z osmimi enakostraničnimi trikotnimi ploskvami, ki imajo po štiri skupni vrh **S:** osmérec
- oktaédrit** -a m → anatóz
- oktaédrski rázred** -ega -éda m *neustr.* → kúbična heksákisoktaédrična vřsta simetrije
- oktokorála** -e ž kolonijska korala z notranjim skeletom in osmimi lovkami v obustnem vencu
- okulár** -ja m optična leča ali več optičnih leč v zgornjem delu tubusa mikroskopa, ki povečajo sliko predmeta, ki jo daje objektiv
- óldred peščenják** -- -a m peščenjaki, arkoze, konglomerati rečnega in limničnega izvora, ki so nastajali v suhih in napol suhih klimatskih razmerah ob koncu silurja in v devonu Anglije, Porenja in Baltika
- olenékij** -a m stopnja spodnjega triasa med induanijem in anizijem **S:** trias
- olenelídna sêrija** -e -e ž serija spodnjega kambrija, imenovana po rodu trilobitov *Olenellus*
- olenídna sêrija** -e -e ž serija zgornjega kambrija, imenovana po rodu trilobitov *Olenus*
- oligocén** -a m serija mlajšega paleogena med eocenom in miocenom
- oligocénsko-miocénske plastí** -ih -- ž mn. plasti oligocena ali miocena, ki jih ni mogoče umestiti v oligocen ali miocen
- oligofír** -ja m predornina dioritske skupine svetle barve, ki vsebuje redke vtrošnike in osno vo iz oligoklaza **S:** oligofírška kamnína
- oligofírška kamnína** -e -e ž → oligofír
- oligofírška struktúra** -e -e ž porfírška struktúra z zelo redkimi vtrošniki
- oligokláz** -a m plagioklaz, ki vsebuje od 10 % do 30 % anortita
- oligoklazít** -a m globočina dioritske skupine, v kateri prevladuje oligoklaz **S:** oligoklázova kamnína
- oligoklázova kamnína** -e -e ž → oligoklazít
- oligomíktni konglomerát** -ega -a m konglomerat s prodniki iz različnih vrst kamnin **S:** polimíktni konglomerát **PRIM.:** monomíktni konglomerát
- oligomiocén** -a m *neustr.* → oligocénsko-miocénske plastí
- oligonít** -a m bledorjav do svetlorožnat različek siderita, ki ima več kot 40 % manganovega karbonata
- oligotrófnó jézero** -ega -a s jezero z globoko vodo, v katerem je malo rastlinskih ostankov in katerega sedimenti so revni z organsko snovjo
- olistolít** -a m večji kos kamnine v olistostromi
- olistostróma** -e ž sedimentno telo, sestavljeno iz kaotično razporejenih kamnin, različnih po velikosti in sestavi, nastalo iz podvodnega plazu **PRIM.:** fosílni pláz (1)
- olistostrómna bréča** -e -e ž → kaotična bréča
- olivín** -a m zelen rombični mineral, železov ma-

gnezijev otočni silikat, trdna raztopina fajalita in forsterita

olivinit -a m **1.** rudonosni olivinov peridotit s pirokseni in/ali amfiboli **2.** → dunit

olivinova bómba -e -e ž skupek olivinovih zrn v nekaterih bazaltih

olivinovec -vca m *zastar.* → dunit

olivinov gábro -ega -a m gabro z olivinom kot značilnim mineralom

olivinov nefelinít -ega -a m nefelinit z olivinom kot značilnim mineralom **S:** ankaratrit

olivinov norít -ega -a m norit z olivinom kot značilnim mineralom

óljna imêrzija -e -e ž olje, ki se uporablja kot imerzijska tekočina, npr. cedrovo olje

óljna smôla -e -e ž *zastar.* → bitúmen

óljni skrílavec -ega -vca m *neustr.* → óljni skrílavi glínavec

óljni skrílavi glínavec -ega -ega -vca m glinavec, ki vsebuje tekoče in trdne ogljikovodike **S:** bitúmenski skrílavi glínavec, kerogenít

Ólševski narív -ega -a m nariv zgornjetriasnih plasti, ki meji na severu na Periadriatsko prelomno cono in na jugu na Južnokaravanski nariv

ólševsko mléko -ega -a s usedlina kalcita, huntita in dolomita v jamah **S:** górsko mléko, jámsko mléko, špèh

omfacít -a m zelen natrijev kalcijev magnezijev monoklinski piroksen

ómnivor -a m organizem, ki se prehranjuje z rastlinsko in živalsko hrano **S:** vsejéd

óniks -a m črno-bel ahat, okrasni kamen (1)

onkoíd -a m kroglasta kalcitna tvorba modrozelenih cepljivk

onkolít -a m apnenec z onkoidi

ontogenétski razvòj -ega -òja m → ontogenéza

ontogenéza -e ž razvoj osebká od oploditve do odraslega organizma **S:** ontogenétski razvòj

ontologíja -e ž področje biologije, ki dokazuje razvoj živega sveta na podlagi današnjih organizmov **PRIM.:** paleontologíja

oogónij -a m rastlinska ženska zarodna celica, ki je pri haraceji obdana s kalcitnim ovojem girogonitom in je ohranjena kot fosil

ooíd -a m kroglasta mineralna tvorba s koncentrično strukturo, ki je nastala z izločanjem mineralne snovi iz valujoče morske vode v priobalnem okolju velikosti od nekaj stotink mm do 2 mm

ooídna struktúra -e -e ž struktura karbonatne sedimentne kamnine ali železove rude, pri kateri je med ooidi navadno malo osnove

ooídna želézova rúda -e -e -e ž ruda, sestavljena iz limonitnih ali hematitnih ooidov, ki jih veže drobnozrnat limonit ali hematit

ooídni apnévec -ega -nca m apnenec, ki vsebuje ooide **S:** apnéčev oolít, kalcítni oolít

oolít -a m **1.** kamnina z ooidi, npr. ooidni apnenec **S:** íkravec **2. neutr.** → ooíd

oolítna struktúra -e -e ž *neustr.* → ooídna struktúra

oolítni apnévec -ega -nca m *neustr.* → ooídni apnévec

oomikrít -a m mikrit z več kot 25 % ooidov

oosparít -a m sparit z več kot 25 % ooidov

opakínít -a m → opakít

opakít -a m nepresevni mineral, večinoma mikrokristalni magnetit, ki obrobja mafične minerale v predorninah, nastal zaradi postvulkanske oksidacije, ali je drobno razpršen v osnovi **S:** opakínit

opak minerál -- -a m *neustr.* → nèpresévni minerál, rúdni minerál (2)

opál -a m različno obarvan amorfen ali delno kristaliziran mineral, silicijev vodni dioksid, dragi kamen **PRIM.:** amórfni krêmen, pôlkristálni krêmen

opalescénca -e ž mlečni biserni sijaj na mineralih, npr. pri opalu, mesečevem kamnu

opalít -a m nečist obarvan opal

opalizácija -e ž **1.** pojav opalove sige kot prevleke na kamninah, redkeje na kremenu **2.** nadomeščanje prvotnega minerala z opalom

opalizírani lés -ega lesá m les z ohranjeno strukturo, prepojen z opalom **S:** ksílopál, lésni opál **PRIM.:** fosíl

opálni peščenják -ega -a m peščenjak, v katerem so kremenova zrna vezana s kremenico **S:** kremeníčni peščenják

opálno vezívo -ega -a s vezivo iz opala med zrní kremená

opálova mática -e -e ž *zastar.* predornina, ki vsebuje opale

opálova síga -e -e ž kemična sedimentna kamnina, nastala z izločanjem silicijevega dioksida med hidrotermalnimi procesi

opékarska glína -e -e ž glina s primesmi peska, limonita, organskih ostankov **S:** ílo, ílovica, ílovka

opékovka -e ž rdeča živosrebroma ruda v idrijskem rudniku, v kateri je glina impregnirana s cinobrom

opêkul -a m pokrovček iz kalcita, s katerim se zapira ustje pri nekaterih vrstah polžev

operkulína -e ž *zastar.* → asílína

opísna petrografija -e -e ž *neustr.* → petrografija, sistemátska petrologija

opistocélni ligamènt -ega -ênta m ligament pri školjkah, ki leži za vrhom lupine

opistocélni típ vretènca -ega -a -- m vretenca pri dvoživkah in plazilcih, pri katerem so konkavni deli sklepne ploščice obrnjeni proti repu

opistosóm -a m zadnji del telesa pri pajkovicah in drugih nevretenčarjih

opléčje -a s kosti sprednjega dela trupa pri vretenčarjih, na katere se pripenjajo sprednje ali zgornje okončine

oplemenitenje -a s *zastar.* → bogatênje

opóka -e ž *zastar.* → láporovec

oponiški apnénc -ega -nca m tuvalijski apnec v vzhodnem delu Severnih Apneniških Alp

oportunistična populácija -e -e ž populacija zelo številnih osebkov ene vrste, ki poseli za druge organizme neugoden habitat

opráskanec -nca m *neustr.* → oráženec

oprh -a m tanka prašnata plast oksida kovine, ki se usede okrog segrevanega lahkohlapnega sulfida iste kovine

óptična anomalija -e -e ž pojav, pri katerem nastanejo interferenčne barve v izotropnem mineralu kot posledica spremenjene zgradbe minerala, kar je vidno pod polarizacijskim mikroskopom, npr. v granatu

óptična indikatrísá -e -e ž namišljeno telo, ki predstavlja vrednost lomnih količnikov v vseh smereh kristala **S:** elipsoid lómnih kólčnikov

óptična konstánta -e -e ž vsaka značilna optična lastnost kristala, npr. lomni količnik, dvolom

óptična kristalografija -e -e ž področje kristalografije, ki obravnava optične lastnosti kristalov **S:** optika kristálov

óptična lastnóšt minerála -e -i -- ž lastnost minerala, da se ob prehodu svetlobe skozi mineral pokažejo različni efekti, npr. lomni količnik, dvolom, pleokroizem, sijaj

óptična normála -e -e ž → optična ós

óptična ós -e osí ž namišljena os v kristalu, pravokotna na izotropni preseki **S:** optična normála

óptični značaj -ega -a m *neustr.* → optična lastnóšt minerála

óptično anizotrópna snóv -- -e snoví ž anizotropna snov, ki ima v vsaki smeri različne optične lastnosti

óptično izotrópna snóv -- -e snoví ž izotropna

snov, ki ima v vseh smereh enake optične lastnosti, npr. snovi kubičnega kristalografskega sistema ali amorfne snovi **S:** ênolómna snóv

óptika kristálov -e -- ž *zastar.* → optična kristalografija

oralna plóščica -e -e ž ena od petih ploščic na čaši krinoidov, ki pokriva ustje

oralni dél -ega -a m del telesa, usmerjen proti ustom pri vretenčarjih

oranžít -a m rumenooranžen različek torita

oráženec -nca m drsnik z razami, ki ga nosi ledenik **S:** ledeníski opráskanec

orbikulárna rúda -e -e ž ruda z orbikularno teksturo

orbikulárna tekstúra -e -e ž tekstura, značilna predvsem za rude, pri kateri so minerali od mikroskopske velikosti do nekaj centimetrov v premeru razvrščeni bolj ali manj koncentrično

orbitoíd -a m (rod, lat. *Orbitoides*) foraminifera z lečasto hišico in z obokanimi ekvatorialnimi kamricami, ki je živela v zgornji kredi

orbitoídni apnénc -ega -nca m zgornjekredni apnec, ki vsebuje ostanke orbitoidov

orbitolína -e ž (rod, lat. *Orbitolina*) foraminifera s stožčasto hišico in značilnimi sekundarnimi obrobniimi kamricami, ki je živela v kredi

ordinárni žárek -ega -rka m → rédni žárek

ordovícij -a m perioda starejšega paleozoika med kambrijem in silurjem

organél -a m drobna struktura v rastlinski ali živalski celici, ki ima določeno funkcijo, npr. celično jedro, mitohondrij

organizem -zma m vsaka živa stvar, npr. rastlinski organizem

organogéna glína -e -e ž glina, nastala iz netopnih delov organizmov, npr. globokomorska glína **PRIM.:** rdéči múlž

organogéna kamnína -e -e ž kamnina, nastala iz skeletov odmrlih organizmov ali zaradi delovanja organizmov, npr. diatomit, rudistni apnec **S:** biogéna kamnína

organogéna usedlína -e -e ž usedlina, nastala pretežno iz organskih ostankov ali s posredovanjem organizmov, npr. kreda (3), diatomejski mulj **S:** organogéni sediment

organogéni -a -o prid. ki je nastal iz organizmov ali zaradi njihovega delovanja

organogéni izvòr -ega izvòra m *neustr.* → orgánski izvòr

organogéni sediment -ega -ênta m sediment, nastal pretežno iz organskih ostankov ali s posredovanjem organizmov, npr. kreda (3), diatomejski mulj **S:** organogéna usedlína

orgánska primés -e primési ž manjša količina organske snovi, ki ne spremeni glavnih značilnosti kamnine ali minerala

orgánska tekstúra -e -e ž vsaka sled delovanja organizma v kamnini **S:** bioglíf, fosilna sléd, ihnofosíl, orgánski hieroglíf

orgánska usedlína -e -e ž *neustr.* → organogéna usedlína, organogéni sedimènt

orgánski detrít -ega -a in orgánski detrítus -ega -a m drobci okamnín

orgánski detrítus -ega -a in orgánski detrít -ega -a m drobci okamnín

orgánski hieroglíf -ega -a m → fosilna sléd, orgánska tekstúra

orgánski izvòr -ega izvòra m nastanek mineralov ali kamnin iz organizmov ali z njihovim delovanjem

orgánski ogljik -ega -a m ogljik, ki nastane pri bioloških procesih in se po odmrtnju organizmov vključi v geokemični cikel

orgánsko preperévanje -ega -a s preperevanje zaradi mehanskega ali kemičnega delovanja organizmov **S:** biolóško preperévanje

orientácijski vzórec -ega -rca m vzorec kamnine ali rude, uporabljen za prvo strokovno oceno, npr. kvalitete rude

orientálski jáspis -ega -a m → heliotróp

orientálsko máčje okó -ega -ega očésa s → máčje okó (1)

orientírana škóljka -e -e ž školjka, pri kateri je pri opazovanju vrh lupine zgoraj in je nagnjen od opazovalca

orientírani geolóški profíl -ega -ega -a m geološki profíl, usmerjen glede na geografski koordinatni sistem

orientírani prerèz -ega -éza m → orientírani presèk

orientírani presèk -ega -éka m presek kamnine, kristala ali fosila, vzporeden z osjo v koordinatnem sistemu ali z glavnimi ravninami minerala, kristala ali fosila **S:** orientírani prerèz

orientírani pritísk -ega -a m pritisk v litosferi, ki je usmerjen glede na geografski koordinatni sistem

orientírani vzórec -ega -rca m vzorec kamnine, usmerjen glede na lego kamninskih plasti ali glede na geografski koordinatni sistem

orientírani zbrúsek -ega -ska m zbrusek, vzporeden z osjo v koordinatnem sistemu ali z glavnimi ravninami kristala ali fosila

orientírano vzorčevánje -ega -a s jemanje orientiranih vzorcev

oriktocenóza -e ž *zastar.* združba fosilnih organizmov

oriktologija -e ž *zastar.* veda o fosilnih organizmih

Órleška kadúnja -e -e ž kadúnja s sinklinalnimi terciarnimi plastmi v zagorskem premo-govnem bazenu na območju Orleka

Orlíška antiklinála -e -e ž antiklinála iz paleozojskih, mezozojskih, miocenskih in pliocenskih plasti na območju Orlice in Cesarskega brda

Orlíški prelòm -ega -òma m prelom v zagrebški smeri od Stiškega preloma zahodno od Novoga mesta, preko Krške kotline in Sotle na severovzhodu, kjer se nadaljuje na Hrvaško

Órmoško-Hahótski prág -ega prága m prag iz neogenskih in kvartarnih plasti, ki se razprostira med Polenšakom, Zamušani, Ormožem, Miklavžem, Kogom, Grabrovnikom do doline Mure, na severu sega južno od Kamenščaka in Tomaža in na jugu do Drave **S:** Órmoško-Sélniška antifórma

Órmoško-Sélniška antifórma -e -e ž → Órmoško-Hahótski prág

Órmoško-Sélniška antiklinála -e -e ž → Órmoško-Sélniška monoklína

Órmoško-Sélniška monoklína -e -e ž antiklinála iz neogenskih sedimentov in sedimentnih kamnin, ki loči Ljutomersko sinklinalo od Dravske udorine na Hrvaškem, znana po naftnih nahajališčih pri Selnici in Peklenici **S:** Órmoško-Sélniška antiklinála

ornamentácija lupíne -e -- ž vsi skeletni izrastki na površini lupine, npr. vozlički, rebra, trni

orogén -a m naguban ali razlomljen raven ali upognjen del Zemljine skorje, nastal pri orogenezi, npr. Alpidi, Dinaridi **S:** goróvje (1), górstvo (1)

orogéna fáza -e -e ž *neustr.* → orogenétska fáza

orogenétska fáza -e -e ž del orogenetskega obdobja

orogenétski cíklus -ega -a m zaporedje tektonskih procesov, ki povzročajo nastanek gorovja

orogenétski pás -ega pasú m območje, kjer poteka orogeneza

orogenétsko obdóbjje -ega -a s čas trajanja orogeneze, ki obsega eno orogenetsko fazo ali več orogenetskih faz

orogenéza -e ž gubanje in lomljenje delov Zemljine skorje kot posledica premikanja litosferskih plošč zaradi konvekcijskih tokov v astenosferi, pri čemer nastajajo gorovja **S:** gorotvórni procés, gorotvórnost

orogéni pás -ega pasú m *neustr.* → orogenétski pás

- orogéno obdóbjje** -ega -a s *neustr.* → orogenétsko obdóbjje
- ortít** -a m rdečerjav do črn itrijev lantanov cerijev monoklinski mineral, izomorfen z epidotom **S:** alanít
- ortítov gnájs** -ega -a m gnajs z ortitom kot značilnim mineralom
- órtneške plastí** -ih -- ž mn. zgornjekarbonske plasti kremenovega konglomerata in peščenjaka, nad katerimi ležijo permski glinavec, peščenjak in apnenčeva breča na območju Ortneka na Dolenjskem
- ortoamfibolít** -a m amfibolit, ki je nastal iz magmatskih kamnin
- ortóceras** -a m (rod, lat. *Orthoceras*) navtilid z ravno valjasto hišico in centralnim sifom, ki je živel od zgornjega kambrija do triasa **S:** premoróžec
- ortoevolúcija** -e ž razvoj organizma v nerazvejeni liniji **S:** aristogenéza, ortogenéza
- ortofelzít** -a m salična predornina sienitske skupine z vtrošniki ortoklaza **S:** ortofír
- ortofír** -ja m *zastar.* → ortofelzít
- ortofírska struktúra** -e -e ž porfírska struktura prekrstaljenih saličnih predornin s kvadrastimi vtrošniki ortoklaza
- ortogenéza** -e ž razvoj organizma v nerazvejeni liniji **S:** aristogenéza, ortoevolúcija
- ortogeoklína** -e ž geoklina ob kratonu, za katero je značilen sinorogenetski magmatizem **S:** ortogeosinklinála
- ortogeosinklinála** -e ž → ortogeoklína
- ortognájs** -a m gnajs, nastal iz granita **S:** álski granít, protogín, protogingranít **PRIM.:** páragnájs
- ortogonálna projékcija** -e -e ž projekcija, pri kateri so premice vzporedne in pravokotne na projekcijsko ravnino
- ortográfska projékcija** -e -e ž azimutna kartografska projekcija, pri kateri so ravni srednji poldnevnik, ekvator in vsi vzporedniki, proti robovom pa se površine in razdalje pretirano zmanjšujejo
- ortokláz** -a m bel ali rožnat monoklinski mineral, kalijev glinenec
- ortoklázov bazált** -ega -a m alkalni bazalt, ki vsebuje ortoklaz
- ortoklázov gábro** -ega -a m alkalni gabro z ortoklazom kot značilnim mineralom
- ortoklorít** -ov m mn. skupina kristaliziranih kloritov **PRIM.:** leptoklorít
- órtokónična hišica** -e -e ž ravna valjasta hišica pri glavonožcih
- ortokronologíja** -e ž geokronologija, ki jo določajo ortostratigrafski fosili
- ortokronostratigrafíja** -e ž geokronologija plasti, ki jo določajo ortokronostratigrafski fosili
- ortokronostratigráfski fosíl** -ega -a m fosil, po katerem je narejen osnovni geokronološki sistem, npr. amonit za mezozoik
- ortomagmátski típ** -ega -a m tip magmatske kamnine, ki je nastal iz prvotne magme in je v njej več kot 90 % mineralov kristaliziranih
- ortometamórfna kamnína** -e -e ž metamorfna kamnina, ki je nastala iz magmatske kamnine **PRIM.:** párametamórfna kamnína
- ortopinakóid** -a m *zastar.* pinakoid, ki seka prvo kristalografsko os
- ortorómbična bípiramída** -e -e ž bipiramida z osmimi enakimi raznostraničnimi trikotniki **S:** rómbična bípiramída
- ortorómbična bípiramídna vrsta simetrije** -e -e -- ž (simbol *mmm*) vrsta simetrije, ki ima tri pravokotne dvoštevne osi in skoznje tri ravnine simetrije **S:** rómbična bípiramídna vrsta simetrije
- ortorómbična piramída** -e -e ž piramida s štirimi enakimi raznostraničnimi trikotniki in romбом kot osnovnim pinakoidom **S:** rómbična piramída
- ortorómbična piramídna vrsta simetrije** -e -e -e -- ž (simbol *mm*) vrsta simetrije, ki ima navpično dvoštevno os in skoznjo dve ravnini simetrije **S:** rómbična piramídna vrsta simetrije
- ortorómbična prizma** -e -e ž prizma z dvema paroma enakih vzporednih pravokotnikov **S:** rómbična prizma
- ortorómbična sfenoédrična vrsta simetrije** -e -e -e -- ž (simbol *222*) vrsta simetrije, ki ima tri pravokotne dvoštevne osi **S:** rómbična sfenoédrična vrsta simetrije, sfenoédrična vrsta simetrije (1)
- ortorómbična singoníja** -e -e ž kristalografski sistem s tremi različno dolgimi kristalografskimi osmi in pravimi koti med njimi **S:** ortorómbični kristalografski systém, rómbična singoníja, rómbični kristalografski systém
- ortorómbični kristalográfski systém** -ega -ega -a m kristalografski sistem s tremi različno dolgimi kristalografskimi osmi in pravimi koti med njimi **S:** ortorómbična singoníja, rómbična singoníja, rómbični kristalografski systém
- ortorómbični mineral** -ega -a m mineral, ki

kristali v ortorómbičnem kristalografskem sistemu **S**: rómbični mineral

ortorómbični sfenoéder -ega -dra m kristalni lik s štirimi enakimi raznostraničnimi trikotniki, od katerih sta dva s skupnim robom zasukana proti drugima dvema za poljuben kot **S**: rómbični sfenoéder

ortorómbičski kristalografski systém -ega -ega -a m *neustr.* → ortorómbična singonija, ortorómbični kristalografski systém, rómbična singonija, rómbični kristalografski systém

ortorómbičski sfenoéder -ega -dra m *neustr.* → ortorómbični sfenoéder, rómbični sfenoéder

ortosilikát -a m *neustr.*, v *stari klasifikaciji* sol hipotetične ortosilicijeve kisline

ortokóp -a m mikroskop, v katerem je pot svetlobe vzporedna z osjo mikroskopa

ortostróno zavijanje -ega -a s zavijanje hišice pri polžu, kjer se nukleokoh zavije v isti smeri kot adultni zavoj

ortotaksonomija -e ž določanje pripadnosti različnim taksonomskim enotam po oblikovnih znakih celotnega ali večine ohranjenega organizma

orúdena baktêrija -e -e ž *zastar.* → framboíd

orúdena cóna -e -e ž ozemlje z bolj ali manj razpršenimi nahajališči enega ali več mineralov **S**: mineralizirana cóna, orúdeni pás **PRIM.:** rudonôdna cóna

orudenênje -a s *neustr.* → mineralizácija (1, 2), orúdenje

orúdeni apnélec -ega -nca m apnec, ki vsebuje rudne minerale (1) **S**: rudonôdni apnélec

orúdeni dolomít -ega -a m dolomit, ki vsebuje rudne minerale (1) **S**: rudonôdni dolomít

orúdeni pás -ega pasú m → mineralizirana cóna, orúdena cóna

orúdenje -a s **1.** proces nastajanja mineralov v Zemljini skorji **S**: mineralizácija (1) **2.** nakopičenje mineralov v Zemljini skorji **S**: mineralizácija (2)

osamélec -lca m osamljen grič, ki se dviguje nad ravnino, npr. na Ljubljanskem barju

osaméli krás -ega -a m kras sredi nekraške okolice **S**: osámljeni krás

osámiljeni krás -ega -a m kras sredi nekraške okolice **S**: osaméli krás

oscilácija mórske gladine -e -- -- ž dviganje in spuščanje morske gladine zaradi epirogenetskih premikov, tudi zaradi globalnih klimatskih sprememb **PRIM.:** plimovánje

oscilácijska conárnost -e -i ž conarnost v ka-

mminah zaradi geoloških oscilacijskih procesov, npr. nihanja gladine morske vode

oscilácijsko-ondulácijska teoríja -e -e ž teorija o krčenju in širjenju Zemlje

osébek -bka m posamezen organizem

oséka -e ž najnižja morska gladina med plimovanjem

oseometrija -e ž določanje relativne starosti iz koncentričnih prirastnic trdnih delov vretenčarjev, npr. lusk, zob, otolitov

ós gúbe osí -- ž presečnica osne ravnine gube s katero koli plastjo gube

osmérec -rca m *zastar.* → oktaéder

ós mikroskópa osí -- ž os, ki sovpada z osjo tubusa in je pravokotna na mizico mikroskopa

osmirídij -a m naravna zlitina prvin osmija in iridija

ósna dolžina -e -e ž → ósni odsék

ósna ravnína -e -e ž **1.** v *tektoniki* namišljena ravnina, ki deli gubo na enaka dela **S**: aksiálna ravnína (1) **2.** v *paleontologiji* namišljena ravnina, ki deli organizem ali skelet na enaka dela **S**: aksiálna ravnína (2)

ósna vrsta simetrije -e -e -- ž → monoklínska hémiprizmátska ósna vrsta simetrije

ósni odsék -ega -éka m dolžina pozitivne ali negativne kristalografske osi, ki jo odseka kristalna ploskev **S**: ósna dolžina

ósni preréz -ega -éza m → aksiálni presék, ósni presék, radiálni presék

ósni presék -ega -éka m presek, ki poteka skozi os **S**: aksiálni preréz, aksiálni presék, ósni preréz, radiálni preréz, radiálni presék

osnóva -e ž **1.** polimineralna zrna velikosti peska, melja ali gline med večjimi drobci v klastičnih kamninah **S**: lepilo, mátrijs **PRIM.:** cement (1) **2.** pri *predorninah* steklasta ali mikrokristalna masa med vtrošniki **S**: mátrijs

osnóvna célica -e -e ž najmanjši paralelepiped z atomi v ogliščih, središču ali v središču njegovih ploskev, od katerih ima vsak istovrstni atom enako okolico **S**: elementárna célica, osnóvna prostórska célica

osnóvna geolóška kárta -e -e -e ž geološka karta dežele, države, navadno na več listih v manjšem merilu z ustreznimi tolmači, npr. Osnovna geološka karta SFRJ v merilu 1 : 100.000

osnóvna mása -e -e ž *neustr.* → osnóva (2)

osnóvna plóskev -e -kve ž ploskev v kristalu, ki je pravokotna na glavno kristalografsko **S**: osnovnína

osnôvna prostórska célica -e -e -e ž → osnôvna célica

osnôvni lík -ega -a m oblika kristala, pri katerem so vse ploskve enake **S:** glávni lík, splôšni lík, têmejni lík

osnovnína -e ž *zastar.* → osnôvna plôškev

osnôvni pinakoíd -ega -a m pinakoíd, pravokoten na glavno kristalografsko os

osnôvno lepílo -ega -a s *neustr.* **1.** → cement (1), vezívo **2.** → osnôva (1)

ós pasú plôškev osí -- -- ž os, ki je vzporedna vsem robovom kristalnih ploskev enega pasu

ós simetrije -i -- -- ž os, ki pri vrtenju za 360° povzroči dvakratno, trikratno, štirikratno ali šestkratno ponovitev kristalnih ploskev, npr. dvoštevna os, trištevna os, štirištevna os, šestštevna os **S:** simetrijska ós

ós súčne simetrije osí -- -- ž *neustr.* → simetrijska ós

ostalína -e ž *zastar.* → fosíl, okamnína

Ostalpíni -ov m mn. → Avstroalpin

ostánek -nka m element celote, ki ne obstaja več, npr. ostanek sedimenta, organizma

osteíhtiji -ev m mn. (*razred, lat. Osteichthyes*) ribe s prsnima, trebušnima, analnima in repno plavutjo, pri katerih se je postopno spreminjal hrustančni skelet v koščenega, ki živijo od spodnjega devona dalje **S:** teleostómi

ostrakodérm -a m najprimitivnejša riba brez čeljusti, parnih plavuti, bočnih organov in s hrustančnim skeletom, ki je živela v silurju in devonu

ostrakódi -ov m mn. (*podrazred, lat. Ostracoda*) sladkovodni ali morski raki z dvodelno gladko ali ornamentirano hitinasto ali kalcitno lupino fiziolaste oblike in z močno reduciranim telesom velikosti od 0,5 mm do 3 mm, ki živijo od kambrija dalje **S:** ráki dvoklópniki

ostrakódni lápor -ega -ja m láporovec z ostrakodi

ostrákum -a m srednja plast v lupini mehkušcev iz aragonitnih ali kalcitnih prizem

óstra mēja -e -e ž geološka meja med dvema izrazito različnima plastema

ostríga -e ž (*rod, lat. Ostrea*) školjka z debelima, nepravilno oblikovanima loputama, od katerih je leva izbočena in prirasla, desna ravna, ki živi od karbona dalje

óstvar -ja m (*rod, lat. Limulus*) primitiven morski pajkovec z močnim naglavnim ščitom in koničastim zadnjim delom telesa, ki živi od jure dalje **S:** límul

osuševánje -a s naravno ali umetno odvajanje vode iz poroznih preperin ali kamnin **S:** drenáža (1), dreníranje

ós zrcalnosúčne simetrije osí -- -- ž *neustr.* → invêrzná ós, zrcalnosúčna ós

otóčni lók -ega -a m ločno razporejeni otoki z izbočeno stranjo, obrnjeni proti odprtemu morju, ki so nastali v bližini oceanskih jarokov, npr. Japonska

otóčni silikáti -ih -ov m mn. skupina silikatnih mineralov z nepovezanimi tetraedri silicijevega tetraoksida **S:** nezosilikáti

otolít -a m slušna koščica, ki se pogosto ohrani kot mikrofosil in se uporablja za določanje posameznih ribjih vrst **S:** ravnotéžni kámenček

ottnánjij -a m stopnja srednjega miocena med eggenburgijem in karpatijem v Paratetidi **PRIM.:** helvétij

ottrelít -a m črn monoklinski mineral, manganol kloritoid

ottrelítov filít -ega -a m filit s kristaloblasti ottrelíta

ovicél -a m posebna kamrica pri nekaterih brijozih, v kateri se razvija zarodek

ovóid -a m organsko telo jajčaste oblike

ovójnica -e ž namišljena ploskev, ki povezuje izbočene ali vbočene dele gub **S:** envelópa

ovòj Zêmlje -ôja -- m → geosfêra, Zêmljin ovòj

ovulít -a m kamninsko telo jajčaste oblike

oxfordij -a [oksfórdij] m stopnja zgornje jure med callovijem in kimmeridgijem

ozádje -a s normalna množina prvine ali njene kemične lastnosti v naravni snovi, npr. naravna radioaktivnost

ózer -ja m vijugast podolgovat nasip iz usedlin ledeniških vod, nastalih na območju ledeniškega jezika umikajočega se ledenika **PRIM.:** kam

ozokerít -a m rumen ali rjav naravni parafinski vosek, ki nastane pri oksidaciji nafte **S:** dišéči vósek, kaméni vósek, zêmeljski vósek

ozráčje -a s ovoj plinov, ki obdaja Zemljo in ga tvorita v glavnem dušik in kisik **S:** atmosfêra

ožigálka -e ž iztegljiv organel knidarija, ki je nameščen v knidociti **S:** knída

ožigálkarji -ev m mn. (*deblo, lat. Cnidaria*) večcelični organizmi z radialno simetrijo, s tridelno steno, ustjem, obkroženim z lovkami s knidami in meduzno in polipno generacijo **S:** knidárij

Pacifična plôšča -e -e ž litosferska plošča, ki obsega večji del Pacifičnega oceana

pacifična provinca -e -e ž območje magmatskih in metamorfnih kamnin ali organizmov na širšem območju Tihega oceana, ki imajo določene skupne značilnosti

pacifična vrsta kamnin -e -e -- ž skupina magmatskih kamnin, v katerih prevladujejo kalcijevi minerali **S:** kalcijeva vrsta kamnin **PRIM.:** atlantska vrsta kamnin, mediteranska vrsta kamnin

padavine -vín ž mn. atmosferska voda, ki pade na Zemljino površje **S:** meteórska vóda

padec réke -dca -- m → stírmec réke

pahiodóntna škóljka -e -e ž školjka, ki ima pahiodontni sklep

pahiodóntni sklèp -ega sklépa m sklep med školjčnima loputama z enim do tremi klinastimi zobmi, ki se tesno usedajo v jamice nasprotne lopute

pahljáča -e ž stožčasto oblikovan nasip hudourniških, rečnih ali morskih sedimentov, npr. prodnata, gruščnata pahljača **S:** vršáj

pahljáčasta gúba -e -e ž guba, pri kateri se razdalja med kriloma proti dnu manjša

pahljáčasta struktúra -e -e ž radialno vlaknata struktura mineralov ali skeletnih organizmov, pri kateri se razdalja med kristali večja v smeri rasti

pahljáčasti prelóm -ega -óma m prelom, pri katerem se glavna prelomna ploskev cepi v pahljačasto razporejene manjše prelomne ploskve

páka plastí -- -- ž mn. plasti peščenjaka pliocenske starosti v severovzhodni Sloveniji, v katerih sta nafta v Selnici in plin v Dolini pri Lendavi, imenovane po kraju Paka na Madžarskem

pakétni pláz -ega plazú m plaz, ki nastane na meji med trdno kamnino in mehko podlago, kjer so v telesu plazu tudi kosi trdne kamnine **S:** blókovni pláz

pakét plastí -a -- m zaporedje plasti, ki se obravnava kot celota

pákristál -a m *zastar.* kristal z značilno kristalno obliko snovi

paládij -a m siv kubični mineral, prvina

palagonít -a m rjav, rumen, oranžen hidratiziran tahilit v pilov lavah ali mandljih

palagonítni túf -ega -a m piroklastit ali hialoklastit, ki vsebuje klaste preperelega ali hidrotermalno spremenjenega steklastega bazalta

palasítni olivín -ega -a m **1.** olivin meteorskega izvora, ki vsebuje več kot 60 % železa **2.** olivin zemeljskega izvora, ki vsebuje več železa kot silicija

páleoantropológija -e ž veda o izumrlih človečnjakih in fosilnih ljudeh

páleoavtekologija -e ž veja paleoekologije, ki obravnava fosil kot osebek v nekdanjem okolju

páleobiocenóza -e ž življenjska združba rastlin in živali v geološki preteklosti

páleobiogeografija -e ž proučevanje nekdanje razprostranjenosti živih bitij na Zemlji **PRIM.:** biogeografija

páleobiohórion -a m koncentracija avtohtonih fosilnih organizmov v kamnini

páleobiológija -e ž proučevanje biologije nekdanjih organizmov, navadno s pomočjo funkcijske morfologije

páleobotánika -e ž veja paleontologije, ki obravnava fosilne rastline

paleocén -a m serija starejšega paleogena med zgornjo kredo in eocenom

páleoekológija -e ž veda o odnosih organizmov z okoljem v geološki zgodovini

Páleoevrópa -e ž evropski kontinent v geološki preteklosti

paleogén -a m perioda starejšega kenozoika med kredo in neogenom **S:** eogén

páleogeografija -e ž področje geologije, ki obravnava geografske razmere v geološki zgodovini

páleogeográfška kárta -e -e ž karta ozemlja s podatki o oblikovanosti Zemljinega površja v geološki zgodovini **S:** páleográfška kárta

- páleogeografski indikator** -ega -ja m kemična, mineralna, kamninska ali fosilna posebnost v Zemljini skorji, ki določa razporeditev ozemelj v neki geološki dobi
- páleogeografski pogoj** -ega -ója m pogoj za potek geoloških procesov na določenem območju v geološki zgodovini
- páleografska kárta** -e -e ž → páleogeografska kárta
- páleoihnologíja** -e ž *neustr.* → ihnologíja
- páleoklíma** -e ž klima v geološki preteklosti
- páleoklimatologíja** -e ž veda o klimatskih spremembah v geološki zgodovini
- páleoklimátski indikator** -ega -ja m kemična, mineralna, kamninska ali fosilna posebnost v Zemljini skorji, ki določa klimo v neki geološki dobi, npr. izotopski termometer, kamena sol, siga, paleotermometri
- páleokrás** -a m kras, na katerem so se procesi zakrasevanja popolnoma ustavili **PRIM.:** fosilni krás
- paleolítik** -a m najstarejše znano obdobje prazgodovine od prvega namensko izdelanega orodja iz kamna pred več kot 1 milijonom let pa do 8000 let pr. n. š., ki sovпада z ledeno dobo **S:** stára kaména dóba
- páleomagnetízem** -zma m naravno namagnetenje kamnin, velikost in smer geomagnetnega polja v geološki preteklosti
- paleontológ** -a m strokovnjak za fosilne organizme
- paleontologíja** -e ž veda o življenju in razvoju živega sveta v geološki zgodovini **PRIM.:** ontologíja
- paleontolóška raziskáva** -e -e ž postopek pri določanju fosilnih ostankov
- paleontolóška značilnost kamnine** -e -i -- ž značilnost kamnine, ki se kaže v razporeditvi fosilov v kamnini, njihovi velikosti, mineralni sestavi
- paleontolóški preparát** -ega -a m preparat, pripravljen za raziskavo fosilnega organizma **PRIM.:** paleontolóški zbrúsek
- paleontolóški zbrúsek** -ega -ska m do presevnosti zbrušena sedimentna kamnina za opazovanje fosilov **S:** mikroskópski preparát (3) **PRIM.:** paleontolóški preparát
- páleoproterozóik** -a m eratem med 2500 milijoni in 1600 milijoni let
- páleoseizmologíja** -e ž proučevanje potresov iz geološke preteklosti
- páleosinekologíja** -e ž veja paleoekologije, ki obravnava fosilne združbe v nekdanjem okolju
- páleotaksodónt** -a m fosilna školjka s primitivnim taksodontnim sklepom
- páleotemperatúra** -e ž temperaturne razmere v geološki preteklosti
- páleotermométer** -tra m fosilni organizem, ki je občutljiv na temperaturne spremembe in zato uporaben za določanje nekdanjih temperatur v okolju
- páleotermométríja** -e ž določanje razmerja kisikovih izotopov v karbonatnih lupinah organizmov zaradi ugotavljanja temperature morske ali jezerske vode v geološki preteklosti
- paleotípna kamnína** -e -e ž → paleotípna predornína
- paleotípna predornína** -e -e ž prekristaljena predornína, navadno starejša od terciarja **S:** paleotípna kamnína **PRIM.:** kenotípna predornína
- paleozóik** -a m era med proterozoikom in mezozoikom, ki obsega šest period, v kateri se je začel sklenjen razvoj skeletnih organizmov **S:** geolóški stári vék, stári zémejski vék
- páleozoologíja** -e ž veja paleontologije, ki se ukvarja s fosilnimi živalmi
- paliálna strán** -e -í ž stran v školjčni lupini, kjer je pritrjen plašč
- paliálna votlína** -e -e ž → pláščna votlína
- paliálni kanál** -ega -a m kanal v zunanji plasti školjčne lupine na paliálni strani
- paličje** -a s struktura tekosilikatov, pri kateri tvorijo tetraedri silicija in kisika neskončni tridimenzionalni skelet
- palični silikát** -ih -ov m mn. skupina silikatnih mineralov s tetraedri silicijevega tetraoksida, povezanimi v tridimenzionalno kristalno mrežo **S:** ogródni silikátí, skelétni silikátí, téktosilikátí
- paligorskít** -a m vlaknati rombični ali monoklinski glineni mineral iz skupine sepiolita, v katerem je del magnezija nadomeščen z aluminijem in je sestavni del gorskega usnja
- palimpsést** -a m **1.** naravna drenaža, ki se je strukturno in morfološko preoblikovala **2.** ostanek sedimentov kontinentalnega šelfa, ki je bil podvržen fizikalnim in biološkim procesom in ga je mogoče prepoznati v mlajših sedimentih **3.** metamorfna kamnina, v kateri je ohranjena prvotna struktura ali tekstura
- palingéna mágma** -e -e ž magma, ki nastane pri palingenezi
- palingénéška pretvórbá** -e -e ž → anatóksa, palingenéza
- palingenéza** -e ž pojav, pri katerem se kamnina

raztali pri pogreznjenju v globlje dele Zemlje
S: anatóksa, palingenétska pretvórbá
palinologija -e ž področje botanike, ki obravnava spore in pelode ter njihov razvoj v geološki preteklosti
palinolóška analiza -e -e ž raziskovalna metoda, s katero se na podlagi vrst peloda določa razširjenost rastlinstva v geološki preteklosti
S: pelódna analiza
palinomórf -a m vsako mikroskopsko veliko celično telo v palinološkem preparatu, ki ima organsko steno
palinspástična kárta -e -e ž karta, ki kaže nagubane plasti v njihovem prvotnem geografskem položaju
paludína -e ž *zastar.* → vivipár
paludínska plást -e plásti ž jezerski peščeni sedimenti z vložki gline, lignita in viviparijev, značilni za pliocenski Panonski bazen in pleistocenske sedimente **S:** paludínski sklád
paludínski sklád -ega skláda m → paludínska plást
pámehkúžci -ev m mn. *zastar.* → brahiopódi, ramenonóžci
pánalotriomórfna struktúra -e -e ž struktura kamnine, ki jo sestavljajo sami alotriomorfni kristali
pandermít -a m snežno bel triklinski mineral, kalcijev borov vodni oksid **S:** priceít
Pangéa -e ž edini kontinent na meji med paleozoikom in mezozoikom
panón -a m *neustr.* → panónij
panónij -a m stopnja zgornjega miocena in spodnjega pliocena med badenijem in pontijem v Paratetidi **S:** meótij **PRIM.:** sarmátij
Panónska mása -e -e ž → Panónski masív
Panónska udorína -e -e ž *zastar.* → Panónski bazén
Panónski bazén -ega -a m najzahodnejši del Paratetide, nastal v neogenu, zapolnjen z zgornjeterciarnimi in kvartarnimi sedimenti in sedimentnimi kamninami, ki obsega Panonsko nižino na Madžarskem, severno Hrvaško, severno Srbijo, južno Slovaško, zahodno Romunijo, vzhodno Avstrijo in vzhodno Slovenijo in predstavlja intermontano kotlino v Alpilih **S:** Panónska udorína
Panónski masív -ega -a m tektonska enota iz magmatskih, metamorfnih in sedimentnih kamnin, ki predstavljajo stabilno gmoto, ob kateri so se nagubali na severu Karpati kot del Alpidov, na jugu pa Dinaridi **S:** Panónska mása

Panónsko mórje -ega -a s morje, ki je zapolnjevalo Panonski bazen
Panthalassa -e [pantálasa] ž edini ocean med paleozoikom in mezozoikom pred nastankom današnjih oceanov
papírnatí přémog -ega přemóga m *zastar.* → disodil
páraavtohtón -a m tektonska oblika med avtohtonom in alohtonom, ki je le delno premaknjena kamninska ali sedimentna gmota
paradoksídna sêrija -e -e ž serija srednjega kambrija, imenovana po trilobitnem rodu *Paradoxides*
parafín -a m naraven aciklični ogljikovodik
parafínova skupína -e -e ž skupina nasičenih acikličnih ogljikovodikov, npr. metan, etan, propan
parafínska náfta -e -e ž nafta z visokim odstotkom parafína
parafínski skrílavec -ega -vca m skrilava kamnina, iz katere se s suho destilacijo pridobivajo ogljikovodiki parafinove skupine
parafínsko-nafténska náfta -e -e ž nafta, sestavljena iz ogljikovodikov parafinove in nافتenske skupine
paragenétsko zaporédje -ega -a s skupnost mineralov na istem območju, ki so nastajali drug za drugim
paragenéza kamnín -e -- ž skupnost kamnin, ki je nastala pod enakimi pogoji **S:** asociácija (3), združba (3)
paragenéza minerálov -e -e ž **1.** zaporedje mineralov, ki so nastajali drug za drugim na istem območju **2.** različni minerali, ki so nastali v enakih ali podobnih fizikalnih in kemičnih pogojih v nahajališču mineralnih surovin **S:** rúdna paragenéza **PRIM.:** asociácija (2)
párageoklína -e ž geoklina na kratonu, navadno manjša od ortogeokline **S:** párageosinklinála
párageosinklinála -e ž → párageoklína
páragnájs -a m gnajs, nastal iz klastičnih kamnin **PRIM.:** ortognájs
paragonít -a m zelena monoklinska natrijeva aluminijeva sljuda **S:** nátrijeva sljúda
paragonítov blestník -ega -a m blestnik s paragonitom kot bistvenim mineralom **S:** paragonítov sljúdovec
paragonítov sljúdovec -ega -vca m *zastar.* → paragonítov blestník
parakláza -e ž → prelómna plóšev
páragonodónt -a m slabo mineraliziran mikroorganizem, podoben konodontu, ki je živel od kambrija do ordovicija

- pákrinoídi** -ov m mn. (podrazred, lat. Paracri-noidea) neznačilni iglokožci z dvostrano radialno simetrijo telesa, z rameni in usti, obrnjenimi navzgor, pri katerih je aboralni del s pecljem zasidran v podlago in so živeli v ordoviciju
- pákristálna deformácija** -e -e ž sprememba oblike kristala zaradi prehoda snovi iz ene kristalne oblike v drugo, npr. pri spremembi temperature
- paralélna slojevítost** -e -i ž *neustr.* → vzporédna plátnatost
- parálični** -a -o prid. ki se nanaša na območje občasnega poplavljanja sladkovodnih bazenov z morskó vodo, npr. paralični sediment
- páramagnétni kristál** -ega -a m kristal, ki ima majhno pozitivno magnetno susceptibilnost, npr. olivin **P:** diamagnétni kristál
- párametamórfna kamnína** -e -e ž metamórfna kamnina, ki je nastala iz sedimentnih kamnin **PRIM.:** ortometamórfna kamnína
- parámeter** -tra m v *kristalografiji* **1.** dolžina osi ali velikost medosnih kotov, ki določajo osnovno celico **S:** mrežna konstanta **2.** racionalni mnogokratnik dolžine osi, odrezane s kristalno ploskvijo, ki določa relativni položaj ploskve v kristalu
- páramorfízem** -zma m pojav, da mineral spremeni svojo notranjo strukturo brez spremembe kemične sestave in zunanje oblike
- páraplátforma** -e ž z glavno platformo vzporedna platforma v določenem geološkem obdobju
- páastratotíp** -a m stratotip, ki je bil določen ob holostratotipu v ožji ali širši okolici
- páastratomaporídni grebén** -ega -a m greben (1), ki ga gradijo parastratomaporidi
- páastratomaporoidi** -ov m mn. (družina, lat. Parastratomaporoidae) skorjasti hidrozoi, ki so živeli v juri
- párašélf** -a m z glavnim šelfom v določenem geološkem obdobju vzporeden šelf
- páratáksa** -e ž organizem, ki ima le delne značilnosti taksonomske enote
- párataksonomíja** -e ž določanje pripadnosti različnim taksonomskim enotam po oblikovnih znakih posameznih delov in sledovih osebká, npr. pri kokolitu, fosilni sledi
- Paratétida** -e ž s Tetido vzporedno morje, nastalo v neogenu na prostoru od Panonske nižine do Črnega morja
- páratíp** -a m vsak od drugih ohranjenih primerkov nove vrste fosila, ki so nabrani skupaj s holotipom
- parazít** -a m organizem, ki živi na škodo drugega organizma, npr. trakuľja **S:** zajedávec
- parazitóza** -e ž deformácija na skeletu organizma, nastala zaradi delovanja parazitskih organizmov
- parazóji** -ev m mn. (podkraljestvo, lat. Parazoa) pritrjene, preprosto organizirane, v kormih ali posamezno živeče živali z roževinastim, kalcitnim ali kremeníčnim skeletom, ki večinoma živijo v morju **S:** spóngije, spúžve
- parciálni pritísk plína** -ega -a -- m → parciálni tlák plína
- parciálni tlák plína** -ega -a -- m tlak plína v plinski zmesi, ki bi ga ta imel, če bi bil sam v istem prostoru in pri isti temperaturi **S:** parciálni pritísk plína
- parenhím** -a m **1.** mehko rastlinsko tkivo, ki ga sestavljajo nediferencirane celice s tanko steno **2.** osnovno tkivo živalskega organa
- pargasít** -a m svetlozelen do modrozelen natrijev različek rogovače, nastal pri kontaktni metamorfozi
- parietálka** -e ž parna štirioglatá kost v svodu možganskega dela lobanje med čelnico, senčnico in zatilnico pri vretenčarjih **S:** temeníca
- parietálna gúba** -e -e ž vboklína stene v bivalni prostor hišice nerineje
- parietálno okó** -ega očesa s vidni živec v temenski odprtini lobanje pri prvih dvoživkah in primitivnih plazilcih, npr. ščitoglavcih **S:** teménsko okó
- Pariška kotlína** -e -e ž kotlína na območju Paríza, zapolnjena s sedimenti kredne, terciarne in kvartarne starosti
- párni pritísk** -ega -a m *neustr.* → párne tlák
- párni tlák** -ega -a m tlak, ki ga povzroča gibanje atomov ali molekul snovi v plinastem agregatnem stanju
- paroksízem** -zma m nenaden in katastrofalen naravni pojav **S:** katastrofízem
- pártnaške plastí** -ih -- ž mn. srednjetroasne magmatske in piroklastične, apnenčeve in laporovčeve plasti v Bavarskih Alpah in na Salzburškem
- pártnaški apnének** -ega -nca m langobardijski in cordevolijski apnenec v zahodnem delu Severnih Apneníških Alp
- pásasta glína** -e -e ž laminirana usedlína zaježitvenih ledeníških jezer **S:** várva
- pásasta tekstúra** -e -e ž tekstúra kamnine, v kateri so vzporedne plasti zaradi različne sestave različno obarvane
- pásasti apnének** -ega -nca m apnenec z različno obarvanimi pasovi

pásasti dolomít -ega -a m dolomit z različno obarvanimi pasovi

pasivni celínski rób -ega -ega -a m celínski rob, ki ne sovpada z mejo med litosferskimi ploščami in je zanj značilna velika debelina sedimentov **S:** àsêizmični celínski rób, atlántski celínski rób

pás kristálnih plôskvev pasú -- -- m kristalne ploskve, ki imajo vzporedne robove

pásnata glína -e -e ž *neustr.* → pásasta glína, vávra

pásnati apnévec -ega -nca m *neustr.* → pásasti apnévec

pasovíta glína -e -e ž *neustr.* → pásasta glína, vávra

pasovíta tekstúra -e -e ž *neustr.* → pásasta tekstúra

pasóvni króg -ega -a m na *Schmidtovi mreži* ploskve z različno polarno razdaljo na istem meridianu **S:** conárni króg

Páška sinklinála -e -e ž sinklinála iz spodnjetriasnih in srednjetriasnih kamnin na območju Paškega Kozjaka in Holmeča

patéla -e ž **1.** (rod, lat. *Patella*) morski polž s kapasto involutno hišico, ki se z nogo prileplja na skale in živi od triasa dalje **2.** kost, vpeta v mišice pred kolenom **S:** pogáčica

pátina -e ž **1.** obarvana prevleka na površini kamnin ali mineralov, nastala zaradi dolgotrajnega preperevanja, npr. bela preperina na površini kamenega orodja iz roženca **2.** plast malahita na površini bakrovih mineralov, nastala v vlažnem okolju ali zaradi oksidacije **PRIM.:** prevléka

patronít -a m črn monoklinski mineral, vanadijev sulfid

PDB-stándard -a [pedebé in pəðəbə] m (ang. *Providenca sant Belemníella*) standard za izotopsko sestavo kisika in ogljika v fosilu *Belemnítella americana* iz kredne formacije Pee Dee v Južni Karolini v ZDA

Peackokov alkálno-kálcijev kolíčnik -ega -ega -a [píkokov] m merilo alkalnosti magmatske kamnine ali kamninske serije, navadno v določeni magmatski provinci, ki temelji na razmerju vsote natrijevega in kalijevega oksida proti kalcijevemu oksidu **S:** alkálijsko-kálcijev kolíčnik, alkálno-kálcijev kolíčnik

pearceit -a [perseít] m železovo siv monoklinski mineral, srebrov bakrov arzenov sulfid, izomorfen s polibazitom

pêcelj -clja m **1.** členjeni del skeleta med korenino in čašo pri krinoidu **2.** mesnati podaljšek

plašča, ki moli iz lopute pri brahiopodu **3.** v *botaniki* del rastline, s katerim je pritrjen list, cvet, plod

pêcljeva faséta -e -e ž ravno polje okoli pečlja pri nekaterih brahiopodih

pêcljeva lopúta -e -e ž izbočena loputa, navedno z odprtino za pecelj pri ramenonožcih **S:** trebúšna lopúta, ventrálna lopúta **P:** dorzálna lopúta

pêcljeva odprtína -e -e ž trikotna ali okrogla odprtina pod vrhom pečljeve lopute, skozi katero izhaja pecelj (2) pri ramenonožcih

pečátnikovec -vca m (rod, lat. *Sigillaria*) orjaški lisičjakovec s koničastimi listi na vrhnjem delu vilasto razcepljenega stebela z značilnimi listnimi brazgotinami, ki je živel v zgornjem karbonu

pedicelárij -a m majhen kljunast izrastek pri iglokožcih, ki služi za čiščenje organizma

pedimént -ênta m zravnano, zmerno nagnjeno površje v živoskalni podlagi ob vznožju pogorja ali gorovja, posebno na območjih z aridno klimo **PRIM.:** baháda

pedión -a m *neustr.* → hémipinakoíd

pedogenéza -e ž **1.** nastanek in razvoj tal **2.** razmnoževanje na stopnji ličinke pri živalih

pedológija -e ž nauk o sestavi in razvoju tal

pedolóška kárta -e -e ž karta ozemlja s podatki o sestavi tal

pedomorfóza -e ž evolucijska sprememba, pri kateri odrasli osebek zadrži nekatere juvenilne znake

pedosféra -e ž površinski del Zemlje, kjer so razvita tla

pégasti lápor -ega -ja m *neustr.* → pégasti láporovec

pégasti láporovec -ega -vca m laporovec s koncentracijami mineralov v obliki peg

pégasti mármor -ega -ja m marmor, ki ima primese ali večje vključke drugih mineralov v obliki peg, leč ali plasti

pegmatít -a m debelozrnata levkokratna diašistna žilnina granitske skupine, redkeje sienitske ali gabske skupine

pegmatítna žíla -e -e ž s pegmatitom zapolnjena razpoka v magmatski kamnini, nastala v pozni magmatski fazi

pegmatítška fáza -e -e ž čas med ohlajanjem magme, v katerem sta trdna in plinska faza skoraj v ravnovesju in kristalizirajo veliki kristali

pegmatítška struktúra -e -e ž struktura debelozrnatih diašistnih žilnin ali globočnin, v katerih se preraščajo kremen in glinenci

pegmatítski aplít -ega -a m diašístna žilnina, v kateri se menjavajo velika in zelo drobna zrna glinencev in kremen

pegmatítsko preráščanje -ega -a s *neustr.* → pegmatítska struktúra

Pékleniško-Sélniška antiklinála -e -e ž terciarna naftonosna struktura, ki sega od Peklence do Selnice v Medjimurju

peklína -e ž *zastar.* → asfált

pektínide -íd ž mn. (družina, lat. Pectinidae) školjke z eno ravno in drugo izbočeno loputo, rebra sto površino in ušesci ob vrhu, ki živijo od triasa dalje

pektolít -a m bel, žarkasto vlaknat trikliniski mineral, kalcijev natrijev hidroksidni nitasti silikat

pektorálna plavút -e -i ž ena od parnih plavuti na prsnem delu teleostov **S:** pfsna plavút

pektúnkulus -a m (rod, lat. *Pectunculus*) debelolupinasta školjka z ločnim taksodontnim sklepom in gladko lupino, ki živi od perma dalje **S:** glicímeris, sklédica

pelagiál -a m območje odprtega morja do litorala **S:** évpelagiál

pelágična cóna -e -e ž območje odprtega morja s počasno sedimentacijo

pelágična mikrofávna -e -e ž mikrofavna, ki živi v pelagialu

pelágični razvòj -ega -òja m razvoj, za katerega so značilni fosilni ostanki organizmov, ki so živeli v odprtem morju, in tam nastali sedimenti

Pelagonídi -ov m mn. naravno gorstvo na območju Olimpa, južne Evbeje in Atike, zgrajeno iz predkambrijskih in kambrijskih kamnin s tektonskimi okni, v katerih so mezozojski marmorji

peléjski típ vulkána -ega -a -- m vulkan, pri katerem ob erupciji izhajajo žareči plini in pepel, iz katerih nastaja ignimbritni tuf, imenovan po Pelée Montagne na otoku Martinique v Malih Antilih

pelét -a m **1.** klast sferične ali elipsoidne oblike v karbonatih, brez strukture, skoraj v celoti zgrajen iz mikrita **2.** v glinah in skrilavih glinavcih zaobljen agregat velikosti od 0,1 mm do 0,3 mm, sestavljen iz mineralov glin in kremen in ga obdaja organska snov **3.** fosilni iztrebek nevretenčarskega organizma velikosti od 0,15 mm do 0,2 mm v organogenih kamninah **S:** fekální pelét **PRIM.:** koprolít

pelít -a m klastični sediment ali sedimen-

tna kamnina, v kateri so drobcí, manjši od 0,063 mm

pelítni gnájs -ega -a m *neustr.* drobnozrnati gnajs

pelmikrít -a m mikrít, ki vsebuje več kot 25 % peletov (1)

pêlod -óda m pelodna zrna, ki nastajajo po redukcijski delitvi v prašniku in se razširjajo z vetrom ali žuželkami **S:** cvétni práh

pelódna analíza -e -e ž raziskovalna metoda, s katero se na podlagi vrst peloda določa razširjenost rastlinstva v geološki preteklosti **S:** palinolóška analíza

pelódni diagrám -ega -a m grafični prikaz razmerja med količinami posameznih vrst peloda, najdenih v geološkem preseku (1)

pelódno zrno -ega -a s možka spolna celica pri cvetnicah, ki jo obdaja zelo odporna dvoplastna organska ovojnica

pelosiderít -a m drobnozrnati siderit iz Vareša v Bosni

pelsónij -a m **1.** podstopnja anizija med bihtynijem in illyrijem **2.** *zastar.* podstopnja anizija med anatolijem in illyrijem

pelsparít -a m sparit, ki vsebuje več kot 25 % peletov (1)

pélvis -a m kostni obroč, ki ga sestavljajo obe kolčnici, križnica in repna vretenca ali trtica in povezuje ledveno hrbtnico s stegenicoma pri večini vretenčarjev **S:** medenica

penantít -a m oranžen manganov mineral kloritove skupine, izomorfen s turingitom

pendelêij -a m stopnja spodnjega karbona med brigantijem in arnsbergijem

penepplén -a m z erozijo izravnana del Zemljinega površja, npr. kraški penepplen, pliocenska izravnava **S:** izravnáva, planôtasto povfšje, ravník (1), uravnáva

penetrométer -tra m v *geomehaniki* priprava z iglasto, stožčasto ali piramidasto konico za merjenje konsistence sedimentov in kamnin

penín -a m → klinoklór, proklorít

Penín -a m → Penínske tektónske enôte

Penínikum -a m → Penínske tektónske enôte

peninít -a m *neustr.* → penín

Penínske tektónske enôte -ih -ih -ôt ž mn. del Zahodnih Alp s Piemontskim pasom, ki se nadaljuje pod narivi Vzhodnih Alp do Panonskega bazena, izpod katerih se kažejo Zahodne Alpe v tektonskih oknih, izmed katerih je najpomembnejši masiv Visokih Tur **S:** Penín, Penínikum

pennsylvanij -a [pensilvánij] m serija zgornje-

ga karbona v Severni Ameriki med mississippijem in spodnjim permom

pentadekán -a m zadnji tekoči nasičeni ogljikovodik

pentagóndodekaédrična vrsta simetrije -e -e -- ž → kubična diakisdodekaédrična vrsta simetrije

pentagóndodekaédrični rázred -ega -éda m *neustr.* → kubična diakisdodekaédrična vrsta simetrije

pentagónski dodekaéder -ega -dra m kristalni lik v kubičnem kristalografskem sistemu z dvanajstimi simetričnimi peterokotnimi ploskvami **S:** pentagónski dvanajsteroplôskvenik, peterokótniški dvanajstérec, pirotoéder

pentagónski dvanajsteroplôskvenik -ega -a m *zastar.* → pentagónski dodekaéder

pentagóntrioktaéder -dra m kristalni lik v kubičnem kristalografskem sistemu, ki ima na vsaki ploskvi oktaedra tri neenakostranične peterokotne ploskve **S:** giroéder

pentagóntrioktaédrična vrsta simetrije -e -e -- ž → kubična giroédrična vrsta simetrije

pentagóntritetraéder -dra m kristalni lik v kubičnem kristalografskem sistemu, ki ima na vsaki ploskvi tetraedra tri neenakostranične peterokotne ploskve **S:** tetartoéder

pentagóntritetraédrična vrsta simetrije -e -e -- ž → kubična tetartoédrična vrsta simetrije

pentlandít -a m bronasto rjav kubični mineral, železov nikljev sulfid

peperíno -a m v *Italiji* piroklastični sediment, ki vsebuje drobce kamnin različnih velikosti in različne sestave

peperít -a m vulkanoklastit, sestavljen iz sedimenta in lave, nastal z mešanjem še vlažnega sedimenta in tekoče lave

peracidít -a m → sileksít

Peráčiška sinklinála -e -e ž sinklinála iz oligocenskih plasti med Tržičem, Križami, Peračico in Žalostno goro

peráčiški túf -ega -a m zelen drobnozrnat oligocenski andezitni tuf v okolici Peračice, ki se uporablja kot naravni kamen

peralkálni típ magmátske kamníne -ega -a -- -- m kamnina, v kateri je molekularno razmerje aluminijevega oksida in vsote natrijevega oksida in kalijevega oksida nižje od 1 **PRIM.:** súbalkálni típ magmátske kamníne

peraluminíjski típ magmátske kamníne -ega -a -- -- m kamnina, v kateri je molekularno razmerje aluminijevega oksida in vsote natrijevega oksida in kalijevega oksida višje od 1 **PRIM.:** métaaluminíjski típ magmátske

kamníne, súbaluminíjski típ magmátske kamníne

perelína -e ž *zastar.* → preperína

perénje -a s *zastar.* → preperévanje

perforátna híšica -e -e ž híšica pri foraminiferah, ki ima perforirano steno **P:** imperforátna híšica **PRIM.:** impunktátna lupína

Periadriátska prelómna cóna -e -e -e ž tektonska meja med Alpidi in Dinaridi, ki poteka v Sloveniji v Karavankah mimo Črne in severno od Velenja **S:** Periadriátski lineamènt, Periadriátski šív

Periadriátski lineamènt -ega -énta m → Periadriátska prelómna cóna

Periadriátski šív -ega -a m → Periadriátska prelómna cóna

peridót -a m rumen do rumenzelen rombični magnezijev olivin, okrasni kamen (1) **S:** kristolít

peridotít -a m globočina peridotitske skupine z olivinom in pirokseni kot bistvenimi minerali

peridotítska skupína -e -e ž skupina magmatskih kamnin z mafičnimi minerali kot bistvenimi minerali

periférni prelóm -ega -óma m prelom na zunanji strani geološke strukture

périglaciálno ozémlje -ega -a s ozemlje na obrobju ledenika, kjer vladajo enako ostri podnebni pogoji kot na z ledom pokritem ozemlju in so tla trajno zamrznjena **S:** obledeníško ozémlje

perikláz -a m bel do svetlo zelen kubični mineral, magnezijev oksid, ki pogosto prehaja v brucit

periklínski dvójček -ega -čka m dvojček glinencev, v katerem je dvojčična os druga kristalografška os in dvojčična ploskev tretji pinakoid

periklínski zákon -ega -óna m dvojčični zakon, po katerem je dvojčična os druga kristalografška os in dvojčična ploskev tretji pinakoid

perimagmátska kontáktna metamorfóza -e -e -e ž metamorfóza, ki je potekala pod vplivom magme v bližini stika prodirajoče magme in starejše kamnine

perióda -e ž geokronološka enota, ki združuje dve epohi ali več epoh

perióstrakum -a m zunanja obarvana konholinska plast v lupini mehkužcev, ki se fosilno le redko ohrani **S:** zunánja plást, zunánja sténa

periprókt -a m območje okrog anusa

peristerít -a m različek albita z modrikastim

- sijajem in močnimi modrimi, zelenimi in rumenimi notranjimi refleksi, okrasni kamen
- (1) **PRIM.:** mésečev kámen
- peristóm** -a m območje okrog ust pri nevretenčarjih **S:** ústna
- peritáljij** -a m zgornja plast celične strukture kalcitnega ovoja talusa pri koralinacejah, ki vsebuje konceptakle in heterociste
- perlít** -a m steklasta riolitna predornina s perlitno strukturo, ki vsebuje več vode kot obsidian
- perlítna struktúra** -e -e ž struktura steklastih riolitnih predornin z okroglimi koncentričnimi razpokami velikosti od 0,01 mm do več milimetrov
- pêrm** -a m perioda mlajšega paleozoika med karbonom in triasom
- permafróst** -a m zamrznjen zgornji del litosfere debeline 100 do 150 metrov, katerega vrhnja plast se poleti v globini od 5 cm do 80 cm odtaja, npr. na obrobju ledenikov **S:** trájno zamrznjena tlá
- permanéntna trdôta vóde** -e -e -- ž *zastar.* → nèkarbonátna trdôta vóde, stálna trdôta vóde
- permanéntni zób** -ega -a m zob pri sesalcih, ki nadomesti mlečni zob **S:** stálni zób
- permeabílnost** -i ž sposobnost porozne kamnine, sedimenta ali preperine, da prevaja tekočino ali plin tako, da se pri tem ne poruši njihova struktura **S:** prepústnost
- permeaméter** -tra m naprava za določanje prepustnosti poroznih snovi
- pêrmij** -a m *neustr.* → pêrm
- pêrmijski lápor** -ega -ja m *neustr.* → pêrmski láporovec
- pêrmokarbón** -a m *neustr.* → karbónsko-pêrm-ske plastí
- pêrmski láporovec** -ega -vca m laporovec permske starosti
- pêrna** -e ž (rod, lat. *Perna*) školjka, ki jo zapira niz ligamentov, razporejenih pravokotno na sklepní rob lupine z enim mišičnim odtiskom v sredini lupine, in živi od oligocena dalje
- perovskít** -a m rumen, rjav ali sivočrn mineral, kalcijev titanov oksid, pri višji temperaturi kubični, pri nižji rombični
- perít** -a m kalijev glinenec, s katerim se bolj ali manj vzporedno zrašča albit zaradi izločanja natrija iz trdne raztopine **PRIM.:** ántipertít
- perítiska struktúra** -e -e ž struktura alkalnih glincev, pri kateri se iz taline, bogate z natrijem in kalijem, izloči albit ali mikroklin, ki se v obliki mikrolitov ali drobnih kristalčkov razporedi po osnovnem ortoklazu, vzporedno s kristalografsko smerjo
- perzisténtni fosíl** -ega -a m organizem, ki se je nespremenjen ohranil skozi več geoloških obdobij, npr. latimerija **S:** konzervatívni fosíl, trájni fosíl
- pése** -ska m klastična usedlina z zrní velikosti od 0,063 mm do 2 mm **S:** svíšč **PRIM.:** peščenják, psamít
- peskokòp** -ópa m mesto površinskega izkoriščanja peska za gospodarske namene
- peštra bákróva rúda** -e -e -e ž *zastar.* → bornít
- peštri bornít** -ega -a m *zastar.* → bornít
- peščéna glína** -e -e ž glina s primesi peska **S:** bína, pústa glína **PRIM.:** mástna glína, mélja-sta glína
- peščéna ílovica** -e -e ž ilovica s primesjo peska
- peščéna jáma** -e -e ž večji izkop peska v gradbene namene **S:** peščeníca
- peščéna primés** -e primesí ž manjša količina peska, ki ne spremeni glavnih značilnosti sedimenta ali sedimentne kamnine
- peščéna sêrija** -e -e ž stratigrafska enota peska ali peščenjaka, npr. govški peščenjak, gródenski peščenjak
- peščéna sívica** -e -e ž sívica s primesjo peska **S:** peščéni polívnik
- peščéne** -nca m *zastar.* → arenít, peščenják
- peščéni apnéne** -ega -nca m *neustr.* → apnénečev peščenják
- peščeníca** -e ž *zastar.* → peščéna jáma
- peščéni konglomerát** -ega -a m konglomerat iz prodnikov in do 70 % peščenih zrn v osnovi
- peščéni lápor** -ega -ja m lapor s primesjo peska **PRIM.:** láporni peščenják
- peščéni polívnik** -ega -a m *zastar.* → peščéna sívica
- peščéni přemog** -ega přemóga m přemog s primesjo peska
- peščenják** -a m klastična kamnina iz terigenih zrn velikosti od 0,063 mm do 2 mm **S:** arenít, peščéne **PRIM.:** pések, psamít
- peščenosljúdnata kamnína** -e -e ž *neustr.* → sljúdni peščenják
- peškasta struktúra** -e -e ž *neustr.* → léčasta struktúra, očésna struktúra
- peškasti gnájs** -ega -a m *neustr.* → očésni gnájs
- peški apnéne** -ega -nca m lesnobrdski apnéne iz okolice Peči pri Grosupljem
- petalít** -a m 1. bel, siv ali brezbarven monoklinski mineral, litijev aluminijev listasti silikat

2. peterostrano skeletno telo nekaterih nevretenčarjev
- petaloíd** -a m vsaka od peterokotnih ploščic ob vrhu korone pri iregularnih ježkih, ki imajo odprtince za brazdne nožice
- pêta plazú** -e -- ž spodnji del telesa plazú, ki je navadno rahlo dvignjen nad okolico **S:** čêlo plazú, nôga plazú
- peterokótniški dvanajstêrec** -ega -rca m *zastar.* → pentagónski dodekaéder
- petišóvski horizont** -ega -a m naftonosni horizont spodnjepliocenske starosti v Murski udorini
- petišóvski pések** -ega -ska m spodnjepliocenski pesek v petišovskem naftonosnem horizontu v Murski udorini
- pêtnica** -e ž največja nartnica, ki jo povezuje sklep s skočnico in kuboidno kostjo pri večini vretenčarjev **S:** kalkáneus
- petrefákt** -a m *zastar.* → fosil, okamnina
- petrifikácia** -e ž delno ali popolno nadomeščanje skeletnih delov organizma z drugotnimi minerali **S:** okamnítev **PRIM.:** fosilizácia
- petrografíja** -e ž področje petrologije, ki opisuje mineralno in kemično sestavo kamnin in jih po nastanku in sestavi razvršča v sistem **S:** sistemátska petrologíja
- petrográfška kárta** -e -e ž geološka karta ozemlja s podatki o razširjenosti in vrsti kamnin
- petrográfška preiskáva** -e -e ž določanje sestave, strukture ali nastanka kamnine z optičnimi, mehanskimi in kemičnimi metodami **S:** petrográfška raziskáva
- petrográfška provinca** -e -e ž → magmátska provinca
- petrográfška raziskáva** -e -e ž → petrográfška preiskáva
- petrográfška sestáva** -e -e ž kamnine kakega območja, določene s petrografsko preiskavo **S:** kamnínska sestáva **PRIM.:** litolóška sestáva
- petrográfška značilnost kamnine** -e -i -- ž značilnost kamnine, ki se kaže v njeni strukturi, teksturi, mineralni zgradbi, barvi, specifični teži
- petrográfški mikroskop** -ega -a m *zastar.* → mikroskop s presévno svetlôbo
- petrográfški preparát** -ega -a m → mikroskopski preparát (2), petrográfški zbrúsek
- petrográfški sistém** -ega -a m *zastar.* → klasifikácia kamnín, sistemátika kamnín
- petrográfški zbrúsek** -ega -ska m kamnina, zbrušena do debeline 0,03 mm, nalepljena na objektno steklo in prekrita s krovnim steklom
- S:** mikroskópski preparát (2), petrográfški preparát
- petrográfško kartíranje** -ega -a s vnašanje tetranskih podatkov o razširjenosti in vrsti kamnin na topografsko karto
- petrologíja** -e ž področje geologije, ki proučuje nastanek in zgradbo kamnin **S:** kameninoslôvje, kamninoslôvje
- Pettijohnova klasifikácia** -e -e [petidžónova] ž razvrstitev sedimentov in sedimentnih kamnin po nastanku in sestavi
- petzit** -a [pecít] m jekleno siv do črn kubični mineral, zlati srebrov telurid
- pfálska orogenétska fáza** -e -e -e ž orogenetska faza hercinske orogeneze -e na meji med permom in triasom
- pH** pH-ja [pehá] krat. oznaka negativnega desetiškega logaritma koncentracije vodikovih ionov
- phillipsit** -a [filipsít] m brezbarven, bel do rumen monoklinski ali rombični kalijev natrijev kalcijev zeolit
- piacenzij** -a [piačéncij] m stopnja pliocena med zancleanijem in gelasijem v mediteranskem razvoju **S:** ástij
- piédmontít** -a m *neustr.* → piemontít
- piémontít** -a m temno rdeč manganov različek epidota **S:** mangánov epidót
- Piemóntski pás** -ega pasú m zahodni del Peninskih tektonskih enot iz metamorfni kamnin, zlasti blestnikov, prekrit z mezozojskimi sedimentnimi kamninami
- piézoeléktričnost** -i ž nastanek električne napetosti pri natezanju ali stiskanju v kristalih brez obratnega središča **S:** elektrostríkcija
- piezométer** -tra m navadno vrtna, v kateri se meri višina gladine podtalnice
- piézométrična depresíja** -e -e ž upognitev piezometrične gladine podtalnice, ki nastane zaradi črpanja **PRIM.:** hidrolóška depresíja
- piézométrična gladína** -e -e ž ploskev odprtega vodonosnika, do katere se gladina vode dvigne v večjih porah, vrtnah ali vodnjakih **S:** gladína podtálnice
- piézométrična kárta** -e -e ž grafični prikaz gladine podtalnice s hidroizohipsami
- pigeonit** -a [pižonít] m črn monoklinski mineral, kalcijev magnezijev železov piroksen
- pigídij** -a m zadnji del karapaksa pri trilobitih, kjer so členki navadno zrasli **S:** rêpni ščit, zádek
- pikérmijska fávna** -e -e ž spodnjepliocenski kopenski sesalci, poimenovani po najdišču Pikermij na ozemlju današnje Grčije

- piknométer** -tra m priprava za merjenje gostote tekočin in trdnih snovi
- piknoplánton** -a m planktonski organizmi velikosti od 0,2 mikrometra do 2 mikrometra
- pikotít** -a m temnorjav kromov različek hercinita **S:** krómov spinél
- pikrít** -a m črna predomina peridotitske skupine z olivinom in alkalnim piroksenom
- pikrítni bazált** -ega -a m z olivinom in piroksenom bogat bazalt, ki vsebuje malo bazičnih plagioklazov
- pikrítni porfirít** -ega -a m *neustr.* → pikrít
- pillow láva** -- -e [pílov] ž *neustr.* → pílov láva
- pílolít** -a m → gôrsko úsnje
- pílov láva** -- -e ž za podmorske izlive značilne kopaste oblike strjene mafične lave **S:** blazínasta láva
- pinakocíta** -e ž vsaka od celic epitela pri spužvi, ki gradi pinakoderm
- pinakodêrm** -a m zunanja plast pri spužvi, ki jo gradijo pinakocite
- pinakoíd** -a m dve enaki vzporedni kristalni ploskvi, poimenovani glede na lego, npr. prvi, drugi, tretji, četrti pinakoid
- pinakoidnína** -e ž *neustr.* → pinakoíd
- Píndski narív** -ega -a m nariv v Zunanjih Dinaridih, ki je nastal v labilnem pasu znotraj karbonatne plošče, npr. Nariv Budve na območju Črne gore
- pinít** -a m siva, zelena, rjava drobnozrnata, pogosto amorfna sljuda, sekundarni mineral
- pinolít** -a m siv magnezit, kristalni ali drobnozrnat agregat v filitu ali lojevčevem skrilavcu **PRIM.:** giobertít
- pínula** -e ž **1.** stranski izrastek makrofila pri praprotilih **S:** mikrofil (2) **2.** izrastki na ramenu pri krinoidih **3.** lovka pri oktokoralah
- pipérino** -a m *neustr.* → pipêrno
- pipêrno** -a m nataljen trahandezitni tuf s plamenasto strukturo
- piralspít** -a m magnezijev manganov železov granat
- piramída** -e ž kristalni lik s tremi, štirimi ali šestimi enakimi ploskvami, ki imajo skupni vrh, npr. rombična piramida, trigonalna piramida, tetragonalna piramida, heksagonalna piramida
- piramídna kócka** -e -e ž kristalni lik v kubičnem kristalografskem sistemu, ki ima na vsaki ploskvi kocke štiristrano piramido **S:** tétrakisheksaéder
- piramidnína** -e ž *neustr.* → piramída
- pirargirít** -a m temno rdeč, siv ali črn trigonalni mineral, srebrov antimonov sulfid, izomorfen s proustitom
- pirenêjska orogenétska fáza** -e -e -e ž orogenska faza alpske orogeneze med eocenom in oligocenom
- pirešička kamnína** -e -e ž paleotipna kislja predomina iz okolice Pirešice pri Velenju
- pirít** -a m zlato kovinski kubični mineral, železov disulfid, dimorfen z markazitom **S:** železov křšec
- piritizácija** -e ž **1.** nadomeščanje trdnih delov organizmov s piritom **2.** hidrotermalni proces, ki povzroči, da se drobna zrnca pirta razpršijo po kamnini, navadno v bližini žil
- pirítni framboíd** -ega -a m → framboíd
- piritoéder** -dra m *zastar.* → pentagónski dodekaéder
- piritoédrski rázred** -ega -éda m *neustr.* → kubična diakísdodekaédrična vrsta simetrije
- piroeléktrika** -e ž pojav električne napetosti pri segrevanju kristalov brez obratnega središča
- pirofilít** -a m bel ali siv monoklinski mineral, aluminijev listasti silikat
- piroklást** -a m drobec, ki nastane z vulkansko erupcijo, npr. drobec vulkanskega pepela, lapil, vulkanska bomba, vulkanski blok
- piroklástična kamnína** -e -e ž vulkanoklastit, ki je nastal in bil prenesen z energijo vulkanskega delovanja **S:** piroklastít
- piroklástični tók** -ega -a m vroča turbulentna mešanica vulkanskega prahu in plinov, ki se hitro razširja in je tako gosta, da se ne dvigne visoko v ozračje, temveč teče po površju
- piroklastít** -a m vulkanoklastit, ki je nastal in bil prenesen z energijo vulkanskega delovanja **S:** piroklástična kamnína
- piroklór** -a m rumen, rdeč do črn kubični mineral, natrijev kalcijev niobijev hidroksid oksid, izomorfen z uranmikrolitom, od katerega ima več niobija **S:** pyrrhit
- piroksén** -a m **1.** v *množini* skupina belih, zelenih do črnih monoklinskih, rombičnih ali triklinskih natrijevih, kalcijevih, magnezijevih, železovih enojnonitastih silikatov **2.** v *ednini* mineral iz te skupine, npr. diopsid, avgit, broncit
- piroksenít** -a m globočnina peridotitske skupine z monoklinskim in/ali rombičnim piroksenom kot značilnim mineralom, z zelo malo ali brez olivina in rogovače **S:** piroksenolít
- piroksenolít** -a m → piroksenít
- piroksénova rogováča** -e -e ž *neustr.* → uralít
- piroksénovec** -vca m *neustr.* → piroksenít

piroksénov granít -ega -a m granit s piroksenom kot značilnim mineralom

piroksénov peridotít -ega -a m globočina peridotitske skupine, ki vsebuje poleg olivina še rombične in/ali monoklinske piroksene kot značilne minerale, npr. lherzolit, harzburgit

piroksénov rógovčev fácies -ega -ega -a m metamorfni fácies kamnin, nastalih pri visoki stopnji kontaktne metamorfoze, pri tlakih pod 3×10^8 Pa in temperaturah od 550 °C do 800 °C **S:** kálijev glinénčev cordieritov rógovčev fácies

pirolíza -e ž razgradnja kemičnih snovi s segrevanjem brez dostopa zraka, npr. premoga **S:** súha destilácija

piroluzít -a m temen jekleno siv tetragonalni mineral, manganov dioksid **S:** polianít

pirometasomatóza -e ž → metasomatóza

piromorfít -a m svetlo zelen heksagonalni mineral, svinčev klorov fosfat

piróp -a m rdeč magnezijev aluminijev granat **S:** čéški granát

piropisít -a m prsten neasfaltni bitumen, sestavljen iz huminskih kislin, vode, voska in silicija, redka primes rjavega premoga z veliko peloda

pirostilpnít -a m vijoličastordeč monoklinski mineral, srebrov antimonov sulfid, dimorfen s pirargiritom

pirotín -a m bakrasto rjav heksagonalni mineral, železov sulfid **S:** magnétni kršec

pisménkasta struktúra -e -e ž struktura žilnin granitske skupine, v kateri se pravilno preraščajo kristali kremenca in ortoklaza **S:** gráfíčna struktúra, simétríčno preraščanje

pisménkasti granít -ega -a m *neustr.* → pisménkasti pegmatít

pisménkasti pegmatít -ega -a m pegmatit, v katerem se vzporedno preraščajo zrna kremenca in ortoklaza **S:** črkovec

pistacít -a m *zastar.* → epidót

piščál -i ž *zastar.* → goleníca, tibija

pizolít -a m ooid, večji od 2 mm

plagioaplít -a m **1.** *zastar.* aplít, ki ga sestavljajo pretežno oligoklaz ali andezin z malo biotita ali rogovače **2.** *neustr.* diorit, ki je drobnozrnat

plagiofír -ja m *neustr.* → latít

plagiogranít -a m *neustr.* → plagioklázov granít

plagiokláz -a m **1.** v *množini* skupina belih ali sivih triklinskih natrijevih kalcijevih glinencev **2.** v *ednini* mineral iz te skupine, v katerem je razmerje med natrijem in kalcijem določeno, npr. albit, oligoklaz, andezin, labradorit,

bytownit, anortit **S:** kálcijev nátrijev glinénec, nátrijev kálcijev glinénec

plagioklazít -a m *neustr.* → anortozít

plagioklázna kamnína -e -e ž *neustr.* → anortozít

plagioklázov granít -ega -a m granit z alkalnimi plagioklazi in z malo kalijevih glinencev ali brez njih

plagioklázov sienít -ega -a m sienit brez kalijevih glinencev

plagionít -a m svinčeno siv monoklinski mineral, svinčev antimonov sulfid

plája -e tudi playa [plája] -e ž kotanjasto ozemlje nekdanjega slanega jezera na puščavskem območju z glinasto, drobnopješčno ali evaporitno usedlino

plakofóri -ov m mn. → polioplakofóri

plakoídna lúska -e -e ž rombična ribja luska z bodico na sredi

plakolít -a m eliptični kokolit z dvema obročema in ozkim centralnim poljem

plaménasta tekstúra -e -e ž tekstura nataljenega tufa z lapili zubljuste oblike

plaménski črni prémog -ega -ega premóga m črni premog, ki ima 80 % ogljika **PRIM.:** mástni črni prémog, plínski prémog

planetárna geológija -e -e ž veda, ki uporablja raziskovalne metode geologije pri proučevanju zvezd

planetezimál -a m trdno telo velikosti do enega kilometra v premeru, ki se kondenzira iz medzvezdne meglice in iz katerega se oblikujejo planeti

planétni sistém -ega -a m skupnost planetov v osončju

Planínska sinklinála -e -e ž sinklinála iz miocenskih plasti, ki se razprostira med Pohorjem, Savinjo, Planino pri Sevnici, Sotlo in proti vzhodu na Hrvaško **S:** Planínsko-Deseníška sinklinála

Planínsko-Deseníška sinklinála -e -e ž → Planínska sinklinála

plánkik -a m prvi eonotem kozmičnega časa, ki je trajal od 0 sekunde do 5390×10^{-44} sekunde

plánkton -a m združba majhnih, v zgornjih plasteh vode lebdečih organizmov, npr. alge

plánktonska foraminífera -e -e ž foraminifera, ki živi kot plankton

planórbis -a m (rod, lat. Planorbis) planispiralno zavrt sladkovodni polž brez posebne ornamentacije, ki živi od jure dalje

planólasto površje -ega -a s → izravnáva, pe-neplén, ravník (1)

- plást** plastí ž **1.** osnovna litološka enota **2.** sediment ali ploščasto kamninsko telo, ki ga od spodnje in zgornje kamnine ločujeta leziki **PRIM.:** sklád (1) **3.** ruda, premog, naftonosni pesek, ki se loči od talnine in krovnine **4.** v *inženirski geologiji* kamninsko telo z vzporednimi ploskvami debeline od 5 cm do 60 cm **PRIM.:** listič (1), plôšča (3), sklád (2)
- plástična deformácija** -e -e ž sprememba oblike telesa, ki ostane po prenehanju delovanja napetosti **S:** trájna deformácija **P:** próžna deformácija
- plástična glína** -e -e ž meljasta glina, ki jo je mogoče gnesti
- plástičnost kamnín** -i -- ž lastnost kamnin, da trajno spremenijo obliko zaradi mehanske napetosti
- plástičnost premóga** -i -- ž lastnost premoga, da trajno spremeni obliko zaradi mehanskih napetosti v nahajališču
- plastíd** -a m celični organel pri rastlinah, ki vsebuje pigment, npr. kloroplast
- plastiklást** -a m intraklast apnenčevega mulja, ki je bil preoblikovan med sedimentacijo
- plástnata kamnína** -e -e ž kamnina, ki je v plasteh (2) ali v skladih (1) **S:** skládnata kamnína
- plástnati dolomít** -ega -a m dolomit, ki je v plasteh (2) ali v skladih (1) **S:** skládnati dolomít
- plástnati gnájs** -ega -a m gnajs, pri katerem so minerali izrazito ločeni po plasteh
- plástnati silikáti** -ih -ov m mn. → filosilikáti, lístasti silikáti
- plástnatost** -i ž urejenost usedlin v plasti ali sklade različnih debelin in značilnosti
- plástnica** -e ž **1.** črta na geološki karti, ki povezuje izdanke iste plasti **S:** hipsográfska krivúlja, izostráta, nivójnica **2.** črta na topografski karti, ki povezuje točke z enako nadmorsko višino **S:** izohípsa
- plástni izvír** -ega -a m izvír, pri katerem voda izteka iz lezike na meji z manj prepustno plastjo
- plastovíti izvír** -ega -a m *neustr.* → plástni izvír
- plastovítost** -i ž *neustr.* → plástnatost
- plástovna vóda** -e -e ž *zastar.* → podtálnica
- plástovni studénc** -ega -nca m *neustr.* → plástni izvír
- plášč** -a m **1.** telesna guba pri mehkužcih, ki izloča lupino **2.** telesna stena pri pritrjenih plaščarjih
- pláščarji** -ev m mn. (poddeblo, lat. Tunicata) sesilni morski strunarji, ki imajo hrbtno struno le v stadiju ličinke **S:** tunikáti
- pláščeva črta** -e -e ž črta na lupini mehkužcev, ki jo pušča plaščev rob
- pláščev rób** -ega -a m zunanji rob plašča pri mehkužcih, ki je navadno prirasel na lupino
- pláščna votlína** -e -e ž votlina pri mehkužcih, ki jo obkroža plašč in v kateri so navadno škrge **S:** paliálna votlína
- plášč Zémlje** -a -- m → Zémlijn plášč
- plátforma** -e ž vrhnji del kratona, sestavljen pretežno iz horizontalnih ali rahlo nagnjenih sedimentnih kamnin, npr. Ruska platforma, Severnoameriška platforma **PRIM.:** karbonátna plátforma
- plátina** -e ž bel kovinski kubični mineral, prвина (2)
- plávni léd** -ega ledú m kosi ledu, ki jih nosijo reke ob spomladanski otoplitvi, in ledene gore, ki se lomijo od polarnih ledenih plošč in plavajo v oceanih proti nižjim zemljepisnim širinam **PRIM.:** ledéna góra
- plavútni trák** -ega trakú m opora prvih okončin pri vretenčarjih, ki ima dermalne in endoskeletne hrustančne in kostne elemente
- plavutonóžec** -žca m sesalec, ki ima noge preoblikovane v plavuti
- playa** -e [plája] ž → plája
- pláz** plazú m območje preperine, usedline ali kamnine, ki se je hitro ali počasi premaknila s prvotnega kraja in ima vidno spremenjeno površje **S:** kolúvij, lazína, razgaljnína (2), zémeljski pláz **PRIM.:** alohtón
- plazílci** -ev m mn. (razred, lat. Reptilia) vretenčarji spremenljive telesne toplote, ki dihajo s pljuči, ležejo jajca ali kotijo žive mladiče, npr. tiranozaver **S:** reptíli
- plazína** -e ž gmota kamnine ali preperine, ki se na strmem pobočju loči, odtrga od stabilnega dela pobočja in zdrsne navzdol **S:** teló plazú
- plázma** -e ž ioniziran plin, v katerem so molekule razdeljene na elektrone in ione
- pléčnica** -e ž parna ploščata kost na hrbtu, ki je s sklepom povezana z nadlahtnico in pri nekaterih vretenčarjih tudi s ključnico **S:** lopática, skápula
- pléčni obróč** -ega -a m del okostja, ki povezuje sprednje ali zgornje okončine s trupom pri vretenčarjih
- pleistocén** -a m epoha kvartarja med pliocenom in holocenom, za katero je značilno menjavanje glacialov in interglacialov **S:** dilúvij, ledéna dóba **PRIM.:** poledenítev
- pleistocénska grúda** -e -e ž balvan večjih razsežnosti, npr. največja v Nemčiji je velika 4 km × 2 km in visoka od 7 m do 20 m

pleistocénska terása -e -e ž terasa, nastala v pleistocenu **S:** diluviálna terása

pleistocénski človek -ega -éka m (vrste, lat. *Homo habilis*, *Homo erectus*, *Homo neanderthalensis*, *Homo sapiens*) vse vrste in podvrste človeka, ki so živele v pleistocenu **S:** diluviálni človek, fosilni človek, ledenodöbni človek, práčlovek

pleistoséístno ozémlje -ega -a s *zastar.* → potrésna cóna, séizmíčna cóna

pléjtston -a m (angl. platestone) apnenec, ki je in situ zgrajen z akumulacijo ploščastih talusov alg

plemeníta kovína -e -e ž → drága kovína

plemeníti kámen -ega -mna m → dráži kámen

pléna -e ž oksidna ali naluskana plast na mineralu, ki je nastala zaradi visoke temperature, npr. pri vermikulitu

plénasti prémog -ega premóga m zaradi povečane temperature naluskan premog

plenílec -lca m žival, ki se prehranjuje z drugimi živalmi **S:** epizít, predátor

pleokróične bárvé -ih bárv ž mn. *neustr.* → pleokroízem

pleokroízem -zma m sprememba barv zaradi selektivne absorpcije valovnih dolžin v različnih smereh obarvanega anizotropnega minerala v presewni polarizirani svetlobi **S:** mnogobárvnost, polikroízem **PRIM.:** dikroízem

pleonást -a m → magnézijev ferít

plessít -a m drobnozrnata osnova med kamacitom in taenitom v meteorskem železu

plešívski peščenják -ega -a m → máceljski peščenják

Plétovarska antiklinála -e -e ž antiklinála iz oligocenskih in miocenskih plasti, ki se razprostira južno od Konjiške gore, Boča in Macelja **S:** Plétovarsko-Máceljska antiklinála

Plétovarsko-Máceljska antiklinála -e -e ž → Plétovarska antiklinála

plévra -e ž stranski del artropodnega segmenta, npr. pri trilobitu

plevodóntni zób -ega -a m zob, ki je priraščen na notranji strani čeljustnice, npr. pri plazilcih

plevrón -a m vsak od stranskih delov zunanjega segmentiranega skeleta pri členonožcih

plezozáver -vra m (rod, lat. *Plesiosaurus*) vodni plazilec z majhno glavo, ploščatim telesom, kratkim repom in velikimi veslastimi nogami, ki je živel od liasa do spodnje krede

pliensbachij -a [plinsbáhi] m stopnja spodnje jure med sinemurijem in toarcijem

plikatívna oblíka -e -e ž **1.** v *tektoniki* oblíka z

izrazito drobno nagubanimi plastmi **2.** v *paleontologiji* oblíka močno razbrazdana površine lupine školjk ali brahiopodov

plikatívna orogenéza -e -e ž orogeneza, ki obsega zlasti gubanje

plikatívna tektónika -e -e ž tektonika, pri kateri nastajajo predvsem gube

plíma -e ž najvišja morska gladina med plimovanjem

plimovánje -a s spreminjanje višine gladine morja zaradi privlačnosti Lune in Sonca **S:** bíbavica **PRIM.:** oscilácija mórske gladíne

plímska hipotéza -e -e ž hipoteza o nastanku nebesnih teles pri plimovanju vesoljske meglíce

plímski vál -ega -a m val, ki nastane ob morski obali pri hitro naraščajoči visoki plimi in močnem valovanju **PRIM.:** cunámi

plínska célica -e -e ž manjša plínska past med plastmi

plínska erúpcija -e -e ž **1.** vulkanska erupcija, pri kateri prevladujejo plini nad trdnimi delci **2.** izbruh zemeljskega plina pri globinskem vrtanju za nafto **PRIM.:** erúpcija (2)

plínska kápa -e -e ž zgornji del naftnega ležišča, ki ga zapolnjuje plin, pod katerim je plast nafte in vode

plínska pást -e pastí ž vsaka geološka struktura iz poroznih kamnin, pokritih z neprepustnimi plastmi, v katero se lahko ujame zemeljski plin **PRIM.:** antiklinálna pást, náftna pást, plínski koléktor

plínski horizónt -ega -a m plast sedimentov ali kamnin s plinom

plínski koléktor -ega -ja m porozna kamnina, v kateri se je nabral plin **PRIM.:** antiklinálna pást, náftni koléktor, plínska pást

plínski ognjeník -ega -a m ognjenik, iz katerega izhajajo ob izbruhu pretežno plini, pogosto tudi eksplozivno **S:** plínski vulkán **P:** lávin ognjeník

plínski prémog -ega premóga m črni premog, ki ima kurilno vrednost 34.000 KJ, okoli 85 % ogljika, okoli 30 % hlapljivih snovi in se uporablja za proizvodnjo plina **PRIM.:** mástni črni prémog, plaménski črni prémog

plínski vulkán -ega -a m vulkan, iz katerega izhajajo ob izbruhu pretežno plini, pogosto tudi eksplozivno **S:** plínski ognjeník **P:** lávin vulkán

plínsko pólje -ega -a s območje s produktivnimi plinskimi vrtnami

pliocén -a m serija terciarja med miocenom in pleistocenom

- pliohíp** -a m (rod, lat. *Pliohippus*) rastlinojedi prednik konja s tremi prsti, od katerih je srednji spremenjen v kopito, s hipsodontnimi zobmi in končano molarizacijo premolarjev, ki je živel v pliocenu
- plisírana tekstúra** -e -e ž tekstura, pri kateri so plasti zelo drobno nagubane
- plítva intrúzija** -e -e ž *zastar.* → súbvulkánska intrúzija
- plítva vrtína** -e -e ž vrtina, globoka nekaj deset ali največ nekaj nad sto metrov
- plítvi krás** -ega -a m kras, v katerem je cona vodnih kanalov blizu površja
- plítvi pláz** -ega plazú m plaz, pri katerem je drsina na globini do nekaj metrov
- plítvi potrès** -ega -ésa m potres, ki ima žarišče v globini do 70 km
- plitvomôrski sediment** -ega -ênta m sediment, ki je bil odložen v plitvem morju in je navadno debelozrnat, npr. prod
- pljúčarice** -ic ž mn. (red, lat. *Dipnoi*) sladkovodne ribe, ki v sušni dobi dihajajo z vzdušnimi mehurji in živijo od srednjega devona dalje **S:** dipnóji, dvódihálnice
- plôškev dvójčičnega šíva** -kve -- -- ž *zastar.* → dvójčična plôškev
- plôškev razkólnosti** -kve -- ž *neustr.* → razkól-na plôškev
- plôškev simetríje** -kve -- ž *neustr.* → ravnína simetríje
- plôškev somérnosti** -kve -- ž *zastar.* → ravnína simetríje
- ploskôvni pláz** -ega plazú m manjši plaz z enakomerno debelo plazino in majhnim naklonom drsine
- ploskôvno centrírana osnôvna célica** -- -e -e -e ž osnovna celica s štirimi atomi, ki ima atome tudi na presečiščih diagonal vseh šestih ploskev paralelepipeda
- plôšča** -e ž **1.** ploščasta gmota kamnin v zgoranjem delu Zemljine skorje, npr. karbonatna plošča, bazaltna plošča, narivna plošča **2.** → litosférska plôšča **3.** v *inženirski geologiji* kamninsko telo z vzporednimi ploskvami debeline od 0,5 cm do 5 cm **PRIM.:** lístič (1), plást (4), sklád (2)
- plôščasti apnénc** -ega -nca m apnenc, ki se pojavlja v tanjših plasteh
- plôščasti dolomít** -ega -a m dolomit, ki se pojavlja v tanjših plasteh
- plôšček** -čka m ploščati ventralni del vretenca **S:** teló vreténca
- plôščica** -e ž vsak od ploščatih skeletnih elementov, ki je del organizma
- plôvec** -vca m lahka, bela, votličasta, steklasta riolitna ali dacitna predornina, nastala iz magme, bogate s plini **S:** votlič
- plumozít** -a m boulangerit z lasastimi kristali
- plúta** -e ž zunanja plast rastlinskega tkiva, neprepustna za vodo
- plútni kámbij** -ega -a m kambij, ki nastane iz celic povrhnjice in tvori navzven pluto, proti notranjosti pa neoplutenele celice
- plutonít** -a m *zastar.* → globočnina, intruzívna kamnína
- plutonízem** -zma m nekdanja teorija o nastanku vseh kamnin iz magme
- plutónski nivó** -ega -ja m *zastar.* nivo globočin
- pluviál** -a m obdobje povečanih padavin v subtropskem in tropskem pasu v glacialu **S:** pluvialna dôba
- pluviálna dôba** -e -e ž obdobje povečanih padavin v subtropskem in tropskem pasu v času glaciala **S:** pluviál
- pnevmatofór** -ja m **1.** zračni plavalni mehurji graptolitov **2.** zračni listi pri močvirskih ali obrežnih rastlinah **3.** zračni poganjki pri praprotilih **4.** korenine nad vodno gladino, ki pri nekaterih drevesih služijo za dihanje
- pnevmatolítska fáza** -e -e ž čas med ohlajanjem magme, v katerem prevladuje delovanje plinov
- pnevmatolítska kamnína** -e -e ž kislá magmatska kamnina, nastala v pnevmatolitski fazi diferenciacije magme, npr. pegmatit
- pnevmatolítska kontáktna metamorfóza** -e -e -e ž kontaktna metamorfoza, nastala zaradi delovanja plinov na magmo in kamnino, v katero prodrejo plini **S:** pnevmatolítska pretvórbá
- pnevmatolítska metasomatóza** -e -e ž metasomatoza, pri kateri nastajajo novi minerali zaradi delovanja plinov na prvotne minerale
- pnevmatolítska pretvórbá** -e -e ž *zastar.* → pnevmatolítska kontáktna metamorfóza
- pnevmatolítski minerál** -ega -a m mineral, ki nastane v pnevmatolitski magmatski fazi, npr. fluorit
- pnevmatolítsko nahajališče minerálnih surovín** -ega -a -- -- s nahajališče, nastalo z odlaganjem pnevmatolitskih mineralov
- pnevmatolóška kontáktna metamorfóza** -e -e -e ž *neustr.* → pnevmatolítska kontáktna metamorfóza
- pobóčna glína** -e -e ž glina na najvišjem delu pobočja

pobočni grúšč -ega -a m s kraja nastanka nava-ljen grúšč, ki oblikuje pobočje

pobočni ledeník -ega -a m manjši ledenik na pobočju gore in doline

Podgôrsko-Vítanjski tektónski járek -ega -ega -rka m járek, v katerem so odložene mi-ocenske plasti, ki se razprostira od Slovenj Gradca proti jugovzhodu med Paškim Kozja-kom in Pohorjem mimo Vitanja naprej proti jugovzhodu

podhlajeni izvír -ega -a m izvír, v katerem ima voda nižjo temperaturo, kot je srednja le-tna temperatura zraka v tistem kraju **PRIM.:** ascendentni izvír, termálni izvír

podláhtnica -e ž kost na mezinčevi strani pod-lakti, ki je proksimalno s sklepi povezana z nadlahtnico in koželjnico, distalno pa s ko-željnico in zapestnimi kostmi pri vretenčarjih **S:** komôlčnica, úlna

podláket -ktí ž del sprednje ali zgornje okonči-ne med komolcem in zapestjem **S:** antebrahij

Podmélški pokròv -ega -òva m pokrov iz glo-bljemorskih zgornjetriasnih, jurskih in kre-dnih plasti med Poreznom, Bačo, Koritnico, Knežo, Podmelcem, Poljubinjem, Tolminom, Mrzlim Vrhom, Vrsnim in Drežnico

podmòl -òla m **1.** prostor pod previsno steno **S:** spodmòl (2) **2.** vdolbina, ki jo je z erozijo v spodnjem delu brega naredila voda

podmòrska ekshalácija -e -e ž ekshalacija pli-nov iz vulkanskega območja morskega dna

podmòrska erúpcija -e -e ž izbruh magme na morskem dnu **S:** podmòrski izbrúh, súbmarín-ska erúpcija, súbmarínski izbrúh

podmòrska tráta -e -e ž ravno morsko dno, na katerem uspevajo zelo številni, v horizontal-no smer razširjeni organizmi, ki se ohranjajo kot biostroma

podmòrski grebén -ega -a m dvignjena podol-govata tvorba na morskem dnu s strmimi in razgibanimi pobočji **S:** podmòrski hrbet, pod-mòrski pràg

podmòrski hrbet -ega -bta m → podmòrski grebén

podmòrski izbrúh -ega -a m → podmòrska erúpcija

podmòrski izvír -ega -a m izvír sladke vode ali somornice pod morsko gladino, pri katerem nastajajo na gladini značilne klobučaste obli-ke **S:** brójnica, vrúlja

podmòrski járek -ega -rka m podolgovata ozka udorina s strmimi steami na morskem dnu **S:** globokomòrski járek, járek (2), oceánski járek

podmòrski ognjeník -ega -a m ognjenik, ki nastane, ko lava predre morsko dno **S:** pod-mòrski vulkán

podmòrski potrès -ega -ésa m potres z epicen-trom na morskem dnu **S:** mòrski potrès

podmòrski pràg -ega prága m → podmòrski grebén

podmòrski vršáj -ega -a m vršáj, ki nastane ob izlivu iz podmorskih kanjonov **S:** abisálna pahljáča, abisální vršáj

podmòrski vulkán -ega -a m ognjenik, ki na-stane, ko lava predre morsko dno **S:** podmòr-ski ognjeník

podnožíšče -a s zenitu nasprotna točka na ne-besnem svodu pod stojiščem opazovalca **S:** nadír

podóčnik -a m koničast zob v sprednjem delu čeljustnice pri sesalcih **S:** kanín

podolít -a m kriptokristalni različek apatita, v katerem karbonatni ion nadomešča fosfatni ion in je s frankolitom in kolofanom glavna sestavina fosforita

podólje -a s območje ravnin in dolin brez teko-če vode na krasu, npr. Podgrajsko podolje

podólskij -a m stopnja zgornjega karbona med kashirskijem in myachovskijem

podólžna dislokácija -e -e ž prelom, ki je vzporeden z geološkimi strukturami

podólžna ledeníška razpóka -e -e -e ž razpo-ka, ki nastane pri razširitvi ledeniške doline, navadno na čelu ledenika, in poteka radialno proti sredini ledenika **S:** radiálna ledeníška razpóka

podólžna razpóka -e -e ž razpoka, ki poteka vzporedno s smerjo plasti ali geološke struk-ture

podólžni profil -ega -a m geološki profil (2), ki poteka vzporedno z geološkimi strukturami

podòr -òra m odlom kamninske gmote ob raz-pokanih kamninah in gladkih ploskvah

podorína -e ž bloki in grúšč, nastali s podorom

podórna jáma -e -e ž kraška jama, nastala z udorom stropa starejše kraške jame **S:** kráška udorína, udórna jáma **PRIM.:** kolišévka

podórni potrès -ega -ésa m potres, ki je nastal zaradi podora večje kamninske gmote

podpéški apné nec -ega -nca m spodnjemorski temnosiv apnenec z belimi podolgovatimi prekristaljenimi lupinami litiotidnih školjk pri vasi Podpeč pri Ljubljani, ki se je upora-bljal kot naravni kamen

podplímska cóna -e -e ž → súblitorál

podplímski pás -ega pasú m → súblitorál

podrívanje -a s tonjenje ene litosferske plošče

pod drugo, pri čemer se spodnja v globini počasi talí, na meji pa nastanejo globoki ocean-ski jarki **S:** súbdúkcija

pod sabotínske plastí -ih -- ž mn. zgornjekredni in paleocenski rdeč laporovec in laporni apnenec s planktonskimi foraminiferami in nanoplanktonom na Banjški planoti, Sabotinu, v Trnovskem gozdu, na Logaški planoti, Kočevskem

podstòpnja -e ž podenota stopnje, npr. cordevolij

podtálnica -e ž voda, ki zapolnjuje med seboj povezane pore v vodonosniku in se po njih lahko pretaka **S:** plástovna vòda **PRIM.:** podzémna vòda, tálna vòda

podvrsta -e ž (lat. subspecies) skupina osebkov kake vrste, ki se lažje razmnožujejo med seboj kot z ostalimi osebki iste vrste in imajo več skupnih lastnosti

podzémeljska jáma -e -e ž *zastar.* → jáma (1), kráška jáma

podzémeljska vòda -e -e ž *zastar.* → podzémna vòda

podzémna akumulácija -e -e ž vodna akumulacija za hidroelektrarno pod Zemljinim površjem

podzémna jáma -e -e ž → jáma (1), kráška jáma

podzémna réka -e -e ž kraški vodotok pod Zemljinim površjem

podzémna vòda -e -e ž vsa voda pod Zemljinim površjem **S:** podzémeljska vòda, podzémnska vòda **PRIM.:** podtálnica, tálna vòda

podzémni kanál -ega -a m kanal pod Zemljinim površjem s tekočo vodo ali brez nje, npr. kanal (2)

podzémni krás -ega -a m kras, razvit pod Zemljinim površjem

podzémno izvorišče -ega -a s *zastar.* izvir vode v podzemnih prostorih, npr. na krasu

podzémno jézero -ega -a s jezero v kraški jami **S:** kráško jézero (1)

podzémnska vòda -e -e ž → podzémna vòda

pogáčica -e ž kost, vpeta v mišice pred kolonom **S:** patéla (2)

pogóji -ev m mn. kar odločilno vpliva na potek, npr. metamorfoze, nastanek kamnin, razvoj česa, npr. organizma

pogréznjena grúda -e -e ž gruda, spuščena ob vertikalnih ali subvertikalnih prelomih **S:** potónjena grúda

pogréznjena gúba -e -e ž → potónjena gúba

pohódni narávni kámen -ega -ega -mna m v

kamnoseštvu naravni kamen, ki se uporablja za tlakovanje

Póhorska tektónska enòta -e -e -e ž → Póhorski horstantiklinórij

Póhorski batolít -ega -a m batolit iz granodiorita in tonalita z biotitom in/ali rogovačo na Pohorju

Póhorski horstantiklinórij -ega -a m horstantiklinorij iz gnajsa, eklogita, blestnika, amfibolita, marmorja, kvarcita in filita med Ribniško-Selniškim tektonskim jarkom na severu, Konjiško neotektonsko udorino na jugu in Mariborsko-Ptujsko udorino na vzhodu **S:** Póhorska tektónska enòta

poílovcena próga -e -e ž *zastar.* → poílovljena próga

poílovljena próga -e -e ž *zastar.* preperela plast sedimenta ali kamnine, spremenjena v ilovico **S:** poílovcena próga

pojkilítska struktúra -e -e ž struktura magmatskih kamnin, kjer so v velikih kristalih ojko vključki drugih mineralov, kristali hada, npr. kristali plagioklazov v piroksenu

pojkiloblástična struktúra -e -e ž struktura metamorfnih kamnin, v katerih so veliki kristali s številnimi vključki majhnih kristalov nastali pri rekristalizaciji

pokaolínjenje -a s *neustr.* → kaolinítenje, kaolinizácija

pokarbonátna tlà -ih tál s mn. kislá tla, nastala zaradi raztapljanja karbonatnih kamnin

pokljúški apnének -ega -nca m cordevolijski skladnat svetlosiv apnenec z gomolji roženca in s konodonti na Pokljuki

Pokljúški narív -ega -a m → Pokljúški pokròv

Pokljúški pokròv -ega -òva m pokrov iz srednje- in zgornjetriasnega apnenca med Ivnatim vrhom, Goreljkom, Uskovnico in Vogarjem **S:** Pokljúški narív

pokòčna gúba -e -e ž → normálna pokòčna gúba

pokòčni člòvek -ega -a m (vrsta, lat. *Homo erectus*) ena od vrst v razvojnem nizu človeka, ki se je v starejšem pleistocenu pojavil v Afriki, se od tam razširil v Evropo in Azijo in izumrl v srednjem pleistocenu **S:** vzravnáni člòvek

pokrajínski ahát -ega -a m *zastar.* → líssti ahát

pokremenênje -a s *neustr.* → okremenênje, silifikácija

pokríti krás -ega -a m kras, prekrit z bolj ali manj debelo preperino **S:** prekríti krás

pokròv -òva m narív (2) večjih dimenzij, ki ni povezan z izvornim območjem **S:** tektónski pokròv **PRIM.:** alohtón

pokrôvček -čka m manjša ploščasta loputa, navadno pri rudistih **S:** pokrôvna lopúta

pokrôvna lopúta -e -e ž manjša ploščasta loputa, navadno pri rudistih **S:** pokrôvček

polarizacijska plôškev -e -kve ž → polarizacijska ravnína

polarizacijska ravnína -e -e ž ravnina, pravokotna na smer linearno polariziranega žarka **S:** polarizacijska plôškev

polarizacijske bárve -ih bárv ž mn. *neustr.* → interferénčne bárve

polarizacijski filter -ega -a m optični filter, ki se uporablja kot polarizator **S:** polaroid **PRIM.:** navzkrížni níkolovi prizmi

polarizacijski mikroskop -ega -a m mikroskop z vgrajenima polaroidoma

polarizátor -ja m níkolova prizma ali polarizacijski filter v mikroskopu, ki spremeni nepolarizirano svetlobo v linearno polarizirano svetlobo

polarizirana svetlôba -e -e ž svetloba, ki nima le v ravnini, pravokotni na smer širjenja svetlobe

polárna klíma -e -e ž klima, značilna za območje boreala **S:** boreálna klíma

polárna mréža -e -e ž Schmidtova mreža, vzporedna z ekvatorjem namišljena krogle **PRIM.:** ekvatoriálna mréža

polárna projékcija -e -e ž kartografska projekcija, pri kateri je os projekcijske ravnine istovetna z osjo krogle, poldnevniko so ravnine, ki izhajajo iz središča karte in se zvezdasto razhajajo, vzporedniki pa so krogi

polárna razdálja -e -e ž → polárni kót

polárna simetríja -e -e ž simetrija, pri kateri kristalne ploskve okoli glavne osi niso simetrične, ker so zgornje ploskve proti spodnjim ploskvam zasukane za določen kot **PRIM.:** zrcalnosúčna simetríja

polárna svetlôba -e -e ž → polárni síj

polárna véz -e vezi ž → iónska véz

polárni kót -ega -a m kot med pravokotnico na kristalno ploskev in vertikalno osjo kristala **S:** polárna razdálja

polárni síj -ega -a m svetlobni pojav, od 60 km do 600 km nad polarnim območjem, ki nastane zaradi naeletrenih delcev, ki izvirajo iz Sonca in jih Zemljino magnetno polje odklanja proti poloma, kjer ionizirajo atome plinov v atmosferi **S:** avróra, polárna svetlôba

polárno magnétična rudnína -- -e -e ž *neustr.* → narávni magnét

polaroid -a m optični filter, ki se uporablja kot

polarizator **S:** polarizacijski filter **PRIM.:** navzkrížni níkolovi prizmi

poldnévnik -a m vsak od velikih navideznih krogov na Zemlji, ki poteka skozi severni in južni tečaj in seka ekvator pod pravim kotom **S:** meridián (1)

pôldrági kámen -ega -mna m → okrásni kámen (1)

poledenítev -tve ž nastajanje in napredovanje ledenikov v vsakem od glacialov ali umikanje ledenikov v vsakem od interglacialov, npr. alpska poledenitev, celinska poledenitev **PRIM.:** ledéna dôba

polêgla antíklinála -e -e ž antíklinála, pri kateri tvori osna ravnina z vertikalno kot 90° **S:** prevrnjena antíklinála **PRIM.:** polêgla gúba

polêgla gúba -e -e ž guba, pri kateri tvori osna ravnina z vertikalno kot 90° **S:** krôvna gúba, ležéča gúba, prevrnjena gúba **PRIM.:** polêgla antíklinála, polêgla sinklinála

polêgla sinklinála -e -e ž sinklinála, pri kateri tvori osna ravnina z vertikalno kot 90° **S:** prevrnjena sinklinála **PRIM.:** polêgla gúba

pôlfílit -a m *zastar.* skrilav glinavec, v katerem je del mineralov glin že spremenjen v sljudne minerale

Polhográjsko ozémlje -ega -a s območje iz karbonskih, permskih, triasnih, jurskih in krednih plasti zahodno od Ljubljane med Polhovim Gradcem in Soro

pôlhríbina -e ž v *geologiji*, *neustr.* → kamnína

polianít -a m → piroluzít

polibazít -a m železno siv monoklinski mineral, srebrov bakrov antimonov sulfid, izomorfen s pearceitom

polidimít -a m svetlo jekleno siv kubični mineral, nikljev sulfid

poliéder -dra m oblika kristala z več različnimi ploskvami, ki je kombinacija več osnovnih likov **S:** mnogoplôskveni lík, poliédrični lík, sestávljeni lík

poliédríčni lík -ega -a m oblika kristala z več različnimi ploskvami, ki je kombinacija več osnovnih likov **S:** mnogoplôskveni lík, poliéder, sestávljeni lík

polifilétska skupína -e -e ž biološka skupina, ki izhaja iz več kot enega skupnega prednika **P:** monofilétska skupína

polifilétski razvôj -ega -ôja m razvoj skupine živali, ki izhaja iz več kot enega skupnega prednika **P:** monofilétski razvôj

pôlíglačiálna teoríja -e -e ž teoríja o obstajanju več glacialov v pleistocenu

poligonálna kámrica -e -e ž mnogokotna ka-

mrica pri foraminiferah, npr. pri globotrunkanah

polihalít -a m opečno rdeč triklinski mineral, kalijev magnezijev kalcijev vodni sulfat

polikroízem -zma m sprememba barv zaradi selektivne absorpcije valovnih dolžin v različnih smereh obarvanega anizotropnega minerala v presevani polarizirani svetlobi **S:** mnogobárvnost, pleokroízem **PRIM.:** dikroízem

polimetamorfóza -e ž metamorfoza v stopnjah, pri katerih je več zaporednih metamorfnih procesov pustilo sled v isti kamnini in sta se lahko menjavali progresivna in retrogradna metamorfoza

polimíktni konglomerát -ega -a m konglomerat s prodniki iz različnih vrst kamnin **S:** oligomíktni konglomerát **PRIM.:** monomíktni konglomerát

poliminerálna kamnína -e -e ž kamnina iz zrn različnih mineralov, npr. granit **S:** večminerálna kamnína

polimorfízem -zma m **1.** pojav, da kemična snov kristalizira v več kot eni kristalni strukturi **S:** mnogolíčnost **2.** pojav, da so osebkí iste vrste različno oblikovani, npr. zooidi v koloniji

polimórfna pretvórbá -e -e ž prehod ene kristalne oblike v drugo zaradi spremembe temperature

políp -a m pritrdjeni osebek celenterata s cevasto zgradbo telesa, ki se navzgor končuje z osrednjimi usti in vencem tentaklov

poliplakofóri -ov m mn. (razred, lat. Polyplacophora) starinski mehkužci z osemdelnim kalcitnim skeletom, ki živijo od zgornjega kambrija dalje **S:** lorikáti, plakofóri

polípna generácija -e -e ž spolna generacija priraslih polipov pri menjavi generacij ožigalkarjev **P:** medúzna generácija

polírna trdóta -e -e ž trdota mineralov, ki se kaže pri uporabi različnih polirnih sredstev

polírni stròj -ega -òja m priprava za poliranje površin kamnin ali mineralov

polisimetrija -e ž večkratna simetrija v dvojčkah **S:** mnogozlòžnost

polisintétski dvójček -ega -čka m dvojček, nastal z zraščanjem več kristalov po istem dvojčičnem zakonu **S:** ciklični dvójček, mnogozlòžni dvójček, sestávljeni dvójček

Poljánsko-Vrhníški nízi -ih -ov m mn. → Blégoško-Vrhníški nízi

pólje -a s ravna udorina, ki jo obkrožajo strme stene v kraškem svetu, nastala zaradi tektonike ali preperevanja

pólkovína -e ž kemijski element z lastnostmi kovine in nekovine, npr. silicij, antimon

pólkovínski sijáj -ega -a m sijaj neprozornega minerala, pri katerem se majhen del svetlobe odbija od površine minerala in dá na porcelanski ploščici črto, npr. goethit

pólkristálni krêmen -ega -éna m kremen, ki je delno kristaliziran, delno amorfen **PRIM.:** opál, pôlopál

pólílični rázred -ega -éda m *neustr.* → hemiédrska vřsta simetrije

pólnooplòskvenik -a m *zastar.* → holoéder

pólnooplòskveníski rázred -ega -éda m *neustr.* → holoédrska vřsta simetrije

pólodpřti vodonósnik -ega -a m vodonosnik, ki je pokrit s polprepustno kamnino

pólópál -a m moten, preseven ali nepreseven opal s primesmi **PRIM.:** pôlkristálni krêmen

položáj potemnítev -a -- m *neustr.* → potemnítev

pól plòskve -a -- m točka na pravokotnici na ploskev

pólplòskvenik -a m *zastar.* → hemiéder

pólplòskveníski rázred -ega -éda m *neustr.* → hemiédrska vřsta simetrije

pólprepústna kamnína -e -e ž kamnina, ki je slabo prepustna, zato zavira pretakanje vode med sosednjimi vodonosniki, npr. dolomit **S:** akvitárd

pólslána vóda -e -e ž morska voda z zmanjšano slanostjo zaradi dotoka sladke vode **S:** brákična vóda, somórnica

pólzapřti vodonósnik -ega -a m vodonosnik, ki je z zgornje ali spodnje strani zaprt s polprepustno plastjo, ki je meja vodonosnika

pólžarica -e ž usedlina jezer, sestavljena iz zrn kalcita, manjših od 0,063 mm, in hišic vodnih polžev **S:** jézersko bláto **PRIM.:** jézerska kréda (1), jézerski múlž

pólži -ev m mn. (razred, lat. Gastropoda) morski, sladkovodni ali kopenski mehkužci, navadno s spiralno zavito kalcitno hišico, ki živijo od kambrija dalje **S:** gastropódi

pólži pljúrcarji -ev -ev m mn. (red, lat. Pulmonata) kopenski polži, ki dihajo z dobro prekrvljeno plaščno votlino in živijo od zgornje jure dalje

pólži prèdškrgarji -ev -ev m mn. (podrazred, lat. Prosobranchia) polži, ki imajo zaradi zasuka prebavil v času filogenetskega razvoja škrge pred srcem in živijo od kambrija dalje **S:** prozobránhiji, prozobránhijski pólži **PRIM.:** pôlži zaškrgarji

pólži zaškrgarji -ev -ev m mn. (podrazred, lat. Opri-

stobranchia) polži, ki imajo srce za škrgami in živijo od spodnjega karbona dalje **PRIM.:** pôlži prědškrgarji

POM-stándard -a [peoèm] m (ang. particulate organic matter) standard, ki določa količino delcev organske snovi v vodi

ponikálnica -e ž vodni tok, ki zbira vode na površju neprepustnih kamnin in ponika v kraško podzemlje **S:** ponikoválnica, ponórnica

ponikální járek -ega -rka m površinska struga, po kateri teče ponikalnica **S:** ponikovální járek

ponikoválnica -e ž *zastar.* → ponikálnica

ponikovální járek -ega -rka m *zastar.* → ponikální járek

Ponikovska tektónska krpá -e -e -e ž tektonska krpa iz zgornjetriasnih, jurskih in krednih globokomorskih plasti v okolici Ponikev med Baško grapo in dolino Idrije

ponikovski apnéec -ega -nca m zgornjejurski rožnat ali siv ploščasti apnenec na območju Severnih Karavank, Julijskih Alp in Notranjih Dinaridov **S:** ponikvánski apnéec, vránski apnéec **PRIM.:** biancone

ponikovski skládi -ih -ov m mn. zgornjejurski rožnati do rdeči ali sivi ploščasti in lističasti apnenci, ki se menjavajo z laporovcem in skrilavim laporovcem z roženci, na območju Severnih Karavank, Julijskih Alp in Notranjih Dinaridov **S:** ponikvánski skládi

ponikva -e ž → vrtáča

ponikvánski apnéec -ega -nca m → ponikovski apnéec, vránski apnéec

ponikvánski skládi -ih -ov m mn. → ponikovski skládi

ponòr -ôra m odprtina v kraškem svetu, v katero odteka voda **S:** požirálnik

ponórnica -e ž → ponikálnica

ponórní systém -ega -a m mreža ponorov na kraškem ozemlju

pónt -a m *neustr.* → póntij

póntij -a m stopnja spodnjega pliocena med panonijem in dakijem v Paratetidi

Póntiško mórje -ega -a s *neustr.* → Póntsko mórje

Póntsko mórje -ega -a s del Paratetide na območju današnje Panonske kotline in Črnega morja v pontiju

pooglenítev -tve ž **1.** spreminjanje šote v vrste rjavega in črnega premoga ter končno v antracit v anaerobnem okolju **S:** karbonizácija (1) **2.** spreminjanje organskih ostankov v ogljik v anaerobnem okolju, npr. žuželke v jantarju **S:** karbonizácija (2)

pópek -pka m spodnji središnji del pri spiralno zaviti hišici nevretenčarjev **S:** umbílikus

popkòvna perforácija -e -e ž **1.** luknjica v sredi hišice amonita, ki nastane zaradi izpada juvenilnih zavojev **2.** luknjica, ki nastane v sredini spiralno zavite hišice, navadno pri navtilidih

popláv -a m *zastar.* → aluviálna naplaviná, aluviální nanòs, alúvij (1)

popláva -e ž redno ali obdobjno razlitje vode iz prenapolnjene rečne struge, jezerske kotanje, morja **S:** povódenj

poplávljanje -a s napredovanje morja na kopno **S:** transgresíja **PRIM.:** regresíja

popòlna anátekksa -e -e ž anatekksa, pri kateri se kamnina popolnoma raztali

popòlna razkòlnost -e -i ž razkolnost, pri kateri se mineral kolje vzporedno z vsemi svojimi ploskvami, npr. kalcit, galenit

popòlní odbòj svetlòbe -ega -ôja -- m odboj svetlobe na mejni plasti med optično gostejšo in optično redkejšo snovjo pri večjih vpadnih kotih, npr. med steklom in zrakom **S:** totálna refleksijska svetlòbe, totální odbòj svetlòbe

populácija -e ž genetsko povezana skupina osebkov iste vrste

póra -e ž prazen prostor med delci v kamnini, velik do nekaj milimetrov

porazdelítveni kolíčník -ega -a m razmerje koncentracij topljenca v dveh nemešljivih topilih **S:** distribucijski koeficiènt, razporedítveni koeficiènt

porcelánasti sijáj -ega -a m sijaj svetlih presevnih mineralov, npr. pri glinencih

porcelánka -e ž *zastar.* → kaolinítna glína

porcelánska glína -e -e ž → kaolinítna glína

porcelánski kaolínovec -ega -vca m *zastar.* → kaolinítna glína

poréčje -a s del Zemljinega površja, s katerega odteka voda z eno reko s pritoki **S:** réčna mréža **PRIM.:** povódje

Pórezenski pás -ega pasú m tektonska enota na območju Porezna, ki se razprostira v smeri vzhod–zahod

porfír -ja m *zastar.* paleotipni prekrystaliziran ortoklazov trahit

porfírít -a m *zastar.* paleotipni prekrystaliziran andezit

porfírítski diabáz -ega -a m *zastar.* paleotipna prekrystalizirana predornina ali žilnina, po sestavi med andezitom in bazaltom

porfirínina -e ž *zastar.* kamnina s porfirsko strukturo

porfiroblást -a m večje rekrystalizirano mineralno zrno v metamorfnih kamninah, npr.

- granat, andaluzit **S:** métakristál **PRIM.:** kristaloblast, vtróšnik
- porfiroblástična struktúra** -e -e ž zrnata struktura metamorfnih kamnin z velikimi porfiroblasti
- porfiroid** -a m metamorfna kamnina, nastala z metamorfozo kislih predornin ali njihovih tufov
- porfiroidna struktúra** -e -e ž **1.** struktura žilnin in subvulkanskih globočnin z velikimi vtrošniki in debelozrnato osnovno **2.** struktura rude z večjimi zrn mineralov, ki ležijo v osnovi drugih mineralov
- porfiroidni peridotit** -ega -a m globočina ali predornina peridotitske skupine s porfiroidno strukturo (1)
- porfirska struktúra** -e -e ž struktura predornin z vtrošniki in steklasto ali mikrokristalno osnovno **S:** evporfirska struktúra
- porfirski gnájs** -ega -a m *neustr.* gnajs s porfiroblasti
- porfirskozrnata struktúra** -e -e ž *neustr.* → hólókristálna porfirska struktúra
- pórna vóda** -e -e ž voda, ki se zadržuje v porah kamnine
- pórni količnik** -ega -a m količnik, ki označuje razmerje med volumnom praznih prostorov in volumnom neporoznega dela kamnine
- porocíta** -e ž celica pri spužvah, ki obkroža odprtino in se razteza iz površine v notranjost spongocela
- porométer** -tra m priprava za merjenje poroznosti kamnin z vtisnjenjem živega srebra v vzorec kamnine
- porózna kamnína** -e -e ž kamnina, v kateri so prazni prostori, ki jih lahko zapolnjuje plin, voda, nafta **S:** lúknjičava kamnína
- porózna tekstúra** -e -e ž tekstura porozne kamnine
- poróznost kamnín** -i -- ž lastnost kamnine, da ima prazne prostore, ki jih lahko zapolnjuje plin, voda ali nafta, in se označuje z razmerjem med volumnom praznih prostorov in volumnom celotne kamnine, npr. medzrnska poroznost, razpoklinska poroznost, kaverno-zna poroznost
- poróžnice** -ic ž mn. *zastar.* → haracêje, harofiti
- pórtland** -a m *neustr.* → tithonij
- portlándij** -a m *zastar.* → tithonij
- pórtlandski cemènt** -ega -énta m zmleti cementni klinker, navadno z dodatki žindre in/ali tufa **S:** cemènt (2)
- porúdena tektónika** -e -e ž *neustr.* → pòrúdna tektónika
- porúdenje** -a s *neustr.* → orúdenje (1, 2)
- pòrúdna tektónika** -e -e ž tektonski procesi v nahajališču mineralnih surovin po nastanku nahajališča **PRIM.:** postgenétska tektónika
- porúšena cóna** -e -e ž območje, na katerem so kamnine zdrobljene zaradi tektonskih procesov
- Posávске gúbe** -ih gúb ž mn. v smeri vzhod-zahod potekajoče gube sedimentnih kamnin Posavskega hribovja, ki so sestavljene iz Trojanske in Litijske antiklinale in Tuhinjske in Laške sinklinale
- posèd** -éda m → usàd (2)
- poskúšno odkopávanje** -ega -a s odkopavanje mineralne surovine pred začetkom rednega izkoriščanja
- posnémek** -mka m *zastar.* oblika minerala, ki spominja na neko drugo nemineralno obliko, npr. grmičast posnemek, grozdast posnemek
- postája** -e ž kraj z ostanki sledov bivanja človeka iz kvartarja, npr. paleolitska postaja, mezolitska postaja **S:** najdíšče (1)
- posteriórni dél** -ega -a m del telesa, ki je zadaj, npr. zadnje okončine pri vretenčarjih
- postgenétska tektónika** -e -e ž tektonski proces po nastanku geološke formacije **PRIM.:** pòrúdna tektónika
- póstglaciál** -a m **1.** toplejše obdobje po vsakem glacialu **2.** epoha kvartarja od pleistocena dalje, ki traja 10.000 let **S:** alúvij (2), holocén, póstglaciálna dóba
- póstglaciálna dóba** -e -e ž epoha kvartarja od pleistocena dalje, ki traja 10.000 let **S:** alúvij (2), holocén, póstglaciál (2)
- póstkinemátska intrúzija** -e -e ž → pósttektónska intrúzija
- Postójnsko-Pívška flíšna kadúnja** -e -e -e ž kadunja iz paleocenskih in eocenskih apnenec ter flišnih kamnin v Postojnski in Pivški kotlini
- postópna plástnatost** -e -i ž spreminjanje debeline plasti v geološkem profilu **S:** graduírna plástnatost
- postópna zrnávnost** -e -i ž manjšanje velikosti zrn v plasti od spodaj navzgor **S:** gradácija
- póstorogéni granít** -ega -a m granit, mlajši od orogenetske faze
- postrvník** -a m → troktolít
- pósttektónska intrúzija** -e -e ž intruzija globočnine po orogenezi in tektonski deformaciji **S:** póstkinemátska intrúzija **P:** prèdtektónska intrúzija
- póstvulkánski pojáv** -ega -áva m pojav po prenehanju vulkanskih erupcij, ki nastane zaradi

lokalno povišanega geotermičnega gradienta, npr. termalni izvir, gejzir, mofeta

pošévná gúba -e -e ž → nágnjena gúba

pošévná plástnatost -e -i ž → navzkřížna plástnatost

pošévná potemnítev -e -tve ž pojavljanje kota med optičnimi in kristalografskimi smermi v preseku kristalnega zrna triklinskega in monoklinskega kristalografskega sistema v presevani polarizirani svetlobi **PRIM.:** vzporédna potemnítev

pošévná slojevítost -e -i ž *neustr.* → navzkřížna plástnatost

pošévná vrtína -e -e ž vrtína, ki ima odklon od navpičnice

pošévni istosmétni prelóm -ega -ega -ôma m normalni prelóm, pri katerem je krovninsko krilo spuščeno vzdolž prelomne ploskve, nagnjene v isto smer kot vpad plasti na krilih

pošévni nasprotnosmétni prelóm -ega -ega -ôma m normalni prelóm, pri katerem je krovninsko krilo spuščeno vzdolž prelomne ploskve, nagnjene v nasprotno smer kot vpad plasti na krilih

poševnokótni paralelepíped -ega -a m osnovna celica monoklinske ali triklinske kristalne mreže

poševnoplóskvenik -a m *neustr.* **1.** → rómbični sfenoéder **2.** → tetragonálni sfenoéder

potemnítev -tve ž pojav, pri katerem postane anizotropni presek kristala pri sukanju pod polarizacijskim mikroskopom temen, ko se nihajne smeri tega preseka skladajo z nihajnimi ravninami v polarizatorjih **S:** ekstíncija

potónjena grúda -e -e ž grúda, spuščena ob vertikalnih ali subvertikalnih prelomih **S:** pogrénjena grúda

potónjena gúba -e -e ž guba, pri kateri tvori osna ravnina z vertikalno kot, večji od 90° **S:** pogrénjena gúba

potovánje kontinêntov -a -- s → globálna tektónika, premíkanje kontinêntov, tektónika plóšč

potrés -ésa m navadno silovit premik Zemljine skorje zaradi premika kamnin ob prelomu, vulkanskem izbruhu, nenadni sprostitvi akumulirane napetosti v litosferi, podora stropa v kraški jami **S:** potrésni súnec

potrésna cóna -e -e ž območje, na katerem se pojavljajo potresi **S:** pleistoséistno ozémlje, potrésni pás, séizmična cóna

potrésna jákost -e -i ž povprečje izmerjene energije potresnega valovanja na enoto prečnega preseka pravokotno na razširjanje valov **S:** séizmična intenzitéta

potrésna léstevica -e -e ž **1.** lestevica z dvanajstimi stopnjami, določena glede na učinke potresa na zgradbah, npr. MCS-potresna lestevica, EMS-potresna lestevica, MSK-potresna lestevica **S:** potrésna skála (1) **2.** lestevica moči potresa z desetimi stopnjami, določena glede na magnitudo potresa **S:** magnitúdna léstevica, potrésna skála (2), Richterjeva léstevica

potrésna skála -e -e ž **1.** → potrésna léstevica (1) **2.** → potrésna léstevica (2), Richterjeva léstevica

potrésnica -e ž *neustr.* → seizmoséista

potrésni izvòr -ega izvòra m mesto v litosferi, kjer zaradi tektonskih premikov, vulkanskega delovanja, podorov ali umetno povzročenih sunkov nastajajo vibracije **S:** hipocénter, potrésno žarišče, séizmični izvòr

potrésni móst -ega -ú m območje v potresni coni, kjer ni čutiti potresa

potrésni pás -ega pasú m → potrésna cóna, séizmična cóna

potrésni ròj -ega ròja m več potresov, ki navadno spremljajo glavni potresni sunek

potrésni súnec -ega -nka m navadno silovit premik Zemljine skorje zaradi premika kamnin ob prelomu, vulkanskem izbruhu, nenadni sprostitvi akumulirane napetosti v litosferi, podora stropa v kraški jami **S:** potrés

potrésno valovánje -ega -a s prostorsko ali površinsko valovanje kamnin v Zemljini skorji **S:** séizmično valovánje

potrésno žarišče -ega -a s mesto v litosferi, kjer zaradi tektonskih premikov, vulkanskega delovanja, podorov ali umetno povzročenih sunkov nastajajo vibracije **S:** hipocénter, potrésni izvòr, séizmični izvòr

potresomér -a m *zastar.* → seizmométer

potresoslóvec -vca m *zastar.* → seizmológ

potujóča sipína -e -e ž sipína, ki jo premika veter, npr. barhan, dina

poúndij -a m stopnja zgornjega ediacarija med wonokijem in tommotijem

povečeválno stéklo -ega -a s ročna optična priprava z bikonveksno lečo, ki ima kratko goriščno razdaljo **S:** lúpa, vekšálno stéklo

povírska formácija -e -e ž spodnjekredni in zgornjekredni dolomit in apnenec s prehodom v dolomitno brečo ter bituminozni dolomit na Tržaško-Komenski planoti

povódenj -dnji ž redno ali obdobjno razlitje vode iz prenapolnjene rečne struge, jezerske kotanje, morja **S:** popláva

povódje -a s del Zemljinega površja, s katerega

- rečni sistem ali več rečnih sistemov odvaja vodo v isto morje **PRIM.:** poréčje
- povódní kónj** -ega -a m (rod, lat. *Hippopotamus*) so-doprsti kopitar, ki ima na vsaki nogi po štiri prste, med seboj povezane s plavalno kožico, in živi od pliocena dalje **S:** hipopótam
- povpréčni vzórec** -ega -rca m vzorec, dobljen s četrтинjenjem rude ali kamnine
- povrhńjica** -e ž **1.** krovno tkivo višjih rastlin ali živali **S:** epidérma, epidérmis **2.** celična plast na zunanji površini organizma, npr. pri nevretenčarjih **S:** epitél, epitélj
- površńska kamńina** -e -e ž *zastar.* kamnina na Zemljinem površju brez preperine
- površńska moréna** -e -e ž → króvna moréna
- površńska vóda** -e -e ž voda, ki teče po Zemljinem površju in se zbira v rekah, jezerih in morju
- površński kóp** -ega kópa m odkop ali izkop mineralne surovine na Zemljinem površju **S:** dnévní kóp
- površński potrésni valóvi** -ih -ih -óv m mn. (lat. undae longae) najpočasnejši valovi, ki nastanejo pri površńskem potresnem valovanju **S:** dólgi valóvi, L-valóvi
- površńsko curlńjanje** -ega -a s razpršeno odtokanje vode po preperini ali vegetaciji, preden se združi v vodni tok ali ponikne v tla
- površńsko potrésno valóvanje** -ega -ega -a s potresno valovanje, ki se širi tik pod Zemljinim površjem, npr. Rayleighovo valovanje, Lovejevo valovanje
- powellít** -a m zelenkastorumen tetragonalni mineral, kalcijev molibdat
- pozémsko želézo** -ega -a s *neustr.* → telúrsko želézo
- pozidńjija** -e ž (rod, lat. *Posidonia*) manjša školjka z gladko lupinico, ki je živeła od silurja do jure
- póztivna alometńija** -e -e ž pojav, pri katerem en del organizma raste hitreje v primerjavi z drugimi deli organizma **PRIM.:** négativna alometńija
- póztivna velikóst kóta** -e -i -- ž *neustr.* → kót óptičnih osí
- póztivna vrtńna** -e -e ž vrtina, s katero je bila najdena koristna surovina **PRIM.:** négativna vrtńna
- póztivni kristál** -ega -a m kristal, pri katerem optična os poteka v smeri največjega lomnega količnika ali pri katerem oklepata optični osi z največjim lomnim količnikom ostri kot
- póztivni óptični dvóosni elipsoid** -ega -ega -ega -a m optična indikatriša z dvema optič-
- nima osema, pri kateri ustreza razpolovnica ostrega kota največjemu lomnemu količniku
- póztivni óptični énoosni elipsoid** -ega -ega -ega -a m optična indikatriša z eno optično osjo, ki ustreza smeri največjega lomnega količnika **S:** póztivni rotacijski elipsoid, rotacijski elipsoid (2)
- póztivni reliéf** -ega -a m relief minerala, do-ločen z Beckejevo črto, ki ima višji lomni količnik od lomnega količnika kanadskega balzama, ki je 1,54
- póztivni rotacijski elipsoid** -ega -ega -a m optična indikatriša z eno optično osjo, ki ustreza smeri največjega lomnega količnika **S:** póztivni óptični énoosni elipsoid, rotacijski elipsoid (2)
- póztivno zaporédje** -ega -a s → konkordánca
- pózna primárna migrácija** -e -e -e ž zaključni del migracije mineralnih raztopin ali nafte
- pózni glaciál** -ega -a m obdobje od 15.000 let pr. n. š. do 8000 let pr. n. š. **S:** póznoglaciálna dóba
- póznoglaciálna dóba** -e -e ž obdobje od 15.000 let pr. n. š. do 8000 let pr. n. š. **S:** pózni glaciál
- póžno orogéni magmatízem** -- -ega -zma m magmatska aktivnost v zadnji fazi orogeneze
- požirálnik** -a m odprtina v kraškem svetu, v katero odteka voda **S:** ponòr
- ppb** ppb-ja **simbol** [pəpəb] m (ang. parts per billion) *zastar.* → mg/t
- ppm** ppm-ja **simbol** [pəpəm] m (ang. parts per million) *zastar.* → g/t
- prácelína** -e ž prvotna celina, ki je nastala v predkambriju ali paleozoiku, npr. Gondwana, Pangea, in se je razcepila v današnje celine
- práčlóvek** -éka m (vrste, lat. *Homo habilis*, *Homo erectus*, *Homo sapiens*, *Homo neanderthalensis*) vse vrste in podvrste človeka, ki so živele v pleistocenu **S:** diluviální člóvek, fosílni člóvek, ledenodóbní člóvek, pleistocénski člóvek
- prágij** -a m stopnja spodnjega devona med geddinnijem in emsijem v pelagičnem razvoju
- prágórje** -a s *zastar.* predkambrijsko gorovje, zgrajeno pretežno iz metamorfni kamnin
- práh** prahú m anorganski in organski delci naravnega ali umetnega izvora s premerom, manjšim od 0,063 mm
- prákrkón** -a m (rod, lat. *Euamphibia*) dvoživka z golo kožo in repom, ki je živeła v zgornji juri in kredi
- práktična géofizika** -e -e ž merjenje fizikalnih lastnosti v Zemljni skorji zaradi ugotavljanja geoloških struktur **S:** uporabna géofizika

práктиčna geologija -e -e ž *zastar.* študijska smer geologije

prámórje -a s → prvôtno mórje

práprot -i ž nespolna večletna praprotnica z velikimi, pernato deljenimi listi, ki navadno nosijo trosovnike s trosi

práprotaste pálme -ih pálm ž mn. *zastar.* → cikadi, ságovci

práprotnice -ic ž mn. (nadrazred, lat. Pteridophyta) nižje rastline iz skupine lisičjakovcev, preslic ali pravih praproti, ki živijo od silurja dalje

práptice -ic ž mn. (podrazred, lat. Archaeornithes) pticam podobne živali, pokrite s perjem, z zobmi v kljunu, plaziliskim repom in kremplji na krilih, ki so živele v zgornji juri, npr. arheopteriks **S:** arheorníti

prárastlíne -in ž mn. (oddelek, lat. Protophyta) enocelični rastlinski organizmi z evkariontsko celično steno, brez skeleta ali z organskim, kalcitnim, kremeníčnim skeletom, ki živijo od proterozoika dalje **S:** protofíti

práskrílavec -vca m *neustr.* → filít

Práttova hipotéza o izostaziji -e -e -- -- ž hipoteza o ravnotežju med deli Zemljine skorje, ki imajo različne gostote, potopljeni pa so v astenosfero do iste globine

práva potemnítev -e -tve ž → vzporédna potemnítev

právék -a m *zastar.* → arháik

právék življénja -a -- m *neustr.* → arháik

právéška kamnína -e -e ž *neustr.* kamnína iz proterozóika

pravílo fáz -a -- s pravilo, po katerem je v vsakem sistemu v ravnovesju število možnosti za dva večje od razlike med številom sestavin in številom fáz (2)

prázem -a m neprozoren, temno zelen različek kalcedona z vključki amfibolov ali kloritov, okrasni kamen (1)

práznenje vodonósnika -a -- s naravno ali umetno črpanje vode iz vodonosnika **P:** napájanje vodonósnika

prázverí -- ž mn. (podred, lat. Creodonta) razvojna stopnja mesojedih in rastlinojedih sesalcev, ki so živelí od spodnjega paleocena do miocena, npr. zveri, žužkojedi, primitivni kopitarji **S:** kreodónti **PRIM.:** maherodón

práživáli -- ž mn. (podkraljestvo, lat. Protozoa) enocelični živalski organizmi z evkariontsko celično steno, brez skeleta ali z organskim, kalcitnim, kremeníčnim skeletom, ki živijo od proterozoika dalje **S:** protozójí

prækvítán -a m *zastar.* obdobje pred akvitani-jem

prebodíšče -a s točka, v kateri namišljena premica prebada kristalno ploskev ali namišljeno kroglo v krogelnem koordinatnem sistemu **S:** probójnica

preboreál -a m najstarejše obdobje holocena od 8000 let pr. n. š. do 7000 let pr. n. š. **S:** preboreálna dóba

preboreálna dóba -e -e ž najstarejše obdobje holocena od 8000 let pr. n. š. do 7000 let pr. n. š. **S:** preboreál

precipítát -a m trdna kristalizirana ali amorfna snov, ki se izloča iz vodnih raztopin zaradi kemičnih in biokemičnih procesov ali z evaporacijo **S:** oborína **PRIM.:** biokémična usedlína, kémična usedlína

préčna dislokácija -e -e ž → préčni prelóm

préčna ledeníška razpóka -e -e -e ž razpoka, ki nastane pri povečanem strmcu skalne podlage ledenika in poteka prečno na smer ledenika

préčna razpóka -e -e ž → préčni prelóm

préčna žíla -e -e ž → dájk, diskordántna injék-cija

préčni hodník -ega -a m hodník v rudniku, ki poteka prečno na glavni hodník

préčni odrástek -ega -tka m **1.** odrastek na stranskem delu vretenca **2.** → apofíza magmátske kamnína

préčni prelóm -ega -óma m prelóm, pri katerem je prelomna ploskev bolj ali manj pravokotna na smer plasti ali geoloških struktur **S:** transverzální prelóm, préčna dislokácija

préčni preréz -ega -éza m → préčni presék

préčni presék -ega -éka m presekok hišice fosila v ekvatorialni smeri **S:** mediální preréz, mediální presék, préčni preréz

préčni profíl -ega -a m geološki profíl (2), narejen prečno na geološke strukture

préčnoálpska smér -e smerí ž smer gub in prelomov v Alpídh, ki poteka v Sloveniji od severa proti jugu

préčnoálpski prelóm -ega -óma m prelóm v smeri sever-jug

préčnodínarska smér -e smerí ž → zágrebška smér

préčno napájanje -ega -a s napajanje vodonosnika prečno na smer toka podtalnice

predátor -ja m žival, ki se prehranjuje z drugimi živalmi **S:** epizít, plenítek

predgórje -a s **1.** po *Koberju* del dvojnega orogena na zunanji strani njegovih kril **2.** v *geomorfologiji* nižje gričevje, hribovje pred gorovjem

Predjámski prelóm -ega -óma m prelóm v di-

- narski smeri od Kambreškega na severozahodu do Postojne na jugovzhodu
- prèdkámbrij** -a m eonotem med kozmično ero in paleozoikom
- prèdkinemátska intrúzija** -e -e ž → prèdtektónska intrúzija
- predmelják** -a m → premolár
- predórna dolína** -e -e ž dolina, ki prečka gorsko verigo **S**: prodórna dolína
- predornína** -e ž magmatska kamnina ali piroklastit, nastala s predorom magme na Zemljino površje, npr. riolit, lava, vulkanoklastit **S**: eruptívna, eruptívna kamnína, prodornína, vulkánska kamnína
- prèdpirenêjsko-balkánska orogenétska fáza** -e -e -e ž orogenetska fáza alpidске orogeneze v zgornjem eocenu
- prèdrêpna plavút** -e -i ž neparna plavut za zadnikom na trebušni strani pri nekaterih ribah **S**: análna plavút
- prèdrúdna struktúra** -e -e ž geološka struktura nahajališča mineralnih surovin, ki je obstajala pred orudenjem
- prèdrúdna tektónika** -e -e ž tektonski procesi, ki so delovali pred orudenjem nahajališča mineralnih surovin
- prèdtegelénska hládna dóba** -e -e -e ž stopnja starejšega pleistocena med reuverijem in tegelensko toplo dobo v severozahodni Evropi **S**: brüggenska hládna dóba, brüggenski glaciál, prèdtegelénski glaciál
- prèdtegelénski glaciál** -ega -a m stopnja starejšega pleistocena med reuverijem in tegelensko toplo dobo v severozahodni Evropi **S**: brüggenska hládna dóba, brüggenski glaciál, prèdtegelénska hládna dóba
- prèdtektónska intrúzija** -e -e ž intruzija globočnine pred orogenezo in deformacijo **S**: prèdkinemátska intrúzija **P**: pósttektónska intrúzija
- predterciárna podlága** -e -e ž kamninska podlaga pod terciarnimi plastmi
- pregíb** -a m območje naglega spuščanja kontinentalnega roba v globoko morje **S**: kontinentálno pobóčje
- preglédna topográfška kárta** -e -e -e ž karta v merilu, manjšem od 1 : 25.000, s topografskimi oznakami površja
- pregrádni izolátor** -ega -ja m hidrogeološki izolator, ki pregrajuje vodonosnik v navpični smeri **S**: bariérni izolátor
- prehnit** -a [prenít] tudi prenít -a m bel do zelen rombični mineral, kalcijev aluminijev hidroksidni nitasti silikat
- prehnitizacija** -e [prenitizácija] tudi prenitizácija -e ž hidrotermalni proces razpada nekaterih mineralov, npr. plagioklazov v prehnit
- prehódna cóna** -e -e ž območje spreminjanja lastnosti kamnin, npr. postopna zrnavost, postopna plastnatost, facialni prehod
- prekristalizácija** -e ž → rekristalizácija
- prekristaljéna osnóva** -e -e ž osnova predorin, v kateri je v celoti kristalilo amorfno vulkansko steklo
- prekríti krás** -ega -a m → pokríti krás
- prelívnanje bárv** -a -- s pojav prelivajočih se spektralnih barv zaradi loma svetlobe na plasteh, zaradi oksidacije ali ob vključkih v mineralu, npr. pri dragem opalu **S**: iridescénca, irizácija, mávrično nahúkle bárvе
- prelívni izvír** -ega -a m izvir, pri katerem izteka voda preko zaporne neprepustne plasti
- prelívni profil** -ega -a m umeten, različno oblikovan standardni profil, v katerem se meri pretok vode v potoku ali manjši reki
- prelívno ókno** -ega -a s vodna kotanja, ki nastane ob prelívnem izviru na ravnini, npr. na Ljubljanskem barju
- prelóm** -óma m razpoka, nastala zaradi premika kamnin **S**: disjunktívni premík, prelómna
- prelómna cóna** -e -e ž pas ozemlja ob prelomu ali ob več vzporednih prelomih
- prelómna črta** -e -e ž presečnica prelomne ploskve z Zemljinim površjem **S**: dislokacijska črta, dislokacijska línija, prelómna línija, prelómnica
- prelómna deformácija** -e -e ž sprememba lege plasti, oblike telesa zaradi preloma
- prelómna dolína** -e -e ž dolina, nastala zaradi erozije tektonsko zdobljenih kamnin ob prelomu
- prelómna línija** -e -e ž → dislokacijska črta, prelómna črta, prelómnica
- prelómna plóškev** -e -kve ž ploskev, ob kateri sta premaknjeni obe prelomni krili **S**: parakláza
- prelómna struktúra** -e -e ž struktura zmečkanih in zdobljenih kamnin, nastala ob prelomu
- prelómnica** -e ž presečnica prelomne ploskve z Zemljinim površjem **S**: dislokacijska črta, dislokacijska línija, prelómna črta, prelómna línija
- prelómni járek** -ega -rka m → tektónska brázda, tektónski járek
- prelómna** -e ž zastar. → prelóm
- prelómni sistém** -ega -a m mreža prelomov na kakem območju
- premikanje kontinêntov** -a -- s mn. teorija

o počasnem gibanju litosferskih plošč na astenosferi, o stikanju plošč vzdolž sorazmerno ozkih con z veliko vulkansko in/ali seizmično aktivnostjo in o njihovem spreminjanju **S:** globalna tektónica, potovanje kontinentov, tektónica plôšč **PRIM.:** Wégenerjeva teoríja

prêmog premóga m trden kavstobiolit, nastal s pooglenitvijo močvirskih rastlin, ki so jih pri pogrezanju zasipavali sedimenti in se jim je v anaerobnem okolju povečevala količina ogljika

premogasti apné nec -ega -nca m *neustr.* → premógov apné nec

premogasti lés -ega lesá m *neustr.* → lignít, mëhki rjávi prêmog

premogíšče -a s območje, kjer je toliko premoga, da ga je gospodarno izkoriščati **S:** ležíšče premóga, nahajalíšče premóga, premógovo nahajalíšče **PRIM.:** nahajalíšče minerálnih surovín

premogonôdna plást -e plastí ž plast (3) s premogom

premogova formácija -e -e ž formácija sedimentnih kamnin s plastmi premoga

premogova kadúnja -e -e ž kadúnja z debelejšimi plastmi premoga, npr. Velenjska kadúnja, Orleška kadúnja

premogov apné nec -ega -nca m apnec z vložki premoga

premogov horizónt -ega -a m horizont (1) s premogom

premogovna kadúnja -e -e ž *neustr.* → premógova kadúnja

premogóvnik -a m prostor na Zemljinem površju ali pod njim, kjer se pridobiva premog **S:** rúdnik premóga

premogovo nahajalíšče -ega -a s → nahajalíšče premóga, premogíšče

premogov rúdnik -ega -a m *neustr.* → premogóvnik, rúdnik premóga

premogov siderít -ega -a m siderit, ki je v premogu drobno razpršen ali v plasteh

premogov skrilávi láporovec -ega -ega -vca m skrilavi laporovec z vložki premoga **S:** premógov škríljník

premogov slôj -ega slôja m *neustr.* → premógov horizónt

premogov škríljník -ega -a m *zastar.* → premógov skrilávi láporovec

premolár -ja m vsak od največ štirih zob v čeljustnici med kaninom in molarjem pri sesalcih **S:** líčnik, predmelják, vrzelják

premoróžec -žca m → ortóceras

premoški apné nec -ega -nca m *neustr.* → premógov apné nec

premoški horizónt -ega -a m *neustr.* → premógov horizónt

prenit -a m → prehnit

prenitizácija -e ž → prehnitizácija

preobrázba -e ž *zastar.* → metamorfóza

preostála magnetizácija -e -e ž *neustr.* → preostálo namagnétenje, remanéntno namagnétenje

preostála talína -e -e ž hlapni deli magme, ki ostanejo v magmatski komori, ko je večina magme že kristalizirala

preostálo namagnétenje -ega -a s v preteklosti pridobljeno in ohranjeno namagnetenje kamnin **S:** remanéntno namagnétenje

preparát -a m za raziskavo po določenem postopku pripravljen mineral, kamnina, fosil, ruda

preperéla kamnína -e -e ž zaradi preperevanja razpadla ali spremenjena kamnina **PRIM.:** preperína

preperelína -e ž *neustr.* → preperína

preperévanje -a s razpadanje kamnin in mineralov zaradi mehanskih in kemičnih procesov na mestu samem na Zemljinem površju ali tik pod njim **S:** perénje, prhnénje **PRIM.:** diagenéza, metamorfóza

preperína -e ž usedlina, nastala s preperevanjem sedimentov, kamnin in mineralov **S:** ílova sprhnína, perelína, preperínska ílovica, prhlenína, prhník, sprhljíví lápor, sprhnína, sprhnjena kamnína, sprhnjeni lápor **PRIM.:** preperéla kamnína

preperínska ílovica -e -e ž *zastar.* → preperína

preperínska poróznost -e -i ž poroznost kamnine, nastala zaradi preperevanja

preperínska tlà -ih tál s mn. tla, nastala na preperini

preperínski pláz -ega plazú m plaz, nastal v preperini

prepojêna kamnína -e -e ž kamnina, ki ima vse prazne prostore zapolnjene z nafto, vodo ali plinom

prepojnína -e ž *zastar.* → impregnácijsko nahajalíšče minerálnih surovín

prepústna kamnína -e -e ž porozna kamnina, ki repušča tekočino ali plin **S:** vodoprepústna kamnína

prepústnost -i ž sposobnost porozne kamnine, sedimenta ali preperine, da prevaja tekočino ali plin tako, da se pri tem ne poruši njihova struktura **S:** permeabílност

- prerásčeneč** -nca m **1.** kamnina, v kateri se preraščata dva minerala ali več mineralov, npr. pegmatit **2. zastar.** druza, v kateri se minerali vraščajo drug v drugega
- presedimentácija** -e ž ponovna sedimentacija mineralov, fosilov, drobcev kamnin na drugotnem mestu
- presévek** -vka m zrna, ki ostanejo po sejanju na situ **S:** nádrešétno zfrno **PRIM.:** odsévek
- presévna polarizirana svetlôba** -e -e -e ž polarizirana svetloba, pri kateri se v mikroskopu opazujejo in določajo presewni minerali
- presévna svetlôba** -e -e ž svetloba v mikroskopu, ki gre skozi mineral ali kamnino
- presévni minerál** -ega -a m mineral, ki delno repušča svetlobo
- presihájóča réka** -e -e ž reka z občasnim površinskim tokom, npr. spodnji tok Iške **S:** intermitétna réka
- presihájóče jézero** -ega -a s kraško polje, ojezerjeno samo ob visoki vodi, npr. Cerkniško jezero, Planinsko polje **S:** intermitétno jézero, kraško jézero (2)
- presihájóci izvír** -ega -a m kraški izvir, aktiven samo ob visoki vodi **S:** intermitétni izvír
- presmúčna laméla** -e -e ž *neustr.* → polisintétski dvójček, sestávljeni dvójček
- presójni minerál** -ega -a m *neustr.* → presévni minerál
- Prestránski ravník** -ega -a m ravník iz krednih, antiklinalno oblikovanih plasti v okolici Prestranka
- pretóčna hitróst** -e -i ž hitrost pretoka vode v časovni enoti
- pretóčna količina** -e -e ž količina vode, ki se v enoti časa pretoči skozi določen prečni presek površinskega ali podzemnega vodnega toka **S:** pretók, pretók prelíva
- pretóčna plôškev** -e -kve ž prečni presek površinskega ali podzemnega vodnega toka, skozi katerega preteče določena količina vode v enoti časa
- pretók** -óka m količina vode, ki se v enoti časa pretoči skozi določen prečni presek površinskega ali podzemnega vodnega toka **S:** pretóčna količina, pretók prelíva
- pretók prelíva** -óka -- m → pretóčna količina, pretók
- pretrgana zgrádba kristála** -e -e -- ž struktura (1) s prazninami med pravilnim enakomernim zaporedjem atomov ali molekul
- prevléka** -e ž skorja odloženih mineralov na površini kamnin ali mineralov, npr. kalcitna siga, kremenična siga, žveplova siga **S:** inkrustrácija (2), sígasta prevléka **PRIM.:** pátna (2)
- prevódnost** -i ž sposobnost snovi, da prevaja energijo, npr. elektriko, toploto **S:** konduktivnost
- prevotlína** -e ž *neustr.* → vrtína
- prevrnjena antiklinála** -e -e ž → poléгла antiklinála
- prevrnjena gúba** -e -e ž → poléгла gúba
- prevrnjena kadúnja** -e -e ž kadunja, preoblikovana zaradi tektonskih procesov
- prevrnjena sinklinála** -e -e ž → poléгла sinklinála
- prevržena gúba** -e -e ž *neustr.* → potónjena gúba
- prezzo apnéneč** -- -nca [préco] m zgornjeanski apnenec v Lombardijskih Alpah
- prfhka kamnína** -e -e ž *neustr.*, **1.** → sedimént, usedlína **2.** → preperína
- prhlenína** -e ž *zastar.* → preperína
- prhnénje** -a s *zastar.* → preperévanje
- prhnik** -a m *zastar.* → preperína
- priabónij** -a m stopnja zgornjega eocena med bartonijem in rupelijem **S:** lattórfij
- pribréžno mórje** -ega -a s plitvo morje nad litoralom **S:** obréžno mórje
- priceít** -a m → pandermít
- pridólij** -a m serija zgornjega silurja med ludlowijem in spodnjim devonom
- prikamnína** -e ž kamnina, ki obdaja minerale, fosile ali magmatska telesa
- prikríti krás** -ega -a m pokriti fosilni kras
- priložljívi goniométer** -ega -tra m *zastar.* goniometer za neposredno merjenje kotov med dvema ploskvama
- primárna avreóla** -e -e ž avreola (1), ki nastane pri kontaktni metamorfozi **S:** prvótna avreóla
- primárna geolóška mēja** -e -e -e ž meja različnih kamnin v času njihovega nastajanja **S:** prvótna geolóška mēja
- primárna kamnína** -e -e ž → izvórna kamnína, protolít
- primárna kámrica** -e -e ž → prolókul, protokónh
- primárna léga** -e -e ž → primárno mésto, prvótno mésto
- primárna migrácija** -e -e ž **1.** prehajanje mineralnih raztopin med magmatizmom (1) **2.** prehajanje nafte z mesta nastanka v višje plasti
- primárna plástnatost** -e -i ž plástnatost, nastala istočasno z nastankom kamnine **S:** prvótna plástnatost

primárna poróznost -e -i ž poroznost, nastala istočasno z nastankom kamnine **S:** prvôtna poróznost

primárna razpóka -e -e ž razpoka na pobočju, kjer se telo plazu loči od stabilnega dela pobočja **S:** zgórnji odlómni rób

primárna razpókanost -e -i ž razpokanost kamnine, nastala zaradi konsolidacije (1) in izgube vode **S:** diagenétska razpókanost

primárna sutúra -e -e ž lobna linija pri amonitih med prvo in drugo kamrico

primárni izvír -ega -a m izvír, ki se neposredno izliva iz vodonosnika **PRIM.:** sekundárni izvír

primárni minerál -ega -a m mineral, ki kristalizira istočasno kot kamnina okrog njega pri magmatskih, hidrotermalnih ali pnevmatolitskih procesih in ohrani svojo prvotno sestavo **S:** prvôtni minerál

primárni naçin življénja -ega -a -- m življenje organizma na začetni stopnji njegovega razvoja, npr. vodni naçin življenja dvoživk **S:** prvôtni naçin življénja

primárni valóvi -ih -ôv m mn. (lat. undae primae) najhitrejši valóvi, ki nastanejo pri longitudinalnem potresnem valovanju **S:** longitudinalni potrésni valóvi, prvi valóvi, P-valóvi

primárni vódni króg -ega -ega -a m kroženje vse vode na Zemlji **S:** svetóvni vódni króg **PRIM.:** celinski vódni króg, oceánski vódni króg, sekundárni vódni króg

primárno ležíšãe -ega -a s → avtohtóno nahajališãe

primárno mésto -ega -a s mesto nastanka minerala, fosila ali kamnine **S:** primárna léga, prvôtno mésto **P:** sekundárno mésto

primárno mórje -ega -a s → prvôtno mórje

primárno nahajališãe -ega -a s → avtohtóno nahajališãe

primárno potrésno valovánje -ega -ega -a s prostorsko potresno valovanje, pri katerem nihajo delci kamnin in tekoçin okoli stalne toãke v smeri širjenja potresnega valovanja in je njihova hitrost odvisna predvsem od gostote in elastiãnosti snovi **S:** kompresijsko potrésno valovánje, longitudinalno potrésno valovánje, prvôtno potrésno valovánje

primáti -ov m mn. (red, lat. Primates) sesalci, ki vkljuãujejo ãloveka, ãloveku podobne opice, nižje opice in polopice in so se v eocenu razvili iz žužkojedov **S:** prváki

primésni minerál -ega -a m → akcesórni minerál, mineralna primés

primesnína -e ž *neustr.* → mineralna primés

primitívna célica -e -e ž → enostávna osnóvna célica

primitívna stópnja -e -e ž zaãetna enostavna razvojna stopnja organizma

primitívna vóda -e -e ž → juvenilna vóda, prvôtna vóda

primitívna vrsta -e -e ž rastlinski ali živalski organizem, ki se v daljšem časovnem obdobju ni specializiral in ima v primerjavi z višje razvitimi potomci primitivne znake

primórdij -a m geološki ãas neposredno pred nastankom Zemlje

prioritétni zákon -ega -óna m zakon mednarodne zoološke nomenklature, ki pri imenovanju živali daje prednost najstarejši opisani taksonomski enoti

priravljájno délo -ega -a s vsako delo, s katerim se pripravi rudišãe ali premogišãe za odkopavanje

prirástna ãrta -e -e ž → prirástnica

prirástna gúba -e -e ž → prirástnica

prirástna línija -e -e ž → prirástnica

prirástnica -e ž ãrta, ki razmejuje sezonski prirastek skeleta pri nevretenãarjih, npr. pri školjãni lupini, polžji hišici **S:** prirástna ãrta, prirástna gúba, prirástna línija

priródna mēja -e -e ž *zastar.* → narávna mēja

priródna síla -e -e ž *zastar.* → narávna síla

priródni magnét -ega -a m *zastar.* → narávni magnét

priródni móst -ega -ú m *zastar.* → narávni móst

prirójena vóda -e -e ž *zastar.* → juvenilna vóda, prvôtna vóda

prítok -óka m vodni tok, ki se izliva v širši tok **S:** afluéntni tók

prízma -e ž kristalni lik iz treh, štirih, šestih, osmih ali dvanajstih enakih kristalnih ploskev, ki se sekajo v vzporednih robovih, npr. rombiãna prizma, trigonalna prizma, tetragonalna prizma, heksagonalna prizma

prizmína -e ž *neustr.* → prizma

probójnica -e ž *zastar.* → prebodíšãe

proboscídi -ov m mn. (red, lat. Proboscidea) rastlinojedi sesalci z masivnim skeletom, trobãem in sekalci, podaljšanimi v okle, ki živijo od eocena dalje, npr. mamut, afriški slon **S:** tróbcarji

pród -a m klastiãna usedlina s premerom prodnikov velikosti nad 2 mm, ki jih je zaoblila in odložila voda **S:** diluviálna gréz, prodóvje **PRIM.:** bréãa, konglomerát, psefit

pródjé -a s *neustr.* → pród

pródnik -a m zaobljen kos kamnine velikosti

- nad 2 mm, sestavni del proda ali konglomerata **S:** pródovec
- prodórna dolína** -e -e ž → predórna dolína
- prodornína** -e ž *zastar.* → eruptívna kamnína, predornína
- pródovec** -vca m *zastar.* → pródnik
- prodovína** -e ž *neustr.* → pród
- prodóvje** -a s *zastar.* → pród
- productus apnénc** -- -nca [prodúktus] m *neustr.* → prodúktni apnénc
- produktívna plást** -e plastí ž plast nakopičenih rudnih mineralov, premoga, nafte ali plina, ki jih je mogoče izkoriščati
- produktívni karbón** -ega -a m *zastar.* karbonski skladi s produktívno plastjo
- prodúktni apnénc** -ega -nca m paleozojski apnénc s skeletu produktusov
- prodúktus** -a m (rod, lat. *Productus*) ramenonožec z zelo izbočeno ventralno in konkavno dorzalno loputo, okrašeno z radialnimi ali koncentričnimi rebri, ki je živel v karbonu in permu
- profilíranje** -a s izdelava geološkega profila
- próga** -e ž → hodník
- prógasta glína** -e -e ž *neustr.* → pásasta glína, várva
- prógasti kristál** -ega -a m kristal, ki ima na ploskvah vzporedne reliefne črte, nastale zaradi vzporedne rasti več kristalov, npr. pirit **S:** prógovec
- progenéza** -e ž nastop spolne zrelosti osebka v zgodnejšem stadiju razvoja prej kot običajno
- prognóstični geolóški profil** -ega -ega -a m geolóški profil, izdelan na podlagi meritev geolóških struktur na površini za določanje mesta raziskovalnih vrtin, potreb gradbeništva
- prognózna kárta** -e -e ž karta ozemlja s predvidenimi podatki o geolóski zgradbi
- prognózna kárta rudonósnih pólj** -e -e -- -- ž karta s predvidenimi podatki o razširjenosti rud na Zemljinem površju
- prógovec** -vca m *zastar.* → prógasti kristál
- progradácija** -e ž nasipavanje sedimenta na zunanjem robu delte ali morske obale
- progresívna metamorfóza** -e -e ž metamorfóza, pri kateri spremembe napredujejo od nižje stopnje k višji
- prokariónt** -a m organizem, ki nima jedrne mase, obdane z membrano, in drugih organelov, ima pa DNA v eni krožni molekuli
- proklorít** -a m zelen mineral iz skupine kloritov, po sestavi med klinoklorom in chamositom **S:** klinoklór, penín, ripidolít
- proksimálna usedlína** -e -e ž usedlina, ki je bližje izvornemu območju **P:** distálna usedlína
- proksimální** -a -o prid. ki je bližje telesu, izvornemu območju, npr. proksimalni del okončin, proksimalni del turbidita **P:** distální
- prolókul** -a tudi prolókul -a m najstarejša kamrica hišice organizma, npr. pri foraminiferi, amonitu **S:** iniciálna kámrica, primárna kámrica, protokónh, prva kámrica, začétna kámrica **PRIM.:** sekundárna kámrica
- prolókulus** -a m → prolókul, protokónh
- prolúvij** -a m usedlina, nastala iz nanosov hudoúrnika **S:** hudoúrníška naplavína, hudoúrníški grúšč
- prómínske plastí** -ih -- ž mn. eocenski in oligocenski konglomerati, drobnozrnati peščenjaki in laporovci, bogati s fosili, ki so se odlagali na območju osrednjih Dinaridov **S:** prómínski skládi
- prómínski skládi** -ih -ov m mn. → prómínske plastí
- proóstrak** -a m ploščast podaljšek fragmokona pri belemnith, ki se redko fosilno ohrani
- propán** -a m brezbarven plin, aciklični ogljikovodik, sestavni del zemeljskega plina, ki je ob nafti v Zemljini skorji
- propén** -a m brezbarven plin, nenasičen ogljikovodik, ki nastaja pri krekiranju nafte
- propilít** -a m hidrotermalno spremenjen andezit zelene barve, sestavljen iz klorita, kalcita, epidota, kremena in pirit
- propilitizírana cóna** -e -e ž pas kamnin, spremenjenih zaradi delovanja postmagmatskih procesov, predvsem delovanja hidrotermalnih raztopin
- prósífo** -a m del sifa v kamrici glavonožcev, ki ga obdaja septalna ogrlica **S:** éndosífo
- prosóma** -e ž srednji del telesa pri nekaterih pajkovicah in rakah
- prospékcija** -e ž ogled, pregled zemljišča zaradi ugotovitve nahajališča mineralnih surovin, vode
- prostórska grúpa** -e -e ž → prostórska skupína
- prostórska kristálna mréza** -e -e -e ž → Bravaisova mréza, kristálna mréza
- prostórska skupína** -e -e ž eden od 230 možnih načinov razporeditve atomov v homogeno tridimenzionalno mrežo v strukturi kristala **S:** prostórska grúpa
- prostórsko potrésno valovánje** -ega -ega -a s potrésno valovanje, ki se širi v notranjosti Zemlje, npr. longitudinalno potrésno valovanje, transverzalno potrésno valovanje

prostosléd -a m **1.** prostor, na katerem je dovoljeno iskanje rudnine **2.** → prostoslédec

prostoslédec -dca m oseba, ki ima dovoljenje za iskanje mineralnih surovin na določenem območju **S:** prostosléd (2)

prosutúra -e ž lobna linija med prolokulom in prvo kamrico pri amonitih

protáspis -a m prvi razvojni stadij ličinke trilobita, ki ima kroglasto obliko, velik obglavni del, majhen pigidij, slabo segmentacijo in je velik od 0,25 mm do 1 mm **PRIM.:** meráspis

prótasta tekstúra -e -e ž tekstura metamorfne kamnine, v kateri so podolgovati stebričasti kristali vzporedno prepleteni med seboj

prótasti gnájs -ega -a m gnajs s protasto teksturo

prótenje -a s pojav, da se plast zaradi stranskega raztezanja razlomi v valjaste dele z daljšo osjo na smer raztezanja **S:** budináž

proterozóik -a m eonotom med arhaikom in fanerozoikom **S:** algónkij, eokámbrij, rífej

protiľična modifikácia -e -e ž *zastar.* → enantiomórfna modifikácia

protismérni prelóm -ega -óma m prelom z vpadom, ki je nasproten vpadu plasti **S:** antitétični prelóm, heterotáktni prelóm **PRIM.:** istosmérni prelóm

protísti -ov m mn. (kraljestvo, lat. Protista) enocelični rastlinski ali živalski organizmi z evkariontsko membrano, brez skeleta ali z organskim, kalcitnim, kremeníčnim skeletom, ki živijo od proterozoika dalje

protoenstatít -a m neobstojna modifikacija magnezijevega enstatita, nastala pri termalnem razpadu lojevca

protofíti -ov m mn. (oddelek, lat. Protophyta) enocelični rastlinski organizmi z evkariontsko celično steno, brez skeleta ali z organskim, kalcitnim, kremeníčnim skeletom, ki živijo od proterozoika dalje **S:** prárastľine

protogín -a m *zastar.* → ortognájs

protogingranít -a m *zastar.* → ortognájs

protokónh -a m najstarejša kamrica hišice organizma, npr. pri foraminiferi, amonitu **S:** iniciálna kámrica, primárna kámrica, prolókul, prva kámrica, začétna kámrica **PRIM.:** sekundárna kámrica

protolít -a m kamnina, iz katere je z metamorfozo nastala metamorfna kamnina **S:** izvórna kamnina, primárna kamnina, prvótna kamnina

protón -a m nukleon s pozitivnim nabojem

protoplatfórma -e ž najstarejša platforma območja

prótovcí -ev m mn. (razred, lat. Psilophytatae) prve višje kopenske rastline s preprostim telesom brez listov, ki so rasle v priobalnem pasu in so živele v silurju in devonu **S:** psilofíti

protozóji -ev m mn. (podkraljestvo, lat. Protozoa) enocelični živalski organizmi z evkariontsko celično steno, brez skeleta ali z organskim, kalcitnim, kremeníčnim skeletom, ki živijo od proterozoika dalje **S:** práživáli

proustít -a [prustít] m temno rdeč, siv ali črn trigonalni mineral, srebrov arzenov sulfid, izomorfen s pirargiritom

provalencienézija -e ž (rod, lat. *Provalencienesia*) polž s stožčasto involutno hišico, z neizrazitimi prvimi zavoji in zelo razširjenim zadnjim zavojem, ki je živel v zgornjem miocenu

provalencienézijske plastí -ih -- ž mn. plasti s provalencienézijo v srednjem panoniju v Panonskem bazenu

provitrínít -a m maceral premoga iz skupine vitrinita, sestavljen iz ostankov celičnih sten **S:** telínít

prozobránhiji -ev m mn. → pólži prědškfgarji, prozobránhijski pólži

prozobránhijski pólži -ih -ev m mn. (podrazred, lat. Prosobranchia) polži, ki imajo zaradi zasuka prebavil v času filogenetskega razvoja škrge pred srcem in živijo od kambrija dalje **S:** pólži prědškfgarji, prozobránhiji

prozórní minerál -ega -a m mineral, skozi katerega se vidi predmet na drugi strani, npr. sadra, muskovit

prózna deformácia -e -e ž sprememba oblike telesa, ki se po prenehanju napetosti povrne v prvotno obliko **S:** elástična deformácia **P:** plástična deformácia

prózni minerál -ega -a m mineral, ki se po prenehanju napetosti v litosferi povrne v prvotno obliko, npr. sljuda

próznoštna stálnica -e -e ž obratna vrednost prožnoštnega modula

próznoštní módul -ega -a m razmerje med obremenilno mehansko napetostjo in deformacijo kamnine, ki se izraža v newtonih na kvadratni meter **S:** módul elástičnosti

pršna kóst -e (kost) ž *zastar.* → gródnica, pršnica, stérnum (2)

pršna plavút -e -i ž ena od parnih plavuti na prsnem delu teleostov **S:** pektorálna plavút

pršnica -e ž neparna kost na trebušni ali spodnji strani prsnega koša pri večini vretenčarjev **S:** gródnica, pršna kóst, stérnum (2)

pršni kòš -ega kòša m del trupa, sestavljen iz

- prsnih vretenc, reber in prsnice pri večini vretenčarjev **S:** tóraks (3)
- pršni ščit** -ega -a m srednji del telesa pri trilobitu, kjer so členki prosto gibljivi **S:** tóraks (1), trúpov ščit
- pršno vreténce** -ega -a s vsako od vretenc v prsnem delu hrbtenice pri večini vretenčarjev **S:** torakálno vreténce
- prst** prsti ž vrhnja plast tal, ki vsebuje malo razkrojenih organskih snovi **PRIM.:** húmus
- prsténa svetlíca** -e -e ž *zastar.* drobnozrnat, slabo vezan sfalerit
- prsténe alkálije** -ih -ij ž mn. *zastar.* → zémeljske alkálije
- prstnica** -e ž vsak od členastih podaljškov na distalnem delu dlančnice šape ali stopalnice pri večini vretenčarjev **S:** falánga, prstni člének
- prstni člének** -ega -nka m → falánga, prstnica
- prva kámríca** -e -e ž → prolókul, protokónh
- prváki** -ov m mn. (red, lat. Primates) sesalci, ki vključujejo človeka, človeku podobne opice, nižje opice in polopice in so se v eocenu razvili iz žužkojedov **S:** primáti
- prva kózmična hitróst** -e -e -i ž najmanjša hitrost za krožni tir teles okoli Zemlje nad Zemljinim površjem, ki je 7910 km/s
- prvína** -e ž **1.** v *množini* prvi razred v sistematiki mineralov, v katerega so uvrščene snovi, ki v naravi niso vezane v spojine **S:** elemènt (1) **2.** v *ednini* vsak mineral od približno 20 samorodnih mineralov, npr. žveplo, železo, diamant, grafit **S:** elemènt (2) **3.** snov, ki je s kemičnimi postopki ni mogoče razstaviti **S:** elemènt (3), kémični elemènt
- prví valóvi** -ih -ôv m mn. (lat. undae primae) najhitrejši valovi, ki nastanejo pri longitudinalnem potresnem valovanju **S:** longitudinalni potrésni valóvi, primárni valóvi, P-valóvi
- prvo mórje** -ega -a s → prvótno mórje
- prvótna avreóla** -e -e ž avreola (1), ki nastane pri kontaktni metamorfozi **S:** primárna avreóla
- prvótna geolóška mēja** -e -e -e ž meja različnih kamnin v času njihovega nastajanja **S:** primárna geolóška mēja
- prvótna kamnína** -e -e ž → izvórna kamnína, protolít
- prvótna plástnatost** -e -i ž plástnatost, nastala istočasno z nastankom kamnine **S:** primárna plástnatost
- prvótna poróznost** -e -i ž poroznost, nastala istočasno z nastankom kamnine **S:** primárna poróznost
- prvótna vóda** -e -e ž voda, ki se izloči pri visoki temperaturi iz magme ali pri metamorfozi kamnin **S:** ascendéntna vóda, juvenílna vóda, konátna vóda, mladóstna vóda, primitívna vóda, prirojéna vóda **PRIM.:** vadózna vóda
- prvótni minerál** -ega -a m mineral, ki kristalizira istočasno kot kamnina okrog njega pri magmatskih, hidrotermalnih ali pnevmatolitskih procesih in ohrani svojo prvotno sestavo **S:** primárni minerál
- prvotnína** -e ž *zastar.* → magmátska kamnína
- prvótni načín življénja** -ega -a -- m življenje organizma na začetni stopnji njegovega razvoja, npr. vodni načín življenja dvoživk **S:** primárni načín življénja
- prvótno mésto** -ega -a s mesto nastanka minerala, fosila ali kamnine **S:** primárna léga, primárno mésto **P:** drugótno mésto
- prvótno mórje** -ega -a s morje, nastalo na Zemlji takoj po ohladitvi njenega površja in nastanku padavin **S:** prámórje, primárno mórje, prvo mórje
- prvótno nahajalíšče** -ega -a s → avtohtóno nahajalíšče
- prvótno potrésno valovánje** -ega -ega -a s → kompresijsko potrésno valovánje, longitudinalno potrésno valovánje, primárno potrésno valovánje
- pržína** -e ž *zastar.* → alevrít, mélj
- psamít** -a m klastični sediment ali klastična kamnina, v kateri so klasti velikosti od 0,063 mm do 2 mm **PRIM.:** arenít, pések
- psamítni gnájs** -ega -a m *zastar.* paragnajs, nastal iz peščenjaka
- pséfít** -a m klastični sediment ali sedimentna kamnina, v kateri so klasti velikosti nad 2 mm **PRIM.:** bréča, konglomerát, pród, rudít
- psévdofosíl** -a m anorganski ostanek ali sled, ki ima strukturo, podobno organski
- psévdoglêj** -a m tla z veliko primesi gline ali melja in slabo prepustno podlago, ki zaradi menjavanja prepojenosti z vodo in popolne izsušitve postanejo sivkasto in rjasto marogasta
- psévdohitínski ovòj** -ega -ôja m organska hišica pri sladkovodnih foraminiferah
- psévdokoluméla** -e ž neprava kolumela pri koralah, ki jo gradijo v sredini združenih septi
- psévdomorfoza** -e ž pojav, pri katerem prevzame mineral zunanjo kristalno obliko drugega minerala, litičnega zrna ali fosila zaradi preperevanja, oksidacije, nadomeščanja, npr. limonit po piritu, malahit po bakrovih mineralih

psévdooidni apnélec -ega -nca m apnenec, ki vsebuje obrušene drobce alohtonega apnenca, kar spominja na ooido

psévdooplánton -a m plankton, ki se pritrjuje na lebdeče organizme ali predmete in na ta način živi planktonsko

psévdoopódij -a m nitasti izrastek celice

psévdoopunktátna lupína -e -e ž lupina pri brahiopodih, ki zaradi stebričkov v prizmatski plasti kaže na površini navidezno perforacijo

pseudoschwagerina -e [psévdošvagerína] ž (rod, lat. *Pseudoschwagerina*) foraminifera iz reda fuzulinid z okroglo ali vretenasto hišico s tesno zavitimi prvimi tremi zavoji, dvignjenimi drugimi zavoji in v bazi nagubanimi septi, ki je živel v spodnjem permu

pseudoschwagerinski apnélec -ega -nca [psévdošvagerínski] m spodnjeperski temnosiv apnenec, ki vsebuje ostanke pseudoschwagerin v Dolžanovi soteski

psévdosferolít -a m sferolit, sestavljen iz dveh mineralov, ki rasteta iz istega centra, eden z vzporedno in drugi s poševno potemnitvijo

psévdosotéške plasti -ih -- ž mn. oligocenske plasti gline, glinavca, laporovca, peščenjaka, breče in konglomerata s plastmi rjavega premoga v Posavskih gubah

psévdotéka -e ž nepravilni cilindrični kalcitni skelet pri koralah, ki ga gradijo na obodu združeni septi

pseudowollastonít -a m motno bel triklinški mineral, visokotemperaturna modifikacija wollastonita, nitasti silikat **S:** ciklowollastonit

psévdoziljske plasti -ih -- ž mn. srednjetriasne plasti temnih skrilavih glinavcev, litičnih peščenjakov in tufov z vložki predornin v osrednjem delu Slovenije

psévdožihiji -ev m mn. (podred, lat. *Pseudosuchia*) skupina triasnih plazilcev, iz katere so se razvili dinosavri, krokodili, leteči plazilci in ptice

psilofíti -ov m mn. (razred, lat. *Psilophytatae*) prve višje kopenske rastline s preprostim telesom brez listov, ki so rasle v priobalnem pasu in so živele v silurju in devonu **S:** prótovci

psilomelán -a m zmes trdih koloidnih manganovih oksidov, ki ima pogosto grozdasto natečno strukturo **S:** črni svitoglav, manganomelán, romanechit

pterodáktíl -a m (rod, lat. *Pterodactylus*) pterozaver z razponom kril do 8 m, s kratkim repom, z zobmi, reduciranimi na sprednji del kljuna, ki je živel v juri in kredi

pteropódi -ov m mn. (podred, lat. *Pteropoda*) plank-

tonski polži zaškrjarji, ki imajo nogo oblikovano v dvoje plavalnih kril in navadno nosijo prosojno stožčasto ali spiralno hišico ter živijo od krede dalje **S:** krilonóžci, mórski metúlji

pteropódni múlj -ega -a m *zastar.* → pteropódno bláto

pteropódno bláto -ega -a s usedlina, pretežno iz hišic pteropodov **S:** pteropódni múlj

pterozávri -ov m mn. (red, lat. *Pterosauria*) leteči plazilci s pnevmatičnimi kostmi, z letalno kožo, razpeto med podaljšanim četrtem prstom sprednjih okončin in zadnjimi okončinami, ki so živel od zornjega triasa do zornjega krede

ptujskogórski peščenják -ega -a m spodnjemiocenski peščenjak v okolici Ptujске Gore

Ptújsko-Ljútomerska depresíja -e -e ž *neustr.* → Ljútomerska sinklinála

Ptújsko-Ljútomerska sinfórma -e -e ž → Ljútomerska sinklinála

pucolán -a m v *cementni industriji* vsaka od kremeničnih kamnin, ki se uporablja za izdelavo cementa (2), npr. diatomit, roženec, okremenjeni tufi

pucolánska lastnóšt -e -i ž cementacijska lastnost, ki jo ima trdna snov, nastala po reakciji pucolana in kalcijevega hidroksida

púding granít -- -a m *neustr.* → óblasti alkálni granít

púding konglomerát -- -a m konglomerat z dobro zaobljenimi prodniki različnih barv in zelo drobnozrnato osnovo, npr. prominski konglomerat

puháljka -e ž *zastar.* → puhálka

puháлка -e tudi puhálka -e ž kovinska cevka z ustnikom za pihanje v plamen gorilnika, s čimer se poviša temperatura plamena **S:** puhálnica

puhálnica -e ž *zastar.* → puhálka

púhlica -e ž svetlorumen, porozen, lahko drobljiv eolski sediment z zrnci pretežno kremenca in kalcita velikosti od 0,05 mm do 0,01 mm, ki je nastajal na višku glaciala

púhlična lútkica -e -e ž lutki podobna apnenčeva konkrecija v puhlici

púhlična poílovcena cóna -e -e -e ž preperelo in izluženo površje puhlice, nastalo v interstadialu in interglacialu

pulzácijska teoríja -e -e ž starejša teorija o ritmičnem širjenju in krčenju Zemlje

pumpellyít -a [pampeliít] m zelen monoklinški mineral, kalcijev železov magnezijev manganol vodni skupinski silikat

pumpellyítov prehnítov kreménov fácies -ega -ega -ega -a [pampeliítov prenítov] m

metamorfni facies kamnin, ki so nastale pri tlakih pod 5×10^8 Pa in temperaturah od 300 °C do 400 °C

punktátna lupína -e -e ž lupina pri brahiopodih s številnimi perforacijami

purbeckij -a [purbékij] m *zastar.* obdobje razvoja spodnjekrednih skladov v beriasiju na območju severozahodne Evrope

pústa glína -e -e ž → peščéna glína

pústi črni prêmog -ega -ega premóga m črni premog, siromašen s plini, ki predstavlja prehod v antracit **S:** sijájni črni prêmog

pústi rjávi prêmog -ega -ega premóga m trdi rjavi premog z malo plinov in vode

puščáva -e ž območje s skromnim rastjem ali brez njega, kjer je padavin manj kot 200 mm na leto

puščávski pések -ega -ska m pesek, nastal v puščavah zaradi fizikalnega preperevanja, ki ga veter napiha in kopiči v sipine **PRIM.:** barhánov pések, vétrni pések

P-valôvi -ôv [pé] m mn. najhitrejši valovi, ki nastanejo pri longitudinalnem potresnem valovanju **S:** longitudinalni potrésni valôvi, primárni valôvi, prvi valôvi

pyrrhit -a [pirít] m → piroklór

rabdosóm -a m del korma pri graptolitu, v katerem so teke nanizane v ravnih ali povitih vrstah

rábeljske plastí -ih -- ž mn. *zastar.* → borovniška formácija

rábeljski apnének -ega -nca m črn karnijski apnenec, značilen za okolico Rablja **PRIM.:** lesnobrdski apnének

rabljíva rúda -e -e ž *zastar.* ruda, katere izkopavanje je ekonomsko upravičeno

Racnogôrska bráhisinklinála -e -e ž brahisinklinála iz triasnih, jurskih in krednih plasti na območju Rane gore **S:** Debélohribska struktúrna enôta

rádanske plastí -ih -- ž mn. paleocenske plasti konglomerata, peščenjaka in gline s premogom pri Zrečah

rádeljske plastí -ih -- ž mn. miocenske plasti debelozmatega konglomerata s prodniki gnajsa, blestnika, amfibolita in filita na Kobanskem, severno od Mute in Radelj ob Dravi ter v okolici Dravograda

Rádgonska depresíja -e -e ž *neustr.* → Rádgonska udorína

Rádgonska udorína -e -e ž pliocenska udorína, zapolnjena s kvartarnimi sedimenti reke Mure na območju ob Muri nad Gornjo Radgono in na območju Goričkega

radiálna cév -e cévi ž cev za pretok vode od vstopnega kanala do ambulakralnih nožic pri iglokožcih **S:** ambulakralna cév

radiálna ledeníška razpóka -e -e -e ž → podólžna ledeníška razpóka

radiálna razpóka -e -e ž razpoka skozi os geološke strukture, ki je nastala zaradi radialne tektonike

radiálna rêbra -ih rêber s mn. pahljačasto razporejeni grebeni na hišici ali lupini organizma

radiálna struktúra -e -e ž **1.** žarkasta razporeditev mineralnih zrn v konkrecijah ali mandeljnih **S:** radiálna zgrádba **PRIM.:** radiálno vláknata struktúra, sferolítna struktúra **2.** rast kristalov v skeletih organizma, ki žarkasto izhajajo iz ene točke v vse smeri

radiálna tektónika -e -e ž tektonika, pri kateri sile delujejo v smeri radija Zemlje, npr. tektonski jarek

radiálna zgrádba -e -e ž → radiálna struktúra (1)

radiálni premík -ega -a m → aksiálni premík

radiálni prerèz -ega -éza m → aksiálni presèk, ósni presèk, radiálni presèk

radiálni presèk -ega -éka m preseki, ki poteka skozi os **S:** aksiálni prerèz, aksiálni presèk, ósni prerèz, ósni presèk, radiálni prerèz

radiálno vláknata struktúra -- -e -e ž dvodimenzionalna ali tridimenzionalna struktura monoklinskih ali rombičnih mineralov, katerih vlakna rastejo iz ene točke **PRIM.:** radiálna struktúra (1), sferolítna struktúra

rádiks -a m **1.** (rod, lat. *Radix*) močvirski polž z blago vretenčasto, gladko hišico, ki je živel v pliocenu **2.** del zoba pri vretenčarjih, ki je v zobni jamici **S:** korenína (2)

rádioaktivne toplíce -ih -íc ž mn. toplíce s termalno vodo, ki je nizko radioaktivna

rádioaktivni izotóp -ega -a m izotop, ki spontano prehaja v drug nuklid tako, da iz jedra izhajajo delci alfa, beta in sevanje gama

rádioaktivni nuklíd -ega -a m nuklid, ki spontano razpada v drug nuklid tako, da iz jedra izhajajo delci alfa, beta in sevanje gama **S:** rádionuklíd

rádioaktivno ravnotéžje -ega -a s ravnotežje, pri katerem razpade na časovno enoto toliko atomov ene vrste, kolikor jih nastane druge vrste

radiogéni svíнец -ega -nca m svinec, nastal kot končni produkt radioaktivnega razpada uran-radijevega, torijevega ali uran-aktinijevega niza

rádiografíja -e ž → rádiográfska analíza

rádiográfska analíza -e -e ž metoda za ugotavljanje radioaktivnosti kamnin in mineralov, pri kateri se kamnina ali mineral polaga na fotografsko ploščo in določa učinek radioaktivnih žarkov na emulziji **S:** rádiografíja

rádiohidrokémična metóda -e -e ž metoda, s

- katero se sledijo uran, torij in radon v talnih vodah
- rádiohidrokémično sledênje** -ega -a s sledenje podzemnih tokov s kratkoživimi radioaktivnimi izotopi
- radiolárijji** -ev m mn. (razred, lat. Radiolaria) morske praživali s kremeničnim skeletom, ki živijo od kambrija dalje **S:** mrževci
- radiolárijjski múlĵ** -ega -a m *zastar.* → radiolárijjsko bláto
- radiolárijjsko bláto** -ega -a s usedlina pretežno iz hišic radiolarijev **S:** radiolárijjski múlĵ
- radiolarít** -a m kremenična kamnina z ostanki hišic radiolarijev
- radiolít** -a m (rod, lat. Radiolites) **1.** inverzni rudist brez por in kanalov v zgornji ali levi loputi, ki je živel v zgornji kredi **2.** rudist iz skupine radiolitov, ki je živel v zgornji kredi
- radiolítŋi apnénc** -ega -nca m zgornjekredni apnec, ki vsebuje ostanke radiolitov
- radiométrična brázda** -e -e ž zasek v kamnino za jemanje vzorcev za radiometrične preiskave
- radiométrična separácija** -e -e ž ločevanje mineralnih zrn po stopnji njihove radioaktivnosti
- radiométrična stárost** -e -i ž starost minerala, kamnine ali fosila, izražena v letih, ki se določa z radiometričnim datiranjem **S:** izotópska stárost **P:** rélativna stárost
- radiométrično datiranje** -ega -a s določanje starosti snovi po količini radioaktivne prvine in produktov njenega razpada
- radiométrično vzorčevánje** -ega -a s jemanje vzorcev za radiometrično datiranje
- radiometrija** -e ž merjenje radioaktivnosti snovi
- rádionuklíd** -a m *zastar.* → rádioaktivni nuklíd
- rádius** -a m kost na palčevi strani podlakti, ki je proksimalno s sklepi povezana z nadlahtnico in podlahtnico, distalno pa s podlahtnico in zapestnimi kostmi pri vretenčarjih **S:** kočélnica
- radobójska fávna** -e -e ž živali sarmatijske starosti, značilne za območje Radoboja v Hrvaškem Zagorju
- Radóvljiška kotlína** -e -e ž severozahodni del Ljubljanske kotline, nastal v miocenu, ko so se pri pogrezanju ločile Julijske Alpe od Kamniško-Savinjskih Alp, zapolnjen s terciarnimi in kvartarnimi sedimenti in sedimentnimi kamninami **S:** Radóvljiško-Bléjska kotlína
- Radóvljiško-Bléjska kotlína** -e -e ž → Radóvljiška kotlína
- rádula** -e ž membranski trak pri mehkužcih, na katerem so v prečnih vrstah zobje za struženje hrane **S:** strgálo (2)
- ráhís** -a m srednji vretenasti del prsnega in rebrnega ščita pri trilobitu
- ráki deseteronóžci** -ov -ev m mn. (red, lat. Decapoda) raki s petimi pari nog **S:** dekapód (1)
- ráki dvoklópniki** -ov -ov m mn. (podrazred, lat. Ostracoda) sladkovodni ali morski raki z dvodelno gladko ali ornamentirano hitinasto ali kalcitno lupino fižolaste oblike in z močno reduciranim telesom velikosti od 0,5 mm do 3 mm, ki živijo od kambrija dalje **S:** ostrakódi
- Rakítŋiška grúda** -e -e ž → Rakítŋiško-Blóška grúda
- Rakítŋiško-Blóška grúda** -e -e ž gruda iz triasnih plasti, ki leži med Rakitno in Blokami **S:** Rakítŋiška grúda, Rakítŋiško-Cérkŋiška grúda
- Rakítŋiško-Cérkŋiška grúda** -e -e ž → Rakítŋiško-Blóška grúda
- ráki vitičŋjáki** -ov -ov m mn. (red, lat. Cirripedia) raki, ki so pritrjeni neposredno ali s pecljem na podlago, imajo kalcitni večplošni karapaks, vitičaste noge za lovljenje hrane in živijo od silurja dalje **S:** ciripédi
- ráma** -e ž **1.** vsak izmed petih členastih izrastkov na vrhu čaše pri krinoidu **S:** bráhion (1) **2.** mesnat, spiralno zavrt organ s skeletno oporo v notranjosti lopute pri brahiopodu **S:** brahiálŋi aparát, brahidíj, bráhion (2), raménski aparát
- ramenonóžci** -ev m mn. (deblo, lat. Brachiopoda) tentakulati z dvema bilateralno simetričnima loputama **S:** brahiopódi, pámehkúžci
- raménska lopúta** -e -e ž rahlo izbočena, ravna ali vbočena loputa pri ramenonožcih **S:** dorzálna lopúta, hřbŋtna lopúta **P:** ventrálna lopúta
- raménska sklépna plóškev** -e -e -kve ž *neustr.* → raménski sklép
- raménski aparát** -ega -a m mesnat, spiralno zavrt organ s skeletno oporo v notranjosti lopute pri brahiopodu **S:** brahiálŋi aparát, brahidíj, bráhion (2), ráma (2)
- raménski skelét** -ega -a m skeletna opora lofoforja pri ramenonožcih
- raménski sklép** -ega sklépa m sklep med sklepnoponvico lopatice in glavo nadlahtnice pri vretenčarjih
- rammelsbergít** -a m siv rombični mineral, nikljev arzenid, izomorfen z löllingitom in safloritom

ramózna korála -e -e ž korala, ki se vejasto razrašča

rámsavski dolomít -ega -a m ladinijski in spodnjekarnijski dolomit v Bavarskih Alpah in na Salzburškem

randanít -a m temen diatomit s huminskimi snovmi

rankinít -a m svetel monoklinski mineral, kalcijev skupinski silikat

rapakívi granít -ega -a m granit, v katerem so velika rdeča zrna ortoklaza obdana z belim plagioklazom

rastlínka asociácija -e -e ž → rastlínka združba

rastlínka združba -e -e ž skupnost rastlin, ki uspevajo ali so uspevale na istem prostoru, območju **S:** rastlínka asociácija

rastlínstvo -a s rastline določenega območja ali obdobja, npr. karbonsko rastlínstvo, morsko rastlínstvo **S:** flóra **PRIM.:** géa, žívalstvo

Ráški prelòm -ega -ôma m prelom v dinarski smeri od doline Idrije na severozahodu, mimo Deskel, Skalnice, Grgarja, Branika, Štanjela do Ilirske Bistrice na jugovzhodu

ravník -a m **1.** z erozijo izravnani del Zemljinega površja, npr. kraški ravnik, pliocenska izravnava **S:** izravnáva, penepén, planôtasto površje, uravnáva **2.** → ekvátor

ravnína simetrije -e -- ž ravnina, ki deli lik na zrcalno enaki polovici **S:** plôškev somérnosti

ravnínski kompléks -ega -a m notranja struktura karbonatov, nitratov in nekaterih boratov, pri katerih so anionske skupine v ravnini

rávni prelòm -ega -ôma m **1.** lom kristala po razkolni ploskvi **2.** lom drobnozrnate kamnine, npr. pri skrilavem glinavcu

ravnótéžna skála -e -e ž balvan, ki se dotika podlage samo z manjšim delom svoje mase

ravnótéžni kámenček -ega -čka m → otolít

Rayleighjevo valovánje -ega -a [rêjlijevo] s površinsko potresno valovanje, pri katerem nihajo delci retrogradno eliptično v vertikalni ravnini, pravokotno na Zemljino površje

ráza -e ž zareza, ki jo povzroči trša snov, mineral v mehkejši snovi, mineralu in se uporablja za ugotavljanje relativne trdote

razcépljeni vodonósnik -ega -a m vodonosnik, katerega vodno telo je razcepljeno v posamezne rokave zaradi vmesnih neprepustnih usedlin ali kamnin

razdolómítenje -a s zmanjšanje količine dolomita v apnencu **S:** dèdolomitizácija

razgáljena méja -e -e ž geološka meja, ki ni pokrita s preperino ali vegetacijo

razgaljína -e ž *zastar.* **1.** neporaščeno ozemlje s skalno podlago brez preperine **2.** → kolúvij, pláz, zêmeljski pláz

raziskoválni ròv -ega ròva m rov, narejen zaradi ugotavljanja zaloga mineralne surovine **S:** sledíltni ròv

raziskoválnó vrtnanje -ega -a s globinsko vrtnanje v Zemljino skorjo zaradi ugotavljanja njene sestave **S:** geolóško vrtnanje, sondážno vrtnanje

razklòn svetlóbe -ôna -- m pojav, da so vrednosti fizikalnih lastnosti kristala različne glede na valovno dolžino svetlobe **S:** disperzija (1)

razkólek -lka m → razkóltni kristál

razkóltna plôškev -e -kve ž ploskev v kristalu, vzporedna značilnim kristalografskim smerem, po katerih se kristal razkolje **S:** lómna plôškev

razkóltna razpóka -e -e ž pod mikroskopom vidna sled razkolne ploskve, ki leži pod kotom na ravnino zbrušene mineralnega zrna

razkóltni kristál -ega -a m kristal, ki se kolje vzporedno z razkólnimi ploskvami **S:** mineralni razkólek, razkólek

razkóltnost -i ž lastnost minerala, da se pri drobljenju kolje na drobce, ki jih omejujejo značilne kristalne ploskve

razkròj rúde -ôja -- m *neustr.* → flotácija

razlíka v póti -e -- -- ž *zastar.* → fázna razlíka

raznòs -ôsa m *zastar.* → elúvij

raznosmétni -a -o prid. ki ima zaradi svoje nortranje zgradbe v različnih smereh različne fizikalne lastnosti **S:** anizotròpni **P:** izotròpni

raznosmétnost -i ž **1.** → anizotròpija **2.** → anizotròpnost

razorít -a m → kernít

rázorski apnénc -ega -nca m apnenc cordevolijske starosti s koralami, spongijami in polži na Razorju

razpóka -e ž presledek v kamninah, nastal zaradi tlačnih, nateznih ali strižnih napetosti, npr. tektonska razpoka, diagenetska razpoka, natezna, strižna, tlačna razpoka

razpoklínka poróznost -e -i ž trodimenzionalna mreža med seboj povezanih odprtih razpok, npr. tektonska razpoka, diagenetska razpoka, in kemičnih procesov, ki omogočajo nastanek vodonosne kamnine

razpolóvna dóba -e -e ž čas, ko se količina prvotnega radioaktivnega elementa zmanjša na polovico

razporedítveni koeficiént -ega -ênta m → porazdelítveni kolíčník

razpršéno slojíšče -ega -a s *neustr.* pojavi mineralnih surovin na širšem prostoru

razpršílina léča -e -e ž → konkávna léča

rázred -éda m (lat. *classis*) biolóška sistematska enota, ki združuje podobne ali sorodne rede

rázred simetríje -éda -- m *zastar.* → vrsta simetrije

razsíp -a m *zastar.* → elúvij

raztróšena kamnína -e -e ž *neustr.* → preperéla kamnína

razvál -a m *zastar.* → grúšč

razvíti pópek -ega -pka m osrednji poglobljeni del amonitne hišice

razvódjé -a s meja med dvema porečjema ali povodjema

razvój -ôja m **1.** spreminjanje genetske sestave populacije v nasledstvenih generacijah **S:** evolúcija (1) **2.** spreminjanje Zemljinega površja zaradi fizikalnih in kemičnih procesov **S:** evolúcija (2) **3.** skupek petrografskih in paleontoloških značilnosti kamnin, nastalih v kakem okolju in času, npr. nemški razvoj, metamorfni razvoj, mediteranski razvoj **S:** fácies, značaj

razvójna mágme -ôja -- m zvezno spreminjanje sestave magme zaradi frakcijske kristalizacije, asimilacije in mešanja magm **S:** evolúcija mágme

razvójna stópnja -e -e ž časovno sklenjen del nastajanja, razvoja česa z značilnostmi v okviru celote, npr. epirogenetska razvojna stopnja, tektonska razvojna stopnja **S:** fáza (1), razvójni stádij

razvójna teoríja -e -e ž v *biologiji, paleontologiji* teorija o spreminjanju organizmov, po kateri so se primitivni organizmi postopoma razvijali in specializirali **S:** descendétna teoríja (2), evolúcijska teoríja, razvójni náuk

razvójni náuk -ega -a m *zastar.* → descendétna teoríja (2), evolúcijska teoríja, razvojna teoríja

razvójni stádij -ega -a m → fáza (1), razvojna stópnja

rdéča glína globókega mórja -e -e -- -- ž → rdéči múlj

rdéča ílovica -e -e ž → jerína, kráška ílovica, têrra róssa

rdéča ókra -e -e ž rjav do rdeč zelo drobnozrnat hematit

rdéča prst -e prstí ž → jerína, kráška ílovica, têrra róssa

rdéča tlà -ih tál s mn. → jerína, kráška ílovica, têrra róssa

rdéče álge -ih álg ž mn. (razred, lat. *Rhodophyta*) morske ali sladkovodne alge brez skeleta ali s kalcitnim skeletom, z rdečim in vijoličnim barvilom, pogosto ohranjene kot fosil zlasti v terciarnih apnencih, ki živijo od kambrija dalje **S:** rodofíti

rdéče bláto -ega -a s *zastar.* → rdéči múlj

rdéči bakrénc -ega -nca m → kuprít

rdéči lápor -ega -ja m *neustr.* → rdéči láporovec

rdéči láporovec -ega -vca m laporovec, ki je zaradi primesi železovih oksidov obarvan rdeče, npr. podsabotinske plasti, velikotrsne plasti

rdéči múlj -ega -a m globokomorski mulj s hematitom **S:** rdéča glína globókega mórja, rdéče bláto **PRIM.:** organogéna glína

rdéči svitogláv -ega -áva m *zastar.* → hematít (2)

rdéči želézovec -ega -vca m → hematít (2)

reakcijski obróč -ega -a m → reakcijski pás

reakcijski pás -ega pasú m cona okrog kristalnega zrna, sestavljena iz drobnokristalnega minerala drugačne sestave, ki je nastala zaradi zaporedne kristalizacije iz magme **S:** reakcijski obróč

realgár -ja m ognjeno rdeč monoklinski mineral, arzenov sulfid

reálni kristál -ega -a m kristal z nedokončano ali porušeno notranjo strukturo

rêbro -a s **1.** vsaka od parnih kosti, ki potekajo od hrbtenice proti trebušnemu delu trupa ali prsnici pri večini vretenčarjev **S:** costa **2.** radialni greben na lupini ali hišici nevretenčarja

recéntna fávna -e -e ž živali, ki živijo v holocenu **S:** recéntno žívalstvo **P:** fosílna fávna

recéntna flóra -e -e ž rastline, ki rastejo v holocenu **S:** recéntno rastlínstvo **P:** fosílna flóra

recéntna vrsta -e -e ž vrsta, ki živi v holocenu

recéntni krás -ega -a m kras, na katerem potekajo procesi zakrasevanja **S:** aktivni krás

recéntno rastlínstvo -ega -a s rastline, ki rastejo v holocenu **S:** recéntna flóra **P:** fosílno rastlínstvo

recéntno žívalstvo -ega -a s živali, ki živijo v holocenu **S:** recéntna fávna **P:** fosílna fávna

recipróčna kristalográfska mréža -e -e -e ž → indiréktna kristalográfska mréža

réčna délta -e -e ž ravnina pred izlivom reke v morje, na kateri se rečni tok razveji v več manjših rokavov

réčna dolína -e -e ž dolina, s prečnim prerezom v obliki črke V, ki jo je izdolbla reka **PRIM.:** ledeníška dolína

rěčna erozija -e -e ž erozija v vodotokih **S:** fluviálna erozija

rěčna mrěža -e -e ž del Zemljinega površja, s katerega odteka voda z eno reko s pritoki **S:** porěčje **PRIM.:** povodje

rěčna naplavina -e -e ž → fluviální sediment, nanòs

rěčna nasipina -e -e ž *neustr.* → fluviální sediment, nanòs

rěčna sotěska -e -e ž ozka skalnata dolina, ki jo je izdolbla reka **S:** déber, sopót, sotěska, těsen, vintgar

rěčna strůga -e -e ž struga, stalno zapolnjena z vodo v različnih delih z različnim prečnim profilom

rěčna terása -e -e ž vodoravni ali položni del dolinskega pobočja, nastal zaradi poglobljanja reke v lastne naplavine, npr. aluvialna terasa, pleistocenska terasa

rěčna tokòvnica -e -e ž navidezna črta, ki kaže smer gibanja delcev v tekoči vodi

rěčni sediment -ega -ěnta m sediment, ki ga je odložila reka, npr. prod

rěčnoledeniška usedlina -e -e ž *zastar.* → flúvioglačiální sediment, gláciofluviální sediment

rěčnoledeniški sediment -ega -ěnta m *zastar.* → flúvioglačiální sediment, gláciofluviální sediment

réd -a m (lat. ordo) biološka sistematska enota, ki združuje eno družino ali več podobnih ali sorodnih družin

redišče ledeníka -a -- s del ledenika nad snežno mejo, kjer ledenik nastaja **S:** srěžno pólje

rédke zěmlje -ih -melj ž mn. oksidi lantanidov

rédni trák -ega trákú m *neustr.* → rědni žárek

rědni žárek -ega -rka m žarek, ki v optično enosnem kristalu niha v ravnini, pravokotni na optično os **S:** ordinárni žárek **PRIM.:** izrědni žárek

redúkcija -e ž kemični proces sprejemanja elektronov od drugega elementa (3) ali spojine **P:** oksidácija

redukcijski pogóji -ih -ev m mn. naravni pogóji, pri katerih ni prostega kisika **S:** anaeróbni pogóji

redukcijsko okólje -ega -a s okolje, v katerem zaradi pomanjkanja kisika prihaja do redukcije, npr. evksinski bazen

reduzát -a m *po Goldschmidtú* mineralni produkt redukcijskih sedimentacijskih procesov, npr. premog, nafta, sedimentno žveplo

REE REE-ja [ereé ereěja], m krat. (ang. rare earth elements) → eleměnti rědkih zěmelj

refleksijska sposobnost -e -i ž → odsěvna sposobnost

refleksijski goniómeter -ega -tra m goniometer za merjenje kotov med kristalnimi ploskvami po odbojih svetlobe na njih

refrakcijska sěizmika -e -e ž geofizikalna metoda, pri kateri se za ugotavljanje geološke strukture uporabljajo spremembe loma hitrosti umetno povzročenega seizmičnega valovanja na različnih plasteh **S:** sěizmično refrakcijsko mérjenje

refraktómeter -tra m priprava za merjenje lomnega količnika svetlobe glede na kot popolnega odboja

refugiálno obmòčje -ega -a s obmòčje, v katero se zatečejo organizmi zaradi spremenjenih razmer okolja

régasti kristál -ega -a m *neustr.* → prógasti kristál

regenerácija -e ž **1.** v *biologiji* ponovna rast izgubljenih telesnih delov **2.** ponovna združitev ledenika po ledeniškem lomu

regenerirano nahajališče mineralnih surovín -ega -a -- -- s **1.** nahajališče, v katerem so bili rudni minerali zaradi novih pogojev spremenjeni, npr. zaradi rekristalizacije **2.** nahajališče, v katerem izvirajo rudni minerali iz starejšega, globlje ležečega nahajališča

regionálna geologija -e -e ž področje geologije, ki proučuje prostorski razpored posameznih stratigrafskih in tektonskih enot na širšem območju

regionálna metamorfóza -e -e ž metamorfoza, ki zajame veliko območje kamnin v globljih delih litosfere pri tlaku nad 2×10^8 Pa do 3×10^8 Pa in temperaturi 200 °C do 300 °C

regionální pláz -ega plazú m plaz, ki zajame več kvadratnih kilometrov veliko območje in je omejen z geološkimi strukturami

regionálno kartíranje -ega -a s geološko kartiranje večjih območij

regionálno metamórfna kamnina -- -e -e ž *neustr.* kamnina, spremenjena pod vplivom regionalne metamorfoze

reglína -e ž *zastar.* → fumaróla

regolít -a m **1.** nesprijeta preperina na matični kamnini **PRIM.:** saprolít **2.** nesprijeti kamninski drobeci na planetih, asteroidih in naravnih satelitih z atmosfero ali brez nje, nastali zaradi padcev meteoritov

regresija -e ž umikanje morja s kopnega **PRIM.:** transgresija

regresijska naplavina -e -e ž sediment, ostal po regresiji

- regresíjska obála** -e -e ž obala, nastala po regresiji
- regresíjski ciklus** -ega -a m zaporedje odlaganja sedimentov zaradi umikanja morja
- regulárni môrski jéžek** -ega -ega -žka m radialno simetrični morski ježek z močnimi bodicami in razvitim ambulakralnim poljem, ki živi na morskem dnu
- reichenhalski apnéec** -ega -nca [rajhenhál-ski] m spodnjeanizijski apnenec v Bavarskih Alpah in na Salzburškem
- reíflinški apnéec** -ega -nca [rájflinški] m zgornjeanizijski, ladinjski in karnijski apnenec v vzhodnih Severnih Apneniških Alpah
- rekristalizácija** -e ž proces tvorbe novih kristalnih oblik mineralov v kamnini **S:** prekristalizácija **PRIM.:** kristalizácija
- rekviénija** -e ž (rod, lat. *Requienia*) pahiodontna školjka z neenakima, spiralno zavrtima loputama, od katerih je leva prirasla na morsko dno, ki je živela v kredi
- rekviénijski apnéec** -ega -nca m apnenec z ostanki rekvienij
- relaksácijska razpóka** -e -e ž razpoka, nastala pri popuščanju napetosti v kamninah Zemljine skorje **S:** sprostitvena razpóka
- relatívna stárost** -e -i ž starost minerala, kamnine ali okamnine, določena glede na njihov stratigrafski položaj ali razvoj **P:** radiometrična stárost
- relíéf** -a m **1.** višinske razlike kakega območja na Zemljinem površju **S:** konfigurácija površja **2.** meja med dvema mineraloma ali mineralom in imerzijsko tekočino, vidna pod mikroskopom zaradi različnih lomnih količnikov, npr. jasen relief, močen relief
- relíefna energíja** -e -e ž energija, ki jo pogojuje višinska razlika kakega območja
- relíefna kárta** -e -e ž karta, ki kaže relief Zemljinega površja
- relíktna fávna** -e -e ž živali, ki so se ohranile iz starejših geoloških obdobij
- relíktna flóra** -e -e ž rastline, ki so se ohranile iz starejših geoloških obdobij
- relíktni minerál** -ega -a m prvotni mineral, ki je obstal v metamorfozirani kamnini in se je ohranil s svojimi prvotnimi lastnostmi
- relíktni sedimént** -ega -ênta m sediment na celinski polici, nastal v procesih, ki zdaj niso več aktivni
- remanéntna magnetizácija** -e -e ž *neustr.* → preostálo namagnétenje, remanéntno namagnétenje
- remanéntni magnetízem** -ega -zma m magnetizem v kamnini, ohranjen iz časa pridobljenega ali spremenjenega namagnetenja kamnine, ki ga je povzročilo nekdanje Zemljino magnetno polje
- remanéntno namagnétenje** -ega -a s v preteklosti pridobljeno in ohranjeno namagnetenje kamnin **S:** preostálo namagnétenje
- Rémšniški narív** -ega -a m → Rémšniški pokròv
- Rémšniški pokròv** -ega -òva m pokrov iz silurskih in devonskih skrilavcev, ki se razprostira od Rémšnika in Radelj do Prevalj in Slovenj Gradca **S:** Rémšniški narív
- renardít** -a m rumen rombični sekundarni uranov mineral, svinčev vodni hidroksidni uranat fosfat
- rendzína** -e ž humusna tla, nastala na karbonatni matični kamnini v pasu zmerne klime
- renierít** -a m mineral, bakrov cinkov železov germanijev arzenov sulfid
- Rénski tektónski járek** -ega -ega -rka m tektonski jarek na območju Porenja v Nemčiji
- rentgenográm** -a m → difraktográm
- rentgenomórfno kristálno stánje** -ega -ega -a s *zastar.* stopnja kristalizacije v mineralu, ki se lahko določi le z rentgensko preiskavo
- réntgenska cév** -e cévi ž elektronka kot del rentgenskega aparata, ki je vir rentgenske svetlobe
- réntgenska fluorescénca** -e -e ž metoda za določanje snovi z obsevanjem z rentgensko svetlobo, ki vzbudi v snovi lastno sevanje z zanjo značilno valovno dolžino
- réntgenska svetlòba** -e -e ž elektromagnetno valovanje z zelo kratkimi valovnimi dolžinami velikosti med 0,01 μm in 1 μm **S:** réntgenski žárek, žárek X
- réntgenski aparát** -ega -a m naprava z rentgensko cevjo za preiskovanje in določanje kristalne gradbe mineralov
- réntgenski diagrá**m -ega -a m → difraktográm
- réntgenski žárek** -ega -rka m → réntgenska svetlòba
- réntgensko žárkovje** -ega -a s *neustr.* → réntgenska svetlòba
- reologíja** -e ž veda o trajnih ali začasnih deformacijah kamnin pri natezjih, tlačnih in strižnih napetostih, trajanju napetosti in vplivu temperature
- répen** -pna m v *kamnoseštvu* repenski apnenec
- répenska formácija** -e -e ž zgornjekredna formacija, ki združuje repenski in kopriovski apnenec na Krasu **S:** répenska obréžna tvórb

répenska obréžna tvórba -e -e -e ž *zastar.* → répenska formácija

répenski apnéec -ega -nca m siv zgornjekredni rudistni apnec iz okolice Repentabra

réperni horizont -ega -a m **1.** stratigrafski horizont, določen npr. s fosili **S:** vodílني horizont (1) **2.** rudonosni horizont, določen z minerali, po katerem se razvrščajo drugi horizonti kakega območja **S:** vodílني horizont (2)

rêpna plavút -e -i ž zadnja plavut pri vodnih vretenčarjih **S:** kavdálna plavút

rêpni ščit -ega -a m zadnji del karapaksa pri trilobitih, kjer so členki navadno zrasli **S:** pigídij, zádek

rêpno vreténce -ega -a s vsako od vretenc v repnem delu hrbtenice **S:** kavdálna vreténce

representatívni osnóvni volúmen -ega -ega -mna m (krat. REV) majhen del celotne kamnine, ki je dovolj velik, da omogoča določitev strukture ter fizikalnih in kemičnih lastnosti mineralov, značilnih za celotno kamnino

reptíli -ov m mn. (razred, lat. Reptilia) vretenčarji spremenljive telesne toplote, ki dihajo s pljuči, ležejo jajca ali kotijo žive mladiče, npr. tiranozaver **S:** plazílci

resekvéntna réka -e -e ž dolina, ki jo je reka izdobra v smeri vpada geoloških struktur

resoplavútarice -ic ž mn. (red, lat. Crossopterygii) ribe kostnice s hrbtno struno in delno pokostenelimi vretenci in resastimi plavutmi, ki so razporejene kot okončine pri tetrapodih, zato so izhodiščna oblika za razvoj tetrapodov in živijo od devona dalje, npr. latimerija **S:** krosopterígij

resorbírani kristál -ega -a m kristal minerala, ki ima votlinice in zajede zaradi izluževanja, npr. kremen v predornini, skeletni olivin **S:** okosténi kristál, okóstni kristál, skelétni kristál (1)

Réški paleogénski bazén -ega -ega -a m → Réški sinklinórij

Réški sinklinórij -ega -a m sinklinorij iz paleogenskih apnencev in flišnih plasti, ki sega od Lokev na Krasu do Klane pri Reki v smeri severozahod–jugovzhod **S:** Réški paleogénski bazén, Réški terciárni bazén

Réški terciárni bazén -ega -ega -a m → Réški sinklinórij

reténcija vóde v kamnini -e -- -- -- ž zadrževanje vode v kamnini zaradi kapilarnosti

reténcijski čas -ega časa m čas zadrževanja snovi, npr. vode, ogljika v določenem okolju ali sistemu **S:** zadrževálni čas

rétij -a m stopnja zgornjega triasa med norijem in hettangijem

retrográdna epigenéza -e -e ž → diaforéza, retrográdna metamorfóza

retrográdna erozija -e -e ž erozija doline v nasprotni smeri vodnega ali ledeniškega toka

retrográdna metamorfóza -e -e ž metamorfóza, pri kateri visokotemperaturni minerali preidejo v nizkotemperaturne **S:** diaforéza, retrográdna epigenéza

reuvêrij -a m stopnja zgornjega pliocena med dakijem in predtegelenskim glacialom v srednji Evropi **S:** levantínij

REV REV-ja [erev erevéja] m krat. (ang. representative elementary volume) → reprezentatívni osnóvni volúmen

reverzibílني proces -ega -a m proces, ki poteka v obeh smereh **P:** ireverzibílني proces

revêrna magnétna polárnost -e -e -i ž približno sovpadanje severnega geomagnetnega pola z južnim geografskim polom in južnega geomagnetnega pola s severnim geografskim polom

revêrzni istosméрни prelóm -ega -ega -óma m prelom, pri katerem je krovninsko krilo dvignjeno vzdolž prelomne ploskve, nagnjene v isto smer kot vpad plasti na krilih

revêrzni nasprotnosméрни prelóm -ega -ega -óma m prelom, pri katerem je krovninsko krilo dvignjeno vzdolž prelomne ploskve, nagnjene v nasprotno smer kot vpad plasti na krilih

revêrzni prelóm -ega -óma m poševni prelom, pri katerem je krovninsko krilo dvignjeno vzdolž prelomne ploskve

Reynoldsovo števílo -ega -a [rêjnoldsovo] s pretok tekočine in sil, odvisnih od gostote merjene tekočine, njene viskoznosti, hitrosti toka ter dimenzije telesa, pomembno za hidrodinamične modele

rezálني stròj -ega -ója m priprava za rezanje mineralov, fosilov in kamnin v ploščice za brušenje in poliranje **S:** zága

reziduálno nahajalíšče mineralnih surovín -ega -a -- -- s nahajališče mineralnih surovin, nastalo s preperevanjem kovinskih in nekovinskih mineralov blizu Zemljinega površja ali na njem

rezínit -a m različek eksinita, v katerem prevladuje smola

rezístát -a m sediment, obogaten s kemično odpornimi minerali, ki so ostali po preperevanju, npr. kremenov pesek s cirkonom, rutilom, ilmenitom, zlatom

- Rhodanski bazén** -ega -a [ródanski] m bazen (1) s terciarnimi usedlinami in kamninami v dolini reke Rhone **S:** Rhonski bazén
- Rhonski bazén** -ega -a [rónski] m bazen (1) s terciarnimi usedlinami in kamninami v dolini reke Rhone **S:** Rhodanski bazén
- rhuddanij** -a [rudánij] m stopnja spodnjega silurja med ashgillijem in aeronijem
- ribji skrílavec** -ega -vca m *neustr.* → kómenski apnéneč
- Ríbniška sinklinála** -e -e ž sinklinála v metamorfnih kamninah, zapolnjena s terciarnimi in kvartarnimi sedimenti in sedimentnimi kamninami, ki ločuje Pohorje od Kozjaka
- Ríbniško-Sélniški tektónski járek** -ega -ega -rka m tektonski járek, zapolnjen z miocenskimi in kvartarnimi plastmi na območju med Vuzenico, Ribnico in Lovrencem na zahodnem Pohorju
- Richterjeva léstvica** -e -e [ríhterjeva] ž lestvica moči potresa z desetimi stopnjami, določena glede na magnitudo potresa **S:** magnitúdna léstvica, potrésna léstvica (2), potrésna skála (2)
- riebekít** -a [riebekít] m moder ali črn monoklinski natrijev železov mineral iz skupine amfibolov
- rifej** -a m *zastar.* → proterozoík
- ríft** -a m → ríftna dolína, ríftni járek
- ríftna dolína** -e -e ž dolg, izrazit járek, omejen z vzporednimi ali približno vzporednimi normalnimi prelomi, ki nastajajo zaradi raztezanja in tanjšanja kontinentalne skorje, npr. Vzhodnoafriški ríftni járek **S:** ríft, ríftni járek, táfrogeosinklinála
- ríftni járek** -ega -rka m dolg, izrazit járek, omejen z vzporednimi ali približno vzporednimi normalnimi prelomi, ki nastajajo zaradi raztezanja in tanjšanja kontinentalne skorje, npr. Vzhodnoafriški ríftni járek **S:** ríft, ríftna dolína, táfrogeosinklinála
- riodacít** -a m kenotipna predornina granitske skupine s kalijevimi in natrijevimi glinenci
- riolít** -a m predornina granitske skupine s prevladujočimi kalijevimi glinenci **S:** liparít
- riolítni túf** -ega -a m tuf, nastal z izbruhom granitne magme
- ripidolít** -a m → klinoklór, proklorít
- ripple mark** -- -a [rípl márk] m → tokóvna sipínica
- ríss** -a m → ríška hládna dóba, ríški glaciál
- ríška hládna dóba** -e -e -e ž stopnja med mindelsko-rískim in ríško-würmskim interglacialom v Alpah **S:** ríss, ríški glaciál
- ríški glaciál** -ega -a m stopnja med mindelsko-rískim in ríško-würmskim interglacialom v Alpah **S:** ríss, ríška hládna dóba
- ríško-würmska tópla dóba** -e -e -e [vírmska] ž stopnja med rískim in würmskim glacialom v Alpah **S:** ríško-würmski ínterglaciál
- ríško-würmski ínterglaciál** -ega -a [vírmski] m stopnja med rískim in würmskim glacialom v Alpah **S:** ríško-würmska tópla dóba
- rítmična sedimentácija** -e -e ž ponavljanje sedimentacije dveh ali več plasti **S:** rítmično menjávanje plasti
- rítmična tekstúra** -e -e ž tekstura sedimentov ali nahajališč mineralnih surovin, ki se ponavlja v eni plasti ali več plasteh
- rítmično menjávanje** -ega -a s *neustr.* → rítmična sedimentácija
- rítmično menjávanje plasti** -ega -a -- s → rítmična sedimentácija
- rítmično skórstva tekstúra** -- -e -e ž skorjasta tekstura, ki se ponavlja v zaporednih intervalih
- ritmít** -a m zaporedje plasti, ki se ponavlja v rítmični sedimentaciji
- rjáva júra** -e -e ž z železovimi oksidi obarvane rjave kamnine doggerske starosti v srednji Evropi
- rjáva tlà** -ih tál s mn. z železovimi oksidi rjavo obarvan prepereli površinski del litosfere
- rjávi mangánovec** -ega -vca m *zastar.* → manganít
- rjávi mármor** -ega -ja m marmor z večjo primesjo železovih mineralov
- rjávi prémog** -ega premóga m premog, nastal s karbonizacijo močvirskih dreves, s kurilno vrednostjo od 8000 kJ do 23.000 kJ, 60 % do 77 % ogljika in 10 % do 60 % vode **PRIM.:** méhki rjávi prémog, trdi rjávi prémog
- rjávi svitogláv** -ega -áva m *zastar.* → goethit
- rjávi želézovec** -ega -vca m → limonít
- roádij** -a m stopnja srednjega perma med kungurijem in wordijem
- róbna vóda** -e -e ž voda, ki obdaja ležišča nafte ali plina
- róbna vrtína** -e -e ž vrtina, s katero je ugotovljena meja nahajališča mineralnih surovin, premogišča, naftnega ali plinskega polja
- róčni človek** -ega -éka m (vrsta, lat. *Homo habilis*) najstarejši predstavník v razvojnem nizu človeka, ki je živel v starejšem pleistocenu **S:** sprétni človek
- róčno vrtanje** -ega -a s vrtanje z močjo rok, npr. pri pedoloških raziskavah
- ród** -ú m (lat. genus) biološka sistematska enota,

- ki združuje podobne ali zelo sorodne vrste, npr. belodon, človečnjak
- ródanska orogenétska fáza** -e -e -e ž orogenétska fáza alpidске orogeneze v pontiju
- róding** -a m tekstura metamorfniہ kamnin z usmerjenimi kremenovimi žilami
- rodingít** -a m srednje- do debeložrnata globočnina gabrske skupine, ki ima poleg kalcijevih tudi barijeve in stroncijeve glinence, monoklinske piroksene in grosular
- rodofíti** -ov m mn. (razred, lat. Rhodophyta) morske ali sladkovodne alge brez skeleta ali s kalcitnim skeletom, z rdečim in vijoličnim barvilom, pogosto ohranjene kot fosil zlasti v terciarnih apnencih, ki živijo od kambrija dalje **S:** rdéče alge
- rodoíd** -a m z rdečimi algami obraščen, navadno kroglast ali elipsoiden kamninski ali organski klast
- rodokrozít** -a m rožnat trigonalni mineral, manganov karbonat s primesmi kalcija in železa **S:** dialogít, rosínka
- rodolít** -a m kamnina, ki jo v pretežni meri gradijo rodoidi
- rodonít** -a m svetlo rožnat do rožnato rdeč triklinski mineral, kalcijev manganov nitasti silikat, večkrat s primesmi železa, magnezija ali cinka **S:** manganolít
- Ródopski masív** -ega -a m geotektonska enota, sestavljena pretežno iz predkambrijskih, v manjši meri iz paleozojskih in mezozojskih kamnin in delno prekrita s terciarnimi sedimenti, ki poteka od Srbsko-Makedonskega masiva proti jugovzhodu skozi Egejsko in Pirinsko Makedonijo
- rógljasti kristál** -ega -a m *zastar.* v eni smeri močno razpotegnjen kristal z ostrim vrhom
- rógljev kót** -ega -a m *neustr.* ostri kot romboedrske ploskve pri trigonalnih kristalih
- rogolíčnik** -a m *zastar.* → roženeč
- rogováča** -e ž temno zelen do črn monoklinski mineral, kalcijev magnezijev železov amfibol
- rogováčna kamnína** -e -e ž → amfibólovec, hornblendít
- rogováčni andezít** -ega -a m predornina dioritske skupine z rogovačo kot značilnim mineralom
- rogováčni diorít** -ega -a m globočnina dioritske skupine z rogovačo kot značilnim mineralom
- rogováčni gábro** -ega -a m globočnina gabrske skupine z rogovačo kot značilnim mineralom
- rogováčni granít** -ega -a m globočnina granitske skupine z rogovačo kot značilnim mineralom
- rogováčnik** -a m *zastar.* → amfibólovec, hornblendít
- rogováčni sienít** -ega -a m globočnina sienitske skupine z rogovačo kot značilnim mineralom
- rógovec** -vca m drobnožrnata metamorfna kamnina, bogata s kremenom **S:** kornít (1)
- rogovínasto srebró** -ega -á s *neustr.* → kerargirít (2), kloragirít
- romanechít** -a [romanehít] m → psilomelan
- románij** -a m stopnja zgornjega pliocena med dakijem in zgornjim villafranchijem v Paratetidi
- rómbasti dvanajstérec** -ega -rca m *neustr.* → rómbni dodekaéder
- rómbična bípiramída** -e -e ž bipiramida z osmimi enakimi raznostraničnimi trikotniki **S:** ortorómbična bípiramída
- rómbična bípiramídna vřsta simetrije** -e -e -e -- ž (simbol mmm) vrsta simetrije, ki ima tri pravokotne dvořtevene osi in skoznje tri ravnine simetrije **S:** ortorómbična bípiramídna vřsta simetrije
- rómbična píramída** -e -e ž piramida s štirimi enakimi raznostraničnimi trikotniki in romбом kot osnovnim pinakoidom **S:** ortorómbična píramída
- rómbična píramídna vřsta simetrije** -e -e -e -- ž (simbol mm) vrsta simetrije, ki ima navpično dvořteveno os in skoznjo dve ravnini simetrije **S:** ortorómbična píramídna vřsta simetrije
- rómbična prízma** -e -e ž prizma z dvema paroma enakih vzporednih pravokotnikov **S:** ortorómbična prízma
- rómbična sfenoédrična vřsta simetrije** -e -e -e -- ž (simbol 222) vrsta simetrije, ki ima tri pravokotne dvořtevene osi **S:** ortorómbična sfenoédrična vřsta simetrije, sfenoédrična vřsta simetrije (1)
- rómbična singoníja** -e -e ž kristalografski sistem s tremi različno dolgimi kristalografskimi osmi in pravimi koti med njimi **S:** ortorómbična singoníja, ortorómbični kristalografski systém
- rómbični kristalografski systém** -ega -ega -a m kristalografski sistem s tremi različno dolgimi kristalografskimi osmi in pravimi koti med njimi **S:** ortorómbična singoníja, ortorómbični kristalografski systém, rómbična singoníja
- rómbični mineral** -ega -a m mineral, ki kristali

- v rombičnem kristalografskem sistemu **S**: ortorómbični mineral
- rómbični sfenoéder** -ega -dra m kristalni lik s štirimi enakimi raznostraničnimi trikotniki, od katerih sta dva s skupnim robom zasukana proti drugima dvema za poljuben kot **S**: ortorómbični sfenoéder
- rómbni dodekaéder** -ega -dra m kristalni lik v kubičnem kristalografskem sistemu z dvanajstimi rombi **S**: granatoéder, rómbni dvanajsteroplóskvenik, rómbski dodekaéder
- rómbni dvanajsteroplóskvenik** -ega -a m → rómbni dodekaéder
- rómbni porfír** -ega -ja m *zastar.* paleotipni riolit z vtrošniki ortoklaza rombasto oblike
- rombododekaéder** -dra m *neustr.* → rómbni dodekaéder
- romboéder** -dra m kristalni lik v trigonalnem kristalografskem sistemu s šestimi rombi, od katerih imajo po trije skupni vrh in so proti spodnjim zasukani za 60°
- romboédrska razkólnost** -e -i ž popolna razkólnost po ploskvi romboedra, npr. pri trigonalnih karbonatih
- rombopiramídna simetrija** -e -e ž *neustr.* → ortorómbična piramídna vrsta simetrije, rómbična piramídna vrsta simetrije
- romboplóskvenik** -a m *neustr.* → romboéder
- rombosfenoédrična simetrija** -e -e ž *neustr.* → ortorómbična sfenoédrična vrsta simetrije, rómbična sfenoédrična vrsta simetrije
- rómbski dodekaéder** -ega -dra m → rómbni dodekaéder
- rómbski kristalográfski systém** -ega -ega -a m *neustr.* → ortorómbična singonija, ortorómbični kristalográfski systém, rómbična singonija, rómbični kristalográfski systém
- rómbski sestáv** -ega -a m *neustr.* → ortorómbična singonija, ortorómbični kristalográfski systém, rómbična singonija, rómbični kristalográfski systém
- rosickýit** -a [rosikít] m → žvèplo gáma
- rosínka** -e ž → rodokrozít
- rosolít** -a m vijoličen ali rožnat različek grosularja **S**: landerít
- rostrokónhi** -ov m mn. (razred, lat. Rostroconchia) školjkam podobni mehkužci z dvodelno lupino, na zgornji strani podaljšano v ozek kljun, ki so živeli od kambrija do perma
- róstrum** -a m neparna kalcitna ploščica v zadnjem, pritrjenem delu zunanjega skeleta rakavičnjaka
- Róško nagúbano obmóčje** -ega -ega -a s obmóčje iz triasnih, jurskih in krednih plasti, na severovzhodu omejeno z Žužemberškim prelomom, na zahodu pa se nadaljuje v Zahodnodolenjske mezozojske grude
- rotacijska hipotéza** -e -e ž hipoteza o nastanku nebesnih teles pri rotaciji vesoljske meglice
- rotacijski elipsoid** -ega -a m **1.** → négativni óptični énoósní elipsoid, négativni rotacijski elipsoid **2.** → pózitivni óptični énoósní elipsoid, pózitivni rotacijski elipsoid
- rotacijski prelóm** -ega -óma m prelom, pri katerem se obe krili okoli skupne osi relativno sučeta v nasprotni smeri
- rotligendes** -a [rotlígendes] m spodnjepermška serija med gzhelijem in zechsteinom v srednji Evropi
- rotnovéška formácija** -e -e ž srednjepermške plasti črnega apnenca in skrilavega laporovca s fuzulinami v Karavankah
- róv** róva m vsaka cevasta votlina v Zemljini notranjosti, npr. sledilni rov
- rožénčeva konkrécija** -e -e ž konkrécija iz roženca
- rožénc** -nca m različno obarvana mikrokristalna sedimentna kamnina, sestavljena pretežno iz vlaknatega kalcedona **S**: drésva, rogolíchnik
- roževéc** -vca m različek kremenca, obarvan zaradi titana, okrasni kamen (1)
- roževínasto srebró** -ega -á s *zastar.* → kerargirít (2), klorargirít
- RQD RQD**-ja [erkudé erkudéja] m krat. (ang. rock quality designation) stopnja razpokanosti kamnine v vrtini, ki se ocenjuje z razmerjem med dolžino vrtine in dolžino jeder, daljših od 10 cm
- r-stratégi** -ov [èr] m mn. organizmi, ki se v ugodnem okolju hitro množijo in gradijo nestabilno populacijo **P**: k-stratégi
- rtínskij** -a m stopnja spodnjega perma med sakmarijem in chihsjem
- rubelít** -a m rožnat litijev turmalin **PRIM.:** elbaít
- rubín** -a m rdeč korund, dragi kamen **PRIM.:** korúnd
- rubínov spinél** -ega -a m temno rdeč različek spinela, dragi kamen
- rúda** -e ž združba naravnih kovinskih ali nekovinskih mineralov, ki imajo gospodarski pomen, in jalovine **S**: rúdna mása
- rúda pod nébom** -e -e -e ž *neustr.* → dnévni kòp, površinski kòp
- rudárjenje** -a s pridobivanje rude
- rudárska geologija** -e -e ž → rúdniška geologija

rudárski geológ -ega -a m geolog, ki na območju rudnika, premogovnika ali naftnega polja načrtuje in vodi geološke raziskave **S:** montážgeológ

Rúdeniška antiklinála -e -e ž *neustr.* → Rúdniška antiklinála

rudíst -a m pahiodontna školjka s priraslo loputo v obliki čaše ali zavitega roga in prosto loputo v obliki ploščastega pokrovčka, ki je živela v juri in kredi

rudístna bréča -e -e ž bréča iz ostankov rudistov

rudístni apnének -ega -nca m zgornjekredni apnec z ostanki rudistov v Zunanjih Dinaridih

rudíščje -a s → nahajališčje mineralnih surovin

rudít -a m klastična kamnina, v kateri prevladujejo oglata ali zaobljena zrna velikosti nad 2 mm **PRIM.:** bréča, konglomerát, psefít

rúdna bréča -e -e ž bréča iz kosov rude

rúdna kamnína -e -e ž *neustr.* → rúda

rúdna kárta -e -e ž *zastar.* → metalogenétska kárta

rúdna kontúra -e -e ž *zastar.* → kontúra nahajališča mineralnih surovin

rúdna léča -e -e ž nakopičenje rudnih mineralov v obliki leče **PRIM.:** rúdna žíla, rúdno teló

rúdna mása -e -e ž → rúda

rúdna paragenéza -e -e ž različni minerali, ki so nastali v enakih ali podobnih fizikalnih in kemičnih pogojih v nahajališču mineralnih surovi **S:** paragenéza mineralov (2) **PRIM.:** asociácija (2)

rúdna raztopína -e -e ž mineralna raztopina, iz katere se izločajo rudni minerali

rúdna rezérva -e -e ž → geolóška zalóga

rúdna zalóga -e -e ž → geolóška zalóga

rúdna zmesnína -e -e ž *zastar.* ruda iz več različnih mineralov

rúdna žíla -e -e ž z rudnimi minerali zapolnjena razpoka v prvotni kamnini **PRIM.:** rúdna léča, rúdno teló

rudníca -e ž *zastar.* → mineralna vóda, slátina

rúdnik -a m prostor, navadno pod Zemljinim površjem, kjer se pridobiva ruda

rúdni konglomerát -ega -a m konglomerat s prodniki ali z osnovo iz rudnih mineralov

rúdnik premóga -a -- m → premogóvnik

rúdni mikroskóp -ega -a m *zastar.* → mikroskóp z odsévno svetlôbo

rúdni minerál -ega -a m **1.** mineral, ki po svoji sestavi in količini upravičuje gospodarsko izkoriščanje **2. zastar.** → nëpresévni minerál

rudnína -e ž *zastar.* → minerál

rúdni nivó -ega -ja m globina, na kateri se v geološki formaciji pojavlja orudjenje (2) **S:** rudonôsni nivó

rudninoslôvje -a s *zastar.* → mineralogíja

rudnínska skórja -e -e ž *zastar.* mineralna prevleka na kamnini

rudnínstvo -a s *neustr.* → mineralogíja

rúdni obrúsek -ega -ska m → mikroskópski preparát (1), obrúsek

rúdni pojav -ega -áva m pojav rude v kamnini

rúdni rokáv -ega -a m rudno telo nepravilne podolgovate oblike z izometričnim prečnim presekom

Rúdniška antiklinála -e -e ž antiklinála s srednjeoligocenskimi, egerijskimi in miocenskimi plastmi, ki se razprostirajo od Savinje proti vzhodu in v triasnih plasteh od Žusma preko Rudnice in Podčetrtka naprej na Hrvaško **S:** Rúdniško-lvánjska antiklinála

rúdniška geologíja -e -e ž področje geologije, ki zajema geološko raziskovanje na območju rudnika, premogovnika ali nahajališča nafte **S:** rudárska geologíja

Rúdniško-lvánjska antiklinála -e -e ž → Rúdniška antiklinála

rúdno nahajališče -ega -a s → nahajališče mineralnih surovin

rúdno slojíšče -ega -a s *zastar.* → nahajališče mineralnih surovin

rúdno teló -ega -ésa s sklenjeno nakopičenje rudnih mineralov v kamnini **PRIM.:** rúdna léča, rúdna žíla

rúdno zlató -ega -á s zlato, pridobljeno iz rude **S:** górsko zlató **P:** naplávljeno zlató

rudonôsna cóna -e -e ž ozemlje z več nahajališči mineralnih surovin **PRIM.:** orúdena cóna

rudonôsna fáza -e -e ž fáza, v kateri se iz hidrotermalnih raztopin izločajo rudni minerali

rudonôsna próga -e -e ž *neustr.* plast v nahajališču mineralnih surovin, v kateri se je odložila večja množina rude

rudonôsni apnének -ega -nca m apnec, ki vsebuje rudne minerale (1) **S:** orúdeni apnének

rudonôsni dolomít -ega -a m dolomit, ki vsebuje rudne minerale (1) **S:** orúdeni dolomít

rudonôsni nivó -ega -ja m globina, na kateri se v geološki formaciji pojavlja orudjenje (2) **S:** rúdni nivó

rudonôsni pakét -ega -a m *zastar.* zaporedje orudjenih plasti

rudonôsni prelóm -ega -ôma m prelom, ob katerem so se izločili rudni minerali

rudonôsno pólje -ega -a s *neustr.* → rudonôsna cóna
rúdston -a m → flótston
rugózna téka -e -e ž nagubana zunanja stena koralita
rugózne korále -ih -ál ž mn. (red, lat. Tetracoralia, Rugosa) korale s štirimi kvadranti septov in z rugozno teko, ki so živele v paleozoiku **S:** tetrakorále
rúla -e ž *zastar.* → gnájs
rumêna ókra -e -e ž → ókra (1)
rumêni muskovít -ega -a m rumenkasta kalijeva sljuda **S:** máčje zlató
rumêni svinčênc -ega -nca m *zastar.* → wulfenít
rupélij -a m stopnja spodnjega oligocena med priabonijem in chattijem **S:** stámpij
ruptúra -e ž prekinitev geološke strukture, npr. prelom, razpoka
rúsa kréda -e -e ž *neustr.* → hematít (2)
rúsa zêmlija -e -e ž *neustr.* → hematít (2)
rúsc -a m *ljudsko* preperina apnenca, terra rossa
rúsi svitoglâv -ega -áva m *zastar.* → hematít (2)
rúsi želézovec -ega -vca m *zastar.* → hematít (2)

Rúska platforma -e -e ž vzhodni del Fenosarmacije **S:** Rúska plôšča
Rúska plôšča -e -e ž vzhodni del Fenosarmacije **S:** Rúska platforma
rúsko stêklo -ega -a s *zastar.* → muskovít
rúšilna metamorfóza -e -e ž → destruktívna metamorfóza
rúšni kót -ega -a m naklonski kot, pri katerem se zruši pobočje ali umetna brežina iz nevezane ali slabo vezane usedline
rúšno jézero -ega -a s *zastar.* → barjânsko jézero
Rúterski pokròv -ega -ôva m pokrov iz globokomorskih mezozojskih plasti med Poreznom, Podkalom, Rutom, Koritnico, Knežo, Kobiljo glavo, Tolminskim Triglavom, Čadrgom, Tolminko, Planino Pretovač, Plečo in Javorščkom
rutíl -a m rdečerjav tetragonalni mineral, titanov dioksid, polimorfen z anatazom in brookitom
rutílov krâmen -ega -éna m kristal kremena z vraščenimi igličastimi kristali rutila, okrasni kamen

saalska hládna dôba -e -e -e [sálska] ž stopnja mlajšega pleistocena med holsteinskim in eemskim interglacialom v severozahodni Evropi **S:** saalski glaciál

saalski glaciál -ega -a [sálski] m stopnja mlajšega pleistocena med holsteinskim in eemskim interglacialom v severozahodni Evropi **S:** saalska hládna dôba

sabínija -e ž (rod, lat. *Sabinia*) školjka z okroglimi kanali v prečnem preseku obeh loput

sábka -e ž obsežna nizka obalna ravan v suhem podnebjju, ki meji na laguno, na kateri nastajajo evaporiti, pretežno karbonati in sulfati

sábljasta máčka -e -e ž (rod, lat. *Machairodus*) zver iz družine mačk z velikimi podočniki, ki je živeła v mlajšem terciarju in starejšem kvartarju **S:** mečezób, mečezóbi tiger

sádra -e ž brezbarven monoklinski mineral, vodni kalcijev sulfat **S:** gíps, málec

sadréna káša -e -e ž *neustr.* → sádrin múlj

sadrénc -nca m drobnozrnata sadra, navadno bele barve, včasih večbarvna **S:** alabáster

sádrin kompenzátor -ega -ja m kompenzator s planparalelno ploščico iz sadre za merjenje faznih razlik mineralov z nizkim dvolomom (2)

sádrin múlj -ega -a m nevezana zrna sadre, manjša od 0,063 mm

safír -ja m modri korund, dragi kamen **PRIM.:** korúnd

safirín -a m **1.** zelen ali svetlomodri monoklinski ali triklnski mineral, magnezijev aluminijev nitasti silikat, izomorfen z enigmatitom, ki nastopa v metamorfnih kamninah z malo kremena **2.** moder okrasni kamen (1), npr. modri kalcedon, haüyin

saflorít -a m kositrovo bel rombični mineral, kobaltov arzenid, izomorfen z löllingitom in ramelsbergitom

sagítálni presék -ega -éka m presek hišice foraminifere, pravokoten na smer osi zavijanja, ki poteka istočasno skozi prolokul **S:** ekvatoriální prerèz, ekvatoriální presék

ságovci -ev m mn. (razred, lat. Cycadopsida) pre-

proste, palmam podobne golosemenke z olesenelim stebлом, ki živijo od perma dalje **S:** cíkadi, práprotaste páłme

saharoidni dolomít -ega -a m *zastar.* → zřnati dolomít

sáiske plastí -ih -- ž mn. *neustr.* → seiserske plastí

sakmárij -a m stopnja spodnjega perma med asselijem in artinskijem

sakrálnó vreténce -ega -a s vsako od vretenc v križnem delu hrbtenice pri večini vretenčarjev **S:** krížno vreténce

sákrum -a m križna vretenca, zrasla v enotno kost, ki je sestavni del medenice pri večini vretenčarjev **S:** krížnica

saksonít -a m *zastar.* harzburgit z manjšim deležem neprozornih mineralov **PRIM.:** Iherzolit

saksónska tektónika -e -e ž tektonski razvoj kratonov, ki se kaže v dvigovanju in/ali spuščanju blokov ob bolj ali manj vertikalnih prelomih in v gubanju z izrazitim diapirizmom **S:** germanotípna tektónika, germanotípni razvój

saksónsko gúbanje -ega -a s gubanje znotraj kratonov, za katero je značilno znatno dviganje blokov **S:** germanotípno gúbanje

salairska orogenétska fáza -e -e -e [salérska] ž orogenetska faza bajkalske orogeneze v spodnjem kambriju **S:** češka orogenétska fáza

sálična kamnína -e -e ž svetla magmatska kamnina, v kateri prevladujejo salični minerali **PRIM.:** kísła kamnína

sálična láva -e -e ž gosto tekoča lava (1), bogata s silicijem in alkalnimi prvinami

sálična mágma -e -e ž gosto tekoča magma, bogata s silicijem in alkalnimi prvinami

sálična predornína -e -e ž predornina, bogata s silicijem in alkalnimi prvinami

sálični minerál -ega -a m svetel silikatni mineral z alkalnimi prvinami

salinárični fácies -ega -a m *zastar.* facies rečnih sedimentov iz srednjemafičnih in mafičnih kamnin in njihovih tufov v srednjem in zgornjem triasu

salít -a m sivozelen kalcijev magnezijev železov piroksen

sálmijak -a m brezbarven, bel do rjav kubični mineral, amonijev klorid

sálovec -vca m *zastar.* → lójevec

salpingoporéla -e ž (rod, lat. *Salpingoporella*) dazikladacea z vretenasto razporejenimi redkimi porami, ki je živila v kredi

sálska orogenétska fáza -e -e -e ž orogenétska faza hercinske orogeneze med spodnjim in srednjim permom

Samídi -ov m mn. kraton na območju Belega morja in Barentsove platforme, nastal v samidski orogenezi

samídská orogenéza -e -e ž orogeneza v arhaiku in spodnjem proterozoiku, v kateri so nastajali Samidi

samobárvna rudnína -e -e ž *neustr.* → idiokromátski minerál

samočista rudnína -e -e ž *neustr.* → element (2)

samolástna Zémjlina toplóta -e -e -e ž *zastar.* toplota Zemlje, ki nastaja pri razpadanju radioaktivnih elementov v njeni notranjosti

samoródek -dka m *neustr.* → element (2)

samoródna kovína -e -e ž samorodni mineral, ki je kovina, npr. samorodno zlato, samorodni baker, samorodno železo, samorodno srebro

samoródni minerál -ega -a m mineral iz ene prvine, npr. zlato, žveplo **S:** elementárna rudnína

samoróдно želézo -ega -a s železo, ki ni v spojinah z drugim elementom, npr. meteorsko železo, telursko železo

samoróдно živo srebró -ega -ega -á s srebrno bela tekoča prvina (2), heksagonalna v trdnem stanju **S:** živo srebro

samotnják -a m → balván

samovnémanje piríta -a -- s *zastar.* pojav, pri katerem se ob medsebojnem udarjanju dveh kosov pirita krešejo iskre

samovnják -a m → balván

sanaít -a m mafični fonolit z vtrošniki barkevika, monoklinskega piroksena in biotita

sanidín -a m prozoren, brezbarven monoklinski mineral, natrijev kalijev glinenec

sanidinítni fácies -ega -a m metamorfni fácies kamnin, ki so nastale pri tlakih do 10^8 Pa in temperaturah od 600 °C do 1000 °C

sanidinóv fácies -ega -a m *neustr.* → sanidinítni fácies

sanidinóv riolít -ega -a m kenotipni riolit s sanidinom

sanidinínski porfír -ega -ja m *neustr.* → sanidinóv riolít

sankovít -a m → métacinabarít

sánski paleozóik -ega -a m srednjekarbonski skladi na območju Sane in Une v Bosni **S:** sánsko-únski paleozóik

sánsko-únski paleozóik -ega -a m srednjekarbonski skladi na območju Sane in Une v Bosni **S:** sánski paleozóik

santérnij -a m stopnja starejšega pleistocena med piacenzijem in sicilijem v mediteranskem razvoju **S:** calabrij

santónij -a m stopnja zgornje krede med coniacijem in campanijem

saponít -a m svetel monoklinski natrijev kalcijev magnezijev glineni mineral iz skupine montmorillonita **S:** bowlingit, mílni kámen

saprofít -a m rastlina, gliva ali bakterija, ki se prehranjuje neposredno z mrtvimi ali razpadajočimi organizmi **S:** gníloživka

saprokolítni prémog -ega premóga m *neustr.* → spropélski prémog

saprolít -a m preperina na matični kamnini, nastala zaradi kemičnih procesov **PRIM.:** regolít (1)

sapropél -a m koloidna snov, nastala z razkranjanjem rastlinskih in živalskih ostankov v globljih delih barinj in v evksinskih bazenih s sodelovanjem anaerobnih bakterij **S:** gníli glén

sapropélski prémog -ega premóga m mehki rjavi premog, nastal pri diagenizi sapropela, ki vsebuje do 80 % hlapljivih snovi ter 9 % do 12 % vode

sárd -a m → sardóniks

sárdijska orogenétska fáza -e -e -e ž orogenétska faza v zgornjem kambriju **S:** mláda salairska orogenétska fáza

sardóniks -a m progast kalcedon s sivimi, belimi in rdečimi pasovi **S:** sárd

sarkosépt -a m mesnati sept brez mineralizirane opore pri koralah

sarmátij -a m stopnja zgornjega miocena med badenijem in panonijem v Paratetidi ter tortonijem in pontijem v mediteranskem razvoju **PRIM.:** panónij

Sarmátija -e ž kraton, ki je nastal v srednjem predkambriju in je del Baltiškega ščita **S:** Sarmátski kratón

sarmátijsko mórje -ega -a s miocensko morje vzhodnega dela Paratetide

Sarmátski kratón -ega -a m kraton, ki je nastal v srednjem predkambriju in je del Baltiškega ščita **S:** Sarmátija

sassolít -a m bel triklinski mineral, borov hidroksid

sátasti dolomit -ega -a m dolomit z večjimi in manjšimi votlinicami in luknjicami, nastal z dolomitenjem apnenca **S:** céličasti dolomit, lúknjičavi dolomit

sausurit -a [sosírít] m zmes albita, oligoklaza, epidota in zoisita kot produkt saururizacije

sausuritenje -a [sosírítenje] s proces razpada srednjih in kalcijevih plagioklazov v albit, oligoklaz, epidot in zoisit **S:** saururizacija

sausurizacija -e [sosírítizácija] ž proces razpada srednjih in kalcijevih plagioklazov v albit, oligoklaz, epidot in zoisit **S:** saururitenje

Savínski narív -ega -a m nariv iz srednjetriasnih in zgornjetriasnih karbonatnih kamnin, ki se razprostira od Grintovca preko Ojstrice do Raduhe **S:** Dobróveljski narív

sávská diskordánca -e -e ž diskordanca na meji oligocena in srednjega miocena

sávská fáza -e -e ž → sávská orogenétska fáza

sávská orogenétska fáza -e -e -e ž orogenetska faza alpinidske orogeneze na meji oligocena in spodnjega miocena **S:** sávská fáza

Sávski prelóm -ega -óma m prelom v smeri od Rateč na zahodu, južno od Menine planine, Celja do Sotle na vzhodu in dalje na Hrvaško

scaglia -e [skálja] ž *neustr.* → podsabotínske plasti

scheelit -a [šélit] m prozoren do svetlorjav tetragonalni mineral, kalcijev volframat

schio plasti -- -- [skío] ž mn. plasti litotamnjskega apnenca z velikimi foraminiferami iz zgornjega oligocena in spodnjega miocena v Italiji

schlernski dolomít -ega -a [šlérnski] m spodnjeladinski dolomit v Dolomitih

Schmidtova mréža -e -e [šmídova] ž mreža na obodu zgoščenih vzporednikov in poldnevnikov na projekcijski ravnini, ki je vzporedna z ekvatorjem ali meridianom namišljene krogle in se uporablja pri ekvivalentni krogelni projekciji

schorlit -a [šorlít] m *neustr.* → šorlít

schwagerina -e [švagerína] ž (rod, lat. *Schwagerina*) foraminifera iz reda fusulinid s cilindrično hišico in tanko kariotekalno steno z ob vrhu močno nagubanimi septi, ki je živela v permu

schwagerinski apnénc -ega -nca [švagerínski] m permski apnenec, ki vsebuje ostanke schwagerin

schwatzit -a [švacít] m različek tetraedrita, ki vsebuje živo srebro

scyth -a [skít] tudi skít -a m *zastar.* → olenékij in induanij

sedentárna fávna -e -e ž živali, pritrjene na podlago **S:** sesílina fávna

sedimènt -ènta m usedli nevezani drobeci mineralov in/ali kamnin, trdnih organskih snovi in precipitati, ki so nastali med sedimentacijskimi procesi **S:** usedlína

sedimentácija -e ž odlaganje zrn mineralov in kamnin ali trdne organske snovi in precipitativ na kopnem ali v vodi **S:** usédanje

sedimentacijska bréča -e -e ž breča, nastala z usedanjem drobcev kamnin **S:** usedlínska bréča

sedimentacijski cíklus -ega -a m zaporedje usedanja različnih mineralov ali kamninskih delcev, npr. fliš **S:** cíklična sedimentácija, usedlínski cíklus

sedimentacijski prôstor -ega -óra m → sedimentacijsko okólje

sedimentacijsko obdóbje -ega -a s čas, v katerem je nastajal sediment

sedimentacijsko okólje -ega -a s kopensko, sladkovodno ali morsko okolje nastajanja in usedanja sedimentov, npr. globokomorsko sedimentacijsko okolje **S:** sedimentacijski prôstor

sedimentárno rudišče -ega -a s *zastar.* → sedimentèntno nahajališče mineralnih surovin

sedimèntna injékcija -e -e ž vrivanje sedimenta med starejše kamnine ali sedimente **S:** injektíranje (2)

sedimèntna kamnína -e -e ž kamnina, nastala iz sedimenta z diagenezjo **S:** usedlínska kamnína

sedimèntne mineralne surovíne -ih -ih -ín ž mn. mineralne surovine, ki so nastale med sedimentacijskim procesom

sedimèntno kémično nahajališče -ega -ega -a s *neustr.* → nahajališče kémičnih sedimèntov

sedimèntno nahajališče mineralnih surovin -ega -a -- -- s nahajališče mineralnih surovin, v katerem so koristni minerali nastali med sedimentacijskimi procesi **S:** sedimentárno rudišče, sedimèntno rudišče

sedimèntno rudišče -ega -a s → sedimèntno nahajališče mineralnih surovin

sedimèntno-vulkanogéna formácija -e -e ž formacija, sestavljena iz sedimentnih in piroklastičnih kamnin

sedimentologíja -e ž področje geologije, ki proučuje nastanek in zgradbo sedimentov in sedimentnih kamnin

sedimentolóška raziskoválna metóda -e -e -e ž metoda, s katero se določata mineralna

sestava in razporeditev zrn v sedimentu ali sedimentni kamnini

sêdlo -a s del lobne linije, ki je izbočen ali odprt proti ustju hišice amonita **P**: lób

sédnica -e ž najdebelejša kost v kolčnici, ki oblikuje ventralno steno medenice pri večini vretenčarjev **S**: ischium

segmentácija -e ž ponavljanje telesnih delov s podobno zgradbo mišic, žilnega sistema, živcev vzdolž telesa pri členonožcih, npr. pri trilobitih, rakih

seiserske plasti -ih -- [sájzarske] ž mn. plasti sivih klastičnih sedimentnih kamnin, pretežno apnenčevih peščenjakov, najnižjega dela spodnjega triasa v Južnih Apneniških Alpah

sêizmična aktivnost -e -i ž potresi ali oscilacije Zemljine litosfere zaradi tektonskih premikov, vulkanskega delovanja ali podorov

sêizmična aparatúra -e -e ž *neustr.* → seizmograf, seizmométer

sêizmična cóna -e -e ž območje, na katerem se pojavljajo potresi **S**: pleistoséistno ozémlje, potrésna cóna, potrésni pás

sêizmična intenzitéta -e -e ž povprečje izmerjene energije potresnega valovanja na enoto prečnega preseka pravokotno na razširjanje valov **S**: potrésna jákost

sêizmična kárta -e -e ž karta ozemlja s podatki o izmerjeni seizmični energiji potresnega valovanja

sêizmična metoda -e -e ž geofizikalna metoda za raziskovanje zgradbe litosfere z umetno povzročenimi potresi

sêizmični gradiènt -ega -ènta m sprememba hitrosti potresnih valov z globino ali oddaljenostjo od hipocentra

sêizmični izvòr -ega izvòra m mesto v litosferi, kjer zaradi tektonskih premikov, vulkanskega delovanja, podorov ali umetno povzročenih sunkov nastajajo vibracije **S**: hipocénter, potrésni izvòr, potrésno žarišče

sêizmični nemír -ega -a m valovanje Zemljine površine, ki ga povzroča človek s svojo dejavnostjo, npr. s prometom, z industrijo

sêizmični profil -ega -a m **1.** profil na karti seizmičnih meritev **2.** profil z izbranimi točkami na terenu, na katerih se opravijo seizmične meritve **3.** grafični prikaz preseka kamnin v Zemljini skorji na podlagi seizmične karte

sêizmično raziskováñje -ega -a s vsaka od geofizikalnih metod, pri kateri se za ugotavljanje geološke podlage uporabljajo viri seizmičnega valovanja v vrtini ali na površini, npr. geoseizmična karotaža

sêizmično refrakcijsko mérjenje -ega -ega -a s *zastar.* → refrakcijska sêizmika

sêizmično valováñje -ega -a s prostorsko ali površinsko valovanje kamnin v Zemljini skorji **S**: potrésno valováñje

sêizmično várno obmòčje -- -ega -a s območje na Zemljinem površju, navadno območje kratona ali starejših kratonov predkambrijskih orogenov, ki ga ne prizadene potres

sêizmika -e ž **1.** področje geologije, ki se ukvarja z raziskovanjem potresov **PRIM.:** seizmologija **2.** seizmični podatki določenega ozemlja, npr. seizmika Slovenije

seizmográf -a m naprava, ki zazna in izriše nihanje tal ob potresu

seizmográm -a m krivulja, ki jo izriše seizmograf pri nihanju tal ob potresu

seizmológ -a m strokovnjak, ki proučuje potrese **S**: potresoslòvec

seizmologíja -e ž veda o potresih **PRIM.:** sêizmika (1)

seizmolóška postája -e -e ž opazovalnica, opremljena z napravami za registriranje in merjenje potresov

seizmométer -tra m del seizmografa, ki zazna nihanje tal ob potresu **S**: potresomér

seizmométrska postája -e -e ž *neustr.* → seizmolóška postája

seizmoséista -e ž črta na seizmični karti, ki povezuje enake potresne jakosti na Zemljinem površju

seizmoskóp -a m *neustr.* → seizmométer

sêizmostratigrafíja -e ž stratigrafija plasti, določena na podlagi seizmike (2)

sekálec -lca m vsak od največ treh ploščatih sprednjih zob v čeljustnici pri sesalcih **S**: incizív

sekodótni zób -ega -a m kočnik žužkojedih sesalcev, pri katerem žvekalno ploskev krone sestavljajo visoke ostre konice, npr. pri ježu, netopirju

sekrécija -e ž → geóda

sekulárni pojáv -ega -áva m naravni pojav, ki se zazna na sto ali več sto let

sekulárno gíbanje -ega -a s geološki proces, ki traja več sto let, npr. orogeneza, transgresija

sekundárna avreóla -e -e ž avreola (3), nastala pri kasnejših geoloških procesih, npr. pri oksidaciji, mehanskem preperevanju **S**: drugótna avreóla

sekundárna bonánca -e -e ž del rudišča, obogaten zaradi cementacije **S**: drugótna bonánca

sekundárna kamnína -e -e ž kamnina, nastala

z metamorfozo ali iz drobcev izvornih kamnin **S:** drugôtna kamnina

sekundárna kámrica -e -e ž kamrica, nastala z delitvijo prolokula **S:** drugôtna kámrica **PRIM.:** protokónh

sekundárna léga -e -e ž lega plasti kamnine, minerala ali fosila na mestu zunaj njihovega nastanka **S:** drugôtna léga **PRIM.:** alohtón

sekundárna metoda -e -e ž metoda za pridobivanje nafte iz naftnega nahajališča, kjer ni več mogoče črpati s klasičnimi metodami, zato se v naftno plast vtiskata voda ali plin

sekundárna poróznost -e -i ž poróznost, nastala zaradi delovanja raztopin po nastanku kamnine **S:** drugôtna poróznost

sekundárni izvír -ega -a m izvír iz grušča ali proda, ki ga napaja pod njim ležeči primarni izvír **PRIM.:** primárni izvír

sekundárni lávin tók -ega -ega -a m tok lapilov in vulkanskih bomb skorije, ki so med sedimentacijo še tako vroči, da se ponovno raztalijo in tečejo kot lava

sekundárni minerál -ega -a m mineral, ki nastane po raztapljanju, preperevanju ali metamorfozi prvotnega minerala **S:** drugôtni minerál

sekundárni sépt -ega -a m sept pri koralnjakih, ki se vriva med primarne septe

sekundárni valóvi -ih -ôv m mn. (lat. undae secundae) potresni valovi, ki nastanejo pri transverzalnem potresnem valovanju in so 1,7-krat počasnejši kot P-valovi **S:** drúgi valóvi, S-valóvi, transverzálno potrésni valóvi

sekundárni vódni króg -ega -ega -a m kroženje vode nad celino ali oceanom **PRIM.:** celínski vódni króg, oceánski vódni króg, primárni vódni króg

sekundárno ležišče -ega -a s *neustr.* → drugôtno nahajališče, sekundárno nahajališče (1)

sekundárno mésto -ega -a s mesto, na katero so prineseni mineral, fosil ali kamnina **S:** drugôtno mésto **P:** primárno mésto

sekundárno nahajališče -ega -a s **1.** nahajališče, nastalo s prenosom kamnin, fosilov, mineralov s prvotnega mesta na drugotno mesto **S:** alohtóno nahajališče, drugôtno nahajališče **2.** nahajališče nafte, nastalo z migracijo nafte

sekundárno potrésno valováenje -ega -ega -a s prostorsko potresno valovanje, pri katerem nihajo delci kamnin okoli stalne točke v ravnini, pravokotni na smer širjenja potresnega valovanja, katerega hitrost je odvisna predvsem od gostote in elastičnosti snovi **S:** dru-

gôtno potrésno valováenje, strižno potrésno valováenje, transverzálno potrésno valováenje

sekvója -e ž (rod, lat. *Sequoia*) iglavec, ki živi od krede dalje, doseže višino tudi do 110 m, starost preko 3000 let in je v terciarju rasel v sestojih na severni hemisferi, kjer je s svojo biomaso prispeval k nastanku premoga **S:** mámutovec

seladonít -a m → celadonit

seláhiji -ev m mn. → môrski psi

selandij -a [zelándij] m stopnja spodnjega paleocena med danijem in thanetijem

selekcíjska teoríja -e -e ž teorija Ch. Darwina o razvoju vrst po naravnem izboru **S:** darvinízem

selektívna erozija -e -e ž različni učinki erozije zaradi različnih fizikalnih lastnosti ali različne stopnje preperevanja kamnin

selektívna kristalizácija -e -e ž → frácijska kristalizácija

selektívna tektónika -e -e ž tektonski proces, ki se različno kaže zaradi različne zgradbe in različne stopnje razvoja kamnin

selenodótni zób -ega -a m kočnik prežvekovalcev, pri katerem krono sestavljajo v polmesečaste grebene spremenjene vzbokline prvotno bunodontnih zob, npr. pri navadnem jelenu

selenologíja -e ž veda o Luni

sélniška antiklinála -e -e ž antiklinalno zgrajene mladoterciarnne plasti pri Selnici v Medžimurju na Hrvaškem

Sélniški prelóm -ega -óma m prelom v zagrebški smeri od Rečenjaka na vzhodu, preko Selnice ob Dravi, Kamnice in se verjetno nadaljuje pod neogenskimi plastmi ob jugovzhodnem robu Radgonske udorine

Sélska cóna -e -e ž cona iz triasnih vulkanskih in piroklastičnih kamnin, jurskih in krednih plasti v zgornji Selški dolini, med Kropo in Soro pri Škofji Loki, Smledniškim hribom in Predvorom **S:** Sélski narív

Sélski narív -ega -a m → Sélska cóna

seménke -énk ž mn. (oddelek, lat. Spermatophyta) rastline, ki imajo semena, npr. golosemenke, kritosemenke

seménska zasnóva -e -e ž del ženskega cveta pri višjih rastlinah z embriom in semenskimi ovojnicami

sémiantracít -a m črni premog, ki še ni dosegel zrelosti antracita

sémiarídna klíma -e -e ž klima, pri kateri je v posameznih mesecih količina padavin višja

od izhlapevanja, npr. stepska klima v tropih
PRIM.: aridna klima

sémikvantitativna metoda -e -e ž kemična analitska metoda, pri kateri v analiziranem vzorcu niso zajeti vsi kemični elementi

senarmontít -a m brezbarven, bel, siv kubični mineral, antimonov oksid, dimorfen z valentinitom

sénčnica -e ž parna kost v možganskem delu lobanje med zagozdnico, temenico in zatilnico pri večini vretenčarjev **S:** temporálka

sénčnična odprtina -e -e ž vsaka od odprtin v senčnici plazilcev **S:** temporálna odprtina, temporálno ókno

senilni krás -ega -a m območje napredovanja zakrasevanja apnenca, ki na nekaterih mestih že doseže neprepustno podlago

senilni osébek -ega -bka m osebek z degenerativnimi znaki staranja

sénon -a m *zastar.* serija zgornje krede med turonijem in danijem

Senôvska sinklinála -e -e ž sinklinála iz zgornjeoligocenskih, miocenskih in pliocenskih plasti, ki poteka v smeri vzhod–zahod med Sevnico in Senovim

separácija -e ž **1.** objekt ob rudniku ali premogovniku za ločevanje koristne snovi od jalovine in materiala po zrnivosti **S:** izbirálnica **2.** tak objekt v peskokopu, kamnolomu za ločevanje materiala po zrnivosti **S:** izbirálnica **3.** → mehánsko bogaténje, separiranje

separiranje -a s ločevanje jalovine in koristnih mineralov iz rud po njihovih različnih fizikalnih lastnostih **S:** mehánsko bogaténje, separácija (3), sortiranje

sepiolít -a m različno obarvan monoklinski magnezijev hidrosilikat **S:** môrska péna, stíva

sépt -a m (lat. septum) **1.** pregrada, ki deli hišico glavonožca, foraminifere in nekaterih drugih živali v kamre in kamrice **2.** radialna pregrada v notranjosti koralita

septálna ogrílica -e -e ž sekundarna odebelitev sifa pri prehodu skozi sept v kamrici glavonožca

septárij -a m (lat. septarium) konkrecija s koncentrično zgradbo in radialnimi razpokami, navadno zgrajena iz železovih mineralov ali karbonatov **S:** septárijska konkrécija

septárijska glína -e -e ž glina, ki vsebuje septarije

septárijska konkrécija -e -e ž → septárij

sêra -e ž *zastar.* → žvêplo

sericít -a m brezbarvna drobnolističasta kalije-

va sljuda, po sestavi med muskovitom in illitom, produkt razpada alumosilikatov

sericítenje -a s hidrotermalni, epimagmatski ali metamorfni proces razpada in nadomeščanja alumosilikatov s sericitom **S:** sericitizácija

sericitizácija -e ž hidrotermalni, epimagmatski ali metamorfni proces razpada in nadomeščanja alumosilikatov s sericitom **S:** sericitenje

sericítna sljúda -e -e ž *neustr.* → sericít

sericítni skrílavec -ega -vca m skrilava metamorfna kamnina, sestavljena pretežno iz sericita **PRIM.:** filít

sêrija -e ž stratigrafska enota, ki združuje dve stopnji ali več stopenj, npr. zgornja jura

sêrija Lovàszí -e -- [lovási] ž peščeno-laporna serija zgornjepliocenske starosti pri Lendavi, imenovana po kraju Lovasz na Madžarskem

sêrlijski dolomít -ega -a m anizijski dolomit s fosilnimi algami v Karnijskih Alpah

serpentin -a m **1.** v *množini* skupina sivorjavih, sivozelenih do temnozelenih monoklinskih, rombičnih, trigonalnih ali heksagonalnih magnezijevih hidroksidnih lističastih silikatov **2.** v *edini* mineral iz te skupine, npr. antigonit, krizotil, bastit

serpentinít -a m sivozelena lisasta do črna metamorfna kamnina iz serpentina in piroksenov, nastala iz ultramafičnih magmatskih kamnin **S:** káčnik, serpentinovec

serpentinizácija -e ž hidrotermalni proces nadomeščanja olivina ali magnezijevih piroksenov s serpentinom **S:** serpentinjenje

serpentinjenje -a s hidrotermalni proces nadomeščanja olivina ali magnezijevih piroksenov s serpentinom **S:** serpentinizácija

serpentinov azbést -ega -a m vlaknati monoklinski serpentin (2) **S:** krizotil

serpentinovec -vca m *zastar.* → serpentinít

serpentinški mármor -ega -ja m temnozelen masiven serpentin, prepleten s kalcitnim ali dolomitnim marmorjem **S:** zelêni mármor

serpentinški pás -ega pasú m območje ultrabazičnih kamnin, ki so z metamorfozo delno ali v celoti prešle v serpentin

serpúhovij -a m serija spodnjega karbona med visejcem in bashkirijem

serravállij -a m stopnja srednjega miocena med langhijem in tortonijem v mediteranskem razvoju

sescezób -a m *zastar.* → mastodónt

sêsek -ska m prsna bradavica pri sesalcih **S:** mamíla (1)

sesilna fávna -e -e ž živali, pritrjene na podlago **S:** sedentárna fávna

sesilni béntos -ega -a m bentoška favna, prirasla na morsko dno

sestáva minerala -e -e ž kemične prvine, iz katerih je sestavljen mineral

sestávljena žila -e -e ž žila iz več mineralov, npr. pegmatitna žila **S:** kompléksna žila

sestávljeni dvójček -ega -čka m dvojček, nastal z zraščanjem več kristalov po istem dvojčičnem zakonu **S:** ciklični dvójček, mnogozložni dvójček, polisintétski dvójček

sestávljeni lík -ega -a m → poliéder, poliédrični lík

sesutína -e ž *zastar.* → grúšč

sévanje -a s fizikalni pojav, pri katerem vir oddaja valovanje ali delce v vse smeri

sévanje álfa -a -- s → délci álfa

sévanje béta -a -- s → délci béta

sévanje gáma -a -- s elektromagnetno sevanje iz atomskega jedra z valovno dolžino od 10^{-8} do 10^{-13} mm **S:** gáma sévanje

sevátiť -a m podstopnja norija med alaunijem in retijem

Séverne Apnéniške Álpe -ih -ih Alp ž mn. severni del Zgornjega Avstroalpina iz paleozojskih in mezozojskih kamnin, ki je odtrgan od mase Južnih Alp in narinjen preko Peninskih in Helvetskih tektonskih enot daleč na sever in ga sestavljajo trije kompleksi narivov, imenovani Bajuvarikum, Tirolikum in Juva-vikum

Séverne Karavánke -ih -ánk ž mn. del Dravskega niza z luskasto in grudasto, ponekod celo narivno zgradbo, ki obsega Obir, Peco in Plešivec

sévérni pól -ega -a m severno presečišče Zemljine rotacijske osi z Zemljinim površjem

sévérni sij -ega -a m polarni sij nad polarnim območjem severne poloble

severnoálpška molása -e -e ž oligocenska in miocenska molasa na severni strani Alp

Severnoamêriška platfórma -e -e ž severozahodni pokriti deli Lavrencije

Severnoamêriški kratón -ega -a m kraton zahodnega dela Lavrazije, ki obsega območje današnje Severne Amerike in severnega Atlantika in ga sestavljajo: Kanadski ščit, Severnoameriška platforma in Hebridski kratón **S:** Érija, Lavréncija, Severnoatlántski kratón

Severnoatlántski kratón -ega -a m kraton zahodnega dela Lavrazije, ki obsega območje današnje Severne Amerike in severnega Atlantika in ga sestavljajo: Kanadski ščit, Severnoameriška platforma in Hebridski kratón **S:** Érija, Lavréncija, Severnoamêriški kratón

Severnokaravánška cóna lúsk -e -e -- ž območje naluskanih triasnih in jurskih pelagičnih plasti, ki se razprostira južno od Severnokaravánškega nariva

Severnokaravánški narív -ega -a m nariv iz zgornjetriasnih in jurskih plasti v Vzhodnih Karavankah

Severnokitájski masív -ega -a m del Kitajsko-Korejskega masiva na območju sedanje severne Kitajske, ki je ostanek Sinokorejske paraplatforme, pozneje Kitajske protoplatforme

sežánska formácija -e -e ž zgornjekredna formacija na Krasu, ki združuje plastnat drobnozrnat apnenec, onkolitni horizont in vmesne pole rudistnega apnenca

sfalerít -a m rumenorjav ali črn kubični mineral, cinkov sulfid **S:** cínkova svetlíca

sfén -a m rumen do rjav monoklinski mineral, kalcijev titanov otočni oksisilikat **S:** grothit, titanít

sferoéder -dra m lik sfenoedrične vrste simetrije rombičnega ali tetragonalnega kristalografskega sistema v obliki klina **S:** klinoplóskvenik

sferoédrična vrsta simetrije -e -e -- ž **1.** → ortorómbična sfenoédrična vrsta simetrije, rómbična sfenoédrična vrsta simetrije **2.** → tetragonálna sfenoédrična vrsta simetrije

sferoíd -a m *neustr.* → sfenoéder

sferoídálka -e ž neparna kost v možganskem delu lobanje med senčnicama, čelnicama, zgornjima čeljustnicama in zatilnico pri večini vretenčarjev **S:** zagózdnicá

sferoídni rázred -ega -éda m *neustr.* **1.** → ortorómbična sfenoédrična vrsta simetrije, rómbična sfenoédrična vrsta simetrije **2.** → tetragonálna sfenoédrična vrsta simetrije

sferaktínija -e ž (rod, lat. *Sphaeractinia*) spužva iz koncentričnih lamin, ki je gradila kolonijo jajčaste ali nepravilne gomoljaste oblike in je živela v zgornji juri

sfêrična krojítev -e -tve ž → króglasta krojítev

sfêrična projékcija -e -e ž → krógelna projékcija

sfêričnost -i ž v *sedimentologiji* oblika prodnika ali zrna, ki se pri primerjanju z obliko krogle, določene z vrednostjo 1, označuje z vrednostjo, manjšo od 1

sferoíd -a m prodnik, pri katerem je razmerje med širino in dolžino ter debelino in širino večje od dveh tretjin

sferoídálna struktúra -e -e ž *neustr.* → sferoídna struktúra

- sferoidna struktúra** -e -e ž struktura klastične kamnine s sferoidi
- sferolít** -a m **1.** kroglasta tvorba velikosti od nekaj µm do več mm, v kateri rastejo igličasti kristali radialno iz ene točke, npr. kalijevi glinenci v kislih steklastih predominah **PRIM.:** mändelj, varióla **2.** kroglasto telo ali debelokristaliziran agregat, ki ima radialno notranjo strukturo, npr. kalcedon v apnencih, karbonatne konkrecije v glinavcih in meljevcih
- sferolítna struktúra** -e -e ž struktura kamnin s sferoliti ali variolami **PRIM.:** radiálna struktúra (1), radiálno vláknata struktúra
- sferosiderít** -a m različek siderita, sestavljen iz radialno vlaknatih konkrecij kot diagenetski produkt rekristalizacije siderita ali pirita
- sferulít** -a m *neustr.* → sferolít
- sfinktozóji** -ev m mn. (podrazred, lat. Sphinctozoa) spužve, ki imajo členasto telo, grajeno iz v prerezu okroglih členkov in navadno brez spikul, ki so živele od kambrija do krede
- sheinwodij** -a [šenvôudij] m stopnja srednjega silurja med telychijem in homerijem
- sh Sheridanit** -a [šeridanít] m zelen do brezbarven, lojvcu podoben različek klinoklora, mineral iz skupine klorita
- shizodóntna školjka** -e -e ž školjka, ki ima shizodontni sklep
- shizodóntni sklèp** -ega sklépa m sklep med školjčnima loputama, pri katerem leži trikotni zob leve lopute v jamici, ki jo obdaja razcepljeni zob desne lopute
- shizofíti** -ov m mn. *zastar.* → baktêrije, cepljívke
- shizomicéti** -ov m mn. *zastar.* → baktêrije, cepljívke
- shizónt** -a m nespolna generacija pri foraminiferah z majhno začetno kamrico in veliko hišico **S:** B-generácija, B-oblíka, generácija B, mikrosfêrična generácija, oblíka B **P:** Á-generácija
- shonkinit** -a [šonkinít] m temen alkalni sienit z alkalnimi pirokseni, glinenci, rogovačo, nefelinom in olivinom
- shoshonit** -a [šošonít] m temen alkalni andezit z vtrošniki piroksenov in olivina ter hipokristalno osnovo z labradoritom, levcitom, avgitom in olivinom
- siál** -a m okrajš. (silicij aluminij) del Zemljine skorje debeline do 100 km, sestavljen pretežno iz granita in drugih saličnih magmatskih kamnin ter metamorfnih in sedimentnih kamnin **S:** granítna skórja, kontinentálna skórja
- Sibírska platfórma** -e -e ž kraton vzhodnega dela Lavrazije, ki obsega območje današnje severne Azije in ga sestavljata na severozahodu Anabarski ščit in na jugovzhodu Aldanski ščit **S:** Angára, Angárski kratón, Sibírska plôšča
- Sibírska plôšča** -e -e ž kraton vzhodnega dela Lavrazije, ki obsega območje današnje severne Azije in ga sestavljata na severozahodu Anabarski ščit in na jugovzhodu Aldanski ščit **S:** Angára, Angárski kratón, Sibírska platfórma
- sicílíj** -a m stopnja pleistocena med emilijem in milazijem v mediteranskem razvoju
- siderít** -a m svetlorjav trigonalni mineral, železov karbonat **S:** jeklé nec
- siderofilna prvína** -e -e ž *po Goldschmidtu* prvina s šibko afiniteto do kisika in žvepla, npr. železo, nikelj, kobalt, platina, zlato, kositer, tantal
- siderolít** -a m → aërosiderolít, kamnínski železov meteorít
- sideromelán** -a m rumenorjavo ali rdečkastorjavo bazaltno steklo **PRIM.:** tahilít
- sideronítски gábro** -ega -a m gabro z zelo povečano količino magnetita
- siderosfêra** -e ž → barisfêra, nífe, Zêmljino nótranje jêdro
- siegenij** -a [sigénij] m stopnja spodnjega devon na med gedinnijem in emsijem
- siegenit** -a [zigenít] m jekleno siv kubični mineral, kobaltov nikljev sulfid
- sienít** -a m globočnina sienitske skupine
- sienítни aplít** -ega -a m levkokratna drobnokristalna žilnina brez kremena
- sienítни granít** -ega -a m granit z zelo malo kremena
- sienítни porfir** -ega -ja m *zastar.* → trahít
- sienítска skupína** -e -e ž skupina magmatskih kamnin z alkalnimi glinenci kot bistvenimi minerali
- sífo** -a m **1.** cevasti podaljšek plašča, ki omogoča dotok in iztok vode iz plaščne votline pri školjkah in polžih **S:** sífon (2) **2.** membranska cev, ki povezuje začetno kamrico z organizmom pri glavonožcu
- sífon** -a m **1.** z vodo do stropa zalit rov v kraški jami, ki povezuje jamske prostore **2.** → sífo (1)
- sifonálna brázda** -e -e ž žleb, v katerem je nameščena sifonalna cev pri mehkužcu
- sifonálna cév** -e cévi ž karbonatna cev, ki omogoča dotok in iztok vode pri mehkužcih **S:** sifonální kanál
- sifonálna cóna** -e -e ž del lupine ob sifih pri mehkužcu

sifonálna ogřlica -e -e ž kalcitni obroček, ki nastane pri prehodu sifa skozi sept pri navtilidih

sifonálnni kanál -ega -a m → sifonálnna cív

sifonostómni pólž -ega -a m polž z ustjem, podaljšanim v sifonalni kanal

sigá -e ž kemična sedimentna kamnina, nastala z izločanjem kalcita ali aragonita iz vodne raztopine kalcijevega hidrogenkarbonata, navadno v podzemnih prostorih **PRIM.:** inkrustrácija (2), lehnják

sigasta prevléka -e -e ž → inkrustrácija (2), prevléka

sigilária -e ž (rod, lat. *Sigillaria*) drevesasti lisičjakovec, visok do 30 m, ki ima na deblu značilne odtise listnih brazgotin in je živel v karbonu

sigmoidálna fleksúra -e -e ž fleksura v obliki črke S

sigmoídna dína -e -e ž dina z vijugasto obliko, nastala zaradi spreminjanja smeri vetra na kratkih razdaljah **S:** sigmoídna sipína

sigmoídna sipína -e -e ž → sigmoídna dína

sijáj -a m optična lastnost minerala, da svetlobo odbija ali se svetloba v njem lomi, npr. kovinski minerali imajo kovinski ali polkovinski sijaj, prozorni minerali imajo steklasti, biserni ali diamantni sijaj, presevni minerali imajo mastni ali porcelanasti sijaj

sijájni čřni přemog -ega -ega přemóga m *zastar.* → pústi čřni přemog

sijájni želézovec -ega -vca m *zastar.* → hematít (1)

sikón -a m naprednejši gradbeni tip spužve, ki ima povečano površino, poraslo s hoanocitami

sikula -e ž začetna teka v radosomu pri graptolitu, ki se po obliki loči od drugih tek

síl -a m magmatsko telo, ki se je vrinilo med vzporedni plasti **S:** konkordántna injékcija

síleks -a m **1.** v *Franciji* roženec **2.** mineral ali kamnina primerne trdote, ki se je uporabljala za izdelavo kamenega orodja

sileksít -a m predomina s 60 % do 100 % kremená **S:** peracidít

silicifikácija -e ž → okremenénje, silifikácija

silícijev tetraoksíd -ega -a m osnovna tetraedrska enota v zgradbi silikatov

silificirana kamnína -e -e ž kamnina, v kateri so nekateri ali vsi minerali nadomeščeni s kremenom, kalcedonom ali opalom **S:** okremenjéna kamnína

silificirani apnéneć -ega -nca m apnenec, v katerem so nekatera kalcitna zrna nadomešćena

s kremenom, kalcedonom ali opalom **S:** kremeníćni apnéneć

silificirani lés -ega lesá m les, v katerem je organsko snov nadomestil opal, kalcedon ali kremen in je pri tem ohranil svojo strukturo **S:** okremenjéni lés

silifikácija -e ž nadomešćanje nekaterih ali vseh mineralov v kamnini s kremenom, kalcedonom ali opalom **S:** okremenénje, silicifikácija

silikát -a m **1.** v *množini* osmi razred v sistematiki mineralov, pri katerih zaradi različne povezanosti tetraedrov silicijevega tetraoksída nastane značilna struktura, npr. nitasti silikati **2.** v *ednini* mineral iz skupine silikatov, npr. granat, glinenec, olivin **S:** silikátni minerál

silikátna kamnína -e -e ž kamnina iz skupine magmatskih ali metamorfnih kamnin, ki ne vsebuje karbonatov **PRIM.:** magmátška kamnína

silikátni apnéneć -ega -nca m apnenec z vkljućki silikatnih mineralov v območju kontaktne metamorfoze, ki še ni prekristaljen v marmor

silikátnik -a m *zastar.* sedimentna kamnina iz silikatnih mineralov

silikátni lítićni pešćenják -ega -ega -a m lítićni pešćenjak z drobci silikatnih kamnin

silikátni minerál -ega -a m mineral iz skupine silikatov, npr. granat, glinenec, olivin **S:** silikát (2)

silikátni pešćenják -ega -a m *neustr.* → kreménov pešćenják, silikátni lítićni pešćenják

silikátni turbidít -ega -a m *neustr.* → kreménov turbidít

silikoflagelátí -ov m mn. (red, lat. *Silicoflagellata*) planktonske bićkaste morske alge z obroćastim, zvezdastim ali cevastim kremeníćnim skeletom, pogosto ohranjene v miocenskih plasteh

silikospóngije -ij ž mn. (razred, lat. *Silicospongia*) spužve s spikulami iz kremenice

sillimanít -a m bel do sivorjav rombićni mineral, aluminijev otoćni oksisilikát

sillimanitni gnájš -ega -a m gnajš s sillimanitom kot značilnim mineralom

sillimanítov pás -ega pasú m pas moćno metamorfoziranih kamnin, v katerih je sillimanit indeksni mineral

silúr -ja m perioda starejšega paleozoika med ordovicijem in devonom **S:** gotlándij

silúrij -a m *neustr.* → silúr

silvanít -a m srebrnobel monoklinski mineral, zlati srebrov telurid

silvín -a m brezbarven ali rdečkast kubični mineral, kalijev klorid **S**: kálíjeva sôl

silvínit -a m kemična usedlina iz silvina

síma -e ž okrajš. (silicij magnezij) del Zemljine skorje pod oceani in kontinentalno skorjo, debeline od 5 km do 10 km, ki je sestavljen pretežno iz bazalta in manjše količine drugih mafičnih kamnin **S**: bazáltna skórja, oceánska skórja

simátska kamnína -e -e ž *zastar.* kamnina oceanske skorje

simátska mágma -e -e ž magma iz spodnjih delov Zemljine skorje, bogata s silicijem in magnezijem

simbiónt -a m organizem, ki živi v simbiozi z drugim organizmom

simbióza -e ž skupno življenje dveh organizmov različne vrste, od katerega imata oba koristi

simból -a m 1. črkovni in/ali številčni znak na geološki karti in profilu za starost sedimentnih, metamorfnih in magmatskih kamnin, za petrografsko sestavo in genetski tip ter starost kvartarnih usedlin, npr. K₁ za spodnjo kreda 2. črkovni in/ali številčni znak za vrsto simetrije v kristalografskem sistemu, npr. 4/m za tetragonalno bipiramidno vrsto simetrije

simból plôskve -a -- m recipročne vrednosti parametrov, ki predstavljajo odseke kristalne ploskve na treh ali štirih kristalografskih oseh in se označuje, npr. (111), (1201) **S**: indeks plôskve, kolíčnik plôskve, Millerjev indeks **PRIM.:** Miller-Bravaisov indeks

simétrična gúba -e -e ž guba z enakim naklonom obeh kril **S**: normálna gúba

simétrični dvójček -ega -čka m dvojček kristala, ki nastane zaradi simetrijske ravnine

simétrično preráščanje -ega -a s *zastar.* → gráfíčna struktúra, písménkasta struktúra

simetríja kristála -e -e ž simetrija, ki nastane s kombinacijo simetrijskih elementov **S**: kristalográfška somérnost

simetrijska ós -e osí -- ž → ós simetrije

simetrijska plôskve -e -kve ž *neustr.* → ravnína simetrije

simetríjska vrsta simetrije -e -e -- ž *neustr.* → triklínska pinakoídna vrsta simetrije

simetríjski elemént -ega -ênta m vsaka simetrijska os ali simetrijska ravnina, ki z medsebojno razvrstitvijo določa simetrijo kristala

simetríjski rázred -ega -éda m → vrsta simetrije

símična mágma -e -e ž *neustr.* → simátska mágma

simorfízem -Zma m *zastar.* → izomorfízem

sinapsídna lobánja -e -e ž lobanja plazilcev z eno senčnično odprtino, ki je za očesno odprtino, npr. pri sesalcem podobnih plazilcih

sináptih -a m del skeleta, sestavljen iz dveh kalcitnih ali roževinastih ploščic, ki sta v zadnji kamrici nekaterih amonitov

sináptíkul -a m koncentrični stebrički v čaši koral, ki spajajo septe

sincícij -a m tkivo, v katerem celična jedra niso ločena z membrano

sinekologíja -e ž proučevanje odnosov med življenjskimi združbami in okoljem

sinemúrij -a m stopnja spodnje jure med hetangijem in pliensbachijem

sinfórma -e ž vsaka vbočena oblika Zemljine skorje

singenétska bréča -e -e ž breča, nastala istočasno z obdajajočimi kamninami **S**: sínsediméntna bréča

singenétska razpóka -e -e ž razpoka, nastala istočasno s kamnino

singenétsko nahajalíšče -ega -a s nahajališče, v katerem so mineralne surovine nastajale istočasno z obdajajočimi jih kamninami **S**: istočasno nahajalíšče, sínhróno nahajalíšče

songoníja -e ž razvrstitev kristalov po soodvisnosti kotov in dolžin kristalografskih osi v kristalu **S**: kristálni sistém, kristalográfski sistém

sínhróno nahajalíšče -ega -a s → singenétsko nahajalíšče

sínjec -a m *zastar.* → sljúda (2)

sínjavec -vca m *zastar.* → medlíca

sinklína -e ž *neustr.* → sinklinála

sinklinála -e ž vbočeni del nagubanih Zemljinih plasti, katerega osrednji del vsebuje najmlajše kamnine **P**: antiklinála

Sinklinála Brezína-Véliko Trgovíšče -e -- -- ž → Křška sinklinála

sinklinálna dolína -e -e ž dolina, ki jo je reka izdolbla vzdolž sinklinale **P**: antiklinálna dolína

sinklinálna ós -e osí ž vzdolžna os, ki poteka v smeri sinklinale

sinklinálna zgrádba -e -e ž zgradba Zemljinih plasti, ki imajo obliko sinklinale

sinklinálno dnò -ega dnà s osrednji del sinklinale, v katerem so najmlajše kamnine **S**: sinklinálno jêdro

sinklinálno jêdro -ega -a s osrednji del sinklinale, v katerem so najmlajše kamnine **S**: sinklinálno dnò

sinklinálno krílo -ega -a s vsako od pobočij sinklinale

sinklinórij -a m skupina vzporednih sinklinal, ki pripadajo isti tektonski enoti **P**: antiklinórij

Sinokoréjska páraplatforma -e -e ž del Kitajsko-Korejskega masiva, ki je v arhaiku obsegal območje sedanje Kitajske in Koreje

sinonímika -e ž seznam različnih imen za isto vrsto fosila od prvega opisa dalje

sinóptična geolóška kárta -e -e ž karta, na kateri so podani sočasni geološki pojavi

sinóptični pojav -ega -áva m istočasni pojav na različnih območjih

sinorogenétski magmatizem -ega -zma m magmatizem, pri katerem nastajajo graniti vzporedno z orogenetskimi procesi

sinorogenéza -e ž istočasna orogeneza z drugo orogenezo ali ista orogeneza na različnih območjih

sinorogéno obdóbjje -ega -a s obdobje, v katerem je na več območjih istočasno potekala orogeneza, npr. alpska orogeneza

sinrabdozóm -a m več rabdozomov, ki so pritrjeni na plavalni mehur pri graptolitih

sínsedimentárna tektónika -e -e ž *zastar.* → sínsediméntna tektónika

sínsediméntna bréča -e -e ž breča, nastala istočasno z obdajajočimi kamninami **S**: sínogenétska bréča

sínsediméntna tektónika -e -e ž tektonsko dogajanje, ki je zajelo kamnino v času njenega nastajanja **S**: sínsedimentárna tektónika

síntektónski magmatizem -ega -zma m magmatski procesi, ki so potekali istočasno s tektonskimi procesi

sintétični minerál -ega -a m sintetiziran mineral z enako sestavo, strukturo in lastnostmi, kot jih ima naravni mineral, npr. sintetični rdeči korund **PRIM.:** umétni minerál (1)

sintíp -a m vsak od primerkov, na podlagi katerih je bila opisana nova vrsta, če holotip ni bil določen

síntranje -a s zlepljanje kamninskih delcev, ki so bili zaradi visokih temperatur nataljeni, npr. pri kontaktni metamorfozi

sinupaliátna škóljka -e -e ž školjka s sinusno zajedo

sinusna zajéda -e -e ž črta v obliki sinusne krivulje na notranji strani lupine školjke, kjer je rob plašča prirasel na lupino

sipína -e ž nakopičenje peska, nanesenega z vodo ali vetrom, npr. morska sipina, rečna sipina, barhan

sípka kamnína -e -e ž *neustr.* → sediment, usedlina

sistém -a m **1.** skupina med seboj povezanih geoloških elementov, ki sestavljajo zaključeno celoto, npr. jamski sistem, mineraloški sistem **2.** stratigrafska enota, ki združuje dve seriji ali več serij, npr. trias **S:** geološki systém

sistemátika kamnín -e -- ž razvrstitev kamnin po nastanku, npr. magmatske, metamorfne, sedimentne, po mineralni sestavi, npr. granitska, sienitska, dioritska, gabrska, peridotitska skupina, in strukturi, npr. globočnine, predornine **S:** klasifikácija kamnín, petrográfski systém

sistemátika minerálov -e -e ž razvrstitev mineralov po kemični sestavi in strukturi, npr. prvine, sulfidi, haloidi, oksidi, karbonati, sulfati, silikati **S:** klasifikácija minerálov, mineralóška klasifikácija, mineralóška sistemátika

sistemátska kategoríja -e -e ž kategorija naravnega biološkega sistema, ki združuje organizme sorodnih lastnosti, npr. vrsta, rod, družina

sistemátska petrografíja -e -e ž *neustr.* → petrografíja, sistemátska petrologíja

sistemátska petrologíja -e -e ž področje petrologije, ki opisuje mineralno in kemično sestavo kamnin in jih po nastanku in sestavi razvršča v sistem **S:** petrografíja

sistém CIPW -a -- [ceipevé] m → CIPW-sistém

sitasta plôščica -e -e ž skeletna ploščica iglokožca, s katero se začenja vodovodni sistem

sítasto ústje -ega -a s ustje s številnimi odprtnicami pri foraminiferi

sívica -e ž siva morska glina srednjega in zgornjega oligocena v Sloveniji **S:** glínati polívnik **PRIM.:** kiscellska glína

skafopódi -ov m mn. (razred, lat. Scaphopoda) mehužci s cevasto, z obeh strani odprto, okoli 5 cm veliko hišico, ki živijo od ordovicija dalje **S:** zobáti pôlžki

skakálec -lca m *neustr.* → brzica, kaskáda, katarákt, skók (1)

skalenoéder -dra m splošni lik skalenoedrične vrste simetrije tetragonalnega ali trigonalnega kristalografskega sistema, nastal zaradi ravnin simetrije iz tetragonalnega sfenoedra ali trigonalnega romboedra

skálna góba -e -e ž osamel del kamnine, ki ima zaradi selektivne erozije gobasto obliko

skálna kléč -e klečí ž *neustr.* → grebén (3)

skálnata podlága -e -e ž → živoskálna podlága (2)

skálnata puščáva -e -e ž → kamnita puščáva
skálnati svòd -ega svòda m strop v kraških jamah **S:** kaméni svòd (1)

skální pràg -ega prága m pregrada, nastala z združitvijo kamnite kope in ledeniške grbine med poglobitvama dna ledeniške doline **S:** ledeniški pràg

skálniški skládi -ih -ov m mn. → skónca plasti

skapolít -a m **1.** v *množini* skupina brezbarvnih tetragonalnih izomorfnih mineralov, ki so kalcijevi, natrijevi, kalijevi, aluminijevi skeletni silikati s klorovimi, fluorovimi, hidroksidnimi, karbonatnimi ali sulfatnimi ioni v strukturi **2.** v *ednini* mineral iz te skupine, npr. meionit, marialit

skápula -e ž (lat. scapula) parna ploščata kost na hrbtu, ki je s sklepom povezana z nadlahtnico in pri nekaterih vretenčarjih tudi s ključnico **S:** lopática, pléčnica

skárn -a m kontaktno metamorfna kamnina, nastala na stiku mafične magme in karbonatnih kamnin

skelét -a m notranja ali zunanja organska ali anorganska opora in/ali zaščita organizma **S:** živalski skelét

skelétna álga -e -e ž alga, ki ima kalcitni talus

skelétna plóščica -e -e ž kalcitna ploščica v skeletu iglokožca

skelétni elemènt -ega -ènta m del skeleta, ki daje trdno oporo mehkejšim delom organizma

skelétni kristál -ega -a m **1.** kristal minerala, ki ima votlinice in zajede zaradi izluževanja, npr. kremen v predornini, skeletni olivin **S:** okostèni kristál, okóstni kristál, resorbirani kristál **2.** vejasta ali dendritasta oblika kristala, ki nastane pri hitri rasti, npr. baker, srebro

skelétni silikáti -ih -ov m mn. skupina silikatnih mineralov s tetraedri silicijevega tetraoksida, povezanimi v tridimenzionalno kristalno mrežo **S:** ogródni silikáti, pálični silikáti, téktosilikáti

skít -a → scyth

sklád skláda m **1.** navadno nad 60 cm debela plast usedlin ali kamnin, omejena z lezikama **S:** nasàd **PRIM.:** plást (2) **2.** v *inženirski geologiji* kamninsko telo z vzporednimi ploskvami debeline več kot 60 cm **PRIM.:** lístič (1), plást (4), plóšča (3)

skládna -e ž *zastar.* → skládovnica

skládna léga -e -e ž lega plasti, ki je v skladu s položajem ali neprekinjenim razvojem talninskih plasti **S:** konkordántna léga **PRIM.:** konkordánca

skládna kamnína -e -e ž kamnina, ki je v plasteh (2) ali v skladih (1) **S:** plástnata kamnína

skládinati -a -o prid. ki je v skladih, npr. skládnati dolomit, skládnati apnenec

skládinati dolomít -ega -a m dolomit, ki je v plasteh (2) ali v skladih (1) **S:** plástnati dolomít

skládnatost -i ž urejenost usedlin v sklade (1), plasti (2) večjih debelin

skladovítí -a -o prid. *neustr.* → skládnati

skladovítost -i ž *neustr.* → skládnatost

skladòvje -a s *zastar.* → skládovnica

skladòvna glávica -e -e ž štrleči deli odpornejših plasti v geološkem profilu (1) **S:** skládòvna grêda

skladòvna grêda -e -e ž → skládovna glávica
skládovnica -e ž zaporedje več plasti (2) ali skladov (1), npr. jurska skládovnica, skládovnica usedlin, flišna skládovnica **S:** skládba, skládòvje

sklédica -e ž → glicímeris, pektúnkulus

sklèp sklépa m **1.** gibljivi stik kosti pri vretenčarjih, npr. ramenski sklèp **2.** gibljivi stik skeletnih elementov pri nevretenčarjih, npr. sklèp pri školjkah

sklépna faséta -e -e ž vsako od ravnih ali neravnih polj v sklepu vretenčarjev **S:** sklépna plóškev

sklépna glávica -e -e ž izbočeni del sklepa na kosti pri vretenčarjih

sklépna jámica -e -e ž **1.** vbóčeni del sklepa na kosti pri vretenčarjih **S:** sklépna sklédica **2.** vdolbina na sklepu školjčne lopute

sklépna míšica -e -e ž → adúktor, zapiráлка

sklépna plóškev -e -kve ž vsako od ravnih ali neravnih polj v sklepu vretenčarjev **S:** sklépna faséta

sklépna plóšča -e -e ž del lopute, na katerem so razvrščeni sklepni zobci, npr. pri rameno-nožcih

sklépna régija -e -e ž območje na školjčni loputi, kjer so razvrščeni deli sklepa

sklépna sklédica -e -e ž → sklépna jámica (1)

sklépna véz -e vezí ž hitinska vez, s katero se odpirata in zapirata školjčni lupini **PRIM.:** ligamènt

sklépni grebén -ega -a m greben na sklepu školjke

sklépni nastávek -ega -vka m izrastek na dezmodontnem sklepu školjke, ki podpira notranji ligament **S:** sklépni odrástek

sklépni odrástek -ega -tka m → sklépni nastávek

sklépni rób -ega -a m raven, nazobčan ali naguban rob na levem ali desnem delu sklepa školjke

sklépni zób -ega -a m **1.** vsak od zob v sklepu školjk **2.** zob na drugem vratnem vretencu pri sesalcih

sklépni zóbec -ega -bca m izrastek, ki sega v zobno jamico na sklepu školjke in pri zaprti lupini trdno veže loputi

skleraktínijske korále -ih -ál ž mn. (red, lat. Scleractinia) korale, ki imajo v začetnem ciklusu šest septov in živijo od triasa dalje **S:** klastni, madrepórne korále

sklerít -a m odebjeljeno polje kutikule na zunanjem skeletu pri členonožcih

sklerométer -tra m priprava za ugotavljanje trdote mineralov z razenjem

sklêroproteín -a m beljakovina opornega tkiva pri živalih, ki je odporna proti kemičnim in mehanskim vplivom okolja, npr. kolagen, keratin

sklerosépt -a m radialno ležeči kalcitni sept, ki sega od teke proti središču koralita

sklerotikálna plôščica -e -e ž **1.** vsaka od drobnih koščic okrog beločnice pri ptičjem očesu **2.** vsaka od ploščic, ki obkrožajo oko pri nekaterih ribah

sklerotín -a m zelo obstojna beljakovina v kutikuli insektov in v opornih strukturah pri drugih nevretenčarjih in vretenčarjih

sklerotínít -a m maceral premoga iz skupine inertinita

skóčnica -e ž nartnica med golenjo in petnico pri večini vretenčarjev **S:** astrágalus, tálus (2)

skòk skóka m **1.** slap manjše višine **S:** brzica, kaskáda, katarákt, vòdni skòk **2.** višinska razlika v reliefu, ki nastane zaradi navpičnega premika ob prelomu **S:** skòk prelòma

skòk prelòma skóka -- m višinska razlika v reliefu, ki nastane zaradi navpičnega premika ob prelomu **S:** skòk (2)

skolecít -a m brezbarven do bel monoklinski kalcijev zeolit

skolekodónt -a m fosil čeljustnega aparata mnogoščetinca

skónca plastí -- -- ž mn. ladinjske plasti peščenjaka, glinavca in tufa, včasih orudene z živim srebrom, na Idrijskem in Cerkljanskem **S:** skálniški skládi

skopolít -a m protast, paličast ali grmičast kristalit

skórija -e ž **1.** votličast juvenilni bazaltni piro-

klast **2.** premog, spremenjen zaradi intruzije magme

skoríl -a m *zastar.* → šorlít

skórjasta cínkova svetlíca -e -e ž → skórjasti sfalerít

skórjasta struktúra -e -e ž struktura minerala, nastalega zaradi večkrat prekinjene kristalizacije ali spreminjanja sestave minerala, ki se odlaga na podlagi, npr. struktura sfalerita iz Mežice

skórjasta svetlíca -e -e ž → skórjasti sfalerít

skórjasta tekstúra -e -e ž tekstura kamnine, v kateri so sestavine razporejene v pasovih

skórjasti fosíl -ega -a m fosil, ohranjen v tankih prevlekah preko podlage, npr. stromatolit

skórjasti sfalerít -ega -a m sfalerit s svetlo- in temnorjavo obarvanimi plastmi zaradi različnega odstotka železa **S:** skórjasta cínkova svetlíca, skórjasta svetlíca

skórjasto lepílo -ega -a s *neustr.* → kóžičasto vezívo

skorodít -a m zelen do rjav rombični mineral, železov vodni arzenat

skrašèni -a -o prid. *zastar.* → zakraséli

skrepenéla láva -e -e ž → láva (2)

skríl -a m tanka ploščica katere koli skrilaive kamnine, ki navadno nima vzporednih ploskev

skrílasta glína -e -e ž *zastar.* → skrílavi glínavec

skrílava kamnína -e -e ž kamnina, ki se kroji v skrile, npr. skrílavi glínavec

skrílavec -vca m → metamórfni skrílavec

skrílavi amfibolít -ega -a m amfibolit, ki je postal skrílav zaradi tektonskih procesov **S:** amfibolítini skrílavec

skrílavi apnénc -ega -nca m apnenec, ki se kroji v skrile **S:** apnéni škrílji, apnéni škríljničnik

skrílavi dolomít -ega -a m dolomit (2), ki se kroji v skrile

skrílavi glínavec -ega -vca m glinasta klastična kamnina iz kremenca in glinenih mineralov kot bistvenih mineralov, ki se kroji v skrile **S:** glínasti škríljničnik, glínati škríljničnik, gomôla, skríllasta glína

skrílavi kliváží -ega -a m klivaž v skrílavem glínavcu

skrílavi láporovec -ega -vca m laporovec, ki se kroji v skrile

skrílavi rjávi přémog -ega -ega premóga m rjaví premog, ki zaradi sušenja razpoka v skrile **PRIM.:** listasti přémog

skrílavost -i ž lastnost kamnine, da se kroji v tanke ploščice, ki navadno nimajo vzporednih ploskev **PRIM.:** laminácija (2)

skriljavost -i ž *neustr.* → skriljavost
skrilolòm -ôma m kamnolom, kjer se v večjem obsegu pridobiva skrilava kamnina
skristaljêna snòv -e snoví ž *neustr.* → kristálna snòv
skulptúrni narávní kámen -ega -ega -mna m v *kamnosešivu* naravni kamen, ki se uporablja za izdelavo industrijsko oblikovanih predmetov ali umetniških del
skupína -e ž litološka enota, ki združuje več formacij **S:** grúpa
skupína kamnín -e -- ž kamnine, ki imajo enake lastnosti ali enak izvor, npr. granitska, piroklastična skupina **S:** družína kamnín
skupínski silikáti -ih -ov m mn. skupina silikatnih mineralov z več povezanimi tetraedri silicijevega tetraoksida **S:** sorosilikáti
skúta -e ž vsaka od zadnjih gibljivih parnih kalcitnih ploščic v zunanjem skeletu raka vitičnjaka
skutterudít -a m srebro bel kubični mineral, kobaltov arzenid
sladkovòdna usedlína -e -e ž usedlina, nastala v potokih, rekah, jezerih in močvirjih
sladkovòdni fácies -ega -a m facies jezerskih, močvirskih in rečnih usedlin
sláni kámen -ega -mna m *neustr.* → kaména sòl
sláno jézero -ega -a s jezero z močnim izhlapevanjem, navadno na puščavskem območju
Slátenska plòšča -e -e ž → Slátenski pokròv
Slátenski narív -ega -a m → Slátenski pokròv
Slátenski pokròv -ega -òva m pokrov iz zgornjetriasnega masivnega apnenca, narinjen na dachsteinski apnenec na območju vzhodno od Doline Triglavskih jezer, Mišelj vrha, Rjavine, Rži in Triglava **S:** Slátenska plòšča, Slátenski narív
slátina -e ž voda, ki vsebuje večje količine raztopljenih mineralov in/ali plinov **S:** mineralna vòda, rudníca
slátinski vrélec -ega -lca m naravni ali umetni izvir slatine
sledênje -a s vsako delo, s katerim se skuša ugotoviti obseg rudišča ali premogišča in obstoj fosilne plasti ali kulturnega horizonta **S:** sledílnò délo
sledênje po izpirkih -a -- -- s raziskovanje koristnih mineralov ali mikrofosilov, ki so ostali po izpiranju veziva
sléd fosila sledí -- ž *neustr.* → fosílina sléd, orgánska tekstúra
sledílna vrtína -e -e ž vrtina, s katero se išče mineralna surovina

sledílni ròv -ega ròva m → raziskovalni ròv
sledílnò délo -ega -a s vsako delo, s katerim se skuša ugotoviti obseg rudišča ali premogišča in obstoj fosilne plasti ali kulturnega horizonta **S:** sledênje
slédna prvína -e -e ž **1.** prvina, ki v mineralu ali kamnini ni bistvena, vendar je z manj kot 100 g/t vključena v strukturo minerala ali adsorbirana na njegovi površini **S:** míkroelemènt (1) **2.** prvina, ki se v majhnih količinah pojavlja v rastlinskih ali živalskih tkivih in je zanje fiziološko pomembna **S:** míkroelemènt (2)
slédnica -e ž presečišče geološkega elementa z Zemljinim površjem ali s projekcijsko ravnino **S:** trása
slédni fosíl -ega -a m *neustr.* **1.** → fosílina sléd, orgánska tekstúra **2.** → vodílni fosíl
slême antiklinále -éna -- s → antiklinálno tème, tème antiklinále
slême gúbe -éna -- s → antiklinálno tème, tème antiklinále
sleménasto goròvje -ega -a s gorovje, nastalo z gubanjem Zemljine skorje **S:** nagúbano goròvje
slemenítev -tve ž → smér plasti
sleménska dolína -e -e ž → antiklinálna dolína
slépa anomalíja -e -e ž → navídezna anomalíja
slépa dolína -e -e ž dolina, ki jo zapira strma skalna stena s kraškim izvirom ali ponoram **S:** zagátna dolína
slívaska formácija -e -e ž paleocenski apnenec z miliolidami na Krasu **S:** slívski apnénc
slívski apnénc -ega -nca m paleocenski apnenec z miliolidami na Krasu **S:** slívaska formácija
sljúda -e ž **1.** v *množini* skupina brezbarvnih do črnih monoklinskih, psevdoheksagonalnih listastih alumosilikatov z vodo in fluorom **2.** v *ednini* mineral iz te skupine, npr. muskovit, margarit, flogopit, biotit **S:** sínjec
sljúdin kompenzátor -ega -ja m kompenzator s planparalelno ploščico iz muskovita za merjenje faznih razlik mineralov z nizkim dvolomom
sljúdnati peščenják -ega -a m *neustr.* → sljúdni peščenják
sljúdni diorít -ega -a m diorit z biotitom kot značilnim mineralom
sljúdni glínasti skrilavec -ega -ega -vca m skrilavi glinavec z večjo primesjo muskovita ali sericita
sljúdni peridotít -ega -a m peridotit z biotitom kot značilnim mineralom

sljúdni peščenják -ega -a m peščenjak z lističi muskovita

sljúdni skrílavec -ega -vca m skrilava metamorfna kamnina, v kateri sta glavna minerala kremen in sljuda **S:** blestník, sljúdovec

sljúdovec -vca m *zastar.* → blestník, sljúdni skrílavec

slòj slòja m *neustr.* → plást (3)

slojevíti gnájs -ega -a m *neustr.* → plástnati gnájs

slojevítnost -i ž *neustr.* → plástnatost

slójšče -a s *neustr.* → nahajališče mineralnih surovín

slòjna črta -e -e ž *neustr.* → hipsográfška krivúlja, izostráta, plástnica (1)

slòjna vòda -e -e ž *neustr.* voda, ki spremlja nafto v naftnem ležišču

slòjnica -e ž → *neustr.* hipsográfška krivúlja, izostráta, plástnica (1)

slòjni pritísk -ega -a m *neustr.* → kamnínski tlák, litostátíčni tlák

slòjni tlák -ega -a *neustr.* m → kamnínski tlák, litostátíčni tlák

slòjnost -i ž *neustr.* → plástnatost

slòn slóna m (rod, lat. *Elephas*) trobčar z okloma v zgornjih čeljustnicah, s tremi molarji v vsaki čeljustnici, od katerih je le eden v uporabi in ga po obrabi nadomesti naslednji in živi od pliocena dalje

Slovenjegráška néotektónska udorína -e -e -e ž udorina iz miocenskih, pliocenskih in kvartarnih plasti južno od Slovenj Gradca

slovenska orogenétska fáza -e -e -e ž orogénska faza alpinidske orogeneze med Julijem in tuvalijem

Slovénski bazén -ega -a m *neustr.* → Slovénski járek

Slovénski járek -ega -rka m območje mezozojskih sedimentnih kamnin na ozemlju osrednje Slovenije med Julijsko in Dinarsko karbonatno platformo

slúzavke -avk ž mn. (oddelek, lat. *Myxophyta*) primitivne proste ali zajedavske rastline, ki sodelujejo pri razkroju organske snovi in živijo od predkambrija dalje

smalfjórdij -a m stopnja spodnjega varangija med sturtijem in mortensnijem

smaltín -a m → smaltít (1, 2)

smaltít -a m 1. skutterudit z malo arzena **S:** smaltín 2. mešanica kobaltovih arzenidov ali drugih kobaltovih mineralov **S:** smaltín

smarágd -a m prozoren zelen različek berila, dragi kamen **PRIM.:** akvamarín, beríl

smaragdíť -a m svetlozelen aktinolit, ki vsebuje krom

smér plastí smerí -- ž odklon vodoravno potekajoče črte na geološki ploskvi od smeri sever-jug **S:** slemenítev

smírek -rka m nečist korund, ki se uporablja kot brusilo **PRIM.:** korúnd, korundolít

smithij -a [smitij] m podstopnja olenekija med dienerijem in spathijem (1)

smithsonít -a [smitsonít] m brezbarven ali zelenkast trigonalni mineral, cinkov karbonat **S:** kalamína (3)

smòlec -lca m *zastar.* → obsidián

smòlna rúda -e -e ž → nasturán, uránova smòla

smòlnati rjávi prêmog -ega -ega premóga m zelo temen svetleč mehki rjavi premog

smòlnati sijáj -ega -a m sijaj nekaterih neprozornih mikrokristalnih mineralov z razločnim odbojem svetlobe, npr. pri uraninitu

smòlník -a m *zastar.* → obsidián

smòlni líptobiolít -ega -a m fosilna organska snov, ki jo tvorijo rastline, npr. smola, jantar

smòlovec -vca m *zastar.* → nasturán, uránova smòla

SMOW-stándard -a [esemové] m (ang. standard mean ocean water) standard, ki določa izotopsko sestavo kisika in vodika in predstavlja povprečno sestavo vode odprtih oceanov v globini enega metra

smrdéči apnévec -ega -nca m *zastar.* → bitúmenski apnévec

smrdéči dolomít -ega -a m *zastar.* → bitúmenski dolomít

Smrekòvška sinklinála -e -e ž sinklinála, zgrajena iz oligocenskih tufov in laporovcev na območju med Raduho na zahodu in Šmihelom na vzhodu ter Smrekovcem na severu in Mozirjem na jugu

smrekòvške plastí -ih -- ž mn. oligocenske plasti andezita, andezitnega tufa, vulkanske breče, tufskega peščenjaka in tufita v okolici Smrekovca

Smrekòvški prelòm -ega -òma m prelom, ki poteka v smeri severozahod-jugovzhod mimo Solčave, Smrekovca in Vojnika in v severozahodnem delu deli Karavanke od Savinjskih Alp

smrekòvški túf -ega -a m oligocenski andezitni tuf na območju Smrekovca

smúga -e ž *zastar.* glina s sljudo v udorinah in na zunanjem robu Karpatov

smúkec -kca m zmleti lojevcev

snežínka -e ž heksagonalni kristal vode, kate-

rega oblika je odvisna od temperature in vlažnosti zraka

snéžna mēja -e -e ž višina, do katere sega strnjen sneg v goratih in polarnih območjih, ki se poleti ne stopi **S:** ločnica trájnega snegá, ločnica véčnega snegá

snéžna vrtáča -e -e ž visokogorska vrtača s strmimi stenami, v kateri se tudi poleti sneg ne stopi **S:** kotlíč

snéžni pláz -ega plazú m s kraja nastanka premaknjena gmota snega **S:** lavína

Sóboška antiklinála -e -e ž antiklinalno vzbočene pliocenske plasti nad Murskosoboškim masivom na območju Murske Soboté

Sóboški masív -ega -a m → Murskosóboški masív

sóda -e ž bel monoklinski mineral, natrijev karbonat **S:** natrít, natrón

sodalít -a m moder do vijoličast, siv, zelen kubični mineral, natrijev glinenčev nadomestek z anionom klora

sodóbní človék -ega -éka m → modérni človék

sodóbní skládi -ih -ov m mn. *neustr.* → istodóbní skládi, izokróni skládi

sodopřsti kopítarji -ih -ev m mn. (red, lat. Artiodactyla) kopitarji s sodim številom prstov **S:** arciodaktíli

sofión -a m fumarola v Toskani, iz katere izhaja zlasti borova kislina, tudi vodna para, ogljikov dioksid, žveploví plini in ogljikovodiki

sokólje okó -ega očésa s preseven do prozoren sivozelenkast razlíček kremena z vzporedno vlaknato strukturo, nastal s psevdomorfozo kroidolita, okrasni kamen (1)

sokólovo okó -ega očésa s *neustr.* → sokólje okó

sól solí ž spojina kovine s haloidom

sól -a m raztopina, v kateri se koloidni delci prosto gibljejo **S:** koloídna raztopína

solčávske plastí -ih -- ž mn. srednjetríasne plasti laporovca in peščenjaka z vključki laporastega gomoljastega apnenca v Južnih Karavankah

soľatára -e ž fumarola, iz katere izhajajo žveploví plini

soliflúkcija -e ž polzenje z vodo prepojenih in na površini odtajanih tal po rahlo nagnjeni zamrznjeni podlagi, značilno za periglacialno ozemlje

solína -e ž nav. mn. območje ob morski obali, urejeno za pridobivanje morske soli, npr. Sečoveljske soline **PRIM.:** nahajalíšče solí

solíšče -a s → nahajalíšče solí

solítárna korála -e -e ž korala, ki živi posamezno **P:** kolónijska korála

solítárni organizém -ega -zma m organizem, ki živi samostojno **P:** kolónijski organizém

sólna baktérija -e -e ž anaerobna bakterija, ki sodeluje pri izločanju halita iz vode

sólna dóma -e -e ž lečasta ali valjasta gmota soli med plastmi **S:** sólni čók **PRIM.:** diapír

sólna glína -e -e ž glina, ki vsebuje halit ali kakšno drugo sol

solnhófenski apnénc -ega -nca m litografski apnenec s fosili iz okolice Solnhofna, v katerem so našli arheopteriksa **S:** solnhófenski kámen

solnhófenski kámen -ega -mna m → solnhófenski apnénc

sólni čók -ega čóka m lečasta ali valjasta gmota soli med plastmi **S:** sólna dóma **PRIM.:** diapír

sólni sklád -ega skláda m sklad, ki vsebuje halit ali kakšno drugo sol

sólno ležíšče -ega -a s → nahajalíšče solí

sólvij -a m stopnja srednjega kambrija med lenijem in menevijem

somaít monzonít -- -a m *zastar.* → levcítov monzonít

somérna gúba -e -e ž guba s kriloma, ki sta vzporedni z osno ravnino **S:** izoklína (2)

somernína -e ž *neustr.* → ravnína simetríje

somórnica -e ž morska voda z zmanjšano slanostjo zaradi dotoka sladke vode **S:** brákična vóda, pôlslána vóda

sónar -ja m priprava za prepoznavanje podvodnega reliefa s pomočjo ultrazvočnega valovanja

sónčni kámen -ega -mna m prozoren razlíček oligoklaza, v katerem se preliva svetloba rdečkastožlato zaradi odbojev od drobnih lusk hematita **S:** glinénčev avanturín, glinénčev aventurín

sónčni opál -ega -a m opal z rdečkastim prelivanjem barv **S:** ognjéni opál

sondážno vřtanje -ega -a s → geolóško vřtanje, raziskoválno vřtanje

sónična karotáža -e -e ž geofizikalna metoda, pri kateri se za ugotavljanje razlik med kamninami uporablja razširjanje zvočnih in nadzvočnih seizmičnih valov v vrtini **S:** akústična karotáža

sopót -a m → réčna sotéska

soródstvo kovín -a -- s *zastar.* skupina prvin v prvem razredu mineralne sistematike, ki imajo značilnosti kovin

sorosilikáti -ov m mn. skupina silikatnih mine-

ralov z več povezanimi tetraedri silicijevega tetraoksida **S**: skupinski silikati

sortiranje -a s → mehansko bogatênje, separiranje

sòrudnina -e *neustr.* → jalovina

sòsijska formácija -e -e ž sivi apnenci zgornjega dela srednjega perma, bogati s fosilnimi ostanki

sotéska -e ž → réčna sotéska

sóteške plasti -ih -- ž mn. eocenske plasti laporovca, glinavca in plasti premoga med Rogaško Slatino, Bočem, Konjiško goro in Dobrno

sóvdan -a m zaporedje tankih plasti peščenjaka in laporovca v flišu z numuliti eocenske starosti v Slovenskem primorju **S**: sovdánovec

sovdánovec -vca m → sóvdan

spáček -čka m *neustr.* → álotriomórfni kristál, ksenomórfni kristál

spáčení kristál -ega -a m *zastar.* → álotriomórfni kristál, ksenomórfni kristál

sparít -a m apnec z zrnci kalcita, ki so večja od 0,05 mm **S**: sparítni apnéec

sparítni apnéec -ega -nca m → sparít

sparnásij -a m lagunski razvoj srednjeocenskih plasti v Pariškem bazenu

spathij -a [spátij] m **1.** podstopnja olenekija med smithijem in aegeanijem **2.** *zastar.* stopnja olenekija med nammalijem in anizijem

specializácija -e ž popolna prilagojenost organizma na določeno okolje **PRIM.:** stópnja specializácije

speciálka -e ž → speciálna topográfška kárta

speciálna petrografíja -e -e ž *neustr.* → petrografíja, sistemátška petrologíja

speciálna topográfška kárta -e -e -e ž kárta v merilu od 1 : 5000 do 1 : 25.000 s topografskimi oznakami površja **S**: speciálka

specífíčna téža -e -e ž téža homogenega telesa na prostorsko enoto, odvisna od kraja na Zemlji, izražena v kg/m³ **PRIM.:** gostôta

spéči ognjeník -ega -a m ognjenik z občasno erupcijo **S**: spéči vulkán **PRIM.:** aktívni ognjeník, ugásli ognjenik

spéči vulkán -ega -a m vulkan z občasno erupcijo **S**: spéči ognjeník **PRIM.:** aktívni vulkán, ugásli vulkán

spektroskóp -a m naprava za opazovanje spektra elektromagnetnega valovanja

spekularít -a m hematit v obliki lističev z močnim polkovinskim sijajem **S**: lúskasti hematít, lúskasti želézovec **PRIM.:** hematít (1)

sperilít -a m kositrno bel kubični mineral, platinov arzenid

spessartín -a m *neustr.* → spessartít

spessartít -a m rumen ali rjav manganov aluminijev granat

spíkula -e ž drobna igličasta kalcitna ali kremenična tvorba v telesu nevretenčarja, npr. spužve

spikularít -a m sediment, sestavljen v glavnem iz iglic spužev **S**: spikulít (1)

spíkule -ul ž mn. ozki, kratkotrajni curki plina iz kromosfere na površju Sonca

spikulít -a m **1.** sediment, sestavljen v glavnem iz iglic spužev **S**: spikularít **2.** vretenasto oblikovan belonit

spilecco apnénci -- -ev [spiléko] m mn. plitvodni paleogenski apnenci brez fliša, razviti na območju Vicenze in Verone, bogati s fosilnimi ostanki morskih ježkov in brahiopodov

spilít -a m hidrotermalno spremenjen bazalt z albitiziranim plagioklazom in kloritom, epidotom, kalcitom, kalcedonom, prehnitom, ki pogosto zapolnjujejo mandlje, nastal v podmorskih tokovih lave

spilítenje -a s albitenje bazalta **S**: spilitizácija

spilitizácija -e ž albitenje bazalta **S**: spilítenje

spilozít -a m drobnozrnata albitizirana metamorfna kamnina iz kremena in albita, s primesmi klorita, sericita in epidota, ki prehaja v adinol in vozlasti filit

spinél -a tudi špinél -a m **1.** v *množini* skupina izomorfni kubičnih dvojnih oksidov magnezija, železa, cinka, mangana, kroma in aluminija **2.** v *ednini* vsak izmed kubičnih dvojnih kovinskih oksidov, npr. gahnit, kromit **3.** rumen, moder, brezbarven, zelen ali rdeč magnezijev aluminijev mineral, dragi kamen

spinelíd -a tudi špinelid -a m vsak mineral iz skupine spinelov

spirákul -a m vsaka od perforiranih tekalnih ploščic ob ustni odprtini, namenjena dotoku vode v usta pri blastoidih

spirálna kámrica -e -e ž spiralno zavita kamrica pri foraminiferah

spirifêr -ja m (rod, lat. Spirifer) ramenonožec z radialno rebrasto in metuljasto razširjeno lupino, ki je živel v devonu in karbonu

spirotéka -e ž spiralno zavita kalcitna stena pri foraminiferah

spírula -e ž (rod, lat. *Spirula*) sipa, ki ima podolgovato telo in v notranjosti spiralno zavito kalcitni fragmokon, živi v večjih globinah

spíruli -ov m mn. (družina, lat. Spirulidae) belemniti, ki imajo podolgovato hišico, spiralno zavito fragmokon in rostrum za kopanje v mulju, ki so živeli v juri

spláček -čka m *zastar.* ploščast prodnik **S:** spláka

spláka -e ž *zastar.* ploščast prodnik **S:** spláček

splitvélo mórje -ega -a s *zastar.* morje, ki je postalo plitvejšje zaradi tektonskih premikov

splôščenenost -i ž v *sedimentologiji* oblika prodnika, včasih tudi zrna, glede na razmerje med dolžino, debelino in širino

splôščeno vláknati trákovec -- -ega -vca m *neustr.* → aktinolit, trákovec

splôšna geologíja -e -e ž *zastar.* → fizikálna geologíja

splôšni elipsoid -ega -a m namišljeno elipsoidno telo, ki predstavlja različne fizikalne vrednosti anizotropne snovi, nanesene skozi središčno točko v vse smeri

splôšni lík -ega -a m → osnôvni lík

spodmòl -ôla m **1.** na *Krasu* kraška jama z vodoravnim dnom, npr. Betalov spodmòl **2.** → podmòl (1)

spódnja čeljúst -e -i ž gibljiva kost v spodnjem obraznem delu lobanje pri vretenčarjih

spódnja čeljústnica -e -e ž gibljiva parna kost v obraznem delu lobanje pri vretenčarjih **S:** mandíbula

spódnje... v *zloženkah* pri poimenovanju vsake od geoloških dob pomeni, da je ta po nastanku najbolj oddaljena od sedanjosti, npr. spodnjemiocenski

spódnji -a -e prid. ki pri poimenovanju vsake od geoloških dob pomeni, da je ta po nastanku najbolj oddaljena od sedanjosti, npr. spodnji dryas, kambrij, trias **S:** najstarêjši, starêjši

Spódnji Avstroalpín -ega -a m del Avstroalpina iz metamorfnih kamnin, pokrit s karbonskimi do paleogenskimi sedimentnimi kamninami, ki sega od masiva Sesia v Zahodnih Alpah čez Semmering do Litavskega pogorja v Vzhodnih Alpah

spódnji Zêmljin plášč -ega -ega -a m del Zemljinega plašča med srednjim Zemljinim plaščem in zunanjim Zemljinim jedrom, ki je iz homogene mafične magme in sega do globine okoli 2900 km **S:** mézocóna, mézoféra

spodúmen -mna m bel do svetlozelen monoklinski litijev aluminijev piroksen **S:** trifán

spôlni dimorfízem -ega -zma m različna oblikovanost osebkov različnega spola

spóndilus -a m (rod, lat. *Spondilus*) pritrjena izodontna školjka z različno velikima loputama, ornamentiranima z radialnimi grebeni, na katerih so trnasti izrastki, ki živi od perma dalje

spóngije -ij ž mn. (podkraljestvo, lat. Parazoa) pri-

trjene, preprosto organizirane, v kornih ali posamezno živeče živali z roževinastim, kalcitnim ali kremeničnim skeletom, ki večinoma živijo v morju **S:** parazóji, spúžve

spongín -a m kolagensko vezno vlaknato tkivo pri spongijah

spongióza -e ž **1.** gobasto kostno tkivo **2.** kamnina, spremenjena v gobi podobno strukturo, npr. satasti dolomit

spongocél -a m notranja votlina pri askonu

spongolít -a m sediment ali sedimentna kamnina, sestavljena v glavnem iz ostankov spongij

spóra -e ž celica, ki omogoča nespolno razmnoževanje, npr. pri nižjih rastlinah **S:** trós

sporángij -a m organ pri algah, mahovih, glivah in praprotnicah, kjer nastajajo spore **S:** trosóvnik

spórásti líptobiolít -ega -a m *zastar.* → líptobiolítски přémog

sporínít -a m različek macerala eksinita, v katerem prevladujejo spore

sporofil -a m list, ki nosi sporangij

sporopolenín -a m organska snov v steni spor in pelodov, zaradi katere so stene zelo odporne proti kemičnim in mehanskim vplivom okolja

sprédnja gróblja -e -e ž *zastar.* → čêlna moréna, kônčna moréna

spremémba bárve -e -- ž pojav, da mineral spremeni barvo zaradi segregiranja, npr. ametist v citrin

spremenjêna kamnína -e -e ž *neustr.* → metamórfna kamnína

spremínjanje bárve -a -- s optični pojav, pri katerem se spreminja barva minerala glede na dnevno ali umetno svetlobo, npr. pri aleksandritu

sprétni člôvek -ega -êka m (vrsta, lat. *Homo habilis*) najstarejši predstavnik v razvojnem nizu človeka, ki je živel v starejšem pleistocenu **S:** rôčni člôvek

sprhljíví lápor -ega -ja m *zastar.* → preperína

sprhnína -e ž *zastar.* → preperína

spřhnjena kamnína -e -e ž *zastar.* → preperína

spřhnjeni lápor -ega -ja m *zastar.* → preperína

sprímek -mka m *zastar.* **1.** → bréča **2.** → konglomerát

sprostitvena razpóka -e -e ž razpoka, nastala pri popuščanju napetosti v kamninah Zemljine skorje **S:** relaksácijska razpóka

sprstenévanje -a s *neustr.* → preperévanje

spuščeno krilo -ega -a s krilo gube, ki se je pogreznilo ob prelomu

spúžve -žev ž mn. (podkraljestvo, lat. Parazoa) pritrjene, preprosto organizirane, v kormih ali posamezno živeče živali z roževinastim, kalcitnim ali kremenitnim skeletom, ki večinoma živijo v morju **S:** parazóji, spóngije

srámnica -e ž → dímeljnica

Srbsko-Makedónska mása -e -e ž → Srbsko-Makedónski masív

Srbsko-Makedónski masív -ega -a m tektonska enota od predkambrija do paleogena, v spodnjem delu sestavljena iz proterozojskih metamorfnih kamnin, v zgornjem delu pa iz magmatskih, metamorfnih in sedimentnih kamnin, na območju osrednje Srbije in Makedonije **S:** Srbsko-Makedónska mása

srebrnasti galeníť -ega -a m *zastar.* galenit s primesjo srebra

srebrnasti mineral -ega -a m *zastar.* mineral s primesjo srebra

srebrni sijáj -ega -a m sijaj nekaterih svetlih kovinskih mineralov, npr. pri srebru, arzenopiritu

srebró -á s kovinsko bel kubični mineral, prvina (2)

srebronóсна naplavína -e -e ž naplavina, ki vsebuje zrnca srebra

srebróv sijájnik -ega -a m → argentít

središče invérzije -a -- s → središče simetrije (1)

središče nasprótné enákosti -a -- -- s *zastar.* → središče simetrije (1)

središče simetrije -a -- s **1.** točka v središču kristala, skozi katero se zrcali vsaka ploskev na kristalu **S:** obrátno središče, središče invérzije, središče nasprótné enákosti **2.** edini element simetrije v trikliniski pinakoidni vrsti simetrije

središče snopíča -a -- s v *kristalografiji* točka v kristalografski projekciji, v kateri se sekajo vse kristalne ploskve in pravokotnice nanje

središčna moréna -e -e ž morena, ki nastane iz stranskih moren po združitvi ledenikov **S:** srédnja gróblja

središčni pás -ega pasú m pas projekcij ploskev sinklinorija ali antiklinorija, ki poteka skozi središče Schmidtove ali Wulfove mreže **S:** centrálni pás

središčni preréz -ega -éza m → središčni presék

središčni presék -ega -éka m presek skozi središče fosila **S:** središčni preréz

srédnica óptičnih osí -e -- -- ž simetrála optičnih osí v kristalu, ki je največja ali najmanjša

os indikatriše dvoosnega minerala **PRIM.:** kót óptičnih osí

srédnja gróblja -e -e ž *zastar.* → središčna moréna

srédnja kaména dóba -e -e ž obdobje med paleolitikom in neolitikom od 8000 let pr. n. š. do 4000 let pr. n. š., v katerem se pojavita prva lončena posoda in pes kot prva udomaćena žival **S:** mezolítik

srédnje... v *zloženkah* pri poimenovanju vsake od geoloških dob pomeni, da je ta po nastanku na sredini med največjo in najmanjšo oddaljenostjo od sedanosti, npr. srednjetriasni

srédnje globòk potrés -- -ega -ésa m potres, ki ima žarišče v globini od 70 km do 300 km

srednjemetamórfna kamnína -e -e ž metamorfna kamnina, nastala pri tlakih, nižjih od 8×10^8 Pa, in temperaturah, nižjih od 600 °C

srednjenémški prág -ega prága m antiklinála, ki na meji med devonom in karbonom razdeli variskični bazen na dva dela

srednjeoceánski grebén -ega -a m podmorski gorski greben na stiku dveh nastajajočih litosferskih plošč, npr. Srednjeatlantski greben **S:** oceánski grebén

srédnje trdá vóda -- -e -e ž voda, katere trdota je od 8 °dH do 12 °dH

srédnji -a -e prid. ki pri poimenovanju vsake od geoloških dob pomeni, da je ta po nastanku na sredini med največjo in najmanjšo oddaljenostjo od sedanosti, npr. srednji mezozoik, trias, eocen, pleistocen

Srédnji Avstroalpín -ega -a m del Avstroalpina iz metamorfnih kamnin z erozijskimi krpami permskih in mezozojskih sedimentnih kamnin med Južnimi in Severnimi Apnenišskimi Alpami s Celovško kotlino, Kozjakom in Pohorjem **S:** Centrálne Álpe, Srédnji Ostalpín

srédnji lómni količnik -ega -ega -a m vrednost lomnega količnika, ki je pravokoten na največji in najmanjši lomni količnik v optični indikatriši kristala

Srédnji Ostalpín -ega -a m → Srédnji Avstroalpín

srédnji plagiokláz -ega -a m plagioklaz, v katerem sta natrij in kalcij v približno enakem razmerju, npr. andezin

srédnji würm -ega -a [virm] m interstadial v würmskem glacialu **S:** interpléni glaciál

srédnji zémeljski vék -ega -ega -a m era med paleozoikom in kenozoikom, ki obsega tri periode, v kateri se je začela alpinidska orogeneza in razvoj kritosemenk, sesalcev ter ptičev **S:** geolóški srédnji vék, mezozoik

- srédnji Zêmljin plášč** -ega -ega -a m del Zemljinega plašča s plastično, delno kristalizirano magmo med litosfero in spodnjim Zemljinim plaščem do globine okoli 1000 km, v katerem so konvekcijski tokovi **S:** astenosfêra
- sredozémska živosrêbrova provinca** -e -e -e ž območje živosrebrovega orudenja in živosrebrovih rudišč na širšem območju Sredozemlja, ki imajo določene skupne značilnosti
- srén** -a m sneg, prekrit z ledeno skorjo
- sréz** -a m več let star sneg v visokogorju, ki je zaradi večkratnega taljenja in ponovnega zmrzovanja postal zrnat
- sréžno pólje** -ega -a s del ledenika nad snežno mejo, kjer ledenik nastaja **S:** redišče ledenika
- srp** -a m *neustr.* → barhán
- stabilní izotóp** -ega -a m izotop, ki ne prehaja spontano v drug nuklid
- stabilní nuklid** -ega -a m nuklid, ki ne prehaja spontano v drug nuklid
- stacionárni pretók** -ega -óka m pretok vode, pri katerem sta smer in hitrost pretakanja stalni
- stacionárni vodonósnik** -ega -a m vodonošnik, v katerem voda miruje
- stacionárno stánje** -ega -a m stanje ozemlja, na katerem ni geoloških sprememb
- stadiál** -a m krajše občutno hladnejše obdobje v glacialu
- stagnácija** -e ž obdobje mirovanja geoloških procesov
- stalagmít** -a m kapnik, ki raste s tal navzgor
- stalaktít** -a m kapnik, ki raste s stropa navzdol
- stálna trdôta vóde** -e -e -- ž trdota vode glede na klorate, nitrates, sulfate in druge nekarbonate, ki se s segrevanjem ne izločajo iz vode **S:** nèkarbonátna trdôta vóde, permanéntna trdôta vóde **PRIM.:** karbonátna trdôta vóde
- stální zób** -ega -a m zob pri sesalcih, ki nadomesti mlečni zob **S:** permanéntní zób
- stámpij** -a m *zastar.* stopnja spodnjega oligocena med priabonijem in chattijem **S:** rupélij
- stándardni minerál** -ega -a m → normatívni minerál
- stándardni profíl** -ega -a m točno določen vzorec ali predpisan način izdelave geološkega profila
- stánična struktúra** -e -e ž *zastar.* → célična struktúra, célična zgrádba
- stánična zgrádba** -e -e ž *zastar.* → célična struktúra, célična zgrádba
- stanín** -a m jekleno siv do črn tetragonalni mineral, bakrov železov kositrov sulfid **S:** kositrov křšec, stanít
- stanít** -a m → stanín
- stanovánjski práh** -ega prahú m sediment, ki se useda znotraj zgradb ali zaprtih prostorov in je povezan z dejavnostjo v njih **S:** industrijski práh
- stára kaména dôba** -e -e -e ž najstarejše znano obdobje prazgodovine od prvega namensko izdelanega orodja iz kamna pred več kot 1 milijonom let pa do 8000 let pr. n. š. in sovpada z ledeno dobo **S:** paleolítik
- stára salairska orogenétska fáza** -e -e -e -e [salârska] ž orogenetska faza v srednjem kambriju
- starêjši** -a -e prid. ki pri poimenovanju vsake od geoloških dob pomeni, da je ta po nastanku najbolj oddaljena od sedanjosti, npr. starejši dryas, paleozoik, trias **S:** najstarêjši, spódnji
- starêjši dryas** -ega -a [driás] m hladna faza poznega glaciala v srednji Evropi
- stári zêmeljski vék** -ega -ega -a m era med proterozoikom in mezozoikom, ki obsega šest period, v kateri se je začel sklenjen razvoj skeletnih organizmov **S:** geolóški stári vék, paleozóik
- stáro...** v *zloženkah* pri poimenovanju vsake od geoloških dob pomeni, da je ta po nastanku najbolj oddaljena od sedanjosti, npr. staroter-ciaren, staropaleozojski
- stároálpski metalogén** -ega -a m metalogenetska cona, nastala v zgodnji fazi alpinidske orogeneze na meji triasa in jure
- stárokimêrijska orogenétska fáza** -e -e -e ž orogenetska faza alpinidske orogeneze v zgornjem triasu
- stárokimêrijsko gúbanje** -ega -a s orogenetsko gubanje med norijem in retijem
- statolít** -a m ravnotežni kamenček v telesu pri nevretenčarjih ali vretenčarjih, ki omogoča ustrezen položaj organizma
- stavrolít** -a m rjav do črn monoklinski mineral, aluminijev železov otočni oksisilikat
- stavrolítov pás** -ega pasú m pas močno metamorfoziranih kamnin, v katerih je stavrolit indeksni mineral
- steatít** -a m **1.** masivna homogena metamorfna kamnina, sestavljena pretežno iz lojevca in različnih drugih mineralov **PRIM.:** lojevčev skrílavec **2.** → lojevčev
- steatitizácija** -e → lojevčenje
- stêbelnice** -ic ž mn. (oddelek, lat. Cormophyta) rastline s histološko različno korenino, stebлом in listi **S:** břstnice
- stèbrasta krojítev** -e -tve ž krojítev bazaltov

na petstrane ali šeststrane prizme, nastala pri ohlajanju lave **S:** stebričasta krojítev

stebričasta kontúra minerála -e -e -- ž obris prvotno stebričastega kristala, pri katerem se je nadaljevala rast v drugi obliki

stebričasta krojítev -e -tve ž → stèbrasta krojítev

stebričasta struktúra -e -e ž *neustr.* → stèbrasta krojítev

stebričasti kristál -ega -a m rombični ali monoklinski paličast kristal, npr. antimonit, kremen, turmalin

stefánij -a m serija zgornjega karbona med westfalijem in spodnjim permom

stefanit -a m železovo črn rombični mineral, srebrov antimonov sulfid

stefanolít -a m kokolit z zvezdasto obliko osnovnega obroča

stegálna lobánja -e -e ž lobanja velikih stegocefalov brez senčnih odprtín **PRIM.:** anapsídna lobánja

stegenica -e ž kost, ki sega od kolčnega do kolenskega sklepa pri večini vretenčarjev **S:** fémur

stègno -a s del zadnje ali spodnje okončine od kolka do kolena pri večini vretenčarjev **S:** bédro

stegocefáli -ov m mn. (red, lat. Stegocephalia) do 3 m velike dvoživke, ki so živele v paleozoiku **S:** ščitoglavci

stegodón -a m (rod, lat. *Stegodon*) trobčar s krajšo lobanjo, z zobmi z nizko krono, z napredovano redukcijo premolarjev, s povečanim številom prečnih grebenov, dolgimi okli, ki so navadno spiralno zaviti, ki je živel med pliocenom in pleistocenom v Aziji

stegozáver -vra m (rod, lat. *Stegosaurus*) okoli 6 metrov velik dinosaver z majhno glavo in kratkimi sprednjimi nogami, s kožnimi trni in ploščami, ki je živel v zgornji juri

steinalmski apnénc -ega -nca [štájnalmski] m anizijski apnenec v vzhodnih Severnih Alpah

steklárski pések -ega -ska m kremenov pesek, ki se uporablja v steklarski industriji

stèklasta kamnína -e -e ž predornina, ki ni kristalizirana **S:** hialínska kamnína

stèklasta osnóva -e -e ž osnova predornine iz nekristaliziranega vulkanskega stekla **S:** hialínska osnóva

stèklasta struktúra -e -e ž struktura predornine ali struktura osnove predornine, ki je popolnoma amorfna in lahko vsebuje različne

steklaste tvorbe, npr. trihit (1) **S:** hialínska struktúra

stèklasti opál -ega -a m brezbarven prozoren opal **S:** hialít, vòdni opál

stèklasti sijáj -ega -a m sijaj prozornih nekovinskih mineralov, pri katerih gre večji del svetlobe skozi mineral, npr. pri kremenu

stèklasti túf -ega -a m tuf iz nekristaliziranega vulkanskega pepela **S:** vitroklastični túf

stekléni sijáj -ega -a m *neustr.* → stèklasti sijáj

stèljčnice -ic ž mn. (nadrazred, lat. Thalophyta) rastline z razvito steljko, npr. alga

stéljka -e ž preprosto, navadno cilindrično telo pri nižjih rastlinah, ki je pogosto obdano z mineraliziranim skeletom **S:** tálus (1)

stenofót -a m organizem, zelo občutljiv na nihanje jakosti svetlobe v okolju

stenoahalín -a m → stenoahalíni organizem

stenoahalíni organizem -ega -zma m organizem, ki živi samo pri določeni slanosti vode **S:** stenoahalín

Stenöjev zákon -ega -óna [stenêjev] m zakon, po katerem so koti med kristalnimi ploskvami različnih kristalov istega minerala vedno enaki **S:** zákon o stálnosti kótov

stenotêrm -a m organizem, zelo občutljiv na nihanje temperature v okolju, npr. stenotermna žival

stépná fávna -e -e ž → stépska fávna

stépska fávna -e -e ž živali, značilne za stepo **S:** stépná fávna

stépski bizon -ega -a m (vrsta, lat. *Bison priscus*) divje govedo, visoko do 2 m, ki je živel v pleistocenu v Evropi in Aziji in v mlajšem pleistocenu prešlo v Severno Ameriko

stépski kònj -ega kònja m → merihíp

stereográfška mréža -e -e ž → Wúlfova mréža

stereográfška projékcija -e -e ž v *kristalografiji* projekcija prebodišča pravokotnice na kristalno ploskev, ki prehaja skozi središče projekcijske ravnine, s kroglo **S:** gnomostereográfška projékcija **PRIM.:** ekvivalentna krógelna projékcija, konfórmna krógelna projékcija

stereográm -a m diagram ali slika, ki predstavlja predmete tako, da dajejo vtis reliefa ali prostorske slike

stereosféra -e ž spodnji del Zemljinega plašča, sestavljen iz kovinskih oksidov in sulfidov **S:** halkosféra

stereoazón -a m mehurjasti podaljški septov, ki navadno nadomeščajo teko pri koralah

sterílna plást -e plásti ž 1. plást, v kateri ni

- fosilnih ali kulturnih ostankov **2.** jalovina, v kateri ni koristnih mineralov
- stêrnium** -a m **1.** primarna ventralna ploščica kutikule na vsakem segmentu pri členonožcu **2.** neparna kost na trebušni ali sprednji strani prsnega koša pri večini vretenčarjev **S:** gródnica, prsna kóst, prsnica
- stibianít** -a m → stibiokonít
- stibiokonít** -a m bel do rumen mineral, hidratiziran antimonit, antimonov oksihidroksid **S:** stibianít
- stibioluzonít** -a m siv do rdečkastorjav tetragonalni mineral, bakrov antimonov sulfid **S:** famatinít
- stibiopaladinít** -a m srebrno bel do jekleno siv heksagonalni mineral, paladijev antimonid **S:** alopaládij
- stibnít** -a m → antimonít
- stična preobrázba** -e -e ž *zastar.* → kontaktna metamorfóza
- stična rudnína** -e -e ž *zastar.* → kontaktni mineral
- stík** -a m → geolóška mēja
- stilbít** -a m bel do rdečerjav monoklinski kalcijev natrijev zeolit **S:** dezmin
- stiliolít** -a m *neustr.* → stilolít
- stilolít** -a m zobčasto nagubana ploskev, podobna lobni liniji pri glavonožcih, v karbonatni kamnini, navadno vzporedna s plastjo, nastala pri diagenezi **S:** stilolítni šív
- stilolítni šív** -ega -a m zobčasto nagubana ploskev, podobna lobni liniji pri glavonožcih, v karbonatni kamnini, navadno vzporedna s plastjo, nastala pri diagenezi **S:** stilolít
- stilpnomelán** -a m črn do temnozelen monoklinski mineral, kalijev železov aluminijev hidroksidni listasti silikat
- stisljívost kamnîne** -i -- ž lastnost kamnine, da se njen volumen pod obremenitvijo zmanjša
- Stiški prelóm** -ega -ôma m prelom v dinarski smeri od Preddvora na severozahodu, ki poteka severovzhodno od Ljubljane, mimo Stične do Črmošnjic na jugovzhodu
- stišovít** -a m tetragonalna modifikacija kremenovega dioksida, ki nastane pri temperaturi, višji od 430 °C, in pri tlakih nad $7 \cdot 10^9$ Pa
- stíva** -e ž *zastar.* → sepiolít
- stojéča vóda** -e -e ž → mirujóča vóda
- stolón** -a m vejnati podaljšek telesa, s katerim se zooidi povezujejo v kolonije
- stólpastí krás** -ega -a m krás z značilnimi stolpastimi oblikami, navadno na tropskih območjih **S:** krás z mogótami
- stolzít** -a [stolcít] m siv, zelen tetragonalni mineral, svinčev volframat
- stomatópsis** -a m (rod, lat. *Stomatopsis*) polž s stolpičasto hišico, okrašeno s prečnimi rebri in zelo debelim ustnim robom, ki je v paleocenu živel na območju Istre
- stopálnica** -e ž vsaka od kosti med nartom in prstnicami pri večini vretenčarjev **S:** metatarzálna kóst, métatárzus
- stopálo** -a s del zadnje ali spodnje okončine, ki ga sestavljajo nartnice, stopalnice in prstnice pri večini vretenčarjev
- stopničasto prelámljanje** -ega -a s več vzporednih prelomov, ob katerih se krila prelomov stopničasto spuščajo ali dvigajo
- stópnja** -e ž stratigrafska enota, ki združuje dve ali več con (2), npr. karnij
- stópnja orúdenosti** -e -- ž množina in sestava orudenja (2)
- stópnja specializácie** -e -- ž stopnja visoke prilagojenosti organizma na določeno okolje **PRIM.:** specializácia
- stópnjasti prelóm** -ega -ôma m *neustr.* → stopničasto prelámljanje
- stópnja zaóbljenosti** -e -- ž v *sedimentologiji* številčna vrednost zaóbljenosti, ki ima po klasifikaciji Pettijohna 5 in Powersa 6 stopenj **S:** índeks zaóbljenosti **PRIM.:** zaóbljenost
- strániške plastí** -ih -- ž mn. maastrichtijski, paleocenski in eocenski ploščast apnenec in meljevec s plastmi črnega premoga pri Zrečah
- stránska gróblja** -e -e ž → bóčna moréna, stránska moréna
- stránska moréna** -e -e ž grušč med steno ledeniške doline in ledenikom **S:** bóčna gróblja, bóčna moréna, laterálna gróblja, laterálna moréna, obróbná moréna, stránska gróblja
- stránski odlómni rób** -ega -ega -a m razpoka na obeh straneh plazuz, kjer se plaz loči od stabilnega dela pobočja
- stránski pritísk** -ega -a m → bóčni pritísk, laterální pritísk
- stránski rokáv** -ega -a m → míftvi rokáv
- stránski zób** -ega -a m zob na zunanem delu heterodontnega sklepa pri školjkah **S:** bóčni zób, laterální zób
- stránsko centrírana osnóvna célica** -- -e -e -e ž osnovna celica z dvema atomoma, ki ima en atom tudi na presečiščih diagonal dveh nasprotnih ploskev paralelepipeda
- Stráška kadúnja** -e -e ž kadúnja, zapolnjena z jezerskimi in močvirskimi pleistocenskimi

sedimenti, ki se razprostira med Straško goro in Krko **S:** Stráška udorína

Stráška udorína -e -e ž → Stráška kadúnja

Stráški prelóm -ega -ôma m prelom v prečno dinarski smeri na severnem robu Straške kadunje, nastale ob tem prelomu

stratéška géofizikálna prospékcija -e -e -e ž prospekcijska pred začetkom geofizikalnih meritev

stratifikácija -e ž razvrščanje kamnin v stratigradske enote

stratifikácija vóde -e -- ž razslojevanje vode v plasti zaradi razlik v temperaturi, kemični sestavi, gostoti

stratifórmno nahajališče -ega -a s nahajališče, v katerem ležijo mineralne surovine med plastmi sedimentne kamnine ali prevzemajo obliko magmatskega telesa

stratigrafíja -e ž področje geologije, ki razporeja kamnine po času nastanka in jih združuje po paleontoloških, litoloških, petrografskih, geokemičnih, geofizikalnih, morfoloških in drugih podatkih v geokronološke, stratigradske in litostratigradske enote **S:** krónostratigrafíja

stratigráfska enôta -e -e ž litološko ali geokronološko določeno zaporedje plasti ali geoloških teles **S:** krónostratigráfska enôta, krónostratigráfski člén, stratigráfski člén

stratigráfska klasifikácija -e -e ž klasifikacija kamninskih plasti ali formacij po časovnem zaporedju

stratigráfska korelácija -e -e ž primerjanje stratigradskih enot različnih nahajališč

stratigráfska léga -e -e ž lega plasti v časovno določenem zaporedju plasti

stratigráfska léstevica -e -e ž grafični prikaz zaporedja kamninskih plasti po njihovi starosti **S:** stratigráfski stólpec

stratigráfska mēja -e -e ž geološka meja med dvema stratigradskima enotama

stratigráfska pást -e pastí ž naftna past, zgrajena iz zaporedja prepustnih in neprepustnih plasti

stratigráfska praznína -e -e ž prekinitiv odlaganja sedimentov zaradi tektonskih ali erozijskih procesov, preden so bili prekriti z novimi plastmi **S:** hiát (1), stratigráfska vrzél, stratigráfski preslédek, zév

stratigráfska raziskáva -e -e ž postopek za ugotavljanje starosti in lege kamnin

stratigráfska vrzél -e -i ž prekinitiv odlaganja sedimentov zaradi tektonskih ali erozijskih procesov, preden so bili prekriti z novimi

plastmi **S:** hiát (1), stratigráfska praznína, stratigráfski preslédek, zév

stratigráfski člén -ega -a m → krónostratigráfska enôta, stratigráfska enôta

stratigráfski horizont -ega -a m litološko ali geokronološko določen horizont

stratigráfski oddélek -ega -lka m *neustr.* → stratigráfska enôta

stratigráfski preslédek -ega -dka m prekinitiv odlaganja sedimentov zaradi tektonskih ali erozijskih procesov, preden so bili prekriti z novimi plastmi **S:** hiát (1), stratigráfska praznína, stratigráfska vrzél, zév

stratigráfski profil -ega -a m geološki profil (2), ki zajema stratigradske enote

stratigráfski razvòj -ega -ôja m razvoj kamnin v določenem času, ki jih je mogoče razporediti v geokronološke, stratigradske in biostratigradske enote

stratigráfski stólpec -ega -pca m grafični prikaz zaporedja kamninskih plasti po njihovi starosti **S:** stratigráfska léstevica

stratigráfsko horizontíranje -ega -a s litološko in geokronološko določanje zaporedja plasti **stratigráfsko zaporedje** -ega -a s zaporedje plasti glede na njihovo starost

stratoizohípsa -e ž črta na geološki karti, ki povezuje točke z enako nadmorsko višino na določenem stratigradskem horizontu

stratosfêra -e ž plast atmosfere nad troposfero, ki sega do višine okoli 50 km, v kateri se temperatura zvišuje in ni vremenskih dogajanj

stratotíp -a m plast ali več plasti, po katerih je opisana določena stratigradska enota **S:** holostatotíp

stratovulkán -a m vulkanski stožec, zgrajen iz menjajočih se plasti lave in piroklastitov

strdíšče náfte -a -- s temperatura, pri kateri se strdijo vsi ogljikovodiki, ki sestavljajo določeno nafto

stréle strél ž mn. → belemnítidi

streménce -a s ena izmed treh slušnih koščic v srednjem ušesu pri sesalcih

streptospirálna hišica -e -e ž hišica pri foraminiferah, ki se zavija v različnih ravninah, npr. pri globigerini

strès strésa m → usmérjeni tlák

strès mineral strésa -a m *zastar.* mineral, ki je nastal med metamorfozo zaradi usmerjenega tlaka, npr. klorit, epidot

stréšnik -a m *zastar.* → stréšni skrilavec

stréšni skrilavec -ega -vca m skrilavi glinavec, ki se kroji v tanke skrile in se lahko uporablja

- kot strešna kritina, npr. zalološki strešni skrilavec **S:** stréšnik
- strgálo** -a s **1.** značilno kameno orodje neandertalca **2.** → rádula
- stríg** -a m istočasno delovanje dveh enako velikih nasprotno usmerjenih sil, katerih prijema-lišči sta v zgornji in spodnji ploskvi telesa
- strižna napétost** -e -i ž razmerje med strižno silo in velikostjo ploskve, na kateri prijemlje strig **S:** strižna obremenítev
- strižna obremenítev** -e -tve ž → strižna napétost
- strižna trdnost** -e -i ž največja strižna napetost, ki jo kamnina prenese pred zdrsom
- strižni kót** -ega -a m kritični kot, pri katerem plasti zdrsijo **S:** kót drsênja
- strižni prelóm** -ega -ôma m prelom, ki nastane zaradi večje strižne napetosti v kamnini
- strižno potrésno valóvanje** -ega -ega -a s prostorsko potrésno valovanje, pri katerem nihajo delci kamnin okoli stalne točke v ravnini, pravokotni na smer širjenja potrésnega valovanja, katerega hitrost je odvisna predvsem od gostote in elastičnosti snovi **S:** drugótno potrésno valóvanje, sekundárno potrésno valóvanje, transverzálno potrésno valóvanje
- stříjena láva** -e -e ž → láva (2)
- strjeválna toplóta** -e -e ž → toplóta kristalizá-cije
- stírmec réke** -mca -- m nagnjenost vzdolžnega profila reke, izražena v promilih **S:** pádec réke
- Strnádo vo tektónsko ôkno** -ega -ega -a s tektonsko okno južno od Medvedjega brda na Idrijskem, kjer leži spodnjekredni apnenc pod triasnimi plastmi
- Strójniški narív** -ega -a m nariv metamorfnege staropaleozojskega kloritiziranega amfibolitnega skrilavca na Strojni, v okolici Tolstega vrha proti Libeličam in na Kobanskem, vzhodno od Dravograda
- strójno vrtnanje** -ega -a s vrtnanje z bencinskim ali električnim strojem
- stromatolít** -a m kalcitna ali aragonitna skorja na morskem dnu ali supralitoralno, ki nastaja pri presnovi modrozelenih cepljivk **PRIM.:** álzna tekstúra
- stromatolít na plást** -e plásti ž plást s stromatoliti
- stromatoporóidi** -ov m mn. (podrazred, lat. Stromatoporoidea) spužve s kalcitno skorjasto prevleko, sestavljeno iz lamin in stebričkov, ki imajo na površini bradavičasto dvignjene dele z zvezdastimi kanalčki in so živele od kambrija do krede
- stroncianít** -a m *neustr.* → strontianít
- strontianít** -a m brezbarven, bel, siv, zelenkast rombični mineral, stroncijev karbonat
- strúga** -e ž podolgovata vdolbina na Zemljinem površju, ki jo je izdolbla tekoča voda, npr. rečna struga **S:** korito
- strúgasta dolína** -e -e ž struga ledeniškega potoka na območju ledeniškega jezika, ki se pri ledeniških vratih konča z nasipnim stožcem kot sestavnim delom zanderja
- strújni pás** -ega pasú m *neustr.* → tokóvni pás
- struk túra** -e ž **1.** v *mineralogiji* pravilna razporeditev atomov v kristalni mreži **S:** zgrádba **2.** v *petrografiji* velikost, oblika, razporeditev in medsebojna razmerja mineralnih zrn v kamnini, rudi, npr. zrnata, porfirska, ofitska struktura **S:** zgrádba, zlóg **3.** v *paleontologiji* razporeditev kristalov v skeletih organizmov **S:** zgrádba
- struk túrna enóta** -e -e ž del strukture v mineralu ali Zemljini skorji, npr. prostorska osnovna celica, sinklinala
- struk túrna geológija** -e -e ž področje geologije, ki obravnava regionalne enote, njihovo razporeditev in oblike **PRIM.:** géotektónika (1)
- struk túrna kárta** -e -e ž karta ozemlja s podatki o geoloških strukturah
- struk túrna petrologija** -e -e ž področje geologije, ki obravnava strukturo kamnine, njen razvoj in deformacije **S:** míkrotektónski razvój
- struk túrna tlà** -ih tál s mn. tla, nastala zaradi zmrzali, pri katerih gruščnati obroči obkrožajo drobnejši material, pri rahlo nagnjeni podlagi preidejo v gruščnate pasove, ki so značilni za periglacialno ozemlje
- struk túrna jédkanje** -ega -a s obdelovanje mineralov s kisljinami zaradi določanja strukture in sestave mineralov
- struk túrno vrtnanje** -ega -a s vrtnanje mreže plitvih vrtin na manjšem območju zaradi ugotavljanja geološke strukture tega območja
- strúnarji** -ev m mn. (deblo, lat. Chordata) organizmi, ki imajo hrbtno struno, npr. obloustka **S:** hordáti
- Strúško tektónsko ôkno** -ega -ega -a s tektonsko okno v dolini Idrijske, kjer leži paleogenski fliš pod krednim apnencem **S:** tektónsko ôkno Strúg
- studênčnica** -e ž voda, ki odteka iz vodonosnika in priteka na Zemljino površje **S:** freátična vóda, studenica

studenica -e ž *zastar.* → freatična voda, studenčnica

stúrtij -a m perioda zgornjega proterozoika

súbaêrska usedlina -e -e ž usedlina, ki nastaja pod vplivom zraka

súbaêrsko preperévanje -ega -a s preperevanje na Zemljinem površju pod vplivom zraka

súbakválna usedlina -e -e ž usedlina, ki nastaja v vodi

súbalkálni típ magmátske kamnîne -ega -a -- -- m kamnina, ki razen glinencev ne vsebuje drugih alkalnih mineralov **PRIM.:** peralkálni típ magmátske kamnîne

súbalumínijski típ magmátske kamnîne -ega -a -- -- m kamnina, ki ima majhen presežek aluminijevega oksida, potrebnega za nastanek glinencev in glinenčevih nadomestkov **PRIM.:** métaalumínijski típ magmátske kamnîne, peralumínijski típ magmátske kamnîne

súbartéški vodonósnik -ega -a m vodonosnik, v katerem je voda pod tlakom, pri katerem se ne more dvigniti na Zemljino površje

súbatlántik -a m obdobje holocena od subboreala, približno od 800 let pr. n. š. dalje **S:** súbatlántska dôba, súbatlántska stárost

súbatlántska dôba -e -e ž obdobje holocena od subboreala, približno od 800 let pr. n. š. dalje **S:** súbatlántik, súbatlántska stárost

súbatlántska stárost -e -i ž → súbatlántik, súbatlántska dôba

súboreál -a m obdobje holocena med atlantikom in subatlantikom od približno 3000 let pr. n. š. do 800 let pr. n. š. **S:** súbboreálna dôba

súboreálna dôba -e -e ž obdobje holocena med atlantikom in subatlantikom od približno 3000 let pr. n. š. do 800 let pr. n. š. **S:** súbboreál

Subbriaçonske enôte -ih -ôt [súbbriasónske] ž mn. tektonske enote Zahodnih Alp iz paleozojskih sedimentnih kamnin, ki so narinjene proti zahodu in ležijo na območju Francije pod Briaçonskimi enotami

súbdúkcija -e ž tonjenje ene litosferske plošče pod drugo, pri čemer se spodnja v globini počasi tali, na meji pa nastanejo globoki oceanski jarki **S:** podrivanje

súbdúkcijška cóna -e -e ž območje, kjer se ena litosferska plošča podriva pod drugo **S:** cóna konzumácije oceánskega dná, cóna podrivanja, cóna súbdúkcije **PRIM.:** aktivni rób, Benioffova cóna

súbdúkcijška méja plóšč -e -e -- ž → konvergentna méja plóšč

suberín -a m plutasta organska snov v koreninah, steblih in plodovih rastlin, ki ščiti pred izsušitvijo

suberínit -a m maceral rjavega premoga in lignita, ki izvira iz suberina

súbfosilna fávna -e -e ž živalski fosilni ostanki iz starejšega holocena

súbhedrálni kristál -ega -a m kristal, ki je delno omejen z zanj značilnimi kristalnimi ploskvami **S:** hipidiomórfni kristál

súbhedrálnó zrnó -ega -a s kristalno zrno v kamnini, pri katerem je še prepoznavna njegova kristalna oblika **S:** hipidiomórfno zrnó

súbhércínska orogenétska fáza -e -e -e ž orogenetska faza alpinidske orogeneze v zgornji kredi

súbhórizontálna léga -e -e ž lega plasti, ki so nekoliko nagnjene glede na vodoravni položaj

súblitorál -a m del litoralnega pasu pod najnižjo oseko, ki sega do batiala **S:** pôdplímska cóna, pôdplímski pás

súbmarínska erúpcija -e -e ž → podmórska erúpcija

súbmarínski izbrúh -ega -a m → podmórska erúpcija

súbmarínski izlív -ega -a m podmorski izliv lave

súbsalinárični sedimènt -ega -ênta m sediment, nastal v brakični vodi

súbsekvéntna dolína -e -e ž dolina, ki jo je reka izdolbla vzdolž geoloških struktur

súbsekvéntni magmatízem -ega -zma m magmatizem (1) pri subdukciji, pri katerem nastajajo andeziti, daciti in rioliti kot glavne kamnine, vendar so mogoče tudi granitne intruzije **S:** súbsekvéntni vulkanízem

súbsekvéntni tók -ega -a m tok reke, ki teče po subsekventni dolini

súbsekvéntni vulkanízem -ega -zma m → súbsekvéntni magmatízem

substrát -a m **1.** podlaga, na kateri ali v kateri živijo organizmi **2.** podlaga, na kateri rastejo kristali

súbtróp -a m območje z aridno klimo med tropsko klimo in klimo zmernih širin z vročimi poletji, milimi zimami in najvišjo snežno mejo

súbtrópska flóra -e -e ž rastline, značilne za subtropsko podnebje

súbtrópska klíma -e -e ž klima z visokimi temperaturami, nizko relativno vlago in malo padavinami

- súbumbrela** -e ž spodnji oralni del klobuka pri meduzah
- súbvertikální prelòm** -ega -ôma m skoraj vertikalni prelom
- súbvulkánska globočnina** -e -e ž globočnina, ki je kristalizirala tik pod Zemljinim površjem in ima porfiroidno strukturo
- súbvulkánska intrúzija** -e -e ž intruzija magme plitvo pod Zemljinim površjem **S:** hipabisálna intrúzija, plítva intrúzija **PRIM.:** súbvulkánski čök
- súbvulkánski čök** -ega čöka m gmota magmatske kamnine, ki ni predrila krovnih plasti in je glede na sestavo prehod globočnine v predornino **PRIM.:** súbvulkánska intrúzija
- súčna simetrija kristála** -e -e -- ž ponavljanje enakih delov kristala pri vrtenju okrog osi simetrije **S:** vrtilna simetrija kristála
- súčni dvójček** -ega -čka m dvojček kristala, ki nastane zaradi sukanja enega kristala okrog dvojične osi **S:** hemitrópni dvójček
- sudétska orogenétska fáza** -e -e -e ž orogenetska faza hercinske orogeneze v spodnjem karbonu
- sudétska gúbanje** -ega -a s gubanje v okviru sudetske orogenetske faze
- súha destilácija** -e -e ž razgradnja kemičnih snovi s segrevanjem brez dostopa zraka, npr. premoga **S:** pirolíza
- súha dolína** -e -e ž dolina brez vodnega toka
- súhi ostánek** -ega -nka m ostanek pri suhi destilaciji premoga ali lesa, npr. katran
- súhi prémog** -ega premóga m črni premog, ki ima od 90 % do 92 % ogljika
- súhi zémeljski plín** -ega -ega -a m zemeljski plin, ki vsebuje zelo malo tekočih ogljikovodikov
- suknárska prst** -e prstí ž *zastar.* lojevčev skrila-vec, ki se uporablja za označevanje v krojaštvu **S:** suknársko ílo
- suknársko ílo** -ega -a s *zastar.* → suknárska prst
- suksinít** -a m **1.** *zastar.* → jántar **2.** grosular, ki ima barvo jantarja **PRIM.:** grosulár
- sulfát** -a m **1.** v *množini* šesti razred v sistematiki mineralov, v katerega so uvrščeni minerali, ki so spojine kovine z anionsko skupino SO_4^{2-} , skupaj s kromati, volframati in molibdati **2.** v *ednini* mineral iz te skupine, npr. barit, sadra, halkantit
- sulfíd** -a m **1.** v *množini* drugi razred v sistematiki mineralov, v katerega so uvrščeni minerali, ki so spojine kovine ali polkovine z žveplom, telurjem, selenom, arzenom ali antimonom **2.** v *ednini* mineral iz razreda sulfidov, v katerem je anion žveplo, npr. halkozin, galenit
- súlkus** -a m vzdolžna zajeda pri dinoflagelatih, v kateri je nameščen zadenjsko usmerjen biček
- superpozícija plastí** -e -- ž naleganje plasti druga na drugo
- súpralitorál** -a m del litoralnega pasu nad najvišjo plimo v območju pršenja valov **S:** nádplímska cóna, nádplímski pás
- surovína** -e ž naravna neobdelana ali neprečiščena snov, namenjena za predelavo, npr. ruda, kremenov pesek, laporovec **S:** izhodna snôv
- suspéncija** -e ž **1.** zmes zelo majhnih trdnih netopnih delcev snovi v tekočini **2.** transport sedimenta, pri katerem so zrna (2) bolj ali manj enakomerno razporejena v vodi, npr. kalni tok
- súšec** -šca m *zastar.* → hudoúrnik
- súšna klíma** -e -e ž → arídna klíma, súšno podnébje
- súšno podnébje** -ega -a s podnebje z manj padavinami, kot jih lahko izhlapi **S:** arídna klíma, súšna klíma **PRIM.:** sémiarídna klíma
- sutúra** -e ž **1.** stik lobanjskih kosti **S:** šív (2) **2.** stik kamric ali zavojev hišic pri nevretenčarjih **S:** šív (1) **PRIM.:** lóbna línija
- sutúra faciális** -e -- ž ozka, tanka, šibka zareza na licu trilobita, kjer ob levitvi počí naglavni šív
- sutúrna črta** -e -e ž → lóbna línija
- sutúrna línija** -e -e ž → lóbna línija
- S-valóvi** -ôv [ès] m mn. (lat. undae secundae) potresni valovi, ki nastanejo pri transverzalnem potresnem valovanju in so 1,7-krat počasnejši kot P-valovi **S:** drúgi valóvi, sekundárni valóvi, transverzálno potrésni valóvi
- Svekofenídi** -ov m mn. jugozahodni del Svekokarelidov
- Svekokarelídi** -ov m mn. gorstva na območju Ukrajinskega ščita in Ruske platforme, nastala v svekokarelidski orogenezi **PRIM.:** Karelídi, Svekofenídi
- svekokarelídska orogenéza** -e -e ž orogeneza v proterozoiku, ki je segala še v spodnji kambrij, v kateri so nastali Svekokarelidi oziroma Karelidi in Svekofenidi **S:** svekokarelíjska orogenéza
- svekokarelíjska orogenéza** -e -e ž → svekokarelídska orogenéza
- svetilni plín** -ega -a m zmes vodika, ogljikovega monoksida, metana, ogljikovega dioksida, acetilena in dušika, pridobljena iz premoga

svetlíkanje

---

pri segrevanju s suho destilacijo premoga brez dostopa zraka, pri čemer ostajata koks in katran

svetlíkanje -a s → fosforescénca (1, 2)

svetôvni vòdni króg -ega -ega -a m kroženje vse vode na Zemlji **S**: primárni vòdni króg **PRIM.:** celínski vòdni króg, oceánski vòdni króg, sekundárni vòdni króg

svéža kamnína -e -e ž kamnina, ki je še ni zajelo preperevanje

svílnati sijáj -ega -a m sijaj zelo drobno vlaknatih mineralov, npr. krokidolita, ulexita

svínčeva ókra -e -e ž rumen ali rdeč mikrokristalen rombični mineral, svinčev oksid **S**: masikót

svínčev sijájnik -ega -a m → galeníť

svíšč -a m *zastar.* → pések

- šagrínasta struktúra** -e -e ž struktura, podobna leopardovi koži, npr. struktura kromove rude
- šamozít** -a m → chamosít
- šandít** -a m siv trigonalni mineral, nikljev svinčev sulfid
- šár** -a m *zastar.* snop svetlobe
- šarokáz** -áza m *neustr.* → spektroskop
- ščépični prelòm** -ega -ôma m *neustr.* → ivérasti lòm
- ščít** -a m odkriti del kratona, npr. Kanadski ščit, Baltiški ščit
- ščitoglávci** -ev m mn. → stegocefáli
- šélf** -a m morsko dno do 200 metrov globine, ki obdaja kontinentalno ploščo pred prehodom v globoko morje **S:** kontinentalna políca
- šélfni léd** -ega ledú m → ledéna bariéra
- šélston** -a m (ang. shellstone) karbonatna kamnina, v kateri so lupine školjk ali brahiopodov, ki se ali dotikajo ali je med njimi malo sedimenta
- Šentjánški narív** -ega -a m nariv iz triasnih in spodnjekrednih plasti med Bohorjem, Lisco in Kumom ter v širši okolici Šentjanža
- šentjúrski apnénc** -ega -nca m badenijski siv lapornati mikritni apnenec s pelagičnimi foraminiferami med Štorami, Šentjurjem, Ponikvo in Sv. Lovrencem
- šenturškogórski skrílavec** -ega -vca m zgornjekredni skrílavi glinavec in peščenjak v okolici Cerkelj na Gorenjskem
- šesterostránična piramída** -e -e ž *neustr.* → heksagonálna piramída
- šesterostránična prízma** -e -e ž *neustr.* → heksagonálna prízma
- šéstósna iglica** -e -e ž spikula pri spongijah s šestštevno osjo simetrije
- šéstštévna ós** -e osí ž os simetrije, ki pri zasuku za 60° povzroči ponovitev prvotne kristalne ploskve
- šéstštévna zrcalnosúčna ós** -e -e osí ž os simetrije, ki pri zasuku za 60° povzroči ponovitev kristalne ploskve, zrcaljene skozi središče kristala
- šévron gúba** -- -e ž simetrična škarjasta guba z enako dolgima kriloma
- šímera** -e ž *zastar.* → himêra
- šírína póпка** -e -- ž premer popka pri spiralno zavitih organizmih, npr. amonitih
- šírjenje oceánskega dná** -a -- -- s nastajanje oceanske skorje vzdolž srednjeoceanskih grebenov z izlivi mafične lave med odmikajoče se litosferske plošče
- širokočélni lós** -ega -a m (vrsta, lat. *Alces latifrons*) sorodnik današnjega losa, ki je živel v starejšem pleistocenu
- šív** -a m **1.** stik kamric ali zavojev hišic pri nevretenčarjih **S:** sutúra (2) **PRIM.:** lóbná líniya **2.** stik lobanjskih kosti **S:** sutúra (1) **3.** v *tektoniki* morfološko izražen stik dveh tektonskih enot, navadno kot tektonski jarek
- škárjasti prelòm** -ega -ôma m prelom, pri katerem sta krili in enem delu relativno razmaknjeni, na drugem delu pa se razmik zmanjšuje in na koncu izgine
- škíndrasti prelòm** -ega -ôma m *neustr.* → ivérasti lòm
- škíndravi lòm** -ega lóma m *zastar.* → ivérasti lòm
- škodljíva primés** -e primesí ž mineralna ali kamninska primes, ki zmanjša kakovost rude
- škofjelóški apnénc** -ega -nca m liasni ploščasti apnenec z roženci v okolici Škofje Loke **S:** želéznikarski apnénc
- škofjelóški konglomerát** -ega -a m oligocenski rdečkast konglomerat v okolici Škofje Loke
- Škofjelóško-Trnôvski pokròv** -ega -ôva m pokrov iz zgornjepaleozojskih, triasnih, jurskih, krednih in eocenskih plasti na Idrijsko-Žirovskem območju, na območju Trnovskega gozda in Škofjeloško-Polhograjskega območja **PRIM.:** Žiròvsko-Trnòvski pokròv
- škólj** -a m *zastar.* → čér
- škóljčna lopúta** -e -e ž leva ali desna polovica dvodelnega zunanega skeleta školjke
- škóljčni apnénc** -ega -nca m srednjetriasna formacija apnenca v Alpah z vidnimi ostanki školjk
- škóljčni pokròvček** -ega -čka m loputa školjke, ki je razvita v obliki pokrovčka in pokriva ča-

šasto oblikovano drugo loputo, npr. pri rudistih **S**: konhilski pokrôvček

škóljčni sklèp -ega sklèpa m gibljiva povezava med obema loputama školjke

škóljkasta krojítev -e -tve ž *neustr.* → škóljkasti lõm

škóljkasti lõm -ega lõma m lastnost amorfnega ali mikrokristalnega minerala ali kamnine, da se lomi v konkavno ali konveksno površino, pogosto s koncentričnimi grebenčki **S**: škóljkasti prelòm

škóljkasti prelòm -ega -õma m → škóljkasti lõm

škóljke škóljk ž mn. (razred, lat. Lamellibranchia) morski ali sladkovodni nevretenčarji z dvema enakima ali različnima karbonatnima luputama, ki ju veže značilen sklep **S**: konhílije

školkjovití apné nec -ega -nca m *neustr.* → škóljčni apné nec

škríl -a m *neustr.* → skríl

škrílavost -i ž *neustr.* → skrílavost

škrílnik -a m *neustr.* → skrílni glínavec

škrítev -tve ž *neustr.* → skrílavost

škrízni pokròv -ega -õva m opna, ki prekriva škrge pri ribah

škrízni sifonálni stebriček -ega -ega -čka m sifonalna cev pri rudistih, ki omogoča dotok vode

šlír -a m zgornjepaleocenska in spodnjemio-censka formacija peščenih laporovcev z bogato favno mehkužcev in foraminifer, nastala v času štajerske orogenetske faze na obrobju Alp **PRIM.:** flíš, molása (1)

šmáltín -a m *neustr.* → smáltít

šorlít -a m črn natrijev železov turmalin **S**: skoríl, želézov turmalín

Šóštanjski prelòm -ega -õma m prelom v dinarski smeri od Periadriatske prelomne cone zahodno od Šoštanja na severozahodu, preko Sotle, kjer se obrne v smeri vzhod-zahod

šòta -e ž gorljiva snov, nastala v močvirjih, prekritih z vodo, iz odmrlih dreves in drugega rastlinja v anaerobnih pogojih, npr. lesna šota, mahovna šota, travnata šota, ki vsebuje do 95 % vode

šòtasti lignít -ega -a m lignit z nizko stopnjo karbonizacije

šotíšče -a s nahajališče šote

šòtni máh -ega mahú m (rod, lat. *Sphagnum*) mah, ki raste v močvirju, se od drugih mahov loči po listih brez vmesnih grebenov

špárgljevec -vca m *zastar.* svetlo rumenzelen različek apatita **S**: špárgovec

špárgovec -vca m *zastar.* → špárgljevec

špát -a m *zastar.* prozoren do preseven kristal z dobro razkolnostjo, npr. islandski dvolomec

špèh špèha m *zastar.* → gòrsko mléko, jámsko mléko, ólševsko mléko

špíljske plastí -ih -- ž mn. badenijske plasti konglomerata, litavskega peščenjaka, laporovca in peska severno od Maribora

špinél -a m → spinél

špinelid -a m → spinelíd

štájerska orogenétska fáza -e -e -e ž orogenetska faza alpinidske orogeneze v badeniju

Štájerski bazén -ega -a m zahodni obrobni bazen Panonskega bazena Paratetide iz neogenskih plasti, ki leži med Posavskimi gubami na jugu, Graškim paleozoikom na severu in terciarnimi plastmi ob reki Litavi na vzhodu

štalenskogòrska formácija -e -e ž formacija, ki obsega v spodnjem delu temen silurski filitoidni skrílavec, v vrhnjem delu pa zelen ordovicíjski filitoidni skrílavec z vložki diabaza na območju Remšnika, Dravograda, Slovenj Gradca, Raven na Koroškem in v Mežici **S**: magdalénska formácija

štalenskogòrska sèrija -e -e ž *neustr.* → štalenskogòrska formácija

štíriindvajsetérec -rca m *neustr.* **1.** → heksáki-tetraéder **2.** → tétragontrioктаéder **3.** → trigontrioктаéder

štíriósna íglica -e -e ž íglica pri spongijah s štírištevno osjo simetrije

štírištévná ós -e osí ž os simetrije, ki pri zasuku za 90° povzroči ponovitev prvotne kristalne ploskve

štírištévná zrcalnosúčna ós -e -e -osí ž os simetrije, ki pri zasuku za 90° povzroči ponovitev kristalne ploskve, zrcaljene od spodaj navzgor in obratno

štokvérk -a m žargon v rudarstvu žilje

šungít -a m trda črna amorfná snov predkambrijske starosti, ki vsebuje več kot 98 % ogljika **S**: grafitóid (2)

T

tábula -e ž vodoravna kalcitna pregrada v koralitu

tabulácija -e ž nastajanje skeletnih plošč pri dinoflagelatih

tabulátne korále -ih -ál ž mn. (red, lat. Tabulata) korale z drobnimi prizmatskimi, ovalnimi ali poligonalnimi koraliti, tabulami, z reduciranimi septi in porami v steni koralita, ki so živele od silurja do perma

taenit -a [tenít] m kubično meteorsko železo s 27 % do 65 % niklja, ki lamelarno obdaja kamacit

tafíhnia -e ž fosilna sled, nastala pri neuspešnem begu živali

tafocenóza -e ž združba fosilnih organizmov iz različnih okolij **PRIM.:** méšana fávna

tafonomija -e ž področje paleontologije, ki se ukvarja s procesi nastajanja fosilov

tafrogenéza -e ž vertikalno gibanje Zemljine skorje, ki povzroča gube in riftne doline

tafrogeosinklinála -e ž *zastar.* → riftna dolína, riftni járek

táigma -e ž telesni del pri mnogočlenarjih, nastal z združevanjem posameznih členov, npr. glava pri insektih

tahigenéza -e ž ontogeneza s preskokom nekaterih embrionalnih faz ali faz razvoja, npr. razvoj žuželk brez bube

tahilít -a m črn, rjav ali zelen steklasti bazalt **S:** hialobazált **PRIM.:** sideromelán

tahitélična evolúcija -e -e ž hitrejša evolucija, ki se navadno pojavi po zavzetju novega okolja in povzroči številne nove oblike

tájga -e ž z iglavci poraslo zamočvirjeno ozemlje nad polarno gozdno mejo, npr. sibirski tajga

takonít -a m z železom bogat roženec in jaspis na območju Lake Superior v Severni Ameriki **S:** takonítna želézova rúda

takonítna želézova rúda -e -e -e ž → takonít

takonítska orogenétska fáza -e -e -e ž orogenejska faza kaledonske orogeneze v zgornjem ordoviciju in spodnjem silurju

taksítska tekstúra -e -e ž tekstura predornine,

ki ima videz klastične kamnine zaradi mešanja materialov z različno strukturo v istem lavinem toku

taksódij -a m (rod, lat. *Taxodium*) močvirski iglavc, visok do 50 m, pomemben za nastanek terciarnega premoga, ki živi od krede dalje **taksodótni sklèp** -ega sklépa m sklep med školjčnima loputama z vrsto vzporednih zobcev

taksón -a m vsaka enota v naravnem biološkem sistemu, npr. vrsta, rod, družina

taksonomija -e ž razvrščanje organizmov v naravni biološki sistem

taksonómska enóta -e -e ž enota biološkega sistema, npr. družina, vrsta

talasokrátno obdóbjé -ega -a s → oceánska dóba

talílna toplóta -e -e ž toplota, potrebna, da se mineral prične taliti

talína -e ž raztaljena kamnina **PRIM.:** mágma

talíšče ledeníka -a -- s del dolinskega ali celinskega ledenika pod snežno mejo **S:** ledeníški jèzik

tálk -a m *zastar.* → lójevec

talkizácija -e ž *zastar.* → lójevčenje

tálna enóta -e -e ž v *pedologiji* vrsta ali skupina tal

tálna erozija -e -e ž erozija dolinskega dna **S:** globínska erozija

tálna glína -e -e ž *neustr.* → talnínska glína

tálna moréna -e -e ž nesortiran zaobljen kamninski material, ki ga je ledenik iztrgal iz podlage, nosil s seboj in odložil na skalni podlagi

tálna vóda -e -e ž voda, ki se kapilarno zadržuje tik pod Zemljinim površjem v preperini ali kamnini **S:** tálnica **PRIM.:** podtálnica, podzémna vóda

tálnica -e ž → tálna vóda

talnína -e ž vse plasti, ki ležijo pod določeno plastjo kamnine, rude, premoga

talnínska glína -e -e ž glina, ki leži pod premogom

talnínski izolátor -ega -ja m neprepustna ali

slabo prepustna plast na dnu vodonosnika, ki preprečuje odtokanje vode

talnínsko krílo prelôma -ega -a -- s krilo preloma, ki leži pod prelomno ploskvijo

tálnomorénska ravnica -e -e ž talna morena v obliki rahlo valovite prostrane ravnine

tálón -a m zadnji rob pri zgornjih molarjih nekaterih sesalcev

taloníd -a m zadnji rob pri spodnjih molarjih nekaterih sesalcev

tálus -a m **1.** preprosto, navadno cilindrično telo pri nižjih rastlinah, ki je pogosto obdano z mineraliziranim skeletom **S:** stéljka **2.** nartnica med golenjo in petnico pri večini vretenčarjev **S:** astrágalus, skóčnica **3.** → grúšč **4.** → melíšče

támarske plastí -ih -- ž mn. zgornjekarnijske plasti skladnatega apnenca, laporovca in dolomita z rožencem v Julijskih Alpah

tanatocenóza -e ž združba odmrlih živalskih ali rastlinskih organizmov

tangenciálna síla -e -e ž endogena sila, ki ima smer tangente na Zemljino površje

tangenciálna tektónika -e -e ž tektonski proces, pri katerem delujejo tektonske sile v smeri tangente na Zemljino površje, npr. gubanjanje

tangenciální presèk -ega -éka m presek fosilnega ostanka v smeri tangente na njegovo površino

tangenciálno premíkanje -ega -a s premikanje, ki poteka v smeri tangente na geološko strukturo

tanljívnost minerála -i -- ž lastnost minerala, da ga je mogoče oblikovati v lističe **PRIM.:** kôvnost minerála

tantalít -a m kolumbit, v katerem prevladuje tantal nad niobijem

tanzanít -a m temno zelen ali moder različek zoisita, okrasni kamen (1)

tapír -ja m (rod, lat. *Tapirus*) svinji podoben lihoprsti kopitar s kratkim trobcom, ki živi od eocena dalje

Tarímska platfórma -e -e ž del Kitajsko-Korejskega masiva na območju sedanje zahodne Kitajske, ki je ostanek Sinokorejske paraplatforme, pozneje Kitajske protoplatforme **S:** Tarímski masív

Tarímski masív -ega -a m del Kitajsko-Korejskega masiva na območju sedanje zahodne Kitajske, ki je ostanek Sinokorejske paraplatforme, pozneje Kitajske protoplatforme **S:** Tarímska platfórma

tarzálna kóst -e kostí ž → nártnica

tárzus -a m zgornji del stopala zadnje okončine pri živalih ali noge pri človeku od gležnjev do prstov **S:** nárt

tečénje kamnín -a -- s počasno spreminjanje oblike kamnin pod vplivom napetostnih stanj v Zemljini skorji

téfra -e ž plast piroklastov ne glede na velikost

tefrít -a m alkalna bazaltna kamnina z levcitom in nefelinom

tefroít -a m temen rombični mineral iz skupine olivina, manganov otočni silikat

tegelénska tópla dóba -e -e -e ž stopnja starejšega pleistocena med predtegelenskim in eburonskim glacialom v severozahodni Evropi **S:** tegelénski ínterglaciál

tegelénski ínterglaciál -ega -a m stopnja starejšega pleistocena med predtegelenskim in eburonskim glacialom v severozahodni Evropi **S:** tegelénska tópla dóba

tégmen -a m membrana, ki ščiti usta pri krienoidih

Téharska antiklinála -e -e ž antiklinala iz srednjeoligocenskih in egerijskih plasti med Štorami in Šentjurjem

téhnična mineralogíja -e -e ž področje mineralogije, ki raziskuje uporabnost mineralov in njihov vpliv na življenjsko okolje

téhnična zalóga -e -e ž geološka rezerva, ki jo je mogoče izkoristiti

téhnični kámen -ega -mna m kamnina, ki se drobi ali melje za drobljenec ali beton

téka -e ž **1.** cilindrični kalcitni skelet pri koralah **2.** vrečasta ovojnica pri graptolitih

tekóča vóda -e -e ž vsa voda, ki teče v vodotokih

tekočina -e ž snov, v kateri se mulekule prosto gibljejo **PRIM.:** kapljevína

tekóči pések -ega -ska m → žívi pések (1)

tekodóntiji -ev m mn. (red, lat. Thecodontia) reptili, ki imajo zobe v zobnih jamicah in so živali od zgornjega perma do zgornjega triasa

tekodóntni zób -ega -a m zob, ki raste iz alveole (1)

tekstínít -a m maceral rjavega premoga z dobro ohranjeno strukturo

tekstúra -e ž prostorska razporejenost in/ali usmerjenost sestavin v kamnini ali na površini kamnine, npr. fluidalna, brečasta, mandljasta tekstura, hieroglif **PRIM.:** krojítev

tektít -a m steklasti meteorit s 70 % do 80 % kremenice in veliko gostoto **PRIM.:** meteoritsko stéklo

téktofácies -a m facies, nastal zaradi tektonskih procesov

- tektogenétska fáza** -e -e ž obdobje intenzivnih tektonskih deformacij **S:** fáza (3)
- tektogenéza** -e ž premikanje in preoblikovanje litosfere **S:** géotektónika (3), géotektónski proces, géotektónsko delovanje, tektónika (3), tektónski proces, tektónsko delovanje
- tektónika** -e ž **1.** področje geologije, ki obravnava zgradbo litosfere in premike v njej **S:** géotektónika (1) **PRIM.:** néotektónika, strukturna geologija **2.** zgradba litosfere, ki je posledica tektonskih procesov **S:** géotektónika (2) **3.** → géotektónika (3), géotektónski proces, géotektónsko delovanje, tektogenéza, tektónski proces, tektónsko delovanje
- tektónika plóšč** -e -- ž teorija o počasnem gibanju litosferskih plošč na astenosferi, o stikanju plošč vzdolž sorazmerno ozkih con z veliko vulkansko in/ali seizmično aktivnostjo in o njihovem spreminjanju **S:** globálna tektónika, potovanje kontinéntov, premikanje kontinéntov **PRIM.:** Wégenerjeva teorija
- tekonít** -a m kamnina, spremenjena zaradi tektonskih procesov, npr. milonit
- tekonogram** -a m diagram, ki kaže določen tektonski proces v geološki zgodovini
- tektónska akrécija** -e -e ž združevanje delov litosfere pri rasti kontinentov **S:** akrécija (3)
- tektónska brázda** -e -e ž z dveh strani s prelomi omejen in pogreznjen del Zemljine skorje **S:** prelómni járek, tektónski járek **P:** tektónska grêda **PRIM.:** kotlína
- tektónska bréča** -e -e ž bréča, nastala iz zdrobljenih kamnin ob tektonskih premikih **S:** deformaéijska bréča, milonítna bréča
- tektónska črta** -e -e ž meja med dvema deloma Zemljine skorje, nastala zaradi tektonskega delovanja **S:** tektónska línija
- tektónska deformácija** -e -e ž sprememba lege plasti ali oblike kamninskega telesa zaradi tektonskega delovanja
- tektónska depresija** -e -e ž pogreznjeni del Zemljinega površja zaradi tektonskega delovanja, npr. Mrtvo morje
- tektónska diskordánca** -e -e ž → diskordánca (1), kótna diskordánca, néskládnost (1)
- tektónska dolína** -e -e ž dolina, ki je nastala vzdolž preloma ali tektonskega jarka
- tektónska drsa** -e -e ž kot zrcalo zglajena površina prelomne ploskve, nastala zaradi premikanja kril preloma **S:** górsko zrcálo
- tektónska enóta** -e -e ž geološka enota (2) z značilno kamninsko zgradbo, nastalo zaradi tektonskih procesov
- tektónska grêda** -e -e ž z dveh strani s prelomi omejen in dvignjen del Zemljine skorje **P:** tektónski járek **PRIM.:** grúda
- tektónska grúda** -e -e ž od vseh strani s prelomi omejen in dvignjen del Zemljine skorje **S:** grúda, hórst **P:** kotlína **PRIM.:** tektónska grêda
- tektónska invêrziya** -e -e ž → invêrziya (2)
- tektónska kárta** -e -e ž karta ozemlja s podatki o tektonskih dogajanjih v geološki zgodovini
- tektónska krpa** -e -e ž erozijski ostanek nariva na avtohtonu
- tektónska línija** -e -e ž → tektónska črta
- tektónska mêja** -e -e ž geološka meja, ki jo določajo prelomi ali narivi **S:** tektónski kontákt
- tektónska plóškev** -e -kve ž ploskev, ob kateri je nastal tektonski premik
- tektónska predispozícija** -e -e ž dovzetnost geološke strukture določenega ozemlja za različno tektonsko delovanje
- tektónska rajonizácija** -e -e ž razporejanje tektonskih enot na tektonski ali geološki karti
- tektónska ráza** -e -e ž raza na prelomni ploskvi, ki kaže na usmerjenost premikov
- tektónska razpóka** -e -e ž razpoka, nastala zaradi tektonskih procesov
- tektónska síla** -e -e ž síla, ki povzroča tektonske procese
- tektónski** -a -o prid. ki se nanaša na tektoniko (2), npr. tektonski premiki, tektonsko delovanje
- tektónski blók** -ega -a m ozemlje, ki je od sosednjih ločeno s prelomi, npr. tektonska gruda
- tektónski járek** -ega -rka m z dveh strani s prelomi omejen in pogreznjen del Zemljine skorje **S:** prelómni járek, tektónska brázda **P:** tektónska grêda **PRIM.:** kotlína
- tektónski kontákt** -ega -a m → tektónska mêja
- tektónski mehanízem** -ega -zma m *neustr.* → géotektónika (3), géotektónsko delovanje, tektogenéza, tektónika (3), tektónski proces, tektónsko delovanje
- tektónski ostrúžek** -ega -žka m manjši ostanek kamnine, odtrgane od nekdanjega avtohtona, ki jo je nariv ali pokrov privlekel s seboj nad novi avtohton in je stisnjena v obliki manjšega klina v narivni coni
- tektónski pokròv** -ega -òva m nariv (2) večjih dimenzij, ki ni povezan z izvornim območjem **S:** pokròv **PRIM.:** alohtón
- tektónski potrès** -ega -ésa m potres, ki nastane zaradi premika delov Zemljinih plasti **S:** dislokácijski potrès
- tektónski proces** -ega -a m premikanje in preoblikovanje litosfere **S:** géotektónika (3),

géotektónski procés, géotektónsko delová-
nje, tektogenéza, tektónika (3), tektónsko delo-
vanje

tektónski razvòj -ega -ôja m razvoj celotne
litosfere ali njenih delov glede na tektonska
dogajanja, ki se dajo razporediti na območja
in/ali tektonske enote

tektónski udòr -ega -ôra m z vseh strani s
prelomi omejen in pogreznjen del Zemljine
skorje **S:** kotlína, udorína **P:** grúda **PRIM.:**
tektónski járek

tektónsko delováne -ega -a s premikanje in
preoblikovanje litosfere **S:** géotektónika (3),
géotektónski procés, géotektónsko delováne,
tektogenéza, tektónika (3), tektónski procés

tektónsko-erozijska diskordánca -e -e ž dis-
kordanca (1), nastala zaradi delovanja tekto-
nike in erozije

tektónsko mirováne -ega -a s mirovanje v
Zemljini skorji med orogenetskimi fazami

tektónsko ôkno -ega -a s izolirani del podla-
ge ali avtohtona, ki je zaradi erozije viden na
površini

tektónsko ôkno Strúg -ega -a -- s → Strúško
tektónsko ôkno

tektónsko pôlôkno -ega -a s tektonsko okno
v bližini čela nariva, pri katerem je avtohton
prekrit s treh strani

tektónsko ugrézanje -ega -a s ugrezanje ob
prelomih v Zemljini skorji

tektosféra -e ž trdni Zemljin ovoj, ki sega do
globine okoli 400 km in obsega Zemljino
skorjo in zgornji Zemljin plašč **S:** litosféra

téktosilikáti -ov m mn. skupina silikatnih mine-
ralov s tetraedri silicijevega tetraoksida, po-
vezanimi v tridimenzionalno kristalno mrežo
S: ogródni silikáti, pálični silikáti, skelétni si-
likáti

télemagmátsko nahajališče -ega -a s nahajali-
šče mineralnih surovin, nastalo zaradi odda-
ljenega vdora magme

teleostí -ov m mn. (oddelek, lat. Teleostei) ribe, ki
imajo popolnoma okosteneli notranji skelet
in živijo od jure dalje

teleostómi -ov m mn. *zastar.* → osteíhtiji

téletermálno nahajališče -ega -a s hidroter-
malno nahajališče mineralnih surovin, nastalo
plitvo pod Zemljinim površjem pri nizkih
temperaturah, verjetno daleč od izvora hidro-
termalnih raztopin **PRIM.:** épitermálno naha-
jalíšče, hípotermálno nahajališče, ksénoter-
málno nahajališče

telinít -a m → provitrinít

telómna teorija -e -e ž teorija o razvoju lista pri

praproti, ki naj bi nastal po različnem načinu
razvejenja stebela

teló plazú -ésa -- s gmota kamnine ali preperi-
ne, ki se na strmem pobočju loči, odtrga od
stabilnega dela pobočja in zdrsne navzdol **S:**
plazína

teló vreténca -ésa -- s ploščati ventralni del
vretenca **S:** plòšček

telúrski izvòr -ega -ôra m izvor mineralov, vode
in fizikalnih pojavov, ki so nastali v Zemlji,
npr. telursko železo **P:** meteórski izvòr

telúrski tók -ega -a m električni tok v Zemljini
litosferi, ki ima stalne tokovne poti, pri čemer
se odkloni uporabljajo za ugotavljanje geolo-
ške zgradbe

telúrsko želézo -ega -a s samorodno železo v
Zemljini skorji **PRIM.:** meteórsko želézo

telychij -a [telihij] m stopnja spodnjega silurja
med aeronijem in sheinwodijem

télzon -a m zadnji neparni trebušni člen pri ra-
kih in ostvarjih

tême antiklinále -éna -- s najbolj izbočen del
ali vrh antiklinale **S:** antiklinálno sléme, anti-
klinálno tême, sléme antiklinále, sléme gúbe

témeljna kamnina -e -e ž kamnina pod diskor-
danco (2), na katero so naložene mlajše ka-
mnine ali sedimenti, npr. dolomitna podlaga
Ljubljanskega barja **S:** kamnínska podlága
(2) **PRIM.:** témeljno goròvje

témeljni lík -ega -a m *zastar.* → osnòvni lík

témeljno goròvje -ega -a s gorovje (1) pod ter-
ciarnimi usedlinami ali kvartarnimi nanosi v
velikih kotlinah ali udorinah **PRIM.:** témeljna
kamnína

temenica -e ž parna štirioglata kost v svo-
du možganskega dela lobanje med čelnico,
senčnico in zatilnico pri vretenčarjih **S:** pa-
rietálka

teménska plòskev gúbe -e -kve -- ž ploskev, ki
v zaporedju plasti poteka skozi temena gub

teménsko okó -ega očesa s vidni živec v te-
menski odprtini lobanje pri prvih dvoživkah
in primitivnih plazilcih, npr. ščitoglavcih **S:**
parietálno okó

témno pôlje -ega -a s slika v mikroskopu s
presevno svetlobo, dobljena z izključitvijo
pretežnega dela svetlobnih žarkov s konden-
zatorjem, pri kateri je mogoče opazovati zelo
majhna zrna mineralov

temperatúra skrepenévanja -e -e ž temperatu-
ra, pri kateri preide lava (1) iz tekočega stanja
v trdno stanje

temperatúrni gradiént -ega -énta m spremem-
ba temperature med dvema točkama, npr. v

- Zemljini skorji, v atmosferi **S**: termogradiënt
PRIM.: géotêrmični gradiënt
- temporálka** -e ž parna kost v možganskem delu lobanje med zagozdnico, temenico in zatilnico pri večini vretenčarjev **S**: sêničnica
- temporalna odprtina** -e -e ž vsaka od odprtin v senčnici plazilcev **S**: sêničnična odprtina, temporalno ôkno
- temporalno ôkno** -ega -a s → sêničnična odprtina, temporalna odprtina
- tenantít** -a m jekleno siv kubični mineral, bakrov arzenov sulfid, izomorfen s tetraedritom **S**: bákrova medlíca (1)
- tenardít** -a m bel do rjav rombični mineral, natrijev sulfat
- tenorit** -a m jekleno siv monoklinski mineral, bakrov oksid **S**: melakolít
- tentákel** -kla m bičast organ na glavi živali, ki služi za tipanje, raziskovanje, grabljenje in pritrdjevanje
- tentakuláti** -ov m mn. (naddeblo, lat. Tentaculata) organizmi z vencem obustnih tentaklov, npr. mahovnjak, ramenonožec
- tentakulíti** -ov m mn. (razred, lat. Tentaculida) mehkužci z nekaj milimetrov veliko koničasto kalcitno rebrasto hišico, ki so živeli od ordovicija do zgornjega devona
- tenzijska razpóka** -e -e ž razpoka, nastala pri natezanju kamnin v Zemljini skorji **S**: natézna razpóka
- teodolít** -a m naprava za merjenje horizontalnih in vertikalnih kotov na Zemljinem površju
- teodolítna mízica Fedorova** -e -e -- [fjódorova] ž → univerzálna mízica
- teodolítni goniométer** -ega -tra m goniometer (1) za merjenje kotov v dveh ravninah **S**: dvókróžni goniométer
- teorétična géofízika** -e -e ž proučevanje fizikalnih lastnosti Zemlje, njenega trdnega dela, hidrosfere, atmosfere, magnetosfere
- teorétična petrologíja** -e -e ž področje petrologije, ki proučuje genezo kamnin ter fizikalno-kemične spremembe mineralov v kamninah **S**: teorétska petrologíja
- teorétska petrologíja** -e -e ž → teorétična petrologíja
- terása** -e ž polici podobna oblika površja, npr. rečna terasa
- terciár** -ja m perioda starejšega kenozoika med kreda in kvartarjem
- terciárna kadúnja** -e -e ž kadunja, zapolnjena s terciarnimi usedlinami
- terebrátula** -e ž (rod, lat. *Terebratula*) ramenonožec
- z bikonveksno ovalno ali eliptično lupino, ki živi od triasa dalje
- terédo** -a m (rod, lat. *Teredo*) školjka z ostrorobo drobno lupinico, ki vrta v les in izvrtine navadno oblaga s kalcitno oblogo in živi od krede dalje
- teréstrična usedlína** -e -e ž usedlina, nastala na kopnem **S**: kôpenska usedlína, kôpenski sedimènt **P**: môrska usedlína **PRIM.:** terigéna usedlína
- teréstrični planéti** -ih -ov m mn. trdni notranji planeti Sončevega sistema: Merkur, Venera, Zemlja, Mars
- teréstrični sedimènt** -ega -ênta m sediment, nastal na kopnem **S**: kôpenska usedlína, kôpenski sedimènt **P**: môrski sedimènt **PRIM.:** terigéni sedimènt
- têrga** -e ž vsaka od sprednjih gibljivih parnih kalcitnih ploščic v zunanjem skeletu raka vitičnjaka
- terigéna usedlína** -e -e ž usedlina, nastala v morju iz kamnin, erodiranih na kopnem **S**: terigéni sedimènt **PRIM.:** teréstrična usedlína
- terigéni** -a -o prid. ki se nanaša na kopno, npr. terigeni drobcí, terigeno zrno
- terigéni sedimènt** -ega -ênta m sediment, nastal v morju iz kamnin, erodiranih na kopnem **S**: terigéna usedlína **PRIM.:** teréstrični sedimènt
- terílница** -e ž porcelanasta ali ahatna skledica za drobljenje vzorcev mineralov ali kamnin **S**: torílce
- têrma** -e ž *neustr.* 1. → termálna vôda 2. → géotêrma, termální izvír
- termálna črta** -e -e ž navadno tektonska črta, ob kateri se pojavijo termalni izviri **S**: termálna línija, toplíčnica
- termálna línija** -e -e ž → termálna črta
- termálna vôda** -e -e ž ž voda, ki je vsaj za 4 °C toplejša od srednje letne temperature zraka v določenem kraju
- termální izvír** -ega -a m izvír termalne vode, ki ima vsaj 4 °C višjo temperaturo od srednje letne temperature zraka v določenem kraju **S**: géotêrma **PRIM.:** ascendétní izvír, podhlajéni izvír
- têrmična metamorfóza** -e -e ž → kontaktna metamorfóza
- têrmično namagnétenje** -ega -a s namagnetenje magmatskih kamnin, nastalo pri ohlajanju kamnin, ki ima smer takratnega magnetnega polja
- terminálna plôškev** -e -kve ž ploskev z visokimi indeksi v simbolu ploskve
- termofil** -a m organizem, ki se je sposoben raz-

vijati samo pri višjih temperaturah, npr. toploljubno rastlinstvo, toploljubno živalstvo

termofilna fávna -e -e ž živali, ki živijo samo v toplem podnebjju **S**: termofilno živalstvo, toploljubna fávna, toploljubno živalstvo

termofilna flóra -e -e ž rastline, ki uspevajo samo v toplem podnebjju **S**: termofilno rastlinstvo, toploljubna flóra, toploljubno rastlinstvo

termofilni -a -o prid. ki se nanaša na organizme, ki živijo ali uspevajo v toplem okolju, npr. termofilna bakterija **S**: toploljubni

termofilno rastlinstvo -ega -a s → termofilna flóra, toploljubno rastlinstvo

termofilno živalstvo -ega -a s → termofilna fávna, toploljubno živalstvo

termogradiènt -ènta m → temperatúrni gradiènt

termokrás -a m periglacialno ozemlje z udorinami, v katerih je navadno voda, in z drugimi kraškimi pojavi

termomagnétna magnetizácija -e -e ž *neustr.* → têrmično namagnétenje

têrmometamorfóza -e ž → kontaktna metamorfóza

têrmominerálna vóda -e -e ž mineralna voda, ki ima vsaj za 4 °C višjo temperaturo od srednje letne temperature zraka v doloènem kraju

têrra róssa -e -e ž ilovica, nastala s preperevanjem apnenca na krasu **S**: jerína, jérovica, kráška ílovica, rdéèa ílovica, rdéèa príst, rdéèa tlà

tésen tesní ž → réèna sotéska

téséralní sestáv -ega -áva m *zastar.* → kúbièna singoníja, kúbièni kristalográfski sistém

tesnílna zavésa -e -e ž umetna zapora z vododržnimi snovmi, npr. cementnim mlekom, za prepreèevanje pronicanja vode skozi prepustno usedlino ali prepustno kamnino **S**: injekcijska zavésa

tetartoéder -dra m kristalni lik v kubiènem kristalografskem sistemu, ki ima na vsaki ploskvi tetraedra tri neenakostraniène peterokotne ploskve **S**: pentagóntritetraéder

Tétida -e ž ocean med Lavrazijo in Gondwano, ki je obstajal med permom in mlajšim terciarjem

tetráda -e ž simetrièna skupina štirih spor ali pelodov, ki nastane pri delitvi matiène celice pri rastlinah

tetraéder -dra m kristalni lik kubiènega kristalografskega sistema s štirimi enakostraniènimi trikotnimi ploskvami, ki imajo po tri skupen vrh

tetraédrièna tetráda -e -e ž tetrada, pri kateri so spore ali pelodi namešèeni v oglišèih tetraedra

tetraedrít -a m jekleno siv kubièni mineral, bakrov antimonov sulfíd, izomorfen s tenantitom **S**: bákrova medlíca (2)

tetraédrski rázred -ega -éda m *neustr.* → kúbièna heksákistetraédrièna vrsta simetrije

tetragonálna bípiramída -e -e ž bipiramida z osmimi enakokrakimi trikotniki

tetragonálna bípiramídna vrsta simetrije -e -e -e -- ž (simbol 4/m) vrsta simetrije, ki ima navpièno štirištevno os in pravokotno nanjo ravnino simetrije

tetragonálna píramída -e -e ž piramida s štirimi enakokrakimi trikotniki in osnovnim pinakoidom

tetragonálna píramídna vrsta simetrije -e -e -e -- ž (simbol 4) vrsta simetrije, ki ima navpièno štirištevno os

tetragonálna prízma -e -e ž prizma s štirimi pravokotniki, ki imajo vzporedne robove

tetragonálna sfenoédrièna vrsta simetrije -e -e -e -- ž (simbol $\bar{4}$) vrsta simetrije, ki ima samo štirištevno zrcalnosuèno os **S**: sfenoédrièna vrsta simetrije (2)

tetragonálna singoníja -e -e ž kristalografski sistem z dvema enakima kristalografskima osema in eno različno kristalografsko osjo ter pravimi koti med njimi **S**: tetragonálni kristalográfski sistém

tetragonálna skalenoédrièna vrsta simetrije -e -e -e -- ž (simbol $\bar{4}2m$) vrsta simetrije, ki ima skozi navpièno štirištevno zrcalnosuèno os dve ravnini simetrije in pravokotno nanjo dve dvoštevni osi

tetragonálna tetráda -e -e ž tetrada s središčem spor ali pelodov v eni ravnini

tetragonálna trapezoédrièna vrsta simetrije -e -e -e -- ž (simbol 422) vrsta simetrije, ki ima pravokotno na navpièno štirištevno os štiri dvoštevne osi

tetragonální kristalográfski sistém -ega -ega -a m kristalografski sistem z dvema enakima kristalografskima osema in eno različno kristalografsko osjo ter pravimi koti med njimi **S**: tetragonálna singoníja

tetragonální minarál -ega -a m mineral, ki kristali v tetragonalnem kristalografskem sistemu

tetragonální sfenoéder -ega -dra m kristalni lik s štirimi enakokrakimi trikotnimi ploskvami, pri èemer sta dve ploskvi s skupnim robom zasukani proti drugima dvema za 90°

tetragonálni skaloóéder -ega -dra m kristalni lik z osmimi enakimi raznostraničnimi trikotniki, nastalimi zaradi ravnine simetrije, ki preseka ploskev tetragonalnega sfenoedra

tetragonálni trapezoóéder -ega -dra m trapezoeder z osmimi enakimi trapezoidnimi ploskvami, pri čemer so spodnje štiri za poljubno kot zamaknjene proti zgornjim

tétragontrioktaéder -dra m kristalni lik v kubičnem kristalografskem sistemu, ki ima na vsaki ploskvi oktaedra tri deltoide **S**: levci-toéder

tétragonritetraéder -dra m kristalni lik v kubičnem kristalografskem sistemu, ki ima na vsaki ploskvi tetraedra tri deltoide **S**: ikozi-tetraéder

tetragráptus -a m graptolit, ki ima štiri povezane rabdosome

tétrakisheksaéder -dra m kristalni lik v kubičnem kristalografskem sistemu, ki ima na vsaki ploskvi kocke štiristrano piramido **S**: piramidna kócka

tetraklón -a m spongijska spikula s tetraedrično razporejenimi osmi in betičastimi zaključki

tetrakorále -ál ž mn. (red, lat. Tetracorallia, Rugosa) korale s štirimi kvadranti septov in z rugozno teko, ki so živele v paleozoiku **S**: rugózne korále

tetrapód -a m žival s štirimi nogami **S**: četveronóžec

tevtloporéla -e ž (rod, lat. *Teutloporella*) kalcitna alga s členki, ki se usedajo drug v drugega in je živela v ladiniju

téžec -žca m različno obarvan rombični mineral, barijev sulfat **S**: barít

težinska separácija -e -e ž *neustr.* → gravitacijsko separiranje

téžka tekočina -e -e ž tekočina z veliko gostoto, ki se uporablja za ločevanje težkih in lahkih mineralov, npr. bromoform

téžki mineral -ega -a m kamninotvorni mineral, ki ima gostoto večjo od 2,85, in vsi kovinski minerali

téžnost -i ž privlačnost med dvema masama, npr. Zemljina gravitacija **S**: gravitácija

thanetij -a [tanécij] m stopnja zgornjega paleocena med selandijem in ypresijem **S**: landénij

tholeiit -a [toleiit] m bazalt, ki vsebuje normalni kremen

thomsonit -a [tomsonit] m bel do rjav monoklinski natrijev kalcijev zeolit

tiára -e ž (rod, lat. *Thiara*) polž z bogato ornamen-

tirano vretenasto hišico in eliptičnim ustjem, ki živi od eocena dalje **S**: melánija

tíbiya -e ž močnejša kost na medialni strani goleni pri vretenčarjih **S**: goleníca, piščál

tibiotárzus -a m kost, nastala z združitvijo tibije in tarzalnih kosti in značilna za ptice

tidalít -a m sediment, nastal s plimovanjem

tigerít -a m *zastar.* → tígrovo okó

tígrovo okó -ega očesa s preseven do nepreseven različek kremenca s prelivajočimi se rjavorumenimi barvami in vzporedno vlaknato strukturo, nastal s psevdomorfozo riebeckita, okrasni kamen (1) **S**: tigerít

tiksotrópna glína -e -e ž v vodi razmočena združena glina, ki postane tekoča pri večji obremenitvi

tiksotrópni géll -ega -a m gel, ki pri izgubi vode preide v trdno stanje

tíl -a m nesortiran sediment ledeniškega izvora, npr. talna morena **S**: glaci géni sediment, ledeníška usedlína, ledeníški sediment, moréna (1) **PRIM.:** drumlin

tílit -a m klastična kamnina ledeniškega izvora, nastala pred kvartarjem

tíltméter -tra m instrument, ki se uporablja v vulkanologiji in seizmologiji za merjenje majhnih naklonov na Zemljinem površju

Tímočka cóna -e -e ž sedimentno-vulkanski kompleks v pasu od Majdanpeka do Pirot v Srbiji, kjer so zgornjekredni laporovci, peščenjaki in glinavci z andeziti in piroklastiti ter bogata fosilna fauna

tinkál -a m bel monoklinski mineral, natrijev vodni borat **S**: bórkas

tintiníde -íd ž mn. (podred, lat. Tintinnina) morske ali sladkovodne praživali čašaste oblike z vencem migetalk na robu aglutinirane čaše, velike od 45 µm do 1000 µm, ki živijo od mezozoika dalje

típálka -e ž gibljiva parna ekstremiteta na glavi nevretenčarjev, npr. žuželk **S**: anténa

tipogenéza -e ž *zastar. po tipostrofní teoríji* prva faza, ki je začetek številnih novih oblik organizmov

tipolíza -e ž *zastar. po tipostrofní teoríji* tretja faza, ki je degeneracija oblik organizmov in nastajanje lokalno prilagojenih stranskih oblik organizmov

tipostáza -e ž *zastar. po tipostrofní teoríji* druga faza, ki pomeni trajanje v tipogenezi nastalih novih oblik organizmov

tipostrófa -e ž hitra, bistvena sprememba tipov v filogenetskem razvoju

tipostrofizem -zma m → tipostrófná teoríja

tipostrófna teoríja -e -e ž *zastar. po Schindewolfu* teorija o razvoju novih življenjskih oblik, tipov, ki veljajo za začetek novih vej živalstva in poteka v treh fazah: tipogenezi, tipostazi in tipolizi **S**: tipostrofizem

tiranozáver -vra m (rod, lat. *Tyrannosaurus*) največji plenilec med dinozavri, ki je živel v zgornji kredi

tirkíz -a m → turkíz

tirrhénij -a [tirénij] m stopnja mlajšega pleistocena med milazijem in monastirijem v mediteranskem razvoju

titanavgít -a m *neustr.* → titánov avgít

titánít -a m rumen do rjav monoklinski mineral, kalcijev titanov otočni oksisilikat **S**: grothit, sfén

titánov avgít -ega -a m različek avgita s titanom

titánov želézovec -ega -vca m *zastar.* → ilmenít

tithon -a [titón] m *neustr.* → tithonij

tithonij -a [titónij] m stopnja zgornje jure med kimmeridgijem in berriasijem **S**: portládij

tkívo -a s skupina celic pri mnogoceličarjih, ki jo sestavljajo diferencirane celice enakih oblik in funkcij, npr. kostno tkivo, mišično tkivo

tlà tál s mn. površinski del litosfere, ki je nastal s preperevanjem in je podlaga za rast rastlin

tláčna trdnost -e -i ž odpornost proti tlačni obremenitvi, ki jo kamnina prenese, preden se zdrobi

toárcij -a m stopnja spodnje jure med pliensbachijem in aalenijem

točkóvni vzórec -ega -rca m vzorec, ki je bil vzet na posamezni točki na terenu, v rudniku ali pa na kosu kamnine ali minerala

tokóvna sipínica -e -e ž (ang. ripple mark) nagubana površina sedimentnih kamnin, ki jo tvorijo manjši drobni subparalelni grebeni in vmesni jarki, nastala zaradi valovanja morja, jezera, npr. v flišu **S**: ripple mark

tokóvni pás -ega pasú m pas laminarnega toka in turbulentnega toka v rečni strugi

tolščéni sijáj -ega -a m *neustr.* → mástni sijáj

tólščni sijáj -ega -a m *neustr.* → mástni sijáj

tomájski apnénc -ega -nca m zgornjekredni ploščasti apnec z rožencem, ki je del lipiške formacije na Tržaško-Komenski planoti

tommótij -a m stopnja spodnjega kambrija med poundijem in atdabanijem

tomografíja -e ž grafični prikaz Zemljine notranjosti, npr. seizmična tomografija

tonalít -a m diorit z več kot 20 % kremenata **S**: kreménov diorit

Tonalítna cóna -e -e ž tektonska enota iz tonalita, ki poteka med Severnimi in Južnimi Karavankami od Toplic pri Beljaku, mimo Sel, Železne Kaple do Slovenjgraške kotline in je s severnim delom narinjena proti severu **S**: Centrálni dél Karavánk

Tonalítni plutón -ega -a m batolit iz kremenovega granodiorita na območju Pohorja

topáz -a m brezbarven ali različno obarvan, zlasti rumen rombični mineral, aluminijev otočni silikat s fluorom in hidroksidno skupino, dragi kamen

topázit krémen -ega -éna m → citrín

tópla dóba -e -e ž obdobje med glacialoma, za katero je značilno toplejše podnebje in močno nazadovanje ledenikov **S**: interglaciál

toplíčnica -e ž *zastar.* → termálna črta

toplodóbná usedlína -e -e ž → interglaciálna usedlína, interglaciálni sediment

toplodóbnó rastlínstvo -ega -a s rastline, ki so uspevale v kvartarnih toplih dobah **S**: interglaciálna flóra

toplodóbnó žíválstvo -ega -a s živali, ki so živele v kvartarnih toplih dobah **S**: interglaciálna fávna

toplogrédni plíni -ih -ov m mn. plini, ki preprečujejo odboj sončne energije nazaj v vesolje, npr. ogljikov dioksid

toploljúbná fávna -e -e ž → termofilna fávna, toploljubno žíválstvo

toploljúbná flóra -e -e ž → termofilna flóra, toploljubno rastlínstvo

toploljúbni -a -o prid. ki se nanaša na organizme, ki živijo ali uspevajo v toplem okolju, npr. toploljubna bakterija **S**: termofilni

toploljúbnó rastlínstvo -ega -a s rastline, ki uspevajo samo v toplem podnebju **S**: termofilna flóra, termofilno rastlínstvo, toploljubna flóra

toploljúbnó žíválstvo -ega -a s živali, ki živijo samo v toplem podnebju **S**: termofilna fávna, termofilno žíválstvo, toploljubna fávna

toplóta kristalizácije -e -- ž toplota, ki jo je treba odvesti mineralni raztopini pri faznem prehodu iz tekočega v trdno agregatno stanje **S**: strjeválna toplóta

toplótna konvékcija -e -e ž kroženje snovi v navpični smeri, npr. vode, tople vode, vodnih raztopin, magme ali toplotnega toka **S**: vertikalna cirkulácija **P**: horizontalna cirkulácija

toplótna prevódnost -e -i ž lastnost minerala, da prevaja toploto, npr. gline s slabo, karbonati s srednje dobro, soli z zelo dobro prevodnostjo

- toplótni preslédek** -ega -dka m otoplitev med stadialoma **S:** interstadiál
- tópnost** -i ž sposobnost snovi, da se raztaplja v topilu
- topografíja** -e ž prikazovanje oblik površja, voda, naselij, prometnih poti dela Zemljinega površja na karti
- torakálno vretênce** -ega -a s vsako od vretenc v prsnem delu hrbtenice pri večini vretenčarjev **S:** pršno vretênce
- tóraks** -a m **1.** srednji del telesa pri trilobitu, kjer so členki prosto gibljivi **S:** pršni ščit, trúpov ščit **2.** del telesa za glavo pri členonožcih **3.** del trupa, sestavljen iz prsnih vretenc, reber in prsnice pri večini vretenčarjev **S:** pršni kôš
- torbernít** -a m zelen radioaktivni tetragonalni mineral, bakrov vodni uranat fosfat, izomorfen z autunitom
- torêrske plasti** -ih -- ž mn. tuvalijski laporasti apnenec v zahodnem delu Severnih Apeniških Alp
- torijanít** -a m črn radioaktiven kubični mineral, torijev oksid, izomorfen z uraninitom
- torílce** -a s *zastar.* → terílcnica
- torít** -a m oranžnorumen, rjav do črn tetragonalni mineral, torijev otočni silikat
- tortónij** -a m stopnja zgornjega miocena med serravallijem in messinijem
- tórzija** -e ž zasuk visceralne mase pri polžih za 90° ali 180°
- tórzijška téhcnica** -e -e ž priprava za merjenje zelo majhnih sil z zasukom prečke, obešene na nitki
- tórzijški kót** -ega -a m kot zasuka distalne epifize golenice glede na njeno proksimalno epifizo pri medvedih
- totalni odbój svetlôbe** -ega -ôja -- m → popôlni odbój svetlôbe
- ournasij** -a [turnêj tournêja] m serija spodnjega karbona med famennijem in vizeijem
- trabékul** -a m vsak od stebričastih sestavnih delov septa pri koralah
- traheáti** -ov m mn. (nadrazred, lat. Tracheata) mnogočlenarji, ki dihanje z zračnicami, npr. žuželke
- traheída** -e ž ozek prevajalni element v ksilemu žile pri rastlinah
- trahêja** -e ž cevka v telesu kopenskih mnogočlenarjev, napolnjena z zrakom, ki omogoča dihanje **S:** vzdúšnica, zračnica
- trahandezít** -a m predornina, ki je po sestavi med trahitom in andezitom **S:** mugarít
- trahícér** -ja m (rod, lat. *Trachyceras*) amonit s ploščato hišico, širokim popkom, slabo razvejeno lobno linijo, z rebrasto in vozlasto površino hišice, ki je živel v ladiniju in karniju
- trahít** -a m predornina sienitske skupine z alkalnimi glinenci in zelo malo biotita ali rogovarje **S:** sienitni porfír
- trahitoídna struktúra** -e -e ž struktura fankrokristalne globočnine, v kateri so glinenci usmerjeni **PRIM.:** trahítska struktúra
- trahítska struktúra** -e -e ž struktura predornine, ki ima v osnovi glinenčeve mikrolite, usmerjene vzporedno s tokom lave **PRIM.:** trahitoídna struktúra
- trájna deformácija** -e -e ž sprememba oblike telesa, ki ostane po prenehanju delovanja napetosti **S:** plástična deformácija **P:** próžna deformácija
- trájni fosíl** -ega -a m organizem, ki se je nespremenjen ohranil skozi več geoloških obdobij, npr. latimerija **S:** konzervatívni fosíl, perzisténtni fosíl
- trájno zamíznjena tlà** -- -ih tál s mn. zamrznjen zgornji del litosfere debeline 100 do 150 metrov, katerega vrhnja plast se poleti v globini od 5 cm do 80 cm odtaja, npr. na obrobju ledenikov **S:** permafrost
- trákasti kalcedón** -ega -a m kalcedon z različno obarvanimi vzporednimi pasovi
- trákovec** -vca m zelen monoklinski železov magnezijev amfibol **S:** aktinólít
- transfluénca** -e ž prelivanje ledenika čez gorski preval v sosednjo dolino
- transfórmni prelóm** -ega -ôma m zmični prelom, ki je konzervativna meja dveh litosferskih plošč in ločuje zamaknjena dela srednjeoceanskega grebena
- transgresíja** -e ž napredovanje morja na kopno **S:** poplávlanje **PRIM.:** regresíja
- transgresíjski cíklus** -ega -a m zaporedje odlaganja sedimentov zaradi poplavljanja morja
- transgresívna léga** -e -e ž lega sedimenta ali kamnine, nastala s preplavitvijo talninskih plasti
- transkurétna mêja plôšč** -e -e -- ž meja med litosferskima ploščama, kjer se plošči gibljeta druga ob drugi vzdolž zmičnih prelomov **S:** konzervatívna mêja plôšč
- transkurétni prelóm** -ega -ôma m **1.** prelom, ob katerem dve litosferski plošči horizontalno drsita druga ob drugi **2.** horizontalni premik med dvema geološkima enotama, npr. Idrijski prelom **S:** zmični prelóm
- translácija** -e ž vzporedno medsebojno premi-

kanje delcev, blokov brez rotacije, npr. laminarni lavin tok

transmisivnost -i ž parameter, s katerim se označuje hidravlična prevodnost vodonosnika v meter širokem pasu **S**: vodoprevodnost

transpiracija -e ž izhlapevanje vode iz rastlin v ozračje

transportirani pokrov -ega -ôva m *neustr.* → pokrov, tektonski pokrov

transverzalne gube -ih gúb ž mn. gube, katerih osi potekajo prečno na kako geološko strukturo, npr. na gorstvo

transverzalni potresni valovi -ih -ih -ôv m mn. (lat. undae secundae) potresni valovi, ki nastanejo pri transverzalnem potresnem valovanju in so 1,7-krat počasnejši kot P-valovi **S**: drugi valovi, sekundarni valovi, S-valovi

transverzalni prelom -ega -ôma m → prèčni prelom

transverzálno potrésno valovánje -ega -ega -a s prostorsko potresno valovanje, pri katerem nihajo delci kamnin okoli stalne točke v ravnini, pravokotni na smer širjenja potresnega valovanja, katerega hitrost je odvisna predvsem od gostote in elastičnosti snovi **S**: drugótno potrésno valovánje, sekundárno potrésno valovánje, strižno potrésno valovánje

trapezoéder -dra m kristalni lik s šestimi, osmimi ali dvanajstimi enakimi ploskvami, pri čemer ima tri, štiri ali šest ploskev skupen vrh in so proti spodnjim zasukane za poljuben kot, npr. trigonalni trapezoeder, tetragonalni trapezoeder, heksagonalni trapezoeder

trása -e ž → slédnica

travertín -a m porozna biokemična sedimentna kamnina, nastala z izločanjem kalcita, ki se je pri temperaturi, nižji od 30 °C, izločil iz tekoče vode in obdal rastline **S**: apnéni máček, léhkovec, lehnjak **PRIM.**: síga

travêrza -e ž → géotravêrza

trávniška rúda -e -e ž → bôbova želézova rúda, bôbovec

trbíška bréča -e -e ž **1.** spodnjeperska breča, sestavljena iz trogkofelskih apnencev, liditnih prodnikov s pretežno rdečkastim karbonatnim vezivom, ki ponekod prehaja v konglomerat na območju Karnijskih Alp in Karavank **2.** formacija v spodnjem permu

trdá vóda -e -e ž voda, katere trdota je od 18 °dH do 30 °dH

trdína -e m *zastar.* → kôpno

trdí rjávi prêmog -ega -ega premóga m rjavi premog s kurilno vrednostjo od 15 000 KJ do 23 000 KJ, 71 % do 77 % ogljika in 8 % do

35 % vode **PRIM.**: méhki rjávi prêmog, rjávi prêmog

trdna kamnina -e -e ž *neustr.* → sedimentna kamnina, usedlinska kamnina

trdna raztopina -e -e ž vsaka od kristalnih faz, pri katerih se v razponu med dvema končnima členoma lahko spreminja kemična sestava, npr. plagioklazi **S**: kristalna raztopina

trdnina -e ž *neustr.* **1.** → kôpno **2.** → kontinentalna plôšča

trdni ogljik -ega -a m odstotek ogljika v fosilnih gorivih **S**: C-fix

trdno dnò -ega dnà s → hardground

trdnost -i ž lastnost snovi, da se upira obremenitvi, npr. natezna trdnost, strižna trdnost, tlačna trdnost

trdôta -e ž lastnost snovi, da se upira razenju ali vtiskanju

trdôta rázenja -e -- ž trdota minerala, ki se primerjalno oceni z globino raze, povzročene s tršim mineralom

trdôta vóde -e -- ž merilo za vsebnost kalcija in magnezija v naravni vodi, in sicer 1 nemška stopinja = 10 mg CaO ali 7,19 mg MgO na 1 liter vode, 1 francoska stopinja = 10 mg CaCO₃ na 1 liter vode in 1 ameriška stopinja = 1 ppm CaCO₃ na 1 liter vode **S**: hidro-kémična klasifikácia vóde

trdôta vtísnenja -e -- ž *neustr.* → Vickersova trdôta

trdôtna léstvica -e -e ž → Mohsova trdôtna léstvica

trdoživnjáki -ov m mn. (razred, lat. Hydrozoa) kolonijski celenterati z vencem tentaklov okrog ust, z menjavo generacij in zunanjim skorjastim ali koncentričnim skeletom **S**: hidrozóji

trebúšna lopúta -e -e ž izbočena loputa, navadno z odprtino za pecelj pri ramenonožcih **S**: pécljeva lopúta, ventrálna lopúta **P**: dorzálna lopúta

trebúšna plavút -e -i ž ena od parnih plavuti na trebušnem delu teleostov **S**: ventrálna plavút

trebúšni dél -ega -a m del, ki je pri vretenčarjih usmerjen proti trebuhu, pri nevretenčarjih pa je spodnji del telesa **S**: ventrálni dél **P**: hrbtni dél

tremadocij -a [tremadóki] m stopnja spodnjega ordovicija med zgornjim kambrijem in arenigijem

tremolíft -a m bel ali svetlozelen monoklinski magnezijev kalcijev amfibol

treskáva sápa -e -e ž *neustr.* → jámski plín, mé-tán, močvírski plín

treskavi plin -ega -a m *neustr.* → jámski plín, metán, močvirski plín

trétja kózmíčna hitróst -e -e -i ž hitrost, pri kateri telo lahko zapusti Osončje

trevorít -a m črn ali rjav kubični mineral, nikljev železov oksid, izomorfen z magnetitom

triáda -e ž *zastar.* → triás

triádna dôba -e -e ž *zastar.* → triás

triás -a m perioda starejšega mezozoika med permom in juro **S:** triáda, triádna dôba, triásna dôba

triásna dôba -e -e ž → triás

tríboluminiscénca -e ž pojav, pri katerem snov ob drgnjenju oddaja svetlobo

triceratóp -a m (rod, lat. *Triceratops*) dinozaver, dolg od 6 m do 8 m, z 2 m dolgo glavo, zadaj razširjeno v koščeno ovratnico z dvema rogovoma na čelu in enim na gobcu, ki je živel v zgornji kredi v Severni Ameriki in na Kitajskem

tridimít -a m brezbarven lističasti visokotemperaturni različek silicijevega dioksida

tridimít álfa -a -- m rombični različek tridimita, obstojen pri temperaturi okoli 900 °C in nizkem tlaku **S:** álfa tridimít

tridimít béta -a -- m heksagonalni tridimit, obstojen pri temperaturi okoli 1400 °C in nizkem tlaku **S:** béta tridimít

trifán -a m → spodúmen

trifilín -a m sivozelen ali sivomoder rombični mineral, litijev železov fosfat **S:** trifilít

trifilít -a m → trifilín

tríglavski apnéneč -ega -nca m cordevolijski drobnozrnat masiven apnenec na Triglavu, Rjavini, Kanjavcu, na Tičarici in Zelnarici

trigonálna bípiramída -e -e ž bipiramida s šestimi enakokrakimi trikotniki

trigonálna bípiramídna vrsta simetrije -e -e -e -- ž (simbol $\bar{6}$) vrsta simetrije, ki ima navpično trištevno os in pravokotno nanjo ravnino simetrije

trigonálna mreža -e -e ž Bravaisova kristalna mreža, ki ima romboedrično ali heksagonalno obliko osnovne celice

trigonálna píramída -e -e ž piramida s tremi enakokrakimi trikotniki in osnovnim pinakoidom

trigonálna píramídna vrsta simetrije -e -e -e -- ž (simbol 3) vrsta simetrije, ki ima navpično trištevno os simetrije

trigonálna prízma -e -e ž prizma s tremi pravokotniki, ki imajo vzporedne robove

trigonálna romboédrična vrsta simetrije -e -e

-e -- ž (simbol $\bar{3}$) vrsta simetrije, ki ima navpično trištevno zrcalnosučno os simetrije

trigonálna singoníja -e -e ž kristalografski sistem, v katerem je glavna kristalografska os trištevna os simetrije in pravokotno nanjo tri enake kristalografske osi s kotno razdaljo 120° **S:** trigonálni kristalografski systém

trigonálna trapezoédrična vrsta simetrije -e -e -e -- ž (simbol 32) vrsta simetrije, ki ima navpično trištevno os simetrije in pravokotno nanjo tri dvoštevne osi

trigonálni kristalografski systém -ega -ega -a m kristalografski sistem, v katerem je glavna kristalografska os trištevna os simetrije in pravokotno nanjo tri enake kristalografske osi s kotno razdaljo 120° **S:** trigonálna singoníja

trigonálni minerál -ega -a m mineral, ki kristali v trigonalnem kristalografskem sistemu

trigonálni pôllični rázred -ega -ega -éda m *neustr.* → trigonálna píramídna vrsta simetrije

trigonálni skalenoéder -ega -dra m kristalni lik z dvanajstimi enakimi ploskvami, ki so nastale z razpolovitvijo ploskev romboedra

trigonálni trapezoéder -ega -dra m trapezoéder s šestimi trapezoidi, od katerih so spodnji trije zamaknjeni za poljuben kot

trigonód -a m (rod, lat. *Trigonodus*) heterodontna intergripaliatna ploščata in ovalna školjka, ki je živel v zgornjem triasu in je v Sloveniji pogosta v apnencu karnijske starosti

trigontrioktaéder -dra m kristalni lik v kubičnem kristalografskem sistemu, ki ima na vsaki ploskvi oktaedra tri enakokrake trikotnike

trigontritetraéder -dra m kristalni lik v kubičnem kristalografskem sistemu, ki ima na vsaki ploskvi tetraedra tri enakokrake trikotnike

trihít -a m **1.** raven ali upognjen kristalit lasaste oblike v steklastih predominah, npr. v obsidianu **2.** lasasta spikula spongije v apnencu

triklinska àsimétríčna vrsta simetrije -e -e -e -- ž (simbol 1) vrsta simetrije brez elementa simetrije **S:** àsimétríjska vrsta simetrije, hémipinakoídna simetrija, triklinska àsimétríjska vrsta simetrije, triklinska hemipinakoídna vrsta simetrije

triklinska àsimétríjska vrsta simetrije -e -e -e -- ž → àsimétríjska vrsta simetrije, triklinska àsimétríčna vrsta simetrije, triklinska hemipinakoídna vrsta simetrije

triklinska hemipinakoídna vrsta simetrije -e -e -e -- ž (simbol 1) vrsta simetrije brez elementa simetrije **S:** àsimétríjska vrsta simetrije, hémipinakoídna simetrija, triklinska àsimétríčna

- vřsta simetrije, triklinska ařimetrijska vrsta simetrije
- triklinska pinakooidna vrsta simetrije** -e -e -e -- ř (simbol $\bar{I}$) vrsta simetrije, ki ima kot edini simetrijski element srediřçe simetrije **S:** triklinska simetrična vrsta simetrije
- triklinska simetrična vrsta simetrije** -e -e -e -- ř → triklinska pinakooidna vrsta simetrije
- triklinska singonija** -e -e ř kristalografski sistem s tremi različno dolgimi kristalografskimi osmi in različnimi koti med njimi **S:** nesořerna sestava, triklinski kristalografski sistem
- triklinski kristalografski sistem** -ega -ega -a m kristalografski sistem s tremi različnimi dolgimi kristalografskimi osmi in različnimi koti med njimi **S:** nesořerna sestava, triklinska singonija
- triklinski mineral** -ega -a m mineral, ki kristali v triklinskem kristalografskem sistemu
- trikroični kristal** -ega -a m anizotropni kristal, ki je v treh smereh različno obarvan
- trikroičski kristal** -ega -a m *neustr.* → trikroični kristal
- trilobiti** -ov m mn. (poddeblo, lat. Trilobita) členo- noži s trodelnim telesom, ki so pokriti z mineraliziranim hitinastim oklepom in so řiveli v paleozoiku **S:** trókrparji
- trilobitov řčit** -ega -a m trodelni karapaks pri trilobitih **PRIM.:** naglavni řčit
- trilokulinski stadij** -ega -a m razvojni stadij pri miliolidnih foraminiferah, pri katerem so v enem zavoju tri kamrice
- trimorfizem** -zma m pojav, da nastopa kemična snov v treh kristalnih oblikah, npr. titanov dioksid
- trioctaėdrična kristalna struktura** -e -e -e ř struktura listastih silikatov, v kateri so zasedena vsa oktaėdsko koordinirana mesta **PRIM.:** dióctaėdrična kristalna struktura
- trióčna iglica** -e -e ř iglica pri spongijah s triřtevno osjo simetrije
- trípel** -pla m *neustr.* → kreménka
- trípeli** -ja m svetla, lahka, porozna kremenična sedimentna kamnina, nastala s preperevanjem rořenca ali okremenjenega apnenca **PRIM.:** diatomit
- trípelit** -a m *neustr.* → trípeli
- triseriálna hiřca** -e -e ř hiřca iz treh nizov kamric pri foraminiferi
- triřtėvna ós** -e osi ř os simetrije, ki povzroči pri zasuku za 120° ponovitev prvotne kristalne ploskve
- triticit** -a m (rod, lat. *Triticites*) fuzulinidna foraminifera, ki je řivela v zgornjem karbonu in spodnjem permu
- triticitni peřčenják** -ega -a m peřčenjak s foraminiferami triticiti
- trín** -a m kostni izrastek na dorzalni strani vretenca **S:** trínasti izrástek
- trínasti izrástek** -ega -tka m kostni izrastek na dorzalni strani vretenca **S:** trín
- trnóvski apnéec** -ega -nca m spodnjekredni plořčast apnec z rořenecem, algami in orbitolinami na Trnovskem gozdu **S:** trnóvski plořčasti apnéec
- trnóvski plořčasti apnéec** -ega -ega -nca m → trnóvski apnéec
- Trnóvski pokròv** -ega -òva m pokrov iz triasnih, jurskih in krednih plasti med dolino Bače, řentviřko Goro, Banjšicami in Trnovskim gozdom
- tróbčarji** -ev m mn. (red, lat. Probooscidea) rastlinojedi sesalci z masivnim skeletom, trobcem in sekalci, podaljšanimi v okle, ki řivijo od eocena dalje, npr. mamut, afriřki slon **S:** proboscidi
- tròbec** -bca m miřiřast podaljšek nosu in zgornje ustne pri nekaterih sesalcih
- trofofil** -a m list, ki omogoča samo fotosintezo pri praprotnicah
- trogófelska formacija** -e -e ř formacija spodnjega perma z belim, sivim, rořnatim in mesnato rdečim apnencem s řtevilnimi fosilnimi ostanki na območju Karnijskih Alp in Karavank
- trogófelški apnéec** -ega -nca m spodnjeperski svetlosiv do rořnat apnec z brahiopodi v Juřnih Karavankah in Karnijskih Alpah
- trohít** -a m krožni sklep med plořčicami v peclju fosilnega krinoida
- trohítني apnéec** -ega -nca m apnec s fosili trohitov **PRIM.:** krinoídni apnéec
- trohoíd** -a m rogu podobna oblika solitarnega koralita ali hiřice foraminifere **S:** trohoídna oblika
- trohoídna oblika** -e -e ř rogu podobna oblika solitarnega koralita ali hiřice foraminifere **S:** trohoíd
- trohospirálna hiřca** -e -e ř spirálno zavita stožčasta hiřca pri foraminiferah in mehkuřcih
- troilít** -a m heksagonalni meteoritski mineral, řelezov sulfid, dimorfen s pirotinom
- Trojánska antiklinála** -e -e ř antiklinála iz paleozojskih in triasnih plasti, ki poteka v smeri

- vzhod–zahod med Domžalami, Trojanami, Šentjurjem in Mestinjem **S**: Trojanski narív
- Trojanski narív** -ega -a m → Trojanska antiklinála
- trójček** -čka m dvojčično preraščanje kristalov po dveh dvojčičnih zakonih
- trójna tóčka** -e -e ž točka v diagramu, ki označuje tlak in temperaturo, pri katerih je snov v trojnem stanju oziroma v ravnovesju s trdno, tekočo in plinasto fazo
- trójni stík** -ega -a m stik treh geoloških elementov
- trójrparji** -ev m mn. (poddeblo, lat. Trilobita) členonožci s trodelnim telesom, ki so pokriti z mineraliziranim hitinastim oklepom in so živeli v paleozoiku **S**: trilobíti
- troktolít** -a m globočina gabrske skupine iz kalcijevih plagioklazov in večinoma serpentiniziranega olivina **S**: postrvník
- trondhjemít** -a m salična globočina dioritske skupine, sestavljena pretežno iz oligoklaza in z zelo malo kremenca in biotita
- trópít** -a m (rod, lat. *Tropites*) amonit s širokimi, nizkimi zavoji, drobnimi vozli na obodu globokega popka in radialnimi rebri na hišici, ki je živel v zgornjem triasu
- tróposfêra** -e ž spodnja plast atmosfere, ki sega do višine okoli 10 km, v kateri nastajajo bistvena vremenska dogajanja, ki vplivajo na površinske geološke procese, in se v njej temperatura znižuje z višino
- trópska klíma** -e -e ž klima z visokimi temperaturami, visoko vlago in veliko padavinami
- trós** -a m celica, ki omogoča nespolno razmnoževanje, npr. pri nižjih rastlinah **S**: spóra
- tróska** -e ž *zastar.* → izvárek, žlínra
- trósóvnik** -a m → sporángij
- tróšenje** -a s *neustr.* → preperévanje
- tftica** -e ž kost na koncu križnice, zraščena iz štirih do petih trtičnih vretenc pri človeku **S**: kokcigeálna kóst
- tftično vreténce** -ega -a s vsako od vretenc v trtici pri človeku
- trúnkus** -a m največji del živalskega ali človeškega telesa, ki obsega prsni koš, trebuh in medenico **S**: trúp
- trúp** -a m največji del živalskega ali človeškega telesa, ki obsega prsni koš, trebuh in medenico **S**: trúnkus
- trúpvóščit** -ega -a m *zastar.* → tóraks (1)
- Tržáški paleogénski bazén** -ega -ega -a m paleogenski bazen, ki ga zapolnjuje pretežno eocenski fliš na območju med Škofijami, Koprivom, Dragonjo in Buzetom
- Tržáško-Kómenska planôta** -e -e ž → Tržáško-Kómenski antiklinórj
- Tržáško-Kómenski antiklinórj** -ega -a m antiklinorij iz krednih apnencev in dolomitov ter paleogenskih plasti na območju med Trstom in Vipavsko dolino **S**: Tržáško-Kómenska planôta
- tsunámi** -ja m → cunámi
- tubêrkul** -a m vsaka manjša izboklina na skeletu, npr. na ploščici morskih ježkov, na lupinah ostrakodov, na vretencu pri sesalcih
- túf** -a m piroklastična kamnina, nastala po diagenizi iz vulkanskega pepela **S**: gròh, túfska kamnína
- tuffít** -a m klastična sedimentna kamnina, ki vsebuje od 25 % do 75 % vulkanskega prahu in pepela
- tufítski apnénc** -ega -nca m *neustr.* → túfski apnénc
- túfska kamnína** -e -e ž → túf
- túfska láva** -e -e ž vulkanoklastična kamnina, nastala iz piroklastičnega toka, v katerem so bili piroklasti še tako vroči, da so se med tečenjem skoraj popolnoma stalili
- túfska struktúra** -e -e ž struktura piroklastičnih kamnin, pri kateri so piroklasti različnih velikosti
- túfski apnénc** -ega -nca m apnenc s primesjo vulkanoklastov
- túfski lápor** -ega -ja m → túfski láporovec
- túfski láporovec** -ega -vca m laporovec s primesjo vulkanoklastov **S**: túfski lápor
- túfski peščenják** -ega -a m peščenjak, ki vsebuje drobce tufov **PRIM.:** vulkánski líftični peščenják
- Tuhínska sinklinála** -e -e ž → Motníška sinklinála
- tuholít** -a m črna zmes ogljikovodikov, uranin in žvepla
- tulít** -a m rožnat ali vijoličast različek zoisita
- túndra** -e ž območje brez dreves, onstran arktične in antarktične gozdne meje
- tungstenít** -a m svinčevo siv heksagonalni mineral, volframov sulfid
- tungstít** -a m rumen in rumenzelen prsten rombični mineral, volframov vodni oksid **S**: vólframova ókra
- tunicín** -a m celulozna zunanja stena pri pláščarjih
- tunikáti** -ov m mn. (poddeblo, lat. Tunicata) sesilni morski strunarji, ki imajo hrbtno struno le v stadiju ličinke **S**: pláščarji
- túr** -a m (vrsta, lat. *Bos primigenius*) izvorna oblika domačega goveda, ki je živelo v kvartarju

turbidít -a m klastična usedlina, nastala iz kalnih tokov

turbidítna sedimentácija -e -e ž usedanje kamninskih drobcov iz vrtinčastega kalnega toka

turbidítni tók -ega -a m vodni tok, ki nosi kamninske drobce, nastal pri podvodnem plazenju **S:** kálni tók

turbuléntni pretók -ega -óka m → turbuléntni tók

turbuléntni tók -ega -a m tok vode v rečni strugi ali kraških kanalih, ki zavzema največji del rečnega korita, kjer zaradi ovir ali trenja ob rečno dno nastajajo vrtinci **S:** turbuléntni pretók, vrtínčni tók **PRIM.:** laminárni tók

turgít -a m rdeč vlaknati monoklinski mineral, železov vodni oksid **S:** hidrohematít

turingít -a m olivno zelen monoklinski železov aluminijev mineral kloritove skupine, izomorfen s penantitom **PRIM.:** chamosit

turitéla -e ž (rod, lat. *Turritella*) polž s stolpičasto hišico z zavoji, ornamentiranimi s podolžnimi spiralnimi rebri, z okroglim ustjem, ki živi od triasa dalje, posebno pogost je v terciarju

turjaít -a m melanokratna alkalna globočnina gabske skupine z nefelinom, melilitom in vsebuje do 90 % mafičnih mineralov

turjít -a m alnóit, ki vsebuje tudi melanit in analcim

turkíz -a tudi tirkíz -a m svetloder ali modrozelen mikrokristalni triklinski mineral, bakrov aluminijev hidroksidni vodni fosfat, okrasni kamen (1) **S:** kalaít

turmalín -a m **1.** v množini skupina raznobarvnih trigonalnih natrijevih borovih obročnih silikatov z vodo in z različnimi kationi **2.** v ednini mineral iz te skupine, npr. elbait, dravit, šorlit, verdelit

turmalínov blestník -ega -a m blestnik s turmalinom kot značilnim mineralom **S:** turmalínov sljúdovec

turmalínove kléšče -ih kléšč ž mn. priprava iz dveh turmalinskih ploščic za ugotavljanje pleokroizma

turmalínov sljúdovec -ega -vca m *zastar.* → turmalínov blestník

turmalít -a m metasomatsko spremenjena pnevmatolitska kamnina iz turmalina in kremena

turónij -a m stopnja zgornje krede med cenomanijem in coniacijem

tuválj -a m podstopnja karnijske stopnje med julijem in lacinijem

tylait -a [tialít] m *zastar.* → čizlakít

tyrrhenij -a [tirénij] m stopnja mlajšega pleistocena med milazzijem in monastirijem v mediteranskem razvoju

tyuyamunit -a [tjujamunit] m rumen rombični uranov sekundarni mineral, kalcijev vodni uranat vanadat

U

ubéžna hitróst -e -i ž hitrost, ki jo mora doseči telo, da premaga privlačno silo nebesnega telesa, npr. druga kozmična hitrost

ubikvíst -a m → evritêrm

učínek tóple grêde -nka -- -- m segrevanje Zemljinega površja, če nekateri plini v večji meri preprečujejo odboj sončne energije nazaj v vesolje

udárna črta -e -e ž → udárnica

udárna línija -e -e ž → udárnica

udárnica -e ž sled, ki nastane pri udarcu z ostro konico pravokotno na gladko površino ploskve minerala **S:** udárna črta, udárna línija

udárno vrtnanje -ega -a s raziskovalno vrtnanje z udarjanjem vrtnega dleta v kamnino

udorína -e ž z vseh strani s prelomi omejen in pogreznjen del Zemljine skorje **S:** kottína, tektónski udòr **P:** grúda **PRIM.:** tektónski járek

udórna jáma -e -e ž kraška jama, nastala z odrom stropa starejše kraške jame **S:** kráška udorína, podórna jáma **PRIM.:** koltšévka

udórni potrès -ega -ésa m potres zaradi udara stropa v kraških jamah

uevelít -a m *neustr.* → wavellit

ugásli ognjeník -ega -a m ognjenik, pri katerem je prenehala vulkanska aktivnost **S:** ugásli vulkán **P:** delujóči ognjeník **PRIM.:** aktívni ognjeník, spéči ognjeník

ugásli vulkán -ega -a m vulkan, pri katerem je prenehala vulkanska aktivnost **S:** ugásli ognjeník **P:** delujóči vulkán **PRIM.:** aktívni vulkán, spéči vulkán

úkovška bréča -e -e ž ladinijska pisana apnenčevo-dolomitna breča, ki ponekod prehaja v konglomerat, na območju med Tržičem, Podljubeljem in Dovjem

Ukrajnski ščit -ega -a m jugovzhodni del Fenosarmacije

ukrašévanje -a s *neustr.* → zakrasévanje

ulexít -a [uleksít] m brezbarven triklnski mineral, natrijev kalcijev vodni hidroksid borat **S:** boronatrokalcít

úllmannít -a m jekleno siv do črn mineral, nikljev antimonov arzenov sulfid

úlna -e ž kost na mezinčevi strani podlakti, ki je proksimalno s sklepi povezana z nadlahtnico in koželjnico, distalno pa s koželjnico in zapestnimi kostmi pri vretenčarjih **S:** komóličnica, podláhtnica

últrabázična kamnína -e -e ž magmatska kamnina, v kateri je silicijevega dioksida manj kot v bazičnih kamninah **PRIM.:** últramáfična kamnína

últrabázična nèsilikátna kamnína -e -e -e ž → karbonatít

Úlrahelvéit -a m narivna enota Zahodnih Alp iz triasnih do eocenskih sedimentnih kamnin med Helvetikom in Peninskimi tektonskimi enotami, ki jo pokrivajo narivi Severnih Apneniških Alp in je narinjena do severnega roba Helvetika, delno celo na Molasne bazene

últramáfíčna kamnína -e -e ž magmatska kamnina z 90 % mafičnih mineralov ali več, npr. dunit, peridotit, piroksenit **PRIM.:** últrabázična kamnína

últramilonít -a m zelo drobno zdrobljen milonit, v katerem ni vidna struktura prvotne kamnine

últrazvóčno karotíranje -ega -a s geofizikalna metoda, pri kateri se za ugotavljanje geološke strukture uporabljajo meritve ultrazvočnega valovanja v vrtni

úlvé spinél -- -a m črn kubični mineral iz skupine spinelov, železov titanov oksid, v kromovih nahajališčih preraščen z magnetitom

umaknítveni stádlj -ega -a m faza umika ledenika

umbilikálna strán -e -aní ž spodnja stran hišice pri spiralno zavitih organizmih, kjer je razvit popek, npr. pri foraminiferah, glavonožcih

umbilikální lóbus -ega -a m lobus v območju popka med lateralnim in internim delom zavoja pri amonoidih

umbílikus -a m spodnji središčni del pri spiralno zaviti hišici nevretenčarjev **S:** pópek

úmbo -a m zgornji zakrivljeni del lupine pri školjki, ki leži nad sklepom **S**: kljún, vrh (1)

umétna golíca -e -e ž z razkopom ali vrtnjem razkrit sediment ali kamnina

umétni minerál -ega -a m **1.** umetno izdelana snov, ki se po fizikalnih in kemičnih lastnostih razlikuje od minerala, npr. rubinasto rdeče steklo **PRIM.:** sintétični minerál **2. neutr.** → sintétični minerál

umétni potrès -ega -ésa m potres, ki ga povzroči človek s svojim delovanjem, npr. eksplozija atomske bombe

únipolárna eléktroprevódnost -e -i ž enosmerna elektroprevodnost v snoveh, ki nimajo obratnega središča

uniseriálna híšica -e -e ž hišica iz enega niza kamric pri foraminiferi

univerzálna mízica -e -e ž mikroskopska mizica, ki je vrtljiva v treh pravokotnih smereh **S**: mizica Fedorova, teodolítna mizica Fedorova

upogíbljíví minerál -ega -a m mineral, ki ga je mogoče upogibati in se po prenehanju delovanja sile povrne v prvotno obliko, npr. muskovit, biotit

uporábna géofízika -e -e ž merjenje fizikalnih lastnosti v Zemljini skorji zaradi ugotavljanja geoloških struktur **S**: práktična géofízika

uporábna geológíja -e -e ž *zastar.* → ekonóm-ska geológíja

uporábna rúda -e -e ž *zastar.* ruda, katere izkopavanje je gospodarsko upravičeno

uralít -a m mineral s kemično sestavo amfibola in še ohranjeno strukturo prvotnega piroksena

uralitizácija -e ž sprememba piroksena v amfibol zaradi povečane količine vode v magmi

urán-hélijeva radiométrična metóda -e -e -e ž metoda za določanje starosti minerala na podlagi stopnje radioaktivnega razpada uranovih in torijevih izotopov v helij **S**: hélíjeva radiométrična metóda

uranilsulfát -a m → uranopilít

uranínít -a m črn kubični radioaktivni mineral, uranov oksid

uranmikrolít -a m rumen, rdeč do črn kubični mineral, izomorfen s piroklorom, uranov kalcijev cerijev tantalov niobijev oksifluorov hidroksid **S**: djalmaít

uranofán -a m rumen in zelen monoklinski kalcijev uranov vodni skupinski silikat **S**: lam-bertít, uranotíl

uranopilít -a m rumen sekundarni mineral, uranov vodni hidroksid sulfát **S**: uranilsulfát

uranotíl -a m → uranofán

uránova ókra -e -e ž vsak od rumenih, rdečih, rjavih sekundarnih mineralov, gelastih uranovih, torijevih in svinčevih vodnih oksidov, razpadni produkti uraninita **S**: gummit (1)

uránova smóla -e -e ž črn drobnozrnat uranov oksid s kolomorfno strukturo **S**: nasturán, smólna rúda, smólavec

uravnáva -e ž → izravnáva, peneplén, ravník (1)

uravnovéšeni stfímec réke -ega -mca -- m strmec, pri katerem reka ne erodira dna struge in ne akumulira nanosa

urbainít -a m ilmenitit, ki vsebuje do 20 % rutila in od 3 % do 5 % safirina (1)

urbánške plastí -ih -- ž mn. spodnjemiocenske plasti breče, sljudnega apnenčevega peščenjaka, laporovca in konglomerata na območju severno od Maribora

urgónski fácies -ega -a m fácies spodnjekrednih apnencev s pahodontnimi školjkami

urtít -a m levkokratni različek ijolita, pretežno iz nefelina in do 30 % mafičnih mineralov, acmita in apatita

usàd -áda m **1.** manjši zdrs preperine, ki nastane na prehodu iz položnega v strmo pobočje **2.** udor stropa nad podzemnim prostorom **S**: posèd

usédanje -a s odlaganje zrn mineralov in kamnin ali trdne organske snovi in precipitativ na kopnem ali v vodi **S**: sedimentácija

usedlína -e ž usedli nevezani drobci mineralov in/ali kamnin, trdnih organskih snovi in precipitativ, ki so nastali med sedimentacijskimi procesi **S**: sedimènt

usedlínska bréča -e -e ž breča, nastala z usedanjem drobcev kamnin **S**: sedimentacijska bréča

usedlínska kamnína -e -e ž kamnina, nastala iz sedimenta z diagenozo **S**: sedimèntna kamnína

usedlínski cíklus -ega -a m zaporedje usedanja različnih mineralov ali kamninskih delcev, npr. fliš **S**: cíklična sedimentácija, sedimentacijski cíklus

uslojénost -i ž *neustr.* → plástnatost

usmérjena kristálna rást -e -e rasti ž rast kristala, ki zaradi prostorske omejenosti raste izrazito v eni smeri

usmérjeni tlák -ega -a m tlak, ki deluje v določeni smeri v Zemljini litosferi **S**: strès

ústje -a s odprtina na hišici nevretenčarja **S**: apertúra (1)

ústje réke -a -- s izliv reke v morje, jezero ali večjo reko

ústna -e ž → peristóm

ušésce -a s del lupine ob vrhu školjke, ki navadno nosi ligament in ima raven zgornji rob

utrjevánje brežín -a -- s zavarovanje bregov rek, prekopov in jezer pred tokom, nanosi, erozijo z nasutjem ali injektiranjem (3)

utrošêno slojíšče -ega -a s *neustr.* → impregnacijsko nahajališče mineralnih surovin

úvala -e ž skledasta vdolbina na kraškem površju, manjša od kraškega polja in večja od

vrtače, ki ima neravno dno razčlenjeno z vrtačami

uvanít -a m rjavorumen rombični mineral, uranov vanadijev vodni oksid

uvarovít -a m zelen kalcijev kromov granat **S:** krómov granát

uvódna kolóna -e -e ž prva in najširša cev, vgrajena v vrtino pri raziskovalnem vrtanju, skozi katero se spušča vrtalno drogovje

vád -a m porozna prstena zmes manganovih in drugih oksidov **S:** mangánova péna
vádi -ja m suha struga v afriški puščavi
vadózna vóda -e -e ž voda, ki s površine pronica v globino proti vodonosniku **S:** descendentna vóda **PRIM.:** juvenilna vóda
vagilni béntos -ega -a m bentos, ki se giblje po morskem ali sladkovodnem dnu
vakuóla -e ž **1.** votlina v predornini, prvotno zapolnjena s plinom, nastala v lavi med strjevanjem **S:** vesíkula (1) **2.** vključek plina ali tekočine v mineralu **3.** vsaka od z membrano obdanih večjih votlinic v evkariontski celici, zapolnjena s tekočino ali plinom
vakuolárna poróznost -e -i ž poróznost, ki jo tvorijo vakuole
valanginij -a [valanzinij] m stopnja spodnje krede med berriasijem in hauterivijem
valáško gúbanje -ega -a s gubanje v zgornjem pliocenu
valencienézij -a m (rod, lat. *Valenciennius*) polž z nizko stožčasto hiščico, ki je živel v pliocenu
valencienézijska plást -e plasti ž miocenski laporovec z ostanki polžev valencienezijev
valentinít -a m bel rombični mineral, antimonov oksid, dimorfen s senarmontitom
válhija -e ž (rod, lat. *Walchia*) iglavec z vitkim deblom in vretenasto razporejenimi vejami, z znano kutikulo in plodovi, ki je živel v karbonu in permu
váljasti sklèp -ega sklépa m sklep, pri katerem je sklepna površina valjasta, npr. distalna epifiza pri humerusu
válj sklèpne glávice -a -- -- m sklepna površina cilindrične oblike, npr. pri humerusu
valovíta plástnatost -e -i ž plastnatost, pri kateri so plasti vzporedno nagubane
valovíta slojevítost -e -i ž *neustr.* → valovíta plástnatost
válva -e ž ena od dveh kremenitnih loput pri diatomejah
vanadinít -a m rumen, rjav, rdeč heksagonalni mineral, svinčev vanadat s klorovim anionom

van der Waalsova véz -- -- -e vezí [válsova] ž šibka kemična vez, ki nastane zaradi elektrostatične privlačnosti med molekulami v plinastih, tekočih in trdnih snoveh **S:** molékul-ska véz
vapnéneč -nca m *neustr.* → apnéneč
varángij -a m serija spodnjega vendija med sturtijem in ediacarijem
Váraždinska depresija -e -e ž *neustr.* → Váraždinska udorína
Váraždinska udorína -e -e ž udorina iz miocenskih plasti v širši okolici Varaždina, ki sega do Ormoško-Hohotskega praga
Várdarska cóna -e -e ž tektonska enota Notranjih Dinaridov v smeri severoseverozahod-jugojugovzhod z jurskimi in krednimi pelagičnimi sedimenti z roženci, ultramafiti, ofioliti in melanži, ki jo delijo od osrednje ofiolitne cone paleozojske kamnine na zahodni strani Drine
variácijska širína -e -e ž razpon med največjo in najmanjšo mero osebká ali njegovega dela znotraj ene vrste
varióla -e ž okrogla ali zaobljena, kot grah velika tvorba radialno vlaknatih kalcijevih glinencev ali piroksenov v bazičnih predorninah **PRIM.:** sferolít (1)
variolít -a m afanitska bazična predornina z variolami
variolítska struktúra -e -e ž struktura bazične predornine, ki vsebuje variole
varíscična orogenéza -e -e ž *zastar.* → hercínska orogenéza, varískična orogenéza
varískična orogenéza -e -e tudi varístična orogenéza -e -e ž orogeneza v srednjem in zgornjem paleozoiku, v katerih so nastajali Hercindi **S:** hercínska orogenéza
Varískično goróvje -ega -a s gorovje v zahodni Evropi, nastalo v mlajšem paleozoiku **S:** Hercinídi, Hercínsko goróvje, Varískídi
varískično gúbanje -ega -a s gubanje, nastalo med varískično orogenezo
Varískídi -ov m mn. gorovje v zahodni Evropi,

nastalo v mlajšem paleozoiku **S:** Hercinidi, Hercinsko gorovje, Varískično gorovje
varístična orogenéza -e -e ž *zastar.* → hercínska orogenéza, varískična orogenéza
varjêna sôl -e solí ž sol, izločena iz vodne raztopine s segrevanjem
varjêni túf -ega -a m → ignimbrični túf
várnostni stebèr -ega -brà m neodkopano območje v rudniku, ki varuje pred zrušenjem zgoraj ležečih plasti
várva -e ž laminirana usedlina zajezitvenih ledeniških jezer **S:** pásasta glína
vaterít -a m brezbarven heksagonalni mineral, kalcijev karbonat, polimorfen s kalcitom in aragonitom
vauklúški izvír -ega -a m iztok aktivnega kraškega vodnega kanala **S:** kráški izvír
vdévek -vka m *zastar.* → inklúzija, vkljúček
vdôr vdôra m *zastar.* → injektiranje (1), intrúzija
vdornínska kamnína -e -e ž *zastar.* → globočnína, intruzívna kamnína
vêčminerálna kamnína -e -e ž kamnina iz zrn različnih mineralov, npr. granit **S:** poliminerálna kamnína
vêja -e ž **1.** vsak od manjših stranskih delov enot, ki potekajo od česa glavnega, npr., veja Varískičnega gorovja, Armorikanska veja **2.** potomstvo v zaporednih generacijah, npr. hiparion, ki je veja prednika konja
vêjnata kolonija -e -e ž razvejena kolonija koral z mehurjastim skeletnim tkivom, oblikovana v gomoljaste, vejnate in skorjaste kolonije
vék -a m geokronološka enota, ki združuje dve periodi ali več period, npr. mezozoik **S:** êra
vékston -a m (ang. wackestone) glinena karbonatna kamnina z 10 % do 50 % zrn karbonata
vekšálno stêklo -ega -a s *zastar.* → lúpa, povečevalno stêklo
Velênska kadúnja -e -e ž → Velênska udorína
Velênska udorína -e -e ž neotektonska udorína v smeri severozahod–jugovzhod s triasno podlago, napolnjena z oligomiocenskimi plastmi, pliocenskimi plastmi z lignitom in pleistocenskimi glinami, peski in prodrom, na območju med Topolšico in Velenjem **S:** Velênska kadúnja, Velênski bazén
Velênski bazén -ega -a m → Velênska udorína
vélíka foraminífera -e -e ž foraminífera s hišico, večjo od 2 mm **S:** mákroforaminífera
vélíki pók -ega -a m enkratna eksplozija, ki je sprožila nastanek vesolja
Velíkogôrsko sinklinálno obmóčje -ega -ega

-a s območje iz triasnih, jurskih in krednih plasti, ki se razprostira med Bloško planoto, Kočevjem in Goteniško goro **S:** Gorskokótarsko-Goteniška struktúrna enôta
velíkotrnske plastí -ih -- ž mn. zgornjekredni apnenec, skrilavi glinavec in rdeči laporovec z rožencem v okolici Krškega
Velúnjski narív -ega -a m narív iz starejšepaleozojskih filitoidnih kamnin, ki se razprostira od Čofatijevega vrha preko doline Tople, južno od Črne na Koroškem, in naprej proti vzhodu
véndij -a m perioda zgornjega proterozoika med sturtijem in kambrijem
vendobiónti -ov m mn. organizmi, ki so živeli v vendiju v zgornjem proterozoiku
venít -a m → arterít
ventrálna léga -e -e ž lega dela telesa glede na trebušno stran organizma **PRIM.:** dorzálna léga
ventrálna lopúta -e -e ž izbočena loputa, navedno z odprtino za pecelj pri ramenonožcih **S:** pècljeva lopúta, trebúšna lopúta **P:** dorzálna lopúta
ventrálna plavút -e -i ž ena od parnih plavuti na trebušnem delu teleostov **S:** trebúšna plavút **P:** dorzálna plavút
ventrálni -a -o prid. **1.** ki je usmerjen proti trebuhu pri vretenčarjih, npr. ventralna plavut **2.** ki se nanaša na spodnji del telesa pri nevretenčarjih, npr. ventralna loputa
ventrálni dél -ega -a m del, ki je pri vretenčarjih usmerjen proti trebuhu, pri nevretenčarjih pa je spodnji del telesa **S:** trebúšni dél **P:** dorzálni dél
ventrálni sifo -ega -a m sifo na spodnji strani zavoja pri glavonožcih **S:** ekstérni sifo
verdelít -a m zelen kromov turmalin
verêij -a m stopnja zgornjega karbona med melekessijem in kashirskijem
vergénca gúbe -e -- ž odklon temena gube od navpičnice glede na stran neba, npr. vergenca proti vzhodu
vermikulít -a m svetlozelen monoklinski gline-ni mineral s sestavo med biotitom in montmorillonitom, ki pri segrevanju ekspandira
vernadskít -a m smaragdno zelen do temnozelen monoklinski mineral, bakrov hidroksid sulfat **S:** antlerít
vertikálna cirkulácija -e -e ž kroženje snovi v navpični smeri, npr. vode, tople vode, vodnih raztopin, magme ali toplotnega toka **S:** toplótna konvékcija **P:** horizontálna cirkulácija

vertikalni prelòm -ega -ôma m prelom z navpično prelomno ploskvijo

vesíkula -e ž **1.** votlinica v predornini, prvotno zapolnjena s plinom, nastala v lavi med strjevanjem **S:** vakuóla (1) **2.** votla izboklina na lupinah mehkužcev ali na skeletih koral

vétrna erozija -e -e ž dolbenje, drobljenje in odnašanje kamnin in preperin zaradi delovanja vetra **S:** deflácija, eólska erozija **PRIM.:** arídna erozija

vétrna sedimentácija -e -e ž sedimentacija delcev, ki jih prinaša veter **S:** anemogéna sedimentácija, eólska sedimentácija

vétrna usedlína -e -e ž sediment, ki ga je nanesel veter, npr. puhlica **S:** anemogéna usedlína, anemogéni sediment, eólska usedlína, eólski sediment, vétrni sediment

vétrni -a -o prid. ki se nanaša na delovanje vetra **S:** anemogéni, eólski

vétrni pések -ega -ska m pesek, ki ga nanaša veter **S:** eólski pések **PRIM.:** barhánov pések, puščávski pések

vétrni sediment -ega -ênta m sediment, ki ga je nanesel veter, npr. puhlica **S:** anemogéna usedlína, anemogéni sediment, eólska usedlína, eólski sediment, vétrna usedlína

vétrno delovánje -ega -a s učinkovanje vetra na Zemljino površje **S:** eólska aktivnost, eólsko delovánje

vézana kamnína -e -e ž *neustr.* → sedimentna kamnína, usedlínska kamnína

vezívo -a m v *petrologiji* kemično izločeni minerali v sedimentnih kamninah, ki zapolnjujejo praznino med zrnji ali nadomeščajo starejša terigena zrna in avtogene minerale **S:** cement (1) **PRIM.:** osnôva (1)

vezuvián -a m → vezuvianít

vezuvianít -a m rumen, zelen, zelenkastorjav tetragonalni mineral, kalcijev magnezijev aluminijev hidroksidni skupinski silikat **S:** idokráz, vezuvián

vezúvov granát -ega -a m *zastar.* → levcít

vibrákul -a m heterozooid v obliki biča, ki služi za odganjanje larv pri mahovnjakih

Vickersova trdôta -e -e [víkersova] ž trdota mineralov, določena z merjenjem diagonal vtiska diamantne piramide v polirano površino minerala pod mikroskopom

vijáčna ós simetrije -e osí -- ž ós, ki pri vrtenju povzroči, da se elementi kristala prestavijo za določen del višine

vijáčna premestítev -e -tve ž *neustr.* → vijáčna simetrija

vijáčna simetrija -e -e ž simetrija kristala, pri

kateri se ponavljajo strukturne enote na vijačnici, ki ovija vijačno os simetrije

víličenje -a s cepljenje ali ločenje vodnega toka v dva toka **S:** bifurkácija

villafračhij -a [vilafránkij] m stopnja zgornjega pliocena in starejšega pleistocena v kopenskem razvoju

Vindelícijsko kópno -ega -a s zastarela hipoteza o mejnem območju med germanskim epikontinentalnim morjem in sredozemskim geosinklinalnim prostorom v triasu

vindobónij -a m *zastar.* združeni stopnji helvetija in badenja srednjega miocena, imenovani po latinskem imenu za Dunaj

vínski topáz -ega -a m svetlorumen prozoren topaz

víntgar -ja m → réčna sotéska

violáit -a m vijoličast natrijev manganov različek avgita

Vipávski sinklinórij -ega -a m skupina sinklinal iz paleogenskih flišnih kamnin na območju Vipavske doline

virgela -e ž trnasti podaljšek spikule pri graptolitnem rabdosomu

viscerálna mása -e -e ž del telesa za glavo in nad nogo pri polžih, ki vsebuje prebavne, reproduktivne in druge organe

viscerální dél -ega -a m **1.** del organizma z drobovjem, npr. visceralna masa pri polžih **S:** drobóvni dél **2.** sprednja stran glave, ki je začetek prebavnega trakta pri vretenčarjih **S:** faciální dél lobánje, obrázni dél lobánje

vizeij -a m serija spodnjega karbona med tournasijem in serpuhovijem

viséča dolína -e -e ž stranska ledeniška dolina, ki ima lahko dno do nekaj sto metrov višje kot glavna ledeniška dolina **S:** obviséla dolína

visélska hládna dôba -e -e ž stopnja mlajšega pleistocena med eemskim interglacialom in holocenom na območju severozahodne Evrope **S:** visélski glaciál, weichselska hládna dôba, weichselski glaciál

visélski glaciál -ega -a m stopnja mlajšega pleistocena med eemskim interglacialom in holocenom na območju severozahodne Evrope **S:** visélska hládna dôba, weichselska hládna dôba, weichselski glaciál

viskózno -i ž lastnost tekoče snovi, da kaže notranji odpor tekočine do tečenja **S:** žídkost

viskóznostna **konstánta** -e -e ž snovna konstanta, ki izraža odpor tekočih snovi proti strižni sili **S:** žídkostno števílo

visóki sijáj -ega -a m sijaj, ki ga imajo minerali z lomnim količnikom nad 1,8

- visôko bárje** -ega -a s izbočen svet, porasel s šotnim mahom, na katerem rastline nimajo stika s talno vodo **PRIM.:** nízko bárje
- visokometamórfna kamnína** -e -e ž metamorfna kamnina, nastala pri tlakih, višjih od 10^8 Pa, in temperaturah, višjih od $600\text{ }^\circ\text{C}$
- visokotemperatúrni mineral** -ega -a m mineral, ki nastaja in je obstojen pri visokih temperaturah v magmatskem okolju, npr. kristobalit
- višína lupíne** -e -- ž najkrajša razdalja med spodnjim robom in vrhom lupine pri školjkah
- Vítanjski nízi** -ih -ov m mn. nízi erozijskih krp mladopaleozojskih kamnin, ki potekajo vzdolž vitanjskega preloma
- vitárn** -a m drobljiv litotip črnega premoga s steklastim sijajem, ki ga sestavljata mikrolitotip vitrit in klarit kot najkvalitetnejša sestavina premoga
- vitrinertít** -a m mikrolitotip črnega premoga, v katerem je več kot 95 % vitrinita in inertita
- vitrinít** -a m glavni maceral mikrolitotipa vitrita
- vitrinítska odsévnost** -e -i ž odsevnost premoga pod mikroskopom, po kateri se določa temperatura dozorevanja premoga
- vitriól** -a m *neustr.* → sulfát (2)
- vitrít** -a m mikrolitotip črnega premoga, v katerem je več kot 95 % vitrinita
- vitrofir** -ja m predornina granitske skupine s steklasto osnovo **P:** granofír
- vitroklástični túf** -ega -a m tuf iz nekrystalizirane vulkanskega pepela **S:** stêklasti túf
- vivianít** -a m travnato zelen do črn monoklinski mineral, železov vodni fosfat
- vivipár** -ja m (rod, lat. *Viviparus*) sladkovodni polž s trohospiralno konvolutno hišico, ornametirano z vozlički, ki živi od jure dalje **S:** paludína
- vkljúček** -čka m tujek, npr. mineral, kamnina, tekočina, plin, v osnovnem mineralu ali kamnini **S:** enkláva, inklúzija, vdévek
- vláknata struktúra** -e -e ž struktura monoklinskih ali rombičnih mineralov, ki so močno razpotegnjeni v smeri ene kristalografske osi
- vláknati mineral** -ega -a m monoklinski ali rombični mineral, močno razpotegnjen v smeri ene kristalografske osi
- vláknato-lamelárna struktúra** -e -e ž struktura, podobna vlaknati, le da so vlakna širša in ploščasta
- vlázna klíma** -e -e ž → humídna klíma, vlázno podnébje
- vlázno podnébje** -ega -a s podnébje, v katerem je letno povprečje padavin večje, kot je izhlapevanje **S:** humídna klíma, vlázna klíma
- vléčne gúbe** -ih gub ž mn. gube v inkompetentni plasti, ki nastanejo zaradi gubanja vzporednih kompetentnih plasti **S:** fríkcíjske gúbe
- vlóžek** -žka m *neustr.* → inklúzija, vkljúček
- vodílina vrsta** -e -e ž vrsta, ki s svojo navzočnostjo označuje kratek čas geološke zgodovine
- vodílني fosíl** -ega -a m fosil, ki označuje kratek čas geološke zgodovine **S:** karakterístična okamnína, značilni fosil **PRIM.:** biocónski fosil
- vodílني horizónt** -ega -a m **1.** stratigrafski horizónt, določen npr. s fosili **S:** réperni horizónt (1) **2.** rudonosni horizónt, določen z minerali, po katerem se razvrščajo drugi horizonti kakega območja **S:** réperni horizónt (2)
- vódna akumulácija** -e -e ž z vodo zapolnjena kotanja, korito na Zemljinem površju, npr. morje, jezero, reka **S:** vódni rezervoár, vódni zbirálnik
- vódna jáma** -e -e ž jama, skozi katero teče voda
- vódna kapacitéta** -e -e ž največja količina vode, ki jo lahko vsebuje kamnina **S:** kinéta
- vódna kapacitéta odvódnega kanála** -e -e -- -- ž največja količina vode, ki jo lahko odvaja odvodni kanal
- vódna raztopína** -e -e ž homogena porazdelitev kakšne snovi v vodi v obliki molekul ali ionov
- vódni cíklus** -ega -a m kroženje vode od izhlapevanja, kondenzacije v padavine do ponovnega vračanja v vodni zbiralnik **S:** hidrolóški cíklus, hidrolóški króg, vódni króg
- vódni horizónt** -ega -a m gladina podzemne vode
- vódni króg** -ega -a m kroženje vode od izhlapevanja, kondenzacije v padavine do ponovnega vračanja v vodni zbiralnik **S:** hidrolóški cíklus, hidrolóški króg, vódni cíklus
- vódni opál** -ega -a m hialít, stêklasti opál
- vódni rezervoár** -ega -ja m → vódna akumulácija
- vódni silikát** -ega -a m silikat, ki ima v strukturi tudi molekule vode **S:** hidrosilikát
- vódni skók** -ega skóka m → brzíca, kaskáda, katarákt, skók (1)
- vódni zbirálnik** -ega -a m → vódna akumulácija
- vododřzna kamnína** -e -e ž *zastar.* → akviklúd, nêprepústna kamnína
- vodonêprepústna kamnína** -e -e ž *zastar.* → akviklúd, nêprepústna kamnína
- vodonósna kamnína** -e -e ž → vodonósnik
- vodonósnik** -a m porozno kamninsko telo,

- zapolnjeno z vodo **S:** akvifēr, hídrogeolóski koléktor, vodonósna kamnina
- vodoprepústna kamnina** -e -e ž → prepústna kamnina
- vodoprevódnost** -i ž parameter, s katerim se označuje hidravlična prevodnost vodonosnika v meter širokem pasu **S:** transmisívnost
- vodostáj** -a m višina vodne gladine v strugi vodotoka ali jezera
- vodovódna célica** -e -e ž shramba za vodo ob bazi brazdne nožice pri iglokožcich **S:** ampála
- vodovódni systém** -ega -a m → ambulakrálni systém
- vogezít** -a m lamprofir dioritske skupine z večjimi zrni rogovače in osnovo iz alkalnih glinencev in rogovače
- Vojníška antiklinála** -e -e ž antiklinála iz metamorfiziranih triasnih plasti in trahita na območju Vojnika in Velike Pirešice
- vójniške plasti** -ih -- ž mn. ladinijske plasti metamorfiziranega tufa, glinavca in ploščastega apnenca na območju Vojnika
- Vojskarsko tektónsko pôlókno** -ega -ega -a s tektonsko polokno, ki spada v sistem idrijskih struktur in je na območju Vojskarske planote
- volborthit** -a [volbortít] m zelen ali rumen monoklinski mineral, borov vodni vanadat
- volčánski apnéneec** -ega -nca m zgornjekredni tankoploščasti apnenec z roženci na območju Notranjih Dinaridov
- volframín** -a m → volframít
- volframít** -a m črn monoklinski mineral, železov manganov volframat **S:** volframín
- vólframova ókra** -e -e ž rumen in rumenozelen prsten rombični mineral, volframov vodni oksid **S:** tungstít
- vorobevít** -a m → morganít
- vóskasti opál** -ega -a m *zastar.* opal z voščnim sijajem
- voščéni sijáj** -ega -a m moten sijaj presevnih mineralov, npr. pri nekaterih opalih, kalcedonu
- votlíč** -a m lahka, bela, votličasta, steklasta riolitna ali dacitna predornina, nastala iz magme, bogate s plini **S:** plóvec
- votlíkava kamnina** -e -e ž 1. → votlínasta kamnina 2. → votlíničasta kamnina
- votlína** -e ž z vseh ali z več strani zaprt prazen prostor v Zemljini skorji
- votlínasta kamnina** -e -e ž kamnina, v kateri so votline, brezna in jame, npr. apnenec na Krasu **S:** kavernózna kamnina (2), votlíkava kamnina (1)
- votlínica** -e ž prazen prostor v kamnini, npr. pri votličastem bazaltu
- votlíničasta kamnina** -e -e ž kamnina z votlinami ali porami **S:** kavernózna kamnina (1), votlíkava kamnina (2)
- votlíničasti** -a -o prid. poln votlinic, npr. votlíničasta kamnina
- votlíničasti bazált** -ega -a m steklasti bazalt z votlinicami, nastalimi zaradi plinskih mehurčkov
- vózlasti blestník** -ega -a m blestnik s kristaloblasti glinencev **S:** vózlasti sljúdni skrílavec
- vózlasti filít** -ega -a m filit z drobnimi kristaloblasti
- vózlasti rógovčev fácies** -ega -ega -a m metamorfni fácies kamnin, ki so nastale v zunanjih delih kontaktne cone pri tlakih pod $1,2 \times 10^8$ Pa in temperaturah od 200 °C do 300 °C **S:** albitov-epidótov amfibolítni fácies
- vózlasti rógovec** -ega -vca m rogovec s kristaloblasti albíta
- vózlasti sljúdni skrílavec** -ega -ega -vca m → vózlasti blestník
- vpád** vpáda m azimut največjega naklona geološke ploskve, ki se meri z geološkim kompasom, npr. vpad plasti, vpad klivažne ploskve
- vpádnica** -e ž navidezna črta, ki leži v smeri vpada plasti **S:** navzdóljnica
- vpíjanje** -a s → absórpjica
- vpršéna rúda** -e -e ž *zastar.* → impregnirana rúda
- vránski apnéneec** -ega -nca m zgornjejurski rožnat ali siv ploščasti apnenec na območju Severnih Karavank, Julijskih Alp in Notranjih Dinaridov **S:** poníkovski apnéneec, ponikvánski apnéneec **PRIM.:** biancone
- vráščenec** -nca m *zastar.* → fénokristál, vtróšnik
- vráške plasti** -ih -- ž mn. zgornjekarnijski dolomit v okolici Trbiža
- vrát lopátice** vratú -- m vmesni del med telesom lopatice in sklepno ploskvijo lopatice z nadlahtnico pri vretenčarjih
- Vrátni prelóm** -ega -óma m prelom v zagrebški smeri, ki poteka od vasi Soča na jugozahodu do Mojstrane na severovzhodu
- vratno vreténce** -ega -a s vretence v vratnem delu hrbtenice **S:** cervikálno vreténce
- vrelóvec** -vca m *zastar.* → kótlovec
- vrémske plasti** -ih -- ž mn. zgornjekredni skladenat apnenec s plastmi črnega premoga pri Vremskem Britofu in Lipici
- vreténce** -a s vsaka od kosti hrbtenice, ki se loči po obliki glede na položaj v njej, npr. vratno, prsno, ledveno, križno in repno vretence
- vreténčar** -ja m žival, ki ima hrbtenico

vretenica -e ž → hrbenica

vřh -a m **1.** zgornji zakrivljeni del lupine pri školjki, ki leži nad sklepom **S:** kljún, úmbo **2.** zgornji del polževe hišice **S:** ápeks **3.** v *geomorfologiji* najvišji del gore, ki ima obliko stožca, piramide, roglja, ploščadi

Vřhniško-Cérkniška grúda -e -e ž gruda iz triasnih, jurskih in krednih plasti, ki se razprostira na širšem območju Logaške planote

vřínek -nka m *zastar.* → injekcijsko teló

vřóča tóčka -e -e ž tóčka na Zemljinem površju, pod katero se dvigajo iz spodnjega dela plašča ali iz astenosfere tokovi magme

vřsta -e ž (lat. *species*) biološka sistematska enota med seboj plodljivih osebkov ene populacije ali osebkov z enakimi oblikovnimi znaki

vřsta simetrije -e -- ž ena od dvaintridesetih kombinacij elementov simetrije v kristalografskem sistemu **S:** rázred simetrije, simetrijski rázred

vřšáj -a m stožčasto oblikovan nasip hudourniških, rečnih ali morskih sedimentov, npr. prodnat, gruščnat vřšaj **S:** pahljáča

vřšni kót -ega -a m kot ob začetnem zavoju polžeje hišice **S:** apikální kót

vřt -a m *neustr.* → vřtína

vřtáča -e ž zaprta globel na krasu z okroglim do elipsastim tlorisom, globoka od enega do več deset metrov in s premerom od nekaj metrov do več sto metrov, z več deset metrov globokim, z ilovico zasutim breznom v dnu **S:** dolína (2), drága (1), poníkva

vřtálna cév -e cévi ž del vřtálnega drogovja, skozi katerega doteka izplaka na kamnino, ki se vrta

vřtálna króna -e -e ž obročast čelni del vřtálnega dleta

vřtální svéder -ega -dra m končni del drogovja, s katerim se drobi kamnina v vřtini **S:** vřtálno dléto

vřtálno dléto -ega -a s končni del drogovja, s katerim se drobi kamnina v vřtini **S:** vřtální svéder

vřtálno drogóvje -ega -a s jekleno drogovje za globinsko in geološko vřtanje

vřtanje -a s prodiranje z vřtálnimi napravami v Zemljino skorjo, npr. globinsko vřtanje, geološko vřtanje

vřtálna simetríja kristála -e -e -- ž *zastar.* → súčna simetríja kristála

vřtína -e ž izvřtana cilindrična luknja v Zemljino skorjo za ugotavljanje geološke strukture ali pridobivanje vode, nafte, plina **S:** globín-ska vřtína

vřtínčni tók -ega -a m → turbuléntni tók

vřtljíví kompenzátor -ega -ja m → Bereckov kompenzátor

vřvúlja -e ž → brójnica, podmôrski izvír

vřzelják -a m → premolár

vřsejéd -a m organizem, ki se prehranjuje z rastlinsko in živalsko hrano **S:** ómnivór

vřsévanje -a s *neustr.* → sévanje

vřskropljéna rúda -e -e ž *zastar.* → impregnírana rúda

vřtiskanje mágme -a -- s → injektírhanje (1), intrúzija

vřtróšeno rudíšče -ega -a s *neustr.* → impregnacijsko nahajališče mineralnih surovín

vřtróšník -a m večje idiomorfno mineralno zrno v drobnokristalni ali steklasti osnovi predor-nine **S:** fénokristál, vřáščenec **PRIM.:** kristaloblást, porfiroblást

vřvkán -a m **1.** mesto na Zemljinem površju, kjer izhajajo magma, plini, kosi kamnin in pri tem oblikujejo vulkanski stožec, kaldero ali ploščo **S:** ognjeník (1) **2.** ugasli vulkan z ohranjeno obliko stožca, kaldere

vřvulkanít -a m *neustr.* **1.** → eruptívna kamnina, predornína **2.** → vulkanoklastít

vřvulkanoklastít -a m klastični sediment ali klastična kamnina iz vulkanskega materiala, ne glede na transport ali nastanek, npr. piroklastit, hialoklastit, epiklastit

vřvulkánska aktívnost -e -i ž prodiranje magme, plinov, vode in kosov kamnin na Zemljino površje **S:** brúhanje ognjeníka, brúhanje vřvkána, eruptívna dejávnost, ognjeníška aktívnost, ognjeníško delováníje, vřvkánsko delováníje

vřvulkánska bómbla -e -e ž juvenilni piroklast aerodinamične oblike velikosti nad 7 mm **S:** ognjeníška bómbla

vřvulkánska bréča -e -e ž piroklastična kamnina, v kateri prevladujejo vulkanski bloki in vřvkánske bombe velikosti nad 64 mm **PRIM.:** aglomerát

vřvulkánska čřta -e -e ž → vřvkánska frónta

vřvulkánska ekshalácija -e -e ž izbruh plinov iz vřvkána

vřvulkánska eksplozíja -e -e ž eksplozija plinov v vřvkánskem žrelu pred erupcijo ali med njo

vřvulkánska fáza -e -e ž čas delovanja vřvkána

vřvulkánska frónta -e -e ž območje vulkanov nad cono podirvanja ali razmikanja litosferskih plošč **S:** vřvkánska čřta, vřvkánska línija

vřvulkánska kamnína -e -e ž → eruptívna kamnína, predornína

vřvulkánska línija -e -e ž → vřvkánska frónta

vulkánski blók -ega -a m piroklast oglate oblike velikosti nad 64 mm **S:** ognjeniški blók

vulkánski izbrúh -ega -a m prodor magme, plinov, vode in kosov kamnin na Zemljino površje zaradi vulkanskega delovanja **S:** erupcija (1), ognjeniški izbrúh

vulkánski izméček -ega -čka m *neustr.* → piroklást

vulkánski kámen -ega -mna m *neustr.* → eruptívna kamnina, predornina

vulkánski lítični peščenjak -ega -ega -a m peščenjak, ki vsebuje litične drobce vulkanskih kamnin **PRIM.:** túfski peščenjak

vulkánski nivó -ega -ja m globina vulkanskih kamnin v geološki formaciji

vulkánski ótok -ega otóka m vrh vulkanskega stožca, ki štrli iz morja v obliki otoka

vulkánski pepél -ega -a m piroklasti velikosti do 2 mm **S:** ognjeniški pepél

vulkánski potrès -ega -ésa m potres, ki spremlja vulkansko aktivnost **S:** ognjeniški potrès

vulkánski práh -ega prahú m vulkanski pepel z zrni velikosti pod 0,063 mm **S:** dróbnóznati ognjeniški pepél, dróbnóznati vulkanski pepél, ognjeniški práh **PRIM.:** debéložznati vulkanski pepél

vulkánski stóžec -ega -žca m hrib iz lave (2) in/ali piroklastitov v obliki prisekanega stožca z odprtím ali zapolnjením žrelom **S:** ognjeniški stóžec

vulkánsko delováne -ega -a s → vulkánska aktivnost

vulkánsko jézero -ega -a s jezero v ugaslem kraterju (1) ali kalderi **PRIM.:** maar

vulkánsko ognjíšče -ega -a s rezervoar magme v litosferi, iz katerega občasno ob zvišanju tlaka plinov ali premika Zemljinih plasti bruhne magma na Zemljino površje

vulkánsko otóčje -ega -a s otočje v obliki loka, nastalo nad stikom dveh podrivajočih se litosferskih plošč v oceanu

vulkánsko stétko -ega -a s prosojna steklasta snov, nastala pri hitrem strjevanju lave **S:** narávno stétko, ognjeniško stétko **PRIM.:** obsidián

vulkánsko žrélo -ega -a s večja ali manjša lijakasta odprtina, skozi katero izhajajo magma in plini na Zemljino površje **S:** kráter (1), ognjeniško žrélo, žékenj, žékno

Vúzeniški néotektónski járek -ega -ega -rka m járek, zapolnjen s kvartarnimi sedimenti, ki poteka vzdolž zgornjega toka Drave

vzdólžni prelóm -ega -óma m prelom, pri kate-

rem je prelomna ploskev bolj ali manj vzporedna s smerjo plasti ali geoloških struktur

vzdúšnica -e ž → trahêja, zráčnica

Vzhódne Álpe -ih Álp ž mn. severovzhodni del alpskega gorstva, nastalega z alpidsko pretežno narivno orogenezo, pri čemer so narivi, poimenovani tudi Avstroalpinski narivi, narinjeni daleč na sever in delno prekrivajo Molasne bazene

Vzhodnoevrópska platfórma -e -e ž kraton severnega dela Lavrazije, ki obsega del območja današnje Evrope in ga sestavljajo: Baltiški ščit, Ukrajinski ščit, Ruska in Barentsova platforma **S:** Fenosarmácija, Fenosarmácijski kontinènt, Fenosarmácijski kratón

vzorčeválna brázda -e -e ž plitvejši zasek v kamnino zaradi pridobitve svežega vzorca rude ali kamnine

vzorčevánje z brázdo -a -- -- s jemanje vzorcev v profilu kamnin ali rud za analizo v obliki vzdolžnega zaseka ali v steni rudnika **S:** brázdanje (2)

vzporédna plástnatost -e -i ž plastnatost, pri kateri so površine plasti med seboj vzporedne

vzporédna potemnítev -e -tve ž potemnitev preseka kristalnega zrna, ko so optične smeri vzporedne s kristalografskimi smermi v mineralih rombičnega, tetragonalnega in heksagonalnega kristalografskega sistema v presewni polarizirani svetlobi **S:** práva potemnítev **PRIM.:** pošévna potemnítev

vzporédna prilagodítev -e -tve ž prilagoditev enakim ekološkim pogojem dveh različnih organizmov z zelo podobno zunanjo obliko, npr. koralá in školjka **S:** konvergénca (2), konvergénčni razvój (2) **PRIM.:** homomórfni organizem

vzporédna rást -e rásti ž rast dveh ali več kristalov istega minerala, pri katerih so kristalne ploskve in njihovi robovi vzporedni, npr. v druží, žíli

vzporédni níkolóvi prízmi -ih -ih -zem ž dv. *zastar.* dva polarizatorja v polarizacijskem mikroskopu, katerih nihajni ravnini ležita vzporedno

vzporédno stebričasti agregát -- -ega -a m *neustr.* → vzporédna rást

vzravnaní človek -ega -éka m (vrsta, lat. *Homo erectus*) ena od vrst v razvojnem nizu človeka, ki se je v starejšem pleistocenu pojavil v Afriki, se od tam razširil v Evropo in Azijo in izumrl v srednjem pleistocenu **S:** pokónčni človek

W

- waalska tópla dōba** -e -e -e [válska] ž stopnja starejšega pleistocena med eburonskim in menapskim glacialom v severozahodni Evropi **S:** waalski interglaciál
- waalski interglaciál** -ega -a [válski] m stopnja starejšega pleistocena med eburonskim in menapskim glacialom v severozahodni Evropi **S:** waalska tópla dōba
- wairakit** -a [vajrakít] m brezbarven do bel monoklinski kalcijev zeolit
- wavellit** -a [vejvelít] m bel, rumen, zelen radikalno vlaknat rombični mineral, aluminijev vodni hidroksidfosfat
- websterit** -a m piroksenit z rombičnimi in monoklinskimi pirokseni
- Wégenerjeva teoríja** -e -e ž prva teorija o gibanju kontinentov, tj. kontinentalne skorje po oceanski skorji, pod vplivom centrifugalne sile, ki nastaja pri vrtenju Zemlje in privlačne sile Lune in Sonca **PRIM.:** tektónika plóšč
- wehrlit** -a [verlít] m **1.** globočina peridotitske skupine iz olivina in monoklinskega piroksena **2.** naravna zmes prvin bizmuta in telurja
- weichselska hládna dōba** -e -e -e [vajksélska] ž → víselska hládna dōba, víselski glaciál
- weichselski glaciál** -ega -a [vajksélski] m → víselska hládna dōba, víselski glaciál
- Weissenbergova metóda** -e -e [vajsənbérgova] ž rentgenska metoda, s katero se določa struktura orientiranega kristala z zapisom na fotografskem filmu
- wellenkálk** -a m spodnji del srednjetriasnih plasti s kodrasto laminiranim apnencem v germanskem razvoju
- wemmelij** -a m *zastar.* eocenska stopnja med priabonijem in lutecijem v Belgijskem bazenu
- wéngenska sērija** -e -e ž *neustr.* → wéngenske plasti
- wéngenske plasti** -ih -- ž mn. zgornjeladinijske magmatske, piroklastične, klastične kamnine in tankoplastnati apnenci s fosili v Lombardijskih Alpah
- wenlockij** -a [venlókij] m serija srednjega silurja med llandoverijem in ludlowijem
- wérfen** -fna m *zastar.* → wêrfenska formácija
- wêrfenska formácija** -e -e ž *po tuji delítvi strati-grafskih enot* spodnjetriasne plasti dolomita, apnenca, peščenjaka in laporovca rjave, rožnate in sive barve v Karavankah, Julijskih Alpah, na Idrijskem, Cerkljanskem in v Škofjeloškem hribovju **S:** wérfen
- wéstfalij** -a m serija srednjega karbona med namurijem in stefanijem
- wettersteinske plasti** -ih -- [veterštájnske] ž mn. anizijski, ladinijski in karnijski apnec in dolomit v vzhodnem delu Severnih Apneniških Alp
- wettersteinski apnénc** -ega -nca [veterštájnski] m ladinijski in spodnjekarnijski skladnat apnec, oruden s svincem in cinkom v Severnih Karavankah
- Widmannstaettnova struktúra** -e -e [vidmanštétnova] ž struktura železovih meteoritov, kjer osnovo iz plessita sekajo oktaedrske ploskve kamacita, obdane s taenitom, ki je vidna na polirani in jedkani površini **S:** Widmannstaettnove línije
- Widmannstaettnove línije** -ih -ij [vidmanštétнове] ž → Widmannstaettnova struktúra
- Widmanstaettnove črte** -ih črt [vidmanštétнове] ž mn. *neustr.* → Widmannstaettnova struktúra
- Wiechert-Gútenbergova diskontinuitéta** -e -e [víhert] ž *neustr.* → Gútenbergova diskontinuitéta, Gútenbergov preslédek
- willemit** -a m bel, zelen, rdeč, rjav trigonalni mineral, cinkov otočni silikat, pogosto z manganom
- williamsit** -a m rumen do zelen drobnokristalni različek antigorita, podoben žadu, okrasni kamen (1)
- witherit** -a [viterít] m sivobel do brezbarven rombični mineral, barijev karbonat
- wocheinit** -a [vohajnit] m *zastar.* → boksit
- wollastonit** -a m bel triklinški mineral, kalcijev nitasti silikat
- wonókij** -a m stopnja spodnjega ediacarija med mortensnijem in poundijem

wordij -a m stopnja srednjega perma med roadijem in capitanijem

Wrightov kompenzátor -ega -ja [urájtoŋ] m kompenzator iz kristalov levosučnega in desnosučnega kremena

wuchiapingij -a [vučiapíngij] m stopnja zgornjega perma med capitanijem in changhsingijem

wulfenit -a m rumen do rdeče oranžen tetragonalni mineral, svinčev molibdat **S:** rumêni svinčénec

Wúlfova mreža -e -e ž mreža v središču zgoščenih vzporednikov in poldnevnikov, ki je projecirana na ravnino, vzporedno z ekvator-

jem, in se uporablja pri konformni krogelni projekciji **S:** stereografska mreža

würm -a [vírm] m → würmska hládna dôba, würmski glaciál

würmska hládna dôba -e -e -e [vírmska] ž stopnja med riško-würmskim interglacialom in preborealom v Alpah, ki je zadnja pleistocenska hladna doba **S:** würm, würmski glaciál

würmski glaciál -ega -a [vírmski] m stopnja med riško-würmskim interglacialom in preborealom v Alpah, ki je zadnja pleistocenska hladna doba **S:** würm, würmska hládna dôba

wurtzit -a [vurcít] m rjav heksagonalni mineral, cinkov sulfid z železom

Y

yeadonij -a [jedónij] m stopnja zgornjega karbona med marsdenijem in cheremskanijem

yenit -a [ienít] m → ilvaít

Yoldia morje -- -a [jórdija] s → Jórdijsko mórje

ypresij -a [iprésij] m stopnja spodnjega eocena med thanetijem in lutetijem **S:** cuisij

yugawaralit -a [jugavaralít] m brezbarven, bel do rožnat monoklinski mineral, kalcijev zeolit

zabrédenec -nca m *zastar.* → balván

zacevítevé vrtíne -tve -- ž vtiskanje cementnega mleka med jeklno zaščitno kolono in steno vrtine, ki jo po strditvi neprepustno zapre

zacévljena vrtína -e -e ž vrtina, v katero so vgrajene jeklene zaščitne kolone, ki preprečujejo zarušitev

začasna trdôta vóde -e -e -- ž trdota vode glede na količino kalcijevih in magnezijevih soli, ki se po daljšem segrevanju izločajo iz vode **S:** karbonátna trdôta vóde

začetna kámríca -e -e ž → prolókul, protokóh

začetni poldnévnik -ega -a m poldnevnik, ki poteka skozi astronomski observatorij v Greenwichu v predmestju Londona

zádek -dka m → pigídij, rêpni ščit

zádkova nožíca -e -e ž ena od nožic na repnem ščitu artropodov

zadržévalni čas -ega čása m čas zadrževanja snovi, npr. vode, ogljika, v določenem okolju ali sistemu **S:** retencijski čas

zaganjáлка -e ž izvír, v katerem pretok niha v časovnih presledkih zaradi posebne oblikovanosti dovodnega kanala ali drugih hidravličnih mehanizmov **PRIM.:** gejzír

zagátna dolína -e -e ž → slépa dolína

zagózdnicá -e ž neparna kost v možganskem delu lobanje med senčnicama, čelnicama, zgornjima čeljustnicama in zatilnico pri večini vretenčarjev **S:** sfenoidálka

zágrebška smér -e smerí ž smer geoloških struktur, ki poteka od severovzhoda proti jugozahodu **S:** madžárska smér, préčnodínarska smér

Zágrebški prelóm -ega -óma m prelóm, ki poteka od severovzhoda proti jugozahodu ali v prečno dinarski smeri **S:** Madžárski prelóm

Zahódne Álpe -ih Álp ž mn. jugozahodni del alpskega gorstva, nastalega z alpidsko pretežno naravno orogenezo, pri katerem se narivi nagibajo proti zahodu in severu, predgorje pa je iz subalpskih struktur in molasnih bazenov

Zahodnodolénjske mezozójske grúde -ih

-ih grúd ž mn. grude iz karbonskih, perm-skih, triasnih in prevladujočih jurskih in krednih plasti na območju južno od Posavskih gub in vzhodno od Želimeljskega preloma do Gorjancev in Krške sinklinale **S:** Dolénjsko-Nótranjske grúde, Dolénjsko-Nótranjske mezozójske grúde, Nótranjske grúde

zajedávec -vca m organizem, ki živi na škodo drugega organizma, npr. trakulja **S:** parazit

zájzerske plastí -ih -- ž mn. *neustr.* → seiserske plastí

zákon o racionalnih parámetrih -óna -- -- -- m zakon o razmerjih med odseki, ki jih na kristalografskih oseh odsekajo kristalne ploskve in so enostavna racionalna števila **S:** Haüyev zákon

zákon o stálnosti kótov -óna -- -- -- m zakon, po katerem so koti med kristalnimi ploskvami različnih kristalov istega minerala vedno enaki **S:** Stenöjev zákon

zakraséli -a -o prid. spremenjen v kras **S:** skrašèni

zakrasévanje -a s nastajanje krasa zlasti s kemičnim preperevanjem apnenca, redkeje v drugih kamninah

zakrašévanje -a s *neustr.* → zakrasévanje

zalilóški skrílavec -ega -vca m *neustr.* → zalolóški stréšni skrílavec

zalívski sedimént -ega -ênta m sediment, nastal v morskem zalivu

zalóčni bazén -ega -a m bazen, ki leži na tonéči plošči za otočnim lokom in subdukcijsko cono

zalolóški stréšni skrílavec -ega -ega -vca m spodnjekredni skrílavi laporovec in glinavec v okolici Zalega Loga v Selški dolini

zancleanij -a [canklénij] m stopnja pliocena med messinijem in piacenzijem v mediteranskem razvoju

zánder -ja m prod in pesek, ki ju je ledeniška voda odložila pred čelno moreno v obliki prostranih ravnih površin ali nasipnih stožcev

záobljenost -i ž v *sedimentologiji* oglatost robov in kotov, odvisna od razmerja med povprečnim

- radijem lokov, robov in kotov in polovičnim premerom zrna ali prodnika **PRIM.:** stôpnja zaóbljenosti
- zapéstje** -a s del sprednje ali zgornje okončine na pregibu med podlaktjo in šapo pri živalih ali roko pri človeku **S:** kárpus
- zapéstna kóst** -e kósti ž vsaka od kosti zapestja pri vretenčarjih **S:** karpálna kóst, zapéstnica
- zapéstnica** -e ž vsaka od kosti zapestja pri vretenčarjih **S:** karpálna kóst, zapéstna kóst
- zapiráлка** -e ž mišica, ki veže dve loputi pri nevretenčarjih, npr. pri ramenonožcih in školjkah **S:** adúktor, sklépná mišica, zapirálna mišica
- zapirálna míšica** -e -e ž → adúktor, zapiráлка
- zapirálnó délo** -ega -a s vsa dela, s katerimi se zavarujejo objekti po prenehanju izkoriščanja, raziskovanja, npr. rudnika, kamnoloma
- zapórní grebén** -ega -a m greben, vzporeden z morskó obalo **S:** bariérni grebén
- zapórtá poróznost** -e -i ž poróznost, pri kateri prazni prostori v kamnini niso med seboj povezani **S:** diskontinuírana poróznost, nézvézna poróznost **P:** odpórtá poróznost
- zapórti vodonósnik** -ega -a m vodonosnik, pri katerem so vsi prazni prostori do neprepustne krovnine zapolnjeni z vodo
- zasíganje** -a s izločanje sige, prekrivanje podlage in zapolnjevanje razpok in votlinic s sigó
- zasíčitná cév** -e cévi ž cev, s katero se prepreči osipanje manj trdne kamnine pri vrtanju
- zatílnica** -e ž neparna kost v možganskem delu lobanje med senčnicama, temenicama in zagozdnico pri večini vretenčarjev **S:** okcipitálka
- zatrèp** -épa m območje, kjer se konča slepa dolina **S:** dolínski sklèp
- zavój** -ója m del spirálno zavite hišice pri polžu, glavonožcu ali foraminiferi, ki obsega polni krog
- zazétek** -tka m *zastar.* → injekcijsko teló
- zbirálna léča** -e -e ž → konvéksna léča
- zbríkka** -e ž sistematično urejena skupina mineralov, fosilov ali kamnin, npr. mineraloška zbirka, paleontološka zbirka
- zbrúsek** -ska m kamnina, zbrušena do debeline, primerne za opazovanje pod mikroskopom, npr. petrografski zbrusek, paleontološki zbrusek
- zdrúžba** -e ž **1.** skupnost organizmov, ki živijo pod enakimi pogoji **S:** asociácija (1) **2.** minerali, ki sestavljajo kamnino **S:** asociácija (2) **PRIM.:** generácija mineralov, paragenéza mineralov **3.** skupnost kamnin, ki je nastala pod enakimi pogoji **S:** asociácija (3), paragenéza kamnín
- zechstein** -a [céhštajn] m zgornjepermška serija med rotligendesom in triasom v srednji Evropi
- zeléna gálica** -e -e ž zelen monoklinski mineral, vodni železov sulfát **S:** melanterít, želézova gálica
- zeléne álge** -ih álg ž mn. (podzred, lat. Chlorophyta) morske ali sladkovodne alge, ki vsebujejo klorofil, imajo vretenčasto razraslo steljko, od katere se cepijo vejice, pri večini fosilnih vrst je okrog matične celice kalcitni ovoj **S:** klorofíti
- zelénc** -nca m *zastar.* mineral iz skupine kloritov, npr. penin, chamozit **S:** klorít (2)
- zeléni bakrénc** -ega -nca m *zastar.* → malahít
- zeléni mármor** -ega -ja m → serpentínski mármor
- zeléni skrílavec** -ega -vca m skrilava nizkometamorfna kamnina, sestavljena pretežno iz klorita, aktinolita in epidota, v Sloveniji na območju Kozjaka, Pohorja in na Goričkem
- zeléni vólk** -ega -a m → malahítna prevléka
- zémeljska ožína** -e -e ž ozek pas kopnega med dvema morjema **S:** ístem, medmórze
- zémeljska píramída** -e -e ž *neustr.* → kamníta píramída
- zémeljska smóla** -e -e ž → asfált
- zémeljske alkálije** -ih -ij ž mn. oksidi in hidroksidi zemeljsko-alkalijskih kovin, npr. berila, magnezija, kalcija **S:** prsténe alkálije
- zémeljski pláz** -ega plazú m območje preperrine, usedline ali kamnine, ki se je hitro ali počasi premaknila s prvotnega kraja in ima vidno spremenjeno površje **S:** kolúvij, lazína, pláz, razgaljnína (2) **PRIM.:** alohtón
- zémeljski plín** -ega -a m plinasti kavstobiolit, ki spremlja naftna nahajališča in ima gospodarski pomen, npr. metan, etan, propan **S:** narávni plín (2)
- zémeljski pritísk** -ega -a m *neustr.* → gorotvórní tlák
- zémeljski vósek** -ega -ska m rumen ali rjav naravni parafínski vosek, ki nastane pri oksidaciji nafte **S:** dišéči vósek, kaméni vósek, ozokerít
- zémeljsko-alkálijske kovíne** -ih -ín ž mn. elementi druge glavne skupine periodnega sistema, ki so navadno dvovalentni
- zémeljsko ólje** -ega -a s → náfta
- Zémlija** -e ž planet v Sončevem sistemu, ki je oddaljen od Sonca 150 milijonov km, z ekvatorskim polmerom 6378 km, ekvatorialnim

obsegom 40 075 km in površino 5,1 milijarde km²

zêmljasti rjavi prêmog -ega -ega premôga m *zastar.* → hûmusni prêmog

zemljepisna dolžina -e -e ž v stopinjah merjen kot med določenim krajem na Zemljinem površju in začetnim poldnevnikom, merjen na vzporedniku in odčitán na krajevnem poldnevniku **S:** geogrâfska dolžina

zemljepisna širina -e -e ž v stopinjah merjen kot med določenim krajem na Zemljinem površju in ekvatorjem, merjen na krajevnem poldnevniku in odčitán na krajevnem vzporedniku **S:** geogrâfska širina

zêmljetoplôtna stôpnja -e -e ž *zastar.* → géotêrmična stôpnja, géotêrmični gradiënt

zemljevid -a m grafični prikaz Zemljinega površja, npr. geološki zemljevid, specialna topografska karta **S:** kârta

zemljina -e ž *neustr.* **1.** → preperína **2.** → sediment, usedlína

Zêmljina kontrâkcija -e -e ž zastarela teorija o premikanju kontinentov, nastajanju gorovij in geosinklinal zaradi ohlajanja in krčenja Zemljinega površja

Zêmljina kromosfêra -e -e ž tekoči del Zemljinega jedra, v katerem prevladujejo barvne kovine in mafične taline **S:** kromosfêra (2), nifesíma, Zêmljino zunánje jêdro

Zêmljina lupína -e -e ž → geosfêra, Zêmljin ovôj

Zêmljina ôbla -e -e ž oblika Zemlje, ki se razlikuje od pravilnega elipsoida zaradi različne geološke zgradbe in rotacije **S:** geoid

Zêmljina sfêra -e -e ž → geosfêra, Zêmljin ovôj

Zêmljina skôrja -e -e ž zunanji kamniti ovoj litosfere, sestavljen iz oceanske in kontinentalne skorje in jo od zgornjega Zemljinega plašča loči Mohorovičičeva diskontinuiteta

Zêmljino jêdro -ega -a s središčni del Zemlje, sestavljen iz Zemljinega notranjega jedra in Zemljinega zunanjega jedra **S:** Zêmljin osrédek

Zêmljino magnétno pólje -ega -ega -a s magnetno polje, ki je posledica električnih tokov in tokov magme v notranjosti Zemlje **S:** géomagnétno pólje **PRIM.:** géomagnetizem

Zêmljino nótranje jêdro -ega -ega -a s trdni del Zemljinega jedra, sestavljen iz železa in drugih težkih kovin **S:** barisfêra, centrosfêra, nífe, siderosfêra

Zêmljino površje -ega -a s zgornji del Zemljine skorje, na katerega vplivajo eksogeni procesi

Zêmljin osrédek -ega -dka m *zastar.* → Zêmljino jêdro

Zêmljino toplôtno sévanje -ega -ega -a s sévanje toplotne energije Zemlje, ki nastaja pri razpadanju radioaktivnih elementov v njeni notranjosti

Zêmljin ovôj -ega -ôja m vsaka od zunanjih ali notranjih plasti Zemlje z določenimi fizikalnimi in kemičnimi lastnostmi, npr. Zemljino notranje jêdro, litosfera, hidrosfera **S:** geosfêra, ovôj Zemlje, Zêmljina lupína, Zêmljina sfêra

Zêmljino zunánje jêdro -ega -ega -a s tekoči del Zemljinega jedra, v katerem prevladujejo barvne kovine in mafične taline **S:** kromosfêra (2), nifesíma, Zêmljina kromosfêra

Zêmljin plâšč -ega -a m Zemljin ovoj med Zemljino skorjo in Zemljinim zunanjim jedrom, sestavljen iz spodnjega, srednjega in zgornjega Zemljinega plašča **S:** plâšč Zemlje

zenít -a m najvišja točka nebesnega svoda nad opazovalcem **S:** nadglavišče

zeolít -a m **1.** v *množini* skupina svetlo obarvanih skeletnih alumosilikatov alkalijskih in zemeljsko alkalijskih kovin, ki imajo v strukturi kanale z adsorbiranimi molekulami vode in kovinskimi kationi **2.** v *ednini* mineral iz te skupine, npr. klinoptilolit, analcim

zeolítni fácies -ega -a m združba mineralov, ki nastane s spremembo vulkanskih kamnin v slanih alkalnih jezerih, v okolju s povišanim geotermičnim gradientom, z diagenezo pri pogrezanju in nizko metamorfozo pri 200 °C do 300 °C in 10⁸ Pa do 3 × 10⁸ Pa

zeugen -a [cójgøn] m → kamnite priče
zeugogeosinklinala -e [cójgogeosinklinála] ž *zastar.* parageoklina, ki se dviguje ob robu kontinenta

zév zeví ž → hiát (1), stratigrâfska praznína, stratigrâfska vrzél, stratigrâfski preslédek

zgórnja čeljúst -e -i ž negibljava kost v spodnjem obraznem delu lobanje pri vretenčarjih

zgórnja čeljústnica -e -e ž osrednja parna kost v obraznem delu lobanje pri vretenčarjih **S:** maksíla

zgórnje... v *zloženkah* pri poimenovanju vsake od geoloških dob pomeni, da je ta po nastanku najmanj oddaljena od sedanjosti, npr. zgornjetriasni

zgórnji -a -e prid. ki pri poimenovanju vsake od geoloških dob pomeni, da je ta po nastanku najmanj oddaljena od sedanjosti, npr. zgornji devon, karbon, pleistocen **S:** mlájši, najmlájši

- Zgórnji Avstroalpín** -ega -a m del Avstroalpina, ki ga tvorijo na jugu Dravski niz, Graški paleozoik in Krški pokrov, na severu pa Severne Apneniške Alpe **S:** Zgórnji Ostalpín
- zgórnji odlómni rób** -ega -ega -a m razpoka na pobočju, kjer se telo plazju loči od stabilnega dela pobočja **S:** primárna razpóka
- Zgórnji Ostalpín** -ega -a m → Zgórnji Avstroalpín
- zgórnji Zêmljin plášč** -ega -ega -a m del litosfere med srednjim Zemljinim plaščem in Zemljino skorjo
- zgrádba** -e ž → struktúra
- zigomatična kóst** -e kósti ž → lfčnica
- zigolít** -a m eliptični kokolit s preprostim enojnim ali dvojnim obročem in širokim centralnim poljem, ki ga prekrivajo različno oblikovani prečni elementi
- Zíljske Álpe** -ih Álp ž mn. tektonska enota iz triasnih in starejših metamorfni kamnin, omejena na jugu z Ziljskim prelomom **S:** Zíljski metamórfni pás
- ziljske plastí** -ih -- ž mn. zgornjeveronske metamorfne kamnine v Ziljskih Alpah **S:** ziljski sklád, ziljski skrilavec
- Ziljski metamórfni pás** -ega -ega pasú m tektonska enota iz triasnih in starejših metamorfni kamnin, omejena na jugu z Ziljskim prelomom **S:** Zíljske Álpe
- Ziljski prelóm** -ega -óma m prelom v smeri severozahod–jugovzhod po dolini Zilje, ki loči Ziljske Alpe od Karnijskih Alp
- ziljski sklád** -ega skláda m → ziljske plastí
- ziljski skrilavec** -ega -vca m → ziljske plastí
- zinnwaldit** -a [cinváldit] m rumena, vijoličasta, modra do črna litijeva železova sljuda
- zlámbaški lápor** -ega -ja m norijski in retijski lapor v vzhodnih Severnih Apneniških Alpah
- zláta oslíca** -e -e ž *neustr.* → lidít
- zlatárska oslíca** -e -e ž *poljudno* → lidít
- zláti amalgám** -ega -a m **1.** naravna spojina živega srebra in zlata z malo srebra in platine **2.** umetna zlitina, dobljena pri obdelavi zlata z živim srebrom, ki vsebuje od 40 % do 60 % zlata
- zláti beríl** -ega -a m prozoren rumen različek berila
- zláti pések** -ega -ska m *neustr.* → zlatonóсни pések
- zlátinati pések** -ega -ska m *zastar.* → zlatonóсни pések
- zlató** -á s kovinsko rumen kubični mineral, prвина (2)
- zlatonóсна kamnína** -e -e ž kamnina, v kateri je samorodno zlato, npr. zlatonosni konglomerat
- zlatonóсна naplavína** -e -e ž → zlatonóсни pések
- zlatonóсна rúda** -e -e ž ž ruda bakrovih, svinčevih, cinkovih mineralov, ki vsebuje samorodno zlato
- zlatonóсни konglomerát** -ega -a m kremenov konglomerat, ki ima med osnovo zrnca zlata
- zlatonóсни pések** -ega -ska m pesek, v katerem so zrnca zlata **S:** zlátinati pések, zlatonóсна naplavína
- zlatotópka** -e ž zmes enega dela dušikove kisline in treh delov klorovodikove kisline, v kateri se topita zlato in platina **S:** kraljéva vóda
- zlépljeni lapíl** -ega -a m lapil kroglaste oblike, zgrajen iz koncentrično razporejenega vulkanskega pepela
- zlóg** zlóga m *zastar.* → struktúra (2)
- zmés minerálov** zmesí -- ž zraščanje več mineralov, navadno podobne sestave, npr. limonit, boksit
- zmična razpóka** -e -e ž razpoka, ki nastane zaradi zmičnega preloma
- zmični prelóm** -ega -óma m horizontalni premik med dvema geološkima enotama, npr. Idrijski prelom **S:** transkurétni prelóm (2)
- značaj** -a m *zastar.* → fácies, razvòj (3)
- značilni fosíl** -ega -a m fosil, ki označuje kratak čas geološke zgodovine **S:** karakteristična okamnína, vodílني fosíl **PRIM.:** biocónski fosíl
- značilni minerál** -ega -a m mineral, po katerem se zaradi njegove količine določa ime kamnine, npr. biotitov granit, biotitov blestnik
- značilni presèk** -ega -éka m presek minerala, fosila ali kamnine, ki kaže njihove glavne značilnosti
- zoárij** -a m oblika kolonije pri mahovnjakih
- zób** -a m **1.** modificiran del dermalnega skeleta v ustih pri vretenčarjih, ki služi za drobljenje hrane in je pri sesalcih navadno vsajen v alveolo (1) **2.** koničast ali letvast mineraliziran izrastek v sklepu pri školjkah
- zobáti kíti** -ih -ov m mn. (podred, lat. Archaeoceta) kiti, pri katerih je zobovje podobno zobovju zveri, ki živijo od starejšega terciarja dalje
- zobáti pôlžki** -ih -ov m mn. (razred, lat. Scaphopoda) mehkužci s cevasto, z obeh strani odprto, okoli 5 cm veliko hišico, ki živijo od ordovicija dalje **S:** skafopódi
- zóbna jámica** -e -e ž → alveóla (1, 3)
- zóbna plôščica** -e -e ž različno oblikovana ploščica sekundarne lupine pod sklepnimi

zobmi, ki je na dnu pecljeve lopute pri rame-
nonožcih

zóbni cemènt -ega -ènta m ovoj zobne koreni-
ne pri sesalcih **S:** cemènt (3)

zobovina -e ž → dentín

zoécij -a m osnovna hitinasta ali kalcitna kamri-
ca v koloniji mahovnjakov, v kateri živi zooid

zoèja -e ž larvalni stadij pri dekapodnih rakih

zoglenéli lés -ega lesá m les, ki je zaradi pro-
cesa pooglenitve spremenil svojo kemično
sestavo

zoisit -a [cojzít] tudi cojzít -a m zelenkastosiv
rombični mineral, kalcijev aluminijev sku-
pinski silikat, značilen za metamorfne ka-
mnine

zoisitizacija -e [cojzítizácija] ž nastajanje zo-
isita pri metamorfozi magmatskih kamnin,
bogatih s kalcijem, pogosto povezan s sausu-
ritizacijo **S:** cojzítjenje

zoisitiziranje -a [cojzítiziranje] s *neustr.* → coj-
zítjenje, zoisitizacija

zoisitov gábro -ega -a [cojzítov] m metamorfo-
zirani gabro, v katerem je kalcijeve glinence
nadomestil zoisit

zooekologíja -e ž področje ekologije, ki prou-
čuje živalske organizme in njihovo okolje

zoogéna bréča -e -e ž breča iz ostankov fosil-
nih organizmov

zoogéna usedlína -e -e ž usedlina, ki jo se-
stavljajo pretežno ostanki živali **S:** zoogéni
sedimènt

zoogéni sedimènt -ega -ènta m sediment, ki
ga sestavljajo pretežno ostanki živali **S:** zo-
ogéna usedlína

zoogeografíja -e ž področje geografije, ki prou-
čuje razširjenost živali na Zemlji

zooid -a m mehki del osebka pri graptolitih in
mahovnjakih

zooidna cév -e ceví ž cev, ki povezuje med se-
boj posamezne zooide **S:** funikulárna cév

zooksantéla -e ž zeleni simbionti pri hermati-
pičnih koralah

zoooplánton -a m plankton, ki ga sestavljajo
živalski organizmi, mikroorganizmi, npr. fo-
raminifere, radiolariji

zooospóra -e ž gibljiva bičkasta nespolna raz-
množevalna celica pri protozojih, algah in
glivah

zračna kámrica -e -e ž vsaka od praznih sta-
rejših kamric pri glavonožcih, napolnjena z
zrakom

zračnica -e ž cevka v telesu kopenskih mno-
gočlenarjev, napolnjena z zrakom, ki omogo-
ča dihanje **S:** trahéja, vzdúšnica

zračni posnétek -ega -tka m fotografski posne-
tek Zemljinega površja, narejen iz letala, ali
satelitski posnetek, narejen s senzorji, radarji
S: aëroposnétek

zračni prekát -ega -a m prekat pri ektokohljih,
napolnjen z zrakom

zraslína -e ž *zastar.* → dvójčična plòskev

zračšenec -nca m *zastar.* → dvójček

zrcalnodrsna simetríja -e -e ž kombinacija zr-
calnosučne in drsne simetrije

zrcalnosúčna ós -e osí ž os skozi središče
kristala, ki vsako ploskev zasučé za kot 60°,
90°, 120°, 180°, in jo zrcali skozi središče **S:**
invèrna ós

zrcalnosúčna simetríja -e -e ž simetrija kri-
stala, v katerem je glavna os zrcalnosúčna os
PRIM.: polárna simetríja

zréla kámniina -e -e ž kamnina, ki se zaradi
preperevanja zlasti po barvi loči od prvotne
kamnine

zréla morfologíja -e -e ž izoblikovano ozemlje,
ki ga erozija bistveno ne spreminja več

zréla réka -e -e ž reka z uravnoteženo erozijo,
ki se ne zarezuje in ne naplavlja

zréli krás -ega -a m močno zakrasel apnec z
vsemi značilnimi kraškimi oblikami, npr. vr-
tača, dolina, brezno

zrnata struktúra -e -e ž struktura globočnin in
žilnin z enako velikimi mineralnimi zrni, ki
so med seboj enakomerno razporejena

zrnati apnénc -ega -nca m apnec, v katerem
so vidna kalcitna zrna in drobci fosilov

zrnati dolomít -ega -a m dolomit, v katerem so
vidna kristalna zrna **S:** saharóidni dolomít

zrnati kalcít -ega -a m *neustr.* → zrnati apnénc

zrnavost -i ž **1.** velikost zrn v sedimentu ali
sedimentni kamnini **S:** granulácija **2.** sestava
sipkega materiala glede na velikost zrn

zrno -a s **1.** v *petrologiji* kristal ali del kristala v
kamnini **S:** énominerálno zrno, minerálno
zrno, mónominerálno zrno **2.** v *sedimentologiji*
odlomljen kos minerala ali kamnine, nastal
na Zemljinem površju zaradi preperevanja
kamnin in transporta z vodo, vetrom, ledom
S: dróbec, klást

zrušena cóna -e -e ž *zastar.* → zrušna cóna

zrušna cóna -e -e ž območje v rudniku, na ka-
terem je prišlo do zrušenja kamnin **S:** zruše-
na cóna

zúnajjamski sedimènt -ega -ènta m → alohtóni
jamski sedimènt

zunánja lupína -e -e ž *neustr.* → perióstrakum

zunánja plást -e plastí ž → perióstrakum

zunánja sténa -e -e ž → perióstrakum

zunánja ústna -e -e ž zunanji rob peristoma pri polževi hišici

zunánje jêdro -ega -a s *neustr.* → Zêmljino zunánje jêdro

Zunánji Dinarídi -ih -ov m mn. jugozahodni pas Dinaridov

zunánji ligamènt -ega -ênta m ligament na zunanji strani lupine pri školjkah

zunánji pritísk -ega -a m pritisk, ki ga povzročajo zunanji dejavniki na Zemljino površino, npr. padec meteorita

zunánji zavòj -ega -ôja m najmlajši zavoj hišice pri foraminiferah in moluskih

zvarjèni túf -ega -a m → ignimbrítzni túf

zverí -- ž mn. (red, lat. Carnivora) sesalci, ki se prehranjujejo z mesom in imajo zato značilno razvito zobovje, npr. mačka, volk

zverozóbec -bca m → maherodón

zvézdna dóba -e -e ž doba Zemlje v raztaljenem stanju do nastanka skorje **S:** kózmična èra **PRIM.:** hadéik

zvézna poróznost -e -i ž poroznost, pri kateri so prazni prostori v kamnini med seboj povezani, npr. medzrnska poroznost, kraška poroznost **S:** kontinuírana poróznost, odpíta poróznost **P:** diskontinuírana poróznost

žád -a m zelenkastobel do temnozelen, masiven, kompakten, zelo drobnozrnat piroksen ali amfibol, okrasni kamen (1) **PRIM.:** jadeit, jadeitit, nefrit

žága -e ž *žarg.* → rezálni stròj

žárčenje -a s *neustr.* → sévanje

žárek X -rka -- [íks] m → réntgenska svetlôba

žárja -e ž *zastar.* → mágma

žárkasto vláknati agregát -- -ega -a m skupek mineralov z radialno vlaknato ali pahljačasto strukturo

žárki álfa -ov -- m mn. → délci álfa

žárki béta -ov -- m mn. → délci béta

žarkovito vláknat agregát -- -ega -a m *neustr.* → žárkasto vláknati agregát

žaroizgúba -e ž izguba vode pri kemični analizi kamnine zaradi segrevanja nad 1000 °C

žázarska fávna -e -e ž zgornjepermski živalski fosili z območja Žažarja v Polhograjskem hribovju

žázarska formácija -e -e ž formacija zgornjega perma s sivim in črnim apnencem, dolomitom, z vložki žvepla, sadre, z belerofoni in drugimi fosili na območju Škofje Loke in v Polhograjskem hribovju, na Cerkljanskem, Idrijskem in v Posavskih gubah **S:** belerofónska formácija, žázarska plást, žázarski sklád

žázarska plást -e plasti ž → belerofónska formácija, žázarska formácija

žázarski apnének -ega -nca m črn zgornjepermski apnec z ramenonožci, školjkami, koralami in algami v Polhograjskem hribovju, na Idrijskem in Cerkljanskem

žázarski sklád -ega skláda m → belerofónska formácija, žázarska formácija

žékenj -knja m *zastar.* → kráter (1), ognjeniško žrêlo, vulkánsko žrêlo

žêkno -a s *zastar.* → kráter (1), ognjeniško žrêlo, vulkánsko žrêlo

želézni konglomerát -ega -a m → želézov konglomerát

želézni krêmen -ega -éna m → želézov krêmen

želézni ooidni boksít -ega -ega -a m rdeče-

rjav boksit z limonitnimi ali hematitnimi ooidi

želézni apnének -ega -nca m liasni ploščasti apnec z roženci v okolici Škofje Loke **S:** škofjelóški apnének

želézno končevánje -ega -a s *neustr.* → oksidacijski pás

želézo -a s črn kubični mineral, prvina (2)

želézova baktêrija -e -e ž anaerobna bakterija, ki sodeluje pri nastanku železovih hidroksidov

želézova gálica -e -e ž *zastar.* → melanterít, zeléna gálica

želézova jézerska rúda -e -e -e ž → bôbova želézova rúda, bôbovec

želézova oolítna rúda -e -e -e ž *neustr.* → oolídna želézova rúda

želézova sljúda -e -e ž **1.** → lepidomelán **2. neustr.** → spekulárít

želézov bazált -ega -a m bazalt s samorodnim telurskim železom

želézov cvét -ega -a m *zastar.* → aragonít

želézov klobúk -ega -a m kamnine v oksidacijskem pasu, obogatene z limonitom

želézov konglomerát -ega -a m konglomerat s prodniki in/ali z osnovo iz železovih oksidov ali hidroksidov **S:** želézni konglomerát

želézov krêmen -ega -éna m rumen ali rjav krêmen, obarvan z železovimi oksidi **S:** želézni krêmen **PRIM.:** citrín

želézov kršec -ega -šca m → pirít

želézov oolít -ega -a m *neustr.* → oolídna želézova rúda

želézov sijájník -ega -a m → hematít (1)

želézov spinél -ega -a m črn železov aluminijev spinel **S:** hercinít

želézov turmalín -ega -a m → šorlít

Želímeljki prelóm -ega -ôma m prelom v dinarski smeri od Ljubljane na severozahodu, skozi Želimejsko dolino, Rašico, Ortnek, Ribnico do Stare Cerkve na jugovzhodu

Želímeljko-Órtneška grúda -e -e ž gruda iz karbonskih, permskih in triasnih plasti na ob-

močju južno od Ljubljanskega barja in zahodno od Ortneka

žélve želv ž mn. (red, lat. Chelonia) plazilci s kostnim ali roževinastim oklepom, v katerega ob nevarnosti potegnejo svojo glavo in okončine in živijo od triasa dalje

žénska spóra -e -e ž spora, iz katere zraste ženski gametofit pri heterospornih rastlinah
S: mákrospóra **P:** míkrospóra **PRIM.:** méga-spóra

židkost -i ž → viskóznost

židkostno število -ega -a s → viskóznostna konstanta

žila -e ž z mineralom ali mlajšo kamnino zapolnjena razpoka, npr. rudna žila, žila aplita v tonalitu

žilje -a s *zastar.* preplet žil z rudnimi minerali **S:** štokvérk

žilna kamnina -e -e ž **1.** kamnina, ki je preprežena z žilami, npr. žilni apnenec **2.** → žilnina

žilni apnenec -ega -nca m apnenec z drobnimi kalcitnimi žilami

žilni gnájs -ega -a m gnajs z injektiranimi žilami magme **PRIM.:** arterít

žilnina -e ž magmatska kamnina z zrnato ali porfiroidno strukturo in diferencirano ali nediferencirano sestavo, npr. ašistna žilnina, di-ašistna žilnina **S:** žilna kamnina (2), žilovina, žilovinska kamnina

žilni rožénc -ega -nca m roženec, v katerem so razpoke zapolnjene z drugimi minerali

žilno nahajališče -ega -a s nahajališče, v katerem so mineralne surovine kot taline ali raztopine prodirale po razpokah v kamnini in jih zapolnile

žilovina -e ž *zastar.* → žilnina

žilovinska kamnina -e -e ž *zastar.* → žilnina

Žiróvski narív -ega -a m nariv iz paleozojskih plasti, ki se razprostira severno in južno od Save in Ljubljane do Litije

Žiróvsko-Trnóvski pokròv -ega -òva m najobsežnejša enota Idrijsko-Žirovskega območja in Trnovskega gozda, sestavljena iz zgornjepaleozojskih, mezozojskih in terciarnih plasti, ki ležijo skoraj povsod v normalnem zaporedju in so nagnjene proti jugozahodu **PRIM.:** Škofjelóško-Trnóvski pokròv

živálska asociácija -e -e ž → živálska združba

živálska migrácija -e -e ž selitev živalskih vrst, navadno zaradi iskanja boljših življenjskih pogojev

živálska združba -e -e ž skupnost živali, ki živijo ali so živele na istem prostoru, območju **S:** živálska asociácija

živálski skelét -ega -a m → skelét

živálstvo -a s živali določenega območja ali obdobja, npr. fosilno živalstvo, toplodobno živalstvo **S:** fávna **PRIM.:** géa, rastlínstvo

živa skála -e -e ž → živoskálna podlága (2)

živec -vca m *zastar.* → glinénc (2)

živi bornít -ega -a m *neustr.* → bornít

živi pések -ega -ska m **1.** drobnozrnat pesek, ki se ob tresljajih začne premikati **S:** tekóči pések **2.** pesek, ki ga veter stalno premika

življénjska združba -e -e ž skupnost rastlin in živali, ki živijo na istem prostoru, območju v dinamičnem biološkem ravnotežju **S:** biocenóza

življénjski pròstor -ega -óra m okolje, v katerem živijo organizmi **S:** biotóp

živoskálna podlága -e -e ž **1.** kamninsko površje, ki ni preperelo in je neporaslo, npr. pediment **2.** kamninska podlaga, pokrita z avtohtonimi ali alohtonimi sedimenti, npr. v kotlinah, jamah **S:** skálnata podlága, živa skála

živo srebró -ega -á s srebrno bela tekoča prvina (2), heksagonalna v trdnem stanju **S:** samóródno živo srebró

živosrébrova rúda -e -e ž ruda s samorodnim živim srebrom in/ali cinabaritom, npr. jeklenka, jetrenka, opekovka

živosrébrova svetlíca -e -e ž → cinabarít, cinóber

žláhtna kovína -e -e ž *zastar.* → drága kovína

žláhtni kámen -ega -mna m *zastar.* → drághi kámen

žlínra -e ž steklast, emajlast ali luknjičast odpadni produkt, ki nastane pri predelavi rud **S:** izvárek, tróska

žrelnina -e ž *zastar.* → nék (1)

žrelovina -e ž *zastar.* → nék (1)

žužélke -élk ž mn. → insékti

Žužemberški prelòm -ega -òma m prelom v dinarski smeri od Zgornje Besnice na severozahodu, Gameljn, severno od Ljubljane, Podlipoglava, Žužemberka, Črmošnjic do Sel na jugovzhodu

žvekálna plòskev -e -kve ž ploskev na površju krone (2) kočnika pri rastlinojedih in mesojedih sesalcih **S:** okluzálna plòskev, žvekálna površina

žvekálna površina -e -e ž → okluzálna plòskev, žvekálna plòskev

žveplénasta želézova rúda -e -e -e ž *zastar.* rúda, v kateri so železovi sulfidi

žvepléne toplíce -ih -íc ž mn. toplíce s termalno vodo, ki vsebuje žveplov dioksid, vodikov sulfid

žvepléni cvét

žvepléni cvét -ega -a m *neustr.* → žvêplov cvét

žveplenokísli kálcij -ega -a m *neustr.* → sádra

žvêplo -a s rumen rombični ali monoklinski mineral, prvina (2) **S:** sêra

žvêplo álfa -a -- s rombično žveplo, obstojno pri temperaturah pod 96 °C

žvêplo béta -a -- s monoklinsko žveplo, ki pri 96 °C prehaja v žveplo alfa, pri 119 °C pa v žveplo gama

žvêplo gáma -a -- s monoklinsko žveplo, ki ni trdno **S:** gáma žvêplo, rosickýit

žvêplova baktêrija -e -e ž anaerobna bakterija, ki povzroča izločanje žvepla iz žveplovih spojin

žvêplova síga -e -e ž prevleka drobnokristalne ga žvepla na kamninah vulkanskega območja in na solfatarih

žvêplov cvét -ega -a m žveplo, sublimirano v prah

SEZNAM MINERALOV

acmit, akmit	$NaFe^{3+}[Si_2O_6]$
adular	$(K, Na)[(Si, Al)_4O_8]$
ahat	SiO_2
akantit	Ag_2S
åkermanit	$Ca_2Mg[Si_2O_7]$
aksinit	$(Ca_2, Fe, Mn, Al_2)B[O OH (Si_2O_7)_2]$
aktinolit	$Ca_2(Mg, Fe)_5[OH Si_4O_{11}]_2$
akvamarin	$Al_2Be_3[Si_6O_{18}]$
alabaster	$Ca[SO_4] \cdot 2H_2O$
alanit	$Ca(Ce, La, Y)Fe^{2+}(Al, Fe)_2[O OH SiO_4 Si_2O_7]$
albit	$(Na, Ca)[(Si, Al)_4O_8]$
aleksandrit	$BeAl_2O_4$
allanit, alanit	$Ca(Ce, La, Y)Fe^{2+}(Al, Fe)_2[O OH SiO_4 Si_2O_7]$
allemontit	$As+Sb$
almandin	$Fe_3Al_2[SiO_4]_3$
alofan	$\sim Al_4[(OH)_8 (Si, Al)_4O_6(O, OH)_4] \cdot H_2O$
alopaladij	Pd_5Sb_2
alstonit	$BaCa[CO_3]_2$
alunit	$KAl_3[(OH)_6 (SO_4)_2]$
amalgam	$Ag + Hg$
amazonit	$K[AlSi_3O_8]$
ambligonit	$(Li, Na)Al[(F, OH) PO_4]$
amesit	$(Mg, Fe^{2+})_4Al_2[(OH)_8 Al_2Si_2O_{10}]$
ametist	SiO_2
amfibol	$AB[OH (Si, Al)_8O_{22}]$
amfibolov azbest	$(Mg, Fe^{2+})_7[OH Si_4O_{11}]_2$
amosit	$(Mg, Fe^{2+})_7[OH Si_4O_{11}]_2$
analcim	$Na[AlSi_2O_6] \cdot H_2O$
analkim, analcim	$Na[AlSi_2O_6] \cdot H_2O$
anataz	TiO_2
andaluzit	$Al^{[6]}Al^{[5]}[O SiO_4]$
andezin	$(Na, Ca)[(Al, Si)_4O_8]$
andradit	$Ca_3Fe_2^{3+}[SiO_4]_3$
anglezit	$Pb[SO_4]$
anhidrit	$Ca[SO_4]$
ankerit	$CaFe[CO_3]_2$

annabergit	$Ni_3[AsO_4]_2 \cdot 8H_2O$
anortit	$(Ca, Na)[(Al, Si)_4O_8]$
anortoklaz	$(Na, K)[AlSi_3O_8]$
antigorit	$Mg_6[(OH)_8 Si_4O_{10}]$
antimon	<i>Sb</i>
antimonit	Sb_2S_3
antlerit	$Cu_3[(OH)_4 SO_4]$
antofilit	$(Mg, Fe^{2+})_7[OH Si_4O_{11}]_2$
apatit	$Ca_5[(F, Cl, OH) (PO_4)_3]$
aragonit	$Ca[CO_3]$
arfvedsonit	$NaNa_2Fe_4^{2+}Fe^{3+}[(F, OH)_2Si_8O_{22}]$
argetit	Ag_2S
arzen	<i>As</i>
arzenolit	As_2O_3
arzenopirit	$FeAsS$
arzenov kršec	$FeAsS$
asbolan	$[(Co, Ni...)(OH)_2][Mn^{4+}O_2] \cdot nH_2O$
atacamit	$Cu_2(OH)_3Cl$
atakamit, atacamit	$Cu_2(OH)_3Cl$
aurichalcit, avrihalkit	$(Zn, Cu)_5[(OH)_6 (CO_3)_2]$
autunit	$Ca[UO_2 PO_4]_2 \cdot 10H_2O$
aventurin, avanturin	SiO_2
avgit	$(Ca, Fe)(Mg, Fe)[Si_2O_6]$
avrihalkit	$(Zn, Cu)_5[(OH)_6 (CO_3)_2]$
avripigment	As_2S_3
azbest	$AB[OH (Si, Al)_8O_{22}]$ ali $Mg_6[(OH)_8 Si_4O_{10}]$
azurit	$Cu_3[OH CO_3]_2$
baker	<i>Cu</i>
bakrov kršec	$CuFeS_2$
bakrov sijajnik	Cu_2S
bakrova galica	$Cu[SO_4] \cdot 5H_2O$
bakrova medlica	$Cu_{12}[S (SbS_3)_4]$ ali $Cu_{12}[S (AsAs_3)_4]$
bakrova svetlica	<i>CuS</i>
barit	$Ba[SO_4]$
barkevikit	$Na_{0,5}Ca_2(Fe^{2+}, Mg)_4(Al, Fe^{3+}, Fe^{2+})[(OH)_2 (Si, Al)_8O_{22}]$
bastit	$Mg_6[(OH)_8 Si_4O_{10}]$
beidellit	$Al_2[(OH)_2 (Si, Al)_4O_{10}] \cdot (Ca, Na)_{0,3}(H_2O)_4$
bela galica	$Zn[SO_4] \cdot 7H_2O$
beli muskovit	$KAl_2[(OH)_2 AlSi_3O_{10}]$
beli svinčenec	$Pb[CO_3]$
beril	$Al_2Be_3[Si_6O_{18}]$
biotit	$K(Mg, Fe^{2+})_3[(OH, F)_2 (Al, Fe^{3+})Si_3O_{10}]$
bizmit	Bi_2O_3
bizmut	<i>Bi</i>

bizmutinit	Bi_2S_3
bizmutit	$Bi_2[O_2]CO_3$
bizmutov sijajnik	Bi_2S_3
bizmutova okra	Bi_2O_3
boehmit	$\gamma-AlOOH$
bohinit	$\gamma-AlOOH$ in $\alpha-AlOOH$ in $\gamma-Al(OH)_3$
boksit	$\gamma-AlOOH$ in $\alpha-AlOOH$ in $\gamma-Al(OH)_3$
boracit	$\alpha-(Mg, Fe)_3[Cl B_7O_{13}]$
boraks	$Na_2[B_4O_5(OH)_4] \cdot 3H_2O$
bornit	Cu_5FeS_4
boronatrokalcit	$CaNa[B_5O_6(OH)_6] \cdot 5H_2O$
boulangerit	$Pb_5Sb_4S_{11}$
bourmonit	$PbCu[SbS_3]$
bowlingit	$Mg_3[(OH)_2 (Si, Al)_4O_{10}] \cdot (Ca, Na)_x(H_2O)_y$
braunit	$Mn^{2+}Mn^{3+}[O_8 SiO_4]$
bravoit	$(Fe, Ni)S$
breunnerit	$Mg[CO_3]$
bromlit	$BaCa[CO_3]_2$
bronicit	$(Mg, Fe)_2[Si_2O_6]$
brookit	TiO_2
brucit	$Mg(OH)_2$
bustamit	$Ca_3(Mn, Ca)_3[Si_3O_9]_2$
bytownit	$(Ca, Na)[(Si, Al)_4O_8]$
cahnit	$Ca_2[AsO_4 B(OH)_4]$
calaverit	$AuTe_2$
cancrinit, kankrinit	$(Na, Ca)_8[(Cl, CO_3, SO_4)_2 (AlSiO_4)_6] \cdot 2H_2O$
carbonado, karbonado	C
carnallit	$KMgCl_3 \cdot 6H_2O$
carnotit	$K_2[VO_2 VO_4]_2 \cdot 3H_2O$
carollit	$Cu(Co, Ni)_2S_4$
celadonit	$K(Mg, Fe^{2+})(Fe^{3+}, Al)[(OH)_2 Si_4O_{10}]$
celestin	$Sr[SO_4]$
celzian	$Ba[Al_2Si_2O_8]$
cerit	$(Ce, La, Ca)_9(Fe, Mg)[(OH)_3 SiO_3OH (SiO_4)_6]$
cerusit	$Pb[CO_3]$
ceylonit	$MgFe_2^{3+}O_4$
chamosit	$(Fe^{2+}, Mg, Al)_3[(OH)_2 AlSi_3O_{10}] \cdot (Mg, Fe^{2+}, Al)_3(OH)_6$
ciklowolastonit	$Ca_3[Si_3O_9]$
cin	Sn
cinabarit	HgS
cinkit	ZnO
cinkov spinel	$ZnAl_2O_4$
cinkova galica	$Zn[SO_4] \cdot 7H_2O$
cinkova medlica	$(Zn, Fe)S$

cinkova svetlica	ZnS
cinober	HgS
cirkon	$Zr[SiO_4]$
citrin	SiO_2
claudetit	As_2O_3
clausthalit	$PbSe$
cliftonit	C
clinoptilolit	$(Na, K, Ca)_6[(Si, Al)_{36}O_{72}] \cdot 28H_2O$
coesit	SiO_2
cohenit	$(Co, Ni, Fe)_3C$
cojzvit, zoisit	$Ca_2Al_3[O OH SiO_4 Si_2O_7]$
colemanit	$Ca[B_3O_4(OH)_3] \cdot H_2O$
columbit	$(Fe, Mn)(Ta, Nb)_2O_6$
cordierit	$(Mg, Fe^{2+})_2(Al_2, Si)[Al_2Si_4O_{18}]$
coronadit, koronadit	$PbMn_8O_{16}$
cotunnit	$PbCl_2$
covellin	CuS
crossit	$Na_2(Mg, Fe)_3Al_2[(OH)_2 Si_8O_{22}]$
cubanit, kubanit	$CuFe_2S_3$
curit	$Pb_3[(UO_2)_8 O_8 (OH)_6] \cdot 3H_2O$
curtisit	$C_{22}H_{14}$
cymophan	$BeAl_2O_4$
čadavec	SiO_2
češki granat	$Mg_3Al_2[SiO_4]_3$
čilski soliter	$Na[NO_3]$
črni svitoglav	$(Ba, H_2O)_2Mn_5O_{10}$
dafnit	$(Fe^{2+}, Mg, Al)_3[(OH)_2 AlSi_3O_{10}] \cdot (Mg, Fe^{2+}, Al_3)(OH)_6$
danalit	$Fe_4[S (BeSiO_4)_3]$
danburit	$Ca_2[B_2Si_2O_8]$
datolit	$CaB[OH SiO_4]$
descloisit	$Pb(Zn, Cu)[OH VO_4]$
dezmin	$(Na, Ca)_9[(Si, Al)_{36}O_{72}] \cdot 27H_2O$
dialag	$Ca(Fe, Mg)[Si_2O_6]$
dialogit	$Mn[CO_3]$
diamant	C
diamantovec	Al_2O_3
dianit	$(Fe, Mn)(Ta, Nb)_2O_6$
diaspor	$\alpha-AlOOH$
dickit	$Al_4[(OH)_8 Si_4O_{10}]$
digenit	$Cu_{1,8}S$
dikroit	$(Mg, Fe^{2+})_2(Al_2, Si)[Al_2Si_4O_{18}]$
diopsid	$CaMg[Si_2O_6]$
dioptaz	$Cu_6[Si_6O_{18}] \cdot 6H_2O$
disten	$Al^{[6]}Al^{[6]}[O SiO_4]$

djalmit	$(U, Ca, Ce)_2(Ta, Nb)_2(O, OH, F)_7$
dolomit	$CaMg[CO_3]_2$
domeykit	Cu_3As
draga kalamina	$Zn[CO_3]$
dragi opal	$SiO_2.nH_2O$
dragi serpentin	$Mg_6[(OH)_8 Si_4O_{10}]$
dragi spinel	$MgAl_2O_4$
dravit	$(Na, Ca)Mg_3Al_6[(OH, F) (OH, O)_3 (BO_3)_3 Si_6O_{18}]$
dumontit	$Pb_2[(UO_2)_3 O_2 (PO_4)_2].5H_2O$
dumortierit	$Al_6(Al, Mg, Fe^{3+})[(O, OH)_3 BO_3 (SiO_4)_3]$
dyscrasit	Ag_3Sb
edingtonit	$Ba[Al_2Si_3O_{10}].4H_2O$
egirin	$NaFe^{3+}[Si_2O_6]$
elbait	$(Na, Ca)(Al, Li)_3Al_6[(OH, F) (OH)_3 (BO_3)_3 Si_6O_{18}]$
elektrum	$Au+Ag$
eleolit	$(Na, K)[AlSiO_4]$
enargit	Cu_2CuAsS_4
enigmatit	$Na_2(Fe_4Ti)Fe^{2+}[O_2 Si_6O_{18}]$
enstatit	$(Mg, Fe)_2[Si_2O_6]$
epidot	$Ca_2(Fe^{3+}, Al)Al_2[O OH SiO_4 Si_2O_7]$
epistilbit	$(Ca, Na_2)_4[Al_6Si_{18}O_{48}].16H_2O$
epsomit	$Mg[SO_4].7H_2O$
erionit	$(Na_2, K_2, Ca)_5[Al_{10}Si_{26}O_{72}].28H_2O$
eritrin	$Co_3[AsO_4]_2.8H_2O$
evklaz	$AlBe[OH SiO_4]$
fajalit	$Fe_2[SiO_4]$
famatinit	Cu_3SbS_4
fassait	$Ca(Mg, Fe)[Si_2O_6]$
faujasit	$(Na, Ca, Mg)_2[(Si, Al)_{12}O_{24}].nH_2O$ $(Fe^{2+}, Mg)_3[(OH)_2 AlSi_3O_{10}].(Mg, Fe^{2+}, Al)_3(OH)_6$ npr. $K[AlSi_2O_6]$, $(Na, K)[AlSiO_4]$
feldspatoid	
fenakit	$Be_2[SiO_4]$
ferberit	$FeWO_4$
fergusonit	$Y(Nb, Ta)O_4$
ferokromit	$Fe^{2+}Cr_2O_4$
feroselit	$FeSe_2$
flogopit	$KMg_3[(F, OH)_2 AlSi_3O_{10}]$
fluorit	CaF_2
foid	npr. $K[AlSi_2O_6]$, $(Na, K)[AlSiO_4]$
forsterit	$Mg_2[SiO_4]$
fosfuranilit	$Ca[(UO_2)_7 (OH)_4 (PO_4)_4].12H_2O$
fosgenit	$Pb_2[Cl_2 CO_3]$
franklinit	$ZnFe^{3+}_2O_4$
frankolit	$Ca_5[(F, Cl, OH) (PO_4)_3]$

freibergit	$(Ag, Cu)_{10}(Fe, Zn)_2[S (SbAsS_3)_4]$
freislebenit	$PbAg[SbS_3]$
fucksit	$K(Al, Cr)_2[(OH, F)_2 AlSi_3O_{10}]$
gahnit	$ZnAl_2O_4$
galenit	PbS
garnierit	$(Mg, Ni)_6[(OH)_8Si_4O_{10}]$
gedrit	$(Mg, Fe^{2+})_5Al_2[OH AlSi_3O_{11}]_2$
gehlenit	$Ca_2Al[(Al, Si)_2O_7]$
genthelvit	$Zn_4[S (BeSiO_4)_3]$
gersdorfit	$NiAsS$
gibbsit	$\gamma-Al(OH)_3$
giobertit	$Mg[CO_3]$
gips	$Ca[SO_4] \cdot 2H_2O$
gismondit	$Ca(Al_2Si_2O_8) \cdot 4H_2O$
glauberit	$CaNa_2[SO_4]_2$
glavkofan	$Na_2(Mg, Fe)_3Al_2[(OH)_2 Si_8O_{22}]$
glavkonit	$(K, Na)(Fe^{3+}, Mg, Fe^{2+})[(OH)_2 (Si, Al)_4O_{10}]$
glinenčev aventurin	$(Na, Ca)[(Si, Al)_4O_8]$
glinenčev nadomestek	npr. $K[AlSi_2O_6]$, $(Na, K)[AlSiO_4]$
glinenec	npr. $(K, Na)[(Si, Al)_4O_8]$, $(Na, Ca)[(Si, Al)_4O_8]$
goethit	$\alpha-FeOOH$
gonnardit	$(Na, Ca)_{6-8}[(Si, Al)_{20}O_{40}] \cdot 12H_2O$
goslarit	$Zn[SO_4] \cdot 7H_2O$
grafit	C
grahovec	$Ca[CO_3]$
granat	$A_3B_2[SiO_4]_3$
greenlandit	$(Fe, Mn)(Ta, Nb)_2O_6$
greenockit	CdS
greigit	$FeFe_2S_4$
grenka sol	$Mg[SO_4] \cdot 7H_2O$
grosular	$Ca_3Al_2[SiO_4]_3$
grothit	$CaTi[O SiO_4]$
gudmundit	$FeSbS$
gummit	1. <i>U-Th-Pb</i> oksidi 2. $Al_4[(OH)_8 Si_4O_{10}]$
habazit	$(Na, K, Ca)_4[(Si, Al)_{12}O_{24}] \cdot 12H_2O$
halit	$NaCl$
halkantit	$Cu[SO_4] \cdot 5H_2O$
halkopirit	$CuFeS_2$
halkozin	Cu_2S
halloysit	$Al_4[(OH)_8 Si_4O_{10}]$
harmotom	$Ba_2(Ca_{0,5}, Na)[Al_6Si_{10}O_{32}] \cdot 12H_2O$
hausmannit	$Mn^{2+}Mn^{3+}_2O_4$
haiün	$(Na, Ca, K)_8[(SO_4)_2 (AlSiO_4)_6]$
hazardit	$Mg_6[(OH)_8 Si_4O_{10}]$

hedenbergit	$Ca(Fe, Mg)[Si_2O_6]$
heliotrop	SiO_2
helvit	$Mn_4[S](BeSiO_4)_3]$
hematit	$Fe^{3+}_2O_3$
hemimorfit	$Zn_4[(OH)_2 Si_2O_7]. H_2O$
hercinit	$FeAl_2O_4$
hessit	$\alpha - Ag_2Te$
hessonit	$Ca_3Al_2[SiO_4]_3$
heulandit	$(Na, K, Ca, Sr)_8[(Si, Al)_{36}O_{72}]. nH_2O$
hiacint	1. $Zr[SiO_4]$, 2. $Ca_3Al_2[SiO_4]_3$
hialit	$SiO_2 \cdot n H_2O$
hialofan	$(K, Ba)[(Al, Si)_2Si_2O_8]$
hiastolit	$Al^{[6]}Al^{[5]}[O SiO_4]$
hiddenit	$Li(Al, Cr) [Si_2O_6]$
hidrargilit	$\gamma - Al(OH)_3$
hidrobiotit	$K(Mg, Fe^{2+})_3[(OH, F)_2 (Al, Fe^{3+}) Si_3O_{10}]$ in
hidrocinkit	$Zn_5[(OH)_6 CO_3]$
hidrohematit	$Fe_2O_3 \cdot xH_2O$
hidromagnezit	$Mg_5[(OH)_2 (CO_3)_4]. 4H_2O$
hidromuskovit	$Al_4[(OH)_8 Si_4O_{10}]$ in $(Al, Mg)_2[(OH)_2 Si_4O_{10}]. Na(H_2O)_4$
hipersten	$(Fe, Mg)_2[Si_2O_6]$
hloantit	$(Ni, Co)As_3$
hollandit	$(Ba, K)(Mn, Ti, Fe)_8O_{16}$
hondrodit	$(Mg, Fe, Ti)_5[(F, OH, O)_2 (SiO_4)_2]$
hübnerit	$Mn[WO_4]$
humit	$(Mg, Fe)_7[(F, OH)_2 (SiO_4)_3]$
huntit	$CaMg_3[CO_3]_4$
idait	Cu_5FeS_6
idokraz	$Ca_{19}Al_{10}(Mg, Fe)_3[(OH, F)_{10} (SiO_4)_{10} (Si_2O_7)_4]$
idrialit, idrialin, idrijalit	$Ca_{22}H_{14}$
idrijalit	$C_{22}H_{14}$
illit	$(K, H_2O)Al_2[(F, H_2O, OH)_2 (Si, Al)_4O_{10}]$
ilmenit	$FeTiO_3$
ilsemanit	$MoO_2 \cdot nH_2O$
ilvait	$Ca(Fe, Mn^{2+})_2Fe^{3+}[O OH Si_2O_7]$
iolit	$(Mg, Fe^{2+})_2(Al_2Si)[Al_2Si_4O_{18}]$
jacobsit	$MnFe_2^{3+}O_4$
jadeit	$NaAl[Si_2O_6]$
jalpait	$CuAg_3S_2$
jamesonit	$FePb_4Sb_6S_{14}$
jaspis	SiO_2
jašma	SiO_2
jedavec	CaF_2
jeklenec	$Fe[CO_3]$

jeklenka	ruda HgS
jetrenka	ruda HgS
johannit	$Cu[UO_2 OH SO_4]_2 \cdot 8H_2O$
johannsenit	$CaMn[Si_2O_6]$
jordanit	$Pb_{14}[S_5 (AsS_3)_6]$
jordisit	MoS_2
kaersutit	$NaCa_2(Mg, Fe)_4Ti[(OH, O)_2 Al_2Si_6O_{22}]$
kainit	$KMg[Cl SO_4]_2 \cdot 7,75H_2O$
kalait	$CuAl_6[(OH)_8 (PO_4)_4] \cdot 4H_2O$
kalamina	1. $Zn_4[(OH)_2 Si_2O_7] \cdot H_2O$ 2. $Zn_5[(OH)_6 CO_3]$ 3. $Zn[CO_3]$
kalavec	$MgCa[CO_3]_2$
kalcedon	SiO_2
kalcijev glinenec	$(Na, Ca)[(Si, Al)_4O_8]$
kalcijev natrijev glinenec	$(Na, Ca)[(Si, Al)_4O_8]$
kalcijev natrijev plagioklaz	$(Na, Ca)[(Al, Si)_4O_8]$
kalcit	$Ca[CO_3]$
kalijev galun	$KAl[SO_4]_2 \cdot 12H_2O$
kalijev glinenec	$K[(Al, Si)_4O_8]$
kalijev soliter	$K[NO_3]$
kalijeva sljuda	$KAl_2[(OH)_2 AlSi_3O_{10}]$
kalijeva sol	KCl
kalinitrit	$K[NO_3]$
kaliofilit	$KAl[SiO_4]$
kamacit	$\alpha - Fe + Ni$
kamena sol	$NaCl$
kamena strela	SiO_2
kämmererit	$(Mg, Cr, Al)_3[(OH)_2 AlSi_3O_{10}](Mg, Cr, Al)_3(OH)_6$
kankrinit	$(Na, Ca)_8[(Cl, CO_3, SO_4)_2 (AlSiO_4)_6] \cdot 2H_2O$
kansit	$FeNiS$
kaolinit	$Al_4[(OH)_8 Si_4O_{10}]$
karbonado	C
karborund	SiC
karneol	SiO_2
kasiterit	SnO_2
kerargirit	$AgCl$
kernit	$Na_2[B_4O_6(OH)_2] \cdot 3H_2O$
kianit	$Al^{[6]}Al^{[6]}[O SiO_4]$
kieserit	$Mg[SO_4] \cdot H_2O$
klavdetit, claudetit	As_2O_3
klinoenstatit	$(Mg, Fe)_2[Si_2O_6]$
klinoklor	$(Mg, Fe^{2+}Al)_3[(OH)_2 AlSi_3O_{10}] \cdot (MgFe^{2+}Al)_3(OH)_6$
klinoptilolit	$(Na, K, Ca)_6[(Si, Al)_{36}O_{72}] \cdot 20H_2O$
klinozoisit	$Ca_2AlAl_2[O (OH) SiO_4 Si_2O_7]$
klorargirit	$AgCl$

kloriti	npr. $Mg, Fe^{2+}Al_3[(OH)_2AlSi_3O_{10}].(MgFe^{2+}Al)_3(OH)_6$
kobaltin	$CoAsS$
kobaltov cvet	$Co_3[AsO_4]_2.8H_2O$
kobaltov kršec	$CoCo_2S$
kobaltov pirit	$CoCo_2S$
kobaltov sijajnik	$CoAsS$
kobaltova okra	$Co_3[AsO_4]_2.8H_2O$
kolofan	$Ca_5(F, Cl, CO_3)(PO_4)_3$
kolumbit	$(Fe, Mn)(Ta, Nb)_2O_6$
kordierit, cordierit	$(Mg, Fe^{2+})_2(Al_2Si)[Al_2Si_4O_{18}]$
kornit	$(K, Na)(Na, Li)_2(Mg, Mn^{3+}, Fe^{3+}Li)[(OH)_2Si_8O_{22}]$
koronadit	$PbMn_8O_{16}$
korund	Al_2O_3
korundofilit	$(Fe^{2+}Al)_3[(OH)_2AlSi_3O_{10}].(Fe^{2+}Al)_3(OH)_6$
korundolit	$AlAl_2O_4$
kositer	Sn
kositrov kršec	Cu_2FeSnS_4
kositrovec	SnO_2
kotlovec	$Ca[CO_3]$
kotunit, cotunnit	$PbCl_2$
kovelin, covellin	CuS
kremen	SiO_2
kriptolit	$(Ce, La, Nd)[PO_4]$
kriptomelan, cryptomelan	KMn_8O_{16}
kristobalit, cristobalit	SiO_2
krizoberil, hrizoberil	$BeAl_2O_4$
krizokola, hrizokola	$Cu_4H_4[(OH)_8Si_4O_{10}].nH_2O$
krizolit, hrizolit	$Mg_2[SiO_4]$
krizopraz, hrizopraz	SiO_2
krizotil, hrizotil	$Mg_6[(OH)_8Si_4O_{10}]$
crocidolit	$Na_2Fe_3^{2+}Fe_2^{3+}[(OH)_2Si_8O_{22}]$
crokoit	$Pb[CrO_4]$
kromit	$Fe^{2+}Cr_2O_4$
kromov diopsid	$CaCr[AlSiO_6]$
kromov granat	$Ca_3Cr_2[SiO_4]_3$
kromov magnetit	$Fe^{2+}(Fe^{3+}Cr)_2O_4$
kromov spinel	$CrAl_2O_4$
kromov vezuvianit	$Ca_{19}(Al, Cr)_{10}(Mg, Fe)_3[(OH, F)_{10}(SiO_4)_{10}(Si_2O_7)_4]$
kromov wulfenit	$Pb[(Mo, Cr)O_4]$
kromova sljuda	$K(Al, Cr)_2[(OH, F)_2AlSi_3O_{10}]$
krvavec	$Fe^{3+}_2O_3$
ksenotim	$Y[PO_4]$
kubanit	$CuFe_2S_3$
kunzit	$LiAl[Si_2O_6]$

kuprit	Cu_2O
kvarcin	SiO_2
labradorit	$(Ca, Na)[(Si, Al)_4O_8]$
lambertit	$Ca[(UO_2)_2 (OH)_2 Si_2O_6] \cdot 5H_2O$
landerit	$Ca_3Al_2[SiO_4]_3$
langbeinit	$K_2Mg_2[SO_4]_3$
lantanit	$(La, Ce)_2[CO_3]_3 \cdot 8H_2O$
lapis lazuli	$(Na, Ca)_8[S_2 (AlSiO_4)_6]$
laumontit	$Ca[Al_2Si_4O_{12}] \cdot 4H_2O$
lavrit	$(Ru, Os)_2S_2$
lavtit	$CuAsS$
lawsonit	$CaAl_2[(OH)_2 Si_2O_7] \cdot H_2O$
lazulit	$MgAl_2[(OH)_2 (PO_4)_2]$
lazurec	$(Na, Ca)_8[S_2 (AlSiO_4)_6]$
lazurit	$(Na, Ca)_8[S_2 (AlSiO_4)_6]$
lechatelierit	SiO_2
ledvičnjak	$(Na, Ca)_2Mg_5[(OH, F)_2 Si_8O_{22}]$
leonhardit	$Ca[Al_2Si_4O_{12}] \cdot 2H_2O$
lepidokrokit	$\gamma - FeOOH$
lepidolit	$K(Li, Al)_3[(OH, F)_2 (Si, Al)_4O_{10}]$
lepidomelan	$K(Mg, Fe^{2+})_3[(OH, F)_2 (Al, Fe^{3+})Si_3O_{10}]$
lesni jaspis	SiO_2
lesni opal	$SiO_2 \cdot nH_2O$
levcit	$K[AlSi_2O_6]$
levigiant	$HgS + ZnS$
levkoksen	$FeTiO_3$ in TiO_2
levkopirit	$FeAs_2$
levynit	$(Na, Ca)_2[(Al, Si)_9O_{18}] \cdot 8H_2O$
libetenit	$Cu_2[OH PO_4]$
lidit	SiO_2
lievrit	$Ca(Fe, Mn^{2+})_2Fe^{3+}[O OH Si_2O_7]$
limonit	$\alpha - FeOOH$ in $\gamma - FeOOH$
linarit	$PbCu[(OH)_2 SO_4]$
lineit	$CoCo_2S$
linnaeit, lineit	$CoCo_2S$
litargit	$\gamma - PbO$
litijev lepidomelan	$K(Fe^{2+}, Al, Li)_3[(OH, F)_2 (Si, Al)_4O_{10}]$
litijev turmalin	$(Na, Ca)(Al, Li)_3Al_6[(F, OH) (OH)_3 (BO_3)_3 Si_6O_{18}]$
litijeva sljuda	$K(Li, Al)_3[(OH, F)_2 (Si, Al)_4O_{10}]$
lizardit	$Mg_6[(OH)_8 Si_4O_{10}]$
lojevce	$Mg_3[(OH)_2 Si_4O_{10}]$
löllingit	$FeAs_2$
lonsdaleit	C
lorandit	$Tl[AsS_2]$

luskasti železovec	$Fe^{3+}_2O_3$
lutecit	SiO_2
luzonit	Cu_3AsS_4
mackinawit	$FeNiS$
mačje oko	1. $BeAl_2O_4$, 2. SiO_2
mačje srebro	$KAl_2[(OH)_2 AlSi_3O_{10}]$
mačje zlato	$KAl_2[(OH)_2 AlSi_3O_{10}]$
maghemit	$\gamma - Fe^{3+}_2O_3$
magnetit	$Fe^{2+}Fe^{3+}_2O_4$
magnetni kršec	Fe_nS_{n+1}
magnezijev ferit	$MgFe^{2+}_2O_4$
magnezijev kromit	$MgCr_2O_4$
magnezijev turmalin	$(Na, Ca)Mg_3Al_6[(OH, F)(OH, O)_3 (BO_3)_3 Si_6O_{18}]$
magnezijeva sljuda	$KMg_3[(F, OH)_2 AlSi_3O_{10}]$
magnezijeva železova sljuda	$K(Mg, Fe^{2+})_3[(OH, F)_2 (Al, Fe^{3+}) Si_3O_{10}]$
magnezit	$Mg[CO_3]$
magnoferit	$MgFe^{2+}_2O_4$
magnokromit	$MgCr_2O_4$
malahit	$Cu_2[(OH)_2 CO_3]$
manganit	$\gamma - MnO(OH)$
manganolit	$Ca(Ca, Mn)Mn_3[Si_5O_{15}]$
manganomelan	$(Ba, H_2O)_2Mn_5O_{10}$
manganov epidot	$Ca_2(MnFe^{3+})(Al, Mn)_2[O (OH) SiO_4 Si_2O_7]$
manganova pena	Mn-oksidi
margarit	$(Ca, Na)Al_2[(OH)_2 (Si, Al)_4O_{10}]$
marialit	$Na_4[Cl Al_3Si_9O_{24}]$
markazit	FeS_2
marmatit	$(Zn, Fe)S$
martit	Fe_2O_3
masikot	$\beta - PbO$
medeni topaz	$Al_2[(F, OH)_2 SiO_4]$
mejonit	$Ca_4[CO_3 Al_6Si_6O_{24}]$
melakolit	CuO
melanit	$Ca(Fe^{3+}, Ti)_2[SiO_4]_3$
melanterit	$Fe[SO_4] \cdot 7H_2O$
melilit	$(Ca, Na)_2(Mg, Al)[Si_2O_7]$
melit	$Al_2C_6[COO]_6 \cdot 16H_2O$
melnikovit	$FeFe_2S_4$
meroksen	$K(Mg, Fe^{2+})_3[(OH, F)_2 (Al, Fe^{3+}) Si_3O_{10}]$
mesečev kamen	1. $(K, Na)[(Si, Al)_4O_8]$ 2. $(Na, Ca)[(Si, Al)_4O_8]$
metacinabarit	HgS
metahalloysit	$Al_4[(OH)_8 Si_4O_{10}]$
mezolit	$Na_2Ca_2[Al_6Si_9O_{30}] \cdot 8H_2O$ $Mg_2(Mg, Fe^{3+}, Al)[(OH)_2 (Si, Al)_4O_{10}] \cdot Mg_{0,35}(H_2O)_4$

miargirit	$AgSbS_2$
mikroklin	$K[AlSi_3O_8]$
mikrolit	$(Ca, Na)_2(Ta, Nb)_2(O, F, OH)_7$
millerit	NiS
milni kamen	$Mg_3[(OH)_2 (Si, Al)_4O_{10}].(Ca, Na)_x(H_2O)_y$
mimetezit	$Pb_5[Cl (PO_4)_3]$
minij, minium	$Pb^{2+}Pb_2^{3+}O_4$
minnesotait	$(FeMg)_3[(OH)_2 Si_4O_{10}]$
mirabilit	$Na_2[SO_4].10H_2O$
mlečni opal	$SiO_2.xH_2O$
mlekovec	SiO_2
modra galica	$Cu[SO_4].5H_2O$
modri azbest	$Na_2Fe_3^{2+}Fe_2^{3+}[(OH)_2Si_8O_{22}]$
modri beril	$Al_2Be_3[Si_6O_{18}]$
moissanit	SiC
molibdenit	MoS_2
molibdenov sijajnik	MoS_2
molibdit	MoO_3
monacit	$(Ce, La, Nd)[PO_4]$
montebrazit	$(Li, Na)Al[(OH, F)PO_4]$
monticellit	$(Ca, Mg)[SiO_4]$
montmorillonit	$(Al_{1,67}Mg_{0,33})[(OH)_2 Si_4O_{10}].Na_{0,33}(H_2O)_4$
mordenit	$(Na, Ca, K)_6[AlSi_5O_{12}]_8.28H_2O$
morganit	$Al_2Be_3[Si_6O_{18}]$
morion	SiO_2
morska pena	$Mg_8[(OH)_2 Si_6O_{15}]_2.12H_2O$
morska sol	$NaCl$
mullit	$AlAl_{1+x}[O Si_{1-x}O_{4-x/2}] \quad x \cong 0.2$
muskovit	$KAl_2[(OH)_2 AlSi_3O_{10}]$
mutmanit	$AgAuTe_2$
nagyagit	$Pb(Pb, Sb)[S_2(Au, Te)]$
nakrit	$Al_4[(OH)_8 Si_4O_{10}]$
nasturan	UO_2
natrijev glinenec	$(Na, Ca)[(Si, Al)_4O_8]$
natrijev kalcijev glinenec	$(Na, Ca)[(Al, Si)_4O_8]$
natrijev ortoklaz	$(Na, K)[(Si, Al)_4O_8]$
natrijev soliter	$Na[NO_3]$
natrijeva sljuda	$NaAl_2[(OH)_2 AlSi_3O_{10}]$
natrinitrit	$Na[NO_3]$
natrit	$\gamma - Na_2[CO_3]$
natroalunit	$NaAl_3[(OH)_6 (SO_4)_2]$
natrolit	$Na_2[Al_2Si_3O_{10}].2H_2O$
natron	$\gamma - Na_2[CO_3]$
naumanit	$\alpha - Ag_2Se$

nefelin	$(Na, K)[AlSiO_4]$
nefrit	$(Na, Ca)_2Mg_5[(OH, F)_2 Si_8O_{22}]$
nemalit	$Mg(OH)_2$
nepouit	$(Ni, Mg)_6[(OH)_8 Si_4O_{10}]$
nikelin	$NiAs$
nikljev antigorit	$(Mg, Ni)_6[(OH)_8 Si_4O_{10}]$
nikljev kršec	$NiAs$
nikljev saponit	$(Mg, Ni)_3[(OH)_2 (Si, Al)_4O_{10}].(Ca, Na)_x(H_2O)_y$
nikljev sijajnik	$NiAsS$
niobit	$(Mg, Fe, Mn)(Nb, Ta)_2O_6$
niter	$K[NO_3]$
nitratit	$Na[NO_3]$
nontronit	$Fe^{3+}[(OH)_2 (Si, Al)_4O_{10}]. Na_{0,3}(H_2O)_4$
nordmarkit	$4Al_2[O SiO_4]. AlMn^{2+}O_3OH$
noumeit	$(Mg, Ni)_6[(OH)_8 Si_4O_{11}]$
nozean	$Na_8[SO_4(AlSiO_4)_6]$
nsutit	$Mn(O, OH)_2$
odinit	$(Fe^{2+}, Mg, Al)_5[(OH)_8 (Si, Al)_4O_{10}]$
oktaedrit	TiO_2
oligoklaz	$(Na, Ca)[(Si, Al)_4O_8]$
oligonit	$(Fe, Mn)[CO_3]$
olivin	$(Mg, Fe)_2[SiO_4]$
omfacit	$(Ca, Na)(Mg, Al)[Si_2O_6]$
oniks	SiO_2
opakit, opakinit	$Fe^{2+}Fe^{3+}O_4$
opal	$SiO_2.nH_2O$
oranžit	$Th[SiO_4]$
orientalsko mačje oko	$BeAl_2O_4$
ortit	$Ca(Ce, La, Y)Fe^{2+}(Al, Fe)_2[O OH SiO_4 Si_2O_7]$
ortoklaz	$(K, Na)[(Si, Al)_4O_8]$
osmiridij	$Os+Ir$
ottrelit	$(Mn^{2+}, Fe^{2+}, Mg)Al_2[O (OH)_2 SiO_4]$
paladij	Pd
paligorskit	$(Mg, Al)_4[OH (Si, Al)_4O_{10}].8H_2O$
pandermit	$Ca_4B_{10}O_{19}.7H_2O$
paragonit	$NaAl_2[(OH)_2 AlSi_3O_{10}]$
pargasit	$NaCa_2Mg_4Al[(OH)_2 Al_2Si_6O_{22}]$
patronit	VS_4
pearceit	$(Ag, Cu)_{16}As_2S_{11}$
pektolit	$Ca_2Na[OH Si_3O_8]$
pelosiderit	$Fe[CO_3]$
penantit	$Mn_2Al[(OH)_2 AlSi_3O_{10}].(MnAl)_3(OH)_6$
penin	$(Mg, Fe^{2+}Al)_3[(OH)_2 AlSi_3O_{10}].(MgFe^{2+}Al)_3(OH)_6$
pentlandit	$Fe(Ni, Fe)_8S_8$

peridot	$Mg_2[SiO_4]$
periklaz	MgO
peristerit	$(Na, Ca)[(Si, Al)_4O_8]$
perovskit	$CaTiO_3$
pertit	$(K, Na)[(Si, Al)_4O_8]$ in $(Na, Ca)[(Si, Al)_4O_8]$
petalit	$LiAl[Si_4O_{10}]$
petzit	Ag_3AuTe_2
phillipsit	$(Ca, Na, K)_2[Al_6Si_{11}O_{32}] \cdot 12H_2O$
piemontit	$Ca_2(Mn^{3+}Fe^{3+})(Al, Mn^{3+})_2[O (OH) SiO_4 Si_2O_7]$
pigeonit	$(Mg, Ca, Fe^{2+})[Si_2O_6]$
pikotit	$CrAl_2O_4$
pilolit	$Mg_6[(OH)_8Si_4O_{10}]$
pinit	$KAl_2[(OH)_2AlSi_3O_{10}]$
pinolit	$Mg[CO_3]$
piralspit	$(Mg, Fe, Mn)_3Al_2[SiO_4]_3$
pirargirit	$Ag_3[SbS_3]$
pirit	FeS_2
pirofilit	$Al_2[(OH)_2 Si_4O_{10}]$
piroklor	$(Ca, Na)_2Nb_2(O, OH, F)_7$
piroksen	$AB[Si_2O_6]$
piroluzit	$\beta - MnO_2$
piromorfit	$Pb_5[Cl (PO_4)_3]$
pirop	$Mg_3Al_2[SiO_4]_3$
pirostilpnit	$Ag_3[SbS_3]$
pirotin, pirotit	Fe_nS_{n+1}
plagioklaz	npr. $(Na, Ca)[(Si, Al)_4O_8]$, $(Ca, Na)[(Al, Si)_4O_8]$
plagionit	$Pb_5Sb_8S_{17}$
platina	Pt
pleonast	$MgFe_2^{3+}O_4$
plumozit	$Pb_5Sb_4S_{11}$
podolit	$Ca_5[(F, Cl, OH) (PO_4)_3]$
polianit	$\beta - MnO_2$
polibazit	$(Ag, Cu)_{16}Sb_2S_{11}$
olidimit	$NiNi_2S_4$
polihalit	$K_2Ca_2Mg[SO_4]_4 \cdot 2H_2O$
powellit	$Ca[MoO_4]$
prazem	SiO_2
prehnit	$Ca_2Al[(OH)_2 AlSi_3O_8]$
priceit	$Ca_4B_{10}O_{19} \cdot 7H_2O$
proklorit	$(Mg, Fe^{2+}Al)_3[(OH)_2 AlSi_3O_{10}] \cdot (MgFe^{2+}Al)_3(OH)_6$ in
proustit	$Ag_3[AsS_3]$
pseudowollastonit	$Ca_3[Si_3O_9]$
psilomelan	$(Ba, H_2O)_2Mn_5O_{10}$
pumpellyt	$Ca_2(Mn^{2+}, Fe, Mg)(Al, Fe, Mn^{3+})_2[O OH H_2O SiO_4 Si_2O_7]$

pyrrhit	$(Ca, Na)_2Nb_2(O, OH, F)_7$
rammelsbergit	$NiAs_2$
rankinit	$Ca_3[Si_2O_7]$
razorit	$Na_2[B_4O_6(OH)_2] \cdot 3H_2O$
rdeča okra	$Fe^{3+}_2O_3$
rdeči bakrenec	Cu_2O
rdeči železovec	$Fe^{3+}_2O_3$
realgar	As_4S_4
renardit	$Pb[(UO_2)_4 (OH)_4 (PO_4)_2] \cdot 7H_2O$
renierit	$(Cu, Zn)_{11}Fe_4(Ge, As)_2S_{16}$
riebeckit	$Na_2Fe_2^{3+}Fe_2^{3+}[(OH)_2Si_8O_{22}]$
ripidolit	$(Mg, Fe^{2+}Al)_3[(OH)_2AlSi_5O_{10}] \cdot (MgFe^{2+}Al)_3(OH)_6$
rjavi svitoglav	$\alpha - FeOOH$
rjavi železovec	$\alpha - FeOOH$ in $\gamma - FeOOH$
rodohrozit	$Mn[CO_3]$
rodonit	$Ca(Ca, Mn)Mn_3[Si_5O_{15}]$
rogovača	$Na_{<0,5}Ca_2(MgFe^{2+})_4(AlFe^{2+}Fe^{3+})[OH (Si, Al)_4O_{11}]$
romanechit	$BaMn^{2+}Mn_4^9O_{20} \cdot 3H_2O$
rosickýt	$\gamma - S$
rosinka	$Mn[CO_3]$
rosolit	$Ca_3Al_2[SiO_4]_3$
roževce	SiO_2
roževinasto srebro	$AgCl$
rubelit	$(Na, Ca)(Al, Li)_3Al_6[(OH, F) (OH)_3 (BO_3)_3 Si_6O_{18}]$
rubin	Al_2O_3
rubinov spinel	$MgAl_2O_4$
rumena okra	$\alpha - FeOOH$ in $\gamma - FeOOH$
rumeni svinčenec	$Pb[MoO_4]$
rusi svitoglav	$Fe_2^{3+}O_3$
rusi železovec	$Fe_2^{3+}O_3$
rusko steklo	$KAl_2[(OH)_2 AlSi_3O_{10}]$
rutil	TiO_2
sadra	$Ca[SO_4] \cdot 2H_2O$
sadrenec	$Ca[SO_4] \cdot 2H_2O$
safir	Al_2O_3
safirin	1. $(Mg_{3,5}Al_{3,5})Al[O_2 Al_{4,5}Si_{1,5}O_{18}]$ 2. $(Na, K, Ca)_8[(SO_4)_2 (AlSiO_4)_6]$
safflorit	$CoAs_2$
salit	$CaMg[Si_2O_6]$
salmijak	NH_4Cl
samorodno živo srebro	Hg
sanidin	$(K, Na)[(Si, Al)_4O_8]$
sankovit	HgS
saponit	$Mg_3[(OH)_2 (Si, Al)_4O_{10}] \cdot (Ca, Na)_x(H_2O)_y$

sard	SiO_2
sardoniks	SiO_2
sassolit	$B(OH)_3$
scheelit	$Ca[WO_4]$
schwartzit	$Cu_{12}Hg[S((Sb, S_3))]$
senarmontit	Sb_2O_3
sepiolit	$Mg_8[(OH)_2 Si_6O_{15}]_2 \cdot 12H_2O$
sera	S
sericit	$KAl_2[(OH)_2 AlSi_3O_{10}]$
serpentin	$Mg_6[(OH)_8Si_4O_{10}]$
sfalerit	ZnS
sfen	$CaTi[O SiO_4]$
sheridanit	$(Mg, Fe^{2+}Al)_3[(OH)_2 AlSi_3O_{10}] \cdot (MgFe^{2+}Al)_3(OH)_6$
siderit	$Fe[CO_3]$
siegenit	$CoNi_2S_4$
sijajni železovec	$Fe^{3+}_2O_3$
sillimanit	$Al^{[6]}Al^{[4]}[O SiO_4]$
silvanit	$AgAuTe_4$
silvin	KCl
skapolit	npr. $Ca_4[CO_2 Al_8Si_{24}O_{48}]$, $Na_4[Cl Al_3Si_9O_{24}]$
skolecit	$Ca[Al_2Si_3O_{10}] \cdot 3H_2O$
skoril	$(NaCa)(Fe^{2+}Fe^{3+})_3Al_6[(OH,F) (OH,O)_3 (BO_3)_3 Si_6O_{18}]$
skorjasti sfalerit	$(Zn,Fe)S$
skorodit	$Fe^{3+}[AsO_4] \cdot 2H_2O$
skuterudit	$CoAs_3$
sljuda	npr. $KAl_2[(OH)_2 AlSi_3O_{10}]$
smaltit	$CoAs_3$
smaragd	$Al_2Be_3[Si_6O_{18}]$
smaragdit	$Ca_2(Mg, Fe)_5[(OH)_2 Si_8O_{22}]$
smirek	Al_2O_3
smithsonit	$Zn[CO_3]$
soda	$\gamma - Na_2[CO_3]$
sodalit	$Na_8[Cl_2 (AlSiO_4)_6]$
sokolje oko	SiO_2
sončni kamen	$(Na,Ca)[(Al,Si)_4O_8]$
spekularit	$Fe^{3+}_2O_3$
spessartit	$Mn_3Al_2[SiO_4]_3$
spinel, špinel	npr. $ZnAl_2O_4$, $FeAl_2O_4$
spodumen	$LiAl[Si_2O_6]$
srebro	Ag
srebrov sijajnik	Ag_2S
stanin	Cu_2FeSnS_4
stavrolit	$4Al_2[O SiO_4] \cdot AlFe_2^+O_3(OH)$
steatit(2)	$Mg_3[(OH)_2 Si_4O_{10}]$

stefanit	$Ag_5[S SbS_3]$
stibianit	$Sb^{3+}Sb_2^{5+}O_6(OH)$
stibiokonit	$Sb^{3+}Sb_2^{5+}O_6(OH)$
stibioluzonit	Cu_3SbS_4
stibiopaladinit	Pd_5Sb_2
stibnit	Sb_2S_3
stilbit	$(Na, Ca)_9[(Si, Al)_{36}O_{72}].27H_2O$
stilpnomelan	$K(Mg, Fe)_8[(OH)_8 (Si, Al)_{12}O_{28}].2H_2O$
stišovit	SiO_2
stolzit	$\beta - Pb[WO_4]$
strontianit	$Sr[CO_3]$
suksinit	$Ca_3Al_2[SiO_4]_3$
svinčev sijajnik	PbS
svinčeva okra	$\beta - Pb O$
šamozit, chamosit	$(Fe^{2+}, Mg)_3[(OH)_2 AlSi_3O_{10}].(Mg, Fe^{2+}, Al)_3(OH)_6$
šandit	$Ni_3Pb_2S_2$
šorlit	$(Na, Ca)(Fe^{2+}Fe^{3+})_3Al_6[(OH, F) (OH, O)_3 (BO_3)_3 Si_6O_{18}]$
špargljevec	$Ca_5[(Cl, OH) (PO_4)_3]$
špinel, spinel	npr. $ZnAl_2O_4, FeAl_2O_4$
šungit	C
taenit	$Fe + Ni$
talk	$Mg_3[(OH)_2 Si_4O_{10}]$
tantalit	$(Fe, Mn)(Ta, Nb)_2O_6$
tanzanit	$Ca_2Al_3[O OH SiO_4 Si_2O_7]$
tefroit	$(Zn, Mn)_2[SiO_4]$
tenantit	$Cu_{12}[S (AsS_3)_4]$
tenardit	$\alpha - Na_2[SO_4]$
tenorit	CuO
tetraedrit	$Cu_{12}[S (SbS_3)_4]$
težec	$Ba[SO_4]$
thomsonit	$NaCa_2[Al_5Si_5O_{20}].6H_2O$
tigrovo oko	SiO_2
tinkal	$Na_2[B_4O_5(OH)_4].3H_2O$
tirkiz	$CuAl_6[(OH)_8(PO_4)_4].4H_2O$
titanit	$CaTi[O SiO_4]$
titanov železovec	$FeTiO_3$
topaz	$Al_2[(F, OH)_2 SiO_4]$
topazni kremen	SiO_2
torbernit	$Cu[UO_2 PO_4]_{12}.11H_2O$
torijanit	ThO_2
torit	$(Th, U)[SiO_4]$
trakovec	$Ca_2(Mg, Fe)_5[(OH)Si_8O_{22}]$
tremolit	$Ca_2Mg_3[(OH, F)_2Si_8O_{22}]$
trevorit	$NiFe_2^{3+}O_4$

tridimit	SiO_2
trifan	$LiAl[Si_2O_6]$
trifilin, trifilit	$LiFe[PO_4]$
troilit	FeS
tulit	$Ca_2Al_3[O OH SiO_4 Si_2O_7]$
tungstenit	WS_2
tungstit	$WO_3 \cdot H_2O$
turgit	$Fe_2O_3 \cdot xH_2O$
turingit	$Fe_2Al[(OH)_2 AlSi_3O_{10}](Fe, Al)_3(OH)_6$
turkiz, türkiz	$CuAl_6[(OH)_8(PO_4)_4] \cdot 4H_2O$
turmalin	npr. $Na, Ca)(Fe^{2+}Fe^{3+})_3Al_6[(OH, F) (OH, O)_3 (BO_3)_3 Si_6O_{18}]$, $(Na, Ca)(Al, Li)_3Al_6[(OH, F) (OH)_3 (BO_3)_3 Si_6O_{18}]$, $(Na, Ca)Mg_3Al_6[(OH, F) (OH, O)_3 (BO_3)_3 Si_6O_{18}]$
tyuyamunit	$Ca[VO_2 VO_4]_2 \cdot 6-8H_2O$
ulexit	$CaNa[B_5O_6(OH)_6] \cdot 5H_2O$
ullmannit	$Ni(As, Sb)S$
ulve spinel	Fe_2TiO_4
uralit	$Na_{<0,5}Ca_2(Mg, Fe^{2+})_4(AlFe^{2+}Fe^{3+})[OH (Si, Al)_4O_{11}]$
uranilsulfat	$[(UO_2)_6 (OH)_{10} SO_4] \cdot 12H_2O$
uraninit	UO_2
uranmikrolit	$(U, Ca, Ce)_2(Ta, Nb)_2(O, OH, F)_7$
uranofan	$Ca[(UO_2)_2 (OH)_2 (Si_2O_6)] \cdot 5H_2O$
uranopilit	$[(UO_2)_6 (OH)_{10} SO_4] \cdot 12H_2O$
uranotil	$Ca[UO_2 OH (SiO_3)]_2 \cdot 5H_2O$
uranova okra	<i>U-Th-Pb oksidi</i>
uranova smola	UO_2
uvanit	$[(UO_2)_2 V_6O_{17}] \cdot 15H_2O$
uvarovit	$Ca_3Cr_2[SiO_4]_3$
vad	<i>Mn - oksidi</i>
valentinit	Sb_2O_3
vanadinit	$Pb_5[Cl (VO_4)_3]$
vaterit	$Ca[CO_3]$
verdelit	$(Na, Ca)Mg_3Cr_6[(OH, F) (OH, O)_3 (BO_3)_3 Si_6O_{18}]$
vermikulit	$Mg_2(Mg, Fe^{3+}, Al)[(OH)_2 (Si, Al)_4O_{10}] \cdot Mg_{0,35}(H_2O)_4$
vernadskit	$Cu_3[(OH)_4 SO_4]$
vezuvianit, vezuvian	$Ca_{19}Al_{10}(Mg, Fe)_3[(OH, F)_{10} (SiO_4)_{10}(Si_2O_7)_4]$
vezuvov granat	$K[AlSi_2O_6]$
violait	$(Ca, Fe)(Mg, Fe)[Si_2O_6]$
vivianit	$Fe^{2+}_3[(PO_4)_2] \cdot 8H_2O$
volborthit	$B^{3+}[V^{5+}O_4] \cdot H_2O$
volframit	$(Fe, Mn)WO_4$
volframova okra	$WO_3 \cdot H_2O$
vorobevit	$Al_2Be_3[Si_6O_{18}]$
wairakit	$Ca[AlSi_2O_6]_2 \cdot 2H_2O$

wavellit	$Al_3[(OH)_3 (PO_4)_2].5H_2O$
wehrlit	$Bi + Te$
williamsit	$Mg_6[(OH)_8 Si_4O_{10}]$
willemit	$Zn_2[SiO_4]$
witherit	$Ba[CO_3]$
wollastonit	$Ca_3[Si_3O_9]$
wulfenit	$Pb[MoO_4]$
wurtzit	ZnS
yenit	$Ca(Fe, Mn^{2+})_2Fe^{3+}[O OH Si_2O_7]$
yugawaralit	$Ca[Al_2Si_4O_{12}].4H_2O$
zelena galica	$Fe[SO_4].7H_2O$
zelenec	npr. $(Mg, Fe^{2+}Al)_3[(OH)_2 AlSi_3O_{10}].(MgFe^{2+}Al)_3(OH)_6$
zeleni bakrenec	$Cu_2[(OH)_2 CO_3]$
zeolit	npr. $Na_2[Al_2Si_3O_{10}].2H_2O, NaCa_2[Al_5Si_5O_{20}].6H_2O$
zinnwaldit	$K(Fe^{2+}, Al, Li)_3[(OH, F)_2 (Si, Al)_4O_{10}]$
zlatarska oslica	SiO_2
zlati amalgam	$Au + Hg$
zlati beril	$Al_2Be_3[Si_6O_{18}]$
zlato	Au
zoisit	$Ca_2Al_3[O OH SiO_4 Si_2O_7]$
žad	1. $(Na, Ca)_2Mg_5[(OH, F)_2 Si_8O_{22}]$ 2. $NaAl[Si_2O_6]$
železo	Fe
železova galica	$Fe[SO_4].7H_2O$
železova sljuda	$K(Mg, Fe^{2+})_3[(OH, F)_2 (Al, Fe^{3+})Si_3O_{10}]$
železov cvet	$Ca[CO_3]$
železov kršec	FeS_2
železov sijajnik	$Fe^{3+}_2O_3$
železov spinel	$FeAl_2O_4$
železov turmalin	$(Na, Ca)(Fe^{2+}Fe^{3+})_3Al_6[(OH, F) (OH, O)_3 (BO_3)_3 Si_6O_{18}]$
živo srebro	Hg
živosrebrova svetlica	HgS
žveplo	S
žveplov cvet	S

RAZDELITEV GEOLOŠKE ZGODOVINE

EONOTEEM (EON)	ERATEM (ERA)	SISTEM (PERIODA)	SERIJA (EPOHA)	STOPNJA (DOBA)	PODSTOPNJA	STAROST (milijon let)	MEDITERAN		CENTRALNA PARATETIDA		STAROST (milijon let)		
							SERIJA (EPOHA)	STOPNJA (DOBA)	STOPNJA (DOBA)	STAROST			
KENOZOIK	TERCIAR	KVARTAR	HOLOCEN	KALABRIJ		1,8					1,8		
			PLEISTOCEN	GELASIJ PIACENZIJ ZANCLEANIJ MESSINIJ		5							
		NEOGEN	MIOCEN		TORTONIJ SERRAVALLIJ LANGHIJ								
					BURDIGALIJ AKVITANIJ		23						
					CHATTIJ RUPELIJ		34						
		PALEOGEN	OLIGOCEN		PRIABONIJ BARTHONIJ								
					LUTETIJ YPRESIJ		56						
			EOCEN		THANETIJ SELANDIJ DANIJ		65						
				ZGORNJA		MAASTRICHTIJ CAMPANIJ SANTONIJ CONIACIJ							
						TURONIJ CENOMANIJ		100					
		KREDA		ALBIJ APTIJ									
			SPODNJA	BARREMIJ HAUTERIVIJ VALANGINIJ BERRIASIJ		145							
		MEZOZOIK	JURA	ZGORNJA		TITHONIJ KIMMERIDGIJ OXFORDIJ CALLOVIJ		161					
					SREDNJA		BATHONIJ BAJOCIJ AALENIJ TOARCIJ		176				
				SPODNJA		PLIENSBAHIJ SINEMURIJ HETTANGIJ		200					
	TRIAS			ZGORNJI		RETIJ NORIJ	SEVATIJ ALAUNIJ LACINIJ TUVALIJ JULIJ						
					KARNIJ	CORDEVOLIJ LANGOBARDIJ FASSANIJ		228					
			SREDNJI		ANIZIJ	ILLYRIJ PELSONIJ BITHYINIJ AEGEANIJ		245					
	SPODNJI			OLENEKIJ INDUANIJ	SPATHIJ SMITHIJ DIENERIJ GRIESBAHIJ		250						

Zbirka SLOVARJI

Doslej izšlo

1996

Marjeta Humar s strokovnjaki za papirništvo
PAPIRNIŠKI TERMINOLOŠKI SLOVAR)

Milena Hajnšek - Holz, Primož Jakopin:
ODZADNJI SLOVAR SLOVENSKEGA JEZIKA PO SSKJ

1997

Jože Stabej
SLOVENSKO-LATINSKI SLOVAR PO: MATIJA KASTELEC – GREGOR VORENC,
DICTIONARIUM LATINO-CARNIOLICVM (1680–1710)

1998

Peter Weiss
SLOVAR GOVOROV ZADREČKE DOLINE MED GORNJIM GRADOM IN NAZARJAMI:
poskusni zvezek (A–H)

Ivanka Šircelj-Znidaršič (ur.)
BESEDIŠČE SLOVENSKEGA JEZIKA Z OBLIKOSLOVNIMI PODATKI

1999

Več avtorjev: PRAVNI TERMINOLOŠKI SLOVAR: DO 1991, gradivo

2002

Več avtorjev: PLANINSKI TERMINOLOŠKI SLOVAR (2002)

2005

Meta Dobnikar, Marjeta Humar, Simona Jarc, Miha Jeršek (ur.)
GEMOLOŠKI TERMINOLOŠKI SLOVAR

Drago Kladnik, Milan Orožen Adamič, Franc Lovrenčak (ur.)
GEOGRAFSKI TERMINOLOŠKI SLOVAR

2006

Maks Pleteršnik
SLOVENSKO-NEMŠKI SLOVAR. Transliterirana izdaja.
Uredila Metka Furlan

Vilko Novak
SLOVAR STARE KNJIŽNE PREKMURŠČINE

Več podatkov o slovarjih najdete na spletnem naslovu: <http://zalozba.zrc-sazu.si>

Fotografija na ovitku:

– *prednja stran:* guba v krednem flišu, dolina Nadiže (foto Jernej Pavšič)

– *hrbna stran:* Paladin (Kaskia) bedici, zgornji karbon, Karavanke (foto Jernej Pavšič)

8.148 SIT / 34 €

ISBN 961-6568-84-1

<http://zalozba.zrc-sazu.si>